

שבוע פרשת תזריע

(27 March – 2 April 11)

כ"א – כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגֶיךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּתוּחָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לְכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמֹדַתְם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבַּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי כִנְדֻיָּהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצַת הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מִצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תְּהִלָּת כּפִי
שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. כְּרוּךְ אַתָּה
יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר פֶּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֵּךָ: יִשְׂא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי
לשלי־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזֻמֹּר אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתְחוּ דִבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שֹׁקֵר: ג וּדְבָרֵי שִׁנְאָה סִבְּבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁטְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁמְעוּ עָלַי רָעָה תַחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׂמֹן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ: ז בַּהֲשַׁפְטוּ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשִׂאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוֹנֵן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אֲחֵרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַח שֵׁמֶם: יד יִזְכֹּר אֶעֱנֶה אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אֲמֹו אֶל־תַּמְכֹּח: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־הוֹדָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרִם: טז יַעַן אֲשֶׁר אֶל־אֲזָכֵר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וְנִכְאָה לִבִּי לְמוֹתָת: יז וַיֵּאֱהָב קַלְלָה וְתִבּוֹאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קַלְלָה כְּמֹדוֹ וְתִבָּא כַּמָּיִם בְּקַרְבּוֹ וְכִשְׂמֹן בַּעֲצָמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כַּבֵּד יַעֲמֵה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יַחְנֶנּוּ: כ זֹאת אֶפְעַל שְׂמֹנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע לִנְפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדַנִּי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הִצִּילֵנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי: כג כִּצְל־כַּנְּטוּתוֹ נִהַלְכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְפֶּה: כד בְּרַפִּי כִשְׂלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׂרֵי כַחַשׁ מִשְׂמֹן: כה וְאֲנִי הִיִּיתִי חֲרִפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעוּן רֹאשָׁם: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְדֶךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלָלוּ־הַכּוֹהֵן וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּבְשׂוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמַח: כט יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כְלִמָּה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׂתָם: ל אֹדֶה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֹלוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשִׁי:

קי

א לְדָוִד מְזֻמֹּר נֶאֱמַר יְהוָה אֶל־אֲנִי שָׁב לִימִינֵי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָד יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבֵי אֵיבֹיךָ: ג עֲמֹךָ נִדְבַח בֵּינָם חִילְךָ בַּהֲדַר־יְקֻדָּשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר לֹךְ טַל יִלְדָתְךָ: ד נִשְׁפַּע יְהוָה וְלֹא יִנְחַם אֶת־חַיְתָן לְעוֹלָם עַל־דְּבַרְתִּי מִלִּפְי־צִדֶּק: ה אֲדַנִּי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בַּגּוֹיִם מְלֹא גִוִּיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֲרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדָרְךָ יִשְׁתָּה עַל־כֶּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

א הִלְלוּהָ אֶל־אֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדְהָ: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּ־וְהִדְר פִּעְלוֹ וְצַדִּיקָתוֹ עֲמַדַת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחֻם יְהוָה: ה טָרַף נֶתַן לִירְאוֹ יוֹכֵר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּחַ מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יְדִיו אִמְתָּ וּמִשְׁפָּט נְאֻמִּים כַּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאִמְתָּ וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת אֶשְׁלַח לְעַמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוּשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה אֶיִרְאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשֵׂיהֶם תְּהַלְתוּ עֲמַדַת לְעַד:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י קי"א.....ג
קע) אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה החודש הזה לכם (עם ביאור בדרך
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות	אפשר) ש"פ תזריע, פ' החודש (מאמר א), ה'תשי"ז.....ה
קעא) אדמו"ר הזקן.....	ד) שיחת שבת פרשת תזריע,
כא) לקוטי תורה – ד"ה שיר השירים	פרשת החודש, מברכים החודש ניסן, ה'תשי"ז.....כ
קעב) אדמו"ר הזקן.....	ה) לקוטי שיחות פרשת תזריע (בלה"ק) כרך יז.....כה
כב) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
קעד) אדמו"ר האמצעי.....	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....לא
כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת תזריע.....לב
קעד) אדמו"ר ה"צמח צדק".....	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזריע.....לז
כד) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע.....נד
קעו) אדמו"ר מוהר"ש.....	י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
כה) קונטרס עץ החיים	לשבוע פרשת תזריע.....נה
קעז) אדמו"ר מוהרש"ב.....	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע.....סו
כו) ספר המאמרים ה'תשי"י	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סט
קעז) אדמו"ר מוהרי"צ.....	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
כז) לקוטי דיבורים	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע.....עב
קעח) אדמו"ר מוהרי"צ.....	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע.....קה
כח) ספר הזכרונות	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע.....קיב
קעא) אדמו"ר מוהרי"צ.....	
כט) אגרות קודש	טז) נביאים וכתובים
קפג) אדמו"ר מוהרי"צ.....	שמואל-א פרק כח-כט, תהלים פרק יח.....קלח
ל) חומש לקריאת התורה פרשת תזריע	יז) עין יעקב מסכת שבת.....קמ
ע"פ חומש "תורה תמימה".....	יח) מסכת מנחות עם ביאורים
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע.....קצ	מדף יח עד ז כד.....קמב
לב) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....קצא	

הרגלים (אדם הנודר נרבה נאמר "לא יאחר לשלמו", ר' שמעון לומר
ש'איחור' נקרא אם לא הביא נדרו במשך הזמן שעברו ג' רגלים כסדרן, (שנדר
לפני חגי-הפסח ועברו החגים לפי הסדר: פסח, שבועות, וסוכות)) **וְלַמְלָכִים**
- למניין מלכי ישראל. היו כותבים בשטרות כמה מניין השנה למלך, ואם הי'

נעשה מלך כחודש שבת, הרי

החל מחודש ניסן היו כותבים

בשטר שהשנה היא כבר שנה

שני⁵ למלכותו⁵. וְצָרִיף

לְהִבִּין, א. מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּע

רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְחֲדָשִׁים

וְכוּ' בַחֲדָשׁ נִסָּן, דְּכִינּוֹן

שְׁמַעַת שְׁפַחַר הַקֶּבֶ"ה

בְּעוֹלָמוֹ נִקְבַּע כְּכֹר רֹאשׁ

הַשָּׁנָה בַּחֲדָשׁ תְּשָׁרִי, הִנֵּה

כְּאֲשֶׁר הַצָּרִף לִקְבַּע חֲדָשׁ

שֶׁל גְּאֻלָּה, הִיָּה אֶפְשָׁר

שִׁיקְבַּע גַּם זֶה בַּחֲדָשׁ

תְּשָׁרִי, שְׁיִהְיֶה רֹאשׁ

הַשָּׁנָה לְכָל הָעֲנִינִים,

וּמִדּוּעַ נִקְבַּע חֲדָשׁ שֶׁל

גְּאֻלָּה בַּחֲדָשׁ נִסָּן דְּוָקָא?

ב. גַּם צָרִיף לְהִבִּין מַה

שְׁפַתּוֹב בַּמְדָּרָשׁ⁶ עַל

הַפְּסוּק הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם,

הַדָּא הוּא דְּכְתִיב [=זהו מה

שנאמר]⁷ קוֹל דְּוָדִי הִנֵּה זֶה

בָּא מְדַלֵּג עַל הַהֲרִים

מְקַפֵּץ עַל הַגְּבְעוֹת, מַהִי

שִׁיכוֹת הָעֲנִינִים דְּקוֹל

דְּוָדִי לְהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם?

ג. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה

שְׁמַצִּינוּ בַּגְּמָרָא⁸ פְּלִגְתָּא

דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי

יְהוֹשֻׁעַ, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר

סְבִירָא לִיהּ [=דעתו היא]

בְּנִיטָן נִגְאָלוֹ (מארץ מצרים)

וּבְתִשְׁרִי עֲתִידִין לְהִגְאָל,

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא לִיהּ

בְּנִיטָן נִגְאָלוֹ וּבְנִיטָן עֲתִידִין לְהִגְאָל. וְעוֹד זֹאת, דְּהִנֵּה, ה'קא

מאמר זה יבאר את מעלתו של חודש ניסן שהוא "ראש חדשים", וכן "ראש
השנה למלכים ולרגלים" (כדברי המשנה תחלת מסכת ר"ה), ועד ש"ביניסן
נגאלו ובניסן עתידין להגאל". נקודת הביאור: בחודש תשרי הוא ראש השנה
- ראש לגילויים שמצד סדר השתלשלות העולמות, יחודא תתאה, וחודש ניסן

הוא ראש לגילויים שלמעלה

מהשתלשלות, יחודא עלאה.

וזהו גם עניינה של יציאת מצרים

(שבחודש ניסן) - יציאה מכל

המצרים וההגבלות.

10 הַחֲדָשׁ¹ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ

11 חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לְכֶם

12 לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה². וְאִיתָא

13 בַּמְדָּרָשׁ³ וּמוֹבָא בַּמְאָמֵר

14 (ראה בהערה)⁴ מְשַׁבַּחַר

15 הַקֶּבֶ"ה בְּעוֹלָמוֹ (עניינה של

16 ה'בחירה' בעולם - תבאר להלן)

17 סעיף ה) קְבַע בּוֹ רֹאשֵׁי

18 חֲדָשִׁים וְשָׁנִים, וּמְשַׁבַּחַר

19 בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קְבַע בּוֹ

20 רֹאשׁ חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֻלָּה.

21 וְהִינּוּ, שְׁמַשְׁבַּחַר הַקֶּבֶ"ה

22 בְּעוֹלָמוֹ קְבַע בּוֹ רֹאשֵׁי

23 חֲדָשִׁים וְשָׁנִים הוּא חֲדָשׁ

24 תְּשָׁרִי, שְׁבוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה -

25 מבריאית העולם עד מתן תורה

26 מניין החודשים התחיל מתשרי,

27 וחודש תשרי ה' נקרא: 'חודש

28 הראשון, וּמְשַׁבַּחַר בְּיַעֲקֹב

29 וּבְנָיו קְבַע לָהֶם חֲדָשׁ שֶׁל

30 גְּאֻלָּה, הוּא חֲדָשׁ נִסָּן -

31 כשבחר הקב"ה בישראל, קבע,

32 אשר חודש ניסן יהיה חודש

33 הגאולה, שְׁהוּא רֹאשׁ

34 הַשָּׁנָה לְחֲדָשִׁים - ומאז ניסן

35 הוא 'החודש הראשון, כנאמר

36 "ראשון הוא לכם לחודש"

37 השנה", וחודש תשרי נקרא

38 'חודש השביעי'. וכן ניסן הוא

39 ראש-השנה לְרַגְלִים - החג שבחודש ניסן, חג הפסח, ראשון הוא משלושת

בס"ד. שבת פרשת תזריע, פרשת

החודש, מברכים החודש ניסן (מאמר א),

ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 הַחֲדָשׁ¹ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לְכֶם

2 לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה². וְאִיתָא בַּמְדָּרָשׁ³ וּמוֹבָא

3 בַּמְאָמֵר⁴ מְשַׁבַּחַר הַקֶּבֶ"ה בְּעוֹלָמוֹ קְבַע בּוֹ רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים

4 וְשָׁנִים, וּמְשַׁבַּחַר בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קְבַע בּוֹ רֹאשׁ חֲדָשׁ שֶׁל

5 גְּאֻלָּה. וְהִינּוּ, שְׁמַשְׁבַּחַר הַקֶּבֶ"ה בְּעוֹלָמוֹ קְבַע בּוֹ רֹאשֵׁי

6 חֲדָשִׁים וְשָׁנִים הוּא חֲדָשׁ תְּשָׁרִי, שְׁבוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה,

7 וּמְשַׁבַּחַר בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קְבַע לָהֶם חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֻלָּה, הוּא

8 חֲדָשׁ נִסָּן, שְׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְחֲדָשִׁים לְרַגְלִים

9 וְלַמְלָכִים⁵. וְצָרִיף לְהִבִּין, מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּע רֹאשׁ הַשָּׁנָה

10 לְחֲדָשִׁים וְכוּ' בַּחֲדָשׁ נִסָּן, דְּכִינּוֹן שְׁמַעַת שְׁפַחַר הַקֶּבֶ"ה

11 בְּעוֹלָמוֹ נִקְבַּע כְּכֹר רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּחֲדָשׁ תְּשָׁרִי, הִנֵּה

12 כְּאֲשֶׁר הַצָּרִף לִקְבַּע חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֻלָּה, הִיָּה אֶפְשָׁר שִׁיקְבַּע

13 גַּם זֶה בַּחֲדָשׁ תְּשָׁרִי, שְׁיִהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְכָל הָעֲנִינִים,

14 וּמִדּוּעַ נִקְבַּע חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֻלָּה בַּחֲדָשׁ נִסָּן דְּוָקָא. גַּם צָרִיף

15 לְהִבִּין מַה שְׁפַתּוֹב בַּמְדָּרָשׁ⁶ עַל הַפְּסוּק הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם,

16 הַדָּא הוּא דְּכְתִיב⁷ קוֹל דְּוָדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל

17 הַהֲרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבְעוֹת, מַהִי שִׁיכוֹת הָעֲנִינִים דְּקוֹל

18 דְּוָדִי לְהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה שְׁמַצִּינוּ

19 בַּגְּמָרָא⁸ פְּלִגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּרַבִּי

20 אֱלִיעֶזֶר סְבִירָא לִיהּ בְּנִיטָן נִגְאָלוֹ וּבְתִשְׁרִי עֲתִידִין

21 לְהִגְאָל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא לִיהּ בְּנִיטָן נִגְאָלוֹ וּבְנִיטָן

22 עֲתִידִין לְהִגְאָל. וְעוֹד זֹאת, דְּהִנֵּה, ה'קא סְלַקָא דְּעֵתָא

(1 תוכן המאמר – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 231 ואילך. (2 בא יב, ב. 3) שמו"ר פט"ו, יא. (4) ראה בשיחה שלאחרי המאמרים (סי"ב (תו"מ ח"ט ע' 221)), שמאמר זה – חלקו ממאמר הצ"צ (ד"ה זה באוה"ת בא ע' רסד ואילך), חלקו ממאמר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ד"ה זה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך). עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שכג ואילך). וחלקו ממאמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (ד"ה זה היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 19 ואילך)). (5) ר"ה ב, א. ז, א. 6) שמו"ר שם, א. 7) שה"ש ב, ת. 8) ר"ה יא, א.

ביאור בדרך אפשר

1 סֶלְקָא-דְעֵתָךְ [=עלה בדעתם. סברא הראשונה] בַּגְמְרָא שְׁגַם אֲלִיבָא
 2 [=לשיטתו] דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵיטָה הַסְבְּרָא נוֹתַת שְׁבִתְשָׁרִי עֵתִידִין
 3 לְהַגְאֵל, וְכַמּוּבָא בַּגְמְרָא כַּמָּה רְאִיּוֹת שְׁבִתְשָׁרִי עֵתִידִין לְהַגְאֵל,
 4 כַּתְּמַס לְדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲלֵא שְׁבַמְסַקְנָא דּוּחָה הַגְמְרָא אֶת
 5 הַרְאִיּוֹת וּמְסִיקָה שְׁבִנְיָסָן
 6 עֵתִידִין לְהַגְאֵל. וְצָרִיךְ
 7 לְהַבִּין, דְּכִיּוֹן שְׁבַגְאֵלֶת
 8 מְצָרִים הַכֹּל מוֹדִים
 9 שְׁהֵיטָה בְּנִיסָן, הִנֵּה
 10 מְאִיזָה טַעַם נֹאמֵר
 11 שְׁהַגְאֵלָה הַעֲתִידָה תְּהִיָּה
 12 בְּתִשְׁרִי, דְּלַכְאוּרָה אֵין
 13 קְסִלְקָא-דְעֵתָךְ עַל זֶה
 14 כָּלֵל, דְּכִיּוֹן שְׁבַגְאֵלֶת
 15 מְצָרִים הֵיטָה בְּנִיסָן,
 16 מְסַתְמָא תְּהִיָּה גַם הַגְאֵלָה
 17 הַעֲתִידָה בְּנִיסָן, וְצָרִיךְ
 18 לְהַבִּין, (א) מְהוּ טַעַמו שֶׁל ר'
 19 אֱלִיעֶזֶר שְׁבִתְשָׁרִי עֵתִידִין
 20 לְהַגְאֵל, (ב) מְדוּעַ עֵלָה עַל
 21 הַדַּעַת לומר כִּךְ גַּם לְדַעַתוֹ שֶׁל ר'
 22 יְהוֹשֻׁעַ? לְבֹאֵר זֹאת, יָקִידִים לְבֹאֵר
 23 עֵינֵי יִצְיָאֵת מְצָרִים, וְזִמְנָן הַגְלוּת,
 24 אֲשֶׁר הֵם ב' מְצָבִים בְּאוֹפֵן עֲבוּדָת
 25 הָאֲדָם כַּתְּבוּנוֹת בְּאֲחֵדוֹת ה'
 26 בַּעֲלוּם: 'יְחוּדָא עֵילָאָה' רִיחּוּדָא
 27 תַּתְּאָה.
 28 'יְחוּדָא עֵילָאָה' יְחוּדָא תַּתְּאָה.
 29 'יְחוּדָא עֵילָאָה' - אֲחֵדוֹת ה'
 30 בְּאוֹפֵן נַעֲלָה. הָאֲדָם מְתַבּוּנָן
 31 וּמְרַגֵּשׁ אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָמוֹת הֵם
 32 אֵין וּפַסֵּי, וְהַמְצִיאֹת הָאֲמִיתִית
 33 הִיא רַק הַקְּבִי"ה, כְּתוּצָאָה מִזֶּה
 34 הוּא בְּטֹל לְגַמְרֵי לְאֻלְקוֹת וְאִינוּ
 35 חַפְּזֵי כָּלֵל בְּדַבְּרֵי אַחֵר. בְּמַצַּב ז'
 36 הוּא בְּנִיִּישְׂרָאֵל בּוֹמֵן יִצְיָאֵת
 37 מְצָרִים. 'יְחוּדָא תַּתְּאָה' - אֲחֵדוֹת ה' בְּאוֹפֵן תַּחְתּוֹן יוֹתֵר, הָעוֹלָמוֹת הֵן אֲמַנִּים
 38 מְצִיאֹת, אֵךְ הַקְּבִי"ה מְחִי וּמַהוּוֹה אוֹתָם, קִיִּים עוֹלָם וְחִיּוּתוֹ מֵה'. הָאֲדָם
 39 הַמְתַּבּוּנָן בּוֹזֵה מְרַגֵּשׁ עֵידִין אֶת הָעוֹלָם לְמִצְיָאוֹת, (לְמַרְוֹת שִׂדּוּעַ שְׁהַעִיקֵר הוּא
 40 הַפְּנִימִית שְׁבִתּוֹן הָעוֹלָם, הָאֻלְקוֹת הַמְּחִי' אוֹתוֹ). מַצַּב זֶה נִקְרָא 'גְלוּת' וְלִילָה',
 41 כִּיּוֹן שֶׁהָעוֹלָם נִרְגַשׁ כְּמִצְיָאוֹת הַמְּסַתְרִיהַ עַל הַמְּצִיאֹת הָאֲמִיתִית ש"אֵין עוֹד
 42 מְלַבְּדוֹ."
 43 (ב) וּלְהַבִּין כָּל זֶה צָרִיךְ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה מְאֹמֵר רְבוּתֵינוּ ו'ל'⁹

ביאור בדרך אפשר

44 מְזַכְרִין יִצְיָאֵת מְצָרִים בְּלִילוֹת - פִּירוּשׁ, גַּם בְּלִילוֹת, בְּקִרְיָאֵת-שְׁמַע
 45 שֶׁל עֲרַבִּית, אוֹמְרִים פִּרְשַׁת צִיּוּת מְפִנֵי שִׁישׁ בַּה זְכוּרָת יִצְיָאֵת מְצָרִים: "אֵין ה'
 46 אֲלִיקִים אֲשֶׁר הוּצִיאֵת אֲתָכֶם מֵאֶרֶץ מְצָרִים". מְבֹאֵר הַעֲנִיין בְּחִסְדוֹת: דְּהִנֵּה,
 47 לִילוֹת קָאֵי [=מוֹסַב] עַל הָעֲבוּדָה שְׁבוּמֵן הַגְלוּת שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם
 48 לִילָה, וְכַמּוּבָאֵר בְּמֵאֲמָר¹⁰
 49 בְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן הוּוֹהַר עַל הַפְּסוּק
 50 "עֲבַדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בּוֹאוּ
 51 לִפְנֵינוּ בְּרִנָּה": "שְׂמַחָה בְּצִפְרָא
 52 וְרִנָּא בְּרַמְשָׂא" [=שְׂמַחָה'
 53 הִיא בְּכוּקֵר וְרִנָּה' הִיא בְּעַרְב.
 54 וְהַכּוּנָה בְּעַרְב' הִיא לְזִמְנָן
 55 הַחוּשֵׁךְ - הַגְלוּת]¹¹, שְׁעֲנִין
 56 הַלִּילָה מוֹרָה עַל גְּדֹל
 57 הַהַעֲלָם וְהַסְתֵּר, וְהִינּוּ,
 58 שְׁנִרְגַשׁ מְצִיאֹת הַיֵּשׁ -
 59 מְצִיאֹת הַנְּבִרָאִים וְהָעוֹלָמוֹת
 60 הַנִּרְאִים כִּי־שׁוֹת' עֲצֵמָאִית וְאֵין
 61 נִרְגַשׁ בְּהֵם כִּי יֵשׁ בּוֹרָא לְעוֹלָם
 62 שְׁהוּא מְעֵלִים וּמְסַתְרִי
 63 בְּמֵאֵד, אֲלֵא שְׁמַתִּיגַע
 64 בְּעֲצָמוֹ (עַר הָאֲרַעְוֹעֻט
 65 מֵיט זִיךְ אוֹן דּוֹרְךְ זִיךְ
 66 [=מְתִיגַע הוּא עִם עֲצֵמוֹת וְבַתּוֹךְ
 67 עֲצֵמוֹ) עַד שְׁפוּעֵל שְׁהִישׁ
 68 לֹא יַעֲלִים וְיַסְתִּיר,
 69 וְאֲדַרְבֵּה, שְׁהִיָּה בְּטוֹל
 70 הַיֵּשׁ לֹאֵין - גַּם בְּעוֹלָם הַיֵּשׁ
 71 תּוֹרַגֵּשׁ מְצִיאֹת הָאֲמִיתִית שֶׁל
 72 הָאֻלְקוֹת הַנִּרְאִית לְנְבִרָאִים
 73 כִּאֲיִךְ. אֲמַנִּים, אֲף-עַל-פִּי
 74 שְׁהוּא פּוֹעֵל בְּטוֹל הַיֵּשׁ,
 75 מְכַל-מְקוּם, עֲבוּדָה זוֹ
 76 נִקְרָאֵת בְּשֵׁם לִילָה, דְּכִיּוֹן
 77 שְׁבַעֲצָם הוּא מְרַגֵּשׁ אֶת
 78 הַיֵּשׁ, אֲלֵא שְׁפוּעֵל בּוֹ
 79 בְּטוֹל, הִרִי זֶה רַק בְּטוֹל
 80 הַיֵּשׁ בְּלִבְד, שְׁהוּא עֲנִין הָעֲבוּדָה דִּיחּוּדָא תַּתְּאָה, וְלִכְּן נִקְרָא
 81 בְּשֵׁם לִילָה. וְזֶהוּ מְזַכְרִין יִצְיָאֵת מְצָרִים בְּלִילוֹת, דְּעֲנִין
 82 הַזְּכִירָה הוּא הַמְּשַׁכָּה מְהַבְּחִינָה שְׁמִזְכְּרִין אוֹתָהּ, דְּהִינּוּ
 83 הַמְּשַׁכָּה מְבַחֲנִית יִצְיָאֵת מְצָרִים, שְׁעֲנִינָה הוּא הַיִּצְיָאָה מְכַל
 84 הַמְּצָרִים וְהַהַגְבְּלוֹת דְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת - מְשַׁמְעוֹתָה
 85 הַפְּנִימִית שֶׁל 'גְלוּת מְצָרִים' הִיא לֹא רַק בְּאֶרֶץ מְצָרִים, אֲלֵא כָּל מַצַּב שֶׁל הַגְּבֻלָה
 86 וּמִצַּר, אֲפִילוֹ בְּעוֹלָמוֹת הָעֵלְיוֹנִים, הִרִי הוּא בְּכָלֵל 'מְצָרִים'. יִצְיָאֵת מְצָרִים'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ענינה יציאה מכל מיצרים אלו, מצב זה הוא בחינת 'יחודא עילאה' שלגבי
 2 דרגה זו כל העולמות וה'מצרים' אינם קיימים, ובחינה זו דיציאת
 3 מצרים שהיא למעלה מהעולמות, ממשיכים אותה בלילות,
 4 בעבודה דיחודא-תתאה. וכמבאר באריכות בקנטרס עץ
 5 החיים¹² שגם בעבודה
 6 דיחודא-תתאה צריך
 7 להמשיך בחינת יחודא-
 8 עילאה. מבואר בקנטרס עץ
 9 החיים (מאדמו"ר מוהרש"ב
 10 נ"ע), פעולת התבוננות ביחודא
 11 עילאה ויחודא תתאה על עבודת
 12 האדם: כתוצאה מהתבוננות
 13 והעמקת הדעת באופן של
 14 יחודא עילאה, אשר אין כל
 15 מציאות מבלעדו, מגיע האדם
 16 לאהבת ה' באופן של ביטול כל
 17 מציאותו, שמתבטל מכל
 18 החומריות שלו ומכל רצונותיו.
 19 עבודה באופן נעלה זה שייכת רק
 20 ליחידי סגולה. אמנם מהתבוננות
 21 באופן של יחודא תתאה, אשר
 22 קיים עולם החי בכוח האלוהי,
 23 אין האדם מתבטל מרצונותיו
 24 לגמרי, אלא בתוך העניינים
 25 הגשמיים מחפש הוא את
 26 האלקות שבהם, ועבודה זו היא
 27 מדת כל אדם. אך גם כל אדם
 28 צריך להשתדל לעורר בעצמו
 29 ביטול באופן של יחודא
 30 עילאה. למרות שאינו שייך
 31 באמת לעבודה נעלית זו, צריך
 32 מדי פעם להתבונן בעניין זה
 33 ולהתרומם ממצבו, ותנועה זו
 34 של ביטול ו'הזוה' עצמית
 35 מחלישה את חומריות וגוסת גופו ומוזה יתחזק להמשיך לעבוד עבודה אמיתית
 36 גם באופן של יחודא תתאה. וזהו גם כן מה שכתוב¹³ נפשי
 37 אויתיך בלילה, פירוש הפנימי בפסוק, שגם בלילה, דקאי על
 38 העבודה דזמן הגלות שנקרא בשם חשך הלילה, הנה גם
 39 אז אויתיך, שהוא ענין הרצוא]=ריצה ותשוה. כלשון הפסוק:
 40 "ההיות רצוא ושבו" [והצמאון בתכלית, והוא על-ידי בחינת
 41 נפשי, דהינו ההתבוננות איה שאלקות הוא נפשו וחייתו¹⁴
 42 - "כלומר, מפני שאתה ה' נפשי וחי האמיתיים, לכך אויתך, פירוש שאני
 43 מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו" (תניא פרק מ"ד), שעל-ידי-

44 זה נעשה הרצוא והצמאון בתכלית, אויתיך, גם בלילה,
 45 שגם בזמן ההעלם והסתר הרי הוא בבחינת אויתיך, שהוא
 46 ענין המשכת יחודא-עילאה. אמנם, גם כאשר נעשה בחינת
 47 אויתיך, הרי זה מפל-מקום בלילה, והינו לפי שבכללות
 48 הרי זה אפן העבודה
 49 דיחודא-תתאה בלבד,
 50 אלא שבעבודה דיחודא-
 51 תתאה גופא נמשך
 52 בחינת יחודא-עילאה,
 53 אבל זהו רק בחינת
 54 יחודא-עילאה כפי
 55 שבאה בבחינת יחודא-
 56 תתאה, ואין זה דומה
 57 לעבודה דיחודא-עילאה
 58 כפי שהיא מצד עצמה.
 59 לסיכום, "מוכרין יציאת-מצרים
 60 בלילות" ענינו המשכת בחינת
 61 'יציאת-מצרים' - יחודא
 62 עילאה, גם בעבודה 'בלילות' -
 63 בזמן הגלות - יחודא תתאה.
 64 להלן יתבאר כי עבודה ה' באופן
 65 של יחודא עילאה היא עבודה
 66 מתוך שמחה ותענוג אמיתי.
 67 נאמר בפסוק: "תחת אשר לא
 68 עבדת את ה' אלקיך בשמחה
 69 ובטוב לבב מרוב כל" פירוש
 70 הפשוט בכתוב: העניינים הבלתי
 71 רצויים (שבפרשה) באים על בני-
 72 ישראל לפי שלא עבדו את ה'
 73 בזמנים שהי' טוב להם,
 74 ("בשמחה ובטוב לבב מרוב
 75 כל"). הארז"ל ביאר הכתוב:
 76 העונש הוא על כך שעבודתם את
 77 ה' לא היתה מתוך שמחה,
 78 כלומר אף שעבדו את ה', מאחר שהעבודה לא היתה מתוך שמחה לפיכך תגיע
 79 אליהם התוכחה, ר"ל. (להלן יתבאר עוד דיוק בפסוק: "מרוב כל" - השמחה
 80 הנדרשת בקיום התורה ומצוות היא גבוהה מכל סוגי השמחה).
 81 ג) ובאור הענין יוכן על-פי המבאר ב'לקוטי תורה'
 82 בפרשתנו (פרשת תזריע¹⁵) בפרוש הכתוב¹⁶ תחת אשר לא
 83 עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ועבדת
 84 את אויביך וגו', דלכאורה משמע שאף-על-פי שהוא עובד
 85 אלקים, רק שאין העבודה בשמחה ובטוב לבב, אזי ימשך
 86 הענש ועבדת את אויביך! וזה אינו מוכן, פי מפני מה יהיה

ביאור בדרך אפשר

1 הַעֲנֵשׁ הַמֵּר הַזֶּה מִחֲמַת חֶסְרוֹן הַשְּׂמֵחָה לְבַד ? אִךְ הַעֲנִינָּךְ,
 2 כְּמוֹ שְׂפָתוֹב¹⁷ כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא
 3 יִחְטָא, וּמִחֲמַת זֶה נִמְשָׁף הַעֲנֵשׁ (וְלֹא מִצַּד הַעֲדֵר הַשְּׂמֵחָה),
 4 וְאֶף-עַל-פִּיכֶן, אֵלֹו הִזָּה עוֹבֵד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה,
 5 הִזָּה גְדוֹל כַּח שֶׁל שְׂמֵחָה
 6 זֹו לְבַטֵּל הַדִּינִים כֹּו' 1
 7 [וְהִינֵנו, שְׂגָם כְּאֲשֶׁר יֵשׁ 2
 8 מְקוֹם לְעֲנִינָּךְ שֶׁל דִּין מִצַּד 3
 9 עֲנִינָּךְ שֶׁל חֲטָא, כְּמֵאֲמַר 4
 10 רְבוּתֵינוּ וְ"ל¹⁸ אֵין 5
 11 יְסוּרִים בְּלֹא חֲטָא, מְכַל- 6
 12 מְקוֹם, מִצַּד עֲנִינָּךְ 7
 13 הַשְּׂמֵחָה שְׂפוּרִין גְּדוּר¹⁹ - 8
 14 טַבַּע הַשְּׂמֵחָה לְפָרוּץ כֹּל הַגֵּרָה 9
 15 וְהַגְּבֹלָה. כֹּאשֶׁר אָדָם שִׂמַח 10
 16 בִּיּוֹתֵר, כְּמוֹ בַחֲתוּנַת בְּנוֹ, מִתְגַּבֵּר 11
 17 הוּא בְּאוֹתָהּ שַׁעָה עַל כֹּל 12
 18 תְּכוּנוֹתָיו הַמְּגַבֵּלוֹת אוֹתוֹ, אִם 13
 19 הוּא בִישֵׁן בְּטַבְעוֹ יִהְיֶה כֹּאחֵד 20
 21 הַתְּקִיפִים בְּטַבְעָם וְיִדְבַר לְפָנָיו
 22 אֲנָשִׁים גְּדוּלִים וְטוֹבִים מִמֶּנּוּ, אוֹ 21
 23 אִם הוּא מְרוּמָם בְּטַבְעוֹ יֵצֵא 22
 24 מִגֵּדְרוֹ וְיִקְרֹד כֹּאנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים. 23
 25 כֵּן בְּעִבּוּדֵת ה' עַל-יַדֵּי שֶׁהָאָדָם 24
 26 עוֹבֵד ה' בְּשִׂמְחָה מְעוּרָר שִׂמְחָה 25
 27 לְמַעֲלָה, כְּכִיכּוֹל, הַמְּבַטֵּלֵת כֹּל 26
 28 הַדִּינִים, וְלִמְרוֹת שִׁישׁ בִּירוֹ חֲטָא, 27
 29 מִפְּנֵי הַשְּׂמֵחָה, הִזָּה הַכֹּל 28
 30 מִתְּבַטֵּל כֹּו', מֵה-שְׂאִינָּךְ 29
 31 כֵּן תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ 30
 32 בְּשִׂמְחָה כֹּו', נִמְשָׁף 31
 33 הַעֲנֵשׁ עַל הַעֲוֹנוֹת אֲשֶׁר 32
 34 אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ כֹּו' 33
 35 כְּנִ"ל. וְזֶהוּ הַכֶּרַח עֲנִינָּךְ 34
 36 הַשְּׂמֵחָה שֶׁהוּא עֲנִינָּךְ 35
 37 עֲקָרִי בְּעִבּוּדֵת הַיְוֵי, מִפְּנֵי 36
 38 שְׂדוּקָא עַל-יַדֵּי הַשְּׂמֵחָה 37
 39 מִתְּבַטֵּלִים כֹּל הַעֲנִינִים 38
 40 הַבָּאִים בְּסִפְתַּת הַחֲטָאִים. 39
 41 וְהִנֵּה בְּכַדֵּי שְׂיָבוֹא הָאָדָם
 42 לְשִׂמְחָה, הִרִי זֶה עַל-יַדֵּי הַהֲתַבּוֹנְנוֹת כְּמֵה שְׂפָתוֹב²⁰ כִּי נִשְׁגָּב

ביאור בדרך אפשר

42 שְׂמוֹ לְבַדוֹ, הוּדוּ עַל אָרֶץ וְשָׂמִים, וַיֵּרָם קָרָן לְעַמּוֹ. וּבַהֲקָדִים
 43 פְּרוּשׁ הַפְּתוּב עֲבַדְתָּ גו' בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לְכָב מֵרַב כֹּל²¹,
 44 שֶׁהַשְּׂמֵחָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת הִיא הַשְּׂמֵחָה הַיּוֹתֵר גְּדוּלָה מִכָּל
 45 סוּגֵי הַשְּׂמֵחָה, וְהִינֵנו דְּכָל עֲנִינָּךְ שֶׁל שְׂמֵחָה וְתַעֲנוּג שְׂאֲפָשֶׁר
 46 רַק לְצִיר, אֵין זֶה בְּעֶרְףְךָ
 47 וְדָגְמָא כָּלֵל לְשִׂמְחָה
 48 שְׂבַתוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהוּא
 49 תַּעֲנוּג הַכִּי גְדוֹל, לְמַעֲלָה
 50 יוֹתֵר מִהַתַּעֲנוּג שְׂבַגְנָךְ-
 51 עֲדָן, שֶׁזֶהוּ פְּרוּשׁ מֵרַב
 52 כֹּל, דְּקָאֵי עַל הַתַּעֲנוּג
 53 דְּגַן-עֲדָן, גַּן-עֲדָן הַתַּחְתּוֹן
 54 וְגַן-עֲדָן הָעֲלִיּוֹן²² - הַכְּתוּב
 55 בֹּא לַהֲכֹיֹחַ אֶת הָאָדָם עַל שְׂאִינוֹ
 56 מְרַגֵּשׁ אֶת גּוֹדֵל הַיּוֹקֵר שְׂבַעֲבוּרָת
 57 ה' בְּעוֹלָם הוּא (שְׁלֹכֵן אֵינוֹ שִׂמַח
 58 בְּעִבּוּדוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ) שְׂבַעֲבוּרָה זֹו
 59 הִיא לְמַעֲלָה מִכָּל, לְמַעֲלָה
 60 מְעוֹלָם הַבֹּא הַנִּקְרָא 'כֹּל'.
 61 דְּהִנֵּה, הַתַּעֲנוּג שְׂבַגְנָךְ-עֲדָן
 62 הוּא תַּעֲנוּג נְעֻלָה בְּיוֹתֵר,
 63 עַד שְׂכָל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם
 64 הִזָּה אֵינָם בְּעֶרְףְךָ כָּלֵל
 65 לְגַבֵּי הַתַּעֲנוּג שְׂבַגְנָךְ-עֲדָן,
 66 וְלָכֵן אָמְרוּ²³ מוֹטָב
 67 דְּלִדְיֵינִיָּה וְלִיתִי לְעַלְמָא
 68 דְּאֲתִי [=לְאַחַר מִיתַתוֹ שֶׁל
 69 אֲלִישַׁע בֶּן אֲבוּיָה - הַמְּכוּנָה
 70 'אֲחָר' - אֲמָרוּ בְּרַקִּיעַ לֹא לְשׁוּלְחָו
 71 לְגִיָּהוּס (כִּיּוֹן שַׁעֲסַק בְּתוֹרָה,
 72 קוֹדֵם שִׁיעָא לְתַרְבוּת רַעָה) וְכֵן
 73 לֹא הִתְיַחֲסוּ לְהִיכֹסֵם בְּגַן-עֲדָן
 74 (מִפְּנֵי שְׂחֲטָא), רַבִּי מֵאִיר אָמַר
 75 עַל-כֵּךְ: מוֹטָב שִׁירוּנוֹ אוֹתוֹ
 76 לְגִיָּהוּס (שֶׁם יִתְנַקֵּה מִחֲטָאִיו)
 77 וְיָבוֹא אַחֲרֵי-כֵן לְעוֹלָם-הַבָּא,
 78 שְׂאֵף שְׂיִסוּרֵי גִיָּהוּס הֵם
 79 יְסוּרִים גְּדוּלִים בְּמֵאָד,
 80 וְכְמוֹ שְׂפָתוֹב בְּתַנְיָא
 81 בְּאִגְרַת הַתְּשׁוּבָה²⁴ שְׂכָל
 82 יְסוּרֵי עוֹלָם הִזָּה (כְּמוֹ שְׂמִבְיָא בְּאִגְרַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁם בְּשֵׁם הַרְמַבְּ"ן: אֲפִילוֹ

(17) קהלת ז, כ. (18) שבת נה, סע"א. (19) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ובכ"מ. (20) תהלים קמח, יג"ד. (21) בהבא לקמן - ראה תו"א וארא נז, ב ואילך. (22) תו"א וארא שם. (23) חגיגה טו, ב. וראה ד"ה מים רבים שנה זו פ"ו (תו"מ ח"ח ע' 202). (24) פי"ב. מהקדמת הרמב"ן לאיוב. וראה סה"מ צ להצ"צ א, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יסורים של איוב שבעים (שנה) אין להם ערך כלל ליסורי הנפש
 2 שעה אחת בגיהנום, ומכל-מקום, כדאי כל יסורי גיהנום
 3 (שהוא צער גדול ביותר, וצער הוא הפך הענג), בשביל
 4 לייתי לעלמא דאתי, שזהו גם בשביל התענוג שבגן-עדן
 5 התחתון, ומכל-שכן
 6 בשביל התענוג שבגן-עדן העליון, שאפלו
 7 התענוג שבגן-עדן התחתון אינו בערכו.
 8 אמן, התענוג שבגן-עדן הוא בבחינת
 9 פנימיות - בגן-עדן מרגישה
 10 הנשמה תענוג בתוכה, באופן
 11 מיושב, ולכן נהנית מזה, שזהו
 12 שבגן-עדן צדיקים
 13 יושבין ונהנין מזיו השכינה²⁵, דיושבין הוא
 14 מלשון התישבות, ונהנין שהם משיגים בפנימיות,
 15 שזהו לפי שהאור נתצמצם בערכם עד שבא בבחינת
 16 פנימיות. וכמו כן כללות הגלוי שפעולמות הוא
 17 בבחינת פנימיות, דזהו מה שכתוב²⁶ את השמים ואת
 18 הארץ אני מלא, מלא דייקא, דקאי על האור דממלא
 19 כל עלמין שהוא בבחינת פנימיות. וגם כללות ענין
 20 התהוות העולמות הוא מבחינת הפנימיות, כמו
 21 שכתוב²⁷ כי הוא אמר ויהי, ובעשרה מאמרות נברא
 22 העולם²⁸, והינו, שכל ענין ההתהוות הוא מבחינת
 23 הדבור בלבד, שאין זה בחינת 'עצמות' כלל, כי אם
 24 הארה בלבד. ולכן נקרא גם כן שם, דכמו על-דרך-משל
 25 ענין השם באדם למטה אינו נוגע לעצמו כלל אלא הוא
 26 הארה בלבד, כמו כן יוכן למעלה, שכל ענין ההתהוות
 27 הוא מבחינת שם והארה בלבד. ויתירה מזה, שגם
 28 בבחינת שמו כתיב כי נשגב שמו לבדו, ורק הודו (זיו
 29 והארה דבחינת שמו) על ארץ ושמים, היינו, שכל
 30 הגלוי שבשמים וארץ אינו אלא זיו והארה של שמו
 31 בלבד. ומה שכתוב ארץ ושמים, אין הפונה ארץ ושמים
 32 הגשמיים בלבד, אלא בנה נכללים גם גן-עדן התחתון
 33 וגן-עדן העליון, דארץ קאי על גן-עדן התחתון שנקרא
 34 בשם ארץ, לפי שבכללותו הוא נמצא בארץ, ושמים
 35 קאי על גן-עדן העליון²⁹, הנה כל הגלוי שבשמים
 36 וארץ, גן-עדן התחתון וגן-עדן העליון, הוא רק הודו
 37 של שמו, שהוא זיו והארה בלבד.

44 מצומצם, כמו אותיות הדיבור שתפקידן רק להעביר האור ולגלות לשומעים
 45 מה שהיה צפון ועלם במחשבתו. ולכן נקרא גם כן שם (כי נשגב
 46 שמו לבדו), דכמו על-דרך-משל ענין השם באדם למטה אינו
 47 נוגע לעצמו כלל אלא הוא הארה בלבד, כמו כן יוכן
 48 למעלה, שכל ענין
 49 ההתהוות הוא מבחינת שם והארה בלבד.
 50 ויתירה מזה, שגם
 51 בבחינת שמו כתיב כי נשגב שמו לבדו - גם
 52 השם, שהוא הארה בעלמא,
 53 הוא מרומם לגמרי מהעולמות
 54 אינו יורד להחיותם, ורק הודו
 55 (זיו והארה דבחינת שמו)
 56 על ארץ ושמים, היינו,
 57 שכל הגלוי שבשמים
 58 וארץ אינו אלא זיו והארה של שמו
 59 בלבד. ומה שכתוב ארץ ושמים,
 60 אין הפונה ארץ ושמים
 61 הגשמיים בלבד, אלא בנה
 62 נכללים גם גן-עדן התחתון
 63 וגן-עדן העליון, דארץ קאי על
 64 גן-עדן התחתון שנקרא בשם
 65 ארץ, לפי שבכללותו הוא נמצא
 66 בארץ - ענינו הכללי הוא בחי
 67 ארץ; מקום גן-עדן התחתון
 68 הוא בעולמות יצירה ועשי,
 69 ושמים קאי על גן-עדן העליון - שבעולם
 70 הבריאה²⁹, הנה כל הגלוי שבשמים
 71 וארץ, גן-עדן התחתון וגן-עדן העליון,
 72 הוא רק הודו של שמו, שהוא זיו והארה בלבד.
 73 אמן על-ידי התורה ומצוות שמקמים בני ישראל
 74 (המשך הפסוק: ויגם קרן לעמו) נעשה

אמן על-ידי התורה ומצוות שמקמים בני ישראל (ויגם קרן לעמו) נעשה

החודש הזה לכם

ביאור בדרך אפשר

1 המְשַׁכֶּת ה'עֲצָמוֹת'. וְהֶעֱנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, בְּנֶסֶח בְּרֻכּוֹת
 2 הַמְצֻוֹת אָנוּ אוֹמְרִים אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וַיֵּשׁ מִצְוֹת
 3 שְׁמֵבְרַכִּין בְּלַמְ"ד (להתעטף בציצית, "להניח תפלין"), וַיֵּשׁ מִצְוֹת
 4 שְׁמֵבְרַכִּין בְּלָשׁוֹן עַל ("על נטילת ידים"), וַיְהִינּוּ, שֶׁהַבְּרָכָה
 5 בְּלַמְ"ד מוֹרָה עַל
 6 הַהֲתַקְּשׁוֹת שֵׁנוּ לְמַצְוָה, 1
 7 שְׂאָנוּ מִקְבָּלִים מִהַמְצָוָה, 2
 8 וְהַבְּרָכָה בְּלָשׁוֹן עַל הַיְיָנוּ 3
 9 שֶׁהָאָדָם הוּא לְמַעְלָה 4
 10 מִהַמְצָוָה, וְהוּא מְמַשֵּׂךְ 5
 11 בְּמַצְוָה. וּשְׁנֵיהֶם אֵמֶת, 6
 12 דְּמַעֲיָקְרָא [=מתחילה] צְרִיף 7
 13 הָאָדָם לְכַרֵּר אֶת 8
 14 הַנִּיּוּצוֹת שֶׁבְּדַבָּר הַגָּשְׁמִי 9
 15 שָׂבוּ מִלְבָּשֶׁת הַמַּצְוָה - 10
 16 כֹּאשֶׁר הָאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָה בַּחֲפֵץ 11
 17 גַּשְׁמִי, מִגַּלְהָה הוּא אֶת הַנִּיּוּץ 12
 18 הָאֱלוּקִי הַמַּחֲי' אֶת הַחֲפֵץ, 13
 19 וּמֵרָאָה כַּכֵּן שֶׁהַחֲפֵץ הַגַּשְׁמִי 14
 20 עֵינֵינוּ הוּא קְדוּשָׁה, לְהִיּוֹתוֹ 15
 21 מִבְּחִינַת מ"ה - מַכִּיּוֹן 16
 22 [שנשמח] הָאָדָם הוּא מִבְּחִינַת 17
 23 שֵׁם מ"ה, 'אָדָם' בְּגִימַטְרִיא מ"ה 18
 24 (45), כְּלָשׁוֹן הַפְּסוּק: מ"ה 19
 25 שָׂמוּ וּמ"ה שֵׁם בְּנוֹי³⁰ 20
 26 שֵׁם "מ"ה" בְּאֱלוּקוֹת ("י"ד ה"א 21
 27 וּא"ו ה"א) מוֹרָה עַל דְּרַגַּת 22
 28 הַמְבַרְכֵּר, וְכַן נִשְׁמַת הָאָדָם ("בְּנִים 23
 29 אֲתָם לֵה' אֱלוּקִים") הִיא ג"כ 24
 30 בְּבִחִינַת מ"ה, וְלִכְּן כְּכַתּוּב 25
 31 לְכַרֵּר, שְׁמֵבְרַר ב"ן, וְזֶהוּ 26
 32 לָשׁוֹן עַל, שֶׁהָאָדָם הוּא 27
 33 לְמַעְלָה מִהַמְצָוָה שְׁמֵבְרַר 28
 34 אוֹתָהּ. אֲמָנָם, לְאַחֲרֵי 29
 35 הַבְּרוּר, הָרִי הוּא מַעְלָה 30
 36 אֶת הַמְצָוָה - שְׁנוּעֵתָה לִמְטָה 31
 37 בְּגַשְׁמִיּוֹת, וּמְקַשֵּׁר אוֹתָהּ 32
 38 לְשָׂרֶשָׁה, שֶׁהִיא מִצְוֹת 33
 39 הַקָּב"ה, שֶׁזֶּהוּ בְּמִצְוֹתָיו, 34
 40 כְּמַאֲמֵר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³¹ 35
 41 שֶׁהַקָּב"ה מְנַיֵחַ תְּפִלִּין³¹, 36
 42 הַקָּב"ה מְצָלִי 37
 43 [מתפלל]³² וְכַתִּיב³³ אָנִי 38

ביאור בדרך אפשר

44 מְדַבֵּר בְּצִדְקָה, שְׁפָל הַהֲמַשְׁכּוֹת שְׁלַמְעֵלָה הֵם בְּדֶרֶךְ צִדְקָה,
 45 הֵנָּה עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת לְמַטָּה וּמַעְלָה אוֹתָם
 46 לְשָׂרֶשׁם כְּפִי שֶׁהֵם מִצְוֹתָיו שֶׁל הַקָּב"ה מִמָּשׁ, אָזִי הוּא
 47 מִקְבַּל מִהַמִּצְוֹת שְׁלַמְעֵלָה, שֶׁזֶּהוּ נֶסֶח הַבְּרָכָה בְּלַמְ"ד. וְזֶהוּ
 48 אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו,
 49 שְׂעַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת
 50 מֵתַעֲלָה הָאָדָם כָּל כֶּף עַד
 51 שֶׁנַּעֲשֶׂה דָבָר אֶחָד עִם
 52 ה'עֲצָמוֹת'. וְזֶהוּ עֲבַדְתָּ
 53 גו' בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לְכַב
 54 מֵרַב כָּל, שֶׁהַשְּׂמִחָה
 55 וְהַתְּעוּגָה שְׁבִתוּרָה
 56 וּמִצְוֹת הוּא לְמַעְלָה מֵרַב
 57 כָּל, לְמַעְלָה גַם מִהַגְּלוּי
 58 שְׂבִגוּ-עֵדוֹן, שְׂהַרִי בְּגוֹן
 59 עֵדוֹן הוּא רַק הַמְשַׁכֶּת
 60 הָאָרֶה בְּלָבָד, וְעַל-יְדֵי
 61 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת נַעֲשֶׂה
 62 הַמְשַׁכֶּת ה'עֲצָמוֹת'.
 63 וְכֹאֲשֶׁר יִתְבוּנֵן הָאָדָם
 64 בְּיָקָר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
 65 כְּנ"ל, עַד שְׂבִיבֵן זֹאת
 66 וַיּוּנַח אֲצִלוֹ (עַר וְעֵט עֵס
 67 פֹּאֲרִשְׁטֵיין אוֹן בָּא אִים
 68 וְעֵט זִיךְ דָּאס אַפְּלִיגְוֵן),
 69 אָזִי שְׂיָף שְׂיָבוּא לְעַנֵּן
 70 הַשְּׂמִחָה.
 71 אֲמָנָם שְׂמַחָה זֹו הִיא רַק
 72 בְּמַח. אָבָל תְּכָלִית
 73 הַכְּפוּנָה הִיא שְׂיָמְשׁוּף גַם
 74 בְּהַרְגֵּשׁ הַלֵּב, כְּמוֹ
 75 שְׂכָתוּב³⁴ וַיְדַעַת הַיּוֹם
 76 וְהַשְׁבוּת אֶל לְכַבְדָּה,
 77 שְׂהַיְדִיעָה שְׂבַמַּח צְרִיף
 78 לְהַשִּׁיבָה אֶל הַלֵּב.
 79 אֲמָנָם, בֵּין הַמַּח וְלֵב יֵשׁ
 80 מִצַּר הַגְּרוֹן [=הגרון],
 81 שְׂתַפְקִירוֹ לְהִיּוֹת הַמְּמוּזָע בֵּין
 82 הַמּוּחַ לְלֵב, הוּא הַמְּקוֹם הַצָּר
 83 בְּיִתָּר שְׂבַגּוּף הָאָדָם],
 84 שְׂמַפְסִיק בֵּין הַמַּח לְלֵב,
 85 וְכַן הוּא גַם בְּרוּחַנִּיּוֹת - שְׂמַפְסִיק
 86 בֵּין יְדִיעַת הַמּוּחַ לְהַתְּרַגְּשׁוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הלב, שָׁזָהוּ עֲנִין דְּמִצְרַיִם. וְכַמְבָּאָר בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת³⁵ שֶׁהֲגֵרוּן
 2 יֵשׁ בּוֹ קְנָה [=קנה הנשימה] וְנִשְׁטַט [=מקבל ומעביר המאכל ומשקה]
 3 וְוִרְיָדִין [=מביאים תמצית חיות הדם מהלב למוח], וְהוּא עֲנִין תְּאֻוֹת
 4 גְּשָׁמִיּוֹת, דְּנִשְׁטַט הוּא תְּאֻוֹת אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, קְנָה הוּא תִּתְעַנּוּג
 5 שְׁבָדְבוּר, שִׁמְתַּעֲנַג כִּלְכֵךְ
 6 בְּרִיבּוּרוֹ: דְּנִפְשׁוּ יֵצֵא 1
 7 בְּדַבְרוֹ³⁶, וְהוּא בְּחִינַת 2
 8 הָאֲמוּרִי³⁷ - מְבוּאָר ב"תורה 3
 9 אורי, ישנה 'קליפה' (כוח 4
 10 טומאה) הנקראת 'אמורי', מלשון 5
 11 'אמירה' ודיבור, ויעקב הכניע 6
 12 את האמורי, כלשון הפסוק 7
 13 "אשר לקחתי מיד האמורי 8
 14 בחרבי ובקשת", וְוִרְיָדִין 9
 15 הוּא עֲנִין רְתִיחַת הַדְּמִים 10
 16 (דַּעַר קֶאֱפָה) כָּל הָעֲנִינִים 11
 17 אֲשֶׁר לֹא לְהוֹי' הַמָּה, 12
 18 שֶׁהֵם כָּל הָעֲנִינִים שְׂאִינָם 13
 19 בְּקִדְשָׁהּ וּבְתַכְלִית 20
 21 הַבְּטוּל, דְּכִיּוֹן שְׂאִין 21
 22 הַקֶּבֶ"ה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל 22
 23 דְּבַר שְׁבָטִל אֶצְלוֹ 23
 24 וְתַבְרָף³⁸, הָרִי כָּל 24
 25 הָעֲנִינִים שְׂאִינָם בְּתַכְלִית 25
 26 הַבְּטוּל - לֹא לְהוֹי' הַמָּה, 26
 27 וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב³⁹ תּוֹעֲבַת 27
 28 הוֹי' כָּל גְּבַהּ לֵב. וְוָהוּ 28
 29 עֲנִין מִצַּר הַגְּרוֹן, שְׁמִצַּד 29
 30 זֶה יִשְׁנֵנוּ הַהֶפְסֵק בֵּין 30
 31 הַמַּחַ וְהַלֵּב, כֹּל הַדְּבָרִים 31
 32 הַנִּלְשָׁנִים שְׂמִיֵצֵר בְּרוּן, הַמּוֹרִים עַל 32
 33 רִיבּוֹ הַשִּׁקּוּעַ בְּתַאוּת הָעוֹלָם, 33
 34 גּוֹרֵמִים שֶׁהַשְּׂכָלָה שִׁבְמוֹחַ לֹא 34
 35 תִּפְעַל עַל הַלֵּב, דַּעַף 35
 36 שְׁמִתְבוּנָן בְּמוֹחוֹ וְנַעֲשֵׂה 36
 37 עֲנִין הַשְּׂמִחָה בְּמוֹחוֹ, מִכָּל-מְקוֹם, אִין זֶה נִמְשָׁף בְּהַרְגָּשׁ 37
 38 הַלֵּב. וְהַעֲצָה לְזֶה הוּא שְׂיִהְיֶה הָעֲנִין דִּיצִיאַת מִצְרַיִם, הִיִּינוּ, 38
 39 לְהַסִּיר אֶת הַמִּצְרַיִם וְגַבּוּלִים כּו', וְאִין יִמְשָׁף מִן הַמַּחַ 39
 40 לְהַלֵּב, וְלִבָּא פְּלִיג לְכָל שְׂיִיפִין⁴⁰ [=הלב חולק חיות לכל האברים], 40
 41 שְׂיִמְשָׁף בְּכָל עֲנִינֵי הַשְּׂמִחָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה 41

נַעֲשֵׂה הַמְּשַׁכֵּת ה'עצמות'. לסיכום, הדרך לבוא לשמחה בתורה-
 ומצוות: התבוננות שכל עיני שמחה ותענוג שבעולם הם רק מבחינת 'הארה',
 אולם על-ידי תורה-ומצוות נעשה המשכת ה'עצמות'. וכדי להמשיך שמחה זו
 מהמוח אל הלב, הוא על-ידי 'יציאת מצרים' יציאה מכל המצרים וגבולים של
 מיצר הגרון הרומז על תענוגי
 עולם הזה. ושמחה זו שבלב תתן
 חיות לכל מעשיו בקיום התורה
 ומצוות. [דוגמא לענין זה,
 שכאשר אדם מעורר בתוכו את
 השמחה הפנימית, "יציאת
 מצרים", פועל בזה על כל
 כוחותיו שיהיו בשמחה
 ובתהירות, מצאנו בגמרא
 במסכת שבת (עו, ב): "רב זירא
 אשכח לרב יהודה... דהוה בדיחא
 דעתיה ואי הוה בעי מיניה כל
 חללי עלמא הוה אמר ליה"
 [=רב זירא פגש את רב יהודה...
 בהיותו בשמחה, ואם הי' שואל
 ממנו בכל דבר הנעשה בעולם
 היה אומר לו], ומבואר בחסידות
 (בספר פלח הרמון להרה"ק רבי
 הלל מפאריש נ"ע) שזהו מפני
 שאור התענוג שהי' שמח מאוד
 האיר בכל כוחות נפשו ובפרט
 בכוח החכמה שבנפשו שהי'
 בלתי גבולי להשיב על כל מה
 שישאל אצלו, למרות שהדברים
 עמוקים מהשגתו בדרך-כלל.]
 (ד) וְיִבְזָה יוֹבֵן עוֹד עֲנִין
 הַמְּבָאָר בְּמִאֲמָר⁴¹, מֵה
 שְׁהַקְשׁוּ עַל
 הַפְּסוּקִים⁴³ אֲנָכִי הוֹי' אֶלְקִידָא אֲשֶׁר
 מִצְרַיִם, לְמָה אִינוּ אוֹמְרֵי אֲנָכִי הוֹי'
 אֶלְקִידָא אֲשֶׁר בְּרִיאַת שְׁמַיִם
 וָאָרֶץ הוּא פְּלֵא יוֹתֵר גְּדוֹל מֵהַפְּלֵאִים שְׁהִיוּ בִּיצִיאַת
 מִצְרַיִם, שְׁהִרִי כָּל הָעֲנִינִים שְׁהִיוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הִיוּ רַק
 יֵשׁ מִיֵּשׁ, מֵה-שְׂאִין-כֵּן בְּרִיאַת שְׁמַיִם וָאָרֶץ הִיא יֵשׁ
 מֵאִין, שְׁזָהוּ פְּלֵא יוֹתֵר גְּדוֹל, וְאִם כֵּן הָיָה לִיָּה לְמִימֵר
 הַמְּשַׁכֵּת ה'עצמות'.

(35) ל"ת להאריז"ל פ' וישב. תו"א וארא נח, ב. הוספות לויחי קב, ג ואילך. (36) ע"ד לשון הכתוב - ש"ה ש, ו. (37) ראה תו"א הוספות לויחי שם. (38) ראה נדרים לח, א. חניא פ"ו. (39) משלי טז, ה. (40) ראה זח"ב קנג, א. זח"ג רכא, ב. רלב, א. (41) אוה"ת שם ע' רסח. סה"מ עטר"ת שם ע' שכג. ה'ש"ת ע' 20. וראה גם סידור (עם דא"ח) רפד, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ע' תפר. סה"מ עטר"ת ע' שס. ובכ"מ. (42) ראה ראב"ע יתרו כ, א. כוזרי מאמר א סכ"ה. (43) יתרו כ, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַהוּא לִיּוֹם לַמִּימָר [=היה לו לומר] אֲשֶׁר בְּרֵאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ? אָף
 2 הָעֵנָן הוּא, דְּכָרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ הִיא מֵהָאָרֶה בְּלִבְד, וּכְנִ"ל
 3 שְׁבַע־עָשָׂר מֵאַמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁזָהוּ הָאָרֶה בְּלִבְד - כִּל
 4 הַיַּחַס שֶׁל הַקַּב"ה לַעוֹלָם הוּא רַק מִכַּחֲסֵינָת הָאָרֶה מִמֶּנּוּ. אַבְל עַל-יַדִּי
 5 תוֹרָה וּמִצְוֹת נַעֲשֶׂה
 6 הַמְּשַׁכֵּת ה'עֲצָמוֹת'. וְלִכֵּן 1
 7 נֶאֱמַר בְּמִתֵּן תוֹרָה אֲנִכִּי 2
 8 הוֹי' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר 3
 9 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם -
 10 'אֲנִכִּי מוֹרָה עַל רוֹמְמוֹת (כְּלָשׁוֹן)
 11 הַיְדוּעַ "אֲנִכִּי מִי שְׂאֲנִכִּי"
 12 שְׁלֹמֶעֱלָה מִכֹּל דְּרוֹגוֹת הָאָרֶה
 13 (וְגִלּוּיִים), עַל-יַדִּי גִילּוּי
 14 ה'עֲצָמוֹת' הוּא הַיְצִיאָה מִהַמִּצְרַיִם
 15 וְגַבּוּל, כִּי, עַל-יַדִּי הַיְצִיאָה
 16 מִמִּצְרַיִם הִנֵּה הַשְּׂמִחָה
 17 שִׁבְתוֹרָה וּמִצְוֹת נִמְשַׁכֵּת
 18 גַּם לִלְב, וְלִכְפָּא פְּלִיג לְכָל
 19 שְׁיִפְיִן, וְהֵרִי הַשְּׂמִחָה
 20 שִׁבְתוֹרָה וּמִצְוֹת הִיא
 21 הַהִמְשֻׁכָּה שְׂמִצְד
 22 ה'עֲצָמוֹת', לְמַעֲלָה
 23 הַרְבֵּה יוֹתֵר מִבְּרִיאַת
 24 שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהִיא רַק
 25 הָאָרֶה בְּלִבְד.
 26 (ה) וְהִנֵּה אָף שִׁצְרִיף
 27 לַהֲיֹוֹת הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם,
 28 מִכְּפִל-מְקוֹם, מְצִינּוּ שְׁגַם
 29 בְּמִצְרַיִם גּוֹפָא - כַּאֲשֶׁר הָיוּ
 30 עוֹיִין בְּמִצְרַיִם בְּטֹלָה
 31 הַעֲבוּדָה⁸, אֲלֵא שְׁזָה הִיָּה
 32 אֲתַחֲלֵתָא דְגָאֵלָה בְּלִבְד,
 33 וְהִגְאֵלָה הַשְּׁלֵמָה הִיָּתָה
 34 כְּשִׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וּב' 25
 35 עֵנָנִים אֵלוּ זְמָנָם הוּא
 36 בְּנִסּוֹן וְתִשְׂרִי, דְּכַתְּשִׂי
 37 בְּטֹלָה הַעֲבוּדָה
 38 מֵאַבּוֹתֵינוּ, אַבְל זָהוּ רַק
 39 אֲתַחֲלֵתָא דְגָאֵלָה בְּלִבְד,
 40 וְהָעֵנָן דִּיֵּצְאָת מִצְרַיִם
 41 שְׁאָז הִיָּתָה הַגָּאֵלָה
 42 שְׁלֵמָה, הִיָּה בְּנִסּוֹן.
 43 וּבִיאוֹר הָעֵנָן יוֹכֵן
 44 בְּהִקְדָּיִם שְׁבַתְשִׂרִי גּוֹפָא יֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת וּמְדֻרְגּוֹת, וּמְכָל-
 45 מְקוֹם, גַּם הַמְדֻרְגָּה הַנְּעֻלִית שְׁבַתְשִׂרִי אֵינָה בְּעֶרְף לְגַבִּי
 46 הַגִּלּוּי שְׁבַנִּסּוֹן. דְּהִנֵּה, לְשׁוֹן הַמְדֻרָּשׁ הוּא מִשְׁבַּחַר הַקַּב"ה
 47 בְּעוֹלָמוֹ, וְאִם כֵּן, יֵשׁ כָּאֵן ב' עֵנָנִים, הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא מִצְד
 48 עֲצָמוֹ, וְהַבְּחִירָה שְׁבַחַר
 49 הַקַּב"ה בְּעוֹלָמוֹ, שְׁעַל-
 50 יַדִּי בְּחִירָה זוֹ נְתוּסָף
 51 בְּעוֹלָם עֵלּוּי בְּאִין-עֵרוּף
 52 לְגַבִּי הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא
 53 מִצְד עֲצָמוֹ. וְיּוֹכֵן זָה עַל-
 54 דְּרַף-מְשַׁל בְּמִלְךָ בְּשִׁר וְדָם, שְׁכַפְאֶשׁר בּוֹחַר בְּאִיזָה
 55 וְדָם, שְׁכַפְאֶשׁר בּוֹחַר
 56 בְּאִיזָה עֵנָן, אֲזִי נְתוּסָף
 57 עֵלּוּי בְּאִין-עֵרוּף בְּעֵנָן
 58 שְׁבַחַר בּוֹ, שְׁהֵרִי הָעֵנָן
 59 מִצְד עֲצָמוֹ אֵינּוּ שְׁיָף
 60 כָּלִל לְמִלְךָ, וְעַל-יַדִּי־זָה
 61 שְׁבַחַר בּוֹ הֵרִי נַעֲשֶׂה
 62 עֵנָנִי שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְעַל-
 63 דְּרַף־זָה יּוֹכֵן לְמַעֲלָה,
 64 שְׁהַבְּחִירָה שְׁבַחַר הַקַּב"ה
 65 בְּעוֹלָמוֹ הוּא עֵנָן שֶׁל
 66 תּוֹסְפַת הַמְּשַׁכָּה וְעֵלּוּי
 67 לְגַבִּי הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא
 68 מִצְד עֲצָמוֹ. וּב' עֵנָנִים
 69 אֵלוּ, הָעוֹלָם מִצְד עֲצָמוֹ
 70 וְהַבְּחִירָה שְׁבַחַר הַקַּב"ה
 71 בְּעוֹלָמוֹ, הֵם בְּב' זְמָנִים.
 72 דְּהִנֵּה, בְּכ"ה בְּאֵלוּל
 73 נִבְרָא הָעוֹלָם⁴⁴, שְׁזָהוּ
 74 בְּחִינַת הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא
 75 מִצְד עֲצָמוֹ. וְהַבְּחִירָה
 76 בְּעוֹלָם הִיָּתָה בְּא' בְּתִשְׂרִי
 77 (רֵאשׁ הַשָּׁנָה), שְׁאָז אֲמַר
 78 אָדָם הַרְאֵשׁוֹן הוֹי' מְלֶךְ
 79 גְּאוֹת לְבַשׁ⁴⁵, שְׁזָהִי

(44) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא בחודש השביעי. פדר"א פ"ח. וראה ר"ן ר"ה טז, א. (45) תהלים צג, א. וראה פדר"א פ"א. יל"ש תהלים עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.
 44 והנה, כ"ה באלול הוא בחינת כה, בחינת פדמותנו בלבד,
 45 אספקלריא שאינה מאירה, שהרי כ"ה באלול נברא
 46 העולם, שמצד עצמו הרי הוא מעלים ומסתיר, וגם פאשר
 47 פועל בעצמו בטול היש,
 48 שינגיש את האלקות כו', הרי זה רק יחודא-תתאה
 49 בלבד, והינו, שבפעם
 50 ובפשיטות הוא הרגש
 51 העולם ומציאות היש,
 52 והמשכת האלקות
 53 שבנפשו הוא בחינת
 54 פדמותנו בלבד, בחינת
 55 כה. אמנם בראש השנה
 56 הוא המשכת בחינת
 57 יחודא-עילאה, בחינת
 58 זה, שמאיר עצם
 59 האלקות, היינו, לא רק
 60 כמו שהוא משג ומוכן
 61 מצד העולמות, שהוא
 62 בחינת דמות בלבד, אלא
 63 שמאיר בחינת האלקות
 64 כפי שהוא מצד עצמו,
 65 למעלה מהשגת
 66 העולמות.
 67 אמנם גם המשכת בחינת
 68 יחודא-עילאה שבראש
 69 השנה אינה אמתית
 70 הענין דיחודא-עילאה,
 71 אלא רק בחינת יחודא-
 72 עילאה כפי שנמשכת
 73 ביחודא-תתאה (כנ"ל
 74 סעיף ב). ולכן, אף
 75 שגדלה המעלה דראש
 76 השנה לגבי כ"ה באלול

1 פונת הבריאה, והוא ענין הבחירה בעולם, שזה היה בא'
 2 בתשרי דוקא, ועל-זה נאמר זה היום תחלת מעשיך⁴⁶, לפי
 3 שזוהי פונת הבריאה - "כי תחליט בריאת העולם הוא בשביל התגלות
 4 מלכותו יתברך" (שער היחוד והאמונה פרק ז).

5 והנה ההפרש בין כ"ה
 6 באלול לראש השנה
 7 הוא, דכ"ה באלול הוא
 8 בחינת כה, וראש השנה
 9 (זה היום תחלת מעשיך)
 10 הוא בחינת זה⁴⁷, שיש
 11 הפרש גדול ביניהם,
 12 כמאמר רבותינו ז"ל⁴⁸
 13 כל הנביאים נתבאו בכה
 14 ("כה אמר ה'") ומשה נתנבא
 15 בזה (זה הדבר אשר צוה ה'),
 16 וההפרש ביניהם, דכה
 17 הוא כאלו, היינו שאינו
 18 רואה את הדבר עצמו,
 19 אלא רק מציר לעצמו
 20 כאלו שזהו הדבר, מה-
 21 שאין-כן בחינת זה הוא
 22 באפן שמראה באצבעו
 23 ואומר זה⁴⁹. ועל-דרך
 24 כשאדם מבין איזה דבר
 25 משפל בכל פרטיו ואחר
 26 כך רואה את הדבר, אני
 27 נעשה אצלו חדוש גדול
 28 ביותר, דאף שגם קדם
 29 הבין את הענין בכל
 30 פרטיו, מכל-מקום, כל
 31 מה שהבין הוא רק דמות
 32 בלבד, אבל עצם מהות
 33 הדבר לא ראה עדין,
 34 וכשרואה את הדבר, שאז
 35 רואה הוא את עצם
 36 המהות, הרי זה חדוש
 37 גדול אצלו. ועל-דרך-זה
 38 הוא ההפרש בין כ"ה
 39 ל'זה', אספקלריא
 40 שאינה מאירה
 41 ואספקלריא המאירה⁵⁰
 42 כמאמר רז"ל: "כל הנביאים

לא רק כמו שהוא משג ומוכן מצד העולמות, שהוא בחינת דמות בלבד, אלא
 שמאיר בחינת האלקות כפי שהוא מצד עצמו, למעלה מהשגת העולמות.
 אמנם גם המשכת בחינת יחודא-עילאה שבראש השנה אינה אמתית הענין
 דיחודא-עילאה, אלא רק בחינת יחודא-עילאה כפי שנמשכת ביחודא-
 תתאה (כנ"ל סעיף ב). ולכן, אף שגדלה המעלה דראש השנה לגבי כ"ה באלול

(46) תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כז, א). (47) ראה לקו"ת נצבים מז, ב. (48) ספרי ופרש"י מטות ל, ב. (49) שמו"ר ספכ"ג. (50) ראה יבמות מט, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (מלשון ידוּי), בְּדֵרֶךְ מַלְמֻטָה לְמַעְלָה⁵² - העבודה מתחילה מ'אני'
 2 ואחר־כך מגיע הגילוי מלמעלה, שזו העבודה השייכת לחודש תשרי, (עבודה
 3 זו מתחילה בחודש אלול, ולכן "אני לדודי ודודי לי" ראשי־תיבות 'אלול').
 4 אַמְנָם הַמְשַׁכֵּת בַּחֲנִינָת יְחוּדָא־עֵילָאָה כְּפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה
 5 מֵהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, דִּהְיֵנוּ
 6 בַּחֲנִינָת יְצִיאַת מִצְרַיִם,
 7 הִנֵּה הַמְשַׁכָּה זֹה הֵיטָה
 8 בְּנִיסָן דְּוָקָא, שְׂאֵז סֵדֵר
 9 הַגְּלוֹי הוּא מַלְמַעְלָה
 10 לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵³
 11 דּוּדֵי לִי (ואחר־כך) וְאָנִי לוֹ.
 12 וְזָהוּ מִשְׁבַּחֵר הַקַּב"ה
 13 בְּעוֹלָמוֹ קָבַע בּוֹ רְאִשֵׁי
 14 חֲדָשִׁים וְשָׁנִים, וּמִשְׁבַּחֵר
 15 בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קָבַע לָהֶם
 16 חֲדָשׁ שָׁל גְּאָלָה, דָּאָף
 17 שְׂמַקְדָּם הֵיטָה הַקְּבִיעוֹת
 18 דְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים וְשָׁנִים
 19 בְּתַשְׂרִי, מִכָּל־מְקוֹם נִקְבַּע
 20 חֲדָשׁ שָׁל גְּאָלָה בְּנִיסָן
 21 דְּוָקָא. דִּהְנֵה, עַנְיָנוּ שָׁל
 22 תַּשְׂרִי שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 23 לִ"ב חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי
 24 שְׂנַקְבָּעוּ בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם,
 25 הוּא עֲנִין הַהִמְשַׁכָּה בִּי"ב
 26 חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי שֶׁהֵם
 27 בְּעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִים הַנְּמוּצָאִים
 28 בְּגוֹר 'עוֹלָמוֹת': בְּרִיאָה־
 29 יְצִירֵה־עֲשִׂיָּה, וְכַנ"ל
 30 שְׁכַל הַהִמְשַׁכּוֹת שֶׁבְּתַשְׂרִי
 31 הֵם בְּאֶפְסֵן הַשִּׁיף
 32 לְעוֹלָמוֹת, וְלִכְּן רֹאשׁ
 33 הַשָּׁנָה שְׁלָהֶם הוּא
 34 בְּתַשְׂרִי דְּוָקָא. אָבֵל בְּנִיסָן
 35 נִמְשָׁכוּ וְנִתְגַּלוּ י"ב רֵאשֵׁי

1 בְּעֵלוֹי שְׁבֹאֵין־עֲרוּף, שֶׁהָרִי כ"ה בְּאָלוֹל עַנְיָנוּ מְצִיאוֹת
 2 הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא מְצַד עֲצָמוֹ, וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַנְיָנוּ הַמְשַׁכֵּת
 3 הָאֱלֻקוֹת בְּעוֹלָמוֹת, וְאֵם בֵּן הָרִי זֶה חִלוּק גְּדוּל
 4 וּכְמוֹ הִפְרָשׁ בֵּין סוּף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוּף
 5 לַתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, מִכָּל־מְקוֹם, גַּם הַמְשַׁכֵּת הָאֱלֻקוֹת
 6 שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִי זֶה כְּפִי שֶׁיְּחוּדָא־עֵילָאָה נִמְשָׁף
 7 בְּיְחוּדָא־תַּתְּאָה, וְאֵין זֶה בְּעֲרֶךְ כָּלֵל לַבְּחִינַת יְחוּדָא־
 8 עֵילָאָה מְצַד עֲצָמוֹ,
 9 שֶׁגְלוֹי זֶה הוּא בְּנִיסָן
 10 דְּוָקָא. וְזָהוּ שְׂבַת־שִׁרֵי
 11 בְּטָלָה עֲבוּדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ,
 12 שְׂאֵז הֵיטָה הַתְּחִלַּת
 13 הַגְּאָלָה, שֶׁזָּהוּ מְצַד
 14 הָאֵרֶת בַּחֲנִינָת זֶה, אָבֵל
 15 מִכָּל־מְקוֹם הָיוּ בְּמִצְרַיִם
 16 עֲדִין, שֶׁזָּהוּ שְׁגָם
 17 הַמְשַׁכֵּת יְחוּדָא־עֵילָאָה
 18 הִיא בְּעֲבוּדָה דְּיְחוּדָא־
 19 תַּתְּאָה דְּוָקָא, כְּפִי שֶׁהוּא
 20 מְצַד הַמְּצָרִים וְהַגְּבוּלִים
 21 דְּעוֹלָם. וְלִכְּן, הַמְשַׁכָּה זֹה
 22 הֵינּוּ שְׁגָם הַמְשַׁכֵּת יְחוּדָא־עֵילָאָה הִיא כְּפִי שֶׁשִּׁיף
 23 לְנִבְרָאִים. וְהִסְדֵּר כֵּן הוּא
 24 מַלְמֻטָּה לְמַעְלָה, בַּתְּחִלָּה
 25 בַּחֲנִינָת כּוּף וְאַחַר כֵּן
 26 בַּחֲנִינָת זֶה, שֶׁזָּהוּ שְׂפֵדֵר
 27 הָעֲבוּדָה הָאֵדָם
 28 מַלְמֻטָּה לְמַעְלָה⁵². אַמְנָם הַמְשַׁכֵּת בַּחֲנִינָת יְחוּדָא־עֵילָאָה
 29 כְּפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, דִּהְיֵנוּ בַּחֲנִינָת
 30 יְצִיאַת מִצְרַיִם, הִנֵּה הַמְשַׁכָּה זֹה הֵיטָה בְּנִיסָן דְּוָקָא, שְׂאֵז
 31 סֵדֵר הַגְּלוֹי הוּא מַלְמֻטָּה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵³ דּוּדֵי לִי
 32 וְאָנִי לוֹ.
 33 וְזָהוּ מִשְׁבַּחֵר הַקַּב"ה בְּעוֹלָמוֹ קָבַע בּוֹ רְאִשֵׁי חֲדָשִׁים
 34 וְשָׁנִים, וּמִשְׁבַּחֵר בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קָבַע לָהֶם חֲדָשׁ שָׁל
 35 גְּאָלָה, דָּאָף שְׂמַקְדָּם הֵיטָה הַקְּבִיעוֹת דְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים
 36 וְשָׁנִים בְּתַשְׂרִי, מִכָּל־מְקוֹם נִקְבַּע חֲדָשׁ שָׁל גְּאָלָה בְּנִיסָן דְּוָקָא. דִּהְנֵה, עַנְיָנוּ שָׁל
 37 תַּשְׂרִי שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לִ"ב חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי שְׂנַקְבָּעוּ בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם, הוּא
 38 עֲנִין הַהִמְשַׁכָּה בִּי"ב חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי שֶׁהֵם בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירֵה־עֲשִׂיָּה,
 39 וְכַנ"ל שְׁכַל הַהִמְשַׁכּוֹת שֶׁבְּתַשְׂרִי הֵם בְּאֶפְסֵן הַשִּׁיף לְעוֹלָמוֹת, וְלִכְּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 40 שְׁלָהֶם הוּא בְּתַשְׂרִי דְּוָקָא. אָבֵל בְּנִיסָן נִמְשָׁכוּ וְנִתְגַּלוּ י"ב רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים כְּפִי שֶׁהֵם

1 בְּעֵלוֹי שְׁבֹאֵין־עֲרוּף, שֶׁהָרִי כ"ה בְּאָלוֹל עַנְיָנוּ מְצִיאוֹת
 2 הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא מְצַד עֲצָמוֹ, וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַנְיָנוּ הַמְשַׁכֵּת
 3 הָאֱלֻקוֹת בְּעוֹלָמוֹת, וְאֵם בֵּן הָרִי זֶה חִלוּק גְּדוּל
 4 וּכְמוֹ הִפְרָשׁ בֵּין סוּף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוּף
 5 לַתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, מִכָּל־מְקוֹם, גַּם הַמְשַׁכֵּת הָאֱלֻקוֹת
 6 שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִי זֶה כְּפִי שֶׁיְּחוּדָא־עֵילָאָה נִמְשָׁף
 7 בְּיְחוּדָא־תַּתְּאָה, וְאֵין זֶה בְּעֲרֶךְ כָּלֵל לַבְּחִינַת יְחוּדָא־
 8 עֵילָאָה מְצַד עֲצָמוֹ,
 9 שֶׁגְלוֹי זֶה הוּא בְּנִיסָן
 10 דְּוָקָא. וְזָהוּ שְׂבַת־שִׁרֵי
 11 בְּטָלָה עֲבוּדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ,
 12 שְׂאֵז הֵיטָה הַתְּחִלַּת
 13 הַגְּאָלָה, שֶׁזָּהוּ מְצַד
 14 הָאֵרֶת בַּחֲנִינָת זֶה, אָבֵל
 15 מִכָּל־מְקוֹם הָיוּ בְּמִצְרַיִם
 16 עֲדִין, שֶׁזָּהוּ שְׁגָם
 17 הַמְשַׁכֵּת יְחוּדָא־עֵילָאָה
 18 הִיא בְּעֲבוּדָה דְּיְחוּדָא־
 19 תַּתְּאָה דְּוָקָא, כְּפִי שֶׁהוּא
 20 מְצַד הַמְּצָרִים וְהַגְּבוּלִים
 21 דְּעוֹלָם. וְלִכְּן, הַמְשַׁכָּה זֹה
 22 הֵינּוּ שְׁגָם הַמְשַׁכֵּת יְחוּדָא־עֵילָאָה הִיא כְּפִי שֶׁשִּׁיף
 23 לְנִבְרָאִים. וְהִסְדֵּר כֵּן הוּא
 24 מַלְמֻטָּה לְמַעְלָה, בַּתְּחִלָּה
 25 בַּחֲנִינָת כּוּף וְאַחַר כֵּן
 26 בַּחֲנִינָת זֶה, שֶׁזָּהוּ שְׂפֵדֵר
 27 הָעֲבוּדָה הָאֵדָם
 28 מַלְמֻטָּה לְמַעְלָה⁵². אַמְנָם הַמְשַׁכֵּת בַּחֲנִינָת יְחוּדָא־עֵילָאָה
 29 כְּפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, דִּהְיֵנוּ בַּחֲנִינָת
 30 יְצִיאַת מִצְרַיִם, הִנֵּה הַמְשַׁכָּה זֹה הֵיטָה בְּנִיסָן דְּוָקָא, שְׂאֵז
 31 סֵדֵר הַגְּלוֹי הוּא מַלְמֻטָּה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵³ דּוּדֵי לִי
 32 וְאָנִי לוֹ.
 33 וְזָהוּ מִשְׁבַּחֵר הַקַּב"ה בְּעוֹלָמוֹ קָבַע בּוֹ רְאִשֵׁי חֲדָשִׁים
 34 וְשָׁנִים, וּמִשְׁבַּחֵר בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קָבַע לָהֶם חֲדָשׁ שָׁל
 35 גְּאָלָה, דָּאָף שְׂמַקְדָּם הֵיטָה הַקְּבִיעוֹת דְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים
 36 וְשָׁנִים בְּתַשְׂרִי, מִכָּל־מְקוֹם נִקְבַּע חֲדָשׁ שָׁל גְּאָלָה בְּנִיסָן דְּוָקָא. דִּהְנֵה, עַנְיָנוּ שָׁל
 37 תַּשְׂרִי שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לִ"ב חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי שְׂנַקְבָּעוּ בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם, הוּא
 38 עֲנִין הַהִמְשַׁכָּה בִּי"ב חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה כְּפִי שֶׁהֵם בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירֵה־עֲשִׂיָּה,
 39 וְכַנ"ל שְׁכַל הַהִמְשַׁכּוֹת שֶׁבְּתַשְׂרִי הֵם בְּאֶפְסֵן הַשִּׁיף לְעוֹלָמוֹת, וְלִכְּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 40 שְׁלָהֶם הוּא בְּתַשְׂרִי דְּוָקָא. אָבֵל בְּנִיסָן נִמְשָׁכוּ וְנִתְגַּלוּ י"ב רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים כְּפִי שֶׁהֵם

(51) ש"ה ש"ו, ג. (52) ראה ד"ה אני לדודי היש"ת פ"א. ועוד. (53) ש"ה ש"ב, טז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 חֲדָשִׁים כְּפִי שְׁהֵם לְמַעַלָּה מִבְּרִיאָה-יִצְרָה-עֲשִׂיהָ, דְּהִינּוּ
2 בְּעֲלִיתָם בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁵⁴ שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים
3 שְׁבָטֵי יְהוָה, שֶׁהוּא עֲנִין עֲלִית י"ב שְׁבָטִים שְׁפָנְגָד י"ב חֲדָשִׁים
4 כְּפִי שְׁהֵם עוֹלָיִם בְּאֲצִילוֹת, שְׁזוּהֵי הַמְשָׁכָה שְׁלַמְעֵלָּה
5 מֵהָעוֹלָמוֹת. וְהַמְשָׁכָה זֹה
6 הִיא בְּנִסָּן, שְׁאֵז נִמְשָׁף
7 הַגְּלוּי שְׁלַמְעֵלָּה
8 מֵהַשְּׁתַּלְשָׁלוֹת, כְּמוֹ
9 שְׁפָתוֹב קוֹל דּוּדֵי גו'⁵
10 מְדַלֵּג עַל הַהָרִים, שֶׁהוּא
11 עֲנִין הַדְּלוּג לְמַעַלָּה
12 מֵהַשְּׁתַּלְשָׁלוֹת. לְסִיכּוֹם,⁶
13 בַּחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי ב' מִדְּרִיגוֹת:⁷
14 הָעוֹלָם מִצַּד עֲצוּמוֹ כְּפִי שֶׁנִּבְרָא
15 בְּכ"ה בְּאֵלוֹל, בְּחִי הַסֵּתֶר, כְּה',⁹
16 יַחֲוֹדָא תַתָּא. לְמַעַלָּה מִזֶּה -
17 בַּחֲרִית הַקַּב"ה בְּעוֹלָמוֹ בְּרַשׁ
18 הַשְּׁנָה, הָאֵרֶת עֲצֵם הָאֱלֻקוֹת, ז'ה',¹⁰
19 יַחֲוֹדָא עֵילָאָה כְּפִי שֶׁנִּמְשָׁךְ
20 בִּיחֻדָּא תַתָּא (לְכֵן בְּתִשְׁרִי
21 הִיתָה תַתְּחִלַּת הַגְּאוּלָּה). וּבַחֹדֶשׁ
22 נִסָּן מֵאִיר יַחֲוֹדָא עֵילָאָה
23 לְאִמִּיתָתוֹ, יִצִּיאַת מִצְרַיִם.¹¹
24 (ו) וּבְזָה יוֹכֵן גַּם כֵּן
25 הַפְּלוּגְתָּא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
26 וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּרַבִּי
27 אֱלִיעֶזֶר סְבִירָא-לִיהּ
28 בְּנִסָּן נִגְאָלוּ וּבְתִשְׁרִי
29 עֲתִידִין לְהִגְאָל, וְרַבִּי
30 יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא-לִיהּ בְּנִסָּן
31 נִגְאָלוּ וּבְנִסָּן עֲתִידִין
32 לְהִגְאָל, דָּאָף שְׁבָנוּגַע
33 לִיצִיאַת מִצְרַיִם הַכֹּל
34 מוֹדִים שְׁהִיְתָה בְּנִסָּן,¹²
35 מִכְּלִ-מְקוֹם, בְּעֲנִין גְּאָלָּה
36 הָעֲתִידָה יֵשׁ פְּלוּגְתָּא.¹³
37 וְהָעֲנִין בְּזָה, שְׁגֵאֲלַת
38 מִצְרַיִם, כִּינּוֹן שְׁהִיְתָה
39 קִדְּם מִתַּן תּוֹרָה, שְׁאֵז הָיָה
40 כָּל הָעֲנִינִים בְּדֶרֶךְ
41 מְלַמְעֵלָּה לְמִטָּה - לְלֵא
42 עֲבוּדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, שְׁהִרִי יִצִּיאַת-
43 מִצְרַיִם הִיתָה לְפָנֵי מִתַּן-תּוֹרָה וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁקוּעִים בְּמִצְרַיִם בְּמ"ט שְׁעֵרֵי
טוֹמָאָה, לְכֵן זְמַנָּה הוּא בְּנִסָּן, שְׁאֵז הוּא הַגְּלוּי מְלַמְעֵלָּה
לְמִטָּה, כְּנ"ל. אָמְנָם, הַגְּאָלָּה הָעֲתִידָה, לְהִיּוֹתָה לְאַחֲרֵי מִתַּן
תּוֹרָה, שְׁאֵז נַעֲשׂוּ כָּל הָעֲנִינִים קְשׁוּרִים עִם עֲבוּדַת הַנִּבְרָאִים
בְּדֶרֶךְ מְלַמְעֵלָּה, שְׁזוּהוּ הַחֹדֶשׁ דְּמִתַּן תּוֹרָה שְׁגַם
הָעֲנִינִים הַיּוֹתֵר נַעֲלִים
יְהִיוּ בְּפָנִימִיּוֹת בְּנִבְרָאִים
- כַּאֲשֶׁר הַגְּלוּי מְלַמְעֵלָּה בַּא
בְּהַמְשָׁךְ וּבְהַתָּאָם לְעֲבוּדַת הָאָדָם,¹⁴
הָאָדָם הוּא 'כְּלִי' מוֹכֵן לְקַבֵּל
הַגְּלוּי בְּפָנִימִיּוֹת, לְכֵן יֵשׁ
'קָא סְלָקָא-דְּעֵתְרָךְ'¹⁵
בְּגִמְרָא שְׁהַגְּאָלָּה
הָעֲתִידָה תְּהִיָּה בְּתִשְׁרִי.¹⁶
וּבְזָה פְּלִיגֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
סְבִירָא-לִיהּ דְּכִינּוֹן שְׁכַל
הָעֲנִינִים צְרִיכִים לְהִיּוֹת
בְּפָנִימִיּוֹת בְּנִבְרָאִים, לְכֵן
תְּהִיָּה הַגְּאָלָּה הָעֲתִידָה
בְּתִשְׁרִי, שְׁאֵז הַסֵּדֶר הוּא
בְּדֶרֶךְ מְלַמְעֵלָּה לְמַעַלָּה,¹⁷
הִינּוּ שְׁהַגְּאָלָּה תְּהִיָּה
עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַנִּבְרָאִים.¹⁸
וְאֵזִיל לְשִׁיטָּתִּיהּ [=הוֹלֵךְ
הוּא בְּשִׁיטָּתוֹן בְּמִסְכָּת
סְנֵהֲדִרִין¹⁹ דְּסְבִירָא-לִיהּ
אִם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין
תְּשׁוּבָה נִגְאָלִין וְאִם לֹא
אִין נִגְאָלִין, וְהִנּוּ דְּכִינּוֹן
שְׁעֲנִין הַגְּלוּת הוּא בְּסִבְת
הַחֲטָאִים,²⁰ כְּמוֹ
שְׁאוּמְרִים²¹ וּמִפְּנֵי
חֲטָאִינוּ גְּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ
(דְּקָאִי גַם עַל הַחֲטָאִים
שְׁבִדְקוֹת כּו', - חֲטָאִים
שְׁאִינִם נוֹרָאִים לְאָדָם כְּעִבּוּרוֹת,
כְּדוּמָה לְנֹאמֵר "כֹּל הַכּוֹעֵס
כֵּאלֹו עוֹבֵר עֲבוּדָה-זוֹרָה" שְׁהוּא
עוֹבֵר עֲבוּדָה-זוֹרָה בִּדְקוֹת),²²
שְׁשָׁרְשָׁם הוּא עֲנִין מְעוּט
הִרְחָ - מֵאוּ "יִרִידַת הָעוֹלָם"²³
בְּזִמְן שְׁהַקַּב"ה מֵיַעַט אֶת הִירַח
שְׁלֵא יֵאִיר כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ (שְׁהוּא 'מֵיַעוּט' וְרוּחֵי
בְּבַחֲיַת מַלְכוּת, שְׁנִקְרָא 'סִיְהֵרָא'²⁴
56) תַּהֲלִים קַכְב, ד. וְרֵאָה לְקוּ"ת פְּקוּדֵי ה, ד. ז, ג. 55) צז, ב. 56) תַּפְלַת מוֹסַף דִּיו"ט.

(54) תהלים קכב, ד. וראה לקו"ת פקודי ה, ד. ז, ג. 55) צז, ב. 56) תפלת מוסף דיו"ט.

ביאור בדרך אפשר

1 - ירח), ולמעלה יותר, ענין שבירת הפלים דתהו - שהכלים
 2 המועטים של הספירות העליונות [של עולם ה'תהו] לא יכלו להכיל את
 3 האורות המרובים ולכן נשברו וירדו ממדרגתם, וירדה זו נקראת 'שבירת
 4 הכלים', וכל ירידת אלו הם סיבת החטאים והגלות⁵⁷), לכן סבירא-ליה

ביאור בדרך אפשר

42 סבירא-ליה לרבי יהושע שהגאלה תהיה בדרך מלמעלה
 43 למטה, וזהו שזמנה הוא בניסן דוקא, שאז הוא הגלוי בדרך
 44 מלמעלה למטה. והענין בזה, דאף שגדלה מעלת העבודה
 45 שמלמטה למעלה, שזהו פללות העלוי שבעבודת התשובה,

5 לרבי אליעזר שבתחלה
 6 צריכה להיות עבודת
 7 התשובה למתן פל
 8 החטאים, ואז דוקא
 9 תהיה הגאלה. ולכן
 10 סבירא-ליה שהגאלה
 11 תהיה בתשרי, להיותו
 12 זמן התשובה, דאף
 13 שבכל השנה אפשר
 14 לעשות תשובה, מפל-
 15 מקום, הזמן המסגל
 16 לתשובה הוא חדש
 17 תשרי, כמבאר
 18 ברמב"ם⁵⁸, ומיסד על
 19 הפסוק⁵⁹ דרשו הוי'
 20 בהמצאו. אמנם רבי
 21 יהושע סבירא-ליה
 22 (במסכת סנהדרין⁵⁵) לא
 23 בכסף תגאלו⁶⁰, שהפירוש
 24 בפסוק הוא: לא בתשובה
 25 ומעשים טובים - שאפילו
 26 אם אינם עושים תשובה נגאלים,
 27 כי, אם נאמר כדעת רבי
 28 אליעזר שאם ישראל
 29 עושין תשובה נגאלין
 30 ואם לאו אין נגאלין, מה
 31 יהיה כאשר לא אכשור
 32 דרא⁶¹ [=כאשר הדרו אינו
 33 'מוכשר' וראוי לגאולה],
 34 וכדברי שמואל
 35 (שסבירא-ליה כרבי
 36 יהושע) דיו לאבל
 37 שיעמד באבלו [=מספיק לו
 38 לקב"ה לעמוד באבלו כל זמן
 39 הגלות, ולכן ודאי קץ לדבר],
 40 שלכן, גם אם אין עושין
 41 תשובה אינו עומד באבלו

דתהו⁵⁷), לכן סבירא-ליה לרבי אליעזר שבתחלה
 צריכה להיות עבודת התשובה לתקן כל החטאים, ואז
 דוקא תהיה הגאלה. ולכן סבירא-ליה שהגאלה תהיה
 בתשרי, להיותו זמן התשובה, דאף שבכל השנה אפשר
 לעשות תשובה, מפל-מקום, הזמן המסגל לתשובה הוא
 חדש תשרי, כמבאר ברמב"ם⁵⁸, ומיסד על הפסוק⁵⁹
 דרשו הוי' בהמצאו. אמנם רבי יהושע סבירא-ליה
 (במסכת סנהדרין⁵⁵) לא בכסף תגאלו⁶⁰, לא בתשובה
 ומעשים טובים, כי, אם נאמר כדעת רבי אליעזר שאם
 ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, מה
 יהיה כאשר לא אכשור דרא⁶¹, וכדברי שמואל
 (שסבירא-ליה כרבי יהושע) דיו לאבל שיעמד באבלו,
 שלכן, גם אם אין עושין תשובה אינו עומד באבלו כל
 הימים חסושלו, ולכן סבירא-ליה לרבי יהושע
 שהגאלה תהיה בדרך מלמעלה למטה, וזהו שזמנה הוא
 בניסן דוקא, שאז הוא הגלוי בדרך מלמעלה למטה.
 והענין בזה, דאף שגדלה מעלת העבודה שמלמטה
 למעלה, שזהו פללות העלוי שבעבודת התשובה, שעל-
 זה נאמר לא זו מחבבה עד שקראה אמי⁶², דבתחלה
 קראה בתי ואחותי, ועל-ידי התשובה קראה אמי,
 מפל-מקום, יש מעלה גדולה יותר גם מבחינת אמי,
 שזהו שלעתיד לבא נקבה תסובב גבר⁶³, וכתיב⁶⁴ רני
 ושמחי בת ציון, היינו, שבת ציון תהיה למעלה יותר
 גם מבחינת אם הבנים שעל-ידי תשובה.

ז) ובאור הענין יוכן על-פי המבאר בלקוטי תורה'
 בפ' שתנו⁶⁵ בבאור מאמר רבותינו
 ז"ל⁶⁶ אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש
 מזרעת תחלה יולדת נקבה, דאשה מזרעת תחלה הוא ענין העבודה
 בדרך אתערותא-דלתתא בדרך מלמטה למעלה, ואז
 אתערותא-דלתתא בדרך מלמטה למעלה מצד האדם, נהי' הוא

שעל-זה נאמר [במדרש]:
 משל למלך שהיה מחבב את
 בתו לא זו מחבבה עד
 שקראה אמי⁶², דבתחלה
 קראה בתי ואחותי, ועל-
 ידי התשובה קראה אמי,
 מפל-מקום, יש מעלה
 גדולה יותר גם מבחינת
 אמי, שזהו שלעתיד לבא
 נקבה תסובב גבר⁶³,
 וכתיב⁶⁴ רני ושמחי בת
 ציון, היינו, שבת ציון -
 'כנסת ישראל' תהיה למעלה
 יותר גם מבחינת אם
 הבנים שעל-ידי תשובה.
 לסיכום, דעתו של רבי אליעזר
 היא שכיון שכל הענינים צריכים
 להאיר בפנימיות, על-ידי עבודה
 מלמטה למעלה, הגאולה
 העתידה תלויה בעבודת
 התשובה, שזמנה בתשרי. דעת
 רבי יהושע היא שהגלוי בגאולה
 העתידה היא למעלה גם מעבודת
 התשובה, ולכן הגאולה העתידה
 תהי' בחודש תשרי.
 ז) ובאור הענין יוכן על-
 פי המבאר ב'לקוטי
 תורה' בפ' שתנו⁶⁵
 בבאור מאמר רבותינו
 ז"ל⁶⁶ אשה מזרעת
 תחלה יולדת זכר, איש
 מזרעת תחלה יולדת
 נקבה - 'איש' ו'אשה' הכוונה
 לקב"ה וכנסת-ישראל, דאשה
 מזרעת תחלה הוא ענין
 העבודה
 בדרך
 אתערותא-דלתתא בדרך מלמטה למעלה מצד האדם, נהי' הוא

57) ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א (סה"מ תרצ"א ע' שכ). 58) הל' תשובה פ"ב ה"ו. 59) ישע"י נה, ו. ר"ה יח, א. יבמות קה, א. 60) ישע"י נב, ג. 61) ע"פ לשון חז"ל - יבמות לט, ב. ועוד. 62) שהש"ר פ"ג, יא (ב). שמו"ר ס"פ פקודי. 63) ירמי' לא, כא. 64) זכרי' ב, ד. וראה בכ"ז תו"א מקץ לו, א ואילך. 65) כ, א ואילך. 66) ברכות ס, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כלי ראוי לקבל השפעה מלמעלה, ואז יולדת זכר, שהוא ענין
 2 האהבה להו' בתקף דזכר שהוא בר דעת, וולד קיימא.
 3 אמנם איש מזריע תחלה, הוא ענין אתערותא-דלעילא בדרך
 4 מלמעלה למטה, וכיון שאין הפלי מכשר - האדם לא עבד
 5 מעצמו כדי לקבל השפעה, לכן
 6 יולדת נקבה, שנשים
 7 דעתם קלה⁶⁷, שיש בזה
 8 שנוי והפסק, ואין זה
 9 ולד קיימא. והינו
 10 שבאשר העבודה היא
 11 בדרך מלמטה למעלה,
 12 אזי יולדת זכר, שהוא
 13 ענין ההמשכה בפנימיות
 14 ובאפן של קיימא, מה-
 15 שאין-פן באשר הגלוי
 16 הוא בדרך מלמעלה
 17 למטה. אמנם על-ידי
 18 השמחה, הנה שיש
 19 תשיש ותגל העקרה
 20 כו'⁶⁸, דשמחה פורץ
 21 גדר¹⁹, שגם מי שהוא
 22 בבחינת עקרה ואיש
 23 מזריע תחלה על-אף
 24 שבורך-כלל במצב זה "יולדת
 25 נקבה", מפל-מקום, תהיה
 26 יולדת זכר (פמבאר
 27 ב'לקוטי תורה' שם).
 28 ועל-דרך-זה יובן גם
 29 בגלוי דלעתיד, כמו
 30 שכתוב רני ושמחי בת
 31 ציון, שגם באשר
 32 העבודה היא בבחינת
 33 בת, שהוא מקבל בלבד
 34 מהגלוי שמלמעלה
 35 למטה [דכאשר העבודה
 36 היא מלמטה למעלה,
 37 הרי הוא בבחינת
 38 משפיע, ונקרא בשם אם,
 39 מה-שאין-פן באשר
 40 הגלוי הוא מלמעלה
 41 למטה, אזי הוא בבחינת
 42 מקבל, ונקרא בשם בת],
 43 מפל-מקום רני ושמחי

44 בת ציון, שתהיה יולדת זכר, וכמו שכתוב⁶⁹ ולציון יאמר
 45 איש ואיש יולד בה, שגם באשר איש מזריע תחלה, תהיה
 46 יולדת זכר. ונמצא, שבגלוי דלעתיד יהיו ב' המעלות,
 47 המעלה דניסן והמעלה דתשרי. דהנה עכשו המעלה דתשרי
 48 היא שלהיותו מלמטה
 49 למעלה הרי זה
 50 בפנימיות, והמעלה
 51 דניסן היא שלהיותו
 52 מלמעלה למטה הרי זו
 53 המשכה נעלית ביותר.
 54 אמנם לעתיד יהיו ב'
 55 המעלות, שהרי ההלכה
 56 היא כרבי יהושע שבניסן
 57 עתידין להגאל, שהרי
 58 במדרש³ סתם [=אמר
 59 בפשטות ללא הבאת מחלוקת]
 60 כדעת רבי יהושע, ומזה
 61 'שמע-מינה' [=למד מזה]
 62 שהלכה כמותו דבניסן
 63 עתידין להגאל, היינו,
 64 שיהיה הגלוי בדרך
 65 מלמעלה למטה. ומפל-
 66 מקום יהיה הגלוי
 67 בפנימיות, שזהו מה
 68 שכתוב ולציון יאמר איש
 69 ואיש יולד בה, דגם
 70 באשר איש מזריע
 71 תחלה, שהוא ענין
 72 הגאלה בניסן בדרך
 73 מלמעלה למטה, מפל-
 74 מקום, איש יולד בה,
 75 שיולדת זכר, היינו
 76 שיהיה בפנימיות
 77 בנבראים, באפן של ולד
 78 קיימא.

יולדת זכר, שהוא ענין האהבה להו' בתקף דזכר שהוא
 בר דעת, וולד קיימא. אמנם איש מזריע תחלה, הוא
 ענין אתערותא-דלעילא בדרך מלמעלה למטה, וכיון
 שאין הפלי מכשר, לכן יולדת נקבה, שנשים דעתם
 קלה⁶⁷, שיש בזה שנוי והפסק, ואין זה ולד קיימא.
 והינו שבאשר העבודה היא בדרך מלמטה למעלה, אזי
 יולדת זכר, שהוא ענין ההמשכה בפנימיות ובאפן של
 קיימא, מה-שאין-פן באשר הגלוי הוא בדרך מלמעלה
 למטה. אמנם על-ידי השמחה, הנה שיש תשיש ותגל
 העקרה כו'⁶⁸, דשמחה פורץ גדר¹⁹, שגם מי שהוא
 בבחינת עקרה ואיש מזריע תחלה, תהיה יולדת זכר
 (פמבאר ב'לקוטי תורה' שם). ועל-דרך-זה יובן גם
 בגלוי דלעתיד, כמו שכתוב רני ושמחי בת ציון, שגם
 באשר איש מזריע תחלה היא בבחינת בת, שהוא
 מקבל בלבד מהגלוי שמלמעלה למטה [דכאשר
 העבודה היא מלמטה למעלה, הרי הוא בבחינת
 משפיע, ונקרא בשם אם, מה-שאין-פן באשר הגלוי
 הוא מלמעלה למטה, אזי הוא בבחינת מקבל, ונקרא
 בשם בת], מפל-מקום רני ושמחי בת ציון, שתהיה
 יולדת זכר, וכמו שכתוב⁶⁹ ולציון יאמר איש ואיש יולד
 בה, שגם באשר איש מזריע תחלה, תהיה יולדת זכר.
 ונמצא, שבגלוי דלעתיד יהיו ב' המעלות, המעלה דניסן
 והמעלה דתשרי. דהנה עכשו המעלה דתשרי היא
 שלהיותו מלמטה למעלה הרי זה בפנימיות, והמעלה
 דניסן היא שלהיותו מלמעלה למטה הרי זו המשכה
 נעלית ביותר. אמנם לעתיד יהיו ב' המעלות, שהרי
 ההלכה היא כרבי יהושע שבניסן עתידין להגאל, שהרי
 במדרש³ סתם כדעת רבי יהושע, ומזה 'שמע-מינה' שהלכה
 כמותו דבניסן עתידין להגאל, היינו, שיהיה הגלוי בדרך
 מלמעלה למטה. ומפל-מקום יהיה הגלוי בפנימיות, שזה
 הוא באשר איש מזריע תחלה, שהוא ענין הגאלה בניסן
 בדרך מלמעלה למטה, מפל-מקום, איש יולד בה, שיולדת
 זכר, היינו שיהיה בפנימיות בנבראים, באפן של ולד
 קיימא.

(67) שבת לג, ב. ועוד. (68) ברכת נישואין. (69) תהלים פז, ה. וראה תו"א לו, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּבִזְהָה יוֹכֵן גַּם כֵּן מִה שִׁכְתוֹב בְּגִמְרָא⁷⁰ דְּהַתְּפִלָּה שֶׁתִּלְד
 2 אֲשֶׁתּוֹ זָכָר, מְהֵנִי [=מועילה] רַק עַד מ' יוֹם, אֲבָל לְאַחֲרֵי מ'
 3 יוֹם הוּא תְּפִלַּת שְׂוֹא, לְפִי שְׂזָה תְּלוּי אִם הָאִישׁ הַזְרִיעַ תְּחִלָּה
 4 אוּ הָאִשָּׁה. אֲמַנָּם בְּתַלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי⁷¹ אֵיתָא שְׁגַם תְּפִלָּה מְהֵנִי
 5 (לֹא רַק לְאַחֲרֵי מ' יוֹם,
 6 אֲלֵא) אֶפְלוּ בְּיוֹשְׁבַת עַל
 7 הַמְּשֻׁבָּר - בּוֹמֵן הַלִּידָה, לְפִי
 8 שְׂהוּא כַּחמָר בְּיַד
 9 הַיּוֹצֵר⁷², וְאֶפְשָׁר לְהֵיוֹת
 10 מַעֲשֵׂה נְסִים שְׂיִתְהַפֵּף מְנַקְבָּה לְזָכָר - רוּי, שַׁעַל יָדִי
 11 נִס יִתְכֵן לְהֵיוֹת אִישׁ מִזְרִיעַ תְּחִלָּה
 12 וְאַף עַל פִּי כֵן יוֹלְדַת זָכָר.
 13 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהֵנָּה, מִצַּד
 14 סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת כְּמוֹ
 15 שְׂהוּא עֲכָשׁוּ, הֵנָּה אַחֲרֵי
 16 מ' יוֹם הוּא תְּפִלַּת שְׂוֹא,
 17 לְפִי שְׂזָה תְּלוּי אִם הָאִישׁ
 18 הַזְרִיעַ תְּחִלָּה אוּ הָאִשָּׁה.
 19 מִה-שְׂאִינְךָ מִצַּד הַגְּלוּי
 20 דְּלַעֲתִיד, שְׂאֵז יִהְיֶה ב'
 21 הַמַּעֲלוֹת, אֶפְשָׁר לְהֵיוֹת
 22 שְׁגַם כְּאֶשֶׁר אִישׁ מִזְרִיעַ
 23 תְּחִלָּה מִכָּל-מְקוֹם יוֹלְדַת
 24 זָכָר, וְלִכֵּן אֵיתָא
 25 בִּירוּשְׁלָמִי שְׁלַעוֹלָם
 26 תְּפִלָּה מוֹעִילָה. וְזֵהוּ גַם
 27 מִה שִׁכְתוֹב⁷³ כִּימִי צֵאתְךָ
 28 מִצִּירְךָ מִצְרַיִם אֲרָאנּוּ
 29 נִפְלְאוֹת, שֶׁהֲגֵאֵלָה
 30 הַעֲתִידָה תְּהִיָּה כְּמוֹ
 31 הַגֵּאֵלָה דְּמִצְרַיִם, בְּדֶרֶךְ
 32 מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה, שְׂזָהוּ
 33 בְּנִיסָן, וְנוֹסֵף לְזֵה יִהְיֶה
 34 בְּאֶפֶן דְּנִפְלְאוֹת, דְּאֶף
 35 שְׂהֲגֵלוּי הוּא בְּדֶרֶךְ
 36 מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה, מִכָּל-
 37 מְקוֹם יִהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁל
 38 הַמְּשֻׁכָּה פְּנִימִית. לְסִיכּוּם,
 39 בְּבִאוּלָה הַעֲתִידָה, לְמִרוֹת שִׁיחַ
 40 גִּילּוּי אֹרֶךְ גְּבוּהָ שֶׁלְּמַעֲלָה
 41 מִעֲבוּרַת הַנְּבִרָאִים, "אִישׁ מִזְרִיעַ"

וּבִזְהָה יוֹכֵן גַּם כֵּן מִה שִׁכְתוֹב בְּגִמְרָא⁷⁰ דְּהַתְּפִלָּה שֶׁתִּלְד
 אֲשֶׁתּוֹ זָכָר, מְהֵנִי רַק עַד מ' יוֹם, אֲבָל לְאַחֲרֵי מ'
 יוֹם הוּא תְּפִלַּת שְׂוֹא, לְפִי שְׂזָה תְּלוּי אִם הָאִישׁ הַזְרִיעַ
 תְּחִלָּה אוּ הָאִשָּׁה. אֲמַנָּם בִּירוּשְׁלָמִי⁷¹ אֵיתָא שְׁגַם תְּפִלָּה
 מְהֵנִי (לֹא רַק לְאַחֲרֵי מ' יוֹם, אֲלֵא) אֶפְלוּ בְּיוֹשְׁבַת עַל
 הַמְּשֻׁבָּר, לְפִי שְׂהוּא כַּחמָר בְּיַד הַיּוֹצֵר⁷², וְאֶפְשָׁר לְהֵיוֹת
 מַעֲשֵׂה נְסִים שְׂיִתְהַפֵּף מְנַקְבָּה לְזָכָר. וְהַעֲנִין הוּא, דְּהֵנָּה,
 מִצַּד סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת כְּמוֹ שְׂהוּא עֲכָשׁוּ, הֵנָּה אַחֲרֵי
 מ' יוֹם הוּא תְּפִלַּת שְׂוֹא, לְפִי שְׂזָה תְּלוּי אִם הָאִישׁ הַזְרִיעַ
 תְּחִלָּה אוּ הָאִשָּׁה. מִה-שְׂאִינְךָ כֵּן מִצַּד הַגְּלוּי דְּלַעֲתִיד,
 שְׂאֵז יִהְיֶה ב' הַמַּעֲלוֹת, אֶפְשָׁר לְהֵיוֹת שְׁגַם כְּאֶשֶׁר אִישׁ
 מִזְרִיעַ תְּחִלָּה מִכָּל-מְקוֹם יוֹלְדַת זָכָר, וְלִכֵּן אֵיתָא
 בִּירוּשְׁלָמִי שְׁלַעוֹלָם תְּפִלָּה מוֹעִילָה. וְזֵהוּ גַם מִה
 שִׁכְתוֹב⁷³ כִּימִי צֵאתְךָ מִצִּירְךָ מִצְרַיִם אֲרָאנּוּ נִפְלְאוֹת,
 שֶׁהֲגֵאֵלָה הַעֲתִידָה תְּהִיָּה כְּמוֹ הַגֵּאֵלָה דְּמִצְרַיִם, בְּדֶרֶךְ
 מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה, שְׂזָהוּ בְּנִיסָן, וְנוֹסֵף לְזֵה יִהְיֶה בְּאֶפֶן
 דְּנִפְלְאוֹת, דְּאֶף שְׂהֲגֵלוּי הוּא בְּדֶרֶךְ מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה,
 מִכָּל-מְקוֹם יִהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁל הַמְּשֻׁכָּה פְּנִימִית.

תחילה", (מעלת חודש ניסן). יאיר גילוי זה בפנימיות הנבראים, "יולדת זכר"
 (מעלת חודש תשרי).
 ח) וְזֵהוּ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים, דְּמִשְׁבַּחַר בְּיַעֲקֹב
 וּבְנֵי קַבֵּעַ לְהֵם חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֵלָה, חֲדָשׁ נִיסָן, שְׂהוּא רֹאשׁ
 הַשָּׁנָה לְחֲדָשִׁים לְרִגְלִים
 וְלִמְלָכִים. דְּהֵנָּה, הַגַּם
 שְׂרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל עֲנִין
 הַעוֹלָמוֹת הוּא חֲדָשׁ
 תְּשֻׁרִי, וְגַם בְּעִנְיֵן הַגְּאֵלָה
 גּוֹפָא יֵשׁ מַעֲלָה בְּחֲדָשׁ
 תְּשֻׁרִי, לְהֵיוֹתוֹ חֲדָשׁ
 הַשְּׁבִיעִי, וְכָל הַשְּׁבִיעִין
 חֲבִיבִין⁷⁴, מִכָּל-מְקוֹם,
 חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֵלָה הוּא
 חֲדָשׁ נִיסָן דְּוָקָא, וְהֵינּוּ,
 שְׂבַעֲנִין כָּל הַשְּׁבִיעִין
 חֲבִיבִין גּוֹפָא, נִכְרַ מַעֲלַת
 הָרֹאשׁוֹן, שְׂהֲרִי מַעֲלַת
 הַשְּׁבִיעִי הִיא שְׂהוּא
 שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, וּבְכַרְט
 שְׂבִינְסָן גּוֹפָא יֵשׁ גַּם
 מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי, שְׂהוּא
 עֲנִין יוֹם הַשְּׁבִיעִי דְּחַג
 הַפֶּסַח, וְלִכֵּן דְּוָקָא נִיסָן
 הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 לְחֲדָשִׁים. וְהוּא גַם רֹאשׁ
 הַשָּׁנָה לְרִגְלִים, דְּעִנְיֵן
 הַרְגָּלִים הוּא שְׂמִפְסִיקִים
 אֵת הָאֲבִלוֹת⁷⁵ - כְּמוֹ
 שְׂנִאמְרָ בְּמִשְׁנָה: "הַקּוֹבֵר אֵת
 מֵתוֹ כּוֹי קוֹדֵם לְרַגְלָה - בְּטִלָּה
 הֵימְנוּ גּוֹרַת שְׂבַעָה" וְאֵינוּ צְרִיךְ
 לְהַשְׁלִים שְׂבַעַת יְמֵי אֲבִלוֹת (וּכֵן
 מִבְּטִלַת אֲבִלוֹת 'שְׁלוּשִׁים' אִם חַל
 הִרְגַל אַחֵר הַשְּׂבַעָה), וְהֵינּוּ,
 לֹא כְּמוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׂיֵשׁ
 דְּעֵזָה⁷⁶ שְׂעוֹלָה [=מַצְטַרֵף
 לְמִנִּין יְמֵי הָאֲבִלוֹת] וְאֵינוּ
 מְפַסֵּיק, אֲלֵא בְּאֶפֶן
 שְׂמִפְסִיקִים אֵת הָאֲבִלוֹת
 בְּאֶפֶן שְׂמִפְסִיקִים אֵת

(70) ברכות שם. (71) ברכות פ"ט סוף ה"ג. (72) ירמ"י יח, ו. (73) מיכה ז, טו. (74) ויק"ר פכ"ט, יא. (75) משנה מו"ק יט, א. רמב"ם הל' אבל פ"י ה"ג. טושו"ע יו"ד ששצ"ט ס"א ואילך. (76) דעת חכמים - משנה שם.

ביאור בדרך אפשר

<p>7 מִלְפָּא מְשִׁיחָא, וְעִבְדֵי 8 דְּוֹד נְשִׂיא עֲלֵיהֶם⁷⁷, 9 שְׁזָהוּ שְׁבִנִיסָן עֲתִידִין 10 לְהִגָּאֵל עַל-יַדֵי דְּוֹד 11 מִלְפָּא מְשִׁיחָא, בְּמַהֲרָה 12 בְּיָמֵינוּ.</p>	<p>הָאֲבָלוֹת לְגַמְרֵי, שְׁזָהוּ שְׁהֵזְלָהּ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסַבִּירָא - לִיה דִּי לְאָבֵל שְׁיַעֲמַד בְּאֲבָלוֹ (פְּנ"ל סעיף ו). וְכִמּוֹ כֵּן הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים, דְּקָאֵי עַל דְּוֹד מִלְפָּא מְשִׁיחָא, וְעִבְדֵי דְּוֹד נְשִׂיא עֲלֵיהֶם⁷⁷, שְׁזָהוּ שְׁבִנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל עַל-יַדֵי דְּוֹד מִלְפָּא מְשִׁיחָא, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.</p>	<p>1 לְגַמְרֵי, שְׁזָהוּ שְׁהֵזְלָהּ 2 כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסַבִּירָא - 3 לִיה דִּי לְאָבֵל שְׁיַעֲמַד 4 בְּאֲבָלוֹ (פְּנ"ל סעיף ו). 5 וְכִמּוֹ כֵּן הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה 6 לְמַלְכִים, דְּקָאֵי עַל דְּוֹד</p>
--	--	--

(77) ע"פ יחזקאל לו, כה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח"י אדי"ש, בו כותב שעומדת אצלו על הפרק השאלה, אם יקבל משרת הוראה בבית הספר השייך לקונסרבטיבים, ומוסיף אשר קבל חנוכו באה"ק ת"ו, חבר הוא לאגודת ישראל ומדריך בפרחי אגודת ישראל.

מובן וגם פשוט, שבאם קבלתו משרה במוסד כהנ"ל יכול להתפרש בהסביבה כנתינת הכשר על שיטת הקונסרבטיבים, מופרך הדבר **בתכלית**, כיון שידוע פסק דין על השיטות האמורות - שהם כפירה גמורה.

- מובן שזהו בנוגע להשיטה, משא"כ בנוגע לחברי קהלות הקונסרבטיבים והרעפארם, שכמה מחבריהם ישנם מאמינים בה' ובתורתו ככל הדרוש, אלא שאינם מבחינים בין אור לחשך ובין קדושה לטומאה, וק"ל -

כן מובן ופשוט שבאם אפילו אין מקום לפירוש הנ"ל, אם תוכן הלימוד אינו על טהרת הקדש, ג"כ מופרך כל הדבר.

באם גם לחשש זה אין מקום כלל, ז. א. שיהי' הוא הבעל הבית בהנוגע להלימודים ובית הספר הוא נפרד ואינו שייך לענייני תפלותיהם והנהגותיהם וכיו', הנה אדרבה יש מקום להשתדלות להחדיר לשם יר"ש ועי"י חינוך התלמידים על טהרת הקדש, להוציא יקר מזולל, אף שמוכרחני לאמר שמקרה כזה נדיר הוא ביותר וביותר, ולא כתבתי זה אלא לשלימות השקו"ט.

ובודאי לדכוותי' למותר להוסיף, שהכתוב לעיל בענין שהלימוד הוא על טהרת הקדש, הכוונה לא רק לאותו הלימוד שמלמד הוא, אלא גם לשאר הלימודים שהילדים דכתתו ילמדו לפניו ולאחריו, כיון שבחזא מחתא נינהו, וההורים שימסרו ילדיהם ללמוד בהמוסד, מפני ששבעים רצון הם מהלימוד שלו באופן אוטומטי ילמדו תלמידים אלו גם שאר הלימודים.

כיון שכנראה נפגש הוא עם אנ"ש שבטרנטה, תקותי שרכש לו גם כן ידיעה אודות תורת החסידות וקובע עתים בלימוד תורתה הנקראת בזהר הק' נשמתא דאורייתא, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בס"ד. שיחת שבת פרשת תזריע, פרשת החודש, מברכים החודש ניסן, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. הפירוש¹ ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה² הוא - לא רק בנוגע לתחילת החודש או אמצע החודש, אלא
2 בנוגע לכל ימי החודש, גם הימים האחרונים שבו, כמובן מהלשון "משנכנס אדר", "אדר" סתם, שבזה נכללים
3 כל ימי חודש אדר, שבכולם צריך להיות "מרבין בשמחה".
4 וכמובן גם מהמשך דברי הגמרא³ "הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי . . לימצי נפשיה באדר דבריא
5 מזליה", והיינו, שענין זה נוגע ל"מזל" של חודש אדר (ולא לימים מיוחדים שבו), שהוא בכל ימי החודש בשוה.
6 ובלשון הכתוב⁴: "והחודש אשר נהפך", והיינו, שהענין ד"ונהפוך הוא"⁵, שזוהי סיבת השמחה, הוא ענין
7 השייך לכל החודש.
8 וזהו גם טעם המנהג שבחודש אדר עורכים חתונות גם בחציו השני של החודש (אף שבשאר חדשי השנה
9 נוהגים לערוך חתונות רק בחציו הראשון של החודש), לפי שכל ימי חודש אדר הם ימי שמחה⁷.
10 ב. והנה, ענין השמחה שייך רק בדבר חדש, ולא בדבר ישן. וכמו שאנו רואים במוחש, שענין שנמצא ברשות
11 האדם זמן רב, לא יגרום אצלו שמחה עתה; ורק כאשר נתחדש וניתוסף בהענין, אזי שייך ענין השמחה.
12 וראיה לדבר - מהדין דשבע ברכות, שאין מברכים שבע ברכות אלא כאשר ישנם פנים חדשות⁸. וטעם הדבר,
13 לפי שהענין דשבע ברכות קשור עם שמחה, וכיון ששמחה שייכת רק בדבר חדש, הנה כאשר יש פנים חדשות,
14 שעל-ידי-זה ניתוסף בשמחה, אזי מברכים שבע ברכות, אבל ללא פנים חדשות, אין ענין של שמחה, כיון שזהו
15 כבר דבר ישן.
16 ומזה מובן בנוגע לענינו - "משנכנס אדר מרבין בשמחה":
17 כיון שבכל ימי החודש צריכים להיות בשמחה, הרי מובן, שבכל יום ניתוסף ענין חדש, שהרי אם בסוף
18 חודש אדר נשאר הענין כמו שהיה בתחילת חודש אדר, לא שייך שתהיה שמחה בכל חודש אדר, כיון שענין
19 זה היה גם בתחילת החודש.
20 ובהכרח לומר, שבכל יום ויום נמשכת המשכה נעלית יותר בענינו של חודש אדר - "ונהפוך הוא", סיבת
21 השמחה. וכיון שבחודש אדר צריך להמשיך זאת מההעלם אל הגילוי, לכן צריך להיות בשמחה בכל ימי החודש,
22 כדי לגלות את ההמשכות הנמשכות בכל יום ויום.
23 וזהו הפירוש ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה" - שבכל ימי חודש אדר צריכים להוסיף ולהרבות בשמחה
24 ("מ'דארף האלטן אין איין מרבה זיין"), היינו, שהשמחה ביום השני דחודש אדר צריכה להיות גדולה יותר
25 מהשמחה ביום הראשון דחודש אדר, וכן הלאה, עד שבסוף החודש צריכה להיות שמחה גדולה ביותר.
26 כלומר: אין להסתפק בשמחה שהיתה לפני שבוע, או אפילו לפני יום, ואין להסתפק אפילו בשמחה שהיתה
27 בימי הפורים, אלא צריכים להוסיף ולהרבות יותר בשמחה, דכיון שבכל יום נמשכת המשכה נעלית יותר, צריכה
28 להיות השמחה גדולה יותר מיום ליום.
29 ונמצא, שהגם שענין הנס דפורים הוא עד ט"ו בחודש, ותו לא⁹, מכל-מקום, בנוגע לענין השמחה, הנה לא
30 זו בלבד שהשמחה היא גם לאחר ט"ו, אלא אדרבה, לקראת סיומו של החודש ניתוסף עוד יותר בענין השמחה.
31 ג. מהו גודל החידוש בענין השמחה?

(7) ראה שד"ח אס"ד מערכת חתן וכלה סקכ"א (ד"ה ולפני איזה).
וראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ס"ע קיד. ריש ע' רפח. אג"ק
ח"ו ריש ע' פח. ח"ט ס"ע קמה.
(8) ראה כתובות ז, ס"ע"ב ובתור"ה והוא שם. טוש"ע אה"ע ס"ב
ס"ד.
(9) ראה מגילה בתחלתה.

(1) תוכן הסעיפים א-ג - נדפס בקיצור בלקו"ש ח"ד ע' 1274.
(2) תענית כט, ס"ע"א.
(3) שם, רע"ב.
(4) אסתר ט, כב.
(5) שם, א.
(6) ראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א. רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז.

שמחה - פורצת גדר¹⁰, הן למעלה, ועל-ידי-זה נמשך גם למטה, שמתבטלים כל ההגדרות וההגבלות שעל-פי חוקי הטבע. והיינו, שאפילו אם מצד חוקי הטבע יש כל מיני מניעות - הן מתבטלות על-ידי השמחה, כך, שיכולים לקיים את כל מצוות השם-יתברך, ובפרט המצוה הראשונה שבתורה, מצות פרו ורבו¹¹, ללא מניעות ועיכובים.

וזוהו הענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה", שמיום ליום ניתוסף יותר בשמחה - שאפילו אם השמחה שהיתה בתחילת חודש אדר, באמצע חודש אדר, ואפילו השמחה דימי הפורים עצמם, לא היתה מספקת כדי לפרוץ את כל ההגדרות וההגבלות של חוקי הטבע - אזי נותנים לו את השמחה שבסוף חודש אדר, שאז השמחה היא גדולה ביותר, שעל-ידי שמחה גדולה זו יופרצו כל ההגדרות וההגבלות של חוקי הטבע, ויהיה אצלו זרעא חייא וקיימא, "דור ישרים יבורך"¹².

ד. ויש להוסיף בזה:

בן ובת ברוחניות - הם אהבה ויראה. וכפי שמצינו באגרת-קודש של אדמו"ר הזקן¹³ (לא באגרת הקודש שבתניא) סגולה לבנים, שהעצה לזה היא אהבה ויראה, שהם בן ובת ברוחניות, ועל-ידי-זה ממשיכים גם בן ובת בגשמיות¹³.

וכשם שבנוגע לבן ובת בגשמיות דובר לעיל שענין זה נמשך על-ידי שמחה - הנה כן הוא גם בנוגע לבן ובת ברוחניות, אהבה ויראה, שהמשתתף היא על-ידי השמחה.

וכמבואר ב'לקוטי תורה' פרשתנו¹⁴, שיש כמה וכמה מדריגות באהבה ויראה, ועל-ידי השמחה ממשיכים מדריגה נעלית יותר באהבה ויראה.

וזוהו גם פירוש הכתוב¹⁵ "עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל":

"רוב כל" - קאי על גן עדן¹⁶, ששם עומדות הנשמות באהבה ויראה, ומכל-מקום, על-ידי העבודה בשמחה מתעלית הנשמה למדריגה נעלית באהבה ויראה יותר מאהבה ויראה שבגן-עדן.

וטעם הדבר - לפי שהנשמה בגן-עדן היא בבחינת "יש מי שאוהב"¹⁷. וזהו גם הדיוק בלשון חכמינו ז"ל¹⁸ שהנשמות למעלה "יושבין כו' ונהנין מזיו השכינה", יושבין דייקא, דהיינו בהתיישבות. מה-שאינ-כן על-ידי השמחה שבתורה ומצוות נעשית הנשמה בבחינת ביטול במציאות.

ולכן העבודה בשמחה ובטוב לבב היא נעלית יותר מהמעמד ומצב שבגן-עדן, "מרוב כל".

ולכן העבודה בשמחה ובטוב לבב היא נעלית יותר מהמעמד ומצב שבגן-עדן, "מרוב כל".

ונמצא, שעל-ידי ענין השמחה, ממשיכים בן ובת: הן ברוחניות - אהבה ויראה, והן בגשמיות - זרעא חייא וקיימא.

ה. והנה, מהשמחה שבחודש אדר באים להענין דיציאת מצרים שבחודש ניסן:

החידוש דיציאת מצרים הוא - גילוי שם הוי', כמו שכתוב¹⁹ "וארא גו' באל-שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם", מה-שאינ-כן ביציאת מצרים נעשה הגילוי דשם הוי' דלעילא²⁰.

והענין בזה - דכיון שעל-ידי השמחה שבחודש אדר נמשכים בן ובת ברוחניות ובגשמיות כנ"ל, הרי ישנו הענין דשם הוי', כידוע²¹ שאב ואם הם י"ה, ובן ובת הם ו"ה. ונמצא, שמצד השמחה שבחודש אדר נעשה הגילוי דשם הוי', ולכן מזה באים לגילוי שם הוי' דלעילא בענין דיציאת מצרים שבחודש ניסן.

(15) תבוא כח, מז. וראה גם לקו"ת שם, ג.

(16) ראה תו"א וארא נז, סע"ב. לקו"ת ראה לג, ב. ובכ"מ.

(17) ראה תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד. לקו"ת פרשתנו שם.

ובכ"מ.

(18) ברכות יז, א.

(19) ר"פ וארא.

(20) ראה אוה"ת וארא ע' קצו. ועוד.

(21) ראה זח"א רסד, ב. לקוטי הש"ס להאריז"ל ליבמות סא, ב.

(10) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(11) ראה לקמן ס"ח, שביום הש"ק זה ה' העלי' לתורה - "אויפרופעניש" - של כמה חתנים (המו"ל).

(12) תהלים קיב, ב.

(13) נדפס במאה שערים (ח"ב לב, א). גנוי נסתרות (ח"ג ס"א).

ולאח"ז במאמרי אדה"ז הקצרים ע' תס ואילך. וש"ג. וראה גם מכתב

ד' שבת; ג' אד"ש שנה זו (אג"ק ח"ד ס"ע שמ; ס"ע תסד).

(14) ד"ה שוש תשיש (כ, א ואילך).

1 וזהו גם כן ענין זכירת עמלק שבחודש אדר - כי, ענינו של עמלק הוא כמו שכתוב²² "כי יד על כס י-ה
2 וגו'", שמעלים על ההמשכה מ"ה לו"ה²³. אבל על-ידי השמחה שבחודש אדר ממשיכים ענין בן ובת, דהיינו
3 שנמשך מ"ה לו"ה, שזהו היפך ענינו של עמלק.
4 והיינו, שהשמחה המופלגה שביום האחרון שבאדר, נותנת הכח והסיוע להמשיך את הגאולה דחודש ניסן,
5 שבו נגאלו ובו עתידין להגאל²⁴, כי, השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גדרי הגלות,
6 ומביאה את הגאולה השלימה והאמיתית, על-ידי משיח צדקנו, שנאמר בו²⁵ "עלה הפורץ לפניהם", שיוליכנו
7 קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

* * *

8 ו. דובר אודות הענין ד"החודש הזה לכם"²⁶, "שהיא מצוה ראשונה²⁷ שנצטוו בה ישראל"²⁸, לפי שבה
9 מודגשת המטרה והתכלית דתורה ומצוות, שזהו הכח שניתן לישראל לפעול חידוש בבריאה, לעשותה דירה לו
10 יתברך - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק כא עמוד 64 ואילך²⁹. חלק כו עמוד
11 59 ואילך³⁰.
12 ובסיום הענין אמר:

13 וכיון שפרשה זו נאמרה בזמן שבני ישראל עוד היו בגלות מצרים, הרי זו נתינת כח על כל המקומות ועל
14 כל הזמנים, גם לזמן הגלות - שלכל לראש צריכים לעשות דירה לו יתברך בזמן הגלות, ועל-ידי-זה יפעלו את
15 היציאה מגלות מצרים ל"ארץ טובה ורחבה"³¹.

* * *

16 ז. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' החודש הזה לכם.

* * *

17 ח. ב'לקוטי תורה' דפרשתנו - מאמרי אדמו"ר הזקן שנסדרו על-ידי ה'צמח צדק' על סדר פרשיות התורה³²
18 - ישנו המאמר 'דיבור המתחיל' שוש תשיש¹⁴.
19 השייכות של מאמר זה לפרשת תזריע הוא בפשטות - כיון שבמאמר זה מבואר הענין ד"איש מזריע תחילה
20 יולדת נקבה, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר"³³, וענין זה למדים מהפסוק שבפרשתנו³⁴: "אשה כי תזריע וילדה
21 זכר". ותוכן המאמר הוא - שעל-ידי השמחה ("שוש תשיש") פועלים שבכל האופנים יהיה "יולדה זכר".
22 וכיון שכל הענינים הם בהשגחה פרטית, הנה כיון שבשבת זו יש "אויפרופעניש"³⁵ - יהי-רצון שזה יהיה
23 בשמחה, באופן ד"שוש תשיש", וכהלשון בתורת החסידות³⁶ אודות שמחת נישואין: "שמחה גדולה ביותר כמו
24 שמחת חתונת בנו יחידו".

25 ויש להוסיף, שכיון ששמחה זו היא גם למעלה, שהרי כל אחד מישראל הוא בנו יחידו של הקב"ה, וכידוע
26 פתגם הבעל-שם-טוב³⁷ שאהבת האב לבנו יחידו שנולד לו לעת זקנתו אינה בערך לאהבת הקב"ה לבני ישראל,
27 נמצא, שהשמחה למעלה היא גדולה יותר גם מהשמחה דחתונת בנו יחידו.

(22) ס"פ בשלה.
(23) ראה לקו"ש חכ"א ע' 195. וש"נ.
(24) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.
(25) מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ס"פ סג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י.
(26) בא יב, ב.
(27) ואף שהמצוה הראשונה שבתורה היא מצות פרו ורבו (כנ"ל ס"ג) - הרי הכוונה כאן היא, למצוה הראשונה שבנ"י נצטוו ע"י משה רבנו, מקבל התורה, שהרי גם המצוות שנצטוו קודם לכן, אין מקיימין אותן אלא מפני שניתנו ע"י משה רבנו, שלכן, אף שלמדים מהם כמה פרטים, הרי בעיקרם הם מפני שנצטוונו עליהם ע"י משה רבנו (ראה פיהמ"ש להרמב"ם חולין ספ"ז).
(28) פרש"י בראשית א, א.
(29) בשילוב עם שיחת ש"פ וראא תשט"ו.
(30) בשילוב עם שיחת שבת בראשית (התוועדות ב) תשד"מ.
(31) שמות ג, ח. ועוד.
(32) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תקסא ואילך. "היום יום" יד אדר א, פורים קטן.
(33) ברכות ס, א.
(34) יב, ב.
(35) של החתן הת' דוד שוחט.
(36) ראה תו"ח שמות רצא, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרצז. וראה גם תו"מ ח"י ע' 278. ח"י"ג ע' 279.
(37) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקס"ז. וש"נ.

ועוד זאת, שהענין ד"ש"ש תשי"ש יפעל הענין ד"ילדה זכר", כמבואר ב'לקוטי תורה'¹⁴ ונתבאר לעיל
 בהמאמר³⁸, שעל-ידי השמחה, ובפרט מצד הגילוי דלעתיד, הנה בכל האופנים יהיה "וילדה זכר", ויומשך בדור
 ישרים יבורך, ויקויים בהילדים "הם הכירוהו תחילה"³⁹.
 ואין הכוונה שמישה צריך לחכות זמן כה רב... - שהרי הלשון "הם הכירוהו תחילה" נאמר גם בנוגע לעובר
 במעי אמו⁴⁰. ובפרט לפי המבואר⁴¹ שישנו ענין העיבור עוד לפני זה, שהנשמה למעלה, קודם ירידתה למטה,
 הרי היא בעיבור י"ב חודש.

* * *

ט. בעמדנו בשבת מברכים חודש ניסן, ברצוני להזכיר אודות ענין ידוע שכבר דובר בזה⁴² - חלוקת מצה
 שמורה.
 בענין זה עסקו כבר בשנה שעברה, ולפני זה, ומתוך הצלחה. ויעשו כן גם בשנה זו, ויוסיפו בזה באופן
 ד"מעלין בקודש"⁴³.
 וענין זה יפעל עליו גם אצל המחלקים (לא רק אצל המקבלים), דהנה, מצה היא "מיכלא דמהימנותא"
 ו"מיכלא דאסוותא"⁴⁴, והרי כולם צריכים לזה, ואם כן, על-ידי-זה שיחלקו מצה לאחרים, יומשך גם להם
 "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא".
 הענינים הפרטיים בזה כבר ידועים הם. והנקודות הכלליות שבזה: א) מצה שמורה דוקא, ב) עבודת יד
 דוקא, ג) עגולות דוקא.
 ואז - מספיק אפילו כזית אחד, שמזה יומשך על כל חג הפסח, ומחג הפסח על כל השנה כולה, שהאמונה
 תומשך ותחדור בכל הענינים, וכדאיתא בגמרא⁴⁵ "בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר⁴⁶ וצדיק באמונתו
 יחיה", וכפירוש המהרש"א, שאין הכוונה שמצוה זו מהווה תחליף למצוות אחרות, אלא שהיא היסוד שמעמיד
 את כל המצוות⁴⁷.
 והיינו, שממשיכים את האמונה ("מיכלא דמהימנותא") על כל השנה כולה בכל הענינים דתרי"ג המצוות,
 באופן ד"תמים תהיה עם הוי' אלקיך"⁴⁸, ועל-ידי קיום כל המצוות בכל פרטיהם וסעיפיהם, אזי יהיה בריא
 ("מיכלא דאסוותא") בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים הרוחניים, ובמילא גם ברמ"ח אברים ושס"ה גידים
 הגשמיים.

* * *

י. נמצאים כאן אורחים חשובים שעומדים לנסוע לאחר השבת.
 ובקשר לזה - ישנו פתגם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר⁴⁹, שהחידוש של החסידים הוא שאינם נמצאים לבד
 ("מ'איז ניט עלענט"), כי, אף פעם לא נפרדים, וגם כאשר נוסעים למקומם, נשארים ביחד.
 ולכאורה: אם נמצאים ביחד, לשם מה צריך לנסוע?
 אך הפירוש בזה - שהאמת היא שלא צריך לנסוע מכאן, כיון שתמיד נמצאים ביחד, אלא כיון שצריך גם
 לפעול במקום מסויים, ומצד זה צריך להיות שם בגופו הגשמי - לכן נוסעים לשם, אבל אין זה באופן שנוסעים
 מכאן; נשארים כאן, וכפי שנמצאים כאן - נוסעים גם לשם.

(44) זח"ב קפג, ב.

(45) מכות כד, א.

(46) חבקוק ב, ד.

(47) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 35. וש"נ.

(48) פ' שופטים יח, יג. וראה לקו"ת נצבים מה, ג. ובכ"מ.

(49) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ס"ע 111 ואילך. אג"ק שלו ח"ג ע'

רעג (נעתק ב"היום יום" כב אייר). ח"ד ע' רנו (נעתק ב"היום יום" י

(38) פ"ז (לעיל עמוד טו ואילך).

(39) סוטה יא, ב.

(40) שם ל, סע"ב.

(41) ראה ע"ח שכ"ח פ"ב. סה"מ תש"ח ס"ע 211 ואילך.

(42) שיחת ש"פ תזריע, פרשת החודש, מבה"ח ניסן תשי"ד ס"ח

(תו"מ ח"א ס"ע 177 ואילך). וש"נ.

(43) ברכות כח, א. וש"נ.

1 וכיון שכן, הרי, בכל מקום שמגיעים, מתנהגים באופן המתאים לבנו של מלך, שלעולם הוא בן מלך, ואין
2 נפקא-מינה באיזה מקום הוא נמצא, בהיכל המלך או רחוק מהיכל המלך, תמיד צריכה להיות הנהגתו - הן
3 בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולתו - באופן המתאים לבן מלך.

4 וכיון שבעולם ישנה מציאות להיות כאן וגם שם - יכול כל אחד לפעול זאת בעצמו, אם על-ידי יגיעה
5 גדולה או על-ידי יגיעה קטנה, אבל בכל אופן יכולים לפעול זאת, כיון שניתנו הכוחות על זה.

6 ובנוגע לפועל: בזמן המועט שנשאר עד הנסיעה, יערכו התוועדות חסידית,

7 - וכמדובר לעיל⁵⁰, שלא נוגע כמות המשקה; מספיקה גם טיפה אחת כדי שיוכל לטבול בה את כל גופו -
8 וזו תהיה ההכנה לכך שיוכלו להיות כאן ושם בבת אחת.

* * *

9 יא. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' ויאמר הוי' אל משה ואל אהרן גו' החודש הזה לכם גו'.

* * *

10 יב. המאמר שנאמר לעיל (מאמר הא') - חלקו ממאמר ה'צמח צדק' שה'אר-צייט' שלו ביי"ג ניסן; חלקו
11 ממאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן שה'אר-צייט' שלו בב' ניסן; וכיון שכל הענינים נמשכים על-ידי
12 אתפשטותא דמשה בדורנו⁵¹, יש בו גם חלק ממאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, משה שבדורנו.

13 יג. במאמרו של ה'צמח צדק⁵² (שנזכר לעיל במאמר הב') מדובר אודות ענין נוסף (שלא הוזכר היום
14 בהמאמר) - ענין בנגלה: ביאור דעת ר' שמעון שבעדות החודש כשרים גם קרובים⁵³.

15 (המשך השיחה - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק כא עמוד 62 ואילך).



אדר שני). וראה גם מכתב י"ז כסלו; י"ב שבט שנה זו (אג"ק חי"ד 52) ד"ה החודש תרכ"ה (כת"י 1011). וראה גם סה"מ תרכ"ו ע'
ע' קצב; ריש ע' שני).

לד-ח. (53) ר"ה כב, א.

(50) שיחת פורים סכ"א (לעיל ע' 181).
(51) ראה תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ז אדי"ש, בו כותב ההשתלשלות איך שבא לכתוב אלי.

והנה מובן אשר כל קישור של בני ישראל צריך להתבטא בהוספה בעניני תורה ומצוות, וכיון שחי
עתה בדי אמות של תורה ובא בקשר עמדי. נכון וגם טוב אשר תיכף יקבע לימוד בתורת החסידות חב"ד
אשר בודאי נודע לו אודותה, כיון שנפגש עם כמה מאנשי, והם יורוהו ג"כ סדר הלימוד ואופניו, ואין לך
דבר העומד בפני הרצון, ויהי רצון מנותן התורה שיזכהו גם כן להשפיע על חבריו שגם הם יעשו ככה וזכות
הרבים מסייעתו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לקוטי שיחות פרשת תזריע – החודש כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

וגאלם"11 – וזהו תוכנו של "החודש", חודש ניסן, "חודש 21
הגאולה". 22

לא כן תוכנה של "תזריע" (לשון נקבה – כמו שכתוב 23
לפני כן בפסוק "אשה כי") הוא – כפירוש¹² אדמו"ר הזקן 24
על המאמר¹³ "איש מזריע תחלה יולדת נקבה אשה מזרעת 25
תחלה יולדת זכר", ש"איש" ו"אשה" הם רמז על הקדוש- 26
ברוך-הוא וכנסת ישראל; וכאשר "איש מזריע תחלה" – 27
הקדוש-ברוך-הוא הוא המעורר "תחלה" את ישראל 28
לעבודת ה', אזי "יולדת נקבה" – העבודה אינה בת 29
קיימא¹⁴ (בדוגמת נשים שדעתן¹⁵ קלה¹⁶). אך כאשר 30
"אשה מזרעת תחלה" – העבודה מתחילה באתערותא 31
דלתתא, אזי "יולדת זכר", היינו שהעבודה היא בת 32
קיימא¹³; 33
ולפי זה, תוכן פרשת ("אשה כי) תזריע" מורה על 34
עבודת האדם שמצד אתערותא דלתתא דוקא (שלא 35
כ"החודש" שבא מלמעלה). 36

ב.

פירוש על דרך הפשט ועל דרך המדרש לפסוק
"החודש..."

על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא 37
לכם לחדשי השנה" ישנם כמה פירושים, ומהם: 38
(א) על דרך הפשט – האבן עזרא¹⁷ מסביר את ענינם 39

א.

"תזריע" ו"החודש" - ענינים הפכיים

1 שבת פרשת החודש חלה לפעמים (כבשנה זו) בשבת
2 פרשת תזריע. כל עניני התורה מדויקים הם, ולכן, עובדה
3 זו עצמה ששתי הפרשיות באות יחדיו, מוכיחה, שיש
4 נקודה משותפת ביניהם (שהרי לולא כן, לא היתה "תורת
5 אמת" מחברת ביניהם).
6 אולם בהשקפה ראשונה נדמה, שלא רק שאין ביניהם
7 נקודה משותפת, אלא אדרבה, הם ענינים הפכיים¹ זה
8 מזה:
9 פרשת החודש נקראת על שם הפסוק² "החודש הזה
10 לכם ראש חדשים גו'" – חודש ניסן, שענינו הוא חודש
11 הגאולה³ כפי שהיא באה מלמעלה לגמרי. כדרשת רז"ל⁴,
12 שעל כך נסוב הפסוק קול דודי הנה זה בא, ויתירה מזו,
13 הוא בא באופן של מדלג (דילג על הקץ⁵) "באתערותא
14 דלעילא"⁶;
15 ולכן נקראת הפרשה כולה פרשת החודש, למרות שרק
16 פסוק אחד ממנה (בתחילתה) עוסק בענין "החודש", ואילו
17 הפסוקים האחרים עוסקים בדיני קרבן פסח וכו'⁷ – כיון
18 שהיא הנותנת: קרבן פסח הוא על שם "ופסח⁸ ה' גו"⁹,
19 שמורה על הגאולה שמגיעה בדילוג¹⁰ – מלמעלה לגמרי
20 – "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא

(9) פרש"י בא שם, יא. וראה בא שם, כז.
(10) ד"קרוי פסח על שם הדלוג כו" – פרש"י כא הנ"ל. ועד"ז בפרש"י
שם, יג.
(11) נוסח ההגדה. וראה לקו"ת שה"ש טו, א"ב. דרוש פסח בכ"מ.
(12) לקו"ת פרשתנו ד"ה שוש תשיש. ויקרא ד"ה אדם כי יקריב ספ"א.
שה"ש ד"ה להבין ענין הטעם כו' פ"א. ועוד.
(13) ברכות ס, א. ושי"נ (הובא בפרש"י עה"ת ויגש נו, טו).
(14) כ"ה בלקו"ת ויקרא שם. ובלקו"ת פרשתנו ושה"ש שם: "יולדת
נקבה" – אהבה זוטא, "יולדת זכר" – אהבה רבה.
(15) שבת לג, ב. קידושין פ, ב.
(16) כ"ה בכ"מ** (שהרי "דעתן" ל' יחיד). – וראה בע"ח ש' הכללים
פ"ו: ז"ס דעתן של נשים קלה פי' קל ה' כי ה"ג כו'. [ועד"ז בכ"מ
בכתהאריו"ל. וראה ל"ת להאריו"ל תהלים כה. ע"ח ש' לידת המוחין ספ"ב
בהגהות סק"א (וורשא, תרנ"א). קה"י מע' קלה ומע' קלע. ואכ"מ]. אבל בכ"מ
הגירסא "קלות".
(17) עה"פ. וראה ד"ה החודש תרנ"ד פ"ו.

(1) אף שג"ז שייכות היא – וע"ד מ"ע ומל"ת במצות. חיבור תחתון ועליון
(תנחומא וראה טו. שמו"ר פ"ב, ג. וראה לקו"ת (ראה כו, ד ואל"ך) ובכ"מ,
שחיבור הנ"ל אפ"ל בבי אופנים, שהעליון ירד כו' או שהתחתון יעלה כו')
וכנהה רבות.
(2) בא יב, ב.
(3) שמו"ר פט"ו, יא (נעתק לקמן בפנים סעיף ב').
(4) מכליתא בא יב, יא. שם, יג. פסיקתא רבתי פ' החודש ז'. שהש"ר עה"פ
(ב, ח).
(5) פס"ר שם. שהש"ר שם (א).
(6) כידוע בענין פלוגתת ר"א ור"י (ר"ה יא, רע"א) אם בתשרי עתידין
ליגאל או בניסן – דאולי בזה לשיטתיהוה בפלוגתתם (סנהדרין צז, ב) אם
הגאולה תבוא ע"י תשובה או "לא בתשובה כו" – ד"ה החודש הזה באוה"ת
בא (ע' רס. ע' רעא). תרנ"ד (קה"ת תשכ"ג) פ"ו. לקו"ש [המתורגם] ח"א ע'
222. ועייג"כ ס' השיחות תש"ג ע' 177. ועוד.
(7) ובפרש"י מגילה (כט, א ד"ה ברביעית) משמע, שטעם קריאת פ'
החודש הוא (רק) מפני דיני פסח שבה.
(8) בא שם, כג.

(* ובאו"א קצת (אבל רק לגירסת הבבלי): אם ע"י תשובת בני" מעצמם או "הקב"ה מעמיד להן מלך כו' ישראל עושין תשובה" (ראה ד"ה החודש תרנ"ד שם. לקו"ש [המתורגם]
ח"ד ע' 274. ח"י"ב ע' 143).
(** וכן הוא ברש"י קדושין שם (שלא שלטו בוה כי"כ ידים). אבל ראה רש"י ד"ה ואיכא (עו"ז יח, ב).

ג.

הקשר בין הפירושים

כל פירושי רז"ל על אותו פסוק או ענין, קשורים
 ביניהם²⁷. כך הוא גם בענינו: שני ענינים הנ"ל (החילוק
 בין שנת החמה ושנת הלבנה, והחילוק בין הנהגה טבעית
 והנהגה נסית – שהם הפכים) קשורים זה עם זה:
 הנהגת הטבע היא הנהגה של "לא ישבותו"²⁸ –
 תמידית ללא שינוי²⁹, זאת בדומה לאור (ומהלך) השמש
 שאין בו שינויים (שזהו כעין הפירוש ב"שנה" – מלשון
 "משנה": זהו אותו מהלך השמש שחוזר על עצמו שוב³⁰);
 ואילו הנהגה הנסית היא ענין של חידוש, שלפעמים
 הקדוש-ברוך-הוא משדד את הנהגת הטבע²⁶ לזמן מה³¹;
 זאת בדומה ללבנה שהאור שלה משתנה מיום ליום
 ומתחדש כל חודש (חודש מלשון חידוש³²).

ד.

התכללות נס בטבע

אבל צריך להבין:
 (א) בפסוק כתובים שני ענינים³³: (א) "החודש הזה
 לכם ראש חדשים", (ב) "ראשון הוא לכם לחדשי השנה",
 שחודש ניסן הוא לא רק "ראש חדשים", אלא גם "ראשון
 גו' לחדשי השנה"³⁴. ואינו מובן: מאחר שמדובר כאן על
 ענין "החודש" שקשור עם הלבנה, ו"אין ללבנה שנה כלל",
 כיצד יתכן לומר שניסן הוא ה"ראשון" גם ביחס לעניני
 "חדשי השנה"?
 (ב) לאידך גיסא בנוגע ל"משבחר הקדוש-ברוך-הוא
 בעולמו", הקשור לתשרי, נזכר (לא רק "קבע בו... שנים",
 אלא) גם "ראשי חדשים" – ולכאורה: מה שייך לגבי
 הבריאה (טבע) הענין של "חודש" – חידוש (נס)?

1 של "חודש" ו"שנה": מבחינת מהלך הלבנה לא קיים
 2 המושג "שנה" – "אין ללבנה שנה כלל" – כיון שבסיבוב
 3 הלבנה ניכרת רק החלוקה לחדשים (כל חודש, שהוא "כ"ט
 4 יום וחצי וב' ידות שעה וע"ג חלקים"¹⁸, נשלם סיבוב מלא
 5 של הלבנה (גם בנוגע למצב החמה ביחס לארץ¹⁹) ומגיע
 6 מולד הלבנה מחדש), אולם אין במהלך הלבנה שום פרט
 7 המבדיל בין שנה לחברתה;

8 לאידך גיסא, מבחינת השמש, לא קיים סוג הזמן של
 9 חדשים – "אין לשמש חדש כלל" – הסיבוב (השנתי) של
 10 השמש הוא של שש שעות²⁰ בערך²¹, וסיבובה
 11 הוא באופן שממנו נוצרים ארבעת תקופות השנה, אבל אין
 12 במהלכה שום פרט שעל פיו יוכלו להיווצר הגבולות של
 13 חדשים.

14 והפסוק החודש הזה לכם ראש חדשים גו' עוסק במנין
 15 החדשים – השייך לשנת לבנה (וכמאמר חז"ל²² "ישראל
 16 מונין ללבנה") – המתחיל מהחודש הראשון, חודש ניסן²³
 17 [משא"כ ר"ה לשנים (השייך לשמש) הוא מתשרי²⁴].

18 (ב) על דרך המדרש – על הפסוק "החודש הזה לכם
 19 גו'" אומרים חז"ל²⁵: "משבחר הקדוש-ברוך-הוא בעולמו
 20 קבע בו ראשי חדשים ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו
 21 ראש חודש של גאולה". מסביר בעל העקידה²⁶ את
 22 החילוק בין "בחר הקדוש-ברוך-הוא בעולמו" ל"בחר
 23 ביעקב ובניו": "בחר הקדוש-ברוך-הוא בעולמו" היינו
 24 הנהגה הטבעית שנקבעה בכריאה, וה"ראש" של הנהגה
 25 זו הוא חודש תשרי; "בחר ביעקב ובניו" היינו הנהגה
 26 הנסית – שידוד הטבע – שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג למען
 27 ישראל ("יעקב ובניו"), וה"ראש" של הנהגה זו הוא
 28 "החודש הזה לכם" – חודש ניסן.

18 (לשון הראב"ע שם. מר"ה כה, א. רמב"ם הל' קדה"ח פ"ו ה"ג. וראה
 בכ"ז ג"כ – פדר"א פ"ז ובהרד"ל שם.
 19 משא"כ במעמדה בנוגע לארץ לבדה – ה"ז כ"ז* יום שתות מיב
 שעות ליום** (ברייתא דשמואל פ"ה). וראה רמב"ם הל' קדה"ח פ"ד ה"ב.
 ושם בפירוש לרפ"ו.
 20 עירובין נו, א רש"י ד"ה ליתנהו. רמב"ם שם פ"ו ה"ד.
 21 רמב"ם שם רפ"ו, ונסמן בנ"כ.
 22 מכילתא ע"פ החודש. סוכה כט, א.
 23 ר"ה ז, רע"א.
 24 ראה ר"ה יב, א וברש"י ותוס' שם.
 25 שמו"ד פט"ו, יא.
 26 פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). הובא ונת' באוה"ת בראשית יח,
 ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החודש). ועוד.
 ועפ"ז מבאר בעקידה שם גם הקשר דיני הפסח לפ' החודש, עיי"ש

בארוכה.
 27 ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 35. ועוד.
 28 נח ח, כב.
 29 ראה בארוכה עקידה שם.
 30 ראה ראב"ע שם. ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק ע' שנה.
 31 להעיר מכתר ש"ט ד"ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם הראשון
 על הטבע נק' נס ואח"כ נעשה זה טבע ג"כ" (סי' קיט. סרנ"ו. מס' תולדות
 י"י פ' צו).
 32 ראה ראב"ע שם. ס' השרשים הנ"ל ע' חדש.
 33 ראה גם סה"מ קונטרסים ח"א רכה, א. רד"ה החודש ה'ש"ת.
 34 אף שעיקר ההדגשה בזה הוא "לחדשי השנה" – מ"מ, מזה גופא
 שמוסיף תיבת "השנה", מוכח, שכאן נוגע (גם) ענין ה"שנה", ויתרה מזה –
 שהחדשים הם חלקי השנה. ולהעיר מלקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 192.

* כן הגיהו המפרשים.
 ** שנתות שהן חלק יב מיום שלם (שהן שתי שנתות הרגילות).

28 אלא שכל אחת מהנהגות אלו תלויה באותה עבודה
29 שהיא כדוגמתה³⁸ – שהרי אופני עבודת ה' נחלקות,
30 בכללות, לשני סוגים:
31 בכל אחד מישראל צריך להיות הענין של קבלת עול
32 ומסירת נפש – עבודת ה' לא מצד השכל והרגש כו' שלו,
33 אלא ציות לרצון העליון מתוך התבטלות – וממילא
34 עבודתו אינה מדודה לפי ההגבלות של מציאותו;

35 אופן עבודה זה מעורר את ההנהגה הנסית, שמגלה את
36 ביטול העולם, כנ"ל.

37 לאידך, גם מציאות האדם ("כל לבבך" ו"כל נפשך")
38 צריכה להיות חדורה בעבודת ה', ולכן עליו לקיים תורה
39 ומצוות לא רק בקבלת עול, אלא גם מתוך הבנה ורגש וכו'
40 – ובאופן עבודה זה תלויה ההנהגה הטבעית, שעל ידה
41 מתאחדת מציאות העולם עם אלקות, כנ"ל.

ז.

כוונת הבריאה כפי שהיא מצד עצמותו ית'

42 תכלית הכוונה היא הרי – אחדות, ובענינו שיהיה
43 איחוד של נס וטבע:

44 העובדה שנס וטבע הן שתי הנהגות נפרדות, היא רק
45 מבחינת ההארות ואופני הביטוי היוצרים הופעת שני
46 "קווים" (כיוונים). ששם הם מופיעים כשני קווין – קו של
47 "בלי גבול" שמתבטא בהנהגה נסית, והקו של "כוחו
48 בגבול" – הנהגת הטבע;

49 אבל מצד יכולת עצמותו ית', "בלי גבול" ו"גבול" הם
50 ענין אחד – הביטוי של שלימותו – וכמאמר הידוע³⁹ "אם
51 תאמר שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול אתה מחסר
52 שלימותו", ובפנימיות הדברים זה ביטוי של יכולתו ית'⁴⁰.
53 ולכן כוונת הבריאה כפי שהיא מצד עצמותו ית' מושגת
54 על ידי האיחוד של נס וטבע⁴¹.

55 וכך גם בעבודת האדם: מיהודי נדרש האיחוד של שני
56 אופני העבודה [מסירת נפש וקבלת עול שלמעלה מטעם
57 ודעת, יחד עם העבודה שמצד הכחות הפנימיים]; וזה

1 מוכרחים לומר, שלמרות שבכללות תשרי קשור עם
2 טבע (שנה) וניסן עם נס (חודש) – ישנה "התכללות"
3 ביניהם: גם בבריאה גופא (לפני ש"בחר ביעקב ובניו")
4 ישנו ענין של נס (ראש חודש³⁵), וכמו כן לאידך גיסא:
5 החידוש ב"בחר ביעקב ובניו" מתבטא לא רק בהנהגה
6 נסית (חודש), אלא גם (כשינוי שנעשה על ידי כך) בהנהגה
7 הטבעית (שנה).

ה.

טבע ונס - שניהם נצרכים להשלים את כוונת הבריאה ולגלות את גדולתו יתברך

8 כדי להבין זאת, יש לבאר תחילה את התוכן והכוונה
9 הפנימית בשתי ההנהגות – טבע ונס – אשר שתייהן
10 נצרכות כדי להשלים את כוונת הבריאה ולגלות את גדולתו
11 יתברך; אלא שהחילוק ביניהם הוא:

12 המטרה בהנהגה נסית היא לגלות את ה"בלי גבול" של
13 אלקות – כיצד הקדוש-ברוך-הוא נעלה לגמרי מהעולם,
14 ודבר זה נרגש בעולם על-ידי ביטול מציאותו. הנס משדד
15 מערכות הטבע – ובזה הוא מגלה כיצד הטבע אינו תופס
16 מקום לגבי (הבלי גבול של) אלקות.

17 ואילו המטרה בהנהגה טבעית היא לגלות כיצד
18 הקדוש-ברוך-הוא מתלבש בעולם כך שגם מציאות העולם
19 מאוחדת עם הקדוש-ברוך-הוא, גם חוקי הטבע הם הנהגה
20 אלקית.

ו.

גם הנהגה הטבעית וגם ההנהגה הנסית תלויות בעבודת בני ישראל

21 כיון שהעולם נברא "בשביל התורה ובשביל
22 ישראל"³⁶, מוכרחים לומר, שכל מה שקיים בבריאה תלוי
23 בעבודת בני ישראל.

24 ומזה מובן, שלא רק ההנהגה הנסית, הקשורה עם
25 "בחר ביעקב ובניו" תלויה בעבודת בני ישראל – אלא גם
26 זה ש"בחר הקדוש-ברוך-הוא בעולמו", ההנהגה הטבעית,
27 תלויה בעבודת בני ישראל³⁷,

35 ולהעיר שבכו"כ דרושים (ומהם – שנשמנו לעיל הערה 26) מוסיף בהשאלה [דמאחר שבא בתשרי הוא ר"ה, המשכת החיות לכל השנה, אין ניסן שבא אחריו חודש הראשון?] גם זה דר"ה כולל החיות דכל הי"ב ראשי חודשים, שהחיות דר"ה נתחלק אח"כ לי"ב כו' – שבזה מדגיש, שגם עתה* תשרי הוא ראש (לא רק לענין ה"שנה", כ"א) גם לענין התחלקות חודשים.
36 פרש"י ר"פ בראשית. ועוד.
37 כמחז"ל (שבת פח, א. ע"ג, ג, א) "אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובהו". ועיין ד"ה יורד תרס"ב.

ועוד.
38 להעיר מהמבואר בכתהאר"ל (ראה סה"מ תש"ג ע' 168, ושי"ן) דע"י העבודה דתומ"צ ממשכים יחוד זר"נ (אור דסדר השתלשלות) וע"י העבודה דמסנ"פ – יחוד אר"א (אור חדש מעצמות אוא"ס).
39 עבודת הקודש ח"א רפ"ח.
40 המשך תרצה"פ"ח (בסופו). שם פל"ד. וראה בכ"ז ס' הערכים-חב"ד (כרך ד') ע' אוא"ס (ד) סעיף ו', ושי"ן.
41 עייג"כ שער האמונה רפט"ז.

(* לא רק לפני אמירת "החודש הזה גו" – ראה ת"י מ"א ח. ב (וראה רד"ק שם). הובא ונת' באוה"ת בא ע' רסח. סה"מ קונטרסים שם. ד"ה החודש הש"ת פ"א. וז'.

1 נעשה על-ידי התעוררות עצם הנשמה, שמצדה שני אופני
2 העבודה אינם הפכים, אלא אדרבה, בהתאחדות.

ח.

3 **בהשתלשלות בעולם - מנוגדות, בפנימיות - אחד**
4 כיון שבעצם ובשרשם הנס והטבע ענינם אחד, מובן,
5 שגם כפי שהם באים בהשתלשלות בעולם, היכן שבגילוי
6 הם נראים כהנהגות מנוגדות, הם – בפנימיות – אחד.⁴²
7 ענין זה מתבטא גם בכך, שבטבע עצמו נקבעה
8 ה"תכונה" של למעלה מן הטבע (כדלקמן סעיף ט'); וכמו
9 כן לאידך – ענין הנס קשור גם עם הנהגת הטבע (כדלקמן
10 סי"א)⁴³.

ט.

11 **בטבע עצמו ישנו ה"למעלה מן הטבע"**
12 הסבר הדברים: בהכרת גדולתו יתברך בהנהגת הטבע
13 ישנם שני אופנים:
14 א) על-ידי ההתבוננות בהנהגת הבריאה, הליוך המזלות
15 וכו', מגיעים להכרה שמוכרח להיות בעל הבית לבירה זו
16 שמנהיג אותה בהנהגת הטבע; וכמו שכתב הרמב"ם⁴⁴
17 בנוגע לאברהם אבינו: "התחיל לשוטט בדעתו.. האין
18 אפשר שיהי' הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהי' לו מנהיג ומי
19 יסבב אותו כי אי אפשר שיסבב את עצמו" כו'.
20 ב) על-ידי ההתבוננות בזה ש"לא ישבותו" – העדר
21 השינוי של הנהגת הטבע, באים לידי השגה והכרה, שהעדר
22 השינוי באופן כזה לא יתכן מצד הנבראים (שהם הווים

21 ונפסדים ובעלי שינוי)⁴⁵, ואפילו לא, כביכול, מצד האור
22 האלקי המלוכב בהגבלת העולם⁴⁶ – אלא זהו כח האין
23 סוף⁴⁷ שנכנס בהנהגת הטבע.

24 נמצא, שבטבע עצמו ישנו ה"למעלה מן הטבע"⁴⁸ –
25 ה"לא שנית" של אין סוף ברוך הוא.

י.

עולם כפי שהוא מצד הבריאה, והעולם כפי שהוא

מצד בחירת הקב"ה

26 וזהו הביאור במאמר חז"ל "משבחר הקדוש-ברוך-הוא
27 בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים": מלשון חז"ל מובן,
28 שאין מדובר כאן אודות "עולמו" כפי שהוא מצד בריאת
29 העולם, אלא כפי שהוא מצד בחירת⁴⁹ הקדוש-ברוך-הוא
30 בעולם (כדוגמת "בחר ביעקב ובניו"), ומצד בחירה זו
31 דוקא "קבע בו ראשי חדשים ושנים"⁴⁹; בהוספה⁵⁰ על מה
32 שישנו בעולם מצד עצמו (מצד הבריאה).

33 ואינו מובן: מאחר שהענין של "ראשי חדשים ושנים"
34 הוא (כפי שמסביר בעל העקידה) סדר טבעי שקבע
35 הקדוש-ברוך-הוא בבריאה, כחלק מהבריאה עצמה – כיצד
36 יתכן שזה בא כתוצאה מכך ש"בחר הקדוש-ברוך-הוא
37 בעולמו" (גילוי נעלה יותר מכפי שהוא מצד הבריאה)?
38 אלא הביאור בזה: מצד הענין של "בחר הקדוש-ברוך-
39 הוא בעולמו – והרי בחירה אמיתית היא, כידוע⁵¹, רק
40 בעצמותו ית' – טבע ולמעלה מן הטבע הם ענין אחד. ולכן
41 בטבע עצמו ישנו ה"למעלה מן הטבע" – הנצחיות של
42 "אני ה' לא שנית";

ולהשתלשל מהם ענין של הנדר השינוי: ורק מעצמותו ית' שלמעלה מכל ענין
וגדר של שינוי – "אני ה' לא שנית" – אפ"ל נצחיות שבנבראים. וראה הערה
הבאה.

ולכן "סדר המציאות לפי הטבע" כו' יעיד על אמיתות מציאותו ית',
דהיינו עצמותו ית' (עיין המשך תרס"ו ע' שמג. ע' תלא"ב. סד"ה יחינו תרצ"ד
(תשי"א). ועוד).

48 וגם מזה מובן ששרש הנצחיות שבנבראים הוא מעצמותו ית'
(כבהערה הקודמת) – כי החיבור דטבע ולמעלה מן הטבע, גבול ובל"ג, הוא
רק בכח העצמות, שהוא (שו"ת הרשב"א סי' תיח. הובא בס' החקירה ע' 68)
נמנע הנמנעות.

49 עיין מאמרי הגה"ש תרע"א. ד"ה באתי לגני תרצ"ב (סה"מ קונט' ח"א
רכז, ב ואילך).

50 ראה ג"כ אוה"ת בא ע' רסה. וראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"א ע'
221.

51 עיין לקו"ת אמור לה, ב. המשך ר"ה תש"ג ספ"ט.

42 ראה ס' הערכים שם סעיף ה', וש"נ.
43 ועד"ו בעבודה יש התכללות זו – ע"ד משנת בלקו"ש [המתורגם]
חט"ז (ע' 135-6) ההתכללות דגאולה העתידה בגאולת מצרים וגאולת מצרים
בגאולה העתידה.
44 הל' ע"ז פ"א ה"ג.

45 ראה בארוכה ד"ה שאו מרום בהספות לס' החקירה להצ"צ. ועוד.
46 כי בגוף מוגבל א"א שיהי' מלוכב בו כח (חיות) בלתי מוגבל (ס'
האמונות והדעות מ"א פ"א. מו"ג ח"ב הקדמה יב – הובאו בס' החקירה
להצ"צ בתחילתו). וראה ד"ה אמר רבא כל המעביר תשי" (פי"ז) שמאופן
הקיום דצבא השמים אנו יודעים בחי' אור הסובב.

47 ולהעיר מלשון העקידה שם (בתחילתו) "סדר המציאות" לפי הטבע
הנהוג יעיד על אמיתות מציאותו ית'. וי"ל הכוונה בזה:
אמיתית שורש הנצחיות שבנבראים הוא רק מעצמותו ית' *שלמעלה
מכל ענין של אור וגילוי. כי כל אור וגילוי הוא בגדר שינוי עכ"פ (מאחר
שמציאותו גופא נעשה ע"י שינוי – שבא מן המאור) ובמילא א"פ לבוא

(* ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 99 שוה"ג להנרה 19.
**) משא"כ תרגמה נסית, שיש בה שינויים. ועיי"כ עקידה שם. דהנהגת הטבע שאין בה שינוי הוא "ע"י השפע המושפע מהשכלים העליונים. (ש)הם קיימים בלתי משתנים", משא"כ
הנהגה נסית "יהי' להם כפי אלו השכלים האנושיים. המחוייב להתחזק ולהשתנות כמו שהם נמצאים משתנים".
ולהעיר ג"כ מאוה"ת ואתחנן (ע' שצה) בענין התפלה דתורה (חיי עולם) ותפלה (חיי שנה). עיי"ש.

18 אולם נס זה עצמו (שלמעלה לגמרי מהטבע) יורד
 19 בהתלבשות בתוך דרכי הטבע, ומביא לידי כך שהנהגת
 20 הטבע עצמה תהיה "כרצונו דוקא כגרזן ביד החוצב כו"⁵⁸.
 21 כלומר, בהנהגה הנסית שלמעלה מן הטבע ישנה
 22 "תכונה" של "טבע", כך שאין הנס מושל על הטבע באופן
 23 שהוא משדד את הטבע, אלא על ידי הנס, הטבע עצמו
 24 "מתעלה" עד לדרגה של "למעלה מן הטבע"⁵⁹.
 25 ויש לומר שזהו הטעם שניסן אינו רק "ראש חדשים"
 26 אלא גם "ראשון גו' לחדשי השנה" – כיון שתכלית
 27 ההנהגה הנסית של ניסן היא להפוך את ההנהגה הטבעית
 28 (שנה)⁶⁰, כך שגם⁶¹ בטבע יורגש שהוא מונהג מניסן –
 29 למעלה מן הטבע⁶².

יב.

איש ואיש יולד בה

30 על פי כל האמור יובן גם הקשר בין פרשת החודש
 31 ופרשת תזריע:
 32 החילוק בין "החודש" ו"תזריע" הוא כעין החילוק בין
 33 נס וטבע: "החודש" שמורה על גילוי מלמעלה (כנ"ל סעיף
 34 א'), הוא למעלה מנבראים⁶³ – כמו ענין ה"נס"; ואילו

1 וזהו מה שכתוב "משבחר הקדוש-ברוך-הוא בעולמו
 2 קבע בו ראשי חדשים ושנים": הנס (חודש) שישנו בתוך
 3 הטבע, המתבטא בענין ה"שנה" (מלשון "משנה", כנ"ל
 4 סעיף ב') – העדר השינוי⁶².

יא.

נסים המלוכשים בטבע

5 כשם שבטבע עצמו ישנו הענין של למעלה מן הטבע
 6 – כך גם לאורך גיסא: ההנהגה הנסית אינה "מוגבלת" רק
 7 בקו של "נס", המבטא את הבלי גבול של אלקות, אלא
 8 יש בה גם את הענין שהנס משנה את הטבע (שהטבע עצמו
 9 יצביע על ההנהגה האלקית).
 10 ולכן בנסים בכלל יש גם את סוג הנסים שמלוכשים
 11 בטבע, שבהם ישנם שני קצוות⁶³:
 12 זה נס (שלמעלה מהטבע) בדיוק כמו הנסים שאינם
 13 מלוכשים בטבע⁶⁴, וכפסק הדין שמברכים אותה ברכה
 14 "שעשה נסים" הן בחנוכה (נס שאינו מלוכש בטבע⁶⁵), והן
 15 בפורים (נס המלוכש בטבע)
 16 ואדרבה – חז"ל אומרים⁶⁶ שדוקא על הנסים
 17 המלוכשים בטבע נאמר⁶⁷ "עושה נפלאות לבדו";

שנרמז בלשון חז"ל "כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה" – שמלשון
 "כשבחר ביעקב ובניו" מוכן, שיש ב"יעקב ובניו" ב' ענינים: א) כמור"ש מצ"ע,
 ב) מצד בחירתו ית' (ע"ד הנ"ל בפנים סעיף יוד).

ו"ל הביאור: "יעקב ובניו" הם בחי' בל"ג שלמעלה מהעולם וי"ל שזהו
 הטעם שנקט הלשון "יעקב ובניו" – ולא כבמרוז"ל בבריאת העולם "בשביל
 ישראל" – כי בזה ("בניו") מרמז לכה ההולדה שיש בישראל** שהוא כח
 הא"ס: "בחר ביעקב ובניו" הוא מצד עצמותו ית', שמצד בחירה זו נמצאים
 "יעקב ובניו" למטה בעולם (חיבור דבל"ג וגבול) לעשות לו ית' דירה
 בתחתונים.

ולכן "כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה", ש"גאולה" מורה
 שיש מצב של גלות שצריכים להיגאל ממנו.

61) להעיר מפרש"י ברכות נו, רע"א ד"ה חנינא "נונין הרבה נסים רבים".

62) ראה גם סה"מ קונטרסים ח"א רכח, ריש ע"ב. סד"ה החודש הש"ת.

63) עפ"ז יש לבאר בדרך רמז המשך הענינים בדר"ה החודש תרס"ו –
 שלאחרי שמביא דברי העקידה ע"ד ב' ההנהגות כו' ממשיך "ולהבין בתוס'
 ביאור.. למה צריכים עבודה ככה עצמו דוקא ומהו המעלה בזה כו"

– דלכאורה דורש ביאור: הרי מבואר בכוכ"כ דרושים המעלות בעבודה

ככה עצמו, שדוקא היא בת קיימא (כנ"ל בתחילת השיחה) ועוד? –

אלא שבדרוש "החודש גו'", שבו מודגשת מעלת ענין הנס הבא מלמעלה
 (אתעדל"ט), יש מקום לשאלה זו.

ובזה יומתק מה שבלקו"ת ריש פרשתנו מסיק דפירוש הפילוסופים באשה

מזרעת תחלה יולדת זכר – ש"טפת זכר באה באחרונה ועילאה גבר" – באמת
 הוא דחוק

92) ואולי י"ל "קבע בו ר"ח ושנים" – היינו בחי' "שנה" שלמעלה מבחי'
 "חדש" – ראה ד"ה החודש תרנ"ד פ"ה ואילך (וראה גם אוה"ת שם ע' רעז),
 וש"נ.

53) בהבא לקמן – עיין בארוכה שער האמונה פט"ו.

54) ראה שער האמונה שם (ל, א): נס גמור הוא כו'. ועיי"ש בסוף הפרק.

55) תו"א מג"א צג, א. שם, סע"ג. ק, א. ובכ"מ. וצע"ק מאבודרהם ברכות
 הראי"י [וראה שו"ע או"ח סו"ס ריח. אנציקלופדיא תלמודית ח"ד ע' שנה
 וש"ן]. וי"ל שהטעמים שבאבודרהם שפורים יוצא "ממנהג העולם" מלוכשים
 הם ואינם גלויים (כ"כ) וע"ד מש"כ בתו"א (מג"א צג, רע"ד. ק, א) ש"נראה
 בחוש שכל הסבות היו רק למעלה מהטבע.

56) נדה לא, א.

57) תהלים עב, יח.

58) שער האמונה שם ל, סע"א.

59) ולהעיר משה"מ תרע"ח (ע' פט) דגם נסים שאינם מלוכשים בטבע
 שבהם מתבטל הטבע, הנה "מה שמתבטל הוא רק באותו הדבר שבו הוא הנס,
 אבל כללות העולם הוא בקיומו, א"כ ה"ז שבעולם מאיר גילוי אוא"ס שלמעלה
 מהעולם". וראה בארוכה ד"ה נתת ליראך תשי"ב, שלכן עיי"ז נעשה רוממות
 הטבע גופא (מכיון שגם בעת הנס כללות הטבע הוא בקיומו).

וי"ל דזה שהנס ("אוא"ס שלמעלה מהעולם") מאיר בעולם וטבע, הוא
 [לא רק מפני הבל"ג שבו (שיכול להתפשט עד למטה מטה, גם בטבע ועולם),
 כ"א גם] מפני שגם בהבל"ג ונס כלול "טבע" (וגבול*) כפנינים. ולכן המשכתו
 בעולם היא באופן שאינו משדד כללות הטבע רק "אותו הדבר שבו הוא הנס",
 שעיי"ז נעשה רוממות הטבע.

60) וחיבור זה ד"נס ו"טבע" (- מה שתכלית הנס הוא להפוך הטבע) י"ל

(* להעיר ממאמרי חגה"ש תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב ע' א"ד ואילך). חגה"ש תש"ד פ"ט ואילך.

** עיין לקו"ת שו"ש (לט. ד וואילך) שכח ההולדה שבישראל הוא מצד מעלת נשמתם. ומה שישנו כח זה גם בחי וצומח – ראה לקו"ת שו"ש שם מ. א. בנוגע לאוה"ע – ראה לקו"ש (המתורגם) ח"ח ע' 159 הערה 45, ש"ל בזה ב' טעמים: א) ע"ד המבואר בלקו"ת שם לענין חי וצומח. ב) כדי שיר"ד ענין הבחירה.

- 1 "תזריע" המורה על עבודת המטה (כנ"ל שם), קשור עם
- 2 מציאות האדם⁶³ – על דרך ענין ה"טבע"⁶⁴.
- 3 וכאשר פרשת החודש חלה בפרשת תזריע⁶⁵ – הדבר
- 4 מדגיש ומזכיר שהם (בפנימיות) ענין אחד;
- 5 ולעתיד לבוא יהיה זה בגלוי, כאשר יקויים היעוד⁶⁶

- 6 "איש ואיש יולד בה": שיהיה "איש מזריע תחלה" –
- 7 המעלה שישנה ב"החודש" שבא מלמעלה (נס); וכיחד עם
- 8 זה יהיה "ואיש יולד בה", "יולדת זכר" – המעלה שישנה
- 9 ב"תזריע" (טבע) – אתערותא דלתתא.

(משוחת ש"פ תזריע תשכ"ה,
מאמרי ד"ה החודש תשל"א תשל"ג)



[אף שפשוט שגם פירוש זה יש לו מקום מכיון שהובא ע"י גדולי ישראל
(כמשנ"ת בארוכה – לקו"ש ח"ב ע' 70 ואילך)]
– כי בפ' תזריע, שבה מודגשת מעלת העבודה (אתעדל"ת), נרגש שהענין
ד"יולדת זכר" הוא (לא מצד האיש – הקב"ה (עילאה גבר) – כ"א) מצד האשה,
כנ"ס.
64 ולהעיר מלקו"ת ויקרא (ב, ריש ע"ד) שדוקא ע"י עבודה מלמטה
נמשך בחי' "כי לא אדם הוא", ונת' בארוכה (לקמן ע' 358 ואילך) שזהו טעם

הפנימי (למ"ש שם לפנינו) שדוקא ע"י אתעדל"ת "יהי דבר המתקיים", כי ע"י
מגיעים לבחי' "אני ה' לא שנית" – ע"ד שנת"ל (הערה 47 ובשוה"ג הב')
שדוקא בהנהגת הטבע ישנו הענין ד"אני ה' לא שנית".
65 ולהעיר שכרוב השנים קורין פ' החודש עוד בחודש אדר – שנקודתו,
פורים, שענינו "קיימו מה שקבלו כבר" (שבת פח, א), אתעדל"ת, דוגמת
"אשה מזרעת תחלה" (תו"א מג"א צט, ג).
66 תהלים פז, ה. תו"א סד"ה רני ושחז" (הב') וביאורו (כסופו).

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' א

1 שְׁנַקְמָצָה, עוֹלָה לְבַעֲלִים לשם חובה, שכן קומצה נקטר, וזו המנחה
2 שְׁלֹא נִקְמָצָה, לֹא עוֹלָה לְבַעֲלִים לשם חובה, לפי שלא נקמצה.
3 נִתְעַרְב קוֹמְצָה של מנחה אחת, בְּשִׁירֵיהֶּ – בשיריים של אותה מנחה,
4 או שנתערב הקומץ בְּשִׁירֵיהֶּ שֶׁל הַכִּיֹּרֶת – בשיריים של מנחה
5 אחרת שנקמצה כבר, לֹא יִקְטִיר את התערובת, לפי שהשיריים
6 המעורבים בה אסורים בהקטרה, שנאמר (ויקרא ב'יא) 'לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ
7 אֶשֶׁה לָּהּ', ומפסוק זה דורשים (לקמן נז) שכל דבר שעלה מקצתו
8 למזבח, וכגון מנחה שקומצה נקטר, אסור להקטיר שיריה על
9 המזבח. וְאִם עבר והִקְטִיר את התערובת, עוֹלָה המנחה לְבַעֲלִים
10 לשם חובה, שכן הקומץ שלה הוקטר על המזבח.

גמרא

11 הגמרא דנה בענין תערובת של שני דברים, השוים במהותם ולא
12 בדיניהם: אָמַר רַב הֲפָרָא נְבִילָה בְּמִילָה בְּשָׁחוּטָה – חתיכה אחת
13 של בשר נבילה, שנתערבה בשתי חתיכות של בשר בהמה שחוטה,
14 ואינם ניכרים, בטילה חתיכת הנבילה בחתיכות השחוטה שחן הרוב,
15 ואם נגע באחת מן החתיכות לא נטמא. ואין זה בכלל תערובת 'מין
16 במינו' שאינו בטל, משום שְׁאֵי אִפְשָׁר לְשָׁחוּטָה שְׁתַּעֲשֶׂה – שיהפך
17 דינה ותטמא כְּנְבִילָה, ומשום כך הם נחשבים תערובת 'מין בשאינו
18 מינו', שבתל לדברי הכל. וְשָׁחוּטָה אֵינָה בְּמִילָה בְּנְבִילָה – אבל אם
19 חתיכה אחת של שחוטה נתערבה בשתי חתיכות של נבילה, הרי זו
20 תערובת 'מין במינו', והשחוטה אף על פי שהיא מיעוט, אינה בטילה
21 בנבילה, ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה, הרי זה ספק אם
22 נטמאה או לא, ו'ותולין', כלומר שאין אוכלים אותה וגם אין שורפים
23

24 אותה, עד שתיטמא בטומאה ודאית, ואז תישרף, והטעם שנחשבים
25 כמין אחד, לפי שְׁאִפְשָׁר לְנְבִילָה שְׁתַּעֲשֶׂה שָׁחוּטָה – שתהיה טהורה
26 כמו השחוטה, דְּלִבֵּי מְסַרְחָה – שכן אם תתעפש הנבילה עד
27 שתסריח ולא תהא ראויה לאכילה, פְּרָחָה – תתבטל ממנה
28 מוֹמְאָתָה, ותהיה כמו השחוטה, שנאמר (דברים י"ב א) 'לֹא תֹאכְלוּ כָּל
29 נְבִילָה, לָגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תְּהַנְנֶה וְאִכְלָהּ' וגו', ודרשו מכאן בבכורות
30 (בב) שרק הראויה לגר, כלומר לאכילת אדם, קרויה נבילה.
31 הגמרא מביאה את שיטת רבי חנינא החולק על רב חסדא: וְרַבִּי
32 הֵנִינָא אָמַר, כָּל שְׁאִפְשָׁר לוֹ להמיעוט, שהוא בטל, לְהֵיוֹת בְּמוֹהוּ
33 – כמו המבטל, שהוא הרוב, הרי זו תערובת 'מין במינו', שְׁאֵינּוּ בְּמִל
34 ברוב. ולפיכך חתיכת נבילה שנפלה לתוך שתי חתיכות של שחוטה
35 אינה בטילה, שכן הנבילה אפשר שיחולו עליה דיני שחוטה אם
36 תסריח, וכמו שנתבאר. וְכָל שְׁאֵי אִפְשָׁר לוֹ להמיעוט לְהֵיוֹת בְּמוֹהוּ
37 – כמו הרוב, הרי זו תערובת 'מין בשאינו מינו', שהמיעוט בְּמִל ברוב.
38 ולפיכך אם נפלה חתיכת בשר שחוטה לתוך שתי חתיכות של נבילה,
39 השחוטה בטילה בנבילה, לפי שאי אפשר שיחולו על השחוטה דיני
40 נבילה.
41 הגמרא מבררת בשיטת איזה תנא נחלקו רב חסדא ורבי חנינא.
42 שואלת הגמרא: אֵלִיבָא דְמָאן נחלקו רב חסדא ורבי חנינא, אִי
43 אֵלִיבָא דְרַבְּנָן, הָא אָמַר עוֹלִין הוּא דְלֹא מְכַמְלֵי אֲהָרִי – הלא
44 אמרו שרק דברים שעולים על המזבח, אין האחד מבטל את השני,
45 אָבָל מִין בְּמִינוּ בְּמִל, וממילא לדבריהם פשוט שגם נבילה ושחוטה
46 מתבטלות האחת בשניה. וְאִי אֵלִיבָא דְרַבִּי הוֹרְדָה נחלקו הסובר מין
47 במינו אינו בטל, גם כן קשה, וְהָא

ליקוטים מתורת לוי יצחק

לא

זהו שכתוב⁶ וארשתיך לי באמונה וידעת את ה':
וארשתיך לי באמונה — אכילת מצה בפסח,
מיכלא דמהימנותא⁷. וידעת את ה' — הנישואין בחג
השבועות.

זהו כל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה
מעושר⁸:

עוני — לחם עוני⁹, אמונה, בפסח. עושר — דעת,
בחג השבועות. והוא השתי לחם של חמץ בשבועות,
שחמץ אינו לחם עוני.

ואם אין קמח, אין תורה¹⁰:

אם אין קמח — לאכילת מצה בפסח, אירוסין, אין
תורה — מתן תורה בשבועות, נישואין.

(ליקוטים ואגרות עמ' רל)

אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם¹¹.

היום הראשון של פסח הוא בחינת כתר, הספירה
הראשונה.

יורם הראשון — גימטריא כת"ר, עם התיבות.

ביום הראשון של פסח נגלה עליהם מלך מלכי
המלכים הקב"ה וגאלם¹², ומלך מלכי המלכים הוא
כתר:

מלכים — ז"א ומלכות. מלכי — חכמה ובינה. מלך
— כתר.

(ליקוטים ואגרות עמ' קד)

בערב תאכלו מצת¹³.

מצה חסר וא"ו — היא בחינת מצה ומריבה, בחינת
לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע¹⁴. וכנגדה יש
חמץ ושאר, שהוא היצר הרע, שאור שבעיסה¹⁵, כי
הרי יש יצר הרע שצריך להרגיז עליו.

רוג"ז — גימטריא ה"א לחמ"א עני"א.

(ליקוטים ואגרות עמ' נ)

חג הפסח - פסוקים

וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים
ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו בהם
בפרך¹.

קחשיב חמשה דברים — עבודה קשה, חומר,
לבנים, כל עבודה בשדה, את כל עבודתם. והראשון
והאחרון, שכוללים כל מיני עבודה, גרועים יותר
משלש האמצעיות.
ויש לומר:

חמש העבודות הם כנגד הה' גבורות, ה' אותיות
של שם אלקים. והנה, האותיות לה"י נמתקות על
ידי החלפתן באותיות שלפניהן, כד"ט, מה שאין כן
האותיות א"ם אינן מתחלפות². נמצא, שא"ם קשה יותר
מלה"י. וגבורת הא' קשה יותר מגבורת המ', שהרי הא'
אינה מתחלפת כלל, מה שאין כן המ' מתחלפת במ'
פתוחה הקודמת לה.

לכן ההתחלה והסוף של חמשת העבודות גרועים
יותר מהשלוש שבאמצע. וההתחלה קשה וגרועה יותר
מהסוף, שהרי רק בהתחלה נאמר קשה.

(ליקוטים ואגרות עמ' רכז)

ותעל שועתם אל האלקים . . . וישמע אלקים את
נאקתם, ויזכר אלקים את בריתו . . . וירא אלקים את
בני ישראל וידע אלקים³.

יש כאן חמש פעמים שם אלקים, והוא מה שנמתקן
הה' גבורות דה' פעמים אלקים בה' פעמים אכדט"ם.
וידע אלקים — וידע דוקא, ד"ע, מספר אכדט"ם.

(הערות לזוהר ב עמ' רצו)

בהוציאך את העם ממצרים, תעבדון את האלקים על
ההר הזה⁴.

יציאת מצרים בפסח היא בחינת אירוסין, והיא
הקדמה למתן תורה בחג השבועות, בחינת נישואין,
כמאמר⁵ ביום חתונתו, זה מתן תורה.

(6) הושע ב, כב.

(7) זח"ב קפג, ב.

(8) אבות פ"ד מי"א.

(9) ראה טז, ג.

(10) שם פ"ג מ"כ.

(11) בא יב, טו.

(12) הגדה של פסח.

(13) בא שם, ח.

(14) ברכות ה, א.

(15) שם יז, א.

(1) שם א, יד.

(2) פרי עין חיים שער חג המצות פ"א.

(3) שמות ב, כג-כה.

(4) שם ג, יב.

(5) שיר השירים ג, יא. משנה סוף תענית.

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה טמאה

א. אשה כי תזריע וילדה כו'. הקושיא מפורסמת למה לן הסיפור מהזריעה, דהמצוה הוא רק הלידה, והי' לו לומר אשה כי תלד זכר, ודברי רז"ל (נדה כ"ז ע"ב) ידועים לרבות מחוץ שנעשה כעין זרע. ודבריהם דברי אלקים חיים, אבל לפי הפשט לא ידענו, דגם לפי הדרש הוה ל"י למימר אשה כי תלד זרע זכר.

ונ"ל דהנה צער הריון והלידה וטומאתה נמשך מחטא חוה וזוהמת הנחש כנודע, כי קודם החטא עלו למטה שנים וירדו שבעה כנודע (ב"ר פכ"ב ב'), וכן לעתיד במהרה בימינו יהי הרה ויולדת יחדיו, כי תופסק זוהמת הנחש וחלאתה, ממילא לא יהי שום טומאה בלידה.

וזה שרמזה התורה אשה כי תזריע ואחר כך וילדה זכר, דהיינו שיהי' המשך זמן בין הזריעה והלידה אז וטמאה וכו', מה שאין כן כשיבוא הזמן שתהי' הזריעה והלידה יחדיו אז לא טמאה, כנ"ל מסברתי והשם הטוב יכפר, ובודאי המצוה לא תתבטל רק תהי' באופן אחר ידוע לאלקינו ית"ש. ואפשר רמזות המדרש (ויק"ר פי"ד ט') וז"ל, לפי שבעולם הזה אשה יולדת בצער, לעתיד לבא מה כתיב (ישעי' סו, ז) בטרם תחיל לידה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר, עכ"ל. רמז למה שכתבנו והבן.

אגרא דכלה

ב. אמרו חז"ל (נדה לא, א) האב מזריע לובן שממנו נברא גידין ועצמות והאם מזרעת אודם שממנו נברא בשר ודם נמצא העצמות של אדם הוא חלק של האב ועור ובשר של אדם הוא חלק האם וכו'.

ואמרו חז"ל (ויקרא רבה – תזריע – פי"ד ח') לא כיצירתו של אדם בעולם הזה יהי' לעולם הבא, בעה"ז מתחיל היצירה מעור ובשר ומסיים בגידין ועצמות אבל לעתיד לבוא יתחיל היצירה מגידין ועצמות ומסיים בעור ובשר, נשמע מזה בעה"ז מתחיל היצירה מחלק הנקבה שהוא עור ובשר, ולעתיד לבוא יתחיל מגידין ועצמות שהוא חלק הזכר.

ובכהי' ניחא מה שאמרו חז"ל במדרש רבה (שהש"ר פ"א, ה, ג) בעולם הזה אמרו ישראל שירה בלשון נקבה שנאמר (שמות טו, א) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת אבל לעתיד לבוא יאמרו שירה בלשון זכר שנאמר (תהלים קמט, א) שירו לה' שיר חדש.

ואיתא (זהר ח"ג רסז, ב) גדולה שירה שייאמרו עצמותיו של אדם בתחיית המתים יותר מן השירה שאמרו ישראל על הים, כוונתו בזה לומר משום דבעה"ז מתחיל היצירה מחלק הנקבה על כן אמרו שירה גם כן בלשון נקבה, אבל לעתיד לבוא יתחיל היצירה מעצמות שהוא חלק הזכר על כן יאמרו שירה גם כן בלשון זכר רצה לומר מאחר שעצמותיו יאמרו שירה לעתיד לבוא ותחילת היצירה יהי' מהם על כן יאמרו בלשון זכר שהוא חלק האב, תיבת עצמותיו דייקא.

נפתלי שבע רצון פ' קדושים

יב, ג – וביום השמיני ימול בשר ערלתו

ג. אשה כי תזריע, אשה היא כנסת ישראל שנקרא הכל בלשון נקיבה, שהגאולות הראשונות יש אחריהם גלות, ואמר כי תזריע, שיהיו זרועים בארבע כנפות הארץ. וילדה זכר, שהיא גאולה אחרונה שהוא בחינת זכר שאין אחריו גלות. רק צריך לזכות מאוד שיזכו לגאולה אחרונה שהוא עוה"ב חיות הנצחיות, ובזה צריך לד' גלויות.

והנה בגלות בבל היו ישראל בטומאת ארץ העמים, ובגלות מדי ויון היו ישראל בארץ ישראל, ובתחלת מלכות פרס היו ישראל בבבל קודם בנין בית המקדש ואח"כ היו בארץ ישראל, לכך כתיב **וטמאה שבעת ימים**, רמז על גלות בבל שהיו בארץ טמאה שבעת ימים, היינו שבעין שנים.

כימי נדת, רמז על גלות מדי, שבתחלתם היו בבבל ואחר כך בארץ ישראל, וז"ש כימי נדת לרמז על טומאה, ולא נכתב טומאה בפירוש.

דותה מרמז על גלות יון, שהיו בא"י רק שצרות גדולות היו בימי יון, לכך פירש רש"י דותה לשון מדה וחולה ולא לשון טומאה.

טמאה מרמז על גלות אדום, לכך כתיב **טמאה ר"ת** 'תהי' טמאה מוגלות אדום.

ואח"כ יהי' גאולה שלימה במהרה בימינו, לכך כתיב **וביום השמיני ימול בשר ערלתו**, שלא ישאר ערל וטמא, ויום השמיני מרמז על בחינת מדה השמינית שהוא עוה"ב שאז יהי' גאולה שלימה בב"א.

גנזי יוסף

יב, ד – ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה

ד. ופרש"י בדמי טהרה לא מפיק ה' מלאת ימי טהרה מפיק ה' וכו'.

כבר בארנו כי זהו הרמז על זמן הגלות שהשכינה שורה עמנו בגלות ומקבלת תפלותינו ברצון ובפרט ביום שבת קודש השכינה שורה עמנו. וזה הרמז תשב בדמי טהרה כמו אשה הטהורה שהיא מותרת לבעלה. וזהו תש"ב אותיות שב"ת הוא בדמי טהרה כאשר הוטהרה לבעלה. אך אל המקדש לא תבא אינם יכולים לבא לשורש הקדושה עד מלאת ימי טהרה הגאולה העתידה ב"ב.

וזהו שפרש"י שזו טבילת יום ארוך, הוא זמן ביאת המשיח במהרה בימינו כי אז יתעורר העולם הארוך שאנו מצפים, וז"ש חכז"ל (נדה כד, ב) ר"מ ה' ארוך בדורו, פ"י שהי' מעורר בדורו יום שכולו ארוך. וז"ש (שמות כ, יב) למען יאריכון ימיך שהעולם הארוך בימיך יהי'.

וזה שפרש"י בדמי טהרה לא מפיק ה' רמז על זמן הגלות לא מפיק ה' כי ה' האחרונה בשם הוי' איננו בצירוף כי אין השם שלם ואין הכסא שלם. לכן בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבא עדיין לבנין הבמ"ק על מכונו. אך במלאת ימי טהרה היא זמן הגאולה ב"ב אז מפיק ה' האחרונה ויהי'

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע

לג

שאת זו בבל כו' כלומר שבזמן שביית המקדש קיים היו נגעים באים על איזה יחידים חוטאים ועברות אלו לפי שרוב ישראל היו כשרים, אבל כשחטאו רובם בא להם הגלות במקום נגעים לפי שעבדנו ע"ז או כיוצא מעברות שהנגעים באים עליהם. וכשם שהנגעים מכאיבים הגוף כך שעבוד מלכות ומכאיבים אותנו, וכל מלכות ומלכות הוא במקום נגע א' כגון מלכות בבל במקום נגע שאת מדי ספחת כו'.

ולכן הנגע שנק' בשם נגע צרעת שהיא מלכות אדום כשתשלוט בנו ותהי' כלה למינות דהיינו שלא תהא קצת המלכות ההוא השולטת עלינו מאמין אמונה אחרת אלא כל הגוים השולטים עלינו אז יהי' באמונת אדום שהוא אמונת יש"ו הנוצרי כמו שפירש רש"י ז"ל בסוף סוטה, אז אנו טהורים לפי שאומר הכתוב גבי נגע צרעת שאם פשתה בכולו טהור מה שאינו אומר בשאר השמות של נגעים.

ואף שהדין כן גם בהם מ"מ מדכתבי קרא בזו האחרונה ולא באחרות הוא לרמוז רמז זה שכשתהפך כל המלכות האחרון שהוא אדום למינות אז אנו טהורים וכן דוד בא. ולפי שכל טהרת המצורע הוא ע"י כהן יקשה איך נהי' טהורים לעתיד בלי כהן כי אי' הכהן המטהרנו לזה אמר בעולם הזה הכהן רואה הנגעים כו' כלומר שהקב"ה הוא הכהן המטהרנו לעתיד לבוא.

ובזה אין צריכים לומר שדברים אלו הם כדי לסיים בדבר טוב כמ"ש המפרשים ז"ל אלא הם ביאור וישוּב הדברים הקודמים, וכל זה מובן מדברי מהרש"א ז"ל בחידושי אגדות פרק חלק שם כי בכלל דבריו דברי אלא שקצר.

צמח ט"ד

יג, ג – וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראה הכהן וטמא אתו

ו. (ב"מ פו) ספק בהרת קדמה לשער לבן, או שער לבן קדמה לבהרת, קודשא בריך הוא אומר טהור וכו', ואפ"ל עוד שענין ספק דבהרת ושער לבן מורה על ספק אריכות חורבן בהמ"ק, דהנה תיבת ספק לא נזכר בתנ"ך בלה"ק כ"א ע"פ יתומים היינו ואין אב אמותינו כאלמנות באיכה ס"ה ג' איתא בתרגום אמהתנא כארמלן דאזלו גובריהן בקרוי ימא ומספקא להון אם אינון קיימין עכ"ל.

ובמדרש רבה פרשת משפטים פ"ל דקמ"ו ע"ד מוכח דאמותינו קאי על ציון ובמדרש רבה פרשת כי תשא ס"פ מ"ו ובאיכה ד"פ ע"ג על פסוק זה, ובאסתר ע"פ כי אין לה אב ואם, ובספר לחם דמעה על פסוק זה פי' אין אב ר"ל שהקב"ה שאמר בנים אתם לה' הסתיר פניו ממנו, וכמארז"ל ע"פ היתה כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים.

וע' בסידור (נח, ב ואילך) ע"פ יתום ואלמנה יעודד דהיינו ענין קוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא והיינו בבחי' ים החכמה, או שעלה בבחי' מים שאין להם סוף שהם בכתר, ופי' אמותינו לשון רבים פי' הלחם דמעה אמותינו הגשמיים וכנסת ישראל, וי"ל ג"כ אמותינו אימא תתאה ואימא עילאה

השם שלם וכסא שלם ואז גם אל המקדש תבא. וז"ש (תהלים צג, ה) לביתך נאוה קודש ה' לאורך ימים, אימתי יהי' נאוה קודש שנוכל לבא לבית המקדש בקדושה גמורה ה' לאורך ימים שיבא משיח צדקנו ויתעורר עולם הארוך כנ"ל. תפארת שלמה

יג, ב – שאת או ספחת או בהרת והי' בעור בשרו לנגע צרעת

ה. שאת זו בבל על שום (ישע"י ד) ונשאת המשל הזה על מלך בבל ואמרת איך שבת נוגש שבתה מדהבה, רבי אבא בר כהנא אמר שבתה מדהבה מלכות שהיא אומרת מדוד והבא, ר"ש בר נחמן אמר מלכות שהיא מדהבת פנים של אדם בשעה שבא אצלה, ורבנן אמרי על שום ריש"י דדהב (דניאל ב) אנת הוא ראשה די דהבא.

ספחת זו מדי שהעמידה המן הרשע ששף כנחש על שום (בראשית ג) על גחונך תלך.

בהרת זו יון שהיתה מבהרת בגזרותי על ישראל ואמרת להן כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל.

נגע צרעת זו אדום שבאתה מכחה של זקן והי' בעור בשרו לנגע צרעת לפי שבעוה"ז הכהן רואה את הנגעים אבל לעוה"ב אמר הקב"ה אני מטהר אתכם הה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.

ויקרא רבה פרשה טו, ט

אבל לעה"ב וכו', לכאורה יקשה וכי לעתיד ישתנה דין התורה ח"ו פשיטא שאם ימצא הנגע שטומאתו וטהרתו ע"פ הכהן יהי', ואם הכוונה שלעתיד לא נמצאו נגעים הכי הל"ל בעה"ז איכא נגעים אבל לעה"ב ליכא, ועוד דפתח בראי' וסיים בטרה ולא הל"ל אלא בעה"ז כהן מטהר את הנגעים אבל לעתיד וכו', ועוד מאן דכר שמ"י דטהרת נגעים גבי וזרקתי עליכם מים טהורים דפשיטא דטומאותיכם וגלוליכם דכתיב התם היינו טומאות עונות כדכתיב בתרי' ונתתי לכם לב חדש וכו' ואת רוחי אתן בקרבכם וכו'.

אמנם הכוונה בזה שהנגעים בישראל אינם טבעיים רק בתוכחות על עון ולכן בחינתם ע"י כהן אשר ישרינו לתקון החטא בראיית הנגע ובחינתם שיעור חטאתו, ולכן לעתיד שהי' יהי' מטהר את ישראל ומכין לבם ליראה את שמו תהא הישרתם יותר נכונה בלתי צריכה להישרת הכהן.

יפה תואר הארוך³

בפרק חלק (סנהדרין צז) א"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך המלכות ואמר רב מאי קראה כלו הפך לבן טהור הוא, והיכי מוכח מזה דאין בן דוד בא כו' דהא קרא לא איירי אלא בדיני נגעים ומה ענין המלכות לזה.

וי"ל במ"ש במדרש הנ"ל שאת זו בבל וכו', ונ"ל שהוקשה להם ז"ל כיון שהנגעים באים לרמוז על ז' מיני עבירות ע"ז ג"ע ש"ד לשון הרע גזל שבועת שוא כו' למה אין נגעים בזמן הזה וכי אין בזמן הזה דברים אלו אטו אכשור דרי, ולזה תרצו

(4) ר' יוסף חיים – אב"ד שאלוניקי, ת"צ.

(3) ר' שמואל יפה אשכנזי – אב"ד דקושטנדינא, נדפס ויניציאה ת"י.

אשר יהי בו" וגו', כתב וזה לשונו, צרעת זו אינה בטבע כלל ולא הוה בעולם, וכן נגעי הבתים, אבל בהיות ישראל שלמים לה', יהי רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון, יתהוה כעור בבשרו או בבגדו או בביתו [להראות] כי השם סר מעליו. ולכך אמר הכתוב (שם יד, לד) "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", כי היא מכת השם בבית ההוא... עכ"ל, ושפתים יושק.

אמנם קשה, דגם בטומאת בגדים הוה ל' למימור "ונתתי" וכו'.

כתיב (קהלת ב, יג) "כיתרון האור מן החשך", והארכתי מאד בדרושים אחרים מענין זה, כי סבת החשך גורם יתרון האור, ממה שהי' קודם שנתחשך וכו'.

והענין כי הי' "כתנות אור" ונגנו ונעשה "כתנות עור" (בראשית ג, כא) ב"עין" שהוא עור היפך אור, וזבֶּהֱתָם החטאת לעתיד אור חדש, ובדברי הימים (א - א, א) א' ד"אדם" - רבתי. הנה "אדם" מעשר של "אמת", והעולם נברא באמת, "בראשית ברא אלקים את" (בראשית א, א), סופי תבות "אמת". "נרמן מפריד אלוף" (משלי טז, כח) הוא הנחש בהוצאת דבת שקר, גרם שנפרד א' מן "אמת" ונשאר - "מות", וכן מן "אדם" ונשאר - "דם". ואז נסתלקה אלף מ"כתנות אור" ונעשית "עור".

ועל כן א' ד"ויקרא" (ויקרא א, א) זעירא, ונשאר "ויקר" לשון "קרי" היא לילית, שהולידה מן אדם ק"ל שנה, ובא זוהמא לעולם (ערובין יח, ב). ואמר "אדם כי יקריב" (ויקרא א, ב) דאינו קרוב, עתה צריך להקריב וכו'. וכל הטומאות נמשכות מזה. "אדם כי יהי בעור בשרו" (שם יג, ב) מחמת שנעשית כתנות עור ובשר בחטא אדם הראשון וכו'.

והנה אור הגנוז נברא ביום ראשון, וגזר הקדוש ברוך הוא להגנוז עד לעתיד אור החדש בעולם שכולו שבת, סוד "ויכל אלקים ביום השביעי" (בראשית ב, ב), מה הי' העולם חסר מנוחה כו'. וקשה, איך שייך בריאה למנוחה. אלא הענין, אמרו רבותינו ז"ל (מועד קטן כט, א) צדיקים אין להם מנוחה בעולם הבא, "ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), וזהו אור הגדול המוכן להתחדש.

והנה, כשנתבונן בששת ימי המעשה, הרומזים לשת אלפא [שני] דהוי עלמא, כמו שכתב הרמב"ן בפרשת בראשית (ב, ג), נמצא תחלת אלף הראשון האיר אור הגנוז, ואחר כך ב' ג' ד' ה' ו' לא נמצא, עד יום שביעי שהוא שבת - אלף השביעי.

זהו סוד "והבגד כי יהי בו נגע צרעת" וגו' (ויקרא יג, מז), במדרש (אבכ"ר), הובא בילקוט פרשת בשלח (רמז רמ"א), אמר רבי עקיבא בשעה שאמרו ישראל "אז ישיר" (שמות טו, א), לבש הקדוש ברוך הוא חלוק של תפארת, שהיו חקוקין עליו כל "אז" שבתורה כו', וכיון שחטאו חזר וקרעו, שנאמר (איכה ב, יז) "בצע אמרתו", ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו, שנאמר (תהלים קכו, ב) "אז ימלא שחוק פיניו", עד כאן.

סוד "אז" - א' ז', התחלת אור הגנוז וחזרתו, "והבגד" הם ב' ג' ד' ה' ו' שמקבל טומאה וכו'.

ע"ד נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה שהוא בינה כו'.

אך לפ"ז צ"ל מה הספק ומספקא להון, וצ"ל הספק, שמצד אריכות משך החורבן כמעט מתיישים עכ"פ על אריכות הזמן וכמ"ש (תהלים עד, ט) אותותינו לא ראינו כו' אין אתנו יודע עד מה ות"י וכן פרש"י אותותינו שהבטחתנו ביד נביאך אין אנו רואים בימים רבים שאנו בגולה כו'.

או הספק כמ"ש בסוף מדרש איכה ע"פ כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד אמר רשב"ל אם מאיסה היא לית סבר ואם קציפה היא אית סבר דכל מאן דכעיס סופי לאתרצא.

והנה טומאת צרעת (פתיחתא ואיכה רבתי) זהו חורבן בהמ"ק כו' והגיד לכהן זה ירמי' כו', וגם ס"פ תזריע (ויקרא רבה פט"ו, ט) נגע צרעת זה אדום כו', וסיבת אריכות חורבן בהמ"ק מחמת נגע צרעת כו' שיונקים מעור האדם ע"י בהרת ושער לבן כו'.

ולכן בספק אם בהרת קדמה אומר קוב"ה טהור, והיינו כדי שלא יהא אמותינו כאלמנות וישוב אלי' ממדינת הים וכמ"ש (ירמי' ל, י) כי הנני מושיעך מרחוק וכתוב (ירמי' נא, ה) כי לא אלמן יהודה וישראל מאלקיו, והיינו שנפשט הספק לצד הטוב דמאן דכעיס סופי לאתרצא כמ"ש ורציתי אתכם, כי תהיו אתם ארץ חפץ, ומאחר שכן מוכרח להיות הדין דספק בהרת ושער לבן לטהר.

ובזה אפשר לפרש מה שנא' למשה בתחלת שליחותו בפ' שמות ב' מופתים מופת המטה שנהפך לתנין וחזר ונהפך למטה, ומופת ידו שנעשית מצורעת כשלג ואח"כ והנה שבה כבשרו.

והענין דכמו שיש בקדושה וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל, שהם בינה ומל' ושרשם מלובן העליון כתר כו' וע' במא"א אות למד ס"ו, כך יש לעומת ד' מראות נגעים שתיים שהן ארבע שהן בחי' בקליפה שכנגד לאה ורחל כמ"ש במא"א באות ד' ססעי' ט' ובאות ב' סעי' ח' בענין בהרת כו' ושרשם מבחי' לבן שיש לעו"ז וכמ"ש מזה באריכות בהגהות לדרוש בהרת ונכתב בניר חלק שבבון מו"ח תקס"ז, והנה ד' גליות נמשכו מד' מראות נגעים הנ"ל כנ"ל.

והנה נאמר ב' פעמים הבאים מצרימה בפ' ויגש ובפ' שמות כמ"ש בתורה אור בד"ה ואלה שמות בני' הבאים מצרימה, ואפ"ל שהן ב' הבחי' שכנגד לאה ורחל, והנה הם נמשכים מחמת הסתלקות אור אבא כך סיבת הגלות מחמת וכד אנת תסתלק מנייהו כו' לכן הראה לו ענין הנחש וענין הצרעת כי הנחש לקה בצרעת, ומב' בחי' אלו נמשכו הגלות מצרים ואדום, וע"כ הראה לו איך שיתהפך הנחש למטה, והצרעת יהי' שבה כבשרו ואז יבא כל בשר להשתחוות לפני ה', וגם הראה לו שכ"ז יוכל להיות ברגע א'. אפ"ל שבה כבשרו כי בשגם הוא בשר וארז"ל בשגם זה משה.

אור התורה פ' תזריע עמוד תקלה

יג, מז - והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד

צמר או בבגד פשתים

ז. הרמב"ן בפרשת תזריע, בפסוק (ויקרא יג, מז) "והבגד

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע

לה

ל"אלף", "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד" (זכרי' יד, טו) וכו'.

"והבגד (אשר) [כי יהי'] בו נגע" (ויקרא יג, מז) יהי' לבוש כתנות אור לאדם, וזה יהי' בזמן שיבא משיח צדקנו.

של"ה – מסכת פסחים דרוש שלישי (א)

* * *

בשל"ה דף קס"ו ע"א איתא דאור הגנוז הי' נברא ביום א' ונגזז בגדה"ו, ויוחזר ביום ז' הוא אלף השביעי, כתבתי ריש חיבורי פני שבת קושיא בשם המפרשים למה מתחילה ברא הקב"ה אור הגנוז באלף הראשון עד שלא הי' כדאי להשתמש וההכרח לא יגונו שגנוז לעתיד הלא כלפי שמיא הכל גלי' והי' לו להמתין מלהבראות אותו אור הגדול עד לעתיד.

וכתבתי ע"ד הא דאיתא ברש"י ז"ל בחומש פ' יתרו זכור את יום השבת לקדשו, שאם נזדמן לך חפץ יפה מזמינו לשבת והיינו כבית שמאי דאמר מחד שבת לשבתא, ע"כ ברא הקב"ה מתחילה האור הגדול ונגזז לעתיד כי צריך להכין מחד בשבת לשבתא והאלף השביעי הוא דוגמת שבת יע"ש באריכות מה שכתבתי שם ויונעם לך.

עיר דוד⁵ – בית המלך חדר ז'

והנה "חטא חטאה ירושלים" (איכה א, ח), "והבגד כי יהי' בו הנגע" (ויקרא יג, מז), עיין בפתיחה דאיכה רבתי (סכ"ג), מה שכתוב אפסוק (ויקרא יג, מה) "הצרוע אשר בו הנגע" שפירושו על החרבן כו', עיין שם. ואז יש רמז בתבת "והבגד", ו' ד"גחון" (ויקרא יא, מב), והיא ו' "עוין את דוד" (שמואל-א יח, ט), אחר כך "בגד"ה יהודה" כמו שכתוב בירמיו' (ג, יא) וכו'.

ולעתיד יוחזר לטוב "משרש נחש יצא צפע" (ישעי' יד, כט), כדפרשתי (לעיל), "עור" יהי' "אור".

ומתורץ הפסוק (ויקרא יג, מז) "והבגד" ... דלא כתיב "ונתתי נגע בבגד", כי אז לא הי' נכתב "והבגד" רק "בבגד", והכתוב רצה לכתוב "והבגד", משום סודות הנזכרים לעיל וכו'.

ולעתיד יהי' הסיג כלוי, ויקום "קומי אורי כי בא אורך" (ישעי' ס, א), ו"כתנות עור" (בראשית ג, כא) יחזרו ל"אור", ותתחדש הבריאה כתחלת המחשבה.

והנה, המאמר הראשון הוא "יהי אור", והקדוש ברוך הוא הוא אור האמתי המאיר לעולם כולו בכבודו (ברכת המפיל), ותכלית הבריאה היתה לישראל, להשרות שכירתו ביניהם, והוא יתברך אחד וישראל גוי אחד. ועתה בגלות מן "אלף" נעשה "עין", כי גלו ישראל בין שבעים אומות, והשכינה שרוי' בישראל ומשפעת דרך שבעים שרים, וזהו סוד "אני ה'" השכן אתם בתוך טמאתם" (ויקרא טז, טז), ולעתיד יחזור

(5) ר' דוד דלידא - אב"ד אמסטרדם, נדפס שם תע"ט.

אגרות קודש

ב"ה, כ"א אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...בקשר עם מכתבו... אשרי חלקו עליו העמידתו השגחה העליונה להתעסק בחנוך בני ובנות ישראל על טהרת הקדש נוסף על הענין במסגרת רבותנו נשיאנו הקי' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע חדורה אור וחיות חסידותי, ומזה מובן ג"כ שכל עניניו התיקון שלהם הוא המילוי שלהם בשלימותם תלוי זה בעבודתו בשטח זה כדבעי ובהוספה מזמן לזמן בשיפור עבודה זו וכהציווי דמעלין בקדש.

אלא שמתאים לאיזה ענינים עליהם כותב, מהנכון שהוא וכן זוגתו תחי' יפרישו לצדקה עד שמהפרשת כל אחד מהם יתקבץ סכום של פדיון ארבעים תעניות (ועי'פ הכתוב בקובץ ליובאוויטש השיעור בזה) ומובן שאפשר זה להעשות באופן שלא יכביד על ההוצאה, ובלבד שהחלטה לעשות כן תתקבל בכי טוב, ומזהמנים להפרשת צדקה ביחוד הם, בכל יום חול קודם תפלת הבקר, ובהנוגע לנשים לפני הדלקת הנרות בערב שבת וערב יום טוב. מובן שהני"ל הוא נוסף על הקב"ע בתורת הנגלה ותורת החסידות, שמירת שלשת השיעורים בחומש תהלים ותניא הידועים ובכלל השתתפות בעניני תומ"צ הנעשים ברבים שזכות הרבים מסייעתו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה משה שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' אדי"ש, בו כותב אודות מצב התלמידים שליט"א ועניניהם, ובודאי גם להבא ימשיך במנהג טוב זה, והעיקר בהשגחה פקיחא על כאו"א מהם, שנוסף על נחיצות הדבר מצד עצמו, הנה זה גופא מעורר אצל התלמידים להפיק רצון המשגיח עליהם וכטבע בני"א אפילו דנה"ב עאכו"כ כפי שנאמר כמים הפנים לפנים וגוי וע"פ פתגם אדמו"ר האמצעי בהענין של שני נפה"א על נה"ב אחת, וק"ל...

בברכה.

ב"ה, כ"א אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

...בהנוגע לתפלין לא שמעתי בזה הוראות. ואפשר ידוע מה לזקני אנ"ש שבאה"ק ת"ו. נוהג אני שגובה התפלין יהי כארכן ורחבן עיין ס' האשכול ובד"מ ועוד.

הרעיון דעריכת ס' בתורת הנפש ע"פ חב"ד ובעיקר - ע"ד אדמו"רי חב"ד ותורתה, בשביל בתה"ס באה"ק נכון במאד מאד וכדאי שיתיעץ בזה עם הרא"ח שי גליצנשטיין.

בחבילה בפ"ע ובדואר רגיל הוחזרו לו כמה מהמסמכים השייכים להרשת ששלח לכאן. ובטח יאשר קבלתם.

ב"ה, כ"ג אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

...במ"ש ע"ד נסיעה לכאן לחדש תשרי הבע"ל.

אף שבכלל נכון הדבר, אבל במה דברים אמורים שנסיעתו זו תביא תועלת לא רק בשבילו כאיש פרטי אלא גם בסביבתו ע"י השפעתו עליהם, וכנראה שאלה מהאברכים שביקרו כאן לפנים לא עשו בה כדבעי כ"א לצאת ידי חובתם גרידא, שאז צריך עיון אם ההוצאות שהוציאו (הוצאת ממון, הוצאת הזמן, ביטול הזמן מלימוד וכו') כדאיות היו, ובאם יקבל עליו בלבב שלם להתנהג כדבעי ולא כהנ"ל ובתור הכנה יוסיף בשקידה בלימוד והידור בקיום המצות, יהי רצון שהתעסקותו בהשגת הניירות והביקור כאן יהי בהצלחה.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

♦ יום ראשון כ"א אדר ב' ♦

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דִּבְרֵי אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלְדָה

ב מלל עם בני ישראל למימר אתתא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא:

זכר וממאה שבעת ימים בימי נדת דותה תטמא:

כז"י אשה כי תזריע • (ויקרא רבה) אמר רבי שמלאי: כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. **כי תזריע** • (נדה כז) לרבות שאפלו ילדתו מחוי, שנמחה ונעשה כמין זרע, אמו טמאה לדה. **בימי נדת דותה תטמא** • כסדר כל טמאה האמורה בנדה, מטמאה בטמאת לדה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם. **דותה** • לשון דבר הזב מגופה. **לשון אחר**: לשון מדה וחלי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה, ואכריה כבדין עליה. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

למלאות תאונתה הבהמית כי שלה גדול (נשין מ"ט:). לזה בא הכתוב והבטיחה כי הגם שאינה מצוה אם תעשה פסדר האמור יהיה לה יתרון ומעלה כזכר, והוא אומר אשה כי תזריע וגו' פרוש אשה שתעשה פעלה זו שתזריע באן שלל מניעת היווג, וילדה פרוש תהיה פונתה בהזרעתה לתכלית הלדה ולא לתאנה בהמית, ואם לא אומר אלא אשה כי תלד היתה הפונה כל שתלד הוא אומר, ולא כן הוא, אלא מי שמכוננת בזווגה אל הלדה זאת האשה היא במדרגת זכר, והוא אומר זכר, ואמר וילדה ולא תלד, לומר שלא תשיג הגדר שהוא אלא אחר שיצא הדבר לפעל. ואולי כי לזה נתפנן באומר לאמר וסמך לה תבת אשה פרוש לאמר לשון מעלה ורוממות למי, אשה כי תזריע וילדה ומה מעלתה, זכר, בכל פרטי הבחינות אשר יגדל בהם הזכר על האשה. ואולי כי לזה נתפנן אומר (משלי י) וכן כסיל תונת אמו, כי לה נוגע החסרון מטעם הנזכר. עוד ירמוז הכתוב על כנסת ישראל אשר מציינו שנקראת אשה בדברי הנביאים דכתיב (ישעיה נ"ד) כי בעליך עשיף, וכתיב (שם) ואשת נעורים, וכתיב (הושע ג) וארשתיך לי וגו', (ישעיה נ) איה ספר כריתות וגו', ועליה אומר הכתוב אשה כי תזריע פרוש הזרעת מצות ומעשים טובים, על דרך אומר (הושע י) וזרעו לכם לצדקה, וילדה זכר פרוש תהיה הולדתה זכר, פרוש דע כי בחינת הזכר היא בחינה עליונה מבחינת הנקבה והתורה מתחסת בחינות העליונות בבחינת הזכר, והודיע הכתוב כי אם כנסת ישראל תזריע ודאי שתוליד הדרגות עליונות, והוא מאמרו I"ל (סנהדרין צ"ח שמור"פ פט"ו כאן) עצם הפלגת הפלאות אשר יפליא ה' בכיאת הגואל אם ישראל יזכו על ידי מעשיהם הקשרים, ויכונן להבדיל בין הגאלה המחפית לגאלה שעברה של מצרים שהיו ישראל ערם וצריה, גם אמר הכתוב (דברים ד' ל"ד) גוי מקרב גוי

על דרך אומר (תהלים קל"ט) אחר וקדם צרתני ודרשו ז"ל (בב"ר פ"ח) אחר לכל המעשים וקדם למעשה בראשית דכתיב ורוח אלהים מרחפת וגו', הרי כי ב' יצירות באדם יצירת הרוח ויצירת הגוף. והנה בעת ההזרעה אומר ז"ל (והר קדושים פ') כי כפי הפונה אשר יכונן המזריע ימשיך לזרע הנפש, אם יחשב מחשבות רעות ומזוממות ימשיך לטפה נפש טמאה ואם יחשב בטהרה ימשיך נפש קדושה, וצא ולמד (ברכות י') וירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב) מכניו של הצדיק המפלא חזקה המלך עליו השלום אשר נשא בת נביא ויצד שחשבה האשה בעבדי מרודף בלאדן המשיכה נפש רעה לב' בניה. אם כן עקר הלדה שהיא המשכת הנפש לעבר היא בשעת ההזרעה, וקדם לה מלפניה, כי אחר הוצאת הזרע כבר קדם כח החושב שממנו יתהנה הזרע, והוא מאמר הכתוב כי תזריע וילדה מודיע הכתוב כי עקר הלדה היא בשעת ההזרעה שפאשר תזריע כבר ילדה והיה מה שהיה אם נפש טהורה אם לא ואין תקנה להפך מה שפכר הוא, ומעתה מה שיתעצם האדם בבחינת הלדה הוא בשעת ההזרעה כי אז היא עקר הלדה לבחינת הנפש שהיא העקרית באדם, והיות הדבר והמצאתו הגם שהוא נעלם תקרא לדה. ומתוכיות דברנו אלה תשפיל אומר (לך י"ב ה') ואת הנפש אשר עשו בחרן שהם הנפשות שעשו בזווגם, הגם שלא היתה שרה יולדת, כל זיקה וזיקה היו מולידים נפשות, והגם שלא נבנה הגוף להם לא מפני זה יכחד האמת. ואומר זכר, רמז כי גם יש כח במוציאים בשעת ההזרעה להוליד זכר כפי הפונה וכן לתמשיך נפש מעלמא דדכורא: עוד ירמוז הכתוב לצד שעקר הבנים היא האשה וחש הכתוב לה לצד שאינה חזקת לא תתראצה בהולדה לצד הצער שסוכלת, גם לה שמתגנית בלדה, אשר על כן לא תחפץ להנשא, ואם תנשא יהיה פונתה

(ב) דבר וגו' לאמר. טעם אומר לאמר פעם ב' ואולי כי להיות שמצוה זו עקר אזהרתה היא על הנשים, לזה אמר לאמר לנשים שיזהרו בדבר. עוד יתבאר על פי מה שאמרו בספרא (ת"כ כאן) בני ישראל בענין זה ואין הגויים בענין זה עד כאן, לזה אמר לאמר לשון אמרות ורוממות כי ענין זה שהתנה להיות בישראל ולא בעכו"ם הוא לצד המעלה והפבור אשר ה' האמיר עמו, מה שאין כן בעכו"ם כי נפשם וגופם טמא: **אשה כי תזריע וגו'**. צריך לדעת למה הצריך לומר כי תזריע וילדה ולא הספיק לומר אשה כי תלד זכר. ור"ל נחלקו (בת"כ הכא) חכמים אומרים למעט יוצא דפן כי צריך להיות הלדה במקום הזריעה, ור' שמעון אומר לרבות ילדתו מחוי. ועוד יש לאלה מלין בהעיר עוד, למה שנה הכתוב את לשונו שהתחיל לדבר לשון עתיד תזריע ויגמר אמר וילדה ולא אמר ותלד, וכמו שאמר גם כן בסמוך ואם נקבה תלד. והגם שהנבה כתובים מדברים בסדר זה עבר במקום עתיד, אף על פי כן דבר יגידו בשנות לשון. עוד למה אמר וילדה שמשמע ודאי ולא אמר אם תלד זכר שיהי אין ודאית לזכר יותר מהנקבה. ולזה יש לומר שאומר כי תזריע הרי כי משמשת אם, ונמשכת למטה עם וילדה, וזה יחוק. ור"ל אמרו בהמפלת (נדה ל"א) ובהרואה (ברכות ס') אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, ולזה אמרו וילדה ודאי. והגם שדרש רבי צדוק דרשה זו מפסוק (ויש מ"ו ט"ו) ואת דינה בתו תלה הכתוב זכרים בנקבות, ונקבות בזכרים, נראה כי משם אין ידוע טעם התליה, וכאן גלה הכתוב טעם התליה כי תזריע תחלה. ולא הצריך לומר תחלה, שאם לא כן על כל פנים צריך שתזריע בין ללדת זכר בין ללדת נקבה, ולא הספיק פסוק זה והצריך לפסוק ואת דינה בתו, ללמד על איש תחלה יולדת נקבה. ויש עוד לאלה מלין. ויתבאר

ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

ג וביומא תמינא יגור בסרא דערלתה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 46)

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג) מכאן, שהאב מצוה על בנו למולו (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שנאמר "וימל אברהם את יצחק בנו". ויש לבאר: וביום השמיני - המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בכתוב שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול לקומה, הטילה אותה התורה על האב. וימל אברהם - המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיכא בינייהו, כאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

ואותה גאלה תכליתה לא עמד כי נחרב הבית וגלו והיה מה שהיה ואין טובה זו בבחינת זכר, אבל הגאלה העתידה לצד שעל כל פנים תהיה באמצעות זכות ישראל, לו יהיה שלא יהיו ראויים אף על פי כן באמצעות ארץ הגלות ועסק התורה דכתיב (דברים ל"א) לא תשכח מפי זרעו על כל פנים תהיה הגאלה בבחינת זכר, ועמדה לנצח. ואמרו וטמאה וגו', פאן רמז תקון אשר יעשה ה' להשיג בחינת הזכר, כי ז' שנים יכונן חבלי משיח, כאמרם (פסדרין צ"ג) ז"ל שבוע שבן דוד בא וכו' ליסרם ולזקקם, והוא אומר וטמאה יחס היסור לבחינת הטמאה כי הוא הטמא הוא המיסר, ואמר ז' ימים פרוש שבע שנים, על דרך אומרם (בראשית כ"ד גיה) תשב הנערה אתנו ימים או עשור ואמרו ז"ל (כתובת נ"ז): ימים שנה, וביום השמיני יגו' פרוש שאחר עבור ז' שנים בהתחלת יום השמיני, ימול בשר ערלתו, כי אז יעביר ה' בחינת הערלה מהעולם, דכתיב (זכריה י"ג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ, וזה יהיה בשנה ח', וידוע הוא בחינת הערלה שהיא הקלפה:

ג) וביום השמיני יגו'. צריך לדעת למה הערף לצוות לזה והלא כבר אמרה התורה בפרשת לך לך כל פרטי דיני מילה. ואם להודיע שצריך למול ביום ולא בלילה, גם להודיע אפלו בשבת, כמו שדרשו ז"ל (תוי"כ שבת ג"ב) וביום אפלו בשבת, קשה למה לא רשם ה' פרטי דינים אלו שם בפרשת מילה שנתקבה בפרשת לך לך. ואולי כי לא קבע ה' פרט זה במצות אברהם, שלא יחשב אדם כי לא הקל ה' שבת לגבי מילה אלא להאבות שלא קבלו התורה וחמרת שבת, אבל ישראל שנצטוו מה' (תשא ל"א) מחלליה מות יומת לא ידחה שבת, והגם שאמרו ז"ל (חלין ק) שהמצוה בסניי נאמרה אלא שנתקבה במקומה, אף על פי כן יש מקום לבעל דין לחלק כי אין ללמד להקל בשבת ולא הקל ה' בזה אלא להאבות שלא קבלו התורה, אשר על כן צוה ה' פרט זה לבנים שקבלו התורה:

עוד נראה כי מן הסתם פשוט הוא כי מצות מילה שנאמרה בפרשת לך לך לאברהם אבינו עליו השלום הדברים הם כנתינתן מפי הגבורה לאברהם בלא תוספת דברים בהם

אחר מתן תורה, ומעשה אין מקום שיצוה ה' לאברהם למול אפלו בשבת כי הוא מעצמו כן יעשה, הגם שמקיים כל התורה כלה אף על פי כן ידחה שבת מלפני מילה, כי מילה היא מצוה שנצטוה בה ושבת היא מצוה שלא נצטוה בה כל עקר ואם לא עשה כן הרי זה ח"ו לא טוב עשה, ואם כן אין מקום שיצוהו ה' למול אפלו בשבת, ואם היה מצוה היו משתפרים הקלמוסים עליו למה הצריך לצוות וכו', אשר על כן הצריך בכתוב לצוות על הדבר את בני ישראל שישנם בשמירת שבת. כמו כן מה שדרשו שם בתורת כהנים ברבוי תבת ימול בשר למול אפלו בהרת, מצוה זו לא נאמרה לאברהם מטעם הנזכר: ונראה לתת טעם לסמיכת וביום השמיני עם מה שלפניו, שגם לתת טעם לעצבת המילה עד יום השמיני ולא צוה למול ביומו כמו שמצינו במקנת כסף (שבת קל"ה), לזה כתב אחר אומרם וטמאה שבעה ימים וביום השמיני יגו' לומר כי לטעם זה הוא שעבב המילה, והוא על דרך אומרם ז"ל (נדה ל"א): כדי שלא יהיו כל העולם שמחים ואביו ואמו עצבים. וז"ל אמרו (מד"ד תצא פ"ו) וזה לשונם למה התינוק נמול לח' שנה ה' רחמים עליו עד שיהיה בו כח, וכשם שרחמיו על האדם כף רחמיו על בהמה שנאמר (אמר כ"ב כ"ז) ומיום השמיני והלאה ירצה עכ"ל. וצריך לדעת מי גלה סוד זה כי בח' ימים יהיה בו כח לא פחות ולא יותר. ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמר בזהר (תריע מ"ד. אמר צ"א): שהוא כדי שיעבר עליו שבת ותיגעהו נפש החיובית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע ואז יהיה כן קינא, והוא שאמרו ז"ל כח החיובי, ותמצא שאמרו ז"ל (בר"פ פ"ו) שקדם שגבא שבת היה העולם רופף ורועד כיון שגבא שבת נתחזק ונח ע"כ. והוא מה שאמרו כדי שיהיה בו כח. עוד ירצה באמרו וביום בתוספת וא"ו להסמיק מילה למצות נדה שמולפניה, לומר כי זה תלוי בזה שאם ישמר מצות נדה יוסיף לזכות עשות מצות מילה:

עוד יתבאר הכתוב על פי דבריהם ז"ל (תנחומא, תריע ה) וזה לשונם שאל טורנוטרופוס את ר' עקיבא איזה מעשים נאים של הקב"ה או של בשר ודם כו', למה אתם מלים כו'

הביא לו שבלים וגלוסקאות אמר לו אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה בשר ודם אין אלו נאים אמר לו הואיל והוא חפץ במילה למה אינו יוצא מהול אמר ליה שלא נתן הקב"ה מצוות לישראל אלא לצרף בהם דכתיב (תהלים י"ח) אמרת ה' צרופה וגו' ע"כ. הנה לא הספיק בתשובת תכונת השבלים כי צריכין תקון אחר מעשה הקב"ה, לצד כי השבלים מה שחסר בהם מהתקון הוא לצד אשר יאות לבני האדם הם ילכו ויתקנו הנאות להם, מה שאין כן המילה היא חפצי שמים אם כן יעשה ה' רצונו כרצונו, ולזה השיבו ר' עקיבא כי לצרף בהם ישראל נתפון ה'. והנה תשובה זו סתומה וחתומה בערך משקל, משג לטורנוטרופוס, לפי שאין בבחינת גפשו גדר השגת שכליות פנימיות הידועה האלהית קבל פשטן של דברים, אבל לנו בני אל חי יש לנו להשפיל בברין של דברים. גם בהשפיל בשבע הרגיל בעולם אשר יסד בורא הכל כי כל מוליד או מנהג דבר יהיה כתבנית המוליד למינהו, ואפלו בפרטי תכונת תאר פנים איקונין של זה דומה לאיקונין של זה, ואיך אדם מהול יוליד בן ערל הלא חלק הערלה שבגולד אינו במוליד, ואין לומר שהטעם הוא לצד שתכונת המוליד מתחלתה היא בערלה, כי מה בכך כיון שנקרחה הערלה ואין רשומה נכר, ועוד אם כן משה רבנו עליו השלום שנולד מהול (סוטה י"ב) למה גלד בן ערל דכתיב (שמות ד' כ"ה) ותקח צפרה צר ותקרת את ערלת בנה:

אכן אשכילך בדבר האלהים, לפי מה שקדם לנו מדבריהם כי בחינת הערלה היא בחינת הרע, כי מעשה הערלה הוא יגיד על בחינות נעלמות, כי כל הגוף אינו אלא נרתיק לנפש והנרתיק יודיע את מה שבתוכו, ואמר ה' כי ישראל כשימולו הערלה הנה הם משללים מבחינת הרעה שהערלה סימן לה, מה שאין כן אמות העולם שקל נפשם היא בחינת הרע שהיא הערלה, והוא מה שרמזו באמרו (ירמיה ט') כי כל הגוים ערלים, ודבר ידוע כי בריאת אדם הראשון היתה בריאה תמה בבחינת הקדשה משללת מכל רע, ולזה לא היתה בתכונתו בחינת הערלה, ובסבת החטא משך בערלתו (פסדרין ל"ח), ונולדה בו בחינת הערלה, וגם נמשך מזה שליטת הטמאה

ה ואם נקובתא תליד ותהי מסאבא ארבעה
עסר כרחוקה ושתין ושתא יומין תיתב על
דס דכו :

ו ובמשלם יומי דכותה לברא או לברתא
תיתי אמר בר שתה לעלתא ובר יונה או
שפנינא לחטאתא לתרע משפן ומנא לות
כהנא :

ז ונקובתא קדם זי וכפר עלה ותדפי
מסאבא דמקא דא אורימא דילדתא
לדוכרא או לנקובתא :

ח ואם לא תשפח ידה כמסת אמרא ותסב
תרין שפנינין או תרין בני יונה חד לעלתא
וחד לחטאתא וכפר עלה כהנא ותדפי :

ט ואם לא תשפח ידה כמסת אמרא ותסב
תרין שפנינין או תרין בני יונה חד לעלתא
וחד לחטאתא וכפר עלה כהנא ותדפי :

י ואם לא תשפח ידה כמסת אמרא ותסב
תרין שפנינין או תרין בני יונה חד לעלתא
וחד לחטאתא וכפר עלה כהנא ותדפי :

(ה) ואם נקבה תלד וטמאה שבועים פנדתה וששים יום
וששת ימים תשב על-דמי טהרה: אור החיים

(ו) ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן-שנתו
לעלה ובן-יונה או-תר לחטאת אל-פתח אהל-מועד
אל-הכהן:

(ז) והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה
ואת תורת הילדת לזכר או לנקבה:

כ"א וְהִקְרִיבוּ • (ובחיים יט. סנהדרין פג) לְלִמְדָה, שְׁאִין מַעֲכָבָה לְאָכַל בְּקִדְשִׁים אֲלָא אֶחָד מֵהֶם. וְאֵי זֶה הוּא? זֶה חֲטָאתָ, שְׁנָאֵמַר: "וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה", מִי שֶׁהוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוֹ הַטְּהָרָה תְלוּיָהּ. וְטָהְרָה • מְכַלֵּל שְׁעַד כָּאֵן קְרוּיָה טְמֵאָה. אור החיים

(ח) ואם-לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי-תורים או
שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה
הכהן וטהרה: פ

כ"ב אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֲטָאתָ • לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקריבה - חטאת קודם לעולה, כך
שנינו בזבחים בפ"ק 'כל התדיר' (דף ז' ע"א) •

אור החיים על התורה - מהדורת ג' אברמוביץ

אלא מדבריהם, ומעשה גם טמטום אינו אלא
מדבריהם ממה שהשנה אותם התנא יחד
כשם שאנדרוגינוס אינו אלא אסמכתא גם
טמטום אינו אלא מדבריהם ואסמכתא,
ולחומרא נלכה בו ולא לקולא, כמו שאמרו
בפ"ק יש נוהלין (ב"ב כו). אהא דתנן (נה
כ"ח) הפפלת טמטום ואנדרוגינוס תשב לזכר
ולנקבה ע"כ. פרוש ימי טהר דזכר וימי
טהרה דנקבה לחומרא שבשניהם יעין שם
דבריהם. וכפי זה אמרו ואם נקבה תלד
שאנו מרבים הספקות אינו אלא להסמוך לה
שהוא וטמאה שבועים, אבל ימי טהר אין
לה אלא כימי זכר שאם ראתה מיום ארבעים
ללדתה אין לה משפט דם טהר:

ז והקריבו וגו' וכפר וגו'. פרוש כנגד
הקרבת כבש לעולה אמר והקריבו, וכנגד
בן יונה לחטאת אמר וכפר עליה זהו פשוטו.
ובתורת כהנים דרשו שאין שנים מעכבין
אלא אחד, לזה אמר והקריבו. ואין אני יודע
מי הוא מהשנים כשהוא אמר וכפר וגו'
כפרה בחטאת ע"כ. ואולי שדקדקו ממה
שלא אמר והקריבם ולא היה צריך לומר
וכפר על החטאת. והגם שצריך לומר וכפר
כסדר האמור בכל הקרבנות, הרי על כל
פנים אינו מוסיף לא תבא ולא את אחת
אם יאמר והקריבם וירשם הקרבת שניהם:

ואם נקבה תלד אין הדבר תלוי אלא בלדה
ע"כ, ואין אני חולק על דבריהם ח"ו אלא
כמוסוף, כי מאמרו ואם נקבה ולא אמר וכי
תלד נקבה או ולנקבה וגו' נתפסן לומר אפלו
אינה ודאי נקבה אלא ואם נקבה פרוש ספק,
ואם כן נתברו טמטום ואנדרוגינוס כי ספק
הוא ולא היה צריך לומר תלד. ואולי כי
אמר תלד לרבות אנדרוגינוס למאן דאמר
(בכורים פ"ד מ"ה) בריה בפני עצמו שלא היה
נשמע מתבת ואם נקבה שהרי יש ודאי צד
זכרות. ואולי כי תנא דתורת כהנים כן סובר
שמרבה טמטום מתבת ואם אנדרוגינוס
מרבוי תלד, וסובר כמאן דאמר בריה בפני
עצמה, ולזה אמר תלמוד לומר ואם נקבה
תלד ולא הספיק לומר תלמוד לומר תלד.
אלא שצריך לישוב הכתוב למאן דאמר
אנדרוגינוס ספק למה הצריך לומר תלד. ואולי
שגם למאן דאמר ספק לא יספיק למוד אחד
לשניהם מטעם כי ספיקו של טמטום הוא
ספק שאפשר שיתברר וימצא נקבה ולזה יש
לחוש לו, מה שאין כן ספקו של אנדרוגינוס
שהוא עומד כמו כן לעולם, ולזה הצרכו ב'
רבוים. ולמה שאמרו בריש פ"ק בתרא דיומא
(ע"ד) כי לא אתי קרא לספק משום דקמי
שמיא גליא אם זכר אם נקבה. אם כן
אנדרוגינוס תתחייב לומר שאין טמאתו כנקבה

בכשר קדש והוא עטרת היסוד. שנהגה לה הם
בני אנשים הבינונים מילה זו להם כקרבן
לפני ה'. שלישיית היא מילת בני הממזרים
האנשים הרשעים שנואי ה' מילה זו הוא להם
כמי שנותן חלק לנחש עפר לחמו, ועין תקונים
דף י', והשלישה רמו הכתוב באמרו ימול
וגו', כנגד מילת הצדיקים אהובי ה' אמר
ימול פרוש י"ד מול כי הוא מגלה בו רשימו
קדישא אות ה' הרשומה בשמו יתברך. וכנגד
מילת הבינונים אמר בשר כן רמו בחינת
הקרבן אשר יקריב בשר קדש לה'. וכנגד
מילת השנואים שבגויאל אמר ערלתו כי הוא
נותן לס"ם חלק הנוגע לו בלד שהוא בחינת
הערלה. נמצאת אמר כי יצו ה' על המילה
בין לבני הצדיקים בין לבני הבינונים בין
לבני הרשעים, שלא יאמרו בית דין מה לי
לממזר ולמולד וכלו מלא ערלה תלמוד לומר
שאף על פי כן יסיר ערלתו ממנו להתיש כח
הקלפה שבו שאם יזכה במעשיו יתעצם בכח
מעשיו הטובים ויגבר צד הטוב ויתבטל חלק
הרע, ועל זה אמרו ז"ל (הוריות י"ג) ממזר
תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ:
ה) ואם נקבה תלד. טעם שהצדק לומר
תלד ולא סמך למה שזכר ונלדה. אמרו
בתורת כהנים וזה לשונם אין לי אלא נקבה
מזין לרבות טמטום ואנדרוגינוס תלמוד לומר

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

יג (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:

ב אגש ארי יהי במשך בסרה עמקא או עדיא או בהרא ויהי במשך בסרה למכתש סגירו ויתמי לנות אהרן פהנא או לנות חד מבנהי פהניא:

(ב) אדם פיהיה בעור-בשרו שאת או-ספחת או בהרת והיה בעור-בשרו לנגע צרעת והובא אל-אהרן הכהן או אל-אחד מבניו הפהנים:

כס"י שאת או-ספחת וגו' (נגעים פ"ב) שמות נגעים הם, ולבנות זו מזו. בהרת. חכרבורות טיאי"ר פלע"ז, וכן (איוב לו): "בהיר הוא בשחקים". אל אהרן וגו'. גזרת הפתוב היא, שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן

(ח"ט) *

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 88)

שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן (רש"י יג, ב) המוצרע הוא היחיד מבין הטמאים שמטל עליו להיות מחוץ לכל שלשת המחנות (להלן פסוק מו וברשי"י). לכן נתונה הכרזת טמאה לכהן, סמל החסד והאהבה, שכן רק על איש חסד מטבעו נתן לסמוך כזי לחרץ דין כה חמור, ומבטחים אנו בו שלא יעשה זאת פלאחר יד, אלא לאחר חקירה ודרישה יסודית. אור החיים

ג ויחזי כהנא ית מכתשא במשך בסרא ושער במכתשא אתהפיד למיחור ומחזי מכתשא עמיק במשך בסרה מכתש סגירותא הוא ויחזנה כהנא ויסאב יתה:

(ג) וראה הכהן את-הנגע בעור-הבשר ושער בנגע הפך לכן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו:

כס"י ושער בנגע הפך לכן. מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע; ומעוט שער שנים (ח"ט). עמק מעור בשרו. (ח"ט) כל מראה לכן עמק הוא כמראה חמה, עמקה מן הצל. וטמא אתו. יאמר לו: 'טמא אתה', ששער לכן סימן טמאה הוא, גזרת הפתוב. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

שאת או ספחת לא הייתי יודע שיש מין נגע שלישי שהיא ספחת הבהרת פיון שקבא זכרון הספחת באחרונה מה שאין פן לפי סדר האמור. ולמה שאמרו ז"ל (ערכין טו:) שהצרעת באה על לשון הרע ימזו הפתוב בבי' מראות נגעים על פי מה שכתב רמב"ם בפרק ד' מהלכות דעות וזה לשונו לשון הרע הוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת אבל האומר שקר הוא נקרא מוציא שם רע על חברו עד כאן, הנה האומר דברי גנאי על חברו הגם שאומר אמת נקרא בעל לשון הרע, והאומר שקר נקרא מוציא שם רע. ונגיד ב' אלו אמר שאת או בהרת, שאת כנגד מוציא שם רע, ואמר שאת ע"ד (שמות כ"ג א) לא תשא שמע שוא, בהרת כנגד לשון הרע, ואמר לשון בהרת בהירות שיונה הצדקת הדברים הנאמרים פי פנים הם ואף על פי כן מאוסים הם ויסוכבו הצרעת. ולמד שיש הדרגות בבי' החינות, לזה עשה ה' ב"ה ספחת לשאת ולבהרת כבחינת הדבור אשר יסוכב אותה:

תהפכנו ללבן, או פיון דסוף סוף לא היה שער לכן אלא אחר הבהרת הני סימן טמאה. ונראה כי דבר זה אי אפשר לומר בו ודאי כשגדל השער גדל לבן, כי פיון שבאים לפנינו לבנים מי יאמר שלא נולדו שחורים והבהרת הפכתם ללבן בהרהר עיון, ואם פן זה נכלל גם פן במה ששינונו (נגעים פ"ד) ספק אם כן, ועין מה שאמרו התוספות בפרק ב' דנדה ("י"ד"ה"ר") כי הבהרת חזקה מהספחת השער ללבן, ולזה ספקו טמא: שאת או ספחת וגו'. אמרו ז"ל (נגעים פ"א מ"א) כי פי' ספחת הוא מין הדומה לשאת כי שאת צמר נקי ודומה לו בהדרגה שניה לו כסיד ההיכל, והנה הגם שלא נאמרה ספחת אלא גבי שאת, הוא הדין ספחתה של בהרת, וזה הוא ששער הפתוב שאת או ספחתה או בהרת וספחתה. ויש לדעת למה הקדים הפתוב זכרון השאת קדם לבהרת אחר שהבהרת הוא לבן שאין למעלה ממנו כמאמר ז"ל (שם) בהרת עזה כשגל שניה לה שהיא שאת כצמר נקי, אם פן היה לו להקדים מדרגה הגדולה ואחר כך מדרגות שלמטה ממנה. ונראה שאם היה אומר הפתוב בהרת או ספחת או שאת לצד שהבהרת עזה שלבנוניתה היא ביותר כשיאמר או ספחת לא נלמד ממנה ספחת השאת, והייתי אומר שאין לנו אלא שלשה מיני נגעים והם בהרת שאת ספחת. גם אם היה אומר בהרת או

(ב) אדם פי יהיה בעור וגו'. פרוש על דרך אומרים ז"ל (ב"מ ק"ד:) אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם, שאין האמות מטמאין בנגעים, ומבאין הוכחה שאין גויים מטמאין בנגעים שאמרו במסכת נגעים בתחלת פרק י"א. ואמרו פי יהיה בעור בשרו, מודיע הפתוב שאין טמאת צרעת באיש הישראלי אלא בעור בשרו ולא בפנים, כי האמות בחינת נפשם עצמה היא בחינת הצרעת וימים, ובנפש ישראל פגעו גם לצד החטא אשר יחטא וירשם מראה צרעת בעור בשרו, ונזקא בעורו ולא בבשרו ואין צריך לומר בפנימיותו, ורז"ל אמרו (ערכין ג:) כי טעם אומרו אדם לומר אפלו תינוק, גם כלל האשה שגם היא נקראת אדם דכתיב (בראשית ה' ב) ונקרא את שמם אדם. עוד אמרו בתורת כהנים טעם אומרו בעור בשרו לרבות אפלו עור שאין בו צמחי שערות, פרוש שלא תאמר ונזקא במקום שראוי לגדל צמחי שער אבל במקום שאין בו צמחי שער הגם שצמח בו שער והפך לכן אינו מטמא תלמוד לומר. ועל כל פנים צריך קדימת הבהרת לשער לכן, אבל אם קדם שער לכן לבהרת כגון זקן שהלבין שערו או גרמיני והוא מי שבריתו כף טהור. ואם קדמה בהרת לשער וכשגדל השער גדל לכן בבהרת יש להספיק אם צריך שיקדים צמיחת השער לבהרת והבהרת

והיה וגו' לנגע. פרוש להיות שקר טמאת הנגע יגידו השערות ולא מראית השאת והבהרת מנצת צרעת זולת השער, לזה אמר והיה וגו' לנגע וגו' פרוש הבא אחר כך והוא כשהפך שערו ללבן: (ג) ומראה הנגע וגו'. ענין זה יגיד סוד

וְיָאֵם בְּהָרָא תִּוְרָא הִיא בְּמִשְׁךָ בְּסֶרֶה
וְעִמִּיק לִית מְחֻזָּהּ מִן מִשְׁכָּא וְשַׁעְרָא לֹא
אַתְהִפִּיף מִיַּחְדָּר וְיִסְגַּר בְּהֵנָּא יֵת מִכְתָּשָׂא
שְׂבָעָא יוֹמִין :

(ד) וְיָאֵם-בְּהָרָתָּ לְבָנָהּ הוּא בְּעוֹר בְּשׂוֹר וְעִמִּיק אֵינִי-מְרָאָהּ
מִן-הָעוֹר וְשַׁעְרָהּ לֹא-הִפְךָ לְבָן וְהִסְגִּיר הִכְהֵן אֶת-הַנְּגַע
שִׁבְעַת יָמִים:

ג"י וְעִמִּיק אֵינִי-מְרָאָהּ • לֹא יָדַעְתִּי פְרוּשׁוֹ • וְהִסְגִּיר • יִסְגְּרוּנוּ בְּבֵית אָחֵד, וְלֹא יִרְאֶה עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ, וְיוֹכִיחוּ
סִימָנִים עָלָיו.

ה וְיִחְזִי פְהֵנָּא בְּיֹמָא שְׂבִיעָאָה וְהָא
מִכְתָּשָׂא קָם כַּד תְּהֵי לֹא אוֹסְף מִכְתָּשָׂא
בְּמִשְׁכָּא וְיִסְגְּרָהּ פְהֵנָּא שְׂבָעָא יוֹמִין
תְּנִינֹת :

(ה) וְרָאָהּ הִכְהֵן בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנָּה הַנְּגַע עֹמֵד בְּעֵינָיו
לֹא-פָשָׂה הַנְּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הִכְהֵן שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית :

ג"י בְּעֵינָיו • בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעְרוֹ הִרְאִישׁוֹ • וְהִסְגִּירוֹ • שְׁנִית • הָא אִם פָּשָׂה בְּשָׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט.

♦ יום שני כ"ב אדר ב' ♦

ו וְיִחְזִי פְהֵנָּא יֵתָּה בְּיֹמָא שְׂבִיעָאָה תְּנִינֹת
וְהָא עִמִּיק מִכְתָּשָׂא וְלֹא אוֹסְף מִכְתָּשָׂא
בְּמִשְׁכָּא וְיִדְכָּנָהּ פְהֵנָּא עֲדִיתָּהּ הִיא וְיִצְבַּע
לְבוּשׁוּהִי וְיִדְכֵי :

(ו) וְרָאָהּ הִכְהֵן אִתּוֹ בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהֵנָּה בְּתָהּ
הַנְּגַע וְלֹא-פָשָׂה הַנְּגַע בְּעוֹר וְטָהֲרוּ הִכְהֵן מִסְפַּחַת הוּא
וּכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָהֲרוּ:

ג"י בְּתָהּ • הִכְהֵה מִמְרָאִיתוֹ ; הָא אִם עֹמֵד בְּמִרְאִיתוֹ אוֹ פָּשָׂה - טָמֵא • מִסְפַּחַת • שֵׁם נִגַּע טָהוֹר • וּכְבֹּס בְּגָדָיו
וְטָהֲרוּ • הוֹאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר, נִקְרָא טָמֵא וְצָרִיף טְבִילָה • אוֹר הַחַיִּים

אור החיים על התורה - מהדורת גווס, אברמוביץ

רש"י יש חדוש לומר שאינו טהור אלא אם כהה. ויש לישב לדעת רמב"ם שבה לומר שהגם שהכה מד' מראות נגעים ואין כאן רשם נגע אף על פי כן טעון כבוס בגדים, ויש לדעת לסקברת רש"י למה לא התנה הכתוב באם חזר הנגע למראית הראשון כמו שהתנה באם פשה וגו', בשלמא לדעת רמב"ם בין לא פשה ופשה שאמר הכתוב בשלמא כהה מדבר, אלא לרש"י נגעים דבר זה מה יהיה דינו:

ולש פלינינו ב' דרכים, אחד הוא שניהם היו בתנאי הסתירה ויצא אחד מהם ולמד על עצמו שבתורתו יטמא האיש לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכל יצא שגם הכהוי אם חזר הנגע למראית ראשון טמא הגם שלא פשה, ודרך ב' כי וקא הפשיון אם חזר ופשה הוא שטמא כיון שפשיון זה לא היה לו כלל פרוש שלא פשה נגע זה ממה שנתאה קדם הסגר עכשו שישנו טמא, מה שאין כן חזרת הגון למה שהיה קדם כהוי יש לומר כיון שגון זה היה בו בתחלה ולא התלט לטמאה גם עכשו יראה כבתחלה. ולא תקשה הלא גם פשיון יש מציאות שיהיה קדם הסגר וטהור ואף על פי כן אמר הכתוב אם פשה אחר סתרה שהוא טמא ואין אנו אומרים יראה כבתחלה. לא קשה כי שאני פשיון שמחליט אחר הסגר ראשון תאמר

שהיתה בו מין צרעת מג' מראות, כמו שתאמר בהרת ונעשית שניה לה או שאת ונעשית שניה לה וכדומה, אבל אם היתה קרום ביצה שוב אין לה הדרגה אחרת. או אפשר שגם בכל אחת מד' מראות יש במין עצמו כהוי, כמו שתאמר בהרת עצמה תוכל להיות בב' הדרגות א' קדם כהוי וא' אחר כהוי וכן כל א' מהד'. ותמצא שאמרו במסכת נגעים (פ"א מ"ד) ר' חנינה אומר מראות נגעים י"ו, רבי דוסא וכו' אומר ל"ו. עקבאי בן מהללאל אומר ע"ב, ומן הסתם אין חולקין בטרהה וטמאה אלא במספר המינים, וכן פרש רמב"ם בפרוש המשנה, הא למדת שהרבה מינים הם, והנה ישפנה הדין בין ב' הדרכים, כיון שהכהוי הוא המטהר, אם צריך כהוי מדרגה למדרגה, או אפלו במדרגה עצמה, ויש צדדים לכאן ולכאן, וראשון משה קצת, ולדרכו ז"ל פרוש כהה הנגע הוא אחר הכהוי קוריהו הכתוב נגע שלא נעקר ממנו שם נגע הגם שפקה אלא שפקה מראה ראשון, ולדברי רמב"ם הכהוי הוא ממראה הנגע שלא נשאר מראית הנגע, ופרוש כהה הנגע שאמר הכתוב של הקדם משמע שהפקה מהיות נגע, ופשוט הכתוב יעיד כפ' רש"י, כי אם כהה הנגע ממראית ד' נגעים פשוטא שטהור שהרי אין כאן נגע, אבל אם נאמר כי פרוש כהה היא ממראית ראשון ועודנו במראית טמא דכברי

אומרו (תהלים ל"ט) אף בצלם יתהלך איש, והוא מראה הבשר החי, וכשישלט בחינת הרע באדם ירשם בבשר אדם הסתלקות זהרת החיני, ולזה יראה חסרון המראה ויהיה עמק מהעור, ולזה דבר הכתוב בדרך זה עמק מן העור, ולדברי ר"ל (ת"כ פאן, שביעות ו) טעם אומרו עמק לומר שאם היה כל בשרו כמראה הנגע טהור שאין נכר עמק, והכתוב הקפיד על העמק:

וראהו הכהן וטמא אתו. תלה הכתוב הטמאה בפה כהן, על דרך אומרים ז"ל (שפת ק"ט) ב' מלאכים מלויים את האדם בליל שבת לביתו וכו' וגם מלאך טוב עונה בעל כרחו וכו', והנה לצד שהכהן הוא המכפר על ישראל משמאדם ומתחלואיהם לזה יצו ה' שייסכים על טמאה זו שנקתה מקומה באיש ההוא, עד שובו לפני ה' ואז יבער ה' ממנו טמאתו:

ו והנה כהה. פרש רש"י הא אם עמד במראיתו, או פשה טמא. ורמב"ם בפרק א' מהלכות טמאת צרעת כתב זה שנתאמר בתורה והנה כהה הנגע וגו' שאם כהה מד' מראות נגעים טהור, וכן אם לא כהה ולא פשה ולא נולד בו שער לכן וכו' טהור ע"כ. הנה לדברי רש"י הכהוי הוא מהקדם, ולא ממראה הצרעת, שאז תתחייב לומר שאין כאן מראה צרעת, ואין הכתוב מדבר אלא במי

וְיָאֵם אוֹסְפָא תוֹסֵף עֲדִיתָא בְּמִשְׁפַּא בְּתַר דְּאַתְחֲזִי לְכַהֲנָא לְדַכּוּתָהּ וְיִתְחַזִּי תְּנַנְנוּת לְכַהֲנָא :

ח וְיִחַזִּי כַּהֲנָא וְהָא אוֹסְפַת עֲדִיתָא בְּמִשְׁפַּא וְיִסְאַכְנֵה כַּהֲנָא סְגִירוּתָא הִיא :

(ו) וְאַם־פֶּשֶׁה תִּפְשֶׂה הַמְּסַפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרֵאתָו אֶל־הַכֹּהֵן :

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פֶשֶׁתָהּ הַמְּסַפַּחַת בְּעוֹר וּמֵמָּו הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא : פ

כ"ט - וְיִסְמְאוּ הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטֵמָּו הָרִי הוּא מִחַלֵּט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וְלַתְּגַלְחַת וְלִקְרָכֶן הָאֵמּוֹר בְּפִרְשַׁת "זאת תהיה". צרעת הוא • המספחת הזאת. צרעת, לשון נקבה. נגע, לשון זכר. אור החיים

(ט) נָגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן : ט מִכֶּפֶשׁ סְגִירוּתָא אַרְיִי תְּהִי בְּאַנְשָׁא וְיִתְחִי לְוַת כַּהֲנָא :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 81)

נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן (יג, ט) יש לשאל, מדוע נקט סגנון של ענין חדש, והרי ההקדמה לדיני צרעת כבר אמורה לעיל. ויש לומר, דהנה להלן נאמר "כלו הפך לבן טהור הוא", ובדרך הפשט אינה גזרת הכתוב אלא סבא - תופעה זו מוכיחה שאין זה חלי אלא טבע הגוף. הרי שנתחדש כאן דין כללי: כאשר פלו הפך לבן אין כאן חלות "נגע צרעת" ולכן אין כאן "הובא אל הכהן".

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאת־לְבָנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפְּכָה שְׂעוֹר לָבָן וּמַחִית בְּשׂוֹר חִי בִשְׂאתָ : י וְיִחַזִּי כַּהֲנָא וְהָא עֲמָקָא חוֹרָא בְּמִשְׁפַּא וְהִיא הַפְּכַת שְׂעוֹר לְחוֹר וְרִשָּׁם בְּסָרָא חִיתָא בְּעִמְקָתָא :

כ"י - ומחית • שנימיני"ט בלע"ז, שנהפך מקצת הלבן שבתוף השאת למראה בשור, אף הוא סימן טמאה - שער לבן בלא מחיה, ומחיה בלא שער לבן; ואף-על-פי שלא נאמרה מחיה אלא בשאת, אף בכל המראות ותולדותיהן הוא סימן טמאה. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

טהור הוא אם פן מה צרך לומר וטהור הכהן שמשמע שאינו טהור עד שיאמר לו הכהן טהור, והגם שאמרו ז"ל (רש"י) לצד שנסגרו, אין זה מספיק, ולך כרגונו ישנו לטעם הדבר, כי מין נגע זה שמוקדקו לכבוס בגדים אינו נטהר ממנו אלא במקור הכהן כשאומר לו טהור זו היא טהרתו ויכבס בגדיו על מה שקבס קדם שיאמר הכהן טהור והבן:

ח צרעת הוא. פרוש אפלו מה שכתב קרא עליו הכהן שם טהרה עתה למפרע נתגלה שהוא טמא, כי המספחת הטהורה אין דרכה לפשות כל עקר, והשמיענו הכתוב בהודעה זו לומר שאין צריך שיהיה הפשיון גדול כשעור הנגע אלא כל שהוא, שחרי אנו דנים במספחת עצמה שהיא צרעת והבן:

י והיא הפכה וגו' ומחית וגו'. פשט הכתוב משמע שצריך ב' לטמאה מחיה ושער לבן ור"ל אמרו בתורת כהנים וזה

לשונם כולל עד שיהיה בה שער לבן ומחיה תלמוד לומר צרעת נושנת היא, היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר, אם פן למה נאמר שער לבן ומחית, מלמד שלא תהיה טמאה עד שיהיה בה כדי לקבל שער לבן ומחיה ע"כ. הנה מה שדקדקו לטמא במקחיה לבד מאומרו נושנת היא קשה, תנח מחיה אינה צריכה דבר אחר לסעדה מה שאין פן שער לבן בשאת מנין שסיפיק לבד. ואולי דאומרו

ורמב"ם, ועדין גם לדרך המבכר נשאר קשיא על מי סוף עליו לפרש בדבריו בן, ודלמא תנאי היא אם פכה דוקא לטהר, ומצאתי בתורת כהנים באותה פרשה עצמה הלכה ט' וזה לשונם מספחת, אף על פי שלא נשתנו מראיה ע"כ, הרי שהגם שלא פכה השמיענו הכתוב שהוא טהור, אם פן נחזר לפרש טעם אומרו פכה לומר שלא יראה בתחלה אם פכה ואמרו הנגע שלא יראה בתחלה אם העו. וצריך עיון לדברי רש"י ורמב"ם ויש לישב בדח גדול:

מספחת הוא. פרוש אינו צרעת, כדרך שאמר בהק הוא, ואף על פי כן ציה ה' לכבס בגדיו שגם בחינה זו היא ענף מענפי הטמאה אלא שטמאתה קלה. ואולי שיה' רמזו לאבק לשון הרע, כרמזו בדבריהם ז"ל (ערכין ט"ו:) שאפלו לומר נזר בבית פלוני הוא אבק לשון הרע:

עוד ירצה באומרו מספחת הוא לומר שהוא שם מין נגע שצריך שיקבס בגדיו בשבילו, והוא מה שסמך לאומרו מספחת היא וכבס בגדיו, גם בזה מצאנו נחת רוח במה שקדם לומר וטהרו הכהן שנראה שצריך שיאמר הכהן טהור אתה, וקשה בשלמא אומרו וטמאה הכהן ירצה לומר לומר שאין טמאה יורדת עליו אלא עד שיאמר הכהן טמאה אבל טהרה הרי בהזקת טהור הוא האיש והנגע

בכהוי שהגם שלא פכה בהסגר ראשון שאינו מחלט דכתיב (פסוק ה) והנה הנגע עצמו בעיניו לא פשה וגו' והסגירו. ואולי שסובר רש"י שדרך ב' מרע הוא בסבא ולא הצרך הכתוב לאמרו, וזה דחק בדברי רש"י:

ולי נראה לפרש הכתוב על זה הדרך והנה פכה הנגע פרוש שהקה ממראהו ראשון אלא שערין מראהו מראה נגע בדברי רש"י, אלא שפונת הכתוב הוא לומר שהגם שפכה אין לטהר אלא אם לא פשה, אבל אם פשה הגם שפכה אין לומר פנים חדשות באו לכאן ונראה כבתחלה, אלא שקשה לי על מי סוף עליו הכתוב להקריע בו פרוש זה:

שוב ראיתי דברי רז"ל בתורת כהנים וזה לשונם והנה פכה יכול למטה מד' מראות תלמוד לומר הנגע, אי הנגע יכול במראיו תלמוד לומר והנה פכה, הא כיצד פכה ממראיו לא למטה מד' מראות, והנה פכה שאם העז וכהה כאלו לא העז, הנגע שאם פכה והעז כאלו לא פכה עד כאן. הנה תנא דתורת כהנים מפרש פכה שלא נצקו ממנו מראית הנגע כדרכו של רש"י, אלא מאומרו כאלו לא העז וכאלו לא פכה יגיד כפרושנו שפונת הכתוב הוא לומר שלא יראה בתחלה ואפלו פכה מתחלה והעז אחר כך כאלו מתחלה עז היה וטהור אם לא פשה. ומעמה מדברי בריתא זו וטהור דברי רש"י

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאֹו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ בִּי טִמְאָה הוּא:

יא סגירות עתיקה היא במשך בשרה ויסאבנה פהנא לא יסגרנה ארי מסאב הוא:

כ"י צרעת נושנת היא • מפה ישנה היא תחת המחנה, ומבורה זו נראית בריאה מלמעלה ותחיתה מלאה לחה; שלא תאמר: הואיל ועלתה מחנה - אטהרנה.

(יב) וְאִם-פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל-עוֹר הַנֹּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רַגְלָיו לְכָל-מְרֵאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב ואם מסגא תסגי סגירותא במשכא ותחפי סגירותא ית כל משך מכתשא מרישה ועד רגלואי לכל חיזו עיני כהנא:

כ"י מראשו • של אדם ועד רגליו. לכל-מראה עיני הכהן • פרט לכהן שחשף מאורו.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֶת-הַנֹּגַע כָּלֹו הַפֶּה לְבֵן טָהוֹר הוּא:

יג ויחזי כהנא והא חפת סגירותא ית כל בשרה וידיכי ית מכתשא בלה אתהפיד למחור דכי הוא:

(יד) וּבָיִוִם הַרְאוֹת בּוֹ בְּשָׂר חַי יִטְמָא:

יד וביומא דאתחזי בה בסרא חיא יהי מסאב:

כ"י וביום הראות בו בשר חי • אם צמחה בו מחנה הרי כבר פרש שהמחנה סימן טמאה? ! (כ"ח) אלא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחנה לפי שאין נראה הנגע כלו באחד ששופע אילך ואילך, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על ידי שמן, כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחנה, למדנו הפתוב שתטמא. וביום • מה תלמוד לומר? ללמד, יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו. מכאן אמרו: חתן, נותנין לו כל שבעת ימי המשתה, לו, ולאצטליתו, ולכסותו ולביתו. וכן ברגל, נותנין לו כל ימי הרגל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 39)

וְיֵשׁ יוֹם שֶׁאֵין אֵתָהּ רוֹאֶה בּוֹ . . חֲתָן נוֹתֵן לוֹ . . יְמֵי הַמִּשְׁתָּה (רש"י יג, יד) וְהֵינּוּ, שְׂנֵי שָׁנָה בְּאֵן דִּין תּוֹרָה שְׁנַיִם אֵלוֹ הַפְּקוּי מִדִּין רֵאִית נְגַעִים; אֵין זֶה דְחִיָּה בְּלִבְד עַד לְאַחֲרֵי יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, אֲלֵא שְׁבַיְמִים אֵלוֹ לֹא חַל הַדִּין שֶׁל רֵאִית הַנֶּגַע כָּלֵל. וְאוֹלֵי יֵשׁ לומר, שאם עבר הכהן וראה את הנגע, אין בראיה זו כח לטמא.

(טו) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַבְּשָׂר הַחַי וְטִמְאֹו הַבְּשָׂר הַחַי טִמְאָה הוּא צָרַעַת הוּא:

טו ויחזי כהנא ית בסרא חיא ויסאבנה בסרא חיא מסאב הוא סגירות הוא:

כ"י צרעת הוא • הבשר ההוא. בשר לשון זכר.

(טז) אוֹ כִּי יָשׁוּב הַבְּשָׂר הַחַי וְנִהְפָּךְ לְלֶבֶן וְכֹא אֶל-הַכֹּהֵן:

טז או ארי יתוב בסרא חיא ויתחפיד למחור ויתחי לות כהנא:

(יז) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּךְ הַנֹּגַע לְלֶבֶן וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֹּגַע טָהוֹר הוּא: פ

יז ויחזנה פהנא והא אתהפיד מכתשא למחור וידיכי כהנא ית מכתשא דכי הוא:

♦ יום שלישי כ"ג אדר ב' ♦

(יח) וּבְשָׂר כִּי-יִהְיֶה בּוֹ-בְעוֹר שְׁחִין וְנִרְפָּא:

יח ובסרא ארי יהי בה במשכה שחנא ויתפי:

כ"י שחין • (חולין ח) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור. ונרפא • השחין העלה ארוכה ובמקומו עלה נגע אחר.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

היא חזר לכל אחד מב' דברים על הפכיות שער ללבן ועל מחנה, לא כמו שכתב בעל קרבן אהרן שחזר אל המחנה לבד. או אפשר שדויק היא חזר להפכיות שער לבן שבו בפסוק שבסוף הענין שאמר הבשר החי טמא

שיעור יומי ליום רביעי כ"ד אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע מה

(ט) והי' במקום השחין שאַת לְבָנָה אוּ בְהֶרֶת לְבָנָה יט ויהי פֶּאֶתֶר שֶׁחָנָא עִמָּקָא חֲנָא אוּ בְהֶרֶת חֲנָא סַמְקָא וְיִתְחַזִּי לְכַהֲנָא : אֲדַמְדַּמַּת וְנִרְאָה אֶל־הַפֶּהן :

זש"י < או בְהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדַּמַּת • שאין הַגָּעָה לְבֵן חֶלֶק, אֶלֶּא פְתוּף וּמְעַרְב בְּשָׁנֵי מְרָאוֹת - לְבֵן וְאֲדָם. אור החיים

(כ) וְרָאָה הַפֶּהן וְהֵנָּה מְרָאָה שֶׁפֶל מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה הַפֶּהן לְבֵן וְטִמְאָו הַפֶּהן נִגְע־צֶרַעַת הוּא בְּשָׁחִין פֶּרְחָה : אֲדַמְדַּמַּת שֶׁפֶל • ואין מְמַשֶּׁה שֶׁפֶל, אֶלֶּא מִתּוֹף לְבִנְיָנוֹתוֹ הוּא נִרְאָה שֶׁפֶל וְעַמֵּק כַּמְרָאָה חֲמָה עִמָּקָה מִן הַצֶּל.

זש"י < מְרָאָה שֶׁפֶל • ואין מְמַשֶּׁה שֶׁפֶל, אֶלֶּא מִתּוֹף לְבִנְיָנוֹתוֹ הוּא נִרְאָה שֶׁפֶל וְעַמֵּק כַּמְרָאָה חֲמָה עִמָּקָה מִן הַצֶּל.

(כא) וְאִם יִרְאָנָה הַפֶּהן וְהֵנָּה אֵינ־בָּהּ שַׁעַר לְבֵן וְשַׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כַּהֵּה וְהַסְגִּירוֹ הַפֶּהן שְׁבַעַת יָמִים : וְאִם יִרְאָנָה הַפֶּהן וְהֵנָּה אֵינ־בָּהּ שַׁעַר לְבֵן וְשַׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כַּהֵּה וְהַסְגִּירוֹ הַפֶּהן שְׁבַעַת יָמִים :

(כב) וְאִם־פָּשָׂה תִפְשָׂה בָּעוֹר וְטִמְאָ הַפֶּהן אֹתוֹ נִגְעַת הוּא : וְאִם־פָּשָׂה תִפְשָׂה בָּעוֹר וְטִמְאָ הַפֶּהן אֹתוֹ נִגְעַת הוּא : זש"י < נִגְעַת הוּא • השֵׁאת הַזֹּאת אוּ הַפֶּהרֶת.

(כג) וְאִם־תִּחְתִּיָּה תַעֲמֹד הַבְּהֶרֶת לֹא פְשִׁתָּה צִרְכַּת הַשְּׁחִין הוּא וְטַהֲרוּ הַפֶּהן : וְאִם־תִּחְתִּיָּה תַעֲמֹד הַבְּהֶרֶת לֹא פְשִׁתָּה צִרְכַּת הַשְּׁחִין הוּא וְטַהֲרוּ הַפֶּהן :

זש"י < תִּחְתִּיָּה • בְּמִקוּמָה • צִרְכַּת הַשְּׁחִין • כְּתַרְגוּמוֹ ר'שֵׁם שֶׁחָנָא, אֵינּוּ אֶלֶּא ר'שֵׁם הַחֲמוּם הַנֶּכֶר בְּפֶשֶׁר. כֹּל "צִרְכַּת" לְשׁוֹן רְגִיעָה, עוֹר הַנִּרְגָּע מִחֲמַת חֲמוּם, כְּמוֹ (יחזקאל כא א) : "וְנִצְרְבוּ־בָּהּ כָּל־פְּנִים". רִיטְרִיר בְּלַע"ז. צִרְכַּת • רִיטְרִישִׁמְעוֹנָט בְּלַע"ז.

♦ יום רביעי כ"ד אדר ב' ♦

(כד) אוּ בֶשֶׁר כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיָּתָה מַחִית הַמְכוֹה בְּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדַּמַּת אוּ לְבָנָה : אוּ בֶשֶׁר כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיָּתָה מַחִית הַמְכוֹה בְּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדַּמַּת אוּ לְבָנָה :

זש"י < מַחִית הַמְכוֹה • שְׁנִימְנִי"ט בְּלַע"ז. כְּשִׁחֲתָה הַמְכוֹה נִהְפָּכָה לְבְהֶרֶת פְּתוּכָה, אוּ לְבָנָה חֶלְקָה ; וְסִימְנֵי מְכוֹה וְסִימְנֵי שְׁחִין שְׁוִים הֵם. (חולין ט) וְלִמָּה חֶלְקָן הַפְּתוּב? לֹא־מֵר, שְׁאִין מְצֻטְרָפִין זֶה עִם זֶה : נוֹלֵד חֲצִי גְרִיס בְּשָׁחִין וְחֲצִי גְרִיס בְּמְכוֹה, לֹא יְדוּנוּ כְּגְרִיס.

(כה) וְרָאָה אֹתָהּ הַפֶּהן וְהֵנָּה נִהְפָּךְ שַׁעַר לְבֵן בְּבְהֶרֶת וּמְרָאָה עִמָּק מִן־הָעוֹר צֶרַעַת הוּא בְּמְכוֹה פֶּרְחָה וְטִמְאָ אֹתוֹ הַפֶּהן נִגְעַת צֶרַעַת הוּא : וְרָאָה אֹתָהּ הַפֶּהן וְהֵנָּה נִהְפָּךְ שַׁעַר לְבֵן בְּבְהֶרֶת וּמְרָאָה עִמָּק מִן־הָעוֹר צֶרַעַת הוּא בְּמְכוֹה פֶּרְחָה וְטִמְאָ אֹתוֹ הַפֶּהן נִגְעַת צֶרַעַת הוּא :

זש"י < וְרָאָה אֹתָהּ הַפֶּהן וְהֵנָּה נִהְפָּךְ שַׁעַר לְבֵן בְּבְהֶרֶת וּמְרָאָה עִמָּק מִן־הָעוֹר צֶרַעַת הוּא בְּמְכוֹה פֶּרְחָה וְטִמְאָ אֹתוֹ הַפֶּהן נִגְעַת צֶרַעַת הוּא :

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

שֵׁאת לְבָנָה אוּ בְהֶרֶת לְבָנָה הֵגֵם שְׁהִיא אֲדַמְדַּמַּת, כִּי גִוַן הַבְּהֶרֶת יֵשׁ בּוֹ שֵׁאת וְלֹא יִטְהַר לְצַד שֶׁגֹּדֵל בּוֹ מְרָאִית הַצֶּרַעַת וְלֹא הַצֶּרֶךְ רְבוּיֵי שֶׁל נִגְעַת צֶרַעַת אֶלֶּא לְפְתוּף הַשֵּׁאת, וְהֵגֵם שְׁאֵמֶר הַסַּנָּא ב' חֶלְקוֹת, אַגַּב אֶמְרָה. וְדַע כִּי לֹא וְנִקָּא שֵׁאת אֶלֶּא הוּא הַדִּין סִפְחָתָה שֶׁל בְּהֶרֶת וְשֶׁל שֵׁאת מִטְמְאִין בְּחֶלֶק וּבְפְתוּף. כֵּן מוּכָח בְּמִסְכַּת נִגְעִים (פ"א מ"ב), וְטַעֲמוֹ מִמָּה שְׁרָבָה נִגְעַת צֶרַעַת כֹּל ד' מְרָאוֹת שְׁוִים הֵם בְּדִין זֶה :

וּבְהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדַּמַּת, וּמִנְיָן לְתַן בְּשֵׁאת אֲדַמְדַּמַּת וּבְבְהֶרֶת לְבָנָה חֶלְקָה תִּלְמוּד לֹא־מֵר נִגְעַת צֶרַעַת פְּרוּשׁ בְּסוּף הַעֲנִין. וְנִרְאָה שֶׁלֹּא הַצֶּרֶךְ הַסַּנָּא לְרְבוּיֵי שֶׁל נִגְעַת צֶרַעַת אֶלֶּא לְפְתוּף שֶׁל שֵׁאת, שֶׁלֹּא תֵאֵמֶר כִּינֵן שֶׁלִּבְנוֹנִיתָה אֵינּוּ עוֹ אִם יְבוֹא בּוֹ בְּפְתוּף יִחְשַׁף הַלְבְּנוֹנִית תִּלְמוּד לֹא־מֵר, אֲבָל לֹא לְחֶלְקָה שֶׁל בְּהֶרֶת, כִּי הֵגֵם שֶׁלֹּא הִיָּה רְבוּיֵי שֶׁל נִגְעַת צֶרַעַת לֹא הִיָּתִי מִטְהַר בְּהֶרֶת חֶלֶק, שֶׁלֹּא מִצִּינוֹ שִׁישׁ טְמָאָה בְּשֵׁאת יוֹתֵר מִבְּהֶרֶת. וּפְרוּשׁ הַפְּתוּב כֵּן הוּא,

הוּא צֶרַעַת הוּא מְשַׁמֵּע בְּלֹא תְנָאִי אַחֵר כֹּל שִׁישׁ בְּשֶׁר חִי יִגִּיד צֶרַעַת, וְחוּץ מִדְּבָרֵיהֶם נִרְאָה לִי כִי טַעַם שֶׁלֹּא אֶמֶר אוּ מַחִית בְּשֶׁר, לֹא־מֵר שֶׁאֶפְלוֹ הָיוּ שְׁנֵיהֶם אִם תִּכְסֶּה הַצֶּרַעַת אֶת כֹּל עוֹר וְגו' טְהוֹר, מַה שֶׁלֹּא נִשְׁמַע אִם הִיָּה אוֹמֵר אוּ, כִּי מִנְיָן לִנְי לְטַהֵר כְּשִׁיחִיו ב' סִימְנֵי טְמָאָה, וְלֹא חֵשׁ לְמַטְעֵי הַצֶּרֶךְ לְטְמָאָה שְׁנֵיהֶם מְשַׁעֵם הַנְּזַכֵּר : יט) שֵׁאת לְבָנָה אוּ וְגו'. בְּתוֹרַת פְּהִינִים אֶמְרוּ טַעַם אוֹמְרוֹ לְבָנָה, לֹא־מֵר שֵׁאת אֲדַמְדַּמַּת,

כו וְאִם יִחַזְּקָהּ פְּהֵנָּה וְהָא לִית בְּבִהְרֵתָא שְׁעָר
חֲזָר וּמְכִיבָא לִיתְהָא מִן מְשַׁבָּא וְהִיא עֲמָא
וְיִסְגְּרָנָה פְּהֵנָּה שְׁבַע יוֹמִין :

(כו) וְאִם יִרְאֶנָּה הַפֶּה וְהִנֵּה אֵין פְּבִהְרֵת שְׁעָר לָבָן
וְשַׁפְּלָה אֵינְנָה מִן הָעוֹר וְהוּא כְּהָה וְהַסְּגִירוֹ הַפֶּה שְׁבַע
יָמִים :

כו וְיִחַזְּקָהּ פְּהֵנָּה בְּיֻמָּא שְׁבַע יָמִים אִם אוֹסְפָא
תוֹסֵף בְּמְשַׁבָּא וְיֻסָּב פְּהֵנָּה יְתָה מְכַתֵּשׁ
סְגִירוֹתָא הִיא :

(כו) וְרָאָהּ הַפֶּה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם פְּשָׁה תְּפִשָׁה בְּעוֹר
וְטָמֵא הַפֶּה אֹתוֹ נִגַע צָרַעַת הוּא :

כז וְאִם בְּאַתְרָהָא קָמַת בְּהֵרְתָא לֹא אוֹסַפְתָּ
בְּמְשַׁבָּא וְהִיא עֲמָא עִמָּךְ פּוֹאָה הִיא וְיִדְכְּנָה
פְּהֵנָּה אָרִי רִשָּׁם פּוֹאָה הִיא :

(כז) וְאִם תִּחְתְּיָהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֵת לֹא פְּשָׁתָה בְּעוֹר וְהוּא
כְּהָה שְׂאֵת הַמְּכוּה הוּא וְטָהְרוּ הַפֶּה בִּי צָרַכַת הַמְּכוּה
הוּא :

♦ יום חמישי כ"ה אדר ב' ♦

כט וּגְבַר אוֹ אֶתְתָּא אָרִי יְהִי כֹה מְכַתֵּשָׁא
בְּרִישָׁא אוֹ בְּדָקָן :

(כט) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נִגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן :

כס"א בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן • בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק בֵּין נִגַע שְׁבַמְקוֹם שְׁעָר לְנִגַע שְׁבַמְקוֹם בְּשׂוֹר, שְׁזָה סִמְנּוֹ בְּשְׁעָר לָבָן וְזָה
סִמְנּוֹ בְּשְׁעָר צָהָב. אור החיים

ל וְיִחַזְּקָהּ פְּהֵנָּה יְתָה מְכַתֵּשָׁא וְהָא מְחֻזְּקָהּ
עֲמָיָא מִן מְשַׁבָּא וְכֹה שְׁעָר סְמָךְ דְּעֵדָק
וְיֻסָּב יְתָה פְּהֵנָּה נִתְקָא הוּא סְגִירוֹת רִישָׁא
אוֹ דְקָנָא הוּא :

(ל) וְרָאָה הַפֶּה אֶת־הַנִּגַע וְהִנֵּה מִרְאָהוּ עִמָּךְ מִן הָעוֹר
וְכֹו שְׁעָר צָהָב דָּק וְטָמֵא אֹתוֹ הַפֶּה נִתַּק הוּא צָרַעַת
הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא :

כס"ב וְכֹו שְׁעָר צָהָב • שְׁנֵהֶפֶף שְׁעָר שְׁחוֹר שְׁבוֹ לְצָהָב. נִתַּק הוּא • כִּף שְׁמוֹ שֶׁל נִגַע (ת"ח) שְׁבַמְקוֹם שְׁעָר. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת ב"מ, אברמוביץ

אין מקום לדון בהפך שהרי הכתוב העיד
שאין צהב מטמא בשאר נגעים ממה שהצריך
למעט לבן בנתק פנוכר והבן. ועין בפרשת
מצרע (י"ד ט) מה שפולגנו מזה בביראת
דשכע פעמים האמור במצרע, ופרוש צהב
אמרו בתורת כהנים וזה לשונם צהב וגו'
ולמה הוא דומה לתבנית הזהב, ופרש רמב"ם
(נגעים פ"ו מ"א) שהוא מראה המערב
מאדממות וירקות ע"כ. וראיתי לראב"ע
ז"ל שפרש וזה לשונו בלשון ישמעאל קרוב
מעין הלבן עד כאן נראה שיחשב כי לזה
נתפנו הכתוב ואנו מבני גלות ישמעאל
ואותו גון שקורין אותו ישמעאל פן הוא
לבן דהוי קצת, וכפי זה הוא בהפך מפרוש
התנאים, ובמחלה מקבולו אם באנו לחלק
על ד"ל ולפרש מלות התורה בלשון
ישמעאל היינו עושים תורת שקר, וכי פעורה
זו שפרשו ד"ל בלשון הזהב ובפרושים
כאלו נתן הרב יד לחכמי הדורות ולזול
בכבודו, וכל כמין פרוש זה ישתקעו הדברים
ולא יאמרו:

צהב וטמא אתו ולא אמר וטמאו כמו שאמר
בב' ובג' מקומות, ואמר אותו למעט הלבן על
זה הדרך אותו פרוש הצהב הוא מטמא וכאלו
אמר התנא תלמוד לומר צהב וטמא אותו,
וכמו כן תמצא שדרש תנא בתורת כהנים כל
אותו האמורים בפרשיות הקודמות ממה שלא
אמר וטמאו, וטעם שלא באה תבת אותו
בדברי התנא, לצד שעדין היה רוצה לדרש
תבת דק שנקדמה לה, ולא חש לטעות, כי
אין דרך לפנות ימין ושמאל וסמך על המעין,
ותמצא שאחר כך דרש התנא מעוט וטמא
אתו נתק הוא ולא דרש בו אלא מעוט הוא
ולא מעוט אתו, שהרי כבר דרשה בדרבנא:
ואם תאמר אם פן נדון קל והמר לטמא
צהב בשאר נגעים על זה הדרך, ומה
לבן שאינו מטמא בנתק מטמא בשאר נגעים
צהב שטמא בנתק מכל שכן שטמא בשאר
נגעים, ואולי כי ממה שהצריך למעט לבן
בנתק יגיד שחש שלא לרדן בקל והמר ימן
הנמנע שנעשה קל והמר עד שנצדיק לומר
שאין הצהב מטמא בשאר נגעים, ומעתה

כט) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה וְגו'. הַצָּרִף לְפָרֵשׁ כָּאֵן
אוֹ אִשָּׁה וְלֹא אָמַר אָדָם וְאִשָּׁה כְּכָל־ל,
לְצַד שְׂאִין לְאִשָּׁה זָקָן יֹאמֵר הָאִשָּׁה שְׂאֵל דְּבַר
הַכְּתוּב אֵלָּא בְּאִישׁ שִׁשְׁנוֹ בְּזָקָן, וְהַגֵּם שִׂיאֵמֵר
אָדָם וְלֹא יֹאמֵר אִישׁ תֹּאמֵר שְׂאֵל לְרַבּוֹת הַקָּטָן
אוֹ לְמַעַט גּוֹיִם, וְלַעוֹלָם נִגְעֵי זָקָן בְּאִשָּׁה לֹא
מִטְמָאָה תִּלְמוּד לֹמֵר אוֹ אִשָּׁה לֹא־גַדֵּל שְׁעָר
בְּזָקָנָה שְׂהִיא מִטְמָא בְּנִתְקִים:
ל) שְׁעָר צָהָב. בְּתוֹרַת כְּהֵנִים צָהָב, צָהָב וְלֹא
דָּק וְכֹו, אוֹצִיא אֶת כָּל אֱלוֹ וְלֹא אוֹצִיא
הַלָּבָן וְדִין הוּא וְיָהּ צָהָב שְׂאִינוֹ סִמְנּוֹ טְמָאָה
בְּנִגְעִים סִמְנּוֹ טְמָאָה בְּנִתְקִים שְׁעָר לָבָן שְׂהוּא
סִמְנּוֹ טְמָאָה וְכֹו, תִּלְמוּד לֹמֵר צָהָב ע"כ.
וְכִשְׁהַ דְלָמָּא לְגוֹפוֹ אֶתָּא שִׁיטְמָא בְּנִתְקִים הַגֵּם
שְׂאִינוֹ מִטְמָא בְּשָׂרָא נְגַעִים, וְלַעוֹלָם הַלָּבָן
מִטְמָא בְּקַל וְחֲמֵר הַנּוֹכַח, וְיָהּ גַם שְׂאֵל עֲשֵׂה
הַתְּנָא קַל וְחֲמֵר וְיָהּ צָהָב וְכֹו, עַד שֶׁלְקַח בִּידוֹ
שֶׁהַצָּהָב מִטְמָא בְּנִתְקִים, מַעֲתָה הַגֵּם שְׂאֵמֵר
הַכְּתוּב צָהָב בְּנִתְקִים עֲשֵׂה קַל וְחֲמֵר לָלָבָן אִם
כֵּן בְּמָה סָתְרוּ בְּאוּמְרוֹ תִּלְמוּד לֹמֵר:
וְנִרְאָה שְׁדָרְשֵׁת הַתְּנָא הִיא מִמָּה שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב

(לא) וְכִי־רָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע הַנֶּתֶק וְהֵנָּה אֵין־מְרֹאָהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשָׁעַר שָׁחַר אֵין בּוֹ וְהַסִּגְרִי הַכֶּתֶן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים:

ע"י וְשָׁעַר שָׁחַר אֵין בּוֹ • הָא אִם הָיָה בּוֹ שָׁעַר שָׁחַר - טְהוֹר וְאֵין צְרִיף לְהַסְגֵר, שְׁשָׁעַר שָׁחַר - סִימֵן טְהוֹרָה הוּא בְּנִתְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁעַר שָׁחַר צָמַח־בּוֹ וְגו'".

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בּוֹ שָׁעַר צָהָב וּמְרֹאָה הַנֶּתֶק אֵין עִמָּךְ מִן־הָעוֹר:

ע"י וְהֵנָּה לֹא־פָשָׂה וְגו' • הָא אִם פָּשָׂה, אוֹ הָיָה בּוֹ שָׁעַר צָהָב - טָמֵא.

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח וְהַסִּגְרִי הַכֶּתֶן אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

ע"י וְהִתְגַּלַּח • סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח • (ת"י) מְנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדֵי שְׁיִהְיֶה נֶכֶר אִם פָּשָׂה, שָׁאִם יִפְשָׂה יַעֲבֹר הַשְּׁעֵרוֹת וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגְּלוּחַ.

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר וּמְרֹאָהוּ אֵינְנוֹ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ הַכֶּתֶן וְכַפֵּם בְּגָדָיו וְטָהַר:

(לה) וְאִם־פָּשָׂה יִפְשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טְהוֹרָתוֹ:

ע"י אַחֲרֵי טְהוֹרָתוֹ • אֵין לִי אֵלָא פּוֹשֵׂה לְאַחַר הַפְּטוֹר, מִנֵּינן אִף בְּסוּף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן וּבְסוּף שָׁבוּעַ שְׁנִי? תִּלְמוּד לומר: "פָּשָׂה יִפְשָׂה".

(לו) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פָּשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֶּתֶן לְשָׁעַר הַצָּהָב טָמֵא הוּא:

(לז) וְאִם־פָּעִינֵיו עִמָּךְ הַנֶּתֶק וְשָׁעַר שָׁחַר צָמַח־בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טְהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֶּתֶן: ם

ע"י וְשָׁעַר שָׁחַר • מִנֵּינן אִף הִרְק וְהָאֵדָם שְׁאֵינּוֹ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "וְשָׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דוּמָה לְתַבְנִית הַצָּהָב, "צָהָב", כְּמוֹ "צָהָב", אורפלא"א בְּלַע"ז. טְהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֶּתֶן • הָא טָמֵא שְׁטַהְרוּ הַכֶּתֶן, לֹא טְהוֹר

(מ"ק ט) • אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

הכֶּתֶן הוּא הַבְּקִי בְּהַלְכוֹת אֵלוֹ וְתוֹרָה יִבְקֹשׁ מִפִּיהוּ, וְלַעוֹלָם אִם יָדַע הוּא שֶׁהוּא בְּהַק יִפְטֹר וְלֹא תִּלְמוּד לומר טְהוֹר הוּא וְטָהְרוּ, וְאֵין הַכֶּתֶן לְדַרְשַׁת הַלֵּל עַד שֶׁעֲלָה לְאָרְץ יִשְׂרָאֵל וְיָדַע שֶׁכֵּן בָּאָה הַהֲלָכָה, מַעֲתָה נִחוּר לְקַבֵּעַ הַהֲלָכָה בְּכַתוּב עַל זֶה הַדֶּרֶךְ טְהוֹר הוּא דוֹקָא אִם הוּא כְּפִי הָאֱמֶת טְהוֹר כְּזֶה הוּא

וְקַבֵּל שֶׁכֵּן הוּא הַהֲלָכָה כְּמוֹ שֶׁדָּרַשׁ הוּא, וְצְרִיף לְדַעַת בְּפִיהָ הָיוּ הַחֻלְקִים עֲלָיו מִנְשִׁבִים הַקְּתוּבִים: וְנִרְאָה כִּי טְהוֹר וְטָהְרוּ צְרִיכִין לְדוֹן שְׁלֵא יִפְטֹר וְלֹא אֵלָא עַד שִׁיאֲמַר לוֹ הַכֶּתֶן טְהוֹר אַתָּה, שְׁזוֹלַת טְהוֹר הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי לְצַד שְׁאֵינּוֹ יוֹדַע יָבֹא כֶּתֶן וְיִוְדִיעֵנוּ כִּי

לוֹ טְהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֶּתֶן. בְּתוֹרַת כְּתוּבִים אֲמָרוּ טְהוֹר, יָכוֹל יִפְטֹר וְלֹא תִּלְמוּד לומר וְטָהְרוּ, יָכוֹל אִם אֲמַר כֶּתֶן עַל טָמֵא טְהוֹר יִהְיֶה טְהוֹר תִּלְמוּד לומר טְהוֹר וְטָהְרוּ, וְעַל דָּבָר זֶה עָלָה הַלֵּל עֲלָיו הַשְּׁלוּם מִכָּבֵל (וְרוֹשְׁלָמִי פָּסְחִים פ"ו ה"א), מִשְׁמַע שְׁלֵא הָיָה יָכוֹל לְהַכְרִיחַם מִהַפְּסוּק עַד שֶׁעֲלָה לְאָרְץ יִשְׂרָאֵל

(לח) וְאִישׁ אֹרְאֵשָׁה כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֶרֶת בַּהֶרֶת
 לְבַנְתָּ:
 לח) וְגִבֹר אוֹ אֲתָמָא אַרְי יְהִי בְמִשְׁחָ בְסִרְהוֹן בְּהַרְן בְּהַרְן סִרְנָן:

כז"י ◀ בַּהֶרֶת • חֲבֵרְבוֹרוֹת.

(לט) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֶרֶת בַּהֶרֶת לְבַנְתָּ
 בַּהֶק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טְהוֹר הוּא: ם

כז"י ◀ בַּהֶרֶת לְבַנְתָּ • שְׂאִין לְבָן שְׁלֵהֶן עַז אֵלָא בְּהַה. בַּהֶק • כְּמִין לְבָן הַנְּרָאָה בְּכֶשֶׁר אָדָם אָדָם, שְׁקוֹרִין רוֹשׁוֹ, בֵּין חֲבֵרְבוֹרוֹת אֲדַמִּימוֹת, קְרוּי בַּהֶק, כְּאִישׁ עֵדֶשׁן שְׂבִין עֲדָשָׁה לְעֲדָשָׁה מִבְּחִיק הַבְּשָׂר בְּלֶבֶן צַח.

♦ יום שישי כ"ו אדר ב' ♦

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טְהוֹר הוּא:
 מ) וְגִבֹר אַרְי יִתֵּר שְׂעַר רִישָׁה קִרְחַת הוּא דְכִי הוּא:

כז"י ◀ קִרְחַת הוּא טְהוֹר הוּא • טְהוֹר מִטְּמֵאת נְתַקִּין, שְׂאִינוּ נִדוֹן בְּסִמְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שֶׁהֵם מְקוּם שְׂעַר, אֵלָא בְּסִמְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשְׂעַר לְבָן, וּמַחֲזִיחַ וּפְשִׁיזָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 95)

שְׂאִינוּ נִדוֹן בְּסִמְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן . . אֵלָא בְּסִמְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר (רש"י יג, מ) אינו מִפְּרַשׁ שָׂבָא לְלַמֵּד שׁ"מִרְט רֹאשׁוֹ" אינו מִטְּמֵא. וְנִמְוִקוּ עֵמוֹ: עַל "נְתַק הוּא" מִפְּרַשׁ רִשׁ"י "כֶּף שָׂמוּ שֶׁל נִגַּע שְׁבִמְקוֹם שְׂעַר", הֵינִי שֶׁהִנְגַּע אִינוּ נוֹצֵר מִנְּשִׁירָה דְּקֵא (וּדְלֵא כְּהַרְמָב"ן, שְׁפֵתב "שְׁנַתֵּק מִשֶׁם הַשְּׂעַר", הֵינִי שֶׁנִּגַּע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן עֵנִינוּ נְשִׁירַת שְׂעַר). וּמִכֵּינן שְׁנִשְׁיִירַת שְׂעוֹרוֹת אֵינָה נִגַּע, אִין סְבָרָא לּוֹמַר שׁ"מִרְט רֹאשׁוֹ" הוּא סִפּוֹן טְמֵאָה, וְאִין צָרַף לְשַׁלַּל אֶת זֶה; אֵלָא הַפְּתוּב מְלַמֵּד דִּינוֹ שֶׁל נִגַּע שׁוֹלֵד בְּמִקּוּם זֶה.

(מא) וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִּבְחַת הוּא טְהוֹר הוּא:
 מא) וְאִם מִלְּקַבֵּל אִפּוּהִי יִתֵּר שְׂעַר רִישָׁה גְלוֹשׁ הוּא דְכִי הוּא:

כז"י ◀ וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו • מִשְׁפּוּעַ קְדָקֵד כְּלָפִי פָּנָיו, קְרוּי "גִּבְחַת", וְאַף הַצְּדָעִין שְׁמַכְאֵן וּמַכְאֵן בְּכָלֵל, וּמִשְׁפּוּעַ קְדָקֵד כְּלָפִי אַחֲרָיו קְרוּי "קִרְחַת".

(מב) וְכִי־יִהְיֶה בְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבְחַת נִגַּע לְבָן אֲדַמְדָּם צָרַעַת
 פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ:
 מב) וְאִרְי יְהִי בְּקִרְחוּתָה אוֹ בְּגִלוֹשׁוּתָה מִכְּתֵשׁ חֲחֹר סִמוּק סִגִּירוֹת סִגְיָא הִיא בְּקִרְחוּתָה אוֹ בְּגִלוֹשׁוּתָה:

כז"י ◀ נִגַּע לְבָן אֲדַמְדָּם • פְּתוּף. מִנֵּין שְׂאֵר הַמְּרֹאוֹת? תְּלַמוּד לּוֹמַר: "כְּמִרְאָה צָרַעַת עוֹר בְּשָׂר" – כְּמִרְאָה הַצְּרַעַת

אור החיים על התורה - מהדורת 2008, אברמוביץ

בתורת ה' תמימה שבכתב, ואחריהם ועד היום זו היא עבודת הקדש בני תורה לדיק המקראות ולישכם על פי המאמרים שהם תורה שבועל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ החיים, וענן זה לא נמסר למשה בלעדית כל תורה שבועל פה היכן היא בלה רמוזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו ז"ל שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה, אין הפונה שלא ידע משה עקרון של דברים הלא ממונה הכל אפלו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודייקם היכן רמוזים בתורה, וזה לך האות מה שלפנינו שדרש הלל מהכתוב ההלכה שנאמרה למשה בעל פה ולא גלה ה' למשה עקרה בפתוב ובא הלל ודרשה, ודברים אלו נכונים הם:

שכל דבר תורה נאמר למשה ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, והגם שתצריך כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה אין חדוש שלא ידעו משה, אבל ההפרש הוא כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבועל פה, והנה האדון ברוך הוא בחכמתו יתברך רשם בתורה שבכתב כל תורה שבועל פה שאמר למשה, אבל לא הודיע למשה כל מה שתנן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה ללבש ההלכות שנאמרו למשה בסיני והסודות והדרשות בלן יתנו להם מקום בתורה שבכתב, ולזה תמצא באי התנאים וחרבו תורת כהנים וספרי וכו' וכל דרשותם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות והלבישום

שיעילו דברי הכהן אבל אם אמר על טמא טהור לא יועיל, ולא תקשה דלמא נתפון הכתוב באומר טהור אפלו ידע הוא שהוא טהור, כי אין זו אלא דחיה ותצדק קדם ברור האמת שכף באה הלכה, אבל אחר שהדין שאנו קובעים ביהור הוא הלכה, יותר נבחר לומר לזה נתפון מלדחות דחיות. וזה כלל נכון בפירושי התורה. וראיתי לישב מאמרי רז"ל שאמרו (ויק"ר פכ"ד) שלא יהיה דבר שלא נמסר למשה בסיני, ואפלו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ואמרו במקום אחר (במד"ר פי"ט) כי רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה באומר הדברים עשיתם אעשה לא נאמר וכו' יענין שם דבריהם, וכן כמה מאמרים שדומים לזה. ונראה כי ישוב המאמרים הוא. כי הן אמת

האמור בפרשת 'עור בשר': 'אדם כִּי־יִהְיֶה כְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ'. ומהו אמור בו? שִׁמְטָמָא בְּאַרְבַּע מְרָאוֹת וְנִדוֹן בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וְלֹא כְּמִרְאֵה צְרַעַת הָאֲמוֹר בְּשָׁחִין וּמִכָּה, שֶׁהוּא נִדוֹן בְּשְׁבוּעַ אֶחָד, וְלֹא כְּמִרְאֵה נִתְקִין שֶׁל מְקוֹם שְׁעָר, שְׂאִין מְטַמְּאִין בְּאַרְבַּע מְרָאוֹת: שְׂאֵת וְתוֹלְדָתָהּ, בְּהֵרַת וְתוֹלְדָתָהּ.

מג ויחזי יתה פהנא והא עמיק מכתשא חזרא סמקא בקרהותה או בגלושותה כמחזי סגירותא משך בסרא:

מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא וסאבנה פהנא ברישה מכתשה:

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבִנְיָה אֲדַמְדָּמַת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כְּמִרְאֵה צְרַעַת עוֹר בָּשָׂר:

(מד) אִישׁ־צְרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאֵנוּ הַכֹּהֵן בְּרֵאשׁוֹ נִגְעוֹ:

ע"ש 'בראשו נגעו' • אין לי אלא נתקין, מניין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: 'טמא וטמאנו', לרבות את גלן. על גלן הוא אומר: 'בגדיו יהיו פרמים וגו' • אור החיים

מה וסגינא די בה מכתשא לבושהי יהון מבזעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאבלא יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי:

ע"ש 'פרמים • קרועים • פרוע • מגדל שער • ועל-שפם יעטה • פאבל • שפם • שער השפתיים, גרינו"ן בלע"ז • וטמא טמא יקרא • משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק ה) •

(מה) וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא יִקְרָא:

מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב הוא בלחודיהי ייתב מברא למשריתא מותבה:

(מו) כָּל־יְמֵי אִשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מְחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ: ׀

ע"ש 'בדד ישב' • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמר רבתינו: מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות (פסחים טז) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י יג, מו) כתב בספר 'מאור עינים': השם 'יתברך' מקבל תענוג מכל אחד מישראל, אפלו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון הרע על אחד מישראל, אפלו כשאומר אמת, הוא מבטל תענוג הבורא . . ומביא בו מדת עצבות כביכול . . ומהפך מענג לנגע. לכן שכרו מדה פנגד מדה - נגעים באים עליו. אור החיים

מו וילבושא ארי יהי בה מכתש סגירו כלבוש צמר או כלבוש פתן:

(מו) וְהַפְגֵד כִּי־יִהְיֶה כּוֹ נִגַּע צְרַעַת בְּבִגְדוֹ צֹמֵר אוֹ בְּבִגְדוֹ פְשִׁתִּים: אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

עושה לו דבר, וכן הוא אומר (איכה ג) מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו ודרשו ז"ל (נלקוט תה"מ) יעין שם דברייהם. ועין מה שכתבתי (בראשית ד' ז) בפסוק הלא אם פטיב שאת:

מו) והפגד וגו'. אומר וא"ו החבור, דרש רבי יוסי הגלילי (בב"ב) וזה לשונו מחוץ למחנה מושבו והפגד למד על הבגדים שהם טעונים שלוח חוץ לשלשה מחנות, ואמרו עוד שם אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדים מניין לרבות הכלאים תלמוד לומר והפגד וגו'. וקשה דלמא לא בא רבוי וא"ו והפגד אלא או להסמיכו לדין שלוח חוץ לשלשה מחנות

לצד שה' זולל בו כל כף שהפריח צרעת בקרחתו ובגבחתו זה יגיד כי טמאתו מרבה משאר נגעים הנכאים בהצנע, כי ה' יחוש על כבוד הקריות, וזה מעשיו מוכיחות כי נמאס בעיני ה' ויסרו נגע פנה רחמנא לצלן. ולזה גמר אמר בראשו נגעו לתת טעם לקריאתו פן איש צרוע וגו' כי בראשו נגעו:

מו) כל ימי. פרוש כל זמן שנגעו בו שהוא עונו כמו כן ישאר בטמאת צרעתו והוא אומר וטמא פרוש יצמד בטמאתו. ואמרו טמא הוא פרוש על דרך אומר (וימיה ב) תיסרך רעתך, שאין ה' ברוך הוא מטמאו אלא טמא הוא מעצמו לצד פעלתו ואין ה'

מד) צרוע הוא טמא הוא. נראה לפרש הפסוק כדרך שפרש הלל בפסוק טהור הוא שכתבנו בסמוך, וכאן הוא מוכר ביותר כי אמר צרוע הוא לגופה ואף על פי כן צריך שיטמאהו הכהן, ואם לא טמאו הכהן אין לו טמאה, וכפל לומר טמא הוא למעט אם אמר על הטהור טמא כי דוקא זה שטמא הוא כפי האמת הוא שיטמאנו הכהן אבל אם היה טהור ואמר לו טמא אין זה טמא אלא טהור, וטעם שקפל טמא וטמאנו, דרשו בתורת כהנים לרבות כל הטמאות שצריכין מפי פה: צרוע הוא. ולא אמר צרעת הוא, אולי כי

מח או בשתיא או בערבא לכתנא ולעמרא
או במשפא או בכל עביד משף:
בכל-מלאכת עור:

כ"ז לַפְּשֵׁתִים וְלַצֹּמֶר • שֵׁל פְּשֵׁתִים, או שֵׁל צֹמֶר. או בעור • זה עור שֵׁלָא נַעֲשֶׂה בוּ מְלֹאכָה. או בכל-מְלֹאכֶת עור • זה עור שֵׁנַעֲשֶׂה בוּ מְלֹאכָה.

מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או
במשפא או בשתיא או בערבא או בכל מאן
דמשף מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא:
והראה את-הכהן:

כ"ח ירקק • ירק שפירקין • אדמדם • אדם שבאדמים.

נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא
שבעת יומין:
וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעֵת יָמִים: אור החיים

נא ויתחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי
אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או
בערבא או במשפא לכל די תעבד משפא
לעבידא סגירות מחזרא מכתשא מסאב
הוא:

נב וראה את-הנגע ביום השביעי כי-פשה הנגע בפגד
או-בשתי או-בערב או בעור לכל אשר-יעשה העור
למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא:

כ"ט צרעת ממארת • לשון "סלון ממאיר" (חוקאל כח) פויינט"ש בלע"ז. ומדרשו: יתן בו מארה, שלא תהנה הימנו.

נב ושרף את-הפגד או את-השתי או את-הערב בצמור
או בפשתים או את-כל-כלי העור אשר-יהיה בו הנגע
כי-צרעת ממארת הוא באש תשרף:

כ"י בצמור או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואנצי פשתן

אור החיים על התורה - מהדורת בוס, אברמוביץ

ממשפט צרעת אדם, שצרעת אדם ישנה בלא
הסגר פשהיא צרעת וצרעת הפגד הגם שהיא
צרעת כמו שאמר הכתוב נגע צרעת היא אף
על פי כן לא צנה שישמאנו הכהן אלא
יסגירנו, ונמצא כפי זה מחשיב הכתוב בגדי
אדם מאדם עצמו, ונראה כי הפגדים לצד
שהחלטו הוא פליונו אם בפעם ראשונה יחלט
אם בן אין תרופה לבעל תשובה לשוב על
חטא שצרעת זה בא בעבורו, וכבר קדם לנו
כי לא יחפץ ה' בהפסד וכליון קמון אדם,
צא ולמד מה שדרשו ז"ל (תוי"כ, נגעים פי"ב
מ"ה) בפסוק וצנה הכהן ופנו את הפית
שהקבה חס אפלו על קמון הקבוי של
הרשעים, אשר על כן אין לה נגע בפגדים
שיחלט בפעם אחר, מה שאין כן האדם
שישנו בתשובה ותקון גם אחר החלטו שהרי
אינו נאבד בהחלטו אלא נבדל ובשובו יוסר
ממנו הנגע ויטהר לזה ישנה לצרעת חלוטה
בפעם ראשונה, וישרים דרכי ה':
חטלת פרשת תזריע

פשתים עמו תלמוד לומר או, אם בן תבת
או צריכה לעצמה ואינה מעכבת סמיכות
צמר לפשתים, וזה הוא שעור הכתוב בפגד
צמר ולא דוקא צמר אלא הוא הדין אם
יהיה בגד פשתים שניהם שונים בדין, ולזה
דרשו מה פשתים כבדיתו, פרוש שאין דרך
בגי אדם לצבוע בגדי פשתים אף צמר וכו',
ומה שהצדף לרבות כלאים מןהפגד לא לצד
הטעות שיבוא מתבת או כמו שהשב בעל
קרפן אהרן אלא לצד שלא אמר הכתוב אלא
צמר ופשתים, כלאים מנזן לנו לומר, ואם
היינו אומרים שהצדף לצד שאמר או פדברי
בעל קרפן אהרן אם בן תבת או תבוא כה
הסברא שפסקה בין הצמר ובין הפשתים
לכל דבר שלצד זה הצדף הכתוב לרבות
ובזה הצדף הכתוב כי או פסקה, מעתה אין
מקום לומר מה פשתים כבדיתו והלא או
אפסקיה והבן:
ג וראה הכהן וגו' והסגיר. צריך לדעת
מה טעם שנה הכתוב משפט צרעת הפגד

או לרבות כלאים. ואולי כי דרשת רבי יוסי
הגלילי היא מנא"ו, ודרשת רבי כלאים מה"א
של הפגד ממה שלא אמר ובגד:
בפגד צמר או בפגד וגו'. צריך לדעת למה
אמר או ולא הספיק לומר בפגד צמר
ובגד פשתים ומה גם לדברי הרב בעל
קרפן אהרן שפרש שטעם שהצדף לרבות
כלאים לצד שאמר הכתוב או שחלקם כל
אחד לבדו תגדל הקשוא שלא היה צריך
לקבא לא או ולא רבוי והפגד, ועוד תגדל
הקשוא שאמרו שם בתורת קהנים יכול יהיו
מטמאין בין צבועים בין שאינם צבועים
תלמוד לומר בפגד צמר או בפגד פשתים
מה פשתים כבדיתו אף צמר כבדיתו ע"כ,
קשה הלא הכתוב אדרבה החזיש זה ממה
שאמר או חלקם לומר שאין ללמד צמר
מפשתים:
ונראה כי צריך הכתוב לומר או שלא יטעה
אדם לומר שלא יטמא בנגעים אלא
בגד של שניהם על זה הדרך בגד צמר ובגד

שיעור יומי לשבת קודש כ"ז אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע נא
וישקפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם כן, מה תלמוד לומר: "בצמר
או בפשתים"? להוציא את האמרות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמריות, לשון שפה, כמו אמרא.

(נג) ואם יראה הכהן והנה לא־פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכל־פלי־עור:
נג ואם יחזי כהנא והא לא אוסף מכתשא כלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף:

(נד) וצוה הכהן וכבסו את אשר־בו הנגע והסגירו שבעת־ימים שנית:
נד ויפקד כהנא ויחורון ית די בה מכתשא וינסגרה שבעת יומין תנינות:

ע"י את אשר־בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר־בו הנגע". יכול כל הבגד כלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא כיצד? יכבס מן הבגד עמו.

♦ שבת קודש כ"ז אדר ב' ♦

(נה) וראה הכהן אחרי הפכס את־הנגע והנה לא־הפך הנגע את־עינו והנגע לא־פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו:
נה ויחזי כהנא בטר דחורו ית מכתשא והא לא שגא מכתשא מן פד הוה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא היא בשחיקותה או בחדתותה:

ע"י אחרי הפכס. לשון העשות. לא־הפך הנגע את־עינו. לא הכהה ממראיתו. והנגע לא־פשה. שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד לומר: "והסגיר את הנגע", מכל־מקום, דברי רבי יהודה. ויחכמים אמרים וכו', כדאיתא בתורת כהנים, ורמזתיה כאן לישוב המקרא על אפניו. פחתת הוא. לשון גמא, כמו (שבו"ל ב יז): "באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, נגע שפראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו. כתרגומו: בשחיקותה או בחדתותה. קרחתו. שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצריך לגזרה שוה: מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכך אחז הכתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון ישנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקדקד וילאחריו, כף מפרש בתורת כהנים.

(נו) ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע אחרי הפכס אתו וקרע אתו מן־הפגד או מן־העור או מן־השתי או מן־הערב:
נו ואם חזא כהנא והא עמא מכתשא בטר דחורו יתה ויבזע יתה מן לבושא או מן משקא או מן שתיא או מן ערבא:

ע"י וקרע אתו. יקרע מקום הנגע מן הבגד וישרפנו.

(נז) ואם־תראה עוד בפגד או־בערב או בכל־פלי־עור פחתת הוא באש תשרפנו את אשר־בו הנגע:
נז ואם תתחזי עוד בלבבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף סגיא היא בנורא תוקדנה ית די בה מכתשא:

ע"י פחתת הוא. דבר החוזר וצומח. באש תשרפנו. את כל הבגד.

(נח) והפגד או־השתי או־הערב או־כל־פלי העור אשר תכבסו וסר מהם הנגע וכבסו שנית וטהרו:
נח וילבושא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשף די יתחור ויעדי מנהון מכתשא ויצטבע תנינות וידפי:

ע"י וסר מהם הנגע. אם כשכבסוהו בתחלה על־פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי. וכבסו שנית. לשון טבילה.

תרגום של 'כפופסין' שבפרשה זו לשון לבון: "ויתחור", חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכך תרגומו 'ויצטבע'. וכן כל כפופסי בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויצטבע'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ז עמ' 93)

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אֶפְשֶׁר לְבָאֵר אֶת הַמְטָרָה שֶׁל כְּבוֹס זֶה בְּשֵׁנֵי פָּנִים. א. הַסֵּרֶת הַנֶּגַע, וּלְפִי זֶה מִשְׁמְעוּתָהּ - לַבּוֹן. ב. הַסֵּרֶת **שְׂמַאת** הַנֶּגַע שֶׁהִתְפַּשְׁטָה בְּכֹל הַבְּגָד, וְאִזּוּ מִשְׁמְעוּתָהּ - טְבִילָה. וּמֵמָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכַבֵּס **שְׂנִית**" מִשְׁמַע שֶׁהוּא בָּא בְּהַמְשָׁךְ לְרֵאשׁוֹן וְיֵשׁ לָהֶם תֵּכֵן דּוּמָה. לָכֵן מְפָרֵשׁ לְשׁוֹן 'טְבִילָה', הֵינּוּ שֶׁשְׁנֵיהֶם מְטַהְרִים אֶת הַבְּגָד: הַרֵאשׁוֹן מְסִיר אֶת הַנֶּגַע, וְהַשְּׁנִי אֶת הַטְּמֵאָה. אִךְ אִם הוּא לְשׁוֹן 'לַבּוֹן' - נִמְצָא שֶׁהַרֵאשׁוֹן כָּלֵל לֹא טָהַר אֶת הַבְּגָד, רַק הַשְּׁנִי.

(נט) **זֹאת תּוֹרַת נְגַע־צִרְעַת בְּגַד הַצֹּמֵר** | **אוּ הַפְּשָׁתִים אוּ הַשְּׂתִי אוּ הָעֵרֶב אוּ כָּל־כְּלֵי־עוֹר לְטַהֲרוֹ אוּ לְטַמְּאוֹ: פַּפֵּס**

נט דָּא אורייתא דמכתש סגירו בלבוש צמר
או כתנא או שתתא או ערבא או כל מאן
דמשף לרפיותה או לסאבותה: פ פ פ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת מלכים ב

ד מִבַּיַּת אִישׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה וַיֵּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בַּפּוּרִים עֲשׂוּרִים־לֶחֶם שְׁעָרִים וְכַרְמֶל
בְּצִקְלָנוּ וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ: מִגַּ וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אַתָּן זֶה לִפְנֵי מַאֵה אִישׁ וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם
וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְהוֹתַר: מִד וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּותֵרוּ כְּדַבֵּר יְהוָה: ה ׀ וַנִּעְמָן
שֶׁר־צָבָא מִלֶּךְ־אַרְם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וְנִשְׂא פָּנִים כִּי־בֹ נִתְּן־יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאַרְם וְהָאִישׁ
הָיָה גִבּוֹר חֵיל מְצַרְעִ: כ וְאַרְם יֵצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל נֶעְרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אִשֶׁת
נַעֲמָן: ג וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבֵרָתָהּ אַחְלֵי אֲדֹנָי לִפְנֵי הַנְּבִיא אֲשֶׁר בְּשַׁמְרוֹן אִזּוּ יֵאָסֶף אֹתוֹ מִצַּרְעָתוֹ: ד וַיֵּבֵא
וַיַּגִּד לְאֲדֹנָיו לֵאמֹר כִּזְאת דְּבַרָה הַנֶּעְרָה אֲשֶׁר מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל: ה וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־אַרְם לֶךְ־כָּא
וְאֶשְׁלַח סֶפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ וַיִּקַּח בִּידוֹ עֵשֶׂר כַּפְּרֵי־כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֶלְפִים זָהָב וְעֵשֶׂר
חֲלִיפוֹת בָּגָדִים: ו וַיֵּבֵא הַסֶּפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כִּבּוֹא הַסֶּפֶר הַזֶּה אֵלַיךְ הֲנֵה שְׁלַחְתִּי
אֵלַיךְ אֶת־נַעֲמָן עַבְדִּי וְאִסְפָּתוֹ מִצַּרְעָתוֹ: ז וַיְהִי כִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֶּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר
הָאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וּלְהַחְיֹת כִּי־זֶה שְׁלַח אֵלַי לֵאסֶף אִישׁ מִצַּרְעָתוֹ כִּי אֲדִדְעוּ־נָא וּרְאוּ
כִּי־מִתְאַנֶּה הוּא לִי: ח וַיְהִי בְשָׁמְעֵ | אֵלִישַׁע אִישׁ־הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח
אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעַת בְּגָדֶיךָ יְבִיא־נָא אֵלַי וַיִּדַע כִּי יֵשׁ נְבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: ט וַיֵּבֵא נַעֲמָן בְּסוּסָיו
וּבְרֻכָּבוֹ וַיַּעֲמֵד פֶּתַח־הַבַּיִת לְאֵלִישַׁע: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֵלִישַׁע מִלְּאָד לֵאמֹר הֲלוֹךְ וּרְחַצְתָּ
שִׁבְעַ־פְּעָמִים בִּירְדֵּן וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרְךָ לֶךְ וַיְטַהֵר: יא וַיִּקְצַף נַעֲמָן וַיִּלְךְ וַיֹּאמֶר הֲנֵה אִמְרָתִי אֵלַי | יצא
יֵצְאוּ וְעַמֵּד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהָיו וְהִנֵּיף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמְּצַרְעִ: יב הֲלֹא טוֹב אָמְנָה
וּפְרָפֵר נַהֲרוֹת דְּמִשְׁק מִכֹּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא־אַרְחֵץ בָּהֶם וַיְטַהֲרֵתִי וַיִּפֶן וַיִּלְךְ בַּחֲמָה: יג וַיִּגְשׂוּ
עַבְדָּיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אֲבִי דְבַר גָּדוֹל הַנְּבִיא דְבַר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאַף כִּי־אָמַר אֵלֶיךָ
רְחֵץ וַיְטַהֵר: יד וַיִּרֵד וַיִּטְבַּל בִּירְדֵּן שִׁבְעַ פְּעָמִים כְּדַבֵּר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ כִּבְשָׂר נַעַר קָמָן
וַיְטַהֵר: טו וַיִּשְׁבֹּ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־מַחְנֵהוּ וַיֵּבֵא וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי

נג

אִין אֱלֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח־נָא בְרָכָה מֵאֵת עֲבָדֶיךָ: טו וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה
אֲשֶׁר־עֲמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־אֶקַּח וַיִּפְצַר־בוּ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן: ז וַיֹּאמֶר נַעֲמֹן וְלֹא יִתֵּן־נָא לְעֲבָדֶיךָ מִשָּׂא
צִמְד־פְּרָדִים אָדָמָה כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד עֲבָדֶיךָ עֲלֶיהָ וְזָבַח לְאֱלֹהִים אַחֲרָיִם כִּי אִם־לְיְהוָה: יח לְדַבֵּר
הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעֲבָדֶיךָ כִּבּוּא אֲדָנִי בֵּית־רְמוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא | נִשְׁעַן עַל־יָדָיו וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי
בֵּית רִמּוֹן כִּהְשַׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן יִסְלַח־[כתיב נא] יְהוָה לְעֲבָדֶיךָ כִּדְבַר הַזֶּה: יט וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם
וַיֵּלֶךְ מֵאֵתוֹ כְּבָרַת אָרֶץ:

הפטרה לפרשת תזריע - החודש לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קפח

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר"ר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"א וכ"ג אדר"ר והקודמם ושלאחריו, בתוך הדברים כותב השאלה, מה הוא רצונו (של הקב"ה) מה יעשה האדם ויצא ידי חובתו.

הנה כבר נאמר האלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, ועשיית האדם ישר מבואר בספר הישר היא תורתנו הק' תורה שבכתב ותורה שבעל פה שבהם נגלה רצון העליון ברוך הוא, ובהם מבוארים העצות לבירור הספיקות אם מתעוררים בזה, וכן העצות איך להבחין מה בא מצד הקדושה וכו' וענין האחרון בפרט מבואר בתורת החסידות ובשיחות רבותינו נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

ובהנוגע אליו בפרט, כיון שהשגחה העליונה העמידתו בחלק היפה, לחנך בני ובנות ישראל בחינוך כשר שמלאכה זו נקראת מלאכת שמים אין מקום לספק, ואף שבהנוגע לפעולות פרטיות ובענינים מסוימים יש מקום לומר לכאן או לכאן [וכנראה שכוונתו בפרט לעסקנות צבורית נוסף על עבודתו בחינוך, ולחובתו בהנוגע לזוגתו ולילידיהם שיחיו] - הנה על כגון דא אמרו דאגה בלב שיחנה לאחרים, וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר האמצעי שעיי"ז הנה שתי נפה"א נגד נפש הבהמית אחת, והעיקר כנ"ל שלא לבקש חשבונות רבים, וילך לבטח ובתום דרכו, וברובא דרובא הנה גם בשו"ע ימצא הוראה איך ומה עליו לעשות.

בהנוגע להסברא להעתיק לכפר חב"ד, מובן שלכל לראש צריך לברר דעת זוגתו תחי' בזה, ואם תסכים על הענין בלבב שלם, טוב הדבר, אלא שמתחלה יבקרו שניהם בכפר ויראו הענינים על אתר, כי כמה סוגים בדירות בכפר חב"ד. וכן יכינו מראש ענין של פרנסה, כמובן.

בודאי מתכוונים לקראת ימי הפורים הבע"ל ואיך לנצלם במסגרת הרשת ובמסגרת צעירי אגודת חב"ד.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ד אדר ב' מפרק קיג עד סוף פרק קיח</p>	<p>יום ראשון - כ"א אדר ב' מפרק קד עד סוף פרק קה</p>
<p>יום חמישי - כ"ה אדר ב' פרק קיט מפסוק א עד סוף פסוק צו</p>	<p>יום שני - כ"ב אדר ב' מפרק קו עד סוף פרק קז</p>
<p>יום שישי - כ"ו אדר ב' פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>	<p>יום שלישי - כ"ג אדר ב' מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>
<p>שבת קודש - כ"ז אדר ב' מפרק קכ עד סוף פרק קלד</p>	

יום ראשון כ"א אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 98, פרק לח. והנה... עד עמ' נ, אברי הגוף.

37 הוציא בשפתיו - את מלות קריאת שמע או ברכת המזון או
 38 ברכות או תפילה, ולא פנן לבו - יצא ידי חובתו בדיבור, -
 39 אף שלכתחילה צריכים גם לכון, ואין צריך לחזר, - כדי לומר
 40 אותן בכוונה, לבד מפסוק ראשון של קריאת שמע, וברכה
 41 ראשונה של תפלת
 42 שמונה עשרה, - שאם לא
 43 כיוונו בהן, לא יוצאים ידי
 44 חובה גם בדיעבד, ובראיא
 45 [גריש פק ב דברכות]: -
 46 וכמו שאנו מוצאים בתחילת
 47 פרק שני במסכת ברכות:
 48 "עד כאן מצות פונה - עד
 49 סוף פסוק ראשון של קריאת
 50 שמע המצוה היא בעיקר
 51 הכוונה, מפאן ואלף -
 52 בשאר פסוקי קריאת שמע,
 53 מצות קריאה וכו'". -
 54 ויוצאים בהם ידי חובה
 55 בדיבור, גם אם חסרה
 56 הכוונה. - לכאורה יש
 57 לשאול: מדוע לא תהינה,
 58 כוונה ומחשבה (בלי דיבור).
 59 טובות כל כך כמו דיבור בלי
 60 כוונה? - אלא, לפי מה שלמדנו במעלת הדיבור, הדבר מוסבר.
 61 והינו, משום שהנשמה אינה צריכה תקון לעצמה במצות, רק
 62 - ענין המצוות בא כדי להמשיך אור - להביא לעולם הזה את
 63 האור האלקי ובכך לתקן נפש החיונית והגוף, - וזאת, על ידי
 64 אותיות הדבור שהנפש מדברת בה' מוצאות הפה, -
 65 הגשמיות, וכן במצות מעשיות שהנפש עושה בשאר אברי
 66 הגוף: - מתעלים על ידי כך הנפש החיונית והגוף. ומכיוון, כפי
 67 שהוסבר - שה"תכלית" היא בשביל הנפש החיונית והגוף, הרי בכל
 68 המצוות שבדיבור, אינן עוזרות הכוונה והמחשבה בהן בלבד, דבר
 69 שיש לו שייכות לנפש האלקית, אלא מן ההכרח שיהיה כאן דיבור,
 70 ומטעם זה יוצאים ידי חובה בדיעבד בדיבור בלי כוונה ומחשבה.
 71 שכן, על ידי מעשה ודיבור דוקא, מעלים ומתקנים את הנפש
 72 החיונית והגוף.

1 פרק לח. בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, מעלת המצוות המעשיות
 2 והמצוות התלויות בדיבור, שעל ידן מתעלה הנפש החיונית לקדושה.
 3 שכן, המצוות שבמעשה ושדיבור, נעשות בכוח הנפש החיונית, המחיה את
 4 האברים הגשמיים (כלי הביצוע של המצוות) וככוח מוצאות הפה והלשון וכו'
 5 הגשמיות, שעל ידן באות דיבורי
 6 התורה והתפילה לידי ביטוי.
 7 ומכיון שתכלית ירידת הנשמה
 8 למטה היא, הרי, לא בשביל
 9 הנשמה עצמה, כי אם, כדי לתקן
 10 ולהעלות את הנפש החיונית
 11 והגוף - הדבר מושג על ידי
 12 מצוות מעשיות ועל ידי המצוות
 13 שבדיבור.
 14 והנה, עם כל הנזכר
 15 לעיל, - אודות מעלת
 16 המצוות שבמעשה
 17 ושדיבור, שעל ידן מתעלה
 18 הנפש החיונית לקדושה,
 19 יוכן היטב פסק ההלכה
 20 הערוכה בתלמוד
 21 ופוסקים ה"הרהור לאו
 22 ברבור דמי, - ש"הרהור"
 23 (מחשבה) אינו נחשב כמו
 24 דיבור, ואם קרא קריאת שמע במחשבתו ובלבו לבד - גם אם
 25 עשה זאת בכל כח פונתו - לא יצא ידי חובתו, - בקריאת
 26 שמע, על ידי הרהור בעניני קריאת שמע על כל כוונתיה, וצריך
 27 לחזר ולקרוא, - ולבטא את מלות קריאת שמע בפיו; וכן בברכת
 28 המזון² ובראיא³, - (אף שלא נאמר בה ודברת במ כמו בקריאת
 29 שמע)⁴ - אף שלגבי ברכת המזון לא נאמרה בתורה הלשון
 30 "ודברת", כמו שכתוב בקריאת שמע; למרות זאת, הדין הוא, שאין
 31 יוצאים ידי חובת ברכת המזון בהרהור בלבד, אלא מן ההכרח
 32 לבטא דיבור דוקא, ובשאר ברכות⁵ - (אף שהם רק¹⁴) דרבנן,
 33 - וכן גם בשאר ברכות, אף שהן רק מדרבנן, וכתפלה⁶; - (אף
 34 שהיא "עבודה שלב"¹⁴) - עבודה עם הלב ובתוך הלב. בכל זאת,
 35 מן ההכרח, שהתפילה תהיה בדיבור דוקא, ולא יוצאים ידי חובה
 36 על ידי הרהור בלב בעניני התפילה⁷. ואם - ולעומת זה, אם

ליקוטי אמרים

פרק לח והנה עם כל הנ"ל יוכן היטב פסק ההלכה
 הערוכה בתלמוד ופוסקי' דהרהור
 לאו כדבור דמי ואם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד
 בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא
 וכן בברכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן
 וכתפל' ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו יצא ידי חובתו
 בדיעבד ואין צריך לחזור לבד מפסוק ראשון של ק"ש
 וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה וכדאי'
 [ברפ"ב דברכות] ע"כ מצות כוונה מכאן ואילך מצות
 קריאה וכו'. והיינו משום שהנשמה אינה צריכה
 תיקון לעצמה במצוות רק להמשיך אור לתקן נפש
 החיונית והגוף ע"י אותיות הדבור שהנפש מדברת בה'
 מוצאות הפה וכן במצוות מעשיות שהנפש עושה
 בשאר אברי הגוף:

1. ברכות כ, ב. שו"ע או"ח סימן סב סעיף ג. 2. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א. 3. שו"ע שם, סימן קפה, סעיף ב. 4. לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 5. שו"ע שם, סימן רו, סעיף ג. 6. שם, סימן קא, סעיף ב. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה הנ"ל בפ"ע ל"ק כלל - כי אין שייך להקשות
 למה ציווה ה' מצוה לדבר ג"כ, כמו של"ק למה ציווה לעשות כו' אבל צריך הבנה (היטב) - למה במצוה ששייך בה ב' הענינים, דבור וכוונה,
 דינם הפכי". כלומר: דבר זה כשלעצמו לא היה קשה כלל, שהרי לא שייך לשאול מדוע ציווה הקב"ה מצוה של דבר גם, כשם שלא שייך
 לשאול מדוע ציווה הקב"ה לעשות מצוה מעשית; אלא מה שיש להבין הוא מדוע במצוה ששייכים בה שני הענינים של דיבור וכוונה, - דינם
 הפכי: בדיבור בלא כוונה - יוצאים ידי חובה, ואילו בכוונה בלא דיבור - לא יוצאים ידי חובה; וזאת מסיים רבנו הזקן: ואם הוציא בשפתיו...
 8. שו"ע שם, סימן ס, סעיף ה. 9. שם סימן קא, סעיף א. 10. יג, ב.

יום שני כ"ב אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נ, אך אעפ"כ... עד עמ' נ, כל חי.

35 – שְׁלֵא יַחֲזֹר לְהִיּוֹת אִין וְאַפְסִי בְּשִׁהֲיָהּ, - לפני בריאתו. - כפי
 36 שרבנו הזקן יסביר להלן, ב"שער היחוד והאמונה", שלולא היה
 37 האור האלקי ניצב ופועל תמיד בנברא - היה הנברא חוזר להיות
 38 אין ואפס כמו קודם שנברא. הרי שגם לדומם יש אור וחיות אלקי
 39 המחיה ומאיר אותו. כך,
 40 ויותר מכך, ישנו בגוף של
 41 עצם חי - ובכל זאת, אין
 42 השוואה יחס כלל בין האור
 43 והחיות שבנשמה: וְאַף־עַל־
 44 פִּירְכֵן אִין עֲרֹךְ וְדַמְיוֹן
 45 כָּלֵל בֵּין בְּחִינַת אֹר
 46 וְחִיּוֹת הַמְּאִיר בְּגוֹף לְנַפְי
 47 בְּחִינַת אֹר וְחִיּוֹת הַמְּאִיר
 48 בְּנִשְׁמָה, שְׁהִיא נִפְשׁ כָּל
 49 תִּי. - שכן, דבר מובן הוא
 50 שאין השוואה כלל בין
 51 גשמיות לרוחניות. גם
 52 החוקרים מודים, ש"התהוות
 53 הגשמיות מן הרוחניות - אין
 54 לך יש מאין גדול מזה". ומכיון שהגוף הוא מציאות גשמית, והנפש
 55 - מציאות רוחנית - הרי שאין יחס והשוואה ביניהם. וההבדל הוא,
 56 כמובן, בכך שהאור והחיות המאיר בגוף אינו דומה כלל לאור
 57 וחיות המאיר בנפש. ורבנו הזקן מסביר שההבדל אינו מתבטא
 58 במדת ההעלם והגילוי של האלקות, שהאלקות בגוף מוסתרת,
 59 ובנפש - בהתגלות, שכן, בכך הם שניהם שווים: כשם שהגוף הוא
 60 נברא שבעולם הזה, בו החיות האלקית מוסתרת על ידי לבוש של
 61 קליפת נוגה, ולכן לא נראה בגוף שחיותו היא אלקות, כך גם קיים
 62 אותו לבוש־מסתיר על החיות האלקית המחיה את הנפש, ולא
 63 רואים ולא מרגישים שחיות הנפש באה מאלקות. ההבדל שבין
 64 הגוף והנפש, מתבטא במדת הצמצום וההתפשטות של האור
 65 והחיות האלקית - אם האור והחיות הבאים דרך ההעלמה, הם
 66 עצמם באים במדה מצומצמת, או שהם, האור והחיות, באים
 67 בהתפשטות, כלומר שלמרות שהאלקות של האור והחיות אינה
 68 נראית, אבל החיות עצמה, על כל פנים, נראית. ובלשון ה"תניא":

1 עד כאן (החל מפרק ל"ה) למדנו על המעלה הגדולה שב"לעשותו",
 2 שכל התכלית טמונה במצוות מעשיות. שכן, כאמור, כדי שתתבצע
 3 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שתהיה לו יתברך "דירה
 4 בתחתונים", שבעולם הזה הגשמי תהיה "דירה", מקום, להתגלות
 5 אור אין סוף ברוך הוא -
 6 הרי זה בא על ידי מצוות
 7 מעשיות דוקא, או מצוות
 8 שבדיבור הנחשב למעשה.
 9 כי, על ידי כך, מתבררת
 10 החיות של הנפש החיונית
 11 והגוף, הבאה מקליפת נוגה,
 12 ועולה לקדושה. ועל ידי
 13 העלאתה של קליפת נוגה,
 14 תתבטנה ממילא, הקליפות
 15 הטמאות לגמרי האחרות,
 16 ולא ישאר שום דבר
 17 שיסתיר על אלקות, ויאיר
 18 אור אין סוף בעולם הזה
 19 במדה יותר גדולה מאשר
 20 בעולמות העליונים. להלן תוסבר המעלה שבכוונת המצוות. היינו,
 21 בכוונה שיש ליהודי, שעל ידי המצוה שהוא מקיים, יתאחד עם
 22 הקב"ה מצוה המצוה - ובגלל כך הוא עושה את המצוה, שכן אנו
 23 מוצאים, מצד שני, יתרון גם לגבי הכוונה. אַךְ אַף־עַל־פִּירְכֵן
 24 אָמְרוּ: "תְּפִלָּה אוֹ שְׂאֵר בְּרָכָה - הנאמרות בְּלֵא בְּנֵה הֵן בְּגוֹף
 25 בְּלֵא נִשְׁמָה, - מדוע מדמים את התפילה, או הברכה, ל"גוף", ואת
 26 הכוונה - ל"נשמה"? - פְּרוּשׁ, כִּי כְּמוֹ שֶׁכָּל הַבְּרִואִים שֶׁפְּעוּלָם
 27 תְּהִי שֵׁישׁ לָהֶם גּוֹף וְנִשְׁמָה, שָׁהֶם: "נִפְשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר
 28 אִישׁ", וְנִשְׁמַת "כָּל אֲשֶׁר רוּחַ חַיִּים בְּאִפְיוֹ" מְכַלֵּי חַיִּים,
 29 - לכל נברא בעולם יש גם גוף וגם נשמה, וְה' מְחַיֶּה אֶת כָּלֵם
 30 וּמְחַיֶּה אוֹתָם מֵאִין לֵישׁ תְּמִיד בְּאֹר וְחִיּוֹת שֶׁמְשַׁפֵּעַ בָּהֶם, -
 31 בגוף ובנשמה; שְׁגַם הַגּוֹף הַחֲמִירי, - ולא רק הגוף, אלא גם וְאַפְלוֹ
 32 אֲבָנִים וְעֵפֶר הַדּוֹמָם מִמֶּשׁ - בהם לא נראית אפילו התנועה
 33 החיונית שישנה בצומח, הגדל מקטן לגדול - הרי אפילו בהם, יֵשׁ
 34 בּוֹ אֹר וְחִיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, - ובמה מתבטאת החיות שבדומם?

ליקוטי אמרים

אך אעפ"כ אמרו תפלה או שאר
 ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה פי' כי כמו שכל
 הברואים שבעו"הו שיש להם גוף ונשמה שהם נפש
 כל חי ורוח כל בשר איש ונשמת כל אשר רוח חיים
 באפיו מכל בעלי חיים וה' מחיה את כולם ומהוה אותם
 מאין ליש תמיד באור וחיות שמשפיע בהם שגם
 הגוף החומרי ואפי' אבנים ועפר הדומם ממש יש בו
 אור וחיות ממנו ית' שלא יחזור להיות אין ואפס כשהיה
 ואעפ"כ אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיו' המאיר
 בגוף לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש
 כל חי

יום שלישי כ"ג אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נ, ואף שבשניהם... עד עמ' 100, והתפשטות.

74 בְּחִינַת הַסֵּתֵר פְּנִים - שפנימיות החיות מוסתרת, וְלִבְוִשִׁים שְׁוִים,
 75 שְׁהָאֹר מְסַתֵּר וּמְתַעֵלֵם
 76 וּמְתַלְכֵשׁ בּוֹ, - ההסתרות
 77 של האור והלבושים בהם
 78 הוא מסתת - שווים בגוף

69 וְאַף שֶׁבְּשִׁנְיָהֶם - בגוף ובנפש, אֹר אֶחָד שְׁנֵה, - האור והחיות
 70 האלקי היוצר ומחיה את
 71 הגוף ואת הנפש, בא בהם
 72 במדה אחידה של אור,¹²
 73 כשהאחידות מתבטאת בכך:¹³ פְּנִים וְלִבְוִשִׁי שְׁוִים שֶׁהָאֹר מְסַתֵּר וּמְתַעֵלֵם

ליקוטי אמרים

ואף שבשניהם אור אחד שוה בבחי' הסתר
 מסתתר ומתעלם ומתלכש

11. של"ה חלק א. רמט, ב.

39 הענינים, גם המותרים וגם האסורים, של העולם הזה: דְּהֵינּוּ כָּל
40 דְּבָרִים הַמְּתָרִים וְהַמְּהוּרִים שֶׁעוֹלָם הַזֶּה, - מקבלים את חיותם
41 על ידי לבוש של קליפת נוגה, וּמְמַנָּה - מקליפת נוגה, וְעַל יְדֵה
42 מְשַׁפְּעִים דְּבָרִים הַטְּמָאִים, - כל הדברים הטמאים והאסורים,
43 הבאים משלש קליפות
44 הטמאות לגמרי - מקבלים
45 חיותם מן הקדושה,
46 באמצעות קליפת נוגה. כִּי
47 הִיא - קליפת נוגה, כְּהֵינָה
48 מְמַצְעֵת - בין הקדושה לבין
49 שלש קליפות הטמאות
50 לגמרי, כְּנֹזֵךְ לְעֵיל - הרי
51 שהאור והחיות האלקי של
52 כל עניני העולם הזה,
53 התלבש בלבוש של קליפת
54 נוגה, המסתיר על האלקות
55 שלא יראו ולא ירגישו
56 שהחיות באה מאלקות -

57 ובדבר זה, הגוף והנפש שווים. אַף־עַל־פִּי־בֵּן הַהֶאֱרָה, שֶׁהִיא
58 הַמְּשַׁכֶּת הַחַיּוֹת אֲשֶׁר ה' מְאִיר וּמְחַיֶּה דְּרָךְ לְבוֹשׁ זֶה, אֵינָה שְׁנוֹה
59 כְּכֶלֶן - במה מתבטא אי ההשוואה? - הרי זה כְּהֵינָה צְמֻצוֹם
60 וְהַתְּפַשְׁטוּת. - אם ההארה והחיות הן יותר בבחינת צמצום, או שהן
61 יותר בבחינת התפשטות - בכך מתבטא ההבדל שבין סוג נברא אחד
62 למשנהו. את מה שלמדנו קודם אודות ה"הסתר פנים" של האור
63 והתלבשותו ב"לבוש" ניתן להמשיל לאור המאיר דרך מסך עבה,
64 שאז האור אינו אורו אורו אור כפי שהוא לפני שעובר את המסך,
65 עד שהאור המאיר דרך המסך העבה, הוא כאילו "תולדה" של האור
66 שלפני המסך; ואילו המדובר כאן הוא אודות צמצום והתפשטות
67 האור, כלומר: עד כמה האור מצטמצם פחות או יותר. את הענין הזה
68 ניתן להמשיל לאור המאיר דרך נקב קטן, הרי שהאור מצומצם וקטן
69 ביותר, אבל זה אותו מהות אור שמאיר דרך חלון, שהוא אז יותר
70 בהתפשטות ובמוחשיות. כך גם בענינו: ההארה האלקית הבאה על
71 ידי הסתרה (שבקשר ל"הסתר פנים" כל הנבראים של העולם הזה
72 שווים) קיים בה הברדל, אם היא באה באופן של צמצום והקטנה, או
73 באופן של התפשטות. ובכך, כפי שנלמד להלן, ההבדל שבין ההארה
74 בגופו של נברא, לבין ההארה שבנפש. אלא, לפני שרבונו הזקן מסביר
75 את ההבדל הזה כפי שהוא מתבטא בגוף ונפש, הוא מסביר את
76 ההבדל בין צמצום להתפשטות בשאר סוגי הנבראים:

1 ובנפש. כִּי שְׁנֵיהֶם - הגוף והנפש, הֵם מְעוֹלָם הַזֶּה, - ומאחר
2 ששניהם - גם הגוף וגם הנפש - הם מן העולם הזה הרי הם שוים
3 מבחינת הסתרת האור האלקי, שֶׁבְּכָל־לוֹתוֹ - בכל העולם הזה, על
4 עניניו הגשמיים והרוחניים, מְסַתְּרֵת בְּשְׁנוֹה הָאֹר וְהַחַיּוֹת שְׁמֹרֶת
5 כִּי יִתְבָּרָה, בְּבַחֲנֵת
6 הַסֵּתֵר פְּנִים וַיְרִידֵת
7 הַמְּדֻרְגוֹת בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
8 הָעוֹלָמוֹת מְסֻדְּרָה -
9 עליונה, לְמִדְרָגָה -
10 תחתונה, כְּצֻמְצוּמֵי רְבִים
11 וְעֲצֻמֵּים, עַד שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ -
12 האור והחיות, בְּקְלִיפַת נֹגֵה
13 לְהַחַיּוֹת כְּלָלוֹת עוֹלָם הַזֶּה
14 הַחֲמֻרִי, - כדי שהחיות
15 האלקית הבאה מ"מלכות
16 דאצילות", הנקראת "רוח
17 פיו יתברך", תהיה במדריגה
18 של להחיות את העולם הזה

19 החומרי - היה עליה לרדת בהשתלשלות העולמות. (מ"בריאה"
20 ל"יצירה", מ"יצירה" ל"עשיה"), ובכל המדריגות שבכל עולם ועולם,
21 והיה עליה לעבור דרך צמצומים רבים, הממעטים ומצמצמים את
22 האור. ברם, גם כל המדריגות והצמצומים הרבים האלה, לא היו
23 מספיקים ליצירת דבר של "יש" ו"מציאות", שכן, לאחר כל
24 הצמצומים הרבים האלה, היה האור נשאר במדריגה כזו, שמציאות
25 גשמית לא היתה יכולה להיווצר ממנו כי אם רק מציאות רוחנית,
26 וכדי שיווצרו ממנו ענינים גשמיים של העולם הזה, היה על האור
27 לעבור גם צמצומים מהפכניים, עד לידי שינוי מוחלט של מהות
28 האור. ולאחר כל הצמצומים והירידות התלבש האור בקליפת נוגה,
29 כדי שלא ייראה כלל שהחיות באה מאלקות, וכך לתת את
30 האפשרות והברירה שהדבר יוכל להיות מנוצל לקדושה ולדבר
31 מצוה, או ח"ו להיפך, לעשות בו עבירה, שהיא היפך הקדושה, שהרי
32 זה ענינה של קליפת נוגה, כפי שלמדנו בפרקים הראשונים, שלגבי
33 הדברים המקבלים חיותם מקליפת נוגה, שיש בה טוב ורע, קיימת
34 הברירה להיות מנוצלים לענינים של טוב וקדושה, או חס ושלום של
35 רע ועבירה. וכשהם מנוצלים, חלילה, לענין של איסור ועבירה, הם
36 מקבלים אז את חיותם משלש קליפות הטמאות לגמרי. - על כל
37 פנים, לאחר הירידות והצמצומים הרבים שעובר האור והחיות
38 האלקי, הוא גם מתלבש בלבוש של קליפת נוגה, כדי להחיות את כל

ליקוטי אמרים

בו כי שניהם הם מעו"הו שבכללותו מסתתר בשוה האור והחיות שמרוח פיו ית' בבחי' הסתר פנים וירידת המדרגות בהשתלשלות העולמות ממדרגה למדרגה בצמצומים רבים ועצומים עד שנתלבש בקליפת נוגה להחיות כללות עו"הו החומרי דהיינו כל דברים המותרים והטהורים שבעולם הזה וממנה ועל ידה מושפעים דברים הטמאים כי היא בחי' ממוצעת כנ"ל אעפ"כ ההארה שהיא המשכת החיות אשר ה' מאיר ומחיה דרך לבוש זה אינה שוה ככולן בבחי' צמצום והתפשטות

יום רביעי כ"ד אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 100, כי בגוף הגשמי... עד עמ' 100, ושכלו בו ית'.

ליקוטי אמרים

כי בגוף הגשמי והדומם ממש כאבנים ועפר ההארה היא בבחי' צמצום גדול אשר אין כמוהו והחיות שבו מועטת כל כך עד שאין בו אפי' כח הצומח ובצומח ההארה אינה בצמצום גדול כל כך. ודרך

77 כִּי בְּגוֹף הַגְּשָׁמִי - וב"עצם"
78 חֵי, וְהַדוּמָם מִמֶּשׁ כְּאֲבָנִים
79 וְעֶפֶר - שלא נראות בהם
80 חיות ורוחניות, גם של
81 צמיחה מקטן לגדול - הנה
82 בהם הַהֶאֱרָה הִיא בְּבַחֲנֵת
83 צְמֻצוֹם גְּדוֹל אֲשֶׁר אֵין

84 כְּמוֹהוּ, וְהַחַיּוֹת שֶׁבּוֹ -
85 בגוף ובדומם, שגם בו ישנה
86 חיות, היא מוֹעֲטֵת כָּל כֶּךָ,
87 עַד שְׁאֵין בּוֹ אֶפְלוּ בִּתְּ
88 הַצּוּמָח, וּבְצוּמָח -
89 הַהֶאֱרָה אֵינָה כְּצֻמְצוֹם
90 גְּדוֹל כָּל כֶּךָ. - שכן, בצומח

1 נראית על כל פנים תנועה מסויימת של חיות, בכך שהוא גדל מקטן
2 לגדול, ואין הוא חומר סתמי כמו דומם. וְרָדְף כָּלֵל נְחֻלָּקוֹת - כל
3 הנבראים של העולם הזה, לְאַרְבַּע מַדְרָגוֹת: דּוֹמָם, צוּמָח, חַי, וְ
4 מְדַבֵּר - "דומם" ידברים שאין בהם חיים ולא כוח לצמוח ולנבוט.

ליקוטי אמרים

5 "צומח" - כל דבר שצומח
6 ונבוט, "חי" - בראים חיים,
7 "מדבר" - המציין את האדם
8 שיש בו שכל, והן: כְּנֶגֶד ד'
9 אוֹתוֹת שֵׁם הַיְיָ הַרְדּוּף
10 הוּא, שְׁמַמְנו מְשַׁפְּעִים. -
11 כל ארבעת סוגי הנבראים,
12 מקבלים השפעתם וחיותם
13 מארבע אותיות שם הוי'
14 ברוך הוא, כל סוג מאות
15 אחרת. וְכִמוֹ שֵׁי אֵין עֲרָף
16 וְדַמְיוֹן הַהֶאֱרָה וְהַמְשַׁכָּת
17 חַיִּית שְׁבָדוּמָם וְצוּמָח,
18 לְהַהֶאֱרָה וְהַמְשַׁכָּת חַיִּית
19 הַמְלַבְּשָׁת בְּחַי וְדַמְרָב, -
20 וכשם שאינה דומה ההארה
21 שבכל אחד מן הסוגים האלה
22 זו לזו, אֵף שְׁבָבְלֵן - בכל
23 ארבעת הסוגים האמורים,
24 אֹדֵר אֶחָד שְׁנֵה - וההשוואה

25 מתבטאת, בְּכַוִּינַת הַסֵּתֵר פְּנִיָּם, - שפנימיות האור מוסתרת בכלום,
26 וּמְלַבֵּשׁ בְּלָבוּשׁ אֶחָד בְּבָלֵן שְׁהוּא לְבוּשׁ נִגְה - ובכל זאת, אין
27 ההארה והמשכת החיות שברומם וצומח, שווה להארה ולהמשכת
28 האור שבחי ומדבר, שכן, בחי ובמדבר רואים במוחש שהם חיים, רק

29 שלא ניכר שהחיות היא אלקות, כפי שלמדנו לעיל בפירוט, וכשם
30 שהחיות וההארה האלקית שברומם ובצומח אין להן ערך ודמיון כלל
31 לחיות ולהארה האלקית שבחי ובמדבר - כֵּף אֵין עֲרָף וְדַמְיוֹן כָּלֵל
32 בֵּין הָאֵרֶת וְהַמְשַׁכָּת אֹדֵר אֵין סוּף בְּרוּדֵי-הוּא, שְׁהוּא פְּנִימִית
33 רְצוּנו וְתַבְרָף כְּלֵי הַסֵּתֵר
34 פְּנִיָּם וְלָבוּשׁ כָּלֵל, הַמְאִירָה
35 וּמְלַבְּשָׁת בְּמַצוֹת מְעִשִׂוֹת
36 מְמַשׁ, וְכֵן בְּמַצוֹת
37 הַתְּלוּיֹת בְּדַבּוּר וּבִטּוֹי
38 שְׁפָתִים כְּלֵי פִּנְיָה, שְׁהוּא -
39 הַדִּיבּוּר, נְחַשְׁבׁ כְּמַעֲשֵׂה
40 מְמַשׁ בְּנֹזֵר לְעֵיל, - הארה
41 והמשכה זו, מפנימיות רצון
42 העליון, הנמשכת במצוות
43 המעשיות ובמצוות
44 שבדיבור, כשהן נעשות בלי
45 כוונה, אין להן ערך ודמיון
46 כלל, לְנַפְי הַהֶאֱרָה
47 וְהַמְשַׁכָּת אֹדֵר אֵין-סוּף
48 בְּרוּדֵי-הוּא הַמְאִירָה
49 וּמְלַבְּשָׁת בְּכּוֹנֵת הַמַּצוֹת
50 מְעִשִׂוֹת, שְׁהֶאֱרָם מִתְּבַנֵּן
51 פְּעִשִׂתֵן בְּרֵי לְדַבְּקָה בּו
52 וְתַבְרָף עַל יְדֵי קִיּוּם רְצוּנו,
53 שְׁהוּא וְרְצוּנו אֶחָד. וְכֵן בְּכּוֹנֵת הַתְּפִלָּה וְקִרְיַאת שְׁמַע וְכִבְדוּתֶיהָ
54 וְשֹׁאֵר בְּרֻכּוֹת, שְׁבָבְנֵתוּ בְּחֵן - מְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ וְשָׁבְלוּ בּו
55 וְתַבְרָף. - שזו המשמעות של הרעיון שהמעשה (והדיבור) נחשב לגוף
56 ואילו הכוונה לנשמה - שההבדל הוא במדת ההארה שבהם.

ליקוטי אמרים

1 כלל נחלקות לארבע מדרגות דומם צומח חי מדבר
2 כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה שממנו מושפעים
3 וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החי' שברומם
4 וצומח להארה והמשכת החיות המלוכש' בחי ומדבר
5 אף שבכולן אור אחד שוה בכחי' הסתר פנים ומלוכש
6 בלבוש אחד בכולן שהוא לבוש נגה כך אין ערך
7 ודמיון כלל בין הארת והמשכת אור א"ס ב"ה שהוא
8 פנימיות רצונו ית' בלי הסתר פנים ולבוש כלל המאירה
9 ומלוכשת במצוות מעשיות ממש. וכן במצוות התלויות
10 בדבור וביטוי שפתים בלי כוונה שהוא נחשב כמעשה
11 ממש כנ"ל לגבי ההארה והמשכת אור א"ס ב"ה
12 המאירה ומלוכשת בכוונת המצוות מעשיות שהאדם
13 מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' ע"י קיום רצונו
14 שהוא ורצונו אחד וכן בכוונת התפלה וק"ש וברכותיה
15 ושאר ברכות שבכוונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו
16 בו ית'

17 שפנימיות הסתר פנים, - שפנימיות האור מוסתרת בכלום,
18 וּמְלַבֵּשׁ בְּלָבוּשׁ אֶחָד בְּבָלֵן שְׁהוּא לְבוּשׁ נִגְה - ובכל זאת, אין
19 ההארה והמשכת החיות שברומם וצומח, שווה להארה ולהמשכת
20 האור שבחי ומדבר, שכן, בחי ובמדבר רואים במוחש שהם חיים, רק

יום חמישי כ"ה אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 100, ולא שדביקות המחשבה... עד עמ' נא, חי ומדבר.

74 אי אפשר שתהיה לה מעלה עלינה יותר מהדביקות בקיום המצוות,
75 הבאה, כאמור, בנתינת כוח מהקב"ה. אך העדיפות בכוונת המצוות
76 לגבי קיומן בלי כוונה, מתבטאת (לא בעצם הדביקות, כי אם)
77 בהארת הרצון העליון (שכן, כמו במעשה המצוות, כך גם בכוונת
78 המצוות, קיים רצונו של
79 הקב"ה) - ההארה של
80 הרצון העליון המאירה
81 (בדביקות של) כוונת
82 המצוות, היא למעלה
83 בהרבה מאשר הארת הרצון
84 העליון המאירה בקיום
85 המצוות כשלעצמו (בלי
86 כוונה). עליונות זו דומה
87 לעליונות הנשמה על הגוף. אֵלֵא מִפְּנֵי שְׁהוּוּ גַם בֵּן רְצוּנו וְתַבְרָף
88 לְדַבְּקָה - עם הקב"ה, בְּשִׁבְלֵי וּמְחַשְׁבָּה וְכּוֹנֵת הַמַּצוֹת מְעִשִׂוֹת
89 וְכּוֹנֵת קִרְיַאת שְׁמַע וְתְּפִלָּה וְשֹׁאֵר בְּרֻכּוֹת, - נמשכת, הרי, גם
90 בכוונה זו, הארה מהרצון העליון - והארת רצון העליון תהו

ליקוטי אמרים

1 ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית'
2 היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצוות מעשיו'
3 בפועל ממש כמ"ש לקמן אלא מפני שזהו ג"כ רצונו ית'
4 לדבקה בשכל ומחשבה וכוונת המצוות מעשיו' ובכוונ'
5 ק"ש ותפלה ושאר ברכות והארת רצון העליון הזה

6 לעליונות הנשמה על הגוף. אֵלֵא מִפְּנֵי שְׁהוּוּ גַם בֵּן רְצוּנו וְתַבְרָף
7 לְדַבְּקָה - עם הקב"ה, בְּשִׁבְלֵי וּמְחַשְׁבָּה וְכּוֹנֵת הַמַּצוֹת מְעִשִׂוֹת
8 וְכּוֹנֵת קִרְיַאת שְׁמַע וְתְּפִלָּה וְשֹׁאֵר בְּרֻכּוֹת, - נמשכת, הרי, גם
9 בכוונה זו, הארה מהרצון העליון - והארת רצון העליון תהו

57 וְלֹא שְׁדַבְּקוֹת הַמְחַשְׁבָּה וְשָׁבְלֵי הָאָדָם בּוֹ וְתַבְרָף הֵיא מַצַּד
58 עַצְמָהּ לְמַעְלָה מְדַבְּקוֹת קִיּוּם הַמַּצוֹת מְעִשִׂוֹת בְּפַעַל מְמַשׁ,
59 כְּמוֹ שֵׁי תַבְרָף לְקַמֵּן, - שהדביקות בהקב"ה, בנפשו של יהודי, על
60 ידי קיום מצוות מעשיות, היא דביקות כזו שאומרים עליה "קדשנו
61 במצוותיו", שזה, למשל,
62 כמו כשמקדשים אשה
63 להתאחד אתה ביחוד גמור
64 - כך הוא יחודו של יהודי
65 עם הקב"ה על ידי קיום
66 מצוות. יחוד זה אינו נעשה
67 בכוחו ועבודתו של יהודי
68 בלבד, שכן, בעבודתו
69 העצמית בלבד, לא היה אף

70 פעם מגיע לדביקות כזו בהקב"ה; אלא יש בכך משום צדקה וחסד
71 מהקב"ה שציוונו לקיים מצוות, ובכך גופא נתן בנו הכוח להתייחד
72 ולהתאחד אתו יתברך על ידי המצוה. הרי, מובן, שהעבודה של
73 דביקות, במחשבה ושכל, בכוונת המצוות או בשאר ענינים הנזכרים,

39 המצות ותלמוד תורה היא במדרגת אור, וגוף המצות הן מדרגות
40 ובחינות כלים, שהם בְּחִינַת צִמְצוּם, שְׁעַל יְדֵי צִמְצוּם האור נִתְהוּוּ
41 הכלים, כִּדְעוּ לְיִדְעֵי ת"ו: - חכמה נסתרה, כך גם ההבדל בין
42 כוונת המצוות לבין גוף המצוות, ביחס לצמצום והתפשטות). על כל

43 פנים, למדנו שכשם שאינה
44 דומה לחיות שבדומם
45 וצומח לחיות שבחי
46 ובמדבר, כך אינה דומה
47 הארת הרצון העליון
48 המאירה בגוף המצוה,
49 להארת הרצון העליון
50 המאירה בכוונת המצוה.
51 עתה נלמד שכשם שבמשל
52 ישנם ארבעה סוגים: דומם,
53 צומח, חי ומדבר, וארבעה
54 סוגים אלה מחולקים לשני
55 חלקים כלליים: א) דומם
56 וצומח ב) חי ומדבר - כך גם

57 בנמשל של מצוות וכוונת
58 המצוות - כדלהלן: וְנִחְלַקְתָּ
59 - מצוות וכוונת המצוות, גַּם
60 כֵּן לְאַרְבַּע מְדֻרְגוֹת, כִּי
61 גּוֹף הַמִּצְוֹת עֲצָמָן מִמֶּשׁ -
62 הֵן שְׁתֵּי מְדֻרְגוֹת, שֶׁהֵן
63 מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת מִמֶּשׁ -
64 שלא על ידי דיבור, שהרי
65 הדיבור רק נחשב כמעשה,
66 וּמִצְוֹת הַתְּלִיּוֹת - בקיומן,
67 כְּדַבּוּר וּמִחְשָׁבָה, כְּמוֹ תְּלִמּוּד תּוֹרָה וּקְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה
68 וּבְכִרְבַת הַמְּזוּז - שְׁמֵן הַתּוֹרָה, וְשֶׁאֵר כְּרִבּוֹת; - שמדברנו, שתי
69 מדרגות אלו במצוות - מעשה מחוץ, ודיבור ומחשבה מאידך - הן
70 שתיהן בסוג של גוף המצוות; וְכִנְיַת הַמִּצְוֹת לְדַבְּקָה בּוֹ יְתַבְרַךְ,
71 - על ידי קיום המצוות, שְׁחִיא - הכוונה, כִּנְשָׁמָה לְגוֹף, - של
72 המצוה, נְחָלְקָתָ גַּם כֵּן לְשְׁתֵּי מְדֻרְגוֹת, כְּמוֹ שְׁתֵּי מְדֻרְגוֹת
73 הַנְּשָׁמָה שֶׁהֵן בְּגוֹף הַחֲמָרִי, שֶׁהֵן: הִי וּמְדַבֵּר. - כך גם בכוונת
74 המצוות, ישנה כוונה שהיא, למשל, כנשמה של בעל חי, וישנה
75 כוונה עליונה יותר, שהיא כנשמה של מדבר שהוא בר־שכל - וכפי
76 שיתבאר להלן:

ליקוטי אמרים

המאירה ומלוכשת בכוונה זו, היא גדולה לאין קץ למעלה
מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלכשת בקיום המצוות
עצמן - שהוא מקיים במעשה וכדבור בלי כוונה, - והעליונות
שבהארת הרצון העליון שב"כוונה", לגבי ההארה שבמעשה בלבד,
היא: כְּגִדּוּל מַעֲלַת אור
הַנְּשָׁמָה עַל הַגּוֹף, שְׁחִיא
כִּלֵּי וּמְלִבוֹשׁ הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ
גּוֹף הַמִּצְוֹת עֲצָמָה שְׁחִיא
כִּלֵּי וּמְלִבוֹשׁ לְבִנְיָנָהּ. -
לכן, מדמים מעשה המצוה
- ל"גוף", והכוונה -
ל"נשמה", ואומרים ש"מצוה
בלא כוונה היא כגוף בלא
נשמה". וְאִם שֶׁשְׁפִּיתִיהָ,
כִּי מִצְוֹת וּבְכִנְיָנָהּ, מְלִבֵּשׁ
רְצוֹן אֶחָד - הרצון העליון,
כְּתְּכִלִּית וְהַתְּפִשְׁמוֹת*
וְנִחְלַקְתָּ גַּם כֵּן לְאַרְבַּע
מְדֻרְגוֹת כִּי גּוֹף הַמִּצְוֹת
עֲצָמָן מִמֶּשׁ הֵן ב' מְדֻרְגוֹת
שֶׁהֵן מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת מִמֶּשׁ
וּמִצְוֹת הַתְּלִיּוֹת כְּדַבּוּר
וּמַחְשָׁבָה כְּמוֹ תְּלִמּוּד תּוֹרָה
וּק"ש וְתַפְלָה וּבְרַכַּת הַמְּזוּז וְשֶׁאֵר בְּרַכּוֹת. וְכוּוֹנַת הַמִּצְוֹת
לְדַבְּקָה בּוֹ ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי
מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי
שהן חי ומדבר.

הגה"ה

(וכמ"ש בע"ה שכונת המצות
ותלמוד תורה היא במדרגת אור
וגוף המצות הן מדרגות ובחי
כלים שהם בחי' צמצום שע"י
צמצום האור נהוו הכלים כידוע
ל"ה):

וק"ש ותפלה וברכת המזון ושאר ברכות. וכוונת המצוות
לדבקה בו ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי
מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי
שהן חי ומדבר.

29 לקיום המצוה, ההארה היא בצמצום, ואינה מתבטאת באופן גלוי
30 בדביקות נפש האדם בהקב"ה, ואילו, בכוונת המצוות, ההארה היא
31 בהתפשטות ובהתגלות יתר, בדביקות מחשבתו ושכלו אתו יתברך.
32 הגהה (בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שבשורש, בספירות העליונות,
33 כוונת המצוות היא במדרגת "אור", ואילו גוף המצוות - בבחינת "כלים".
34 שכן, בספירות ישנם הרי אורות וכלים, האור הוא פשוט וכלי גבול לגבי
35 הכלי, שהוא כבר מוגדר בגדר של חכמה או חסד וכדומה. כדי להיות בגדר
36 חכמה וחסד וכו' - יש צורך בענין הצמצום. הרי, ש"אור" הוא בבחינת
37 התפשטות, ו"כלי" בבחינת צמצום. כך גם ביחס לכוונת המצוות ולגוף
38 המצוות - וכך מוסבר בהגהה:*) (וכמו שכתוב בענין תיים, שכתובת

יום שישי כ"ו אדר ב' מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נא, כי מי שדעתו... עד עמ' 102, בנפשותינו כנו"ל.

ליקוטי אמרים

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה'
ולתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה
במוחו ואהבת ה' כחלל הימני שכלבו להיות נפשו
צמאה לה' לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן

77 כי מי שדעתו יפה לדעת
78 את ה' ולהתבונן בגדולתו
79 יתברך, ולהוליד מבינתו
80 יראה עילאה במוחו ואהבת
81 ה' כחלל הימני שכלבו,
82 בו משכן הנפש האלקית

77 כי מי שדעתו יפה לדעת
78 את ה' ולהתבונן בגדולתו
79 יתברך, ולהוליד מבינתו
80 יראה עילאה במוחו ואהבת
81 ה' כחלל הימני שכלבו,
82 בו משכן הנפש האלקית

במוחו ופחד ה' בלבו" - רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית
 המסתרת בלבו, ומוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי
 במחו על כל פנים, - אם אין בכוחו להביא להרגשת אהבה גלויה
 להקב"ה בלבו, הרי, על כל פנים, במוחו הוא מגלה אהבה זו, שיהיה
 רצונו שבמחו ותעלמות
 לבו מסכים ומתרצה
 ברצונו גמור באמת
 לאמתו, למסר נפשו
 בפעל ממש על יחוד ה', -
 כלומר, מבחינת ההנחה שלו
 במוחו, וכן מן הבחינה של
 תעלומות לבו, של האהבה
 המסותרת שבלב, נוצר רצון
 כן ואמיתי למסור נפשו על
 יחוד ה'. וזאת - פרי
 לדבקה בו נפשו האלהית
 ולבושית, - מחשבה, דיבור
 ומעשה, ולכללן ביחודו
 ואחדותו, שהוא רצון
 העליון המלכש בתלמוד
 תורה ובקיום המצוות, -
 כי על ידי לימוד תורה וקיום
 מצוות - מתאחדים הנפש
 האלקית ולבושית עם
 הקב"ה, פנוקר לעיל; -
 שהיות ורצון הנשמה הוא
 להיות דבוק בהקב"ה, ולא
 להיות נפרד ממנו, הרי
 בשעה שמעוררים ומגלים
 את האהבה המסותרת, היא מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות,
 כדי לבצע את רצונו, להיות דבוק בהקב"ה; וגם היראה - הנדרשת
 כדי להישמר מלעבור על מצות לא-תעשה, פלולה בה, - באהבה
 מסותרת זו, לקבל - על עצמו, עול מלכותו שלא למד בו הם
 ושלום; - על ידי עבירה של מצות לא-תעשה; ובכונה זו - הבאה
 מהאהבה והיראה הטבעיות שבנשמת כל יהודי, הוא סוד מרע -
 הוא שומר עצמו מלעבור עבירה, ועושה טוב, - בקיום מצות עשה,
 ולומד ומתפלל ומבקר בפירוש המלות לבדו, בלא דחילו
 ורחימו - בלי שתהיה לו יראה ואהבה, בהתגלות לבו ומחו -
 שכן, אם היו לו יראה ואהבה בלבו ובמוחו, היו אז לימודו ותפילתו
 לא רק בפירוש המלות, כי אם גם בהרגש החיות של אהבה ויראה
 - הרי כונה זו - שיש לו בשעת לימוד התורה וקיום המצוות, כדי
 להתדבק עם הקב"ה, שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו, כאמור,
 מתוך אהבה ויראה שמצד השכל וההתבוננות, כי אם מן האהבה
 המסותרת, הרי זה על דרך משל כמו נשמת חתי שאינו פעל
 שכל ובחירה, וכל מדותיו, - של בעל חי, שחן וראתו מדברים
 המזיקים אותו ואהבתו לדברים הנאתים אצלו, הן - המדות
 הללו, רק טבעיים אצלו - אצל בעל חי, ולא - ואינן באות מבינתו
 ודעתו; וכן הן על דרך משל היראה והאהבה הטבעיות

ברוך-הוא על נפשו - לדבקה בו, - כלומר: כוונתו לרצות
 להתדבק בהקב"ה, על ידי לימוד תורה וקיום מצוות, באה מכו,
 שהתבונן תחילה בגדלות ה'. התבוננות זו יצרה בו יראה ואהבה -
 צמאון להיות דבוק בהקב"ה; ומכיוון שהדרך להתדבקות בה' היא
 רק על ידי לימוד תורה וקיום
 מצוות - לכן הוא רוצה
 ללמוד תורה ולקיים מצוות
 מתוך כוונה להתדבק עם
 הקב"ה, ובכונה זו הוא
 לומד ומקיים המצוות, וכן
 בכונה זו מתפלל ומבקר -
 הרי כונה זו, על דרך
 משל, כמו נשמת המדבר,
 שהוא - המדבר, פעל
 שכל ובחירה וידעת
 ודבר. - כך גם ה"כוונה"
 שלו, להיות דבוק בהקב"ה -
 באה מדעתו ובחירתו. שכן,
 הרי בשכלו הוא יצר בנפשו
 את הרצון והתשוקה להיות
 דבוק בהקב"ה. ומי שדעתו
 קצרה לידע ולהתבונן
 בגדלת אינסוף ברוך
 הוא, להוליד האהבה
 מבינתו בהתגלות לבו,
 מי שאינו מסוגל להוליד
 אהבה לה' בלבו כתוצאה
 מהתבוננות בגדולתו יתברך,
 שכן דעתו קצרה לשם כך;
 וכן - אין הוא יכול ליצור את היראה במחו ופחד ה' בלבו, -
 כי, שכלו קצר מכדי לעורר על ידי התבוננותו, רגשי אהבה ופחד
 בלבו (ויראה במוחו) - כיצד, איפוא, אדם כזה מקיים תורה ומצוות,
 הרי, שלימות קיומה של מצות-עשה, היא דוקא על ידי אהבת ה',
 ושלימות ההישמרות מלעבור על מצות-לא-תעשה, באה על ידי
 יראת ה'? - מסביר רבנו הזקן, שקיומו תורה ומצוות בא לאדם כזה
 מהאהבה המסותרת שבלב כל אחד מישאל להקב"ה. אהבה
 מסותרת זו, כוללת בקרבה גם יראה (כפי שלמדנו בפרק י"ח ובפרק
 י"ט). כלומר: הוא מקיים תורה ומצוות, על ידי שהוא מעורר בתוכו
 את האהבה המסותרת. ולמרות שאין הוא יכול להביא את האהבה
 המסותרת ולהפכה לאהבה גלויה בלבו - היא, אבל, מתגלה במוחו,
 ופירוש הדבר שבמוחו קיים רצון גלוי להתדבק בהקב"ה. דבר זה
 מביא אותו ללימוד תורה ולקיים מצוות, כדי שתהיה לו, על ידי כך,
 דביקות בהקב"ה. ומכיוון שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו
 משכלו והתבוננותו, כי אם על ידי התעוררות האהבה הטבעית
 (המסותרת) שבנשמתו - הרי זה, ממש, כן, למשל, כנשמת בעל חי,
 שאינו בעל שכל, ואהבתו ויראתו הן טבעיות (ולא "נולדות" משכלו)
 - זוהי משמעות הדברים שזה עתה למדנו - שמי שדעתו קצרה
 להוליד בתוכו, על ידי התבוננותו, אהבה "בהתגלות לבו" ויראה

ליקוטי אמרים

10 לכן היא נמשלת לנשמה של בעל חי. הרי, שבגוף המצוות, ישנן שתי
 11 מדרגות: מצוות מעשיות ומצוות שבדיבור ומחשבה, המשולות
 12 לדומם ולצומח; ובכוונת המצוות גם כן שני ענינים: חי ומדבר. הכוונה
 13 הבאה מן השכל וההתבוננות היא כמו נשמתו של "מדבר", שהוא
 14 בעל שכל ובחירה, והכוונה
 15 הבאה מן האהבה המסותרת
 16 (ובה כלולה גם יראה) -
 17 היא, על דרך משל, כמו
 18 נשמתו של בעל חי.

1 המְסֻתָּרוֹת פְּלֶבֶל כָּל יִשְׂרָאֵל, - גם הן אינן "תוצר" של שכל ובחירה,
 2 אלא קיימות באופן טבעי בנשמתו של כל אחד מישראל, כִּי הֵן יְרֻשָּׁה
 3 לָנוּ מֵאַבוֹתֵינוּ, וְכִמוֹ מַעַע פְּנִשְׁוֹתֵינוּ, כְּנִזְכָּר לְעֵיל: - בפרק י"ח,
 4 שהאבות הורישו לכל אחד מילדיהם ("עד עולם") - נשמה של
 5 קדושה, ובאותה נשמה ישנה
 6 האהבה (המסותרת
 7 והכוללת בתוכה גם יראה)
 8 להקב"ה, ומכיוון שאהבה זו
 9 אינה שכלית, כי אם טבעית,

ליקוטי אמרים

בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע
בנפשותינו כנו"ל:

יום שבת קודש כ"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 102, פרק לט. ומפני... עד עמ' 104, היא מצוה עצמה.

51 באדם, לבחור בטוב או ברע, וְיִרְאֶתֶם וְאַהֲבֶתֶם - להקב"ה, היא
 52 מְבֻעֵית לָהֶם, - ואין הם צריכים לעורר אותן, על ידי הבנתם
 53 השכלית בגדלות ה', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב כְּ"רַעֲיָא מְהִימְנָא" פְּרֻשָׁת
 54 פְּנִיָהֶם. - ומכיוון שיראתם ואהבתם קבועות בהם בטבע, לכן הם
 55 משולים למדותיהן הטבעיות
 56 של חיות ובהמות. וְלִבָּן
 57 מְעֵלָת - ומדרגת,
 58 תְּצַדִּיקִים גְּדוּלָה מְהֵם, -
 59 מהמלאכים, כִּי מְדוּר
 60 נְשָׁמוֹת תְּצַדִּיקִים הוּא
 61 פְּעוּלָם תְּבְרִיאָה, וּמְדוּר
 62 תְּמַלְאָכִים פְּעוּלָם תְּצַדִּיקָה.
 63 - ו"עולם הבריאה" הוא
 64 למעלה מ"עולם היצירה",

19 פֶּרֶק לַט. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, מדוע חכמינו ז"ל, מדמים
 20 את עֵשִׂית המצוה ל"גוף", ואת כוונת המצוה - ל"נשמה". כן הסביר
 21 שישנן שתי מדרגות בכוונת המצוות, כשם שישנן שתי מדרגות של
 22 נשמה בעצמים חיים: הנשמה שבבעל חי והנשמה שבאדם. כשהכוונה
 23 והרצון במצוה, להיות דבוק
 24 בהקב"ה על ידי עשיית
 25 המצוה, נוצרו באדם על ידי
 26 שכלו והתבוננותו בגדלות ה',
 27 בעוררם בו את האהבה בגילוי
 28 בלבו, ורצון להתאחד עם
 29 הקב"ה על ידי תורה ומצוות -
 30 הרי כוונה זו ורצון זה, הם,
 31 למשל, כנשמה של אדם,
 32 "מדבר", שהוא בעל שכל
 33 ובחירה; ואילו, אם שכלו קצר
 34 מדאי ואין בכוח ה"התבוננות"
 35 שלו, לעורר אהבה כזו ורצון
 36 כזה - ורצונו וכוונתו (כלומר: ויראתו כו'. וכמ"ש
 37 ה"נשמה" שבקיום המצוות
 38 שלו), באים מזהתערורת
 39 ה"אהבה מסותרת" שבו, אותה אהבה טבעית ומסותרת להקב"ה שבירושה
 40 מהאבות בכל אחד מישראל - הרי רצון זה וכוונה זו, הם, למשל,
 41 כנשמה של בעל חי, שכל מדותיו, אהבתו ויראתו, אינן "גולדות" משכל
 42 והבנה, כי אם - טבעיות. בפרק זה, אותו אנו עומדים ללמוד, מסביר
 43 רבנו הזקן, שמפני אותו טעם, הרי גם מלאכים - שאהבתם ויראתם הן
 44 טבעיות ולא נוצרות מהשכל - נקראים בשם חיות ובהמות.
 45 וּמִפְּנֵי זֶה גַם כֵּן נִקְרָאִים תְּמַלְאָכִים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת,
 46 כְּדָרְתִּיב: - כמו שכתוב: "וּפְנֵי אֲרִיָה אֵל תְּמִין וְגו' וּפְנֵי שׁוֹר
 47 מְהַשְׁמָאֵל" וְגו', - המדובר ב"פני אריה" ו"פני שור" שב"מרכבה"
 48 העליונה. הרי שהמלאכים נקראים "אריה" ו"שור". ואלה הם שמות
 49 של חיות ובהמות. וכל כך למה? - לְפִי שְׂאִינָם - "חיות הקודש" -
 50 המלאכים אינם פְּעֻלֵי בְּחִירָה, - אין להם הבחירה החפשית הקיימת

ליקוטי אמרים

פרק לט ומפני זה ג"כ נקראים המלאכים בשם
חיות ובהמות כדכתי' ופני אריה
אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו' לפי שאינם
בעלי בחירה ויראתם ואהבתם היא טבעית להם
כמ"ש בר"מ פ' פנחס ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם
כי מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה ומדור
המלאכי בעולם היצירה*

הגה"ה

(והיינו בסתם מלאכים אבל יש
מלאכים עליונים בעולם הבריאה
שעבודתם נדחילו ורחימו שכליים
כמ"ש בר"מ שם שיש שני מיני
חיות הקדש מבעייתם ושכליים
וכמ"ש בע"ה):

65 כפי שיוסבר להלן,
 66 שהאהבה והיראה הבאות
 67 מן השכל, שייכות ל"עולם
 68 הבריאה", שהוא עולם
 69 ההשגה וההבנה; ואילו
 70 אהבה ויראה טבעיות
 71 שייכות ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ב"הגהה" הבאה,
 72 מסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה",
 73 המדובר במלאכים סתם. אך, ישנם גם מלאכים שמקומם ב"עולם
 74 הבריאה", שכן, אופן עבודתם, הוא באהבה ויראה הבאות מהבנתם
 75 הגדולה בגדלות ה'. הַגְּהָה * (וְהִינּוּ - מה שלמדנו שהמלאכים הם
 76 ב"עולם היצירה", המדובר הוא: בְּפִתְחֵם מְלָאכִים, אֲבָל יֵשׁ מְלָאכִים
 77 עֲלִיוֹנִים בְּעוֹלָם תְּבְרִיאָה - היינו מאלה שְׁעִבְדוּתָם כְּדָחִילוּ וְרַחֲמֵי
 78 שְׁכָלֵיִם, - יראה ואהבה שכליות, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב כְּ"רַעֲיָא מְהִימְנָא" שָׁם,
 79 שֵׁשׁ שְׁנֵי מִינֵי חַיּוֹת תְּפָרְשׁ: מְבֻעֵיִם - שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה
 80 טבעיות, וְשְׁכָלֵיִם, - שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה שכליות, וְכִמוֹ
 81 שְׁפָתוֹב פְּעִין תְּיִים: - עד כאן למדנו, שמקומן של נשמות הצדיקים,
 82 שעבודתם באהבה ויראה שכליות, הוא ב"עולם הבריאה", ומקום

1. יחזקאל א, י. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מבאר כאן בנוגע למלאכים - שאי"ז כלל מענין שש"ב - בכדי להדגיש גודל מעלת העובדים בדו"ר שכליים שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקודש. וי"ל בדא"פ שעוד ענין למדנו - במעלת העובדים בדו"ר טבעיים [שזה נוגע יותר לשש"ב, שנקודתו לבאר איך שקרוב אליך - לכאור"א] שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף כמו הדו"ר שכליים [ובמילא גם

1 המלאכים, שאהבתם ויראתם "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה".
 2 להלן - תוסבר השייכות של אהבה ויראה שכליות, ל"עולם
 3 הבריאה", ושייכות אהבה ויראה טבעיות, ל"עולם היצירה":
 4 וְהַהֲבֵרֵל שְׁבִינֵיהֶם - בין "עולם הבריאה" ל"עולם היצירה", הוא,
 5 בִּי פְּעוּלִים הַיְצִירָה
 6 מְאִירוֹת שֶׁם מְדוּתָיו שֶׁל
 7 אֵין־סוּף פְּרוּף־הוּא לְבָדָה, 1
 8 - ולא בחינות חכמה־בינה 2
 9 דעת של אין סוף ברוך הוא, 3
 10 שֶׁהֵן - המדות: אֶהְיֶה 4
 11 וּפְחָדוֹ וִירְאָתוֹ כּוֹי, - 5
 12 אהבה, פחד ויראה, הן מדות 6
 13 של "חסד" ו"גבורה". כך 7
 14 מאירות שם גם שאר המדות 8
 15 של איך־סוף ב"ה. וְכַמוֹ 9
 16 שֶׁקְּתוּב [בְּתִקּוּנֵים - 10
 17 ב"תיקוני זוהר", וְעֵץ חַיִּים] 11
 18 דְּשִׁית סְפִירוֹן מְקַנְנֵן 12
 19 בַּיְצִירָה. - שש הספירות, 13
 20 מ"חסד" עד "יסוד" מקננות, 14
 21 מאירות, ב"עולם היצירה",
 22 שכן, ארבעה הפרצופים של
 23 "עולם האצילות", כלומר, עשר הספירות כפי שהן מתחלקות
 24 לארבעה חלקים כלליים - (א) חכמה, (ב) בינה, (ג) "זעיר אנפין"
 25 (=מדות), (ד) מלכות - מאירים בארבעת העולמות: "אצילות",
 26 "בריאה", "יצירה", "עשיה", והם מהווים האלקות שבכל עולם:
 27 ב"עולם האצילות" מאירה ספירת ה"חכמה" - ולכן, תכלית הביטול
 28 לאלקות, היא ב"עולם האצילות", שכן, שם מורגש שאין סוף ברוך
 29 הוא, הוא לבדו ואין זולתו. הרגשה זו באה מ"חכמה", כפי שלמדנו
 30 בהגהה בפרק ל"ה; ב"עולם הבריאה", הנקרא "עולם הכסא", מאירה
 31 ספירת ה"בינה" ולכן הוא עולם ההשגה, שהנשמות והמלאכים
 32 שבאותו עולם הם בעלי השגה גדולים; ב"עולם היצירה", מאירות

ליקוטי אמרים

הגה"ה

(והיינו כסתם מלאכים אבל יש
 מלאכים עליונים בעולם הבריאה
 שעבודתם ברחילו ורחימו שכלים
 כמו"ש בר"מ שם שיש שני מיני
 חיות הקדש טבעיים ושכליים
 וכמו"ש בע"ה):

זאת היא עבודת המלאכים
 ומיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו'
 והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה
 מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות
 שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור
 המדות ואם ושרש להן וכדאיתא בתיקונים דאימא
 עילאה מקננא בתלת ספירן בכרסיא שהוא עולם
 הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה'
 ברוך הוא, ולכן, גם עבודתם של הנבראים והמלאכים של "עולם
 היצירה", היא תמיד בענין המדות. אַבְל פְּעוּלִים הַבְּרִיאָה מְאִירוֹת
 שֶׁם הֶכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁל אֵין־סוּף פְּרוּף־הוּא, - בחינות
 חכמה־בינה־דעת של "עולם האצילות", שֶׁהֵן - חכמה־בינה־דעת,
 מְקוֹר הַמְדוּת וְאֵם וְשָׂרֵשׁ לָהֶן, - למדות, כפי שלמדנו בפרק ג'.
 וְכַדְאִיתָא בְּתִקּוּנֵים - וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר": דְּאִימָא עֲלִיָּא
 - ספירת "בינה" דאצילות, מְקַנְנָא - מקננת ומאירה ב"עולם
 הבריאה", הנקרא "כורסיא", עולם הכסא, בְּתִלְת סְפִירוֹן בְּכַרְסֵיא,
 שְׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה. - ואלו הן חכמה־בינה־דעת שב"אצילות".
 וְלָכֵן - מפני שב"עולם הבריאה" מאירות בחינות חכמה־בינה־דעת

33 שש הספירות של "עולם האצילות", "זעיר אנפין", ולכן עבודת
 34 הנבראים של "עולם היצירה" - היא עבודת המדות; ב"עולם
 35 העשיה", מאירה ספירת ה"מלכות", והעבודה שם באה מתוך קבלת
 36 עול מלכות שמים. - הרי, שב"עולם היצירה" מאירות המדות של
 37 אין סוף ברוך הוא. וְלָכֵן,
 38 זאת היא עבודת
 39 המלאכים - שמקומם
 40 ב"עולם היצירה": תְּמִיד,
 41 יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁקוּטוּ,
 42 לְעֵמֹד בְּיְרֵאָה וּפְחָד וְכוֹי,
 43 - לפני הקב"ה, וְהֵינּוּ כָּל
 44 מְהִנְה גְּבִרְיָאֵל
 45 שְׁמֵיהֶם שְׁמָאֵל, - שמבחינת
 46 ה"גבורה" הנקראת "שמאל"
 47 - שמחנה גבריאל עובד
 48 עבודתו מתוך יראה ופחד;
 49 וְעֹבְדֵת מְהִנְה מִיכָאֵל הִיא
 50 הָאֶהְיֶה כּוֹי. - ועבודת
 51 מחנה מיכאל, היא תמיד
 52 מתוך אהבה להקב"ה, שכן,
 53 כאמור, ב"עולם היצירה"
 54 מאירות מדותיו של איך־סוף

ה"לעשותו" שלהם (שנמשכת מהדו"ר - כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו' - ולזה מבאר שדו"ר טבעיים ה"ז מדרי' המלאכים דהמרכבה דפני ארי' כו'. ומובן תוקף עבודתם (אלא שזהו עבודת המדות ולא דמוחין) כו'. ומזה מובן דקרוב אליך לכאו"א בלבבך (דו"ר) - הוא לא רק שבכאו"א יש דו"ר, אלא שבכאו"א קרוב שיהי' דו"ר בתוקף כו' וגם לעשותו בתוקף כו'. כלומר: לכאורה אינו מובן: מדוע מתעכב כאן רבנו הזקן בענין עבודת המלאכים? הרי אין זה כלל ענינו של ספר ה"תניא", "ספר של בינונים", להסביר ענין עבודת המלאכים. ענינו של ספר ה"תניא" הוא להסביר את העבודה ששייכת לבני ישראל ולכל אחד מישראל. אלא הענין הוא, שהכוונה היא להדגיש את המעלה המעולה של עבודת קיום התורה והמצוות מתוך חיות של אהבה ויראה שכליות, שהיא למעלה אף מעבודת המלאכים וחיות הקודש. כך מובנים הדברים בפשטות. ואילו לאמיתו של דבר - ממשך הרבי שליט"א - אפשר לומר, שרבנו הזקן מלמד אותנו בכך ענין נוסף: להדגיש מעלתם של אלה שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, מתוך האהבה המסותרת - דבר זה כבר נוגע באופן ממש לתוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן להסביר כיצד "קרוב אליך", כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה'; שאדם לא יטעה לחשוב שאהבתו ויראתו - אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר, קיומו תורה ומצוות, הבא מ"לבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף - לכן מסביר כאן רבנו הזקן ומדגיש שעבודה זו של אהבה ויראה טבעיות, מתוך האהבה המסותרת - דבר זה כבר נוגע באופן ממש לתוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן להסביר כיצד "קרוב אליך", כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה'; שאדם לא יטעה לחשוב שאהבתו ויראתו - אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר, קיומו תורה ומצוות, הבא מ"לבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף - לכן מסביר כאן רבנו הזקן ומדגיש שעבודה זו של אהבה ויראה טבעיות היא עבודתם של המלאכים וחיות המרכבה. שמכאן מובן גדולתה ותוקפה של עבודה זו: אלא - זוהי עבודה של מדות ולא של מוחין, וממילא מובן, ש"קרוב אליך - בלבבך", שלכל אחד קרוב הענין של אהבה ויראה - לא זו בלבד שבכל אחד ואחד ישנן אהבה (מסותרת) ויראה. אלא שלגבי כל אחד ואחד "קרוב הדבר", שהאהבה והיראה תהיינה בתוקף, שכן, האהבה והיראה הטבעיות בבני ישראל הן על דרך האהבה והיראה של המלאכים וחיות הקודש שבמרכבה, וממילא יכול גם ה"לעשותו" להיות בתוקף, שכל אחד מישראל יקיים תורה ומצוות בחיות וברגש פנימי של אהבת ה' ויראת ה'.

היא, לכן, "עבודת המוחין", שיש לה שייכות ל"עולם הבריאה",
 ול"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה". **אבל פְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁל**
הַצְּדִיקִים, – שעבודתם היא עבודת ה"רוח", עבודת המדות. שכן,
 גם השגתם בגדלות ה', אינה מגיעה לאופן ההשגה של אלה שהם
 בדרגה של "נשמה", כך
 שכל עבודתם מתוארת
 כ"עבודת המדות", כי גם
 המוחין שלהם שייכים
 למדות, בשמשם כמעוררי
 המדות. **וְכֵן שֶׁאֵד כָּל**
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבָדוּ אֶת
ה' בְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ –
 ביאה ואהבה, **הַמְּסֻתָּרוֹת**
פְּלֶבַע פְּלִלוֹת יִשְׂרָאֵל – ולא
 מתוך אהבה ויראה הבאות
 מן השכל – **אֵין עֲזוּלוֹת**
לְשֵׁם, – ל"גן עדן העליון"
 שב"עולם הבריאה", **רַק**
בְּשִׁבְתָּ וְרֵאשִׁי הַרְשָׁה לְבָד, –
 שבת וראש חודש הם הזמן
 לעליית כל העולמות,
 ככתוב (בסוף ספר ישעיה):
 "והיה מדי חודש בחדשו"

ומדי שבת בשבתו, יבוא כל בשר להשתחוות וגו' – בזמנים אלה
 עלולות גם נשמות אלו ל"גן עדן העליון". **הַרְשָׁה הַעֲמִיד שְׁמִינן עֵדן**
הַתְּחַתּוֹן לְגַן עֵדן הָעֲלִיּוֹן, **שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה הַנִּקְרָא גַן עֵדן**
הָעֲלִיּוֹן, לְהַתְעַנֵּג עַל ה' וְלְהַנּוֹת מִיּוֹד הַשְּׂבִינָה, – התענוג וההנאה
 מאלקות הם בעיקר ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה" – עולם
 ההשגה, שכן, התענוג שיש לנשמה מאלקות, בא מהשגתה והכנתה
 אלקות, עד כמה שאפשר להשיג; **כִּי אֵין הַנְּאִיָּה וְהַתְעַנּוּג לְשִׁבְלָה**
נִקְרָא אֱלֵא כְּמָה שְׁמִשְׁכִּיל וּמְבִין וְיִודַע וּמְשִׁיג בְּשִׁבְלוֹ וּבִינָתוֹ,
 – "משכיל", "מבין", "יודע" – מכוונות לכוחות חכמה בינה דעת,
מֵה שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לְהִבִּין וְלְהַשִּׁיג מֵאוֹרֵי אֵין־סוֹף בְּרוּחֵי־הוּא, – ומה
 שנשמות אלו מבינות בשכל ומשיגות אור אין סוף ברוך הוא ב"גן
 עדן העליון" שב"עולם הבריאה", **בֵּא: עַל יְדֵי חֲכָמָתוֹ וּבִינָתוֹ**
וְהַבְּרָדָה – על ידי ספירות ה"חכמה" ו"הבינה" של "עולם האצילות",
 הנקראות חכמתו ובינתו, **הַמְּאִירוֹת שֶׁם בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה**. –
 ב"עולם הבריאה" מאירות, כאמור, ספירות "חכמה" ו"בינה"
 ד"אצילות", ולכן הנשמות שב"גן עדן העליון" מבינות ומשיגות אור
 אין סוף ברוך הוא, ומה בא ה"תענוג" שלהן. ובשבת וראש חודש
 עלולות גם שאר הנשמות ל"גן עדן העליון", כדי שגם הן יהיה להן
 התענוג הבא מהשגה. **וְמָה שְׁזוֹכוֹת נִשְׁמוֹת אֵלוֹ** – שעבדו את
 השי"ת מתוך מדות אהבה ויראה טבעיות, **לְעֲלוֹת לְמַעְלָה**

של אין־סוף, לכן הוא – "עולם הבריאה", **מְדוּר נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים**,
עוֹבְדֵי ה' בְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ, – ביראה ואהבה, **הַנִּמְשָׁכוֹת מִן תְּבִינָה**
וְדַעַת הַנְּדָלָת אֵין־סוֹף בְּרוּחֵי־הוּא, **שֶׁאֲהָבָה זֶה נִקְרָא "רְעוּתָא**
דְּלִבָּא", – רצון שמן הלב, שנתעורר על ידי השכל, ושלא כמו הרצון
 שלמעלה מהשכל, **בְּנִזְכָּר**
לְעִיל; וּמִ"רְעוּתָא דְּלִבָּא"
נַעֲשֶׂה לְבוֹשׁ לְנִשְׁמָה
בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא גַן
עֵדן הָעֲלִיּוֹן, כְּדִלְקָמוֹ, –
 כפי שיתבאר להלן, **וּכְמוֹ**
שְׁפָתוֹב בְּזוּחַר – פרשת
וּקְהָל. – הרי, שהנשמות
 שעבודתם מתוך אהבה
 ויראה הבאות מן השכל
 וההתבוננות בגדלות ה' –
 מקומן ב"עולם הבריאה",
 שהוא "גן עדן העליון", שכן,
 "גן עדן התחתון" הוא
 ב"עולם היצירה", ו"גן עדן
 העליון" – ב"עולם הבריאה",
 וכפי הידוע, ענינו של "גן
 עדן" הוא, ש"יושבין ונהנין"
 מזיו השכינה. תענוג זה בא

מהבנתם והשגתם גדלות ה' – וזהו השכר עבור העבודה הקשורה
 בהשגה והתבוננות בגדלות ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן, שבכך
 מתכוונים לאותן נשמות שהן במדרגת נשמה ממש – אלה שהשגתם
 הנעלה ביותר מתוארת כבחינת "מוחין דגדלות"; ולא רק השגתם
 ושכלם יש להם שייכות ל"עולם הבריאה", כי אם גם מדותיהם,
 אהבתם ויראתם, יש להן שייכות ל"עולם הבריאה". כי, גם מדותיהן
 נכללות במוחין ובשכל שלהם, עד שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת
 מוחין". ואילו, נשמות שהשגתם איננה נעלה כזו, הרי למרות
 שאהבתן ויראתן באות על ידי התבוננות ושכל, הרי זה רק שהשכל
 משמש לעורר וליצור את מדות האהבה והיראה, אבל עיקר עבודתן
 היא "עבודת המדות" – ולכן, שייכות נשמות אלו, ל"עולם היצירה",
 שהוא עולם המדות. ומכל־שכן שאותן נשמות שעבודתן היא מתוך
 "אהבה מסותרת" – המדות הטבעיות, שאינן באות מן השכל ומן
 המוחין, בודאי ובודאי שמקומן הוא ב"עולם היצירה"; רק בזמנים
 מסויימים עלולות גם נשמות אלו ב"גן עדן העליון", ב"עולם הבריאה".
אָךְ – מה שלמדנו, ש"מדור" נשמות הצדיקים, הוא ב"בריאה", **הֵינּוּ**
דְּקָרָא נִשְׁמוֹת מְשִׁשׁ, – ו"נשמה" היא הרי ענין השכל, כמו שכתוב:
 "ונשמת שדי תבינם", **שֶׁתָּן בְּחִינַת מוֹחִין דְּגִדְלוֹת אֵין־סוֹף בְּרוּחֵי**
הוּא, – השגתן היא באופן של "מוחין דגדלות", שהן מבינות אלקות
 כמו שהוא, בלי לבושי השגה ובלי משלים של הסברה, ועבודתן

3. איוב לב, ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה איך אפשרית שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע) אלא שהוא ע"י עמוד (ומזה גם ראוי דעכ"ל דאף שהן ב' מדרגות אפשרית עלי' כו". כלומר: דברי רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד", מסלקות קושי שיש להקשות לכאורה, כיצד אפשרית העליה מ"חיי" (גן עדן התחתון) ל"מדבר" (גן עדן העליון) – ואומר רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד"; ומכאן גם ראה שמן ההכרח לומר שאם כי הם שתי מדרגות – אפשרית העליה מאחת לשניה.

1 מְהַמְלֵאכִים, – מקומם של המלאכים הוא, כאמור, ב"עולם היצירה",
 2 בגלל עבודתם במדות טבעיות, ואין אנו אומרים שאי-פעם הם עולים
 3 ל"עולם הבריאה" – אף שְׁעָבְדוּ – אותן נשמות, בְּהִלּוֹ וְרַחֲמוֹ –
 4 ביראה ואהבה, מְבַעֲרִים לְבָד, – באותו סוג אהבה ויראה טבעיות כמו
 5 המלאכים – מדוע, איפוא,
 6 ביחס לנשמות אלו, אנו
 7 אומרים שהן עולות בזמנים
 8 מיוחדים ל"עולם הבריאה"?
 9 אלא – הִינֵנוּ, מִפְּנֵי שְׁעַל יְדֵי
 10 דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁלָהֶם –
 11 יראה ואהבה של אותן
 12 נשמות, אֲהַכְפִּיא – נכפתה,
 13 סְטָרָא אַחְרָא הַמְלַבֶּשֶׁת
 14 בְּנוֹפֶס, בֵּין בְּחִינַת "סוד
 15 מְרַע" – להימנע מלעשות
 16 רע, ועל ידי כך, לְבָשׁ
 17 הַתְּאֵאוֹת וְלִשְׁבָּר, – התאה
 18 נשברת כשלא נותנים לה
 19 לבוא לידי פועל במעשה,
 20 בדיבור או אפילו במחשבה
 21 של עבירה – דבר שבא
 22 כתוצאה מהיראה שלהן,
 23 וּבֵין בְּחִינַת "עֲשֵׂה טוֹב"
 24 – לעשות מצוות ומעשים
 25 טובים כנגד הטבע והרצון של הנפש הבהמית, שהיא נפש של "סטרא
 26 אחרא". ענין ה"ועשה טוב" בא להן בעיקר מאהבתן להקב"ה, בְּנִזְכָּר
 27 לְעֵלִי, וְהֵם – הנשמות בהיותן בעולם הזה, הֵיוּ בְּעָלֵי בְּחִירָה לְבָחֹד
 28 בְּרַע חֵם וְשָׁלוֹם וּבְחִירוֹ בְּטוֹב, לְאֲכַפְיָא לְסְטָרָא אַחְרָא – לכפות
 29 את ה"סטרא אחרא", לְאֲסַתְלָקָא יִקְרָא דְקָרְשָׁא בְּרִידָהּ הוּא כו', –
 30 שיתרומם כבודו של הקב"ה, כביכול, בכל העולמות, בְּתִרְזוֹן הָאוֹד
 31 כו', – כיתרון האור הבא מן החושך דוקא, שכן על ידי שבירתן את
 32 החושך של ה"סטרא אחרא", המשכו יתרון באור הקדושה, בְּנִזְכָּר
 33 לְעֵלִי. – הרי, למרות שהאהבה ויראה, באותן נשמות, היו טבעיות
 34 ולא שכליות, אך, כיון שקיומן תורה ומצוות באהבתן ויראתן, בא להן
 35 על ידי בחירה, לכן עבודתן היא למעלה מעבודתם של המלאכים
 36 שאינם בעלי בחירה. ומכאן זכותן לעלות, בזמנים מסויימים, ב"גן עדן
 37 העליון", דבר שאין המלאכים זוכים לו. להלן, יסביר רבנו הזקן, שמה
 38 שלמדנו שמקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה השכליות,
 39 הוא בעולם הבריאה, ומקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה
 40 הטבעיות, הוא בעולם היצירה – מדובר ביחס לנשמות עצמן. ואילו,
 41 התורה והעבודה של הנשמות, נכללות בעשר הספירות, של העולם
 42 בו עלו אותה תורה ואותה עבודה. עשר הספירות הן אלקות, ועל ידי
 43 העליה בעשר הספירות של העולם – הן מתאחדות באיניסוף ב"ה
 44 ממש. ואילו מקומן של הנשמות הוא ב"היכלות" של העולמות, שהם
 45 ענין של "עולם" ולא של אלקות, ותענוגן הוא מזיו השכינה בלבד של
 46 אותו עולם – כלומר: מתגלה לאותן נשמות "זיו" מהתורה שהן למדו
 47 ומהמצוות שהן קיימו בהיותן למטה בעולם הזה. והן מבינות אותו
 48 "זיו" בהשגה אמיתית, הן מבינות את מהות ההארה, וזה יוצר בהן את
 49 התענוג הנפלא של "גן עדן". ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, כָּל זֶה הוּא

ליקוטי אמרים

בדחילו ורחימו טבעיים לכד היינו מפני שע"י דחילו ורחימו שלהם אתכפיא ס"א המלוכשת בגופם בין בבחי' סוד מרע לכבוש התאוות ולשברן ובין בבחי' ועשה טוב כנ"ל והם היו בעלי בחירה לבחור ברע ח"ו ובחרו בטוב לאכפיא לס"א לאסתלקא יקרא דקב"ה כו' כיתרון האור כו' כנ"ל והנה כל זה הוא במדור הנשמות ומקום עמידתן אך תורתן ועבודתן נכללות ממש ב"ס שהן בחי' אלהות ואור א"ס מתייחד בהן בתכלית היחוד והיינו ב"ס דבריאה ע"י דחילו ורחימו שכליים וב"ס דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעיים ובתוכן מלוכשות י"ס דאצי' ומיוחדות בהן בתכלית וי"ס דאצי' מיוחדות בתכלית כמאצילן א"ס ב"ה משא"כ הנשמו' אינן נכללות באלהות די"ס אלא עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה ונהנין מזיו השכינה הוא אור א"ס ב"ה המיוחד ב"ס דבריאה או דיצי' והוא זיו תורתן ועבודתן ממש [ע' זהר ויקהל דר"י] כי שכר מצוה היא מצוה עצמה:

במדור הנשמות ומקום עמידתן, – לפעמים במקום שלמעלה
 ממקום עמידתן הקבוע – כמו בשעת עלייתן ב"עולם הבריאה" בימי
 שבתות וראשי חודשים. ובלשון ב"ק אדמו"ר שליט"א: "מקום עמידתן
 – שזוהו לפעמים לא במדורן (וכמו בשבת ור"ח דעולות לבריאה אף
 שמדורן ביצירה)". אף
 תורתן ועבודתן נכללות
 ממש ב"י ספירות, שהן –
 עשר הספירות, בְּחִינַת
 אֱלֹהוֹת, וְאוֹר־אֵינִסוֹף
 מְתִיחֵד בְּהֵן – בעשר
 הספירות, בְּתַכְלִית הַיְחָדוּד;
 – האור האין סופי המאיר
 בעולם, מתאחד עם
 הספירות של אותו עולם
 בתכלית היחוד; וְהִנֵּנוּ – מה
 שאנו אומרים שהתורה
 והעבודה עולות ונכללות
 בעשר הספירות, הרי זה ב"י
 ספירות דְּבְרִיָּאָה עַל יְדֵי
 דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִיִּים, –
 יראה ואהבה שכליות.
 כשהתורה והעבודה נעשות
 מתוך אהבה ויראה שכליות,
 הן נכללות אז בעשר
 הספירות של "עולם הבריאה", וּבְיָ סְפִירוֹת דְּיִצְרָה עַל יְדֵי דְּחִילוֹ
 וְרַחֲמוֹ מְבַעֲרִים; – יראה ואהבה טבעיות, כשהתורה והעבודה
 נעשות מתוך אהבה ויראה טבעיות, הן נכללות אז בעשר הספירות
 של "עולם היצירה", וּבְתוֹכָן מְלַבֶּשֶׁת י' סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת
 וּמְיַחֲדוֹת בְּהֵן בְּתַכְלִית, – עשר הספירות של "עולם האצילות",
 מתלבשות ומתאחדות בתכלית, בעשר ספירות "עולם הבריאה", ועל
 ידן גם בעשר ספירות "עולם היצירה", וְי' סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְיַחֲדוֹת
 בְּתַכְלִית כְּמֵאֲצִילָן אֵינִסוֹף בְּרוּךְ הוּא. – שהאציל וגילה את עשר
 ספירות "עולם האצילות" – כמו שאומרים לגבי נבראים ובוראם, כך
 אומרים לגבי נאצלים ומאצילם – שעשר ספירות "עולם האצילות"
 מאוחדות בתכלית עם מאצילן, הרי, שהתורה והעבודה של הנשמות
 בהיותן בעולם הזה, על ידי שהן נכללות בעשר ספירות "עולם
 היצירה", או "עולם הבריאה" – הן מתאחדות עם האיניסוף ברוך הוא.
 מֵה שְׂאֵין בֵּין הַנְּשָׁמוֹת, – כשלעצמן, ולא תורתן ועבודתן, אֵינֵן
 נְכַלְלוֹת בְּאֱלֹהוֹת דֵּי סְפִירוֹת, אֲלָא עוֹמְדוֹת בְּהִיכְלוֹת וּמְדוּרֵין
 דְּבְרִיָּאָה או יצירה, – "היכלות" ו"מדורים" הם ענין של "עולם"
 ו"יש", ואינם בבחינת ביטול והתאחדות כמו הספירות, וְנִהְיִין –
 הנשמות, מְזִיו הַשְּׂכִינָה, הוּא אוֹר־אֵינִסוֹף בְּרוּךְ הוּא הַמְיַחֵד בְּיָ
 סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה או יצירה, – "זיו השכינה" ממנו הן "נהנין" – הוא
 אור אין סוף ברוך הוא המאוחד בעשר ספירות "עולם הבריאה" או
 בעשר ספירות "עולם היצירה", וְהוּא זִיו תוֹרָתָן וְעוֹבְדוֹתָן מִפְּשׁ –
 הזיו של תורתן ועבודתן של אותן נשמות, [ע' זהר ויקהל דף ר"י],
 בִּי שְׁכָר מְצוּהַ – היא מְצוּהַ עֲצָמָה: – שמהתורה והמצוות שאדם
 קיים, ושמתאחדות עם אין סוף ברוך הוא, נמשך ומתגלה "זיו", לנשמה
 בגן עדן – והתענוג הוא השכר של קיום התורה והמצוות. מכאן

1 אפשר להבין גדלותה ויקרותה של מצוה שיהודי מקיים בעולם הזה,
2 ושל לימודו תורה ועבודתו את הקב"ה – אם מזיו והארה בלבד של
3 תורה ועבודה, יש לנשמה תענוג נפלא כזה בגן עדן! גדלות התענוג
4 אנו למדים ממה שחכמינו ז"ל אומרים בנוגע ל"אחר", שמוטב שידונו
5 אותו בגיהנום, כדי שיוכל לבוא ל"עלמא דאתי", לעולם הבא –
6 לשכר של "גן עדן". כלומר: כדאים כל יסורי גיהנום (עליהם אומר
7 הרמב"ן שכל יסורי איוב במשך שבעים שנה, אין להם ערך כלל
8 ליסורי הנפש בגיהנום אפילו שעה אחת (וכדלקמן "אגרת התשובה"
9 פרק י"ב)), ובלבד שיוכלו לאחר מכן להגיע לתענוג הנפלא שב"גן
10 עדן". וכאמור, מתבטא תענוג זה בכך, שהנשמה נהנית מ"זיו"
11 ו"הארה" של התורה והעבודה. שכן, את עצם התורה והמצוה לא
12 היה בכוח הנשמה לקלוט ב"גן עדן", היא היתה מתבטלת לגמרי
13 לעומתן. ה"עצם" של התורה והמצוות שהנשמה קיימה בעולם הזה,
14 יתגלה רק לעתיד לבוא. ב"גן עדן" מאיר, כאמור, זיו והארה בלבד.
15 בכך מובן מאמר חכמינו ז"ל⁵: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים
16 טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", שכן בעולם הבא, ב"גן עדן",

5. אבות ד, יז.

אגרות קודש

ב"ה, כ"א אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יוסף שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו ממוצש"ק, ותי"ח על בשורה הטובה מהטבת מצב בריאות
זוגתו תחי', ויהי רצון שתהי' הטבה זו דרגא להלוך מהטבה להטבה עד לרפוי"ש, ויאריכו ימיהם ושנותיהם
בטוב ובנעימים.

ומובן שבזה נכללת ג"כ הצלחת המשתה אודותו כותב שעורכים לכבודו בבית הספר בו עסק
ב"פ ח"י שנה הצלחה ברוחניות והצלחה בגשמיות בהנוגע לאוסף כספים וברוחניות אשר הרעיון דהכרח
חינוך הכשר, ולא עוד, אלא החינוך על טהרת הקדש לכל אחד ואחת מבני ישראל יחדיר לחוגים ההולכים
ומתרחבים ומתפשטים עד שיכירו שזה בעיא חיונית, ולכן כל היגיעה והשתדלות בזה כדאיות הם, וכיון
שזכה שההשגחה העליונה העמידתו בשטח עבודה זו, תזכה גם כן לבשר טוב מההתקדמות בהאמור עדי
יקוים היעוד שלא ילמדו עוד איש את רעהו, כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ומלאה הארץ דעה
את ה'.

בהוקרה ובברכה.

יום ראשון	יום ראשון	כא אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קד"קה. תניא: פרק לח. והנה . . . נ אברי הגוף.			
ה"צמח צדק" אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אדר שני) : זקני - רבנו הזקן - הוא משה רבנו בתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רז"ל שהתורה נתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. אש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד - נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי, אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זה לא תכבה לעד.			

יום שני	יום שני	כב אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י. תהלים: קו"קו. תניא: אך אעפ"כ . . . נ כל חי.			
ברכת פהנים הוא המשכת המחין, הגבחה הידים הוא העלאת המדות, ומברכים לישראל שהם בני מלכים - מלכות, הרי פרוץ שלם של עשר ספירות.			

יום שלישי	יום שלישי	כג אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י. תהלים: קח"קיב. תניא: ואף שבשניהם . . . 100 והתפשטות.			
אאמו"ר אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.			

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו: רב צריך לזכור בכל עת ובכל רגע, כי תמיד נצב הוא על הסף שבין מזכי הרבים, וחס ושלום, מחטיאי הרבים; על הסף של עומק רום ועומק תחת - וכל הענינים צריכים לגעת בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא.

יום רביעי	יום רביעי	כד אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: שמיני, רביעי עם פירש"י. תהלים: קיג"קיא. תניא: כי בגוף . . . 100 בו ית'.			
באמירת "אנא בכח" צריך לראות - או לציר במחשבה - השמות, שהם הראשי תבות, אבל לא לאמרם.			

יום חמישי

יום חמישי

כה אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: ולא שדבקות . . . נא חי ומדבר.

החסיד ר' מרדכי האראדאקער סיפר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאזנא הי': וואָס מען טאָר ניט טאָר מען ניט, און וואָס מען מעג דארף מען ניט. – כש'לש ארבע שנים עבדנו בזה עד שהבאנו אופן זה בעיני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאול דרך בעבודה.

החסיד ר' מרדכי מהאראדאק ספר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאזנא היזה: "האסור – אסור, והמתיר – מותר". כש'לש ארבע שנים עבדנו בזה, עד שהבאנו אופן זה בעיני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאל דרך בעבודה.

יום שישי

יום שישי

כו אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: כי מי . . . בנפשותינו כנו"ל.

כָּל הַקָּדוֹשׁ בְּעַם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם וְיִסּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּהַעֲמַדַת דּוֹר יִשְׂרָאֵל וְחַנוּכָם, בְּכַשְׁרוֹת הָאֵכָל, וְאַצִּילוֹת טֵהַר קִדְשַׁת הַשִּׁבְתָּה, מִסַּר וְנִתֵּן הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא עַל יְדֵי נָשִׁי יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְרָם וּלְעִבְדָם.
הַאֲשֶׁה אֲשֶׁר תִּמְלֵא חוֹבְתָהּ וּתְעוּדָתָהּ בְּחַיֵּי הַמִּשְׁפָּחָה, בְּהַנְהִיגַת הַבַּיִת וּבְחֲנוּךְ עַל פִּי הַתּוֹרָה, עֲלֶיהָ הַכְּתוּב אוֹמֵר "חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה".

שבת קודש

שבת

כז אדר שני, פרשת החדש

ה'תש"ג

מְבָרְכִים רֵאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן. אָמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה. יוֹם הַתְּנוּעוֹת.
הַפְּטוּרָה: כֹּה אָמַר – עוֹלַת תְּמִיד.

שיעורים. חומש: שמיני, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"ג.
תניא: פרק לט. ומפני . . . 104 מצוה עצמה.

משיחת אאמו"ר: חטא בני אהרן הי' בקרבתם לפני ה' וימותו. רצוא בלי שוב. דער אמת איז אז מ'קומט לפני ה' דארף זיין תטהרו, ריין און קלאָהר, עס מוז זיך דערהערען אין מעשה בפועל, כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ורצוא בלי שוב, היא מיתה. ועל זה בא ציווי ה' אל משה (ויקרא טז ב) שיאמר לאהרן, אותיות נראה, ובכחות הנפש הוא השכלה, לאמר, בשביל לבוא אל הקדש גם מבית לפרוכת שהוא לפני הצמצום, דארף מען וויסען אז על הארן, אותיות נראה, השכלה, איז פאראן א כפורת, א כוונה פון א פארשטעל, וואָס דאָס איז דער פני הכפורת, אשר על כן ולא ימות, זאָל מען ניט בלייבען באם רצוא אליין, כי בענן אראה על הכפורת, דער צמצום הראשון איז כוונתו הגילוי, און דער מבוא צו דעם איז דער ואל, ביטול עצמי, טאָן וואָס חסידות הייסט, ניט דאָס וואָס דער שכל זאָגט, דאן איז יבוא אל הקדש.

משיחת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: חטא בני אהרן היזה "בקרבתם לפני ה' וימותו". רצוא בלי שוב. האמת היא, שפאָשר נגשים "לפני ה'" צריך להקדים "תטהרו" – נקי ונף. מייבם

היום יום . . .

להפנים במעשה בפעל, שכל הגבה גבה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ורצוא פלי שוב היא מיתה. ועל זה בא צווי ה' אל משה (ויקרא טז ב), שיאמר לאהרן - אותיות נראה - ובכחות הנפש הוא השפלה, לאמר: בשביל לבוא אל הקדש גם מבית הפרכת, שהוא לפני הצמצום, יש לדעת שעל הארץ - אותיות "נראה", השפלה, ישנה "כפרת", פונה של הסתרה, שזהו "פני הכפרת", אשר על פן [האזהרה] "ולא ימות", שלא להשאיר ברצוא בלבד, "כי בענן אראה על הכפרת", הצמצום הראשון פונתו הגלוי, והמבוא לכך הוא ה"ואל", בטול עצמי, לבצע את מה שהחסידות מורה, לא את מה שהשכל אומר. או אז - "בא אל הקדש".

אגרות קודש

בי"ה, י"ט אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו - שנתארך קצת דרך הילוכו - בו כותב אשר בן הנהו להורים חרדים ויר"ש וקבל חנוך המתאים לזה, ומוסיף ראשי פרקים מאשר עבר עליו לאחר זה, ומתאונן שאינו מרגיש חיות דקדושה וכו' ורעיונות סותרים חולפים במחשבתו כו'.

והנה בודאי ובפרט שנמצא מזמן בצבא, למותר לעורר על הסדר השורר ונראה בבריאה (למרות מה שלפעמים נראה לעיני בשר אחרת), פרט לפנת הבריאה בה נמצאים בני ישראל, אשר בחירה חפשית ניתנה להם, וכמה שכתוב ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב גוי ובחרת בחיים, אשר גם זהו מחסד הבורא, שרצה שיראה האדם את טבעו מהותו אשר טוב הוא בעצם ובפנימיות, ואפילו אם פגעי הזמן מכסים הפנימיות בשכבה הפכית, אין זה אלא דבר חיצוני הבא לאדם בכדי שיסירונו בכח עצמי וביגיעה שעי"ז נתרבה הברכה וההשפעה מלמעלה, ולא עוד שלא שתהי' במילואה, וכלשון הידוע שאין הנאה שלימה מנהמא דכסופא משא"כ מזה שעמל עליו ויגע בו.

מהאמור לעיל מובן שאין לך חלק יפה בחיים מכאשר ההשגחה העליונה נותנת האפשרות לא רק לבחור בחיים בחלקו בעולמו הפרטי ובחיי הפרטים, אלא גם להשפיע על חוג מסוים ולהכריעם לטוב, שגם הם יבחרו בחיים האמיתי ובטוב האמיתי.

מזה מובן ג"כ אשר היצר הרע והלעו"ז נלחמים ומבלבלים יותר לזה המשפיע על אחרים בכיוון טוב יותר מאשר מבלבלים לאיש פרטי שרק בדי אמות שלו מדליק אור הנשמה שלו להאיר חלקו לבד. ועי"ז מובן ופשוט בחלט, שאל יפול לב זה שמבלבלים אותו כנ"ל, כיון שזהו סימן שעליו לפעול יותר מסתם בן אדם שלכן היצר לוחם ומתגבר יותר וכמרו"ל הידוע, כל הגדול מחבירו (שבכלל זה גם גדולה בהשפעה) יצרו גדול ממנו.

ביחד עם זה הובטחנו, שלפום גמלא שיחנא, ולכאו"א ניתנו הכחות הדרושים לו למלאות תפקידו הוא, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו להוציא יכולתו והכחות שלו אל הפועל.

ונקודה מיוחדת וטובה ויפה נוסף על האמור שהשפעתו הוא בין אנשי הצבא כפי שכותב לי שהוא סמל דת בצבא, אשר אנשי הצבא נמצאים במסגרת מיוחדת עקורים מביתם וסביבתם הרגילה ומורגלים לקבלת עול רוב היום והלילה להקדמת נעשה לנשמע, שזה מכשיר אותם יותר להנהגת עם ישראל בקבלת תורתנו וקיום מצותי' שישודם קבלת עול, נעשה ואח"כ נשמע, ואף שבכמה נקודות אדרבה שמירת התומ"צ שם קשה יותר, הנה כנ"ל קישורים אלו צריכים לעורר תוספת כח בכל אחד מנמצאים בצבא ותוספת כמה פעמים ככה בהעומדים על גביהם בהנוגע לעניני דת, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

תקותי שיש לו קביעות עתים בלימוד התורה גם לעצמו נוסף על לימוד עם מושפיעו, ובה גם לימוד בתורת החסידות, ובטח צעירי אני"ש שבסביבתו יסייעו לו בזה ככל הדרוש, באם יבוא עמהם בקשר.

המחכה לבשו"ט בכל האמור.

יום ראשון כ"א אדר ב' ה'תשע"א

השחתה של מצוה

לעבור על בל תשחית אפילו לצורך הידור מצוה, ולפי זה טעם ההיתר אינו מדין דחיה שהרי אין הידור דוחה איסור, אלא שלצורך מצוה אינו קלקול, כי הקלקול הוא לתועלת, כשם שקלקול לצורך רווח ממוני אינו קלקול (הר צבי א"ח ב' סי' ק"ב). ומנהג קדום היה במירון, בהילולת רשב"י, לשרוף בגדים יקרים לכבודו (קונטרס 'כבוד מלכים' להגר"ש העליר). והיו שערערו על כך משום 'בל תשחית' (ש"נ חמישאה יוסף דעת סל"ט), אך יש מיישבים כי מאחר וכוונתם לצורך מצוה אין בכך איסור (ראה כבוד מלכים הג"ל. תורה לשמה סי' ת').

וכן יש להתיר כאשר הקלקול נעשה לצורך טובה רוחנית. ובכך יש לבאר את דברי המשנה (תמיד פ"א מ"ב) שאיש הר הבית היה רשאי לשרוף את בגדו של שומר שנרדם על משמרתו, כדברי אדמו"ר הזקן (הל' נזקי גוף ונפש ס"ד) שאף שאסור לאדם לצער עצמו, מותר להתענות לתשובה, כי טובה היא לו להציל את נפשו. ואף כאן, מותר לאבד את בגדו של השומר כיון שהדבר נעשה לטובתו, שלא יירדם שוב (לקוטי שיחות י"ח ע' 465).

הלכות מלכים פרק ו, הלכה ח: אַבְל קוֹצְצִין אוֹתוֹ אִם הָיָה מוֹיָק אֵילָנוֹת אַחֵרִים... לֹא אֶסְבֶּה תוֹרָה אֶלָּא דְרַךְ הַשְּׁחִתָּהּ. האם מותר לקצוץ עץ כדי לבנות על מקומו סוכה? לדעת הרמב"ם איסור 'בל תשחית' הוא רק בדרך השחתה וקלקול, אך לצורך תיקון מותר. והרא"ש (ב"ק פ"ח סט"ו) מוסיף שגם כאשר התיקון אינו בגוף הדבר אלא צריך למקומו מותר. וכן פסק הט"ז (יד"ד סי' קט"ז ס"ו) שמותר לקצוץ עצים כדי לבנות במקומם בנין. אך יש אומרים שההיתר הוא רק כאשר הבנין שווה יותר מן העץ (שאלת יעב"ץ ח"א ע"ג). וראה שו"ע אדה"ז הל' שמירת גוף ונפש סט"ו) ולפי זה לכאורה אין ההיתר חל בסוכה המיועדת לשבוע ימים.

אך יתכן להתיר מטעם אחר: כתבו הראשונים (שלטי הגבורים ע"ז פ"א) שאיסור בל תשחית הותר לצורך מצוה. אך בטעם ההיתר חלוקות הדעות. יש אומרים (שלה"ג שם) שהוא מדין 'עשה דוחה לא תעשה', ולפי זה הדבר מותר רק אם אי אפשר לקיים את המצוה בדרך אחרת, אך אם יכול לאכול בסוכה אחרת, אין להתיר לקצוץ אילן. אך ב'ספר חסידים' (סי' תתע"ט) נאמר שמותר

יום שני כ"ב אדר ב' ה'תשע"א

אין משגיחין בסכנה במלחמה

(במדבר ב, ב), ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים במלחמה, אם כן, חוינו דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהיא סכנה, ואם כן דחוויה סכנה במקום הזה", ולמה כתב החינוך שהציווי חל רק "מבלי שיסתכן בדבר"?

וב'חידושי הגר"ז הלוי (ע"ה"ת, פרשת בשלה, ע"פ ז'בולון עם חרף נפשו) מיישב:

אמנם נכון שאין משגיחין על סכנת נפשות בעיתות מלחמה, אולם הדבר נובע מדיני המלחמה שהרי גם במלחמת הרשות, שאינה מצוה, צריכים להיכנס למצבי סיכון אף שבדרך כלל פיקוח נפש דוחה מצוות. אבל מצד המצוה של הריגת ד' עממין, הרי היא ככל המצוות ונדחית מפני פיקוח נפש. וזוהי כוונת ספר החינוך: "בא אחד לידו ויכול להורגו מבלי שיסתכן בדבר", היינו כאשר בא אחד מז' עממין לידו, לא במצב של לחימה, אלא במצב של השקט ובטח ושל מנוחה. ואז לא חלים דיני המלחמה ומוטלת רק המצוה של הריגת ד' עממין, ולקיום מצוה זו אסור להיכנס לסכנת חיים.

הלכות מלכים פרק ז, הלכה ט"ו: וּמֵאַחַר שֵׁינָם בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה, יִשְׁעוּ עַל מְנוּהַ יִשְׂרָאֵל וּמוֹשִׁיעוּ בְּעַת צָרָה... וְיִשִּׁים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד.

ומעין זה כתב בספר החינוך (מצוה תקכח): "משרשי המצוה שיש לכל אחד מישראל לשום לשם יתברך מבטחו ולא יירא על גופו במקום שיוכל לתת כבוד לשם ברוך הוא ולעמו". כלומר, יחד עם הביטחון בה' וכתוצאה ממנו, במלחמה יש היתר להיכנס למצבי סיכון, על מנת לנצח.

והנה במצוות הריגת שבעת עממין כתב החינוך: "ועובר על זה – ובא לידו אחד מהם [מז' עממין] ויכול להורגו מבלי שיסתכן בדבר ולא הרגו, ביטל עשה זה [החרם תחריס אותם], מלבד שעבר על לאו לא תחיה כל נשמה".

והמנחת חינוך (שם) מבין מכך שאם היה יכול להורגו רק באמצעות סיכון עצמי, לא היה עליו לעשות כן. ומקשה: אמנם כל המצוות נדחות מפני הסכנה ("וחי בהם ולא שימות בהם"), אבל הרי תכליתה של מצוה זו להילחם עם ד' עממין ולכלותם, ו'ידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס כמבואר ברמב"ן

יום שלישי כ"ג אדר א' ה'תשע"א

לימוד תורה לגוי

הגוי ללמוד אך אין איסור על היהודי ללמדו. ובגמרא (בבא קמא לח, א) מסופר: "וכבר שלחה מלכות רומי... אצל חכמי ישראל, למדונו תורתכם, קראו ושנו ושילשו". ואמנם התוספות (ד"ה קראו) הקשו שהרי אסור ללמד תורה לעכו"ם, ותירצו שחכמים עשו זאת רק מפני אימת המלכות, אבל לדעת הרמב"ם יש לומר שאין הלכה כרב אמי ומותר ללמדם תורה.

הלכות מלכים פרק י, הלכה ט: עֲבוּם שְׁעָמֶם בְּתוֹרָה - תִּבְי מִיתָה. לֹא יַעֲמֵק אֶלָּא בְּשֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁלֹּהֶן בְּלִבָּהּ... כָּלְלוּ שֶׁל דְּבַר: אֵין מְנִיחִין אוֹתָן לְחַדֵּשׁ דַּת וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת לְעַצְמָן. האם מותר ליהודי ללמד תורה לגוי?

כתב בספר 'באר שבע' (באר מים חיים סי' י"ד): לדעת רב אמי (חגיגה יג, א) "אין מוסרין דברי תורה לעכו"ם", אך הלכה זו לא הובאה בפוסקים, וגם מדברי הרמב"ם משמע שהאיסור הוא על

זמנינו (מנחת יצחק ח"ג סי' צח. ציץ אליעזר חט"ז סי' נה), אסור ללמד תורה לגוי בכל אופן, שהרי כתבו התוספות (הגיגה שם ד"ה אין) "עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה, והמלמדו עובר אלפני עיור לא תתן מכשול". וגם לשיטת הרמב"ם אסור ללמדו תורה, כפי שכתב ה'שרי חמד' (פאת השדה, מערכת הא', ד"ה ולדעת) שהרמב"ם לא הביא איסור זה כאן (בהל' מלכים) משום שסמך על מה שכתב בהלכות עבדים (פ"ח ה"ח) "אסור לאדם ללמד את עבדו תורה", וקל-והומר לגוי.

סיום מחזור עשרים ותשעה

יתירה מזו: גם לדעת רב אמי האיסור הוא ללמד תורה בטעמיה וסודותיה, אבל בדרך פשט אין איסור, והמאירי אכן גורס "אין מוסיף סתרי תורה לעכו"ם".
ומוסיף בעל ה"שרידי אש" (ח"ב סי' ז):
מלשון הרמב"ם "אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן" יש לדייק שהאיסור הוא רק אם לומד תורה לשם מצוה, ומתכוין להוסיף על שבע מצוותיו ולחדש לעצמו דת אבל לימוד מתוך אהבת החכמה כשאר החכמות מותר לגוי.
אך לדעת הרבי (שערי הלכה ומנהג יו"ד סי' פ"ו), וכך כתבו פוסקי

מוותר לחבר ספר לא לשם שמים? יום רביעי כ"ד אדר ב' היתשע"א

"עת לעשות לה'", כדי שהתורה לא תישכח, והיות שלא שכח את לימודו לא היה צריך לכתבו (חוט המשולש ד, ד בהערה).
והעיר על זה ב'אבן שלמה' (על הראב"ן, סי' מ"ב):
אם הכותב דברי תורה שלא לשם שמים גם בימינו עובר על איסור זה, מדוע לא הביא הרמב"ם הלכה זו הנוגעת למעשה, בספר הי"ד?

ויתירה מזו אמרו חז"ל: "לעולם יעסק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", וכתבו התוספות (ברכות יז, א) שרק בלומד על מנת לקנטר את חברו אמרו חז"ל "נוח לו שלא נברא..." אבל הלומד על מנת שיכבדוהו ולקנות לו שם – מותר.

ולכן, אין לאסור חיבור שיש תועלת ללומדים בו, אף שכוונת מחברו להגדיל שמו, כי בכך הוא מסייע שהתורה לא תשכח, ומשום "עת לעשות לה'" הותר.

הקדמת הרמב"ם: וימיות משה רבנו ועד רבנו הקדוש, לא חברו חבור ששלמדו אותו ברכים בתורה שפעל פה והוא קבץ כל השמועות... לפי שראה שהתלמידים מתמעמין... חבר חבור אחר להיות ביד כלם, כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח.
הגמרא (גיטין ס, ב) לומדת מן הפסוק "כי על פי הדברים האלה" (שמות לד, כו) - "דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכתוב".
ורש"י מוסיף: "מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן לכתוב אלא מפני שהתורה נשתכחה".

והידוש ה'חתם סופר' (ש"ת א"ח סי' ר"ח), שהאיסור לכתוב תורה שבעל פה קיים גם בימינו, ולכן "המחבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו" עובר על האיסור לכתוב דברים שבעל-פה, כי ההיתר הוא משום עת לעשות לה', ואם איננו עושה לה' – הרי איסורו במקומו עומד.

ומסופר על רבי נתן אדלר, רבו של ה'חתם סופר', שלא כתב יחודשי תורה כי כל ההיתר לכתוב דברים שבעל פה הוא משום

מה נחשב 'מצוה חיובית'? יום חמישי כ"ה אדר ב' היתשע"א

שם לא השיג הראב"ד. ומכך יש להביא ראיה לחידושו של הט"ז (יו"ד סי' א' סק"ז) שהפרשת תרומות ומעשרות היא מצוה חיובית ואף מי שאינו רוצה לאכול חייב להפריש. והגרעק"א (בהגהות שם) העיר על כך שלפי פשוטו אין מצות הפרשה אלא כשרוצה לאכול את הפירות. ומדברי הראב"ד שלא השיג על הרמב"ם במצוה זו נראה שדעתו כדעת הט"ז שמצוה זו היא חיובית ואינה תלויה ברצונו, ולכן ראויה היא להימנות.

ועדיין יש לתמוה: מדוע לא השיג הראב"ד על הרמב"ם במצות קידושי אשה (מצוה ר"ג), והרי מצוה זו היא כשחיטה, שהרוצה לישא אשה מצווה לקדשה תחילה, אך אם אינו רוצה לישא אינו מצווה לקדש?

ויש לומר: בשחיטה אין ענין חיובי אלא שלילי – להתיר איסור נבלה, אך קידושין לא נועדו (רק) להתיר איסור אלא ליצור דין חדש ולכן ראוי למנותן במנין המצוות.

(מנחת אשר בדברים סי' מ"ו)

מנין המצוות - מצוות עשה: מצוה קמ"ו - לְשַׁחַט בְּהֶמְה טֶהֱא וְעוֹף וְאַחַר כֹּף וְאֵבֶל בְּשָׂרָם... מצוה קמ"ט - לְבַדֵּק פְּסִימֵי בְּהֶמְה. לדעת הראב"ד אין למנות שחיטה ובדיקת סימנים בכלל מצוות עשה, ואת טעמו ביאר הבית יוסף (בהגהות למנין המצוות כאן) משום שאין אלו מצוות מחויבות, שאם לא ירצה לאכול בשר אינו מחויב לשחוט ולבדוק.

אך במצוה י"ד מונה הרמב"ם את מצות ציצית. ולכאורה, גם מצות ציצית אינה מחויבת, שאם ירצה שלא ללבוש בגד של ארבע כנפות אינו מחויב בציצית, ומדוע אין הראב"ד חולק כאן?

ויש לחלק: מצות ציצית חלה לאחר לבישת הבגד ואז היא מצוה חיובית כי הלוּבש בגד של ארבע כנפות חייב להטיל ציצית, אבל מצות שחיטה קודמת לסיבתה שהיא אכילת הבשר, ואם כן בשעת המצוה אינה חיובית.

ובמצוה קכ"ו וקכ"ט מנה הרמב"ם תרומות ומעשרות, ואף

שבע מצוות דרבנן יום שישי כ"ו אדר ב' היתשע"א

תּוֹרָה, וְקִבְעוּ אוֹתָן נְכִיאִים וְחֻמְמִים, וּפְשָׁטוּ בְּכָל יִשְׂרָאֵל - בְּגוֹן מִקְרָא מְגִלָּה, וְגַר חֲנֻכָּה, וְתַעֲנִית תַּשְׁעָה בָּאֵב, וְיֻדִים, וְעִרְבּוּי.

מנין המצוות בסופר: אלו הן שש מאות ושלוש עשרה מצוות שנאמרו לו למשה בסנינו... ויש מצוות אחרות שנתחדשו אחר מהן

ב'קום ועשה' דוקא. אך הרמב"ם כאן הזכיר את תענית תשעה באב שאינה ב'קום ועשה' ואין בה ברכה.

ויש לומר שגם הרמב"ם סובר שיש שבע מצות דרבנן אלא שלא חש למנות את כולם, שהרי כתב "כגון", משמע שיש עוד כיוצא בהם. ועם זאת לא ציין הרמב"ם את מספרם של מצוות דרבנן כי מצוות התורה ניתנו לכתחילה במספר קבוע, כמפורש בתורה (דברים יג, א) "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". אבל מצוות דרבנן הרי הן "מצוות שנתחדשו", שחכמים יש להם כח מהתורה לחדש מצוות "כדי לחזק הדת ולתקן העולם" (כלשון הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב), נמצא שמעצם מהותן אין להם מספר קבוע, כי תמיד יכולים חכמים להוסיף לפי מה שהשעה צריכה.

(ליקוטי שידות כ"ט ענף 104 ואילך)

הרמב"ם מונה כאן חמש מצות מדרבנן: מגילה, נר חנוכה, תשעה באב, נטילת ידים, ועירובין ובהל' ברכות (פ"א ה"ג) הוסיף גם נר שבת.

והנה ידוע שיש שבע מצות דרבנן, וכמו שכתב השל"ה (פ' יתרו חלק ת"א בתחלתו): בעשרת הדברות יש תר"ך אותיות כמנין כתר תורה. תרי"ג אותיות, כנגד תרי"ג מצות, וז' אותיות היתרות הם שבע מצות דרבנן. וכתב ב'מגלה עמוקות' (אופן עה. וכן הובא בספר החינוך בסופו) שסימנם נ"ע בשמח"ה: נטילת ידים, עירובין, ברכות, (נר) שבת, מגילה, חנוכה, הלל. ובספר 'מצות השם' כתב שלא כלולים במנין אלא אלו שתיקנו חז"ל לברך עליהם ושאיין להם עיקר מן התורה. וב'תורה אור' לרבנו הזקן (סד"ה ויאמר גר' מי שם פה) כתב שכולן הן

שבת קודש כ"ז אדר ב' היתעשי'א

כמה מצוות מקיימים בהנחת תפילין?

אך יש לשאול על כך: הרי את קריאת שמע של שחרית וערבית אין הרמב"ם מונה לשתי מצוות אף שהם מעשים נפרדים?

ויש לומר: במצוות ציצית, הלבן והתכלת מהווים חפץ אחד של בגד שלם ולכן נחשבים כמצוה אחת, וכן בקריאת שמע ה'חפץ' של המצוה הוא הפרשיות של קריאת שמע אלא שצריך לקרותם פעמיים, ולכן נחשבים כמצוה אחת. אך תפילין של ראש ושל יד הם שני חפצים נפרדים וחשובים כשתי מצוות

(משמרת חיים ח"א עניני ציצית א').

והרבי מבאר לפי חידושו של הגאון הרוג'צ'ובי (צפע"נ תפילין פ"ד ה"ה) שבתפילין של יד המצוה היא במעשה ההנחה, ואילו בתפילין של ראש המצוה מתקיימת בתוצאה – בכך שהתפילין מונחים על הראש, כלשון הכתוב "וקשרתם לאות על ידיך, והיו לטוטפות בין עיניך". ומאחר וחלוקים בגדרם, חשובים הם כשתי מצוות (לקריש ל"ט ע' 25).

מנין המצוות על סדר ההלכות: הלכות תפילין... א) לְהִיּוֹת תְּפִלִּין עַל הָרֶאֶשׁ. ב) לְקַשְׁרָן עַל הַיָּד... הַלְבוֹת צִיצִית: מְצֻת עֲשֵׂה אֶחָת, וְהִיא לְעֵשׂוֹת צִיצִית.

בספר המצוות (שורש י"א) מבאר הרמב"ם את שיטתו לגבי מצוות הכרוכות בכמה מעשים: כאשר המעשים השונים מעכבים זה את זה, ואינו יוצא ידי חובתו בעשיית חלקם אלא בכולם יחד – כולם מצוה אחת. ואף כאשר אין החלקים מעכבים זה את זה אך תכליתם של כל המעשים זהה – נחשבים כמצוה אחת. ובהתאם לכך נמנים הלבן והתכלת כמצוה אחת אף שאין מעכבים זה את זה, כיון שעניינם אחד.

והקשה הרמב"ן (בהשגות שם): מדוע אם כן מנה הרמב"ם תפילין של ראש ושל יד כשתי מצוות, והרי עניינם אחד? יש שתירצו, שבציצית מצות התכלת והלבן מתקיימת בפעולה אחת (לבישת הציצית) ולכן נחשבות כמצוה אחת, אך תפילין של יד ושל ראש הם שני מעשים, ולכן נחשבים כשתי מצוות (שו"ת הריב"ש קל"ז).

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

שניה כדעת רבנן, קשה שכן לדעתם רק 'עולין' אינם מתבטלים זה בזה, והשיריים אינם 'עולין', אלא פשוט הדבר שהמשנה הולכת בשיטת רבי יהודה הסובר ש'מין במינו' אינו בטל, וקשה שכאן בין לדעת רב חסדא ובין לדעת רבי חנינא, הרי זו תערובת מין בשאינו מינו, והיה לו להמיעוט להתבטל ברוב, ואם כן האם נאמר שמשנתנו שסוברת שהקומץ לא נתבטל, אינה הולכת בשיטת רבי חייא.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי זִירָא נִאֲמְרָה הַקְּמִיץ בְּקוֹמִין, וְנִאֲמְרָה הַקְּמִיץ בְּשִׁירִים, ולומדים בגזירה שוה, מה הַקְּמִיץ הָאֵמוּנָה בְּקוֹמִין אֵין קוֹמִין מִכִּפְלֵי אֶת חֲבִירוֹ, אַף הַקְּמִיץ הָאֵמוּנָה בְּשִׁירִים אֵין שִׁירִים מִכִּפְלֵין אֶת הַקְּמִיץ, אבל בתערובת אחרת הדומה לזאת, המיעוט בטל ברוב.

הגמרא מביאה ראייה לרבי חנינא, ומקשה על רב חסדא: תָּא שְׂמַע, שְׁנֵי בַרְבֵּיתָא, תִּיבְלָהּ לְבַצֵּק שֶׁל מִצָּה בְּקִצְחָ – מִיין זֶרַע שָׁחור, וְרִיגִילִים לְתַת מִמְנוּ בְּלָחֵם. או בְּשׁוּמְשִׁמִּין וּבְכָל מִינֵי תְּבֵלִין, בְּשִׁרָה מִצָּה זֹאת לְצִאת בֵּה יְדֵי חוֹבֵת אֲכִילַת מִצָּה בְּלִיל רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, לְפִי שְׂמִינָה הִיא, אֵלֶּא שְׁנִקְרָאת מִצָּה מִתּוֹבְלָת. קָא סָלְקָא דַּעְתָּהּ, דְּאִפְשִׁי לָהּ – שֶׁהִרְבָּה בְּבַצֵּק תְּבֵלִין מִפִּי מִמִּצָּה, וְאֵף עַל פִּי כֵּן אֵין תְּבֵלִין מִבְּטַל אֶת הַבְּצֵק. בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמַר – לְרַבִּי חֲנִינָא

20 שאמר] בְּתַר כְּטַל אֲזִילִין מוּבָן, שְׁכָאן הַמִּין הַכְּטִיל שְׁהוּא הַקְּמוֹחַ, הָיוּ
21 – יִכּוֹל לְהַתְּחַפֵּךְ וּלְהִיּוֹת בְּכִפְלֵי שְׁהוּא תְּבֵלִין, דְּלִבֵּי מַעֲפֵשָׂא הָיוּ
22 לָהּ בְּתֵבֵלִין – שֶׁאִם יִתְעַפֵּשׂ הַבְּצֵק, יִחַפֵּךְ דֵּינוּ לְהִיּוֹת כְּתֵבֵלִין, לַעֲנִין
23 שְׁאֵין יוֹצֵאִים בּוּ יְדֵי חוֹבֵת מִצָּה, וּלְפִיכֵךְ נִחְשָׁב מִיין בְּמִינוּ שְׁאֵינוּ בְּטַל,
24 וְיוֹצֵא בּוּ יְדֵי מִצָּה, אֵלֶּא לְמֵאן דְּאָמַר – לְרַב חֲסָדָא שְׁאֵמַר] בְּתַר
25 מִכְּטַל אֲזִילִין, קִשָּׁה, תְּבֵלִין מִי קָא הָווּ מִצָּה – וְכִי תְּבֵלִין רָאוּ
26 לְהִיּוֹת מִצָּה הִרְאוּהָ לְמִצָּה, וְכִיּוֹן שְׁאֵי אִפְשָׁר, הִרִי זֶה תְּעֵרֹבֵת מִיין
27 בְּשֵׁאֵינוּ מִינוּ שֶׁהִמְיַעוּט בְּטַל בּוּ.
28 מִבֵּאֵרֵת הַגְּמָרָא אֶת הַבְּרִייתָא לְרַב חֲסָדָא. אוֹמַרֵת הַגְּמָרָא: הָכָא
29 בְּמֵאֵי עֲקִינִין דְּלֵא אִפְשִׁי לָהּ תְּבֵלִין – שֶׁלֹּא הִרְבָּה תְּבֵלִין יוֹתֵר
30 מִהַבְּצֵק, דְּרִוּבָּה מִצָּה הִיא, וְלִכֵּן לֹא בְּטִלָּהּ. הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה כְּתִירוּךְ
31 זֶה: דְּיָקָא נְמִי – מִלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא יֵשׁ גַּם לְדִיּוּק כֵּן: דְּקָתְנִי מִצָּה הִיא,
32 אֵלֶּא שְׁנִקְרָאת מִצָּה מִתּוֹבְלָת, וְלִשׁוֹן 'מִצָּה הִיא' מִשְׁמַעוּ שֶׁהִרֹב
33 הוּא מְבַצֵּק הִרְאוּ לְמִצָּה. מְסִיקָה הַגְּמָרָא שְׂמַע מִינָהּ.
34 הַגְּמָרָא דְּנָה לַעֲנִין שְׁנֵי חֲלָקֵי מִנְחָה הַמוֹנְחִים בְּכֹלֵי אֶחָד, הָאֵם הַכֹּלֵי
35 מִצְרַפִּים: כִּי סָלְקִין רַב בְּהֵנָּא – כְּשַׁעֲלָה רַב כְּהֵנָּא מִבְּבַל לְאַרְץ
36 יִשְׂרָאֵל, אִשְׁכְּחִינְהוּ לְבָנֵי רַבִּי חֲנִינָא דְּיָתְבֵי וְקָאֲמְרֵי – פִּגְשׁ בְּבִנֵי רַבִּי
37 חֲנִינָא שְׁהִיוּ יוֹשְׁבִים, וְאֵמְרוּ עֲשְׂרוּן שֶׁל מִנְחָה אֶחָת, שְׁחֻלְקוּ לְשֵׁתִים

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"א-כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

יום ראשון כ"א אדר ב' ה'תשע"א

הלכות מלכים ומלחמותיהם

פרק רביעי

1 א. רשות יש למלך לתן מס על העם לצרכיו או לצורך
2 המלחמות. וקוצב לו מקס³, ואסור להכריח⁴ מן המקס,
3 שיש לו לגזר שכל מי שייגב המקס⁵ - ילקח ממנו או
4 יהרג, שנאמר: "ואתם תהיו לו"⁶ לעבדים⁷, ולהלן הוא
5 אומר: "יהיו לך למס ועבדוך"⁸, מכאן, שנותן מס⁹ וקוצב
6 מקס¹⁰, ודיניו בכל אלו הדברים וכיוצא בהן - דין¹¹, שכל
7 האמור בפירוש מלך¹² - מלך זוכה בו¹³.
8 ב. ושולח בכל גבול ישראל ולוקח מן העם הגבורים
9 ואנשי חיל, ועושה מהן חיל למרכבתו¹⁴ ובפרשיו¹⁵, ומעמיד
10 מהן עומדים לפניו¹⁶, ומעמיד מהן אנשים לרוץ לפניו¹⁷,
11 שנאמר: "ישם לו במרכבתו ובפרשיו ורצו לפני מרכבתו".
12 ולוקח מן הנפיים שבהם להיות שמשים ועומדים לפניו¹⁸,
13 שנאמר: "ואת בחוריכם הטובים... יקח, ועשה למלכתו".
14 ג. וכן לוקח מן בעלי האמניות כל מה שהוא צריך ועושין
15 לו מלאכתו, ונותן שכן¹⁹. ולוקח כל הבהמות והעבדים

1 והשפחות למלאכתו, ונותן שכן²⁰ או דמיהן²¹, שנאמר: 19
2 "ולתרוש תרישו ולקצר קצירו ולעשות כלי מלחמתו"²² וכלי
3 רכבו. ואת עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים
4 ואת חמוריכם יקח, ועשה למלאכתו".
5 ד. וכן לוקח מפל גבול ישראל נשים²³ ופילגשים: נשים -
6 בכחבה וקדושין, ופילגשים - בלא כחבה ובלא קדושין²⁴,
7 אלא ביחוד²⁵ בלבד קונה אותה ומתרת לו. אבל ההדיוט
8 אסור בפילגש²⁶, אלא באמה העבריה²⁷ בלבד אחרי יעוד²⁸.
9 ויש לו רשות לעשות הפילגשים שלוקח לארמונו, טבחות²⁹
10 ואופות ורקחות³⁰, שנאמר: "ואת בנותיכם יקח לרקחות
11 ולטבחות ולאפות".
12 ה. וכן כופה את האויין להיות שרים, וממנה אותם שרי
13 אלפים ושרי חמשים³¹, שנאמר: "ולשים לו שרי אלפים
14 ושרי חמשים".
15 ו. ולוקח השדות והזיתים³² והכרמים לעבדיו כשילכו
16 למלחמה, ויפשוטו על מקומות אלו אם אין להם מה יאכלו
17 אלא משם, ונותן דמיהן, שנאמר: "ואת שדותיכם ואת
18 כרמיכם וזיתיכם הטובים יקח, ונתן לעבדיו"³³.
19 ז. ויש לו מעשר מן הנרעים ומן האילנות³⁴ ומן הבהמה,
20 שנאמר: "והנרעים וכרמיכם יעשר וגו'. צאנכם יעשר".

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) המיסים שהמלך מטיל לצרכיו, ולצרכי מלחמה. שלוקח מבחורי העם הטובים שמשים לעמוד לפניו. איסור פילגש להדיוט. שכופה את המוכשרים בעם להיות שרים. לוקח מעשר מהתבואות והבהמות. חלקו של מלך המשיח בארצות שכובשים ישראל. מנת המלך בביזה שהצבא בוזז. מגמת המלך להרים דת האמת. (2) פוסק וקובע. (3) מס בשיעור מסויים, מסחורות שונות, בהתאם לערכן. (4) להעלים ולהסתיר. (5) שיבריה ולא ישלם המכס המגיע ממנו. (6) והפסוק מדבר במשפט המלך וזכויותיו. (7) ואי אפשר לפרשו בעבודת המלך והצבא, שכבר נאמר לעיל (פסוק יא) "את בניכם ייקח... ורצו לפני מרכבתו" וגו'. (8) הרי שהעבדות מתפרשת גם בנתינת מס. (9) מס גולגולת. (10) מהסחורה והרכוש בהתאם לערכם. (11) בבא קמא ק"ג, א, "דינא דמלכותא דינא", והשווה הלכות גזילה פרק ה, הלכה י"א. (12) בשמואל א-א פרק ח המדבר במשפט המלך. (13) ומותר בו (סנהדרין כ, ב), כשמואל. בניגוד לדברי רב, האומר: "לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם" ואינו מותר לעשות כן. (14) למוליכי מרכבתו. (15) רוכבי סוסים. (16) לשמרו, משמר כבוד. (17) לפני מרכבתו, כמנהג הימים ההם בחצרות מלכי קדם. (18) לשרתו, ולעשות מלאכתו. (19) בניגוד לשמשו המתפרנסים מבית המלך וזהו שכרם. (20) שכר מלאכתם. (21) משלם תמורתם ומעכבם לעצמו. (22) אלו בעלי האומנות, כתרגום יונתן שם. (23) תוספתא סנהדרין פרק ד, משנה ב, "וברור לו נשים מכל מקום שירצה כהנות לויות וישראליות". (24) סנהדרין כא, א, ובהו יובן, מעשה אבשלום, שבא "אל פלגשי אביו לעיני כל ישראל" (שמואל ב טז, כב), כי אילו היו מקודשות לדוד אביו, לא היה העם מסכים לעבירה זו (רדב"ז). וראוי לציין שרש"י לתורה (בראשית כה, ו) מפרש: פלגשים - בלא כתובה, נראה מדבריו, שהיא מקודשת לו בקידושין, וכבר העיר הרמב"ן שם, שהגירסה בסנהדרין כא, היא: בלא כתובה ובלא קידושין. והעיקר תלוי בקידושין, שהכתובה אינה אלא מדברי סופרים. (25) שמייחדה לו להיות לו לשפחה ולאשה. (26) שכבר פסק רבינו (הלכות אישות פרק א, הלכה ד): "כל הבעל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקח מן התורה", וראה הלכות נערה פרק ב, הלכה י"ז. (27) שמכרה לו אביה בהיותה קטנה. (28) שמייחדה לו לאשה, מלשון הכתוב (שמות כא, ח) "אשר לא יעדה". "ומצוות ייעוד, אומר לה בפני שניים: הרי את מקודשת לי... ואינו צריך ליתן לה כלום (=כסף קידושין) שמעות הראשונות (שנתן לאביה כשלקחה ממנו) לקידושין ניתנו" (הלכות עבדים פרק ד, הלכה ז). (29) מבשלות. (30) מתקנות בשמים ותמרוקי נשים. (31) אף על פי שאינם רוצים במשא עול הציבור ולהתנהג בשררה. (32) השדות והזיתים וכו' שהם עיקר המחיה, ככתוב (דברים יא, יד) "הגנן ותירושו ויצהרן". (33) ובתוספות (סנהדרין כ, ב דיבור המתחיל מלך מותר) שאלו, אם כן למה נעשו אחאב על מעשה כרם נבות היזרעאלי (מלכים א כא, יט)? ותירצו, שכוונת הכתוב להתיר לקחת השדות לעבדיו, ולא לעצמו. עוד תירצו, שאינו מותר אלא בשדה מקנה, ולא בשדה אחוזה שירש מאבותיו, ככתוב (שם ג) חלילה לי מה' מתיתי את נחלת אבותי לך. ובעיקר תירצו שאין פרשת המלך נאמרת אלא במלך, שמלך על כל ישראל ויהודה ומאת ה', ואחאב לא מלך על יהודה, וגם לא מאת ה', וברד"ק לשמואל שם מתרץ, שכוונת הכתוב להתיר פירות בלבד ולא לגוף השרה. (34) והמעשר לעצמו. אחרי שיפרישו הבעלים המעשר ללויים כמשפט (רד"ק שם).

31 הַדְרָכִים מִפְּנֵי פְרָמוֹ שֶׁל זֶה אוּ מִפְּנֵי שֶׁדָּהוּ שֶׁל זֶה, אֶלֶּא
32 הוֹלֵךְ בְּשׂוּהָ וְעוֹשֶׂה מִלְחָמָתוֹ.
33 ד. מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַחֲרִים שְׂבָעָה עֲמֻמִּין, שְׁנֵאָמַר: "הַחֲרִם
34 תַּחֲרִימֵם". וְכֵן שָׂבָא לִידוֹ אֶחָד מֵהֶן וְלֹא הִרְגוּ - עוֹבֵר
35 בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאָמַר: "לֹא תַחֲזִיחַ כָּל נֶשְׁמָה". וּבְכָר אָבֵד
36 זָכְרָם.
37 ה. וְכֵן מִצְוַת עֲשֵׂה לְאָבֵד זָכַר עֲמֻלָּק, שְׁנֵאָמַר: "תִּמְחָה אֶת
38 זָכַר עֲמֻלָּק". וּמִצְוַת עֲשֵׂה לְזַכֵּר תְּמִיד מַעֲשָׂיו הָרָעִים
39 וְאֲרִיכְתוּ בְּדִי לְעוֹרֵר אֵיכָתוֹ, שְׁנֵאָמַר: "זָכֹר אֶת אֲשֶׁר עֲשֵׂה
40 לְךָ עֲמֻלָּק". מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ: "זָכֹר" - בְּפֶה, "לֹא
41 תִשְׁכַּח" - בְּלֵב, שְׂאִסוּר לְשַׁכַּח אֵיכָתוֹ וְשִׁנְאָתוֹ.
42 ו. כָּל הָאֲרָצוֹת שְׂכּוּבָשִׁין יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה עַל-פִּי בֵּית-דִין, הֲרִי
43 זֶה כְּבוֹשׁ רַבִּים, וְהֲרִי הִיא כְּאֲרֵץ-יִשְׂרָאֵל שְׂכּוּבָשׁ; הַיּוֹשֵׁעַ לְכָל
44 דָּבָר. וְהוּא, שְׂכּוּבָשׁוֹ אַחֵר כְּבוֹשׁ כָּל אֲרֵץ-יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרָה
45 בַּתּוֹרָה.
46 ז. וּמִתָּר לְשַׁכֵּן בְּכָל הָעוֹלָם, חוּץ מֵאֲרֵץ מִצְרָיִם. מִן הַיָּם
47 הַגְּדוֹל וְעַד הַמַּעְרָב, אֲרַבְע־מֵאוֹת פָּרְסָה עַל אֲרַבְע־מֵאוֹת
48 פָּרְסָה, כְּנֶגֶד אֲרֶץ כּוּשׁ וְכְנֶגֶד הַמִּדְבָּר - הַכֹּל אֶסוּר לְהַתְּלִשׁב
49 בָּהּ. בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הִזְהִירָה תּוֹרָה שְׁלֹא לְשׁוּב לְמִצְרָיִם.
50 שְׁנֵאָמַר: "לֹא תִסְפוּן לְשׁוּב בְּדָרֶךְ הַזֶּה עוֹד"; "לֹא תִסְפִּי עוֹד
51 לְרִאֲתָהּ"; "לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם". וְאֶלְכָּסְנֵדְרִיא
52 בְּכָלֵל הָאִסוּר.
53 ח. מִתָּר לְחַזֵּר לְאֲרֵץ-מִצְרָיִם לְסַחֲרָה וּלְפָרְקַמְטָא וּלְכַבֵּשׁ
54 אֲרָצוֹת אַחֲרוֹת, וְאֵין אִסוּר אֶלֶּא לְהַשְׁתַּקֵּעַ שָׁם. וְאֵין לֹקֵין
55 עַל לֹא זֶה, שְׂבָעַת הַכְּנִיסָה מִתָּר הוּא. וְאֵם יִחַשְׁבֵּי לְיִשְׁב
56 וְלִהְשַׁתַּקֵּעַ שָׁם, אֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה. וְיִרְאֶה לִי, שְׂאֵם כָּבֵשׁ
57 אֲרֵץ-מִצְרָיִם מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל עַל-פִּי בֵּית-דִין, שֶׁהִיא מִתָּרָה;
58 וְלֹא הִזְהִירָה אֶלֶּא לְשׁוּב לָהּ יְחִידִים, אוּ לְשַׁכֵּן בָּהּ וְהִיא בְּיַד
59 עַפּוֹ"ם, מִפְּנֵי שְׂמַעְשִׂיָּהּ מִקְּלָלִין יוֹתֵר מִכָּל הָאֲרָצוֹת,
60 שְׁנֵאָמַר: "כִּמְעַשֶׂה אֲרֶץ מִצְרָיִם".
61 ט. אִסוּר לְצַאת מֵאֲרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחֻצָּה לְאֲרֶץ לְעוֹלָם, אֶלֶּא

1 ח. הַמִּלְחָמָה הַמְּשִׁיחַ נוֹטֵל מִכָּל הָאֲרָצוֹת שְׂכּוּבָשִׁין יִשְׂרָאֵל
2 חֵלֶק אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁה-עֶשְׂרִי; וְדָבָר זֶה חֵק לוֹ וּלְבָנָיו עַד
3 עוֹלָם³⁵.
4 ט. כָּל הַרוּגֵי הַמִּלְחָמָה³⁶ - מִמוֹנֵן לְמִלְחָמָה³⁷. וְכָל הַמְּמַלְכּוֹת
5 שְׂכּוּבָשׁ, הֲרִי אוֹצְרוֹת הַמְּלָכִים לְמִלְחָמָה, וְשָׂאֵר הַבְּנֵי שְׂכּוּבָשִׁין,
6 בּוֹזְזִין וְנוֹתְנֵין לְפָנָיו, וְהוּא נוֹטֵל מִחֻצָּה בְּרֵאשִׁי³⁸, וּמִחֻצֵּי
7 הַבְּנֵי חוֹלְקִין אוֹתָהּ, כָּל אֲנָשִׁי הַצָּבָא בְּיַחַד עִם הָעַם
8 הַיּוֹשְׁבִין עַל הַכְּלָיִם בְּמַחְנֶה לְשִׁמְרוֹן, חוֹלְקִין בְּשׂוּהָ, שְׁנֵאָמַר:
9 "כִּי כִחֵלֶק הִירָד בְּמִלְחָמָה וְכִחֵלֶק הֵישֵׁב עַל הַכְּלָיִם יִחְדּוּ
10 יַחְלְקוּ"³⁹.
11 י. כָּל הָאֲרֵץ שְׂכּוּבָשׁ⁴⁰, הֲרִי הִיא שְׁלוֹ. וְנוֹתֵן לְעַבְדָּיו וְלֹאֲנָשִׁי
12 הַמְּלָחָמָה כְּפִי מַה שְׁיִרְצֶה, וּמִנִּיחַ לְעַצְמוֹ כְּפִי מַה שְׁיִרְצֶה;
13 וּבְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים - דִּינֵוֹ דִין. וּבְכָל זֶה הָיוּ מַעֲשָׂיו לְשֵׁם
14 שְׁמַיִם, וְתִהְיֶה מְגֻמָתוֹ⁴¹ וּמִחֻשְׁבָּתוֹ לְהָרִים דַּת הָאָמֶת
15 וּלְמֵלֶאכֶת הָעוֹלָם צָדֵק וְלִשְׁבֵר זְרוּעַ הַרְשָׁעִים וְלִהְלַחֵם
16 מִלְחָמוֹת ה' ⁴². שְׂאֵין מִמְּלִיכִין מִלֶּךְ תַּחֲלֶה אֶלֶּא לְעִשׂוֹת
17 מִשְׁפָּט⁴³ וּמִלְחָמוֹת⁴⁴, שְׁנֵאָמַר: "וּשְׁפָטְנוּ מִלְכָּנוּ וְיִצֵּא לְפָנֵינוּ
18 וְנִלְחַם אֶת מִלְחָמֵינוּ".

פָּרֶק חֲמִישִׁי

19
20 א. אֵין הַמִּלְחָמָה נִלְחַם תַּחֲלֶה אֶלֶּא מִלְחָמַת מִצְוָה. וְאֵי זֶה הִיא
21 מִלְחָמַת מִצְוָה? זֶה מִלְחָמַת שְׂבָעָה עֲמֻמִּים וּמִלְחָמַת עֲמֻלָּק
22 וְעוֹרֵת יִשְׂרָאֵל מִיַּד צַר שְׂבָא עֲלֵיהֶם; וְאֶחָד-כֶּף נִלְחַם
23 בְּמִלְחָמַת הַרְשׁוּת, וְהִיא הַמִּלְחָמָה שְׁנִלְחַם עִם שְׂאֵר הָעַמִּים
24 כְּדִי לְהַרְחִיב גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְלִהְרַבּוֹת בְּגִדְלָתוֹ וְשִׁמְעוֹ.
25 ב. מִלְחָמַת מִצְוָה, אֵינוֹ צָרִיף לְטַל בְּהַרְשׁוּת בֵּית-דִין, אֶלֶּא
26 יוֹצֵא מַעֲצָמוֹ בְּכָל עֵת וְכוּפָה הָעַם לְצֵאתָ. אֲבָל מִלְחָמַת
27 הַרְשׁוּת, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָעַם בְּהַרְשׁוּת עַל-פִּי בֵּית-דִין שֶׁל
28 שְׂבָעִים וְאֶחָד.
29 ג. וּפּוֹרֵץ לְעִשׂוֹת לוֹ דָרֶף וְאֵין מִמְּחִין בְּיָדוֹ. וְדָרֶף הַמִּלְחָמָה
30 אֵין לָהּ שְׂעוֹר, אֶלֶּא כְּפִי מַה שֶׁהוּא צָרִיף. אֵינוֹ מַעֲקָם

35) רמז לזה דברי הכתוב (יחזקאל מח, כא): "והנותר לנשיא מזה ומזה... לעומת חלקים לנשיא" וגו', למדנו, שהיה נוטל חלק כאחד השבטים, והנשיא הוא מלך המשיח (רדב"ז). ובבבא בתרא קכב, אמרו: עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלושה עשר שבטים, ואמר רב חסדא שהחלק הי"ג הוא לנשיא ("למלך המשיח", רשב"ם), שנאמר (יחזקאל מח, יט): "והעובד העיר (הנשיא שעול רבים נוטל עליו - רשב"ם) יעבדוהו מכל שבטי ישראל". (36) שמרדו בו ונתחייבו מיתה. (37) סנהדרין (מח, ב) בניגוד להרוגי בית דין שנכסייהם ליורשיהם, כמבואר לעיל הלכות אבל פרק א, הלכה ט. וכן מצינו בכתוב (מלכים-א כא, טז) כשהעידו על נבות שברך את האלוקים ומלך, מיד, "ויקם אחאב לדרת אל כרם נבות הזורעאלי לרישתו" (גמרא שם). (38) שם כ, ב בברייתא. ובמשנה שם שנינו: הוא נוטל חלק בראש, ומפרש רש"י: חלק היפה בורר ראשון ונוטל מחצה. (39) וממי למד דוד את זה? מאברהם אבינו, שאמר (בראשית יד, כד) "רק אשר אכלו הנערים (=עבדי, שהלכו איתי למלחמה), וחלק האנשים אשר איתי, ענר אשכול וממרא (=שנשארו לשמור על הכלים) הם יקחו חלקם", הוא שאמר הכתוב (שמואל שם, כה) "'מהיום ההוא ומעלה וישימה לחוק ולמשפט לישראל" - ולא נאמר: "והלאה", לפי שכבר ניתן החוק בימי אברהם (מדרש רבה בראשית פרשה מ"ג אות ט). (40) מלך ישראל, שאינו המלך המשיח, כי המשיח דינו מבואר לעיל הלכה ח. (41) שאיפתו, כלשון הכתוב (חבקוק א, ט) "מגמת פניהם קדימה". (42) השווה לקמן פרק י"א, הלכה ד ובביאורנו שם. (43) בישראל, בין איש לרעהו, וכן אמר שלמה (מלכים-ג, ט) "ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך, להבין בין טוב לרע". (44) באויבי ישראל. וראה במסכת כלה רבתי פרק ח "שהמלכות נתנה בשלושים מעלות... במשפט ובצדקה, שנאמר (משלי טז, יב): כי בצדקה יכון כיסא". (1) שתחילת מלחמת המלך, אינה אלא מלחמת מצוה. מהי מלחמת רשות. המצוה להחרים שבעה עממים, ולאבד זכר עמלק, האיסור לחזור לשכון בארץ מצרים. איסור הירידה מארץ ישראל לחוץ לארץ. חיבת חכמי ישראל לארץ ישראל, ומעלת הזוכה לחיות בה ולהיקבר בתוכה.

1 וכיוצא בו, שנגאמר: "וזה דבר המס אשר העלה המלך
 2 שלמה לבנות את בית ה' ואת ביתו ואת המלוא ואת חומת
 3 ירושלים... ואת כל ערי המסכנות אשר היו לשלמה... כל
 4 העם הנותר מן האמרי... ויעלם שלמה למס עבד עד היום
 5 הזה. ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד, כי הם אנשי
 6 המלחמה ועבדיו ושירי ושלישיו ושירי רכבו ופךשירו".
 7 ב. ויש למלך להתנות עמיהם שיקח חצי ממונם או
 8 הקרקעות ויניח כל המטלטלין, או המטלטלין ויניח
 9 הקרקעות, כפי מה שיתנה.
 10 ג. ואסור לשקר בכריתם ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו
 11 שבע מצות.
 12 ד. ואם לא השלימו, או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות
 13 - עושין עמיהם מלחמה והורגין כל הזכרים הגדולים,
 14 ובזוין כל ממונם וטפם. ואין הורגין אשה ולא קטן,
 15 שנגאמר: "הנשים והטף" - זה טף של זכרים. במה דברים
 16 אמורים? במלחמת הרשות שהוא עם שאר האמות, אבל
 17 שבעה עממין ועמלק שלא השלימו - אין מניחין מהם
 18 נשמה, שנגאמר: "בן תעשה לכל וגו'. רק מערי העמים...
 19 לא תחיה כל נשמה", וכן הוא אומר בעמלק: "תמחה את
 20 זכר עמלק". ומניין שאינו מדבר אלא באלו שלא השלימו?
 21 שנגאמר: "לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל
 22 בלתי החוי ישיב גבעון, את הכל לקחו במלחמה. כי מאת
 23 ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה את ישראל למען
 24 התרימם"; מכלל, ששלחו להם לשלום ולא קבלו.
 25 ה. שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ:
 26 הראשון שלח להם - מי שרוצה לברח, יברח. וחסר ושלח:
 27 מי שרוצה להשלים, ישלים. וחסר ושלח: מי שרוצה
 28 לעשות מלחמה, יעשה. אם כן, מפני מה הערימו יושבי
 29 גבעון? לפי ששלח להם בכלל ולא קבלו, ולא ידעו משפט
 30 ישראל, ודמו ששוב אין פותחין להם לשלום. ולמה קשה
 31 הדבר לנשיאים וראו שראוי להכותם לפי חרב לולי
 32 השבועה? מפני שפירתו להם ברית. והרי הוא אומר: "לא
 33 תכרת להם ברית"? אלא היה דינם שיהיו למס עבדים,
 34 והואיל ובטעות נשבעו להם, בדין היה שיהרגו על
 35 שהטעום, לולי חלול השם.
 36 ו. עמון ומואב, אין שולחים להם לשלום, שנגאמר: "לא
 37 תדרש שלומם וטובתם, כל ימיה". אמרו חכמים: לפי
 38 שנגאמר, "וקראת אליה לשלום", יכול עמון ומואב כן?
 39 תלמוד לומר: "לא תדרש שלומם וטובתם". לפי שנגאמר:
 40 "עמך ישב בקרבו... בטוב לו, לא תנגו", יכול עמון ומואב
 41 כן? תלמוד לומר: "וטובתם". ואף-על-פי שאין שואלים
 42 בשלומם - אם השלימו מעצמם תחלה, מקבלין אותן.
 ז. כשצריין על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע

1 ללמד תורה, או לשא אשה, או להציל מן העכו"ם; ויחזור
 2 לארץ. וכן יוצא הוא לסחורה; אבל לשכן בחוצה לארץ -
 3 אסור, אלא-אם-כן חזק שם הרעב עד שנועשה שנה דינר
 4 חטין בשני דינרין. במה דברים אמורים? כשהיו הפעות
 5 מצויות והפרות בליקר, אבל אם הפרות בזול, ולא ימצא
 6 מעות ולא במה ישתפר, ואבדה פרוטה מן הכיס - יצא לכל
 7 מקום שימצא בו רוח. ואף-על-פי שמתר לצאת - אינה
 8 מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון, שני גדולי הדור היו,
 9 ומפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כליה למקום.
 10 י. גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל,
 11 ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה. וכן הוא אומר: "כי
 12 רצו עבדיך את אבניה, ואת עפרה יחגו".
 13 יא. אמרו חכמים: כל השוכן בארץ ישראל - עונותיו
 14 מחולין, שנגאמר: "ובל יאמר שכן חליתי, העם הישב בה
 15 נשא עון". אפלו הלך בה ארבע אמות, זוכה לחיי העולם
 16 הבא. וכן הקבור בה - נתפטר לו, וכאלו המקום שהוא בו,
 17 מנזח כפרה, שנגאמר: "וכפר אדמתו עמו". ובפרענות הוא
 18 אומר: "על אדמה טמאה תמות". ואינו דומה קולטתו
 19 מתיים לקולטתו אחר מותו; ואף-על-פי-כן גדולי החכמים
 20 היו מוליכים מתייהם לשם. צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף
 21 הצדיק.
 22 יב. לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה
 23 עכו"ם, ואל ידור בחוצה לארץ ואפלו בעיר שרבה ישראל;
 24 שכל היוצא לחוצה לארץ, באלו עובד עבודה זרה, שנגאמר:
 25 "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים
 26 אחרים". ובפרעניות הוא אומר: "ואל אדמת ישראל לא
 27 יבאו". כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ, כך אסור
 28 לצאת מכלל לשאר הארצות, שנגאמר: "בכלה יבאו ושמה
 29 יהיו".
 30 פרק ששיו
 31 א. אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו
 32 שלום, אחד מלחמת הרשות, ואחד מלחמת מצוה, שנגאמר:
 33 "פי תקרב אל עיר להלחם עליה, וקראת אליה לשלום".
 34 אם השלימו וקבלו שבע מצות שנוצטוו בני נח עליהן - אין
 35 הורגין מהן נשמה, והרי הן למס, שנגאמר: "יהיו לך למס
 36 ועבדוך". קבלו עליהם המס ולא קבלו העבדות, או שקבלו
 37 העבדות ולא קבלו המס - אין שומעין להם, עד שיקבלו
 38 שניהם. והעבדות שיקבלו הוא, שיהיו נבזים ושפלים
 39 למטה, ולא ירימו ראש בישראל, אלא יהיו כבוסים תחת
 40 ידם. ולא יתמנו על ישראל לשום דבר שבעולם. והמס
 41 שיקבלו - שיהיו מוכנים לעבודת המלך בגורפם וממונם,
 42 כגון בנין החומות וחזק המצודות ובנין ארמון המלך

1) שאין עושים שום מלחמה בעולם, עד שיקראו לשלום תחילה. שלושה כתבים ששלח יהושע לשבעת העמים עד שלא נכנס לארץ. דין עמון ומואב בקריאת שלום. איסור קציצת אילן מאכל, והשחתת כל דבר ערך שהוא. דברים שפטרם חכמים במחנה צבא, ומצוות מיוחדות לצבא, כמחנה קדוש.

1 גבוהה עשרה טפחים כדי שתהיה רשות היחיד, כמו
 2 שנתבאר בהלכות שבת, ואין מחיצה פחותה מעשרה.
 3 וכשם שפטורין מכל אלו בהליכתן, כך פטורין בהזרתן.
 4 יד. ואסור להפנות בתוך המחנה או על פני השדה בכל
 5 מקום, אלא מצות עשה לתקן שם דרך מיוחדת להפנות בה,
 6 שנקאמר: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה".
 7 טו. וכן מצות עשה להיות יתד לכל אחד ואחד תלויה עם
 8 כלי מלחמתו, ויצא באותה הדרך ויחפר בה, ויפנה ויכסה,
 9 שנקאמר: "ויתד תהיה לך על אגוד וגו'". ובין שיש עמק
 10 ארון ובין שאין עמק ארון, כך הם עושים תמיד, שנקאמר:
 11 "והיה מחנה קדוש".

יום שני כ"ב אדר ב' ה'תשע"א

פרק שביעי

1 א. אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות,² ממנין כהן
 2 לדבר אל העם בשעת המלחמה.³ ומושחין אותו בשמן
 3 המשחה,⁴ וזהו הנקרא "משוח-מלחמה".⁵
 4 ב. שתי פעמים מדבר משוח-מלחמה אל העם: אחת
 5 בפסוק בעת שיוצאין, קדם שיערכו המלחמה, ואמר לעם:
 6 "מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו'". כשישמע
 7 דבריו,⁷ יחזר מעורכי המלחמה;⁸ ואחת בעורכי המלחמה
 8 אומר: "אל תיראו ואל תחפזו".⁹
 9 ג. עת שעורכין המערכות¹⁰ והם קרבים להלחם, משוח
 10 מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו, ואומר
 11 להם בלשון-הקדש¹¹: "שמע ישראל אתם קרבים היום
 12 למלחמה על איביכם, אל ידך לבכם אל תיראו ואל תחפזו
 13 ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלהיכם ההלך עמכם, להלחם
 14 לכם עם איביכם להושיע אתכם". עד כאן אומר משוח
 15 מלחמה, וכזה אחר תחתיו משמיע אותו לכל העם בקול
 16 רם. ואחר-כך מדבר משוח-מלחמה: "מי האיש אשר בנה

1 רוחותיה, אלא משלש רוחותיה; ומניחין מקום לבורח
 2 ולכל מי שיצא להמלט על נפשו, שנקאמר: "ויצבאו על
 3 מדגן פאשר צוה ה' את משה" - מפי השמועה למדו שבבך
 4 צוהו.
 5 ח. אין קוצצין אילני שחוץ למדינה ואין מונעין
 6 מהם אמת המים כדי שיכשו, שנקאמר: "לא תשחית את
 7 עצה"; וכל הקוצץ - לוקה. ולא במצור בלבד, אלא בכל
 8 מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה - לוקה; אבל
 9 קוצצין אותו אם היה מזיק אילנות אחרים, או מפני שמזיק
 10 בשדה אחרים, או מפני שדמיו יקרים. לא אסרה תורה אלא
 11 דרך השחתה.
 12 ט. כל אילן סרק, מתר לקץ אותו, ואפלו אינו צריך לו.
 13 וכן אילן מאכל שהזקין ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו
 14 ראוי לטרח בו - מתר לקץ אותו. וכמה יהא הזית עושה
 15 ולא יקצנו? - רבע הקב זיתים. ודקל שהוא עושה קב
 16 תמרים, לא יקצנו.
 17 י. ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר בלים וקורע
 18 בגדים והורס בגין וסותם מעין ומאבד מאכלות דרך
 19 השחתה - עובר ב"לא תשחית", ואינו לוקה אלא מפת-
 20 מרדות מדבריהם.
 21 יא. צרין על עירות של עכו"ם שלשה ימים קדם השבת,
 22 ועושין עמהם מלחמה בכל יום ויום, ואפלו בשבת,
 23 שנקאמר: "עד רדתה" ואפלו בשבת; בין מלחמת מצוה, בין
 24 מלחמת רשות.
 25 יב. פשוטין, חזנין בכל מקום. ומי שנהרג במלחמה -
 26 במקום שיפיל, שם יקבר; קונה מקומו כמת-מצוה.
 27 יג. ארבעה דברים פטרו במחנה: אוכלים הדמאי, ופטורים
 28 מרחיצת ידים בתחלה, ומביאין עצים מכל מקום. ואפלו
 29 מצאן תלושים ויבשים - אין מקפידין על כך במחנה. וכן
 30 פטורין מלעורב ערובי חצרות במחנה, אלא מטלטלין מאהל
 31 לאהל ומספה לספה. והוא, שיקיפו כל המחנה מחיצה

1 קריאת משוח מלחמה על העם. מי הם, שאינם יוצאים לעורכי המלחמה כל עיקר, שאסור לחשוב ולהרהר הרהורי פחד ובהלה במלחמה. כל הנלחם בלא פחד... מובטח לו שלא תגיעוהו רעה. 2 ראה לעיל פרק ה, הלכה א איזוהי מלחמת מצוה ואיזוהי רשות. 3 הדברים המפורשים בסמוך הלכה ב. 4 שעשה משה, כמפורש בתורה שמות ל, כה, וראה הלכות כלי המקדש פרק א, הלכה ז. 5 שנמשח לתפקידו המיוחד בעת מלחמה, בניגוד לכהן גדול שנמשח לעבוד עבודות המקדש, שאינן כשרות אלא בו. וראה בהוריות יב, ב חמישה דברים, שהשווה בהם משוח מלחמה למעלת כהן גדול. ובסוטה מב, א דרשו: וניגש הכהן ודיבר אל העם - זה משוח מלחמה, ולא כל כהן שירצה, כמו שהוכיחו שם. 6 בגבול ארצם, שממנה יצאו למלחמה. 7 פעם שנית, כשעורכים המערכות, וכמבואר בסמוך חלק ג. שבפעם הראשונה אינו אלא מזמנים להקשיב שנית, דבריו, שישמיע בעת שהמערכות יקברו למלחמה (כסף משנה). וכן שנינו בתוספתא סוטה פרק ז, משנה י "בספר מהו אומר: ילך וישמע דברי כהן" משמעו, שילך למקום מערכות המלחמה, ושם ישמע דברי הכהן המשוח ויחזור. ובספרי (שופטים אות קצד) "ילך וישמע דברי כהן מערכי המלחמה וחזור" (אור שמח). 8 מהחזית, ששם ערוך מחנה הצבא בסדר מסויים, לקראת ההתקפה, ובדברי הימים-א יב, לח: "אנשי מלחמה עודרי מערכה". 9 סוטה מב, א. ולדעת הרדב"ז יש טעות בנוסח שלפנינו, והוא מצא בספרים ישנים נוסח יותר נכון: "שתי פעמים מדבר משוח מלחמה... קודם שיערכו מלחמה, אומר להם: מי האיש הירא ורך הלבב וכו', כשישמע הדבר חוזר מיד מעורכי המלחמה, ואחת בעורכי המלחמה אומר: אל תיראו ואל תחפזו. בעת שעורכים המערכות וכו'", נמצאת הלכה זו עוסקת במלחמת מצוה, שבה לא היו מכריזים על בונה בית ונוטע כרם, שכולם יצאו להילחם (ראה לקמן הלכה ד), ולא היו מכריזים אלא על הירא ורך הלבב כנ"ל, והלכה הבאה עוסקת במלחמת רשות, ובה מזכיר רבינו הכרות הכהן על בונה בית ונוטע כרם. וראה בבאורנו לקמן סוף הלכה ד. 10 מחנות צבא ערוכות למלחמה, ככתוב (שמואל-א יז, כא) "מערכה לקראת מערכה". 11 סוטה מב, א.

- 1 בית חדש וגו'. ומי האיש אשר נטע פנים וגו'. ומי האיש
 2 אשר ארש וגו'...¹² עד כאן משו"ת מלחמה מדבר, והשוטר
 3 משמיע לכל העם בקול רם. ואחר כך מדבר השוטר מעצמו
 4 ואמר: "מי האיש הירא ורף הלכב", ושוטר אחר משמיע
 5 לכל העם.¹³
- 6 ד. ואחר שחזרין כל החזרין מעורכי המלחמה, מתקנין
 7 את המערכות ופוקדים שרי צבאות בראש העם, ומצמידין
 8 מאחור כל מערכה ומערכה שוטרים חזקים ועזים,
 9 וכשילין¹⁴ של פרזל בידיהם - הרוצה לחזור מן המלחמה,
 10 הרשות בידן לחתוף את שוקו, שתחלת נפילה - ניסה¹⁵.
 11 במה דברים אמורים שמתחזירין אנשים אלו¹⁶ מעורכי
 12 המלחמה? במלחמת הרשות, אכל במלחמת מצוה, הפל
 13 יוצאין, ואפלו חתן מחדרו וכלה מחפתה¹⁷.
- 14 ה. אהד הבונה בית לשיבתו, ואהד הבונה בית הבקר,
 15 בית העצים, בית האוצרות¹⁸, הואיל וראוי לדירה¹⁹; ואהד
- 16 הבונה, ואהד הלוקח, ואהד שנתן לו כמתנה או הירש -
 17 הרי זה חזר²⁰. אכל הבונה בית התבן²¹ ובית שער²²
 18 אכסדרה²³ ומרפסת²⁴, או בית שאין בו ארבע אמות על
 19 ארבע אמות²⁵, או הגוזל בית²⁶ - הרי זה אינו חוזר.
 20 ו. אהד הנוטע פנים, ואהד הנוטע חמשה אילני מאכל,
 21 ואפלו מחמשת מיני מאכל²⁷. אהד הנוטע, ואהד המכריז²⁸
 22 ואהד המרביב²⁹ הכרבה והרפכה שהיא חגיבת בערלה³⁰.
 23 אהד הלוקח, ואהד הירוש, ואהד שנתן לו כמתנה. אכל
 24 הנוטע ארבעה אילני מאכל, או חמשה אילני סרק, או שגזל
 25 פנים - אינו חוזר עליו. וכן פנים של שני שתפין, אין חזרין
 26 עליו³¹.
- 27 ז. אהד המאָרס את הבתולה, ואהד המאָרס את האלמנה³²; וכן
 28 וכן אם נפלה לו זכמה³³, אפלו חמשה אחים ומת אחד
 29 מהם - גלן חזרין³⁴. קדש אשה מעכשו ולאחר שנים עשר
 30 חדש³⁵, ושלם הזמן במלחמה - חוזר וכן לו³⁶.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

12) וכל זה במלחמת רשות. כי במלחמת מצוה כולם משתתפים בה, כמבואר להלן הלכה ד. (13) שם מג, א. (14) קרדומות, ככתוב (תהילים עד, ו) "בכשיל וכלפות יהלומון". (15) סוטה מד, ב, שנאמר (שמואל-א לא, א) "וינוסו אנשי ישראל... ויפלו חללים". (16) בוני בית נוטעי כרם וכו'. (17) סוטה שם. והוא מלשון הכתוב (ויאל ב, טז). והרד"ק שם, מפרש: מחפתה - מהחללים והעדיים (=קישוטים) שחופפים עליה בימי חתונתה. ולדעת הרדב"ז, במלחמת מצוה הנשים היו מספקות מים ומזון לבעליהן, כמנהג הערביות כיום, אבל לא השתתפו בקרב, שאין דרכן של נשים לעשות מלחמה. וראוי להעיר, שבספר המצוות עשה קצא כותב רבינו: "נאום משיח מלחמה וההכרזה בעורכי המלחמה, אינה חובה אלא במלחמת הרשות... אבל מלחמת מצוה, אין בה שום דבר מכל זה לא נאום ולא הכרזה", ואשר על כן החליט רבי חיים הליר (שם אות ח) שמה שכתוב לעיל ראש הלכה א: "אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת רשות" אינו שייך כלל לפרק זה, והוא שייך לסוף פרק ו הקודם, וכך צריך להיות שם: ...ובין שאין עימהם ארון... מחניך קדוש, אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת רשות. כסיום דברי רבינו שם סוף הלכה י"א. ובאור שמח הוכיח, שגם במלחמת מצוה ממנים משוח מלחמה, שכן, במלחמת מדין הכתוב אומר (במדבר לא, ו) "וישלח אותם משה... ואת פינחס" - דרשו חכמינו (סוטה מג, א) "פינחס - זה משוח מלחמה" הרי שגם במלחמת מדין, שהייתה מלחמת מצוה על פי צו ה', מינו משוח מלחמה. (18) שאוצרים בו יין ושמן ותבואה, ואין אדם דר בו. (19) סוטה מג, א. (20) שם, שנאמר: מי האיש אשר בנה וגו', "האיש", הרי זה בא לרבות כל אלו. (21) בגמרא שם מדמים "בית תבן" לבית הבקר שחוזרים עליו, ויפה הגיה הרש"ש שצריך להיות: "בית התבן... אבל הבונה בית שער" וכו'. וכן בדפוס רומי ר"מ. (22) בית קטן שעושים לפני שער החצר ושומר הפתח מסתופף שם. (23) פרוודור שלפני הבית ואינו מקורה. (24) יציע שלפני הבית, וכל אלה אינם ראויים לדירה (שם וברש"י). (25) שאינו ראוי לדירה (עירובין ג, א). (26) סוטה מג, א, שנאמר: "ולא חנכו" ולא נאמר: "ולא חנך", הרי זה מיעוט, זה - ולא אחר, פרט לגזול. (27) אפילו מרוחקים זה מזה, כלשון התוספתא (סוטה פרק ז, משנה י"א) "מחמשת המינים אפילו בחמש עיירות. ולא כרש"י הסובר (שם מג, א), שיהיו שני אילנות כנגד שניים ואחד יוצא זב. (28) שכופף ענף של אילן ומכסהו בעפר, כדי שיכה שורשים ויצמיח ענפים חדשים. (29) אילן בחבירו, שנוקב האילן, ונטול מן הרך שבענפי האילן ותחב לתוכו, ועושה ענף בתוך הנקב, ונושא ממין אותו אילן שנטול ממנו (רש"י שם עמוד ב). (30) שאז דינה כנטיעה גמורה שחוזרים עליה מהמלחמה, אבל אם אינה חייבת בערלה, כגון המרכיב נטיעה ילדה בזקנה (=שכבר עברו עליה ארבע שנים ונתחללה), שבטלה ילדה בזקנה, אינה נחשבת נטיעה, ואין חוזרים עליה (שם עמוד ב). ובהלכות מעשר שני פרק י נתבאר איזו נטיעה חייבת בערלה. ובדפוס וינציאה הנוסח: "ואחד המרכיב זקנה בחברתה (=בזקנה) שהיא חייבת בערלה". (31) שם. שאין זה כרמו המיוחד לו, שאין בו גפן, שאין לשניהם חלק בה (רש"י). ולדעת הכסף משנה, בית של שותפים חוזרים עליו, שבוודאי יש לכל אחד מהם מקום מיוחד להשתמש בו, ונקרא ביתו. וראה בלחם משנה, שביירושלמי שם פרק ח, הלכה ו מבואר, שגם בית של שותפים אין חוזרים עליו. (32) סוטה מג, א. ובספרי פרשת תצא אות רעא שנינו: כי יקח איש אשה חדשה - אין לי אלא בתולה, מניין לרבות אלמנה וגרושה? תלמוד לומר: ושימח את אשתו - מכל מקום, אם כן, למה נאמר חדשה? מי שחדשה לו, פרט למחזיר גרושתו. (33) אף על פי שלא קידשה הוא, אלא מכוח אחיו המת באה לו (סוטה מד, א וברש"י). (34) שם, שהרי היא ראוייה לכל אחד מהם, ושמן תתיבם לו, כמבואר שם מג, ב. ואפילו שמע שמת אחיו במלחמה חוזר ובא לו (שם מג, א). (35) אם לא יחזור בו במשך הזמן תהיה מקודשת לו למפרע. (36) שהרי נתברר שנתקדשה לו לפני התחלת המלחמה, אבל אם לא אמר לה: מעכשו, אלא קידשה לאחר י"ב חודש, והגיע הזמן והוא בתוך המלחמה אינו חוזר, שהרי קדמה המלחמה לתחולת קידושו, ואין אדם יכול לארס אשה בתוך המלחמה ולהפקיע עצמו מחובת לחימתו (ירושלמי סוטה פרק ח, הלכה ו). ואין זה דומה למת אחיו במלחמה, שלא עשה שום מעשה לפטור עצמו, אלא מן השמים הקנהו לו (כסף משנה). וכבר נתבאר בהלכות אישות פרק ו, הלכה י"ז, שכל האומר: "על מנת" כאומר מעכשו, שכוונתו מעכשו יחול המעשה על מנת שיתקיים התנאי (רדב"ז).

1 ח. המחזיר את גרושתו³⁷, והמאיר אשה האסורה עליו, כגון
 2 אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה³⁸ לכהן הדיוט, ממזרת
 3 ונתניה³⁹ לישׂראל, בת ישׂראל למזור ולנתין - אינו חוזר⁴⁰.
 4 ט. כל אלו שחוזרין מעורכי המלחמה פשוט מעין את דברי
 5 הפה, חוזרין ומספקין מים ומזון לאחייהם שבצבא,
 6 ומתקנין את הדרכים⁴¹.
 7 י. ואלו שאין יוצאין לעורכי המלחמה כל עקר, ואין
 8 מטריחין אותם לשום דבר בעולם: הבונה בית ונתכו⁴²,
 9 והנושא ארוסתו או שיבם, ומי שחלל פרמו⁴³ - אין יוצאין
 10 עד תם שנה, שנגמר: 'נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמת
 11 את אשתו אשר לקח'. מפי הקבלה⁴⁴ למדו, שיהיה נקי
 12 שנה, בין לבית ששנה, בין לאשה שנשא, בין לכהן
 13 שהתחיל לאכל פרי⁴⁵.
 14 יא. כל השנה אין מספק מים ומזון, ולא מתקן דרך, ולא
 15 שומר בחומה, ולא נותן לפסי העיר⁴⁶, ולא יעבר עליו שום
 16 דבר בעולם⁴⁷, שנגמר: 'לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל
 17 דבר'⁴⁸ - לעבר בשני לאוין, לא לצרכי העיר ולא לצרכי
 18 הגדוד.
 19 יב. בנה בית והשפירו לאחרים והקדים לו שכו⁴⁹ - הרי
 20 זה כמי שנתכו⁵⁰. נתן לו שכו לאחר שנים עשר חדש -
 21 הרי הוא כמי שלא נתכו עד עתה⁵¹.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(37) שאינה חדשה לו. (38) אסורה לכהן מדברי סופרים, שהיא כגרושה (הלכות איסורי ביאה פרק י"ז, הלכה ז. (39) מן הגבעונים, ויהושע נתנם להיות חוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח (יהושע ט, כז), ודוד גזר עליהם, שלא יבואו בקהל לעולם (שם פרק י"ב, הלכה כ"ב-ג). (40) סוטה מד, א, שנאמר: "אשר ארש אשה ולא לקחה" לקחה - משמע לזו ולא אחרת, פרט לנישואי עבירה, שהם לקיחת איסור. וראה לקמן בביאורנו בסוף הלכה י"ד. (41) שם מג, א. (42) שנכנס לגור בו. כי לבו וכל תאוותו לחינוך ביתו ולא למלחמה, על כן ינוס ויניס אחרים (רבי אברהם בן עזרא לדברים כ, ה). (43) בשנה הרביעית לנטיעתו, שהפירות - צריכים לאכלם בירושלים, או לחללם (=לפדותם) בדמים, ולהעלות את דמיהם ירושלימה. (44) שקיבלו החכמים איש מפי איש עד למשה מסיני. (45) ועדיין לא עברה שנתו הרביעית (סוטה מג, א). (46) קרשי עץ לחזק שערי העיר (העורך, ערך פס א). וראה בבא בתרא ח, א (תוספתא פרק ז, הלכה ט"ו). (47) סוטה מד, א. (48) שהוא צורך ציבורי. והרמב"ן לתורה שם, מפרש: לא יעבור עליו - על הצבא הנזכר, יאמר, שלא יעבור האיש הזה על הצבא: לא להיות פקיד על אנשי הצבא...או לכל הצריך להם, כגון סיפוק מים, לא ישיגיה עליהם, אלא בשמחתו. (49) שנתן השוכר דמי השכירות מראש. (50) משעת קבלת השכירות. (51) ואין מחשבים "ימי החינוך" אלא מעת קבלת השכר (ירושלמי סוטה פרק ח, הלכה ד). ושם אמרו: אשר בנה - פרט לנפל ביתו ובנאו, שאינו חוזר, ורבינו לא חשש להזכיר זה, כי נלמד מדין מחזיר גרושתו המבואר לעיל הלכה ח, שאינו חוזר (רדב"ז). (52) מזמנו. (53) אילו לא נתנם בתוך הבית. (54) נתינתם בבית זוהי ישיבתו. (55) שהם חפצים גדולים וכבדים, שאינם נגבים ומתקלקלים בחוץ. (56) שביתו לא הועיל להם כלום (ירושלמי שם). (57) שם, "ולא חנכו - את שמצווה לחנכו, יצא זה שאינו מצווה לחנכו", שהדירה בחוץ לארץ אינה מצוה. ומכאן, שהמסיבות שעושים בחוץ לארץ לחנוכת בית חדש, אינן סעודות מצוה (שיירי קרבן שם וכן בבאר שבע). ובמגן אברהם לאורה חיים תקסח, סעיף קטן ה הביא בשם המהרש"ל, שאם לא נתן לנהוג קלות ראש בבית, אלא עשה סעודה לחנכו תחילה לומר בה דברי תורה, ולדרוש מעין המאורע, הרי זו סעודת מצוה. ובירושלמי שם הלכה ו הוסיפו: הנושא את האיילונית (אשה שאינה ראויה ללדת) הואיל ואין מצוה לישיב עימה, אינו חוזר. (58) כשמתקשרים לעמוד צפופים, שלא יפרידום אויבים (סוטה מד, א וברש"י), וכדעת רבי עקיבא שם, בניגוד לרבי יוסי הגלילי שם, האומר: הירא - זה המתירא מן העבירות שבידו. ובספרי שופטים אות קצו רבי יוסי הגלילי אומר: הירא ורך הלבב - זה בן ארבעים שנה, שתש כוחו (הגהות מיימוניות). ובתוספתא סוטה פרק ז, משנה י"ד: רבי עקיבא אומר, הירא, מה תלמוד לומר עוד "ורך הלבב" לומר לך, שאפילו גיבור שבגיבורים וחזק שבחזקים, והיה רחמן חוזר, שנאמר: ולא ימס את לבב אחיו כלבבו. (59) כלשון הכתוב ירמיה יד, ח. (60) ככתוב (דברים כ, ד) "כי ה' אלוקים ההולך עימכם להילחם לכם" = הם באים בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום (סוטה מב, א). (61) יסכן עצמו, כלשון הכתוב (שופטים יב, ג). (62) פירשו חכמינו (משנה בסוטה שם): "אל ירך לבבכם - מפני צהלת סוסים וציחצוח חרבות; אל תיראו - מפני הגפת תריסים (=צלצול המגינים זה בזה, להשמיע קול ולאיים) ושפעת הקלגסים; אל תחפזו - מקול קרנות; אל תערצו - מפני קול צווחות. (63) הנשפכים בקרב, בגלל פחדנותו ועריקותו. (64) שהוא גרם לכך. ובמדרש ויקרא רבה פרשה כ"ה, אות ב "כל מי שיוצא לדרך, ואינו מכוון לבו למלחמה, סוף שהוא נופל במלחמה". (65) בדברי הנביאים, וכמבואר בביאורנו לעיל פרק ב, הלכה ו. (66) שהוא הנלחם עם

ז. לא רצתה להתגיר - מגלגלין עמה שנים-עשר חדש. לא
 רצתה - מקבלת שבע מצות שנצטוו בני נח, ומשלחה
 לנפשה, והרי היא ככל הגרים התושבים; ואינו נושאה,
 שאסור לשא אשה שלא נתגיירה.

ח. נתעברה מביאה ראשונה - הרי הולד גר, ואינו בנו
 לדבר מן הדברים, מפני שהוא מן העכו"ם; אלא בית-דין
 מטבילין אותו על דעתם. ותמר מביאה ראשונה של
 יפת-תאר היתה; אבל אבשלום נולד מאחר הנשואין.
 נמצאת תמר אחות אבשלום מאמו, ומתרת להנשא לאמנון.
 וכן הוא אומר: "דבר-נא אל המלך כי לא מנעני ממך".
 ט. יפת-תאר שלא רצתה להניח עבודה נרה אחר השנים-
 עשר חדש - הורגין אותה. וכן עיר שהשלימה, אין פורתין
 להן ברית עד שיכפרו בעבודה נרה ויאבדו את כל
 מקומותיה ויקבלו שאר המצות שנצטוו בני נח, שכל
 עכו"ם שלא קבל מצות שנצטוו בני נח, הורגין אותו אם
 ישנו תחת ידו.

י. משה רבנו לא הנחיל התורה והמצות אלא לישראל,
 שנאמר: "מורשה קהלת יעקב", ולכל הרוצה להתגיר
 משאר האמות, שנאמר: "ככם פגור". אבל מי שלא רצה -
 אין כופין אותו לקבל תורה ומצות. וכן צוה משה רבנו מפי
 הגבורה לכך את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני
 נח, וכל מי שלא יקבל - יהרג. והמקבל אותם, הוא הנקרא
 "גר תושב" בכל מקום; וצריך לקבל עליו בפני שלשה
 חברים. וכל המקבל עליו למול, ועברו עליו שנים-עשר
 חדש ולא מל - הרי זה פמן האמות.
 יא. כל המקבל שבע מצות ונזהר לעשותן, הרי זה מחסידי
 אמות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא, שיקבל אותן
 ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש-ברוך-הוא בתורה,
 והודיענו על-ידי משה רבנו, שבני נח מקדם נצטוו בהן.
 אבל אם עשאן מפני הקרע הדעת - אין זה גר תושב, ואינו
 מחסידי אמות העולם ולא מחכמיהם.

פרק תשיעי

א. על ששה דברים נצטוה אדם הראשון: על עבודה זרה,
 ועל ברפת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גלוי-ערויות, ועל
 הגזל, ועל הדינים; אף-על-פי שכלן הן קבלה בדינו
 ממשה רבנו, והדעת נוטה להן - מקלל דברי תורה יראה,
 שעל אלו נצטוה. הוסיף לנח איבר מן החי, שנאמר: "אף
 בשור בנפשו דמו לא תאכלו" - נמצאו שבע מצות, וכן היה
 הדבר בכל העולם עד אברהם. בא אברהם ונצטוה יתר על
 אלו במילה. והוא התפלל שחרית. ויצחק הפריש מעשר
 והוסיף תפלה אחרת לפנות היום. ויעקב הוסיף גיד הנשה

1 רצה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד
 2 עולם, ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר: "כי עשה יעשה
 3 ה' לאדני בית נאמן, פי מלחמות ה' 67 אדני נלחם ורעה לא
 4 תמצא כף וגו'. והיתה נפש אדני צרויה בצרור החיים 68 את
 5 ה' אלהיך".

פרק שמיני

א. תלוצי צבא, כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשום וישבו
 8 מהן - מתר להן לאכל נבלות וטרפות ובשר-חזיר וכיוצא
 9 בו, אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו
 10 האסורים. וכן שוטה יין-נסף. מפי השמועה למדו: "ובתים
 11 מלאים כל טוב" - ערפי חזירים וכיוצא בהן.
 ב. וכן בועל אשה בגויותה אם תקפו יצרו; אבל לא
 13 יבעלה וילך לו, אלא מכניסה לתוך ביתו, שנאמר: "וראית
 14 בשביה אשת יפת-תאר". ואסור לבעל אותה ביאה שניה
 15 עד שישאנה.

ג. אין אשת יפת-תאר מתרת אלא בשעת השביה, שנאמר:
 17 "וראית בשביה". בין בתולה, בין בעלה, בין אשת-איש;
 18 שאין אישות לעכו"ם. ו"חשקת" - אף-על-פי שאינה יפה.
 19 "בה" - ולא בחברתה, שלא יבעל שמים. ו"לקחת לך
 20 לאשה" - שלא יקח שמים ויבעל אחת, ויניח אחת לאביו
 21 או לאחיו. ומנין שלא יתחצנה במלחמה? שנאמר:
 22 "והבאתה אל תוך ביתך" - יכניסה למקום ואחר-כך יבעול.
 ד. הפהן מתר ביפת-תאר בביאה ראשונה, שלא דברה
 24 תורה אלא כנגד היצר; אבל אינו יכול לשאנה אחר-כך,
 25 מפני שהיא גיורת.

ה. וכיצד דין ישראל ביפת-תאר? אחרי שיבעלה ביאה
 27 ראשונה והיא בגויותה: אם קבלה עליה להכנס תחת פני
 28 השכינה - מטבילה לשם גרות מזד; ואם לא קבלה - תשב
 29 בביתו שלשים יום, שנאמר: "ובכתה את אביה ואת אמה
 30 ירח ימים", וכן בוכה על דתה ואינו מונעה, ומגדלת את
 31 צפרניה ומגלחת את ראשה כדי שתתגנה בעיניו. ותהיה
 32 עמו בבית. ונכנס ורואה אותה, יוצא ורואה אותה, כדי
 33 שיקוץ בה, ומגלגל עמה כדי שתקבל - אם קבלה ורצה
 34 בה, הרי זו מתגיירת וטובלת ככל הגרים.

ו. וצריכה להמתין שלשה חדשים: חדש של בכיה, ושני
 36 חדשים אחריו. ונושאה בכתבה וקדושתו. ואם לא חפץ בה
 37 - משלחה לנפשה. ואם מכרה - עובר בלא-תעשה, שנאמר:
 38 "ומכר לא תמכרנה בכסף". ואם מכרה - אינה מותרת,
 39 ומחזיר הדמים. וכן אם כפשה אחר שנבעלה, לשם שפחה
 40 - משישתמש בה, עובר בלא-תעשה, שנאמר: "לא תתעמר
 41 בה", שלא ישתמש בה.

41 ומאימתי תהיה אשת חברה כגרושה שלנו? משויצאנה
42 מביתו וישלחנה לעצמה, או משתצא היא מתחת רשותו
43 וחלוף לה, שאין להן גרושין בכתב. ואין הדבר תלוי בו
44 לבד, אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרש זה מזה -
45 פורשין.

46 ט. בן-נח חייב על הגזל - בין שגזל עכו"ם, בין שגזל
47 ישראל, ואחד הגוזל או הגונב ממון או גונב נפש, או
48 הפוכש שכר-שכיר וכיוצא בו, אפלו פועל שאכל שלא
49 בשעת מלאכה - על הכל הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן;
50 מה שאין בן בישראל. וכן חייב על פחות משנה- פרוטה.
51 ובן-נח שגזל פחות משנה-פרוטה, וכן אחר וגזלה ממנו -
52 שניהן נהרגין עליה.

53 י. וכן חייב על אבר מן החי, ועל בשר מן החי, בכל שהוא.
54 שלא נתנו השעורין אלא לישראל בלבד. ומתיר הוא בדם
55 מן החי.

56 יא. אחד האבר או הבשר הפרוש מן הבהמה או מן החיה;
57 אכל העוף - יראה לי שאין בן-נח נהרג על אבר מן החי
58 ממנו.

59 יב. השוחט את הבהמה, אפלו שחט בה שני סימנין -
60 כל זמן שהיא מפרפסת, אבר ובשר הפורשין ממנה, אסורין
61 לבני נח משום אבר מן החי.

62 יג. כל שאסור על ישראל משום אבר מן החי - אסור על
63 בני נח. ויש שבני נח חייבין ולא ישראל; שבני נח - אחד
64 בהמה וחייה, בין טמאה, בין טהורה - חייבין עליה משום
65 אבר מן החי ומשום בשר מן החי. ואבר ובשר הפורשין
66 מן המפרפסת, אף-על-פי ששחט בה ישראל שני סימנין -
67 הרי זה אסור לבני נח משום אבר מן החי.

68 יד. וכיצד מצוין הן על הדינין? חייבין להשיב דינין
69 ושופטים בכל פלג ופלג לזון בשש מצות אלו ולהזהיר
70 את העם. ובן-נח שעבר על אחת משבע מצות אלו - יהרג
71 בסיף. ומפני זה נתחייבו כל בעלי חיים, שהרי שכם
72 גזל, והם ראו וידעו ולא דנוהו. ובן-נח נהרג בעד אחד
73 ובדין אחד, בלא התראה, ועל-פי קרובין, אכל לא בעדות
74 אשה, ולא תדון אשה להם.

יום שלישי כ"ג אדר ב' ה'תשע"א

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

75 א. בן-נח ששגג באחת ממצותיו² - פטור מכלום, חוץ
76 מרוצח בשגגה, שאם הרגו גואל הדם⁴ - אינו נהרג עליו⁵,

1 והתפלל ערבית. ובמצרים נצטוה עמרם במצות יתרות, עד
2 שבא משה רבנו, ונשלמה תורה על-ידו.

3 ב. בן-נח שעבד עבודה זרה - הרי זה חייב. והוא, שיעבד
4 כדרכה. וכל עבודה זרה שבית-דין של ישראל ממתין
5 עליה - בן-נח נהרג עליה; וכל שאין בית-דין של ישראל
6 ממתין עליה - אין בן-נח נהרג עליה. ואף-על-פי שאינו
7 נהרג - אסור בכל. ואין מניחין אותו להקים מצבה, ולא
8 לטע אשרה, ולא לעשות צורות וכיוצא בהן לנוי.

9 ג. בן-נח שברך את השם - בין שברך בשם המקודש, בין
10 שברך בכנוי בכל לשון - חייב; מה שאין בן בישראל.

11 ד. בן-נח שהרג נפש, אפלו עבר במעו עמו - נהרג עליו.
12 וכן אם הרג טרפה, או שקפחו ונתנו לפי ארי, או שהניחו
13 ברעב עד שמת - הואיל והמית מכל מקום, נהרג. וכן אם
14 הרג ודרך שיכול להצילו באחד מאיבריו - נהרג עליו; מה
15 שאין בן בישראל.

16 ה. שש עריות אסורות על בני נח: האם, ואשת האב,
17 ואשת-איש, ואחותו מאמו, וזכור, ובהמה, שנאמר: "על-כן
18 יענב איש את אביו" - זו אשת אביו, ו"את אמו" -
19 כמשמעה, ו"דבק באשתו" - ולא באשת חברו, "באשתו"
20 - ולא בזכור, ו"היו לבשר אחד" - להוציא בהמה, חיה
21 ועוף, שאין הוא והם בשר אחד; ונאמר: "אחותי בת אבי
22 היא אף לא בת אמי, ותהי לי לאשה".

23 ו. בן-נח חייב על מפתת אביו ואנוסת אביו - הרי היא אמו
24 מכל מקום. וחייב על אשת אביו, אפלו לאחר מיתת אביו.
25 וחייב על הזכור, בין קטן, בין גדול, ועל הבהמה, בין קטנה,
26 בין גדולה; והוא נהרג לבדו, ואין הורגין את הבהמה;
27 שלא נצטוו בהריגת בהמה אלא ישראל.

28 ז. אין בן-נח חייב על אשת חברו, עד שיבוא עליה כדרכה
29 אחר שנבעלה לבעלה; אכל מארסה, או שונכנסה לחפה
30 ולא נבעלה - אין חייבין עליה, שנאמר: "והיא בעלת בעלי".
31 במה דברים אמורים? בבן-נח שבא על בת-נח, אכל עכו"ם
32 הבא על הישראלית, בין כדרכה, בין שלא כדרכה - חייב.
33 ואם היתה נערה מארסה - נסקל עליה פדיני ישראל. בא
34 עליה אחר שונכנסה לחפה ולא נבעלה - הרי זה בחנק פדיני
35 ישראל. אכל אם בא על אשת ישראל אחר שנבעלה - הרי
36 זה כמי שבא על אשת עכו"ם חברו, ויהרג בסיף.

37 ח. בן-נח שיחד שפחה לעבדו ובא עליה - הרי זה נהרג
38 עליה משום אשת חברו. ואינו חייב עליה עד שיפשט
39 הדבר, ויאמרו לה העם: "זו דבית עבד פלוני!" ומאימתי
40 תחזור להתרה? משפירשנה מעבדו ויפרע ראשה בשוק.

הראשון, ומה הוסיף הקדוש-ברוך-הוא על נח. העריות האסורות על בני נח. במה נפקע איסור אשת-איש בבני נח. כיצד מצווים בני נח על הדינים. למה נתחייבו בני שכם להיהרג. (1) בן נח ששגג באחת ממצותיו. בן נח שרצח בשגגה, או שלא ידע שאסור לו לעבור על אחת ממצותיו. בן נח שנתגייר ורוצה לחזור להיות כגור תושב. המצוות שבני נח נצטוו מפי הקבלה. שבני ישמעאל חייבים היום במצוות מילה. דיני גוי שעוסק בתורה או ששבת ממלאכתו. קבלת צדקה מידי גוי, ולמי תינתן. ישראל וגוי שבאו לדון לפנינו איך דנים אותם. (2) שעבר עליה בלא כוונה, וכמבואר בסמוך. (3) גם ממתת סייף וגם מעונש אחר שהוא. וכן מצינו באבמלך מלך גרר, שהתנצל ואמר (בראשית כ, ה): "בתום לבבי ובניקיון כפי עשיתי זאת" - הרי שטענת שוגג מספיקה לפטור בבן נח. (4) קרובו של הנרצח. (5) בניגוד לישראל שהרג בשגגה, שגולה לעיר מקלט, ומציל את חייו, שאם הרגו גואל

1 ואין לו עיר מקלט⁶; אבל בתי-דיניהן אין מיתין אותו.
 2 במה דברים אמורים? בשגג באחת ממצות ועבר בלא
 3 כונה, כגון שבעל אשת חברו ודמה שהיא אשתו או פנויה;
 4 אבל אם ידע שהיא אשת חברו, ולא ידע שהיא אסורה
 5 עליו, אלא עלה על לבו שדבר זה מתר לו; וכן אם הרג,
 6 והוא לא ידע שאסור להרג - הרי זה קרוב למזיד ונהרג⁸;
 7 ולא תחשב זו להם שגגה, מפני שהיה לו ללמד ולא למד.
 8 ב. בן-נח שאנסו אנסו לעבר על אחת ממצותיו - מתר לו
 9 לעבר. אפלו נאנס לעבוד עבודה זרה¹⁰ - עובד, לפי שאינם
 10 מצוין על קדושת-השם¹¹. ולעולם אין עונשין מהן, לא קטן
 11 ולא חרש¹² ולא שוטה, לפי שאינם בני מצות¹³.
 12 ג. בן-נח שנתגייר ומל וטבל¹⁴, ואחר-כך רצה לחזור מאחרי
 13 ה' ולהיות גר תושב בלבד¹⁵ כשהיה מקדם - אין שומעין
 14 לו, אלא יהיה כישראל לכל דבר, או ינהרג¹⁶. ואם היה קטן
 15 כשהטבילוהו בית-דין¹⁷ - יכול למחול¹⁸ בשעה שיגדיל,

16 ויהיה גר תושב בלבד¹⁹. וכיון שלא מכה בשעתו²⁰ - שוב
 17 אינו מוחה²¹, אלא הרי הוא גר-צדק. לפיכך אם בא ישראל
 18 על קטנה שהטבילוה בית-דין - בסוף כתבתה²² או קנס אונס
 19 או מפתה²³, יהיה הפל תחת יד בית-דין, עד שתגדיל ולא
 20 תמחה בגרות²⁴; שפא תטל ותגדיל ותמחה, ונמצאת זו
 21 אוכלת בגויותה²⁵ מעות שאין לה זכות בהן אלא בדיני
 22 ישראל²⁶.
 23 ד. בן-נח שברך²⁷ את השם, או שעבד עבודה זרה, או
 24 שבא על אשת חברו, או שהרג חברו ונתגייר - פטור²⁸. הרג
 25 בן-ישראל, או שבא על אשת ישראל ונתגייר - חבב²⁹.
 26 והורגין אותו על בן-ישראל, וחונקין אותו על אשת ישראל
 27 שבעל, שהרי נשפחה דינו³⁰.
 28 ה. כפר בארנו³¹, שכל מיתת בני נח בסוף; אלא אם בעל
 29 אשת ישראל או³² נערה מארסה - יסקל. ואם בעלה אחר
 30 שונכנסה לחפה קדם שתבעל - יחנק³³.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הדם בתחום עיר מקלטו, הרי הוא נהרג עליו, כמבואר בהלכות רוצח פרק ה, הלכה י"א. (6) שכבר נתבאר, שהשוגג פטור מכלום, אלא, שאין דין ערי מקלט לגבי בן נח, ככתוב (דברים יט, ב) "תבדיל לך - ולא לאחריים" (ספרי שם אות קפ), וכל זה כשהרג את בן נח חברו, אבל בן נח שהרג את ישראל בשגגה הרי זה נהרג, "אדם מועד לעולם", כלשון רבינו שם הלכה ד, וראה מכות ט, א. (7) שבן נח ששגג פטור. (8) מכות שם. וכן שם ז, ב "שאני אומר, אומר מותר - קרוב למזיד הוא". והשווה הלכות רוצח פרק ו, הלכה י שאפילו ישראל, שעלה על דעתו, שמותר להרוג, הרי זה קרוב למזיד ואינו נקלט, ולפיכך אם מצאו גואל הדם בכל מקום והרגו פטור, וגם אינו נהרג על ידי בית דין, ומה יעשה זה? ישב וישמור עצמו מגואל הדם, כמבואר שם הלכה ה. (9) אדם אלים ותקיף. (10) שישאל מצווה עליה להיהרג ולא לעבוד, ראה הלכות יסודי התורה פרק ה, הלכה א"ב. (11) סנהדרין עה, א, שהרי נעמן, אחר שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, אמר לאלישע הנביא (מלכים"ב ה, יח): "לדבר הזה יסלה ה' לעבדיך בבוא אדוני... להשתחוות... והוא נשען על ידי והשתחויתי בית רמון", ואלישע ענה לו: "לך לשלום", הרי שהודה לו, שאין איסור בדבר. וכגירסת התוספות שם דיבור המתחיל: ואם איתא, שאפילו בפרהסיא אינו מצווה על קידוש השם. אבל ישראל מצווים על קידוש השם, ככתוב (ויקרא כב, לב) "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ובשעת השמד, ייהרג ואל יעבור אפילו על אחת מכל המצוות (הלכות יסודי התורה פרק ה, הלכה ג). ובירושלמי שביעית פרק ד הלכה ג אמרו: "ונקדשתי בתוך בני ישראל - ישראל מצווים על קידוש השם, ואין הגויים מצווים על קידוש השם". (12) שאינו שומע ואינו מדבר. (13) השווה לעיל הלכות עדות פרק ט, הלכה ט, יא. ובגטין כב, ב פסקו בפשיטות: "והלא לאו בני דעת הם". וראה הלכות תרומות פרק ד, הלכה ב. (14) בהתאם להלכה, שאינו גר עד שיימול ויטבול (יבמות מו, ב). (15) שמותר לנו להשיבו בינינו בארץ ישראל, ראה הלכות איסורי ביאה פרק י"ד, הלכה ז ולעיל פרק ח, הלכה י. (16) שהרי הוא כישאל מומר (יבמות מז, ב). וזה וודאי אם ישנו תחת ידינו, או יהיה ישראל גמור, או ייהרג (כסף משנה). והשווה הלכות איסורי ביאה פרק י"ג, הלכה י"ז: "אפילו חזר ועבד עבודה זרה הרי הוא כישאל משומד, שקידושו קידושין". (17) כגון שאביו או אמו נתגיירו, והוא עמהם (כסף משנה). (18) לומר, אי אפשר להיות גר וחזור לסורו. (19) שאינו מקבל עליו אלא שבע מצוות בני נח בלבד. ומוכן, שאם יקדש אשה ישראלית - אינה מקודשת, שהרי הוא גוי גמור (כתובות יא, א וברש"י). (20) מיד כשהגדיל. (21) ויהיה כישאל גמור, או ייהרג (שם). (22) שחייב לתת לה אם קידשה וגירשה. (23) הם חמישים שקלים שחייב לתת לה אם בא עליה שלא לשם קידושין והיא הייתה בתולה, ראה הלכות נערה בתולה פרק א, הלכה י. (24) ואז בית הדין ימסור לה את הכסף. (25) כשהיא גוייה. (26) כי בדיני בני נח אין תשלומי קנס לאנוסה או מפותה (כתובות יא, א). (27) קילל. (28) סנהדרין עא, ב, "הואיל ונשתנה דינו (=שמתחילה נידון בעד אחד, ובדיין אחד ובלא התראה, ואילו עכשיו הוא צריך התראה, ועדים ובית דין של עשרים ושלושה), ונשתנית מיתתו" שכל מיתת בני נח אינה אלא סייף, ואילו היה עובר עכשיו בגירותו היה חייב סקילה על ברכת השם ועבודה זרה, והוא לא נתחייב מתחילה במיתה חמורה כזו, ולפיכך פטור (רש"י שם). ובנוגע לבא על אשת חברו או הורגו, וודאי שהוא פטור, שהרי אילו בא עכשיו על אשת גוי הוא פטור ממיתה, וכן אם הרגו (שם וברש"י). ולדעת הרדב"ן בן נח שנתגייר פטור, על פי הכלל: "גוי שנתגייר הרי הוא כקטן שנולד" (הלכות איסורי ביאה פרק י"ד, הלכה י"א) והשווה לעיל הלכות עדות פרק י"ג, הלכה ב. (29) שאף על פי שנשתנה דינו לא נשתנית מיתתו, שהרי גם עכשיו אם יהרגו ישראל מיתתו סייף, ואם יבוא על אשת ישראל שמתתו חנק - הרי חנק קלה מסייף, ויש בכלל מיתה חמורה מיתה קלה (שם וברש"י). (30) ואי אפשר להרגו בסייף, כדין בן נח, שהרי אילו היה בא על אשת ישראל עכשיו בגירותו, אין דינו אלא חנק, שהיא קלה מסייף, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ד, הלכה ד, וכבר אמרנו שיש בכלל מיתה חמורה מיתה קלה. (31) לעיל פרק ט, הלכה י"ד. (32) יש כאן שגיאת דפוס, ובכל הדפוסים הקדומים וכן בכתב יד התימנים: "אלא אם בעל אשת ישראל נערה מאורסה ייסקל", ותיבת "או" איננה. (33) כפי שנתבאר לעיל פרק ט, הלכה ז. ולא חזר רבינו לשנותו כאן, אלא לחתום בזה בחיובי מיתת בית דין שבבני נח, מכאן ואילך אינו עוסק אלא במחוייבי מיתה בידי שמים בלבד (על פי כסף משנה).

1 ו. מפי הקבלה³⁴, שבגני נח אסורין בהרבעת בהמה³⁵
 2 ובהרבעת אילן³⁶ בלבד³⁷, ואין נהרגין עליהן³⁸. ועכו"ם
 3 שהקה ישראל - אפלו חבל בו כל-שהוא³⁹, אף-על-פי
 4 שהוא חייב מיתה⁴⁰ - אינו נהרג⁴¹.
 5 ז. המילה, נצטנה פה אברהם ונרעו בלבד⁴², שגאמר:
 6 "אתה ונרעך אחריך" - יצא ורעו של ישמעאל, שגאמר:
 7 "פי ביצחק יקרא לך ורע⁴³, ויצא עשו⁴⁴, שהרי יצחק אמר
 8 ליעקב: "ויתן לך את ברפת אברהם לך ולנרעך", מפלל,
 9 שהוא לבדו ורעו של אברהם המחזיק בדתו ובדרכו
 10 הישרה⁴⁵, והם המחזיקין במילה⁴⁶.
 11 ח. אמרו חכמים⁴⁷, שבגני קטורה, שהם ורעו של אברהם
 12 שפא אחר ישמעאל ויצחק⁴⁸ - חזקין במילה⁴⁹. והואיל
 13 ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה - יתחבבו הכל
 14 במילה בשמיני⁵⁰; ואין נהרגין עליה⁵¹.
 15 ט. עכו"ם שעסק בתורה - חייב מיתה⁵². לא יעסק אלא
 16 בשבע מצות⁵³ שלחן בלבד. וכן עכו"ם ששבת⁵⁴ אפלו ביום
 17 מימות החל, אם עשהו לעצמו כמו שבת⁵⁵ - חייב מיתה⁵⁶;

1 ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו⁵⁷. פללו של דבר: 18
 19 אין מניחין אותן לחדש דת⁵⁸ ולעשות מצות לעצמן
 20 מדעתן; אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצות, או יעמד
 21 בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע. ואם עסק בתורה או שבת או
 22 חדש דבר - מפין אותו ועונשין אותו ומודיעין אותו שהוא
 23 חייב מיתה על זה, אבל אינו נהרג⁵⁹.
 24 י. בן-נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה⁶⁰ כדי
 25 לקבל שכר⁶¹ - אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה. ואם
 26 הביא עולה - מקבלין ממנו⁶². נתן צדקה - מקבלין ממנו⁶³;
 27 ונראה לי, שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא⁶⁴ נזון
 28 מישראל, ומצוה עליהם להחיותו⁶⁵; אבל העכו"ם⁶⁶ שנתן
 29 צדקה - מקבלין ממנו⁶⁷ ונותנין אותה לעניי עכו"ם⁶⁸.
 30 יא. חזקין בית-דין של ישראל לעשות שופטים לאלו
 31 הגרים התושבים, לדון להן על-פי המשפטים האלו⁶⁹, כדי
 32 שלא ישחת העולם. אם ראו בית-דין שיעמידו שופטים
 33 מהן⁷⁰ - מעמידין, ואם ראו שיעמידו להם מישראל⁷¹ -
 34 מעמידין⁷².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

34 שקיבלו חכמינו איש-איש מפי רבו עד למשה מסיני. 35) מין על שאינו מינו. 36) מין בשאינו מינו. 37) אבל מתרים הם בלבישת בגדי כלאיים, וכן זורוע כלאיים בשדה או כלאיים בכרם (סנהדרין נו, ב). ושם ס, א דרשו: "את חוקתי תשמורו בהמתך לא תרביע כלאיים" (ויקרא יט, יט) - את חוקתי: חוקים שחקתי לך כבר (=לבני נח) תשמורו, ואלו הם: בהמתך לא תרביע כלאיים, ושדך לא תזרע כלאיים - מה בהמה בהרבעה, אף שדך בהרכבה, שלא להרכיב אילן על שאינו מינו. 38) שלא מצינו בן נח נהרג אלא על שבע מצוות בלבד (שם נו, א), ועל כורחך לא נתקבל הדרש הנ"ל אלא לעניין איסור בלבד (כסף משנה). 39) ולא הרגו. 40) שם נח, ב, שנאמר (שמות ב, יא) "וירא איש מצרי מכה איש עברי...ויך את המצרי ויטמנהו בחול". 41) מטעם האמור לעיל, ועל כורחך מה שאמרו שם: "חייב מיתה בידי שמים (כסף משנה). והשווה לקמן סוף הלכה ט. 42) ולא שאר בני נח. 43) סנהדרין נט, ב. 44) אף על פי שהוא בנו של יצחק. 45) ועליו התכוון הקדוש-ברוך-הוא באמרו לאברהם: כי ביצחק ייקרא לך זרע. ובסנהדרין שם דרשו: "ביצחק - ולא כל יצחק", במקצת מזרעו, ולא כל זרעו. ובמדרש בראשית רבה פרשה נ"ג אות יב אמרו: ביצחק, ב' - שניים, במי שהוא מודה בשני עולמות. "כל מי שהוא מודה בשני עולמות ייקרא לך זרע, וכל מי שאינו מודה בשני עולמות (=כגון עשיו שכפר בתחיית המתים, רש"י שם), לא ייקרא לך זרע". 46) השווה הלכות נדרים פרק ט, הלכה כ"א. 47) סנהדרין נט, ב. 48) ראה בראשית כה, ב. 49) שנאמר (שם יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו... את בריתי הפר" - לרבות בני קטורה, שחייבים במילה. ולדעת רש"י בסנהדרין שם, לא נתחייבו במילה, אלא אותם שישה בני עצמם, ולא זרעם אחריהם. 50) מספק. 51) שאין הורגים על הספק (משנה למלך). 52) בידי שמים (סנהדרין נט, א), שנאמר (דברים לג, ד) "תורה ציוה לנו משה מורשה - לנו מורשה ולא להם". וכתב המאירי שם: מפני שאנשים סבורים עליו, שהוא משלנו, מתוך שרואים אותו יודע, ויבואו לטעות אחריו. 53) בהלכותיהן ובפריטיהן, ועליהן נאמר שם: "שאפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול". 54) ממלאכתו, יום שלם. 55) ששבתים בו ממלאכה יום שלם. 56) שם נח, ב, שנאמר (בראשית ח, כב) "יום ולילה לא ישבותו" - וזה מוסב גם על בני נח, שלא ישבתו ממלאכתם. שזה נראה, כאילו הוא מבני עמנו, וילמדו אחרים ממנו לטעות אחריו (מאירי שם). 57) חג, לשבות בו בתורת חג, ולשמוח בו במאכל ובמשתה, שבזה הוא מבלית את שבידתו החיובית בתורת "יום שבתון", ולא מפני שאין לו מה לעשות ובמה להתעסק. 58) בכתב יד התימנים: לחדש דבר. 59) שלא מצינו בן נח נהרג אלא על שבע מצוות בלבד, ועל כורחך לא אמרו שם "חייב מיתה" אלא מיתה בידי שמים בלבד. 60) פרט לשבת ותלמוד-תורה. 61) לא בתורת מצוה, אלא כאדם שאינו מצוה ועושה, כדי לקבל שכר. 62) ומקריבים אותה על המזבח (מנחות עג, ב), שנאמר (ויקרא כב, יח) "איש איש מבית ישראל ומן הגר... אשר יקריבו לה: לעולה - איש איש לרבות הגויים, שמקריבים עולה". וראה בהלכות מעשה קרבנות פרק ג, הלכה ה שאין מביאים עימה נסכים, אבל נסכיה קרבים משל ציבור. 63) בבא בתרא ח, א, והצדקה מכפרת עליו, כמו שאמרו שם (י, ב) "כשם שהחטאת מכפרת על ישראל, כך צדקה מכפרת על אומות העולם". 64) גר תושב זה, שמקיים שבע מצוות בני נח. 65) לזונו ולפרנסו, ככתוב (ויקרא כה, לה) "גר ותושב וחי עמך" (עבודה זרה סה, א). וכן אמרו בפסחים כא, ב שמצוה להקדים נתינת נבילה לגר, ממכירתה לנכרי, שגר אתה מצוה להחיותו. ובגר תושב ידובר שם, שאינו עובד עבודה זרה ואוכל נבילות, כפירוש רש"י שם. 66) שלא קיבל עליו לקיים שבע מצוות. 67) משום דרכי שלום, שאם נסרב לקבלה ייטור לנו איבה. והשווה הלכות מתנות עניים פרק ח, הלכה ט "מלך או שר מן הגויים ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירים אותו לו, משום שלום מלכות" (על פי בבא בתרא י, ב). 68) שאסור לישראל ליטול צדקה מן הגוי, שמבזה עצמו ומחלל שם שמים, כמבואר בסנהדרין כו, ב וברש"י שם. והשווה לעיל הלכות עדות פרק י"א, הלכה ה ובביאורנו שם. 69) המבוארים בפרקים ט"ו שלפנינו. 70) שיש ביניהם אנשים הראויים לפוט. 71) שאין בהם מי שראוי לכך. 72) משל ישראל, והכל משום תיקון העולם וישובו. וכן מצינו באברהם אבינו, שעמד לפני ה'

- 1 **יב.** שְׁנֵי עֲכוּ"ם שֶׁבָּאוּ לְפָנֶיךָ לְדוֹן בְּדִינִי יִשְׁרָאֵל וְרָצוּ
 2 שְׁנֵיהֶם לְדוֹן דִּין-תּוֹרָה - דְּנִין⁷³. הָאֶחָד רוֹצֵה וְהָאֶחָד אֵינְנו
 3 רוֹצֵה - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְדוֹן אֶלָּא בְּדִינֵיהֶן⁷⁴. הֲיָה יִשְׁרָאֵל
 4 וְעֲכוּ"ם, אִם יֵשׁ זְכוּת לְיִשְׁרָאֵל בְּדִינֵיהֶם - דְּנִין לוֹ בְּדִינֵיהֶם
 5 וְאוֹמְרִים לוֹ: כֶּף דִּינֵיכֶם! וְאִם יֵשׁ זְכוּת לְיִשְׁרָאֵל בְּדִינֵינוּ -
 6 דְּנִין לוֹ דִּין-תּוֹרָה וְאוֹמְרִים לוֹ: כֶּף דִּינֵינוּ⁷⁵! וְיִרְאֶה לִי,
 7 שְׂאִין עוֹשִׂין כֵּן לְגַר תּוֹשֵׁב⁷⁶, אֶלָּא לְעוֹלָם דְּנִין לוֹ בְּדִינֵיהֶם.
 8 וְכֵן יִרְאֶה לִי, שְׁנוֹהֲגִין עִם גְּרֵי תוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ-אֶרֶץ⁷⁷ וְגַמְלוֹת-
 9 חֲסָדִים כִּי־יִשְׁרָאֵל, שֶׁהֲרִי אָנוּ מְצוּיִן לְהַחְיֹתָן⁷⁸, שְׁנֹאֲמַר:
 10 "לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה"⁷⁹. וְזֶה שְׂאֶמְרוּ
 11 חֲכָמִים⁸⁰: אֵין כּוֹפְלִין לְהֵם שְׁלוֹם⁸¹ - כְּעֲכוּ"ם⁸², לֹא כִּגְר
 12 תּוֹשֵׁב. אֲפִלוּ הַעֲכוּ"ם, צוּוּ חֲכָמִים⁸³ לְכַקֵּר חוֹלֵיהֶם וְלִקְבֹר
 13 מֵתֵיהֶם עִם מֵתֵי יִשְׁרָאֵל⁸⁴, וְלִפְרִנְסֵ עֲנֵייהֶם בְּכָלל עֲנֵי
 14 יִשְׁרָאֵל, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם⁸⁵. הֲרִי נֹאֲמַר: "טוֹב ה' לִפְלֵל,
 15 וְיַחְמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וְנֹאֲמַר: "דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי נַעַם, וְכָל
 16 נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם"⁸⁶.
- 17 **פָּרָק אַחַד-עָשָׂר**
- 18 **א.** הַמְלִיךְ הַמְּשִׁיחַ עֲתִיד לַעֲמֹד וְלְהַחְזִיר מַלְכוּת דְּוָד²
 19 לְשָׁנָה³, לְמַמְשָׁלָה הַרְאִשׁוֹנָה, וּבזִמְנָה הַמְּקַדְּשִׁי, וּמִקְבֶּץ נְדָחֵי
 20 יִשְׁרָאֵל, וְחֹזְרִין כָּל הַמְּשַׁפְּטִים בְּיָמָיו כְּשֶׁהָיוּ מִקְדָּם⁵.
 21 מְקַרְבִּין קְרָבָנוֹת, וְעוֹשִׂין שְׂמִטִּין וְיוֹבְלוֹת⁶, כְּכָל מִצְוַתָּה

להתפלל, לא להשחית את סדום, וכמסופר בתורה בראשית יח, כג. 73) בדפוס רומי וכן בכתב יד תימן: ורצו שניהם, דנים להם דין תורה, ותיבת "דנין" איננה. 74) כנימוסי בתי דיניהם וכמשפטיהם. 75) בבא קמא ק"ג, א. 76) שקיבל עליו לקיים שבע מצוות בני נח. 77) בנימוס ובכבוד. 78) לפרנסם ולתמכם. 79) פסחים כא, ב וכמבואר לעיל. 80) גיטין סב, א. 81) לומר להם; שלום שלום, שתי פעמים. 82) שלא קיבל עליו שבע מצוות בני נח. 83) שם סא, א. 84) לא שיקברו אותם אצל ישראל, שהרי אסור לקבור רשע אצל צדיק, ראה סנהדרין מז, א, אלא לומר שמתעסקים בהם לקברם. ולשון רבינו לעיל הלכות אבל פרק י"ד, הלכה י"ב "קוברים מתי גויים, ומנחמים אבליהם". 85) גיטין שם, והשווה הלכות מתנות עניים פרק ז, הלכה ז "מפרנסים ומכסים עניי גויים עם עניי ישראל". 86) וכבר נתבאר בהלכות עבודה זרה פרק י, הלכה ו "ש"אין כל הדברים האלו אמורים, אלא בזמן שגלו ישראל לבין האומות, או שיד הגויים תקיפה על ישראל, אבל בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בארצנו... עד שיקבל עליו שבע מצוות שנצטוו בני נח, שנאמר: לא ישבו בארצך, אפילו לפי שעה". 1) שהמלך המשיח יחזיר בימיו כל משפטי התורה כקדם. שהאמונה במשיח מפורשת בתורה וכל הכופר בו, כופר בתורה ובמשה רבינו. במה אפשר לוודא, שזהו המשיח האמיתי. 2) ובדפוס רומי וכן בכתב יד התימנים: מלכות בית דוד. 3) כמו שהייתה לפנים. על פי מליצת התלמוד (יומא טז, ב) "שהחזירו העטרה ליושנה", וכן בקידושין סו, א. 4) זבחים מה, א: "הילכתא למשיחא", ומפרש רש"י: "הלכה הצריכה לנו לימות המשיח, כשיבנה בית המקדש". 5) סנהדרין נא, ב "הלכתא למשיחא"! ומפרש רש"י: הלכה זו, כשיבואו ימי המשיח תצטרך לנו, שישבו ארבע מיתות בית דין למקומן. 6) שהם תלויים בישיבת כל ישראל על אדמתם, ככתוב (ויקרא כה, י) "וקראתם דרוור בארץ לכל יושביה" וכמבואר בהלכות שמיטה ויובל פרק י, הלכה ח. ובתורת כהנים פרשת ויקרא פרשתא יג: "ואם יהיה היובל (במדבר לו, ד) - עתיד היובל לפסוק ולחזור". 7) הבטיחה. 8) ואלה הכתובים מדברים בגלותנו הארוכה ובגאולתה, שהרי אמר: "ושב וקיבצך מכל העמים אשר הפיצך" וגו', ובגלות בכל לא היו מפורזים בין כל העמים, וכן לא נתקיים בה: "והביאך ה'... וירישתה והטיבך והרבך מאבותיך", שהרי גלו שנית (קרית ספר). וראה ברמב"ן ויקרא כו, טז, שהבטחה זו (=והטיבך והרבך מאבותיך) היא הבטחה לכל שבטי ישראל, שישובו בגאולה האחרונה לא לשיטת העם, יהודה ובנימין, ששבו בימי עליית בבל. ובירושלמי קידושין פרק א הלכה ח אמרו: והטיבך והרבך מאבותיך - אבותיך אף על פי שנגאלו חזרו ונשתעבדו, אבל אתם משאתם נגאלים, שוב אינכם משתעבדים. 9) בירושלמי תענית פרק ד, הלכה ה דרשו פסוק זה על המשיח. ואונקלוס תרגם: "ויתרבא משיחא מישראל" וכן במדרש רבה דברים פרשה א, אות יז. 10) וכן ברש"י לתורה שם. 11) הורס, מלשון הכתוב (ישעיה כב, ה) "מקרקר קיר" (אבן עזרא שם). 12) וכל האומות יצאו מן שת בנו של אדם הראשון (רש"י שם). 13) בפסוק: ארם, אולם ראה שם יד. 14) ובמדרש רבה שם אמרו: "אמרו ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא, עד מתי משועבדים אנו בידו (ביד עשיו)? אמר להם: עד שיבוא אותו יום, שכתוב בו: דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל... אותה שעה אני מופיע מלכותי ואמלוך עליכם שנאמר: ועלו מושיעים בהר ציון". 15) שיהיו תשע ערי מקלט, שלא היו אלא שלוש בעבר הירדן המזרחי, ושלוש בכל ארץ כנען. ראה במדבר לה, יד, ובמכות ט, ב. 16) לחינם ולבטלה, ועל

1 הנביאים אין הדבר צריך ראיה, שכל הספרים מלאים בדרך
2 זה¹⁷.
3 ג. ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות
4 אותות ומופתים¹⁸, ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים¹⁹
5 וכיוצא בדברים אלו²⁰ - אין הדבר כן, שהרי רבי עקיבא
6 חכם גדול מחכמי המשנה היה, והוא היה נושא כליו²¹ של
7 בן-כוזיבא המלך²², והוא היה אומר עליו שהוא המלך
8 המשיח²³, ודמו הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח,
9 עד שנהרג בעונות²⁴. בין שנהרג, נודע להם שאינו, ולא
10 שאלו מננו חכמים לא אות ולא מופת²⁵. ועקר הדברים
11 ככה הן: שהתורה הזאת, חקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי
12 עולמים²⁶, ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן²⁷.
13 ד. ואם יעמד מלך מבית-דוד, והגה²⁸ בתורה ועוסק במצוות
14 כדרך אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל-פה, ויכף כל ישראל
15 לילך בה ולחזק בדקה²⁹, וילחם מלחמות ה'³⁰ - הרי זה
16 בחזקת שהוא משיח³¹. אם עשה והצליח³² ובנה מקדש

17 במקומו וקבץ נדחי-ישראל - הרי זה משיח בודאי³³.
18 ויתקן³⁴ את העולם כלו לעבד את השם ביחד, שנאמר:
19 "כי-אז אהפך אל עמים שפה ברוחה, לקרא כלם בשם ה'
20 לעבדו שכם אחד"³⁵. ואם³⁶ לא הצליח עד כה, או נהרג -
21 בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה, והרי הוא ככל
22 מלכי בית-דוד השלמים והכשרים שמתו. ולא העמידו
23 הקדוש-ברוך-הוא אלא לנסות בו רבים, שנאמר: "ומן
24 המשפילים יפשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד עת קץ, כי
25 עוד למועד". אף ישוע הנוצרי³⁷ שדמה שיהיה משיח ונהרג
26 בבית-דין³⁸, כבר נתנבא בו דניאל, שנאמר: "ובני פריצי
27 עמך ינשאו להעמיד חזון³⁹ ונכשלו". וכי יש מכשול גדול
28 מזה, שכל הנביאים דברו שמשיח גואל ישראל ומשיעם,
29 ומקבץ נדחיהם⁴⁰ ומחזק מצותן, וזה גרם לאבד ישראל
30 בחרב, ולפזר שאריתם ולהשפילם, ולהחליף התורה
31 ולהטעות רב העולם לעבד אלוה מפלעדי ה'. אבל
32 מחשבות בורא העולם אין פח באדם להשיגם, כי לא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

כורחך פסוק זה נאמר לעתיד לבוא, כמו שאמרו בירושלמי מכות פרק ב, הלכה ו: "ולעתיד לבוא מפרישים עוד שלוש", שאז ירחיב
ה' לנו את הארץ, ויתן לנו ארץ קני וקניזי וקדמוני, כמבואר בירושלמי קידושין פרק א, הלכה ה. והשווה הלכות רוצח פרק ה,
הלכה ד. (17) בדבר המשיח וייעודו לעתיד, כמפורש בישעיה יא, וכן במיכה ד, מלאכי ג, תהילים עב, ובדניאל יב ועוד. (18) אות
- בשמים; ומופת - בארץ (רש"י לדברים יג, ב). (19) "כאותות אליהו ואלישע, שיש בהם שינוי מנהגו של עולם" (לשון רבינו
בהלכות יסודי התורה פרק י, הלכה א). (20) בדפוסים קדומים וכן בכתב יד תימן: בדברים אלו, "שהטפשים אומרים". (21) נמשך
אחריו ותומך בו, מלשון הכתוב (שמואל-א, טז, כא). (22) הוא בר כוכבא שמרד ברומיים והרג בהם הרג רב בשנת הנ"ב לאחר
חורבן בית שני, והתבצר בעיר ביתר, ולפי שמרד בקיסר אדריאנוס קראוהו כוזיבא מלשון שקר וכזב (סדר הדורות). וראה בבבא
קמא צז, ב "מענות כוזביות" ומפרש רש"י: מטבע של בן כוזיבא. (23) ירושלמי תענית פרק ד, הלכה ה. והיה דורש עליו: "דרך
כוכב מיעקב - דרך כוזיבא מיעקב". (24) שהרג את רבי אלעזר המודעי, יצאה בת קול ואמרה: "הרגת את רבי אלעזר המודעי,
זרועם של ישראל, לפיכך זרועו של אותו איש ייבש תיבש... מיד נלכדה ביתר" (ירושלמי שם), והשווה הלכות תעניות פרק ה,
הלכה ג "ונפל ביד גויים ונהרגו כולם, והייתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש", וראה במדרש רבה איכה פרשה ב, פסוק ב.
(25) והראב"ד משיג: והלא אמרו (סנהדרין צג, ב): כשהכריז בר כוזיבא על עצמו שהוא משיח, שלחו חכמים אחריו לבדוק אם הוא
"מריח ודאין" (=שמריח באדם ושופטו, ויודע מי החייב, ככתוב במשיח (ישעיה יא, ג-ד), והריחו ביראת ה'... ולא למשמע אוזניו
יוכיח ושפט בצדק דלים"), כיוון שראו שאינו "מריח ודאין" הרגוהו. הרי שהחכמים שאלו ממנו אות, אולם רבינו סובר כירושלמי
הנ"ל שהגויים הרגוהו בעוונותיו, וכשמואל האומר (ברכות לד, ב) "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד"
(ראה לקמן פרק י"ב, הלכה ב), ולדבריו אין לדרוש מהמשיח אותות ומופתים, וחולק על סוגיית התלמוד בסנהדרין הנ"ל (כסף
משנה). (26) שנאמר (דברים כט, כח) והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת - הא למדת, שכל דברי
תורה מצוותם אנו לעשותם עד עולם (לשון רבינו בהלכות יסודי התורה פרק ט, הלכה א). (27) חסר כאן, ובדפוס רומי ואמסטרדם
וכן בכתב יד תימן: "וכל המוסיף או גורע, או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצוות מפשוטן, הרי זה בוודאי, רשע
ואפיקורות". ובדפוסים הנ"ל: הרי זה וודאי בודאי ורשע ואפיקורוס. (28) לומד ומתעמק. (29) פרצותיה וסדקיה, כלשון הכתוב
(מלכים-ב, יב, ו) "והם יחזקו את בדי הבית לכל אשר ימצא שם בדיק". (30) בשונאי עם ישראל, שכל השונא את ישראל שונא
את ה', שנאמר (תהילים פג, ג-ד) "ומשנאיך נשאו ראש - על עמך יערימו סוד", הוא שהכתוב אומר (זכריה ב, יב) "הנוגע בכס
נוגע בבבת עינו", כביכול, כלפי מעלה (ספרי פרשת בהעלותך אות פד), נמצא הלוחם בהם, מלחמת ה' - הוא נלחם. (31) בחזקת
- אבל לא משיח וודאי. (32) חסר כאן, ובדפוס הנ"ל וכן בכתב יד תימן: "ונצח כל האומות שסביביו" ובנה מקדש וכו'. (33) שכן
הבטיחו הנביאים (ישעיה ב, ב) "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'... ונהרו אליו כל הגויים", ושם יא, א: "ויצא חוטר
מגזע ישי... ואסף נדחי ישראל... מארבע כנפות הארץ". ובהלכות תשובה פרק ט, הלכה ב מוסיף רבינו: "שאותו המלך שיעמוד
מזרע דוד, בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו". וראה בביאורנו שם. (34) חסר כאן, וראה בסמוך
בסוף הפרק, השלמנו את כל החסר, לפי נוסח מלא בלתי מצונזר שבכתב יד תימן. (35) וכן אמרו (עבודה זרה כד, א) "כולם גרים
גוררים הם לעתיד לבוא, שנאמר: כי אז אהפך... ולעבדו שכם אחד", ומפרש רש"י: "אין חילוק בעובדים, ישראל והאומות תהא
עבודתם שווה בכל מצוותיו". (36) כל הקטע הזה עד סוף הפרק חסר מדפוס נוציאה שלי"ד ל"ו ואילך, מטעמי צנוורה, ונמצא
בדפוסים קדומים כגון רומי, שונצינו, ואמסטרדם תס"ב, וכאן הוא מודפס במלואו לפי כתב יד תימן, הנמצא בידי החכם התימני
הרב יוסף קפאח שליט"א בירושלים. (37) מעיר נצרת, בה נולד. (38) שמסרוהו לשלטונות רומי, והם שפטו אותו כמורד במלכות
על שהכריז עצמו כמשיח מלך ישראל, השווה איגרת תימן. הוצאת מוסד הרב קוק עמוד קיט. (39) להופיע לפני העם כנביא,
ולחדש דת הנוגדת לתורת ה' (שם עמוד קיח). (40) ראה בביאורנו לעיל סוף סעיף ד, והשווה איגרת תימן, שם עמוד קכ.

1 דְרָכֵינוּ דְרָכָיו וְלֹא מִחֻשְׁבוֹתֵינוּ מִחֻשְׁבוֹתָיו⁴¹; וְכָל הַדְּבָרִים
 2 הָאֵלּוּ שֶׁל יִשׁוּעַ הַנוֹצְרִי וְשֶׁל זֶה⁴² הַיִּשְׁמַעְאֵלִי שֶׁעָמַד אַחֲרָיו,
 3 אֵינָן אֲלֵא לְיִשְׂרָאֵל דְרָךְ⁴³ לְמַלְךְ הַמְּשִׁיחַ, וְלִתְקַן הָעוֹלָם כְּלוֹ
 4 לְעַבְדֵי אֱת ה' בְּיַמֵּנוּ, שְׁנֵאמַר: "כִּי אָזְדוּ אֶהֱפִיךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה
 5 בְּיַרְיָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אָחָד". כִּי צַד? כִּפּוֹר
 6 נִתְמַלֵּא הָעוֹלָם כְּלוֹ מִדְּבָרֵי הַמְּשִׁיחַ⁴⁵ וּמִדְּבָרֵי הַתּוֹרָה
 7 וּמִדְּבָרֵי הַמִּצְוֹת, וּפְשָׁטוֹ דְּבָרִים אֵלּוּ בְּאֵיִם רְחוּקִים וּבְעַמִּים
 8 רְבִים עַרְלִי-לֵב, וְהֵם נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים בְּדְבָרִים אֵלּוּ וּבְמִצְוֹת
 9 הַתּוֹרָה, אֵלּוּ אוֹמְרִים: מִצְוֹת אֵלּוּ אֶמַת הֵיוּ וּכְבָר כְּפִטּוֹל בְּזִמְנֵן
 10 הַזֶּה⁴⁶, וְלֹא הֵיוּ נוֹהֲגוֹת לְדוֹרוֹת; וְאֵלּוּ אוֹמְרִים: דְּבָרִים
 11 נִסְתָּרִים יֵשׁ בְּהֵן וְאֵינָן כְּפִשְׁטוּן⁴⁷, וּכְבָר בָּא מְשִׁיחַ⁴⁸ וְגִלְיָה
 12 נִסְתָּרִיהֶם. וּכְשִׁיעָמַד הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ בְּאַמַת וְיִצְלִיחַ וְיָרוּם
 13 וְיִנְשָׂא⁴⁹, מִיָּד הֵם כְּלָם חוֹזְרִים וְיִוִּדְעִים שֶׁשְׂקָר נִחְלוּ
 14 אֲבוֹתֵיהֶם, וְשְׁנֵי אֵייהֶם וְאֲבוֹתֵיהֶם הַטְּעוּם⁵⁰.

15 **פָּרָק שְׁנַיִם-עֶשְׂרִי**

16 **א.** אֵל יַעֲלֶה עַל הַלֵּב² בְּשִׁימוֹת הַמְּשִׁיחַ יִבְטַל דְּבָר מִמְּנֵהָ גִוִּי
 17 שֶׁל עוֹלָם, אוֹ יִהְיֶה שֶׁם חֲדוּשׁ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית⁴, אֲלֵא
 18 עוֹלָם כְּמִנְהַגוֹ נוֹהֵג. וְזֶה שְׁנֵאמַר בִּישְׁעֵיהָ: "וְגַר זָאֵב עִם
 19 כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ"⁵ - מְשַׁל וְחִידָה - עֲנִין הַדְּבָר,
 20 שְׁיֵהִיו יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵין לְכַסֵּחַ עִם וְשְׁעֵי עֲבוֹתֵיהֶם⁶ הַמְּשׁוּלִים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

41 על פי הכתוב בישעיה נ"ו, ח. 42) הכוונה למייסד דת האיסלם, ובאיגרת תימן שם עומד קצא מנחה רבינו: משוגע. ועליו אמר דניאל (ז, ח) "משתכל הוית בקרניא... ופום ממלל רברבין", וכוונתו תהיה להפך התורה שבידינו, ויתכוון לשנותה, ככתוב (שם ז, כה) "ויסבר להשניה זמנין ורת" (שם קכה-כו). 43) לסלול ולהכשיר. 44) אחרי שיתאכזבו מרשעת המשיחים המדומים ומשקריהם ידעו להבחין ולהכיר בצדקת משיח ה' ובאמתתו. 45) הבראי והמדומה. 46) כדעת הנוצרי, הזכירה רבינו באיגרת הנ"ל עמוד קיח. 47) אלא דברי משל. 48) משיח השקר. והכוונה לישמעאל. 49) כלשון הכתוב (ישעיה נב, יג) "הנה ישכיל עבדי ירום ונישא" ודרשוהו חכמינו (תנחומא, תולדות אות יד) על משיח בן דוד. 50) כלשון הכתוב (ירמיה טז, יט) * "אליך גויים יבואו מאפסי ארץ, ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו". 1) שהעולם כמנהגו יתנהג אף בימי המשיח. שלא יתעסק אדם בדברי האגדות על ביאת המשיח, ולא יאריך בהן, וכן לא יחשוב זמן הקץ. שהמשיח ייחס את ישראל לשבטיהם, על פי רוח הקודש שתנוח עליו. שתאוות החכמים לימי המשיח, אינה, אלא לזכות בהם לחיי העולם הבא. 2) ובכתב יד תימן: אל יעלה על דעתך. 3) מטבעו. 4) שתשתנה המציאות ממה שהיא עתה (מלשון רבינו בפירושו להקדמת פרק "חלק", הוא הפרק העשירי ממסכת סנהדרין). 5) שנראה לכאורה שיהיה אז שינוי במעשה בראשית. 6) ובדפוס רומי: רשעי העולם. 7) במנוחה ובמתנות, ככתוב (ישעיה ל, טו) "בשובה ונחת תִּשְׁעוּן". ובדפוס רומי: בנחת כישראל. 8) והראב"ד שואל: והלא נאמר בתורה (ויקרא כו, ו) "והשבתי חיה רעה מן הארץ"? כוונתו להשיג, שבניגוד לדברי נביאים, אין לפרש את דברי התורה דרך משל, כי אין מקרא שבתורה יוצא מידי פשוטו, אולם אין זו השגה, שכוונת הפסוק לומר: שהשלום ישרור בארץ, ותהא מיושבת אנשים, וממילא יברחו החיות מהישוב, על פי דרך הטבע (מרכבת המשנה). 9) בדפוס רומי וכן בכתב יד תימן: פיסקא זו קשורה להלכה הקודמת, כי שם מקומה, והלכה הבאה מתחילה: יראה מפשוטן וכו'. 10) ברכות לד, ב. 11) שתחזור מלכות ישראל ליושנה, ולא יהיו משועבדים עוד למלכויות זרות. 12) גוג - שם המלך, מגוג - שם האומה, ככתוב (בראשית י, ב) "בני יפת גומר ומגוג" (יחזקאל לח, ב) וברש"י, והוא יעלה על ישראל "באחרית הימים" להילחם בהם, ויפול שם על הרי ישראל (שם טז, ופרק לט, ד). 13) לאביהם שבשמים. 14) והכתוב מסיים: "לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", וזהו יום מלחמת גוג ומגוג, שה' יביאנו על הרי ישראל וישפוט אותם באבני אלגביש מן השמים (שם לח, כב), ואז ידעו כי "ה' קדוש בישראל" (שם לט, ז) וזהו "יום ה'". 15) שטיהרוהו בטעות. 16) שטימאוהו בטעות, לפי שאליהו לא יוסיף ולא יגרע בתורה (פירוש המשנה לרבינו עדין פרק ח, משנה ז). וכן אמרו (בבא מציעא נט, ב) "לא בשמים היא - כבר ניתנה תורה בהר סיני... וכבר כתבת בתורה אחרי רבים להטות", וכן אמרו (מגילה ב, ב) "אלה המצוות - שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה". 17) ליוחסין, לא יאמר עליהם, זה ממזר וזה עבד, כמבואר בסמוך בסוף הלכה ג. 18) שלום לישראל מן האומות (עדין שם ובפירוש הראב"ד). 19) לב האבות והבנים אשר נפל בהם מורך ופחד, וברחו אלה פה, ואלה פה, מפני הצרות, ישובו אותו היום ויתנחמו זה בזה (ראב"ד שם). 20) לבשר על ביאתו (עירובין מג, ב). ולדעת הרדב"ז, יבוא אליהו למנות סמוכים בישראל. ראה לעיל הלכות סנהדרין פרק ד, הלכה י"א ובביאורנו. 21) איש מפי רבו. 22) הצעת סדר הפסוקים. השווה הלכות תשובה פרק ט, הלכה א ובביאורנו שם. 23) סנהדרין צד-צח. ובפסיקתא רבתא לה שנינו: שלושה ימים קודם שיבוא משיח, בא אליהו ועומד על הרי ישראל ובוכה ומספיד עליהם ואומר: הרי ארץ ישראל, עד מתי אתם עומדים בחרב צייה ושממה? וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו ואחרי כן אומר להם: בא שלום לעולם. 24) בכתב יד תימן, תיבה זו איננה.

1 יודעים דברים הסתומים, וישגו דעת בוראם כפי כח
 2 האדם⁵¹, שנאמר: "כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים
 3 מכסים"⁵².
 4 נשלמו הלכות מלכים והחבור פלו. ברוך שאמר והיה
 5 העולם בפרטו ובכללו: תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם.
 6 נגמר ספר ארבעה עשר והוא ספר שופטים. ומגן פרקיו
 7 אהד ושמונים. הלכות סנהדרין - ששה ועשרים פרקים.
 8 הלכות עדות - שנים ועשרים פרקים. הלכות ממרים -
 9 שבעה פרקים. הלכות אבל - ארבעה עשר פרקים. הלכות
 10 מלכים ומלחמותיהם - שנים עשר פרקים.

סיום מחזור הכ"ט

במסלול ג' פרקים ליום

יום רביעי כ"ד אדר ב' ה'תשע"א

התחלת מחזור הל'

במסלול ג' פרקים ליום

בשם ה' אל עולם

אז לא אבוש, בהביטי אל כל מצותיך

הקדמה

1 כל המצוות שנתנו לו למשה בסניני - בפרושן נתנו,
 2 שנאמר: "ואתנה לך את לחת האבן, והתורה והמצוה".
 3 "תורה", זו תורה שבכתב; ו"מצוה", זו פרושה. וצננו

1 יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות
 2 האמורים בענינים אלו וכיצא בהן, ולא ישלים עקר; שאין
 3 מביאין לא לידי יראה²⁵ ולא לידי אהבה²⁶; וכן לא יחשב
 4 הקצין²⁷. אמרו חכמים²⁸: תפח רוחם²⁹ של מחשבי
 5 הקצים³⁰. אלא יחקה ויאמין³¹ בכלל הדבר³² כמו
 6 שבארנו³³.
 7 ג. בימי המלך המשיח, כשתלישב ממלכתו ויתקבצו אליו
 8 כל ישראל - יתיחסו³⁴ כלם על פיו ברוח הקדש שתנוח
 9 עליו, שנאמר: "וישב מצרף ומטהר וגו'". ובני לוי מטהרו³⁵
 10 תחלה ואומר: זה מיחס כהן וזה מיחס³⁶ לוי! ודחה את
 11 שאינן מיחסין לישראל³⁷. הרי הוא אומר: "ויאמר
 12 התרשטא להם וגו', עד עמד הפהן לארים ותמים"³⁸. הנה
 13 למדת, שברוח הקדש מיחסין המחקין ומודיעין המיחס.
 14 ואינו מיחס ישראל אלא לשבטיהם, שמודיע שנה משבט
 15 פלוני וזה משבט פלוני; אבל אינו אומר על שהן בחזקת
 16 פשרות: זה ממזר וזה עבד³⁹! שהדין הוא, שמשפחה
 17 שנטמעה⁴⁰ - נטמעה⁴¹.
 18 ד. לא⁴² נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, לא כדי
 19 שישלטו על כל העולם, ולא כדי שידרו⁴³ בעכו"ם, ולא כדי
 20 שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכל ולשתות ולשמת;
 21 אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחקמתה, ולא יהיה להם
 22 נוגש ומבטל⁴⁴, כדי שיוכו לחיי העולם הבא⁴⁵, כמו
 23 שבארנו בהלכות תשובה⁴⁶.
 24 ה. ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה⁴⁷, ולא
 25 קנאה ולא תחרות⁴⁸, שהטובה תהיה משפעת הרבה, וכל
 26 המעדינים מצויין כעפר⁴⁹, ולא יהיה עסק כל העולם אלא
 27 לדעת את ה' בלבד⁵⁰. ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(25) יראת חטא. (26) אהבת שמים. (27) קץ הגלות, ומתי יבוא משיח. (28) סנהדרין צז, ב. (29) תצא נשמתם, ובכתב יד תימן: "תפוח דעתן". (30) "שהיו אומרים כיוון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא", נמצא שהם מתאכזבים ומתייאשים מן הגאולה (שם). (31) ככתוב (חבקוק ב, ג) "ויפח לקץ ולא יכזב, אם יתמהמה חכה לו". (32) בעיקרו, ולא בדקדוקיו. (33) בפרק הקודם הלכה ד. (34) יבררו ייחוס משפחתם. (35) מייחס. (36) קידושין עא, א, שאין לויים עולים לדוכן, ולא כהנים לעבודת המקדש אלא מיוחסים, ושבט לוי כולל; הכהנים והלויים. (37) שכל מי שאינו מזרע הלוי נשאר ישראל כשר, ככל ישראל. (38) דרשו חכמינו (סוטה מח, ב) "כאדם שאומר לחבירו עד שיחיו מתים, ויבוא משיח בן דוד", שהרי אורים ותומים לא היו במקדש שני (כתובות כד, ב וברש"י). ופסוק זה מדבר בבני כהנים שבקשו "כתבם המתייחסים ולא נמצאו", ויאמר להם נחמיה (=הוא התרשטא), שהם מרוחקים מן הכהונה עד ביאת המשיח. (39) עבד כנעני שפסול לבוא בישראל. (40) נתערבה, נתערב בה פסול משפחה ולא ידוע מיהו. (41) נשארה בכשרותה, הואיל והחזקה בכשרות (קידושין עא, א), וכן אמרו בעדויות פרק ח, משנה ז: אין אליהו בא "לא לרחק ולא לקרב". טמע - לשון דמע ותערובת, "ויחפרוהו ממטמונים" (איוב ג, כא) מתורגם: וחפסין ליה מן טומעיא (הערוך). (42) ובכתב יד התימנים: "נתאוו חכמים" וכו' ותיבת "לא" איננה. (43) ישתעברו וילחצו. (44) מלימוד התורה. "שבזמן שאדם טרוד בחולי ובמלחמה ורעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוות" (הלכות תשובה פרק ט, הלכה א). (45) "שאם לא יקנה פה חכמה, ומעשים טובים אין לו, במה יזכה?" (שם). (46) פרק ט, הלכה ב. (47) ככתוב בישעיה ב, ד "ולא ילמדו עוד מלחמה". (48) התנצחות והתחרות, מלשון הכתוב (ירמיה יב, ה) "ואיך תתחרה את הסוסים". וכן אמרו (ברכות יז, א) "העולם הבא אין בו... לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות". (49) לרוב, ראה שבת ל, ב "עתידיים אילנות שמוציאים פירות בכל יום". (50) אמיתות מציאותו, כמו שביקש משה רבינו באמרו: "הראני נא את כבודך". וכמבואר בהלכות יסודי התורה פרק א, הלכה י. (51) כפי כוח שיש באדם להבין ולהשיג, "שאין כח בדעת האדם החי, שהוא מחובר מגוף ונפש, להשיג אמיתת דבר זה על בוריו" (שם), והשווה הלכות תשובה פרק י, הלכה ו. (52) וכן נאמר (יחזקאל לו, כו) "והסירתי את לב האבן מבשרכם... ואת רוחי אתן בקרבכם". השווה הלכות תשובה פרק ט, הלכה ב. וב"זוהר" וירא קיג, ב אמרו: "והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע, וישינו בני אדם דעה שלימה, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'". והשווה פירוש המשנה לרבינו בהקדמתו ל"חלק" פרק י מסנהדרין, הוצאת מוסד הרב קוק עמוד כזו.

1 וחברו חכמי משנה חבורים אחרים, לפרש דברי התורה: 49
 2 רבי הושעיה תלמידו של רבנו הקדוש, חבר באור ספר 50
 3 בראשית. ורבי ישמעאל פרש מ"אלה שמות" עד סוף 51
 4 התורה, והוא הנקרא 'מכילתא'; וכן רבי עקיבה חבר 52
 5 מכילתא. וחקמים אחרים אחריהם חפרו מדרשות. והכל 53
 6 חבר קדם התלמוד הבבלי. 54
 7 נמצא רבינא ורב אשי וחקריהם, סוף גדולי חכמי ישראל 55
 8 המעתיקים תורה שבעל פה, ושגורו גזרות והתקינו תקנות 56
 9 והנהיגו מנהגות ופשטה גזרתם ותקנתם ומנהגותם בכל 57
 10 ישראל, בכל מקומות מושבותיהם. ואחר בית דינו של רב 58
 11 אשי, שחבר התלמוד בימי בנו ונמרו, נתפזרו ישראל בכל 59
 12 הארצות פזור יתר, והגיעו לקצוות ולאיים הרחוקים; 60
 13 ורבקה קטטה בעולם, ונשתפשו הדרכים בגיסות, ונתמעט 61
 14 תלמוד תורה, ולא נתפסו ישראל ללמד בישיבותיהם 62
 15 אלפים ורכבות כמו שהיו מקדם. אלא מתקבצים יחידים 63
 16 השירים אשר ה' קרא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה, 64
 17 ועוסקים בתורה, ומבינים בחבורי החכמים כלם, ויודעים 65
 18 מהם דרך המשפט היאך הוא. וכל בית דין שעמד אחר 66
 19 התלמוד בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני 67
 20 מדינתו או לבני מדינות רבות - לא פשטו מעשיו בכל 68
 21 ישראל, מפני רחק מושבותיהם ושבוש הדרכים, והיות בית 69
 22 דין של אותה המדינה יחידים, ובית דין הגדול של שכעים 70
 23 ואחד בטל מפנה שנים קדם חבור התלמוד. לפיכך, אין 71
 24 כופין אנשי מדינה זו לנהג במנהג מדינה אחרת, ואין 72
 25 אומרים לבית דין זה לגזר גזרה שגורה בית דין אחר 73
 26 במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כף 74
 27 הוא, ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך 75
 28 המשפט הכתוב בתלמוד - אין שומעין לראשון, אלא למי 76
 29 שהדעת נוטה לדבריו, בין ראשון, בין אחרון. 77
 30 ודברים הללו, בדינים וגזרות ותקנות ומנהגות שנתחדשו 78
 31 אחר חבור התלמוד. אבל כל הדברים שבתלמוד הבבלי, 79
 32 חכמים כל ישראל ללכת בה; וכופין כל עיר ועיר וכל 80
 33 מדינה ומדינה לנהג בכל המנהגות שנהגו חכמים 81
 34 שבתלמוד, ולגזר גזרותם וללכת בתקנותם, הואיל וכל 82
 35 אותם הדברים שבתלמוד הספיקו עליהם כל ישראל, 83
 36 ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו 84
 37 דין ולמדו שהמשפט כף הוא, הם כל חכמי ישראל או רבן, 85
 38 והן ששמעו הקבלה בעקרי התורה בלה דור אחר דור, עד 86
 39 משה רבנו עליו השלום. כל החכמים שעמדו אחר חבור 87
 40 התלמוד ובנו בו, ויצא להם שם בתקנתם - הם הנקראים 88
 41 'גאונים'. וכל אלו הגאונים שעמדו בארץ ישראל ובארץ 89
 42 שנצר ובספרד ובצרפת - למדו דרך התלמוד והוציאו לאור 90
 43 תעלומותיו ובארו עניניו, לפי שדרך עמקה דרכו עד למאד; 91
 44 ועוד, שהוא בלשון ארמי מערב עם לשונות אחרות, לפי 92
 45 שאותה הלשון היתה ברוה לכל בשנצר בעת שחבר 93
 46 התלמוד; אבל בשאר המקומות וכן בשנצר בימי הגאונים, 94
 47 אין אדם מכיר אותה הלשון עד שמלמדים אותו. ושאלות 95
 48 רבות שואלין אנשי כל עיר ועיר לכל גאון אשר היה

1 שקבלו מרבה רב יוסף, אבני ורְבָא; וישניהם קבלו גם מרב 1
 2 נחמן. ומכלל החכמים שקבלו מרְבָא, רב אשי ורבינא; ומר 2
 3 בר רב אשי קבל מאביו רב אשי, ומרבינא. 3
 4 נמצא מרב אשי עד משה רבנו עליו השלום - ארבעים 4
 5 דורות, ואלו הן: (א) רב אשי מרְבָא, (ב) ורְבָא מרְבָא, (ג) 5
 6 ורְבָא מרב הונא, (ד) ורב הונא מרבי יוחנן ורב ושמואל, 6
 7 ורבי יוחנן ורב ושמואל מרבנו הקדוש, (ו) ורבנו 7
 8 הקדוש מרבן שמעון אביו, (ז) ורבן שמעון מרבן גמליאל 8
 9 אביו, (ח) ורבן גמליאל מרבן שמעון אביו, (ט) ורבן 9
 10 שמעון מרבן גמליאל הנקן אביו, (י) ורבן גמליאל הנקן 10
 11 אביו מרבן שמעון אביו, (יא) ורבן שמעון מהלל אביו 11
 12 ושמאי, (יב) והלל ושמאי משמעה ואבטליון, (יג) ושמעה 12
 13 ואבטליון מיהודה ושמעון, (יד) ויהודה ושמעון מיהושע 13
 14 בן פרחיה ונתאי הארכלי, (טו) ויהושע ונתאי מיוסף בן 14
 15 יועזר ויוסף בן יוחנן, (טז) ויוסף בן יועזר ויוסף בן יוחנן 15
 16 מאנטיגנוס, (יז) ואנטיגנוס משמעון הצדיק, (יח) ושמעון 16
 17 הצדיק מעזרא, (יט) ועזרא מברוך, (כ) וברוך מירמיה, (כא) 17
 18 וירמיה מצפניה, (כב) וצפניה מתבוק, (כג) ותבוק 18
 19 מנחום, (כד) ונחום מיואל, (כה) ויואל ממיכה, (כו) ומיכה 19
 20 מישעיה, (כז) וישעיה מעמוס, (כח) ועמוס מהושע, (כט) 20
 21 והושע מזכריה, (ל) וזכריה מיהודע, (לא) ויהודע 21
 22 מאלישע, (לב) ואלישע מאליהו, (לג) ואליהו מאחיה, (לד) 22
 23 ואחיה מרוד, (לה) ורוד משמואל, (לו) ושמואל מעלי, (לז) 23
 24 ועלי מפיתח, (לח) ופיתח מיהושע, (לט) ויהושע ממשה 24
 25 רבנו, (מ) ומשה רבנו מפי הגבורה - נמצא שכלם מעם ה' 25
 26 אלהי ישראל. 26
 27 כל אלו החכמים הנזכרים, הם גדולי הדורות - מהם ראשי 27
 28 ישיבות, ומהם ראשי גליות, ומהם מסנהדרי גדולה. ועמהם 28
 29 בכל דור ודור, אלפים ורכבות ששמעו מהם ועמהם. רבינא 29
 30 ורב אשי, הם סוף חכמי התלמוד; ורב אשי הוא שחבר 30
 31 התלמוד הבבלי בארץ שנער, אחר שחבר רבי יוחנן 31
 32 התלמוד הירושלמי בכמו מאה שנה. וענין שני התלמודין 32
 33 - הוא פרוש דברי המשנה ובאור עמקותיה, ודברים 33
 34 שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימות רבנו הקדוש ועד 34
 35 חבור התלמוד. ומשני התלמודים, ומן התוספתא, ומספרא 35
 36 וספרי, ומן התוספות - מכלם יתבאר האסור והמתיר, 36
 37 הטמא והטהור, החיב והפטור, הפשר והפסול, כמו 37
 38 שהעתיקו איש מפי איש מפי משה מיני. 38
 39 גם יתבאר מהם דברים שגזרו חכמים ונביאים שבכל דור 39
 40 ודור, לעשות סג לתורה, כמו ששמעו ממשנה בפרוש, 40
 41 שנגמר 'ושמרתם את משמרת', עשו משמרת למשמרת. 41
 42 וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו 42
 43 בכל דור ודור, כמו שראו בית דין של אותו הדור, לפי 43
 44 שאסור לסור מהם, שנגמר: "לא תסור מן הדבר אשר נגידו 44
 45 לך - ימין ושמאל". וכן משפטים ודינים מפלאים שלא 45
 46 קבלום ממשנה, ודנו בהם בית דין של אותו הדור במדות 46
 47 שהתורה נדרשת בהן, ופסקו אותן הזקנים, וגמרו שהדין 47
 48 כף הוא. הכל חבר רב אשי בתלמוד, מימות משה ועד ימיו. 48

בו. ומגן מצוות התורה הנוהגות לדורות, שש מאות ושלש
 עשרה מצוות: מהם מצוות עשה מאתים שמונה וארבעים,
 סימן להם מגן אבן של אדם; ומהם מצוות לא תעשה
 שלש מאות ושלשים וחמש, סימן להן מגן ומי שנת החמה.

יום חמישי כ"ה אדר ב' ה'תשע"א

מצוות עשה

(א) מצוה ראשונה ממצוות עשה, לידע שיש שם אלוה,
 שגאמר: "אנכי ה' אלהיך". (ב) ליחדו, שגאמר: "ה'
 אלהינו, ה' אחד". (ג) לאהבו, שגאמר: "ואהבת את ה'
 אלהיך". (ד) ליראה ממנו, שגאמר: "את ה' אלהיך תירא".
 (ה) להתפלל, שגאמר: "ועבדתם את ה' אלהיכם"; עבודה
 זו תפלה. (ו) לדבקה בו, שגאמר: "ויבו תדבק". (ז) להשבע
 בשמו, שגאמר: "ויבשמו תשבע". (ח) להדמות בדרכיו
 הטובים והישרים, שגאמר: "והלכת בדרכיו". (ט) לקדש
 את שמו, שגאמר: "ונקדשתי בתוך בני ישראל". (י) לקרות
 קרית שמע פעמים בכל יום, שגאמר: "ודברת בם... בשכבך
 ובקומך". (יא) ללמד תורה וללמדה, שגאמר: "ושנתתם
 לבניך". (יב) לקשר תפלין בראש, שגאמר: "והיו לטטפת
 בין עיניך". (יג) לקשר תפלין ביד, שגאמר: "ויקשרתם
 לאות על ירך". (יד) לעשות ציצית, שגאמר: "ועשו להם
 ציצית". (טו) לקבץ מזוזה, שגאמר: "ויכתבתם על מזוזות
 ביתך". (טז) להקהיל את העם לשמע תורה במוצאי
 שביעית, שגאמר: "הקהל את העם". (יז) לכתב פל איש
 ספר תורה לעצמו, שגאמר: "כתבו לכם את השירה הזאת".
 (יח) לכתב הפלך ספר שני לעצמו, יתר על האחד של כל
 אדם, כדי שיהיה לו שתי תורות, שגאמר: "וכתב לו את
 משנה התורה הזאת". (יט) לברך אחר המזון, שגאמר:
 "ואכלת, ושבעת - וברכת את ה' אלהיך". (כ) לבנות בית
 הבחירה, שגאמר: "ועשו לי מקדש". (כא) ליראה מבית
 זה, שגאמר: "וימקדשי תיראו". (כב) לשמר בית זה תמיד,
 שגאמר: "ואתה ובניך אתה, לפני אהל העדת". (כג) להיות
 הלוי עובד במקדש, שגאמר: "ועבד הלוי הוא". (כד)
 לקדש הפה ידיו ורגליו בשעת העבודה, שגאמר: "ורחצו
 אהרן ובניו". (כה) לערף גרות במקדש, שגאמר: "יערף אתו
 אהרן ובניו". (כו) לברך הפהנים את ישראל, שגאמר: "פה
 תברכו את בני ישראל". (כז) להסדיר לחם ולבונה לפני ה'
 בכל שבת, שגאמר: "ונתת על השלחן לחם פנים". (כח)
 להקטיר קטרת פעמים ביום, שגאמר: "והקטיר עליו אהרן
 קטרת סמים". (כט) להבעיר אש במזבח העולה תמיד,
 שגאמר: "אש, תמיד תוקד על המזבח". (ל) להרים את
 הדשן מעל המזבח, שגאמר: "והרים את הדשן". (לא)
 לשלח טמאים ממחנה שכניה שהוא המקדש, שגאמר:
 "וישלחו מן המחנה, כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".
 (לב) לחלק פבוד לזרעו של אהרן ולהקדימו לכל דבר
 שבקדשה, שגאמר: "וקדשתו". (לג) להלביש הפהנים
 לעבודה בגדי כהנה, שגאמר: "ועשית בגדי קדש". (לד)

בימיהם, לפרש להם דברים קשים שבתלמוד, והם משיבים
 להם כפי חכמתם, ואותם השואלים מקבצים התשובות,
 ועושים מהן ספרים להבין מהם. גם חברו הגאונים שבכל
 דור ודור, חבורים לבאר התלמוד: מהם מי שפרש הלכות
 יחידות, ומהם מי שפרש פרקים יחידים שנתקשו בקמיו,
 ומהם מי שפרש מסכתות וסדרים. ועוד חברו הלכות
 פסוקות, בענין האסור והמתור והחיב והפטור, בדברים
 שהשעה צריכה להם, כדי שיהיו קרובים למדע מי שאינו
 יכול לירד לעמקו של תלמוד. וזו היא מלאכת ה' שעשו
 בה כל גאוני ישראל, מיום שחבר התלמוד ועד זמן זה,
 שהיא שנה שמינית אחר מאה ואלף לתרפן הבית, והיא
 שנת ארבעת אלפים ותשע מאות ושלשים ושבע לבריאת
 עולם.

ובזמן הנה תכפו צרות יתרות, ודחקה שעה את הפל,
 ואברה חכמת חכמינו, ובינת נבוינו וסתתרה; לפיכך, אותן
 הפרושים וההלכות והתשובות שחברו הגאונים, וראו שהם
 דברים מבארים, נתקשו בימינו, ואין מכין עניניהם פראי
 אלא מעט במספר. ואין צריך לומר, התלמוד עצמו:
 הבבלי, והירושלמי, וספרא, וספרי, והתוספתות - שהם
 צריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך, ואחר כך יודע
 מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים והמתרים ושאר דיני
 תורה היאך הוא. ומפני זה נעתי חפני, אני משה בן מיימון
 הספרדי, ונשענתי על הצור ברוך הוא, וכינתי באלו
 הספרים, וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו
 החבורים, בענין האסור והמתר הטמא והטהור עם שאר
 דיני התורה, פלם בלשון ברורה ודרך קצרה, עד שתהא
 תורה שבעל פה פלה סדורה כפי הפל - בלא קשיא ולא
 פרוק, לא זה אומר בכה וזה אומר בכה, אלא דברים
 ברורים קרובים נכונים, על פי המשפט אשר תבאר מכל
 אלו החבורים והפרושים הנמצאים מימות רבנו הקדוש ועד
 עכשו, עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול בדין כל
 מצוה, ובדין כל הדברים שתקנו חכמים ונביאים. כללו של
 דבר - כדי שלא יהא אדם צריך לחבור אחר בעולם בדין
 מדיני ישראל, אלא יהיה חברו זה מקבץ לתורה שבעל פה
 פלה, עם התקנות והמנהגות והגזרות שנעשו מימות משה
 רבנו ועד חברו התלמוד, וכמו שפרשו לנו הגאונים בכל
 חבוריהם שחברו אחר התלמוד. לפיכך קראתי שם חברו
 זה 'משנה תורה' - לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחלה,
 ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה פלה,
 ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם. וראיתי לחלק חברו
 זה הלכות הלכות בכל ענין וענין, ואחלק ההלכות לפרקים
 שבאותו ענין; וכל פרק ופרק אחלק אותו להלכות קטנות,
 כדי שיהיו סדורים על פה. אלו ההלכות שבכל ענין וענין
 - יש מהן הלכות שהן משפטי מצוה אחת בלבד, והיא
 המצוה שיש בה דברי קבלה הרבה והוא ענין בפני עצמו,
 ויש מהם הלכות שהם כוללים משפטי מצוות הרבה, אם
 יהיו אותן המצוות בלן בענין אחד; מפני שחלוק חברו זה
 לפי הענינים, לא לפי מגן המצוות, כמו שיבאר לקורא

49 חטאת אם שגג במצות לא תעשה שתיכים עליה כרת,
 50 שגאמר: "ונפש כי תחטא". (ע) להקריב היחיד קרבן אם
 51 נסתפק לו אם חטא חטא שתיכים עליו חטאת או לא חטא,
 52 שגאמר: "ולא ידע ואשם... והביא את אשמו"; וזה הוא
 53 נקרא 'אשם תלוי'. (עא) להקריב השוגג במעילה, או
 54 החוטא בגזלה, או בשפתה חרופה, או שפפר בפקדון
 55 ונשבע - מביא קרבן אשם; וזה הוא הנקרא 'אשם ודאי'.
 56 (עב) להקריב קרבן עולה ויורד, שגאמר: "אם לא תגיע
 57 ידו", "ואם לא תשיג". (עג) להתודות לפני ה' מכל חטא
 58 שיעשה האדם, בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן,
 59 שגאמר: "והתודו את חטאתם אשר עשו". (עד) להקריב
 60 הזב קרבן אחר שיטהר, שגאמר: "וכי יטהר הזב". (עה)
 61 להקריב הזבה קרבן אחר שתיטהר, שגאמר: "ואם טהרה
 62 מזוכה". (עו) להקריב המצרע קרבן אחר שיטהר, שגאמר:
 63 "וביום השמיני...". (עז) להקריב היולדת קרבן אחר
 64 שתיטהר, שגאמר: "ובמלאת ימי טהרה". (עח) לעשר
 65 הבהמה, שגאמר: "וכל מעשר בקר וצאן". (עט) לקדש
 66 בכור הבהמה הטהורה ולהקריבו, שגאמר: "כל הבכור
 67 אשר יולד...". (פ) לפדות בכור אדם, שגאמר: "אף פדה
 68 תפדה את בכור האדם". (פא) לפדות פטר חמור, שגאמר:
 69 "ויפטר חמור תפדה בשנה". (פב) לערוף פטר חמור, שגאמר:
 70 "ואם לא תפדה וערפתו". (פג) להביא כל הקרבנות שיש
 71 על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו,
 72 שגאמר: "ובאת שמה, והבאתם שמה". (פד) להקריב כל
 73 הקרבנות בבית הבחירה, שגאמר: "וישם תעשה כל אשר
 74 אנכי מצוה". (פה) להטפל בהקבאת הקרבנות מחוצה לארץ
 75 לבית הבחירה, שגאמר: "רק קדשיך אשר יהיו לך, ויגדריך,
 76 תשא ובאת"; מפי השמועה למדו, שאינו מדבר אלא
 77 בקדשי חוצה לארץ. (פו) לפדות קדשים בעלי מומים ויהיו
 78 מתרים, שגאמר: "רק בכל אות נפשך תזבח"; מפי
 79 השמועה למדו, שאינו מדבר אלא בפסולי המקדשין
 80 שיפדו. (פז) להיות התמורה קדש, שגאמר: "והיה הוא
 81 ותמורתו יהיה קדש". (פח) לאכל שגרי מנחות, שגאמר:
 82 "והנותרת ממנה, יאכלו אהרן ובניו". (פט) לאכל בשר
 83 חטאת ואשם, שגאמר: "ואכלו אתם אשר כפר בהם". (צ)
 84 לשרף בשר קדש שנטמא, שגאמר: "והבשר אשר יגע בכל
 85 טמא". (צא) לשרף נותר, שגאמר: "והנותר מבשר הזבח -
 86 ביום השלישי באש ישרף". (צב) לגדל הנזיר שערו,
 87 שגאמר: "גדל פער שער ראשו". (צג) לגלח הנזיר שערו
 88 על קרבנותיו במלאת ימי נזרו, או בתוף ימי נזרו אם נטמא,
 89 שגאמר: "וכי ימות מת עליו". (צד) לקים אדם כל מה
 90 שיוציא בשפתי, מקרבן או צדקה וכיוצא בהם, שגאמר:
 91 "מוציא שפתיך, תשמר ועשית". (צה) לרונ בהפרת נדרים
 92 בכל הדינים האמורין בתורה. (צו) להיות כל הנוגע בנבלה
 93 טמא, שגאמר: "וכי ימות מן הבהמה". (צז) להיות שמנה
 94 שרצים מטמאין, שגאמר: "וזה לכם הטמא". (צח) להיות
 95 האכלין מטמאין, שגאמר: "מכל האכל אשר יאכל". (צט)
 96 להיות הנדה טמאה ומטמאה לאחרים. (ק) להיות היולדת

1 לשאת הארון על הפתח פשוטאים אותו, שגאמר: "בפתח
 2 ישאו". (לה) למשח כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה,
 3 שגאמר: "שמן משחת קדש". (לו) להיות הפהנים עובדים
 4 במקדש משמרות משמרות, ובמועדים עובדים באחד,
 5 שגאמר: "וכי יבא הלוי... לבד ממפריו, על האבות". (לז)
 6 להיות הפהנים מטמאים לקרוביהן ומתאבלין עליהן כשאר
 7 ישראל שהן מצוין להתאבל, שגאמר: "לה יטמא". (לח)
 8 להיות כהן גדול נושא בתולה, שגאמר: "והוא, אשה
 9 בבתולה יקח". (לט) להקריב תמידין בכל יום, שגאמר:
 10 "שנים ליום, עלה תמיד". (מ) להקריב כהן גדול מנחה בכל
 11 יום, שגאמר: "זה קרבן אהרן ובניו". (מא) להוסיף קרבן
 12 אחר בכל שבת, שגאמר: "וביום השבת - שני כבשים".
 13 (מב) להוסיף קרבן בכל ראש חדש וחדש, שגאמר:
 14 "ובראשי חדשיכם". (מג) להוסיף קרבן בחג הפסח,
 15 שגאמר: "שבעת ימים תקריבו אשה לה". (מד) להקריב
 16 מנחת העמר ממחרת ראשון של פסח עם כבש אחד,
 17 שגאמר: "והבאתם את עמר". (מה) להוסיף קרבן ביום
 18 עצרת, שגאמר: "וביום הבפורים". (מו) להביא שתי הלחם
 19 עם הקרבנות הקריבים בגלל הלחם ביום עצרת, שגאמר:
 20 "ממושבתים תביאו לחם תנופה והקרבתם על הלחם".
 21 (מז) להוסיף קרבן בראש השנה, שגאמר: "ובחדש השביעי
 22 באחד לחדש". (מח) להוסיף קרבן ביום הצום, שגאמר:
 23 "ובעשור לחדש השביעי". (מט) לעשות עבודת היום ביום
 24 הצום, שגאמר: "בזאת יבא אהרן אל הקדש, כפר בן בקר",
 25 וכל העבודה הפתובה בפרשת אחרי מות. (נ) להוסיף קרבן
 26 ביום חג הסוכות, שגאמר: "והקרבתם עלה אשה ריח
 27 ניהח". (נא) להוסיף קרבן ביום שמיני עצרת, כי רגל בפני
 28 עצמו הוא, שגאמר: "ביום השמיני". (נב) לחג ברנאים,
 29 שגאמר: "שלוש רגלים תחג ליי". (נג) להראות ברנאים,
 30 שגאמר: "שלוש פעמים בשנה - יראה כל זכורך". (נד)
 31 לשמח ברנאים, שגאמר: "ושמחת בתוךך". (נה) לשחט
 32 כבש הפסח, שגאמר: "ושחטו אתו כל קהל". (נו) לאכל
 33 בשר פסח צלי בלילי חמשה עשר בניסן, שגאמר: "ואכלו
 34 את הבשר". (נז) לעשות פסח שני, שגאמר: "בחדש השני
 35 בארבעה עשר". (נח) לאכל את בשר פסח שני על מצה
 36 ומרור, שגאמר: "על מצות ומררים יאכלהו". (נט) לתקע
 37 בחוצרות על הקרבנות ובשעת הצרות, שגאמר: "והתקעתם
 38 בחוצרות". (ס) להיות כל קרבנות בהמה מיום שמיני
 39 והלאה, שגאמר: "מיום השמיני והלאה". (סא) להיות כל
 40 קרבן בהמה תמים, שגאמר: "תמים יהיה לרצון". (סב)
 41 למלח כל קרבן, שגאמר: "על כל קרבן תקריב מלח".
 42 (סג) מעשה העולה, שגאמר: "אם עלה קרבנו". (סד)
 43 מעשה החטאת, שגאמר: "וזאת תורת החטאת". (סה)
 44 מעשה האשם, שגאמר: "וזאת תורת האשם". (סו) מעשה
 45 זבח השלמים, שגאמר: "וזאת תורת זבח השלמים". (סז)
 46 מעשה המנחה, שגאמר: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה".
 47 (סח) להקריב בית דין קרבן אם טעו בהוראה, שגאמר:
 48 "ואם כל עדת ישראל ישגו". (סט) להקריב היחיד קרבן

49 לקדש שנת יובל בשביטה בשמטה, שנגאמר: "וקדשתם את
 50 שנת החמשים שנה". (קלו) לתקע בשופר בשנת היובל,
 51 שנגאמר: "והעברת שופר תרועה". (קלח) לתן גאלה לארץ
 52 בשנת היובל, שנגאמר: "ויבכל ארץ אחותכם, גאלה תתנו
 53 לארץ". (קלט) להיות גאלת בתי ערי חומה עד שנה,
 54 שנגאמר: "ואיש, כי ימכר בית מושב עיר חומה". (קמ)
 55 למנות שני יובל שנים ושמיים, שנגאמר: "וספרת לך שבע
 56 וגו'". (קמא) להשמיט כספים בשביעית, שנגאמר: "שמוט
 57 כל בעל משה ידו". (קמב) לנגש לנכרי, שנגאמר: "את
 58 הנכרי תגש, ואשר יהיה לך את אחיך תשמיט ידך". (קמג)
 59 לתן מן בהמה לכהן הזרוע והלחיים והקבה, שנגאמר:
 60 "ונתן לכהן הזרוע". (קמד) לתן ראשית הגז לכהן, שנגאמר:
 61 "וראשית גז צאנף - תתן לו". (קמה) לרון בדיני חרמים,
 62 מהם לה' ומהם לכהן, שנגאמר: "אף כל (ה) חרם אשר
 63 יחרם". (קמו) לשחט בהמה חיה ועוף ואחר כף יאכל
 64 בשרם, שנגאמר: "וובחפת מבקרך ומצאנך". (קמז) לבסות
 65 דם חיה ועוף, שנגאמר: "ושפף את דמו, וכסוהו בעפר".
 66 (קמח) לשלח אם צפור מן הקן, שנגאמר: "שלח תשלח את
 67 האם". (קמט) לבדק בסימני בהמה, שנגאמר: "זאת החיה
 68 אשר תאכלו". (קנ) לבדק בסימני העוף עד שיבדיל בין
 69 טמא לטהור, שנגאמר: "כל צפור". (קנא) לבדק בסימני
 70 חגבים לידע טהור מן הטמא, שנגאמר: "אשר לו כרעים".
 71 (קנב) לבדק בסימני דגים, שנגאמר: "את זה תאכלו מכל
 72 אשר במים". (קנג) לקדש חדשים ולחשב שנים וחדשים
 73 בבית דין בלבד, שנגאמר: "החדש הזה לכם ראש חדשים".
 74 (קנד) לשבות בשבת, שנגאמר: "ויביום השביעי תשבת".
 75 (קנה) לקדש שבת, שנגאמר: "זכור את יום השבת לקדשו".
 76 (קנו) לבער חמץ, שנגאמר: "ביום הראשון תשפיתו שאור
 77 מבתיכם". (קנז) לספר ביציאת מצרים בזילה הראשון של
 78 חג המצות, שנגאמר: "והגדת לבנך ביום ההוא". (קנח)
 79 לאכל מצה בליל זה, שנגאמר: "בערב תאכלו מצות". (קנט)
 80 לשבות בראשון של פסח, שנגאמר: "ויביום הראשון, מקרא
 81 קדש". (קס) לשבות בשביעי בו, שנגאמר: "ויביום השביעי,
 82 מקרא קדש". (קסא) לספור מקצירת העמר מ"ט יום,
 83 שנגאמר: "ויספרתם לכם ממחרת השבת". (קסב) לשבות
 84 ביום החמשים, שנגאמר: "וקראתם בעצם היום הזה, מקרא
 85 קדש". (קסג) לשבות בראשון של חמש השביעי, שנגאמר:
 86 "באחד לחדש, יהיה לכם שבתון". (קסד) להתענות
 87 בעשירי בו, שנגאמר: "ויבעשור לחדש תענו את נפשתיכם".
 88 (קסה) לשבות ביום הצום, שנגאמר: "שבת שבתון". (קסו)
 89 לשבות בראשון של חג הסוכות, שנגאמר: "ביום הראשון,
 90 מקרא קדש". (קסז) לשבות בשמיני של חג, שנגאמר:
 91 "ויביום השמיני מקרא קדש". (קסח) לישוב בסכה שבעת
 92 ימים, שנגאמר: "בסכות תשבו שבעת ימים". (קסט) לטל
 93 לולב, שנגאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר
 94 פת תמרים". (קע) לשמע קול שופר בראש השנה,
 95 שנגאמר: "יום תרועה יהיה לכם". (קעא) לתן מחצית השקל
 96 בכל שנה ושנה, שנגאמר: "זה יתנו כל העבר על הפקדים".

1 טמאה כנדה. (קא) להיות המצרע טמא ומטמא. (קב)
 2 להיות בגד מנגע טמא ומטמא. (קג) להיות בית מנגע
 3 מטמא. (קד) להיות הנב מטמא. (קה) להיות שכבת זרע
 4 מטמאה. (קו) להיות הנב מטמאה. (קז) להיות המת
 5 מטמא. (קח) להיות מי נדה מטמאין לאדם טהור, ומטהרין
 6 לאדם טמא מטמאת מת בלבד. וכל אלו הדינין של טמאין
 7 אלו, רב משפטי כל טמאה וטמאה מהן מבאר בתורה
 8 שבכתב. (קט) להיות הטהרה מכל הטמאות בטבילה במי
 9 מקוה, שנגאמר: "ורחץ במים את כל בשרו"; למדו מפי
 10 השמועה, שרמיצה זו במים שכל גופו עולה בהן בבת
 11 אחת. (קי) להיות הטהרה מן הצרעת, בין צרעת אדם בין
 12 צרעת בית, בעץ ארו ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים
 13 חיים, שנגאמר: "זאת תהיה תורת המצרע". (קיא) להיות
 14 המצרע מגלח את כל שערו, שנגאמר: "והיה ביום השביעי,
 15 יגלח את כל שערו". (קיב) להיות המצרע ידוע לכל
 16 בדברים האמורים בו: "בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה
 17 פרוע, ועל שפם יעטה; וטמא טמא, יקרא". וכן כל שאר
 18 הטמאים צריכין להודיע את עצמן. (קיג) לעשות פרה
 19 אדמה להיות אפרה מוכן, שנגאמר: "והיתה לעדת בני
 20 ישראל". (קיז) להיות מעריך אדם נותן דמים הקצובין
 21 בפרשה, שנגאמר: "איש כי יפלא נדר". (קטו) להיות מעריך
 22 בהמה טמאה נותן דמיה, שנגאמר: "והעמיד את בהמה".
 23 (קטז) להיות מעריך ביתו נותן פערף הכהן, שנגאמר:
 24 "והעריכו הכהן". (קיו) להיות מקדיש שדהו נותן פערף
 25 הקצוב בפרשה, שנגאמר: "והיה ערךך כפי זרעו". (קיח)
 26 לשלם השוגג במעילה מה שמעל לה' ולהוסיף חמש,
 27 שנגאמר: "ונאת אשר חטא מן הקדש ישלם". (קיט) להיות
 28 נטע רבעי קדש, שנגאמר: "יהיה כל פרוי קדש הלולים".
 29 (קכ) להניח פאה. (קכא) להניח לקט. (קכב) להניח עמר
 30 השכחה. (קכג) להניח עוללות בכרם. (קכד) להניח פרט
 31 הכרם. לפי שבכל אלו נאמר: "לעני ולגר תעזב אתם";
 32 וזהו מצות עשה שלהם. (קכה) להביא בכורים לבית
 33 הבחירה, שנגאמר: "ראשית בכורי אדמתך". (קכו) להפריש
 34 תרומה גדולה לכהן, שנגאמר: "ראשית דגנך תתן לו".
 35 (קכז) להפריש מעשר דגן ולוים, שנגאמר: "וכל מעשר
 36 הארץ וגו'". (קכח) להפריש מעשר שני להאכל לבעליו
 37 בירושלים, שנגאמר: "עשר תעשר"; מפי השמועה למדו,
 38 שהוא מעשר שני. (קכט) להיות הלויים מפרישין מעשר מן
 39 המעשר שלקחו מישראל ונותנין אותו לכהנים, שנגאמר:
 40 "ואל הלויים תדבר". (קל) להפריש מעשר עני תחת מעשר
 41 שני בשלישית ובששית בשבוע, שנגאמר: "מקצה שלש
 42 שנים, תוציא את כל מעשר תבואתך". (קלא) להתודות ודי
 43 מעשר, שנגאמר: "ונאמר לפני ה' אלהיך, בערתי הקדש".
 44 (קלב) לקרות על הכפורים, שנגאמר: "וענית ואמר לפני
 45 ה' אלהיך". (קלג) להפריש חלה לכהן, שנגאמר: "ראשית
 46 ערסתכם - חלה, תרימו תרומה". (קלד) להשמיט קרקע,
 47 שנגאמר: "והשביעית תשמטנה ונטשתה". (קלה) לשבות
 48 מעבודת הארץ, שנגאמר: "בחריש ובקציר תשבת". (קלו)

(כט) שלא נמנע מהריגת נביא השקר ולא נירא ממנו, 47
 שגאמר: "לא תגור ממנו". (ל) שלא ללכת בחקות עובדי 48
 עבודה זרה ולא במנהגותם, שגאמר: "ולא תלכו בחקות 49
 הגוי". (לא) שלא לקסם, שגאמר: "לא ימצא בך קסם 50
 קסמים". (לב) שלא לעונן, שגאמר: "לא תעוננו". (לג) 51
 שלא לנחש, שגאמר: "לא תנחשו". (לד) שלא לכשף, 52
 שגאמר: "לא ימצא בך גו' ומכשף". (לה) שלא לחבר 53
 חבר, שגאמר: "וחבר חבר". (לו) שלא לשאל באוב, 54
 שגאמר: "ושואל אוב". (לז) שלא לשאל בידעוני, שגאמר: 55
 "וידעני". (לח) שלא לשאל בחלום מן המתים, שגאמר: 56
 "ודורש אל המתים". (לט) שלא תעדה אשה עדי איש, 57
 שגאמר: "לא יהיה כלי גבר על אשה". (מ) שלא יעדה איש 58
 עדי אשה, שגאמר: "לא ילפש גבר שמלת אשה". (מא) 59
 שלא לכתב בגוף כעובדי עבודה זרה, שגאמר: "וכתבת 60
 קעקע, לא תתנו בכם". (מב) שלא ללפש שעטנז כמו 61
 שלובשין כמרי עבודה זרה, שגאמר: "לא תלפש שעטנז". 62
 (מג) שלא להקיף פאת ראש ככמרי עבודה זרה, שגאמר: 63
 "ולא תקיפו פאת ראשכם". (מד) שלא להשחית כל הזקן 64
 כעובדי עבודה זרה, שגאמר: "ולא תשחית את פאת זקנך". 65
 (מה) שלא להתגודד כעובדי עבודה זרה, שגאמר: "לא 66
 תתגודדו"; ויגדידא ושריטה אחת היא. (מו) שלא לשכן 67
 בארץ מצרים לעולם, שגאמר: "לא תספון לשוב בדרך הזה 68
 עוד". (מז) שלא לתור אחר מחשבות הלב וראית העינים, 69
 שגאמר: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". (מח) 70
 שלא לזרות ברית לשבעה עממין, שגאמר: "לא תזרות להם 71
 ברית". (מט) שלא להחיות אדם משבעה עממין, שגאמר: 72
 "לא תחיה כל נשמה". (נ) שלא לחזן על עובדי עבודה זרה, 73
 שגאמר: "ולא תחנם". (נא) שלא להושיב עובדי עבודה 74
 זרה בארצנו, שגאמר: "לא ישבו בארץך". (נב) שלא 75
 להתחתן בעובדי עבודה זרה, שגאמר: "ולא תחתן בם". 76
 (נג) שלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל לעולם, שגאמר: 77
 "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'". (נד) שלא להרחיק ורע 78
 עשו מן הקהל אלא עד שלשה דורות, שגאמר: "לא תתעב 79
 אדמי". (נה) שלא להרחיק מצרי מלבוא בקהל אלא עד 80
 שלשה דורות, שגאמר: "לא תתעב מצרי". (נו) שלא לקרא 81
 שלום לעמון ומואב בתחלה בשעת מלחמה כשאר הגוים, 82
 שגאמר: "לא תדרש שלוםם וטובתם". (נז) שלא להשחית 83
 אילני מאכל, וכן כל שיש בו השחתה אסור, שגאמר: "לא 84
 תשחית את עצה". (נח) שלא ייראו אנשי המלחמה ולא 85
 יפחדו מאויביהם בשעת מלחמה, שגאמר: "לא תערץ 86
 מפניהם", "לא תיראום". (נט) שלא יסור מלכבנו מעשה 87
 עמלק הרע שעשה לנו, שגאמר: "לא תשפח". (ס) שאנו 88
 מזהרין על ברפת השם, שגאמר: "אלהים, לא תקלל", 89
 ונאמר בענש: "ונוקב שם ה', מות יומת". וזה הפלל: כל 90
 שענש עליו הכתוב ברת או מיתת בית דין, הרי זו מצות 91
 לא תעשה - חוץ מן המילה ופסח, שהן בכרת, והן מצוות 92
 עשה. (סא) שלא לעבר על שבועת בטוי, שגאמר: "ולא 93
 תשבעו בשמי לשקר". (סב) שלא ישבע לשוא, שגאמר: 94

(רמז) להציל הנרדף ואפלו בנפש הרודף, שגאמר: "וקצתה 1
 את כפה". (רמח) לדון בדיני נחלות, שגאמר: "איש כי 2
 ימות, ובן אין לו והיתה לבני ישראל". 3

יום שישי כ"ו אדר ב' ה'תשע"א

מצוות לא תעשה

(א) מצוה ראשונה ממצוות לא תעשה, שלא לעלות 6
 במחשבה שיש אלוה וזלתי ה', שגאמר: "לא יהיה לך 7
 אלהים אחרים על פני". (ב) שלא לעשות פסל, לא יעשה 8
 בידו ולא יעשו לו אחרים, שגאמר: "לא תעשה לך פסל". 9
 (ג) שלא לעשות עבודה זרה אפלו לאחרים, שגאמר: 10
 "ואל יהי מסכה, לא תעשו לכם". (ד) שלא לעשות צורות 11
 לנואי, ואף על פי שאין עובדין אותן, שגאמר: "לא תעשון 12
 אתי". (ה) שלא להשתחוות לעבודה זרה, ואף על פי שאין 13
 דרך עבודתה בהשתחויה, שגאמר: "לא תשתחוה להם". 14
 (ו) שלא לעבד עבודה זרה בדרך שדרפה להעבד בהם, 15
 שגאמר: "ולא תעבדם". (ז) שלא להעביר בנו למלך, 16
 שגאמר: "וימורעך לא תתן להעביר למלך". (ח) שלא 17
 לעשות מעשה אוב, שגאמר: "אל תפנו אל האבת". (ט) 18
 שלא לעשות מעשה ידעוני, שגאמר: "ואל הידענים". (י) 19
 שלא לפנות אחר עבודה זרה, שגאמר: "אל תפנו אל 20
 האלילים". (יא) שלא להקים מצבה, שגאמר: "ולא תקים 21
 לך מצבה". (יב) שלא לתן אבן משפית, שגאמר: "ואבן 22
 משפית לא תתנו בארצכם". (יג) שלא לטע אילן במקדש, 23
 שגאמר: "לא תטע לך אשרה, כל עץ". (יד) שלא לישבע 24
 בעבודה זרה לעובדיה, ולא משביעין אותן בה, שגאמר: 25
 "ושם אלהים אחרים לא תזכירו, לא ישמע על פיד". (טו) 26
 שלא להדיח בני ישראל אחר עבודה זרה, שגאמר: "ולא 27
 ישמע על פיד"; וזו אזהרה למדינת. (טז) שלא להסית אדם 28
 מישאל אחר עבודה זרה, שגאמר במסית: "ולא יוספו 29
 לעשות". (יז) שלא לאהב המסית, שגאמר: "לא תאבה לו". 30
 (יח) שלא לעזוב השנאה למסית, שגאמר: "לא תשמע 31
 אליו". (יט) שלא להציל המסית, אלא עומד על דמו, 32
 שגאמר: "לא תחוס עינך עליו". (כ) שלא ילמד המוסת 33
 זכות על המסית, שגאמר: "לא תחמל". (כא) שלא ישתק 34
 המוסת מללמד חובה על המסית, אם ידע לו חובה, 35
 שגאמר: "ולא תכסה עליו". (כב) שלא ליהנות בצפוי 36
 געבד, שגאמר: "לא תחמד כסף וזהב עליהם". (כג) שלא 37
 לבנות עיר הנדחת לכמות שהיתה, שגאמר: "לא תבנה 38
 עוד". (כד) שלא ליהנות בממון עיר הנדחת, שגאמר: "ולא 39
 ידבק בידך מאומה מן החרם". (כה) שלא ליהנות בעבודה 40
 זרה ובכל משמשיה ובתקרבת שלה ויזין שנתנסף לה, 41
 שגאמר: "ולא תביא תועבה אל ביתך". (כו) שלא להתנבא 42
 בשמה, שגאמר: "ואשר ידבר בשם אלהים אחרים". (כז) 43
 שלא להתנבא בשקר, שגאמר: "אשר יזיד לדבר דבר 44
 בשמי, את אשר לא צויתיו". (כח) שלא לשמע למתנבא 45
 בשם עבודה זרה, שגאמר: "לא תשמע אל דברי הנביא". 46

- 1 "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (סג) שלא לחלל את
2 שם הקדוש ברוך הוא, שָׁנְאָמֵר: "ולא תחללו את שם
3 קדשי". (סד) שלא לנסות את דבר ה', שָׁנְאָמֵר: "לא תנסו
4 את ה' אלהיכם". (סה) שלא לאבד בית המקדש, או בתי
5 כנסיות, או בתי מדרשות; וכן אין מוחקין את השמות
6 המקדשין, ואין מאבדים כתבי הקדש, שְׁנֵאָמֵר: "אבד
7 תאבדון לא תעשון בן לה' אלהיכם". (סו) שלא ללין הצלוב
8 על העץ, שָׁנְאָמֵר: "לא תלין נבלתו על העץ". (סז) שלא
9 להשפית שמירה סביב למקדש, שְׁנֵאָמֵר: "וישמרתם את
10 משמרת". (סח) שלא יפגס כהן להיכל בכל עת, שְׁנֵאָמֵר:
11 "ואל יבא בכל עת אל הקדש". (סט) שלא יפגס כהן בעל
12 מום מן המזבח וקפנים, שְׁנֵאָמֵר: "אף אל הפרכת לא יבא".
13 (ע) שלא יעבד בעל מום, שְׁנֵאָמֵר: "אשר יהיה בו מום".
14 (עא) שלא יעבד בעל מום עובר, שְׁנֵאָמֵר: "כל איש אשר
15 בו מום, לא יקרב". (עב) שלא יתעסקו הלויים בעבודת
16 הכהנים ולא הכהנים בעבודת הלויים, שְׁנֵאָמֵר בלויים: "אל
17 כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו גם הם גם אתם". (עג)
18 שלא יפגס למקדש ולא יורה בתורה שתוי יין, שְׁנֵאָמֵר: "יין
19 ושכר אל תשת בבאכם אל אהל מועד", וְנֵאָמֵר: "להורות
20 את בני ישראל". (עד) שלא יעבד הנזר במקדש, שְׁנֵאָמֵר:
21 "וזר לא יקרב אליכם". (עה) שלא יעבד כהן טמא,
22 שְׁנֵאָמֵר: "וינזרו מקדשי בני ישראל". (עו) שלא יעבד כהן
23 טבול יום עד שיעריב שמשו, שְׁנֵאָמֵר: "ולא יחלל". (עז)
24 שלא יפגס כהן טמא לעזרה, שְׁנֵאָמֵר: "ולא יטמאו את
25 מחניהם"; זה מחנה שכינה. (עח) שלא יפגס טמא למחנה
26 לוניה, שְׁפִנְגַדוֹ לדורות הר הבית, שְׁנֵאָמֵר: "לא יבוא אל תוף
27 המחנה"; זה מחנה לוניה. (עט) שלא לבנות אבני מזבח
28 גזית, שְׁנֵאָמֵר: "לא תבנה אלתה גזית". (פ) שלא לפסע על
29 המזבח, שְׁנֵאָמֵר: "ולא תעלה במעלות על מזבחי". (פא)
30 שלא להקטיר ולהקריב במזבח הזהב, שְׁנֵאָמֵר: "לא תעלו
31 עליו קטרת זרה". (פב) שלא לכבות אש המזבח, שְׁנֵאָמֵר:
32 "אש, תמיד תוקד על המזבח - לא תכבה". (פג) שלא
33 לעשות במתכנת שמן המשחה, שְׁנֵאָמֵר: "ובמתכנתו לא
34 תעשו". (פד) שלא לסוף בשמן המשחה זר, שְׁנֵאָמֵר: "על
35 בשר אדם לא יסוף". (פה) שלא לעשות במתכנת הקטרת,
36 שְׁנֵאָמֵר: "ובמתכנתה לא תעשו". (פו) שלא להוציא בדי
37 הארון, שְׁנֵאָמֵר: "לא יסורו ממנו". (פז) שלא יזח החשן
38 מעל האפוד, שְׁנֵאָמֵר: "ולא יזח החשן מעל האפוד". (פח)
39 שלא יקרע המעיל, שְׁנֵאָמֵר: "כפי תחרא יהיה לו - לא
40 יקרע". (פט) שלא להעלות קדשים בחוץ, שְׁנֵאָמֵר: "השקר
41 לך, פן תעלה עלתיך...". (צ) שלא לשחט קדשים בחוץ,
42 שְׁנֵאָמֵר: "איש אשר ישחט שור או קשב ואל פתח אהל
43 מועד לא הביאו ונכרת". (צא) שלא להקדיש בעלי מומין
44 למזבח, שְׁנֵאָמֵר: "כל אשר בו מום, לא תקריבו"; וזה אסור
45 הקדשו. (צב) שלא לשחט בעלי מומין לשם קרבן, שְׁנֵאָמֵר:
46 "לא תקריבו אלה לה'". (צג) שלא לזרק דם בעלי מומין
47 לגבי המזבח, שְׁנֵאָמֵר בבעלי מומין: "לא תקריבו לה'";
48 וְהוּא אסור זריקת דמם. (צד) שלא להקטיר אמורי בעלי

49 "לא בערתי ממנו בטמא". (קנא) שלא לאכל מעשר שני
 50 באנינות, שנגמר: "לא אכלתי באני ממנו". (קנב) שלא
 51 להוציא דמי מעשר שני בדברים שאין בהם אכילה ושתיה,
 52 שנגמר: "ולא נתתי ממנו למת"; וכל שהוא חוץ לצרכי
 53 הגוף החי, "נתתי ממנו למת" אקרא בו. (קנג) שלא לאכל
 54 הטבל; והטבל, הוא דבר שגדוליו מן הארץ החיב
 55 בתרומות ומעשרות, שלא הוציאו ממנו תרומת ה', שנגמר:
 56 "ולא יחללו את קדשי בני ישראל" את אשר ירימו לה";
 57 כלומר, דברים שהם עתידין להרים אותן לה, לא יעשו
 58 אותן חל ויאכלו אותן בטבלן. (קנד) שלא להקדים תרומה
 59 לבכורים, ולא מעשר ראשון לתרומה, ולא מעשר שני
 60 לראשון, אלא מוציאין על הסדר: בכורים תחלה, ואחר כך
 61 תרומה גדולה, ואחר כך מעשר ראשון, ואחר כך מעשר
 62 שני; שנגמר: "מלאתך ודמעך לא תאחר", לא תאחר דבר
 63 הראוי להקדימו. (קנה) שלא לאחר הנדרים והנדבות שגדר
 64 ושבנדב, שנגמר: "לא תאחר לשלמו". (קנו) שלא לעלות
 65 לחג בלא קרבן, שנגמר: "ולא יראו פני ריכם". (קנז) שלא
 66 לעבור על דברים שאסר אדם על נפשו, שנגמר: "לא יחל
 67 דברו". (קנח) שלא יקח כהן זונה, שנגמר: "אשה זנה
 68 וחללה לא יקחו". (קנט) שלא יקח כהן חללה, שנגמר:
 69 "וחללה לא יקחו". (קס) שלא יקח גרושה, שנגמר:
 70 "ואשה גרושה מאישה לא יקחו". (קסא) שלא יקח כהן
 71 גדול אלמנה, שנגמר: "אלמנה וגרושה וחללה זנה, את
 72 אלה לא יקח". (קסב) שלא יבעל כהן גדול אלמנה, ואפלו
 73 בלא קדושין, מפני שמחללה, שנגמר: "לא יחלל וירעו";
 74 הרי הוא מזוהר שלא לחלל פשרה. (קסג) שלא יכנס כהן
 75 למקדש פרוע ראש, שנגמר: "ראשיכם אל תפרעו". (קסד)
 76 שלא יכנס כהן למקדש קרוע בגדים, שנגמר: "ובגדיכם
 77 לא תפרעו". (קסה) שלא יצא כהן מן העזרה בשעת
 78 עבודה, שנגמר: "ומפתח אהל מועד לא תצאו". (קסו)
 79 שלא יטמא כהן הדיוט לשאר מתים, שנגמר: "לנפש לא
 80 יטמא". (קסז) שלא יטמא כהן גדול ואפלו קרוביו,
 81 שנגמר: "לאביו ולאמו לא יטמא". (קסח) שלא יכנס כהן
 82 גדול עם מת, שנגמר: "ועל כל נפשת מת, לא יבא"; כך
 83 למדו מפי השמועה, שהוא חיב בכל יבוא וחיב בכל יטמא.
 84 (קסט) שלא יקח שבט לוי חלק בארץ ישראל, שנגמר:
 85 "ונחלה לא יהיה לו". (קע) שלא יקח שבט לוי חלק בבנה
 86 בשעת כבוש הארץ, שנגמר: "לא יהיה לכהנים הלויים חלק
 87 ונחלה". (קעא) שלא לעשות קרחה על מת, שנגמר: "לא
 88 תשימו קרחה בין עיניכם - למת". (קעב) שלא לאכל בהמה
 89 טמאה, שנגמר: "אף את זה לא תאכלו מפעלי הגרה".
 90 (קעג) שלא לאכל דג טמא, שנגמר: "וששקן יהיו לכם,
 91 מפשרם לא תאכלו". (קעד) שלא לאכל עוף טמא, שנגמר:
 92 "ואת אלה תשקצו מן העוף, לא יאכלו". (קעה) שלא לאכל
 93 שרץ העוף, שנגמר: "כל שרץ העוף, טמא הוא לכם, לא
 94 יאכלו". (קעו) שלא לאכל שרץ הארץ, שנגמר: "ויכל
 95 השרץ השרץ על הארץ - שקץ הוא, לא יאכל". (קעז) שלא
 96 לאכל רמש הארץ, שנגמר: "ולא תטמאו את נפשתיכם,

1 "ויכל ערל, לא יאכל בו". (קכח) שלא להאכיל בשר הפסח
 2 לישראל שנסתמר, שנגמר: "כל בן נכר, לא יאכל בו";
 3 כלומר, ישראל שגולה לבני נכר ועבד עבודה זרה כמותם,
 4 לא יאכל בו. (קכט) שלא יאכל אדם שנטמא קדשים,
 5 שנגמר: "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר
 6 לה, וטמאתו עלי". (קל) שלא לאכל מן הקדשים
 7 שנטמאו, שנגמר: "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא יאכל".
 8 (קלא) שלא לאכל נותר, שנגמר: "ואכליו עונו ישא
 9 ונכרתה הנפש ההיא". (קלב) שלא לאכל פגול, שנגמר:
 10 "המקריב אתו לא יחשב לו, פגול יהיה; והנפש האכלת
 11 ממנו, עונה תשא"; והוא בכרת. (קלג) שלא יאכל זר
 12 תרומות, שנגמר: "ויכל זר, לא יאכל קדש". (קלד) שלא
 13 יאכל אפלו תושב כהן ושכירו תרומה, שנגמר: "תושב כהן
 14 ושכיר, לא יאכל קדש". (קלה) שלא יאכל ערל תרומה,
 15 והוא הדין לשאר קדשים, ודבר זה למדו הכתוב מן הפסח
 16 בגזרה שנה, ואינו בפרוש מן התורה; ומפי השמועה למדו,
 17 שאסור ערל בקדשים - מגופי תורה, ואינו מדברי סופרים.
 18 (קלו) שלא יאכל כהן טמא תרומה, שנגמר: "איש מזרעך
 19 וגו' בקדשים לא יאכל". (קלז) שלא תאכל חללה קדש, לא
 20 תרומות ולא חזה ושוק, שנגמר: "ויבת כהן - פי תהיה
 21 לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל". (קלח) שלא
 22 תאכל מנחת כהן, שנגמר: "ויכל מנחת כהן כליל תהיה, לא
 23 תאכל". (קלט) שלא לאכל בשר חטאות הנעשות בפנים,
 24 שנגמר: "ויכל חטאת אשר יבא מדמה". (קמ) שלא לאכל
 25 פסולי המקדשין שהטל בהם מום בכונה, שנגמר: "לא
 26 תאכל כל תועבה"; מפי השמועה למדנו, שבפסולי
 27 המקדשין שהטל בהם מום הכתוב מדבר. (קמא) שלא
 28 לאכל מעשר שני של דגן חוץ לירושלים, שנגמר: "לא
 29 תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך". (קמב) שלא לאכל
 30 מעשר שני של תירוש חוץ לירושלים, שנגמר: "תירשך".
 31 (קמג) שלא לאכל מעשר שני של יצהר חוץ לירושלים,
 32 שנגמר: "ויצהרך". (קמד) שלא לאכל בכור תמים חוץ
 33 לירושלים, שנגמר: "לא תוכל וגו' ובכורות". (קמה) שלא
 34 יאכלו הכהנים חטאת ואשם חוץ לעזרה, שנגמר: "לא
 35 תוכל וגו' בקרף וצאנך"; מפי השמועה למדו, שלא בא
 36 הכתוב אלא לאסור בשר חטאות ואשמות חוץ לעזרה, לפי
 37 שכל דבר שאכל חוץ למקום אכילתו - "לא תוכל לאכל
 38 בשעריך" אקרא בו. (קמו) שלא לאכל בשר העולה,
 39 שנגמר: "לא תוכל וגו' ונדרך אשר תדור"; כלומר, לא
 40 תוכל לאכל נדרך אשר תדור. וזו היא אזהרה של כל מועל,
 41 שלא ינה מן הקדשים האסורין ליהנות מהן; ואם נהנה,
 42 מעל. (קמז) שלא לאכל בשר קדשים קלים קדם זריקת
 43 דמים, שנגמר: "לא תוכל וגו' ונדרתיך"; כלומר, לא תוכל
 44 לאכל נדרתיך עד שיתרוק דמם. (קמח) שלא יאכל זר בשר
 45 קדשי קדשים, שנגמר: "וזר לא יאכל, כי קדש הם".
 46 (קמט) שלא יאכל כהן בכורים קדם הנחה בעזרה, שנגמר:
 47 "לא תוכל... ותרומת ידך"; אלו הבכורים. (קנ) שלא לאכל
 48 מעשר שני בטמאה ואפלו בירושלים, עד שיפדה, שנגמר:

1 וְעָבוּטוּ עִמָּךְ, אֶלָּא הִשְׁיִבְנוּ לוֹ בַּלְיָהּ, הוֹאִיל וְהוּא צָרִיךְ לוֹ
 2 בַּלְיָהּ. (רמא) שְׁלֵא לְמַשְׁכֵּן הָאֱלֻמְנָה, שְׁנַאָמֵר: "וְלֵא תַחְבֵּל
 3 בְּגֵד אֱלֻמְנָה". (רמב) שְׁלֵא לְחַבֵּל פְּלִים שְׁעוֹשִׂין בְּהֵם אֶכֶל
 4 נֶפֶשׁ, שְׁנַאָמֵר: "לֹא יַחְבֵּל רַחִים וְרַכָּב". (רמג) שְׁלֵא לְגַנֵּב
 5 נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תִגְנֹב"; זוּ גִנְבַת נֶפֶשׁ. (רמד)
 6 שְׁלֵא לְגַנֵּב מְמוֹן, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תִגְנֹבוּ"; זוּ גִנְבַת מְמוֹן.
 7 (רמה) שְׁלֵא לְגֹלֵל, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תִגְזֹל". (רמו) שְׁלֵא לְהַסִּיג
 8 גְּבוּלוֹת, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַסִּיג גְּבוּל רַעְדָּךְ". (רמז) שְׁלֵא לְעַשֵּׂק,
 9 שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רַעְדָּךְ". (רמח) שְׁלֵא לְכַחַשׁ בְּמִמּוֹן
 10 חֲבֵרוֹ, שְׁנַאָמֵר: "וְלֹא תַחֲבֹשׁוּ". (רמט) שְׁלֵא לִישָׁבֵעַ עַל
 11 כְּפִירַת מְמוֹן חֲבֵרוֹ, שְׁנַאָמֵר: "וְלֹא תִשְׁקֶרְוּ"; כְּלוֹמֵר, לֹא
 12 תִשָּׁבַע לְשִׁקֵּר בְּמִמּוֹן שֵׁשׁ לְחֲבֵרְךָ בִּידָךְ. (רנ) שְׁלֵא יוֹנֵה
 13 בְּמִקַּח וּמְמַכֵּר, שְׁנַאָמֵר: "אַל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֵיו". (רנא)
 14 שְׁלֵא יוֹנֵה בְּדַכְרִים, שְׁנַאָמֵר: "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ";
 15 זוּ אוֹנֵאת דְּכָרִים. (רנב) שְׁלֵא לְהוֹנוֹת אֶת הַגֵּר בְּדַכְרִים,
 16 שְׁנַאָמֵר: "יֹגֵר לֹא תוֹנֵה". (רנג) שְׁלֵא לְהוֹנוֹת אֶת הַגֵּר בְּמִקַּח
 17 וּמְמַכֵּר, שְׁנַאָמֵר: "וְלֹא תִלְחָצְנֻהוּ". (רנד) שְׁלֵא לְהַחֲזִיר עֶבֶד
 18 שְׁבִרַח לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְאֲדוֹנָיו שְׁבַחְוֹצָה לְאַרְץ, שְׁנַאָמֵר: "לֹא
 19 תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדוֹנָיו". (רנה) שְׁלֵא לְהוֹנוֹת עֶבֶד זֶה,
 20 שְׁנַאָמֵר: "עִמָּךְ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּטוֹב לוֹ,
 21 לֹא תוֹנֻנֻהוּ". (רנו) שְׁלֵא לְעַנּוֹת יְתוֹם וְאַלְמָנָה, שְׁנַאָמֵר: "כֹּל
 22 אֱלֻמְנָה וְיְתוֹם, לֹא תַעֲנוּן". (רנז) שְׁלֵא לְעַבֵּד בְּעֶבֶד עֲבָרִי
 23 עֲבוֹדַת עֶבֶד, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַעֲבֵד בּוֹ עֲבַדַת עֶבֶד". (רנח)
 24 שְׁלֵא לְמַכֵּר אוֹתוֹ מִמְכַרְתָּ עֶבֶד, שְׁנַאָמֵר: "לֹא יִמְכְרוּ מִמְכַרְתָּ
 25 עֶבֶד". (רנט) שְׁלֵא לְעַבֵּד בְּעֶבֶד עֲבָרִי בְּפָרֶךְ, שְׁנַאָמֵר: "לֹא
 26 תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ". (רס) שְׁלֵא לְהַנִּיחַ הַגּוֹי לְעַבֵּד בְּעֶבֶד עֲבָרִי
 27 הַנִּמְכָּר לוֹ בְּפָרֶךְ, שְׁנַאָמֵר: "לֹא יִרְדּוּ בְּפָרֶךְ לְעֵינֶיךָ". (רסא)
 28 שְׁלֵא לְמַכֵּר אִמָּה עֲבָרִיָּה לְאַחֵר, שְׁנַאָמֵר: "לֹא יִמְשַׁל
 29 לְמַכְרָהּ". (רסב) שְׁלֵא לְמַנֵּעַ מֵאִמָּה עֲבָרִיָּה הַיְעוּדָה שְׂאֵר
 30 כְּסוּת וְעוֹנָה, שְׁנַאָמֵר: "שְׂאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעוֹנָתָהּ, לֹא יִגְרַע";
 31 וְהוּא הַדִּין לְשְׂאֵר הַנְּשִׂים. (רסג) שְׁלֵא לְמַכֵּר אֶשֶׁת יִפֶת תֹּאֵר
 32 לְהִיּוֹת שְׂפָחָה, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תִמְכְּרֶנָּה". (רסד) שְׁלֵא לְכַבֵּשׁ
 33 אֶשֶׁת יִפֶת תֹּאֵר לְהִיּוֹת שְׂפָחָה, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַתְעַמֵּר בָּהּ".
 34 (רסה) שְׁלֵא לְחַמֵּד, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַחֲמַד אֶשֶׁת רַעְדָּךְ". (רסו)
 35 שְׁלֵא לְהִתְאַוּוֹת, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַתְאַוֶּה בֵּית רַעְדָּךְ". (רסז)
 36 שְׁלֵא יֵאכַל הַשְּׂכִיר שְׁלֵא בְּשַׁעַת גְּמַר מְלֶאכֶה מִן הַמְּחַבֵּר
 37 שְׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ, שְׁנַאָמֵר: "וְיַחֲרַמְשׁ לֹא תִנְיָךְ". (רסח) שְׁלֵא
 38 יִקַּח הַשְּׂכִיר יָתֵר עַל אֲכִילָתוֹ, שְׁנַאָמֵר: "וְאַכְלָתָ עֲנָבִים
 39 כְּנֶפֶשׁךָ שְׂבָעָךְ; וְאֶל פְּלִיךָ, לֹא תִתֵּן". (רסט) שְׁלֵא תַעֲלֵם
 40 מִן הָאֲבָדָה, שְׁנַאָמֵר: "לֹא תוּכַל לְהַתְעַלֵּם". (רע) שְׁלֵא
 41 לְהַנִּיחַ בְּהֵמָה רוֹבֶצֶת תַּחַת מְשֹׁאָה בְּדָרְךָ, שְׁנַאָמֵר: "לֹא
 42 תִרְאֶה חֲמוֹר אַחֲדֶךָ". (רעא) שְׁלֵא לְעַשׂוֹת עוֹל בְּמַדְהָ,
 43 שְׁנַאָמֵר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט"; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ,
 44 שְׁהַתּוֹב מִזְהִיר: לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט הַמְּדָה. (רעב)
 45 שְׁלֵא לְהִיּוֹת אֶצְלָנוּ אֶכָּר וְאֶבֶן אִיפָה וְאִיפָה, שְׁנַאָמֵר: "לֹא
 46 יִהְיֶה לָךְ בְּבִיתְךָ יֹגוּ". (רעג) שְׁלֵא לְעוֹל הַמִּשְׁפָּט, שְׁנַאָמֵר:
 47 "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט". (רעד) שְׁלֵא לְקַח שַׁחַד, שְׁנַאָמֵר:
 48 "וְשַׁחַד, לֹא תַקַּח". (רעה) שְׁלֵא לְכַבֵּד גְּדוֹל בְּדִין, שְׁנַאָמֵר:

1 לגלות ערות אחות האב, שנגאמר: "ערות אחות אביך לא
 2 תגלה". (שמב) שלא לגלות ערות אשת אחי האב, שנגאמר:
 3 "אל אשתו לא תקרב, דדתך היא". (שמג) שלא לגלות
 4 ערות אשת הבן, שנגאמר: "ערות פלתך, לא תגלה". (שמד)
 5 שלא לגלות ערות אשת אח, שנגאמר: "ערות אשת אחיך
 6 לא תגלה". (שמה) שלא לגלות ערות אחות אשתו,
 7 שנגאמר: "ואשה אל אחתה לא תקח". (שמו) שלא לגלות
 8 ערות נדה, שנגאמר: "ואל אשה בנדת טמאתה - לא תקרב".
 9 (שמו) שלא לגלות ערות אשת איש, שנגאמר: "ואל אשת
 10 עמיתך - לא תתן שכבתך לזרע". (שמח) שלא לשכב עם
 11 בהמה, שנגאמר: "ויבכל בהמה לא תתן שכבתך לזרע".
 12 (שמט) שלא תביא אשה בהמה עליה, שנגאמר: "ואשה לא
 13 תעמד לפני בהמה לרבעה". (שנ) שלא לשכב עם זכר,
 14 שנגאמר: "ונאת זכר - לא תשכב". (שנא) שלא לגלות ערות
 15 האב עצמו, שנגאמר: "ערות אביך לא תגלה". (שנב) שלא
 16 לגלות ערות אחי האב עצמו, שנגאמר: "ערות אחי אביך
 17 לא תגלה". (שנג) שלא לקרב לעריות בדכרים המביאין
 18 לידי גלוי ערוה, כגון חבוק ונשוק ורמיזה וקפיצה, שנגאמר:
 19 "אל כל שאר בשרו, לא תקרבו לגלות ערוה"; מפי
 20 השמועה למדו, שזו אזהרה לקרבה המביאה לידי גלוי
 21 ערוה. (שנד) שלא ישא ממזר בת ישראל, שנגאמר: "לא
 22 יבא ממזר בקהל ה'". (שנה) שלא תהיה קדשה, והיא
 23 הנבעלת בלא כהנה וקדושים, שנגאמר: "לא תהיה קדשה".
 24 (שנו) שלא יחזיר המגרש גרושתו אחר שנשאת לאחר,
 25 שנגאמר: "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב
 26 לקחתה". (שנו) שלא תנשא היבמה לאיש זר חוץ מיבמה,
 27 שנגאמר: "לא תהיה אשת המת". (שנח) שלא יגרש האונס
 28 אנוסתו, שנגאמר: "לא יוכל שלחה כל ימיו". (שנט) שלא
 29 יגרש מוציא שם רע את אשתו, שנגאמר בו: "לא יוכל
 30 לשלחה כל ימיו". (שס) שלא יקח סריס בת ישראל,
 31 שנגאמר: "לא יבא פצוע דכא". (שסא) שלא לרס זכר מכל
 32 המינין, לא אדם ולא בהמה חיה ועוף, שנגאמר: "ויבארככם
 33 לא תעשו". (שסב) שלא למנות על ישראל איש מקהל
 34 גרים, שנגאמר: "לא תוכל לתת עליך איש נכרי". (שסג)
 35 שלא ירבה המלך סוסים, שנגאמר: "לא ירבה לו סוסים".
 36 (שסד) שלא ירבה המלך נשים, שנגאמר: "ולא ירבה לו
 37 נשים". (שסה) שלא ירבה לו המלך כסף וזהב, שנגאמר:
 38 "וכסף וזהב, לא ירבה לו מאד".
 39 אלו הן שש מאות ושלש עשרה מצוות שנגאמרו לו למשה
 40 בסנינין, הן וכללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן; וכל אותן
 41 הכללות והדקדוקין והבאורין של כל מצוה ומצוה, היא
 42 תורה שבפעל פה שקבלו בית דין מפי בית דין. ויש מצוות
 43 אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה, וקבעו אותן נביאים
 44 וחקמים, ופשוטו בכל ישראל - כגון מקרא מגלה, ונר
 45 חנכה, ותענית תשעה באב, וידיים, וערובין. ויש לכל מצוה
 46 ומצוה מאלו פרושין ודקדוקין; והכל יתבאר בחבור זה.
 47 כל אלו המצוות שנתחדשו - חביבין אנו לקבלם ולשמרם,
 48 שנגאמר: "לא תסור מן הדבר וכו'"; ואינן תוספת על

1 יעבד בו, ולא יזרע". (שי) שלא להחיות מכשף, שנגאמר:
 2 "מכשפה לא תחיה". (שיא) שלא יתחייב חתן בדבר מצרכי
 3 צבור כל שנתו, כגון צבא ושמירת החומה וכיוצא בהן,
 4 שנגאמר: "לא יצא בצבא, ולא יעבר עליו לכל דבר". (שיב)
 5 שלא להמרות על פי בית דין, שנגאמר: "לא תסור מכל
 6 הדבר אשר יגידו לך". (שיג) שלא להוסיף על מצוות
 7 התורה, בין תורה שבכתב בין בפרושה שקבלו על פה,
 8 שנגאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם - אתו
 9 תשמרו לעשות; לא תסף עליו". (שיד) שלא לגרע מכל
 10 מצוות התורה, שנגאמר: "ולא תגרע ממנו". (שטו) שלא
 11 לקלל הדין, שנגאמר: "אלהים לא תקלל". (שטז) שלא
 12 לקלל הנשיא, והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ישראל,
 13 שנגאמר: "ונשיא בעמך, לא תאר". (שיו) שלא לקלל אחד
 14 משאר ישראל, שנגאמר: "לא תקלל חרש". (שיח) שלא
 15 לקלל אב ואם, שנגאמר: "וימקלל אביו ואמו, מות יומת".
 16 (שיט) שלא להכות אב ואם, שנגאמר: "ומכה אביו ואמו,
 17 מות יומת". (שכ) שלא לעשות מלאכה בשבת, שנגאמר:
 18 "לא תעשה כל מלאכה". (שכא) שלא להלך חוץ לתחום
 19 מדינה כהלכות דרכים בשבת, שנגאמר: "אל יצא איש
 20 ממקומו". (שכב) שלא לענוש בשבת, שנגאמר: "לא תבועו
 21 אש בכל משבתים". (שכג) שלא לעשות מלאכה בראשון
 22 של פסח, שנגאמר: "כל מלאכה לא יעשה בהם". (שכד)
 23 שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח, שנגאמר בו: "כל
 24 מלאכה לא יעשה בהם". (שכה) שלא לעשות מלאכה בחג
 25 השבועות, שנגאמר בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו".
 26 (שכו) שלא לעשות מלאכה באחד לחודש השביעי, שנגאמר
 27 בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". (שכז) שלא לעשות
 28 מלאכה ביום הכפורים, שנגאמר בו: "וכל מלאכה לא
 29 תעשו". (שכח) שלא לעשות מלאכה בראשון של חג,
 30 שנגאמר: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". (שכט) שלא
 31 לעשות מלאכה ביום השמיני של חג, שנגאמר בו: "כל
 32 מלאכת עבודה לא תעשו". (של) שלא לגלות ערות אם,
 33 שנגאמר: "אמך היא, לא תגלה ערותה". (שלא) שלא לגלות
 34 ערות אחות, שנגאמר: "ערות אחותך לא תגלה". (שלב)
 35 שלא לגלות ערות אשת אב, שנגאמר: "ערות אשת אביך
 36 לא תגלה". (שלג) שלא לגלות ערות אחותו מן האב או מן
 37 האם, שנגאמר: "ערות בת אשת אביך מולדת אביך, אחותך
 38 היא - לא תגלה ערותה". (שלד) שלא לגלות ערות בת
 39 הבן, שנגאמר: "ערות בת בנך". (שלה) שלא לגלות ערות
 40 בת הבת, שנגאמר: "או בת בתך, לא תגלה ערותן". (שלו)
 41 שלא לגלות ערות הבת; ולמה לא נתפרשה בתורה? מפני
 42 שאסור בת הבת, שתק מן הבת; ומפי השמועה למדו,
 43 שאסור הבת מגופי תורה, כשאר עריות. (שלוז) שלא לגלות
 44 ערות אשה ובתה, שנגאמר: "ערות אשה ובתה לא תגלה".
 45 (שלח) שלא לגלות ערות אשה ובת בנה, שנגאמר: "את בת
 46 בנה". (שלט) שלא לגלות ערות אשה ובת בתה, שנגאמר:
 47 "ונאת בת בתה לא תקח". (שמ) שלא לגלות ערות אחות
 48 האם, שנגאמר: "ערות אחות אמך לא תגלה". (שמא) שלא

1 ספר תשיעי - אכלל בו מצוות שהן בקרבנות היחיד.
 2 וקראתי שם ספר זה, 'ספר קרבנות'.
 3 ספר עשירי - אכלל בו מצוות שהן בטקחות וטמאות.
 4 וקראתי שם ספר זה, 'ספר טהרה'.
 5 ספר אחד עשר - אכלל בו מצוות שבין אדם לחברו,
 6 ויש בהן הזק תחלה בממון או בגוף. וקראתי שם ספר זה,
 7 'ספר ניקין'.
 8 ספר שנים עשר - אכלל בו מצוות מכירה וקניה. וקראתי
 9 שם ספר זה, 'ספר קנין'.
 10 ספר שלשה עשר - אכלל בו מצוות שבין אדם לחברו,
 11 בשאר דינין שאין בתחלתן הזק - כגון שומרין, ובעלי
 12 חובות, וטענות וכפירות. וקראתי ספר זה, 'ספר משפטים'.
 13 ספר ארבעה עשר - אכלל בו מצוות שהן מסורין
 14 לסנהדרין - כגון מיתות בית דין, וקבלת עדות, ודין המלך
 15 ומלחמות. וקראתי שם ספר זה, 'ספר שופטים'.
 16 וזה הוא חלוקת הלכות של חבור זה לפי עניני הספרים,
 17 וחלוקת המצוות לפי עניני ההלכות.
 18 ועתה אתחיל לכאר כל משפטי מצוה ומצוה וכל הדינים
 19 הנכללים עמה מענינה על סדר ההלכות בעזרת אל שדי.

ספר המדע

1 הלכותיו חמש, וזה הוא סודו: הלכות יסודי התורה,
 2 הלכות דעות, הלכות תלמוד תורה, הלכות עבודה זרה
 3 וחקות הגוים, הלכות תשובה.
 4 הלכות יסודי התורה. יש בכללן עשר מצוות - שש
 5 מצוות עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
 6 לידע שיש שם אלוה; (ב) שלא יעלה במחשבה שיש שם
 7 אלוה זולתי ה'; (ג) ליחדו; (ד) לאהבו; (ה) ליראה ממנו;
 8 (ו) לקדשו; (ז) שלא לחלל שמו; (ח) שלא לאבד דברים
 9 שנקרא שמו עליהן; (ט) לשמע מן הנביא המדבר בשמו;
 10 (י) שלא לנסותו.
 11 הלכות דעות. יש בכללן אחת עשרה מצוות - חמש
 12 מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
 13 להדמות בדרכיו; (ב) להדבק ביודעיו; (ג) לאהב את
 14 הרעים; (ד) לאהב את הגרים; (ה) שלא לשנא אחים; (ו)
 15 להוכיח; (ז) שלא להלכין פנים; (ח) שלא לענות אמללין;
 16 (ט) שלא לילף רכיל; (י) שלא לנקם; (יא) שלא לנטר.
 17 הלכות תלמוד תורה. יש בכללן שתי מצוות - (א)
 18 ללמד תורה; (ב) לכבד מלמדיה ויודעיה.
 19 הלכות עבודה זרה וחקות הגוים. יש בכללן אחת
 20 וחמשים מצוות - שתי מצוות עשה, ותשע וארבעים מצוות
 21 לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לפנות אחר עבודה
 22 זרה; (ב) שלא לתור אחר הרהור הלב וראית העינים; (ג)
 23 שלא לגדף; (ד) שלא יעבד אותה כדרך עבודתה; (ה) שלא
 24 ישתחוה לה; (ו) שלא לעשות פסל לעצמו; (ז) שלא
 25 לעשות פסל אפלו לאחריים; (ח) שלא לעשות צורות
 26 לנואי; (ט) שלא להדיח אחרים אחריה; (י) לשרף עיר
 27 הנדחת; (יא) שלא לבנותה; (יב) שלא ליהנות מפל ממונה;

1 מצוות התורה. ועל מה הזהירה תורה, "לא תסוף עליו ולא
 2 תגרע ממנו"? שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר, ולומר
 3 שהקדוש ברוך הוא צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות
 4 התורה, או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה
 5 מצוות. אכלל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו
 6 הזמן מצוה דרך תקנה, או דרך הראה, או דרך גזרה - אין
 7 זו תוספת; שהרי לא אמרו שהקדוש ברוך הוא צוה לעשות
 8 ערב או לקרות המגלה בעונתה. ואלו אמרו כן, היו
 9 מוסיפין על התורה. אלא כף אנו אומרים, שהנביאים עם
 10 בית דין תקנו וצוו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר
 11 שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו, והיה
 12 קרוב לשוענו כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות
 13 הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה, שנאמר: "ומי גוי
 14 גדול, אשר לו אלהים קרבים אליו". ועל דרך זו היא כל
 15 מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים, בין עשה ובין לא
 16 תעשה.

שבת קודש כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

וראיתי לחלק חבור זה לארבעה עשר ספרים:

1 ספר ראשון - אכלל בו כל המצוות שהן עקר דת משה
 2 רבנו, וצריף להודיע אותם תחלת הכל - כגון יחוד שמו
 3 ברוך הוא, ואסור עבודה זרה. וקראתי שם ספר זה, 'ספר
 4 המדע'.
 5 ספר שני - אכלל בו המצוות שהן תדירות, שנצטוינו בהן
 6 כדי לאהב את המקום ולזכרו תמיד - כגון קריאת שמע,
 7 ותפלה, ותפלין, וברכות; ומילה בכלל, לפי שהוא אות
 8 בכשרנו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לא תפלין ולא
 9 ציצית וכיוצא בהן. וקראתי שם ספר זה, 'ספר אהבה'.
 10 ספר שלישי - אכלל בו כל המצוות שהן בזמנים ידועים
 11 - כגון שבת, ומועדות. וקראתי שם ספר זה, 'ספר זמנים'.
 12 ספר רביעי - אכלל בו המצוות של בעילה - כגון קדושין
 13 וגרושין, ויבום ונליצה. וקראתי שם ספר זה, 'ספר נשים'.
 14 ספר חמישי - אכלל בו מצוות של ביאות אסורות,
 15 ומצוות של מאכלות אסורות - לפי שבשני ענינים האלו
 16 קדשנו המקום והבדילנו מן האמות, בעריות ובמאכלות
 17 אסורות, ובשניהם נאמר: "ואבדל אתכם מן העמים",
 18 "אשר הבדלתי אתכם מן העמים". וקראתי שם ספר זה,
 19 'ספר קדשה'.
 20 ספר ששי - אכלל בו מצוות שיתחייב אדם בהן מי שאסר
 21 עצמו בדברים - כגון שבעות ונדרים. וקראתי שם ספר זה,
 22 'ספר הפלגה'.
 23 ספר שביעי - אכלל בו מצוות שהם בנרע הארץ - כגון
 24 שמטין ויובלות, ומעשרות ותרומות, ושאר מצוות הנגללין
 25 עמהן מענינם. וקראתי שם ספר זה, 'ספר זרעים'.
 26 ספר שמיני - אכלל בו מצוות שהם כבנין מקדש וקרבנות
 27 צבור התמידין. וקראתי שם ספר זה, 'ספר עבודה'.

ספר זמנים

48
 49 הלכותיו עשר, וזה הוא סדורן: הלכות שבת, הלכות
 50 ערובין, הלכות שביתת עשור, הלכות שביתת יום טוב,
 51 הלכות חמץ ומצה, הלכות שופר וספָה ולולב, הלכות
 52 שקלים, הלכות קדוש החדש, הלכות תעניות, הלכות מגלה
 53 וחנוכה.
 54 הלכות שבת. יש בכללן חמש מצוות - שתי מצוות עשה,
 55 ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטֵן: (א) לשבת
 56 בשביעי; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) שלא לענש
 57 בשבת; (ד) שלא לצאת חוץ לגבול בשבת; (ה) לקדש
 58 היום בזכירה.
 59 הלכות ערובין. מצות עשה אחת, והיא מדברי סופרים
 60 ואינה מן המנין.
 61 הלכות שביתת עשור. יש בכללן ארבע מצוות - שתי
 62 מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטֵן: (א)
 63 לשבת בו ממלאכה; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג)
 64 להתענות בו; (ד) שלא לאכל ולשתות בו.
 65 הלכות שביתת יום טוב. יש בכללן שתיים עשרה
 66 מצוות - שש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה
 67 הוא פְּרָטֵן: (א) לשבת בראשון של פסח; (ב) שלא לעשות
 68 בו מלאכה; (ג) לשבת בשביעי של פסח; (ד) שלא לעשות
 69 בו מלאכה; (ה) לשבת ביום חג השבועות; (ו) שלא
 70 לעשות בו מלאכה; (ז) לשבת בראש השנה; (ח) שלא
 71 לעשות בו מלאכה; (ט) לשבת בראשון של חג; (י) שלא
 72 לעשות בו מלאכה; (יא) לשבת בשמיני של חג; (יב) שלא
 73 לעשות בו מלאכה.
 74 הלכות חמץ ומצה. יש בכללן שמונה מצוות - שלש
 75 מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטֵן: (א)
 76 שלא לאכל חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה;
 77 (ב) להשבית שאור מארבעה עשר; (ג) שלא לאכל חמץ
 78 כל שבועה; (ד) שלא לאכל תערבת חמץ כל שבועה; (ה)
 79 שלא יראה חמץ כל שבועה; (ו) שלא ימצא חמץ כל
 80 שבועה; (ז) לאכל מצה בלילי הפסח; (ח) לספר ביציאת
 81 מצרים באותו הלילה.
 82 הלכות שופר וספָה ולולב. יש בכללן שלש מצוות
 83 עשה; וזה הוא פְּרָטֵן: (א) לשמע קול שופר באחד בתשרי;
 84 (ב) לישב בספָה שבעת ימי החג; (ג) לטל לולב במקדש
 85 כל שבעת ימי החג.
 86 הלכות שקלים. מצות עשה אחת, והיא לתן כל איש
 87 מחצית השקל בכל שנה ושנה.
 88 הלכות קדוש החדש. מצות עשה אחת, והיא לחשב
 89 ולידע ולקבוע חדשים באיזה יום הוא תחלת כל חדש וחדש
 90 מחדשי השנה.
 91 הלכות תעניות. מצות עשה אחת, והיא להתענות ולזעק
 92 לפני ה' בכל עת צרה גדולה שתבוא על הצבור.
 93 הלכות מגלה וחנוכה. יש בכללן שתי מצוות עשה
 94 מדברי סופרים, ואינן מן המנין.

1 (יג) שלא להסית לעבדה; (יד) שלא לאהב המסית; (טו)
 2 שלא לעזוב שנאתו; (טז) שלא להצילו; (יז) שלא ללמד
 3 עליו זכות; (יח) שלא ימנע מללמד עליו חובה; (יט) שלא
 4 להתנבא בשמה; (כ) שלא לשמע מן המתנבא בשמה; (כא)
 5 שלא להתנבא בשקר, ואפלו בשם ה'; (כב) שלא לגור
 6 מהריגת נביא שקר; (כג) שלא לשבע בשם עבודה זרה;
 7 (כד) שלא לעשות אוב; (כה) שלא לעשות ידעוני; (כו)
 8 שלא להעביר למלך; (כז) שלא להקים מצבה; (כח) שלא
 9 להשתחוות על אבן משפית; (כט) שלא לטע אשרה; (ל)
 10 לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה; (לא) שלא ליהנות
 11 בעבודה זרה ובכל משמשיה; (לב) שלא ליהנות בצפוי
 12 געבד; (לג) שלא לכתר ברית לעובדי עבודה זרה; (לד)
 13 שלא להחן עליהם; (לה) שלא ישבו בארצנו; (לו) שלא
 14 לנהוג במנהגותיהם ובמלבושם; (לז) שלא לנחש; (לח)
 15 שלא לקסם; (לט) שלא לעונן; (מ) שלא לחבר חבר; (מא)
 16 שלא לדרש אל המתים; (מב) שלא לשאל באוב; (מג)
 17 שלא לשאל בידעוני; (מד) שלא לכשף; (מה) שלא להקיק
 18 פאת ראש; (מו) שלא להשחית פאת זקן; (מז) שלא יעדה
 19 איש עדי אשה; (מח) שלא תעדה אשה עדי איש; (מט)
 20 שלא לכתב קעקע; (נ) שלא להתגודד; (נא) שלא לעשות
 21 קרחה על מת.

22 הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והיא שישוב החוטא
 23 מחטאו לפני ה', ויתודה.
 24 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ושבעים - שש
 25 עשרה מהם מצוות עשה, ותשע וחמשים מצוות לא תעשה.

ספר אהבה

26
 27 הלכותיו שש, וזה הוא סדורן: הלכות קרית שמע, הלכות
 28 תפלה וברכת פהנים, הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה,
 29 הלכות ציצית, הלכות ברכות, הלכות מילה.
 30 הלכות קרית שמע. מצות עשה אחת, והיא לקרות קרית
 31 שמע פעמים ביום.
 32 הלכות תפלה וברכת פהנים. יש בכללן שתי מצוות
 33 עשה: (א) לעבד את ה' בתפלה בכל יום; (ב) לברך פהנים
 34 את ישראל בכל יום.
 35 הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה. יש בכללן חמש מצוות
 36 עשה; וזה הוא פְּרָטֵן: (א) להיות תפלין על הראש; (ב)
 37 לקשרן על היד; (ג) לקבוע מזוזה בפתחי השערים; (ד)
 38 לכתב כל איש ספר תורה לעצמו; (ה) לכתב המלך ספר
 39 שני לעצמו, כדי שיהיה לו שני ספרי תורה.
 40 הלכות ציצית. מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית על
 41 פני הסות.
 42 הלכות ברכות. מצות עשה אחת, והיא לברך את שמו
 43 אחר אכילה.
 44 הלכות מילה. מצות עשה אחת, והיא למול את הזכרים
 45 ביום השמיני.
 46 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, אחת עשרה מצוות
 47 עשה.

1 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ושלושים -
2 תשע עשרה מהן מצוות עשה, ושש עשרה מצוות לא
3 תעשה; ויש בו שלש מצוות מדברי סופרים.

ספר נשים

4
5 הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות אישות, הלכות
6 גרושין, הלכות יבום וחליצה, הלכות נערה בתולה, הלכות
7 שוטה.

8 **הלכות אישות.** יש בכללן ארבע מצוות - שתי מצוות
9 עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשא
10 אשה בכחבה וקדושין; (ב) שלא תבעל אשה בלא כתובה
11 וקדושין; (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה; (ד) לפרות
12 ולרבות ממנה.

13 **הלכות גרושין.** יש בכללן שתי מצוות - (א) מצות
14 עשה, והוא שייגרש המגרש בספר; (ב) שלא יחזיר גרושתו
15 משנשאת.

16 **הלכות יבום וחליצה.** יש בכללן שלש מצוות - שתי
17 מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
18 ליבם; (ב) לחלץ; (ג) שלא תנשא יבמה לאיש זר עד
19 שפתור רשות היבם מעליה.

20 **הלכות נערה בתולה.** יש בכללן חמש מצוות - שלש
21 מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
22 לקנס המפתה; (ב) שישא האונס אנוסה; (ג) שלא יגרש
23 האונס; (ד) שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה
24 לעולם; (ה) שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו.

25 **הלכות שוטה.** יש בכללן שלש מצוות - (א) מצות
26 עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
27 לעשות לשוטה כתורת הקנאות הסדורה בתורה; (ב) שלא
28 לתן שמן על קרבנה; (ג) שלא לתן עליו לבונה.
29 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבע עשרה - מהן
30 תשע מצוות עשה, ושמונה מצוות לא תעשה.

ספר קדשה

31
32 הלכותיו שלש, וזה הוא סדורן: הלכות אסורי ביאה,
33 הלכות מאכלות אסורות, הלכות שחיטה.

34 **הלכות אסורי ביאה.** יש בכללן שבע ושלושים מצוות
35 - אחת מצוות עשה, ושש ושלושים מצוות לא תעשה; וזה
36 הוא פרטן: (א) שלא לבא על האם; (ב) שלא לבא על
37 אשת אב; (ג) שלא לבעל אחות; (ד) שלא לבעל בת אשת
38 אב; (ה) שלא לבעל בת הבן; (ו) שלא לבעל בת; (ז) שלא
39 לבעל בת הבת; (ח) שלא לשא אשה ובתה; (ט) שלא לשא
40 אשה ובת בנה; (י) שלא לשא אשה ובת בתה; (יא) שלא
41 לבעל אחות אב; (יב) שלא לבעל אחות אם; (יג) שלא
42 לבעל אשת אחי האב; (יד) שלא לבעל אשת הבן; (טו)
43 שלא לבעל אשת אח; (טז) שלא לבעל אחות אשתו; (יז)
44 שלא לשכב עם בהמה; (יח) שלא תביא אשה בהמה עליה;
45 (יט) שלא לשכב עם זכר; (כ) שלא לגלות ערות אב; (כא)

46 שלא לגלות ערות אחי האב; (כב) שלא לבעל אשת איש;
47 (כג) שלא לבעל נדה; (כד) שלא להתחתן בגוים; (כה)
48 שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל; (כו) שלא להרחיק דור
49 שלישי מצרי מלבוא בקהל; (כז) שלא להרחיק דור שלישי
50 אדומי מלבוא בקהל; (כח) שלא יבוא ממזר בקהל; (כט)
51 שלא יבוא סריס בקהל; (ל) שלא לסרס זכר, אפלו בהמה
52 חיה ועוף; (לא) שלא ישא כהן גדול אלמנה; (לב) שלא
53 יבעל כהן גדול אלמנה, אפלו בלא קדושין; (לג) שישא
54 כהן גדול בתולה בנערותה; (לד) שלא ישא כהן גרושה;
55 (לה) שלא ישא זונה; (לו) שלא ישא חללה; (לז) שלא
56 יקרב אדם לאחת מכל העריות, ואפלו שלא בעל.

57 **הלכות מאכלות אסורות.** יש בכללן שמונה ועשרים
58 מצוות - ארבע מצוות עשה, וארבע ועשרים מצוות לא
59 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לבדק בסימני בהמה וחייה,
60 להבדיל בין טמאה לטהורה; (ב) לבדק בסימני העוף,
61 להבדיל בין טמא לטהור; (ג) לבדק בסימני דגים, להבדיל
62 בין טמא לטהור; (ד) לבדק בסימני חגבים, להבדיל בין
63 טמא לטהור; (ה) שלא לאכל בהמה וחייה טמאה; (ו) שלא
64 לאכל עוף טמא; (ז) שלא לאכל דגים טמאים; (ח) שלא
65 לאכל שרץ העוף; (ט) שלא לאכל שרץ הארץ; (י) שלא
66 לאכל רמש הארץ; (יא) שלא לאכל תולעת הפרות כשתצא
67 לארץ; (יב) שלא לאכל שרץ המים; (יג) שלא לאכל נבלה;
68 (יד) שלא ליהנות בשור הנסקל; (טו) שלא לאכל טרפה;
69 (טז) שלא לאכל אבר מן החי; (יז) שלא לאכל דם; (יח)
70 שלא לאכל חלב בהמה טהורה; (יט) שלא לאכל גיד
71 הנשח; (כ) שלא לאכל בשר בחלב; (כא) שלא לבשזו;
72 (כב) שלא לאכל לחם תבואה חדש; (כג) שלא לאכל קלי
73 מן החדש; (כד) שלא לאכל פרמל מן החדש; (כה) שלא
74 לאכל ערלה; (כו) שלא לאכל פלאי הפרם; (כז) שלא
75 לאכל טבל; (כח) שלא לשתות יין נסוף.

76 **הלכות שחיטה.** יש בכללן חמש מצוות - שלש מצוות
77 עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א)
78 לשחט, ואחר כך יאכל; (ב) שלא לשחט אותו ואת בנו
79 ביום אחד; (ג) לכסות דם חיה ועוף; (ד) שלא לקח האם
80 על הבנים; (ה) לשלח האם, אם לקחה על הבנים.
81 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבעים - מהן
82 שמונה מצוות עשה, ושתיים וששים מצוות לא תעשה.

ספר הפלאה

83
84 הלכותיו ארבע, וזה הוא סדורן: הלכות שבועות, הלכות
85 נדרים, הלכות זיירות, הלכות ערכין ותרמים.
86 **הלכות שבועות.** יש בכללן חמש מצוות - אחת מצוות
87 עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא
88 לישבע בשמו לשקר; (ב) שלא לשא את שמו לשוא; (ג)
89 שלא לכפר בפקדון; (ד) שלא לישבע על כפירת קמון; (ה)
90 לישבע בשמו באמת.
91 **הלכות נדרים.** יש בכללן שלש מצוות - שתיים מצוות

1 **הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר**. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת - וְהָיָא לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר
 2 ראשון בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִשְׁנֵי הַדְּרִיעָה, וְלִתְנוֹנוֹ לְלוּיִם.
 3 **הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְנֹטֵעַ רִבְעֵי**. יֵשׁ בְּכָלֵלָן תְּשַׁע מִצְוֹת
 4 - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
 5 פְּרָטָן: (א) לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי; (ב) שְׁלֹא לְהוֹצִיא דְמִיּוֹ
 6 בְּשֹׂאֵר צְרָכֵי הָאָדָם, חוּץ מֵאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה וְסִיכָה; (ג) שְׁלֹא
 7 לְאָכְלוּ בְּטֻמְאַה; (ד) שְׁלֹא לְאָכְלוּ בְּאִינּוּת; (ה) שְׁלֹא לְאָכַל
 8 מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי שֶׁל דָּגָן חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ו) שְׁלֹא לְאָכַל מֵעֶשֶׂר
 9 תִּירוּשׁ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (י) שְׁלֹא לְאָכַל מֵעֶשֶׂר יִצְהָר חוּץ
 10 לִירוּשָׁלַיִם; (ח) לְהִיּוֹת נֹטֵעַ רִבְעֵי כְּלוּ קֹדֶשׁ, וְדִינוֹ לְהֵאֲכַל
 11 בִירוּשָׁלַיִם לְבַעֲלָיו כְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְכָל דָּבָר; (ט) לְהַתְּנוּת
 12 וְדוּי הַמַּעֲשֵׂר.

13 **הַלְכוֹת עֲרֻכִין וְחֲרָמִים**. יֵשׁ בְּכָלֵלָן שְׁבַע מִצְוֹת - חֲמֵשׁ
 14 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א)
 15 לְדוֹן בְּעֲרֻכֵי אָדָם כְּאִשֶׁר מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה, וְזֶה הוּא דִין עֲרֻכֵי
 16 אָדָם; (ב) דִין עֲרֻכֵי בַהֲמָה; (ג) דִין עֲרֻכֵי בְּתִים; (ד) דִין
 17 עֲרֻכֵי שְׂדוֹת; (ה) דִין מַחֲרִים נְכֹסִי; (ו) שְׁלֹא יִמְכַר חֲרָם;
 18 (ז) שְׁלֹא יִגְאֹל חֲרָם.
 19 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרֵי זֶה, חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים -
 20 עֶשֶׂר מִהֶן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.
 21 **סֵפֶר זִרְעִים**
 22 הַלְכוֹתָיו שְׁבַע, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת כְּלָאִים, הַלְכוֹת
 23 מִתְּנוּת עֲנִיִים, הַלְכוֹת תְּרוּמוֹת, הַלְכוֹת מַעֲשָׂרוֹת, הַלְכוֹת
 24 מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְנֹטֵעַ רִבְעֵי, הַלְכוֹת בְּכוּרִים וְשֹׂאֵר מִתְּנוּת כְּהֵנָּה,
 25 הַלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל.
 26 **הַלְכוֹת כְּלָאִים**. יֵשׁ בְּכָלֵלָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה
 27 הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לְזַרֵּעַ זֵרְעִים כְּלָאִים; (ב) שְׁלֹא לְזַרֵּעַ
 28 תְּבוּאָה אוֹ זֵרֶק בַּכֶּרֶם; (ג) שְׁלֹא לְהַרְבִּיעַ בַּהֲמָה כְּלָאִים; (ד)
 29 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה כְּכִלְאֵי בַהֲמָה כְּאֶחָד; (ה) שְׁלֹא לְלַבֵּשׁ
 30 כְּלָאִים.
 31 **הַלְכוֹת מִתְּנוּת עֲנִיִים**. יֵשׁ בְּכָלֵלָן שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת -
 32 שְׁבַע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
 33 (א) לְהַנִּיחַ פֶּאֶה; (ב) שְׁלֹא יִכְלֶה הַפֶּאֶה; (ג) לְהַנִּיחַ לֶקֶט;
 34 (ד) שְׁלֹא יִלְקֹט הַלֶּקֶט; (ה) לַעֲזוֹב עוֹלָלוֹת בַּכֶּרֶם; (ו) שְׁלֹא
 35 יַעֲוֹלֵל הַכֶּרֶם; (ז) לַעֲזוֹב פְּרֹט הַכֶּרֶם; (ח) שְׁלֹא יִלְקֹט פְּרֹט
 36 הַכֶּרֶם; (ט) לְהַנִּיחַ הַשִּׁכְחָה; (י) שְׁלֹא יִשׁוּב לְקַחַת הַשִּׁכְחָה;
 37 (יא) לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר לְעֲנִיִים; (יב) לִתֵּן צְדָקָה בְּמִסַּת יָד;
 38 (יג) שְׁלֹא יֵאֲמֹץ לְכַבּוֹ עַל הָעֵנִי.

39 **הַלְכוֹת תְּרוּמוֹת**. יֵשׁ בְּכָלֵלָן שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת - שְׁתַּיִם
 40 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א)
 41 לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְדוּלָּה; (ב) לְהַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר; (ג)
 42 שְׁלֹא יִקְדִים תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת זֶה לְזֶה, אֲלֵא יִפְרִישׁ עַל
 43 הַסֹּדֶר; (ד) שְׁלֹא יֵאֲכַל זֶר תְּרוּמָה; (ה) שְׁלֹא יֵאֲכַל אֶפְלוֹ
 44 תּוֹשֵׁב בְּהֵן אוֹ שְׂכִירוֹ תְּרוּמָה; (ו) שְׁלֹא יֵאֲכַל עֶרֶל תְּרוּמָה;
 45 (ז) שְׁלֹא יֵאֲכַל כֶּהֵן טֻמְא תְּרוּמָה; (ח) שְׁלֹא תֵאֲכַל חֲלָלָה
 46 תְּרוּמָה, וְלֹא מִן הַמּוֹרָם מִן הַקְּדוּשִׁים.

סֵפֶר עֲבוּדָה

90 הַלְכוֹתָיו תְּשַׁע, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה,
 91 הַלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַעֲבוּדִים בוֹ, הַלְכוֹת בֵּיאַת הַמִּקְדָּשׁ,
 92 הַלְכוֹת אֶסוּרֵי מִזְבֵּחַ, הַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, הַלְכוֹת

ספר טהרה

48
 49 הלכותיו שמונה, וזה הוא סדורן: הלכות טמאת מת, הלכות
 50 פרה אדמה, הלכות טמאת צרעת, הלכות מטמאי משכב
 51 ומושב, הלכות שאר אבות הטמאות, הלכות טמאת אכלין,
 52 הלכות פלים, הלכות מקוות.
 53 הלכות טמאת מת. מצות עשה אחת, והוא דין טמאת
 54 מת.
 55 הלכות פרה אדמה. יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה
 56 הוא פרטין: (א) דין פרה אדמה; (ב) דין טמאת מי נדה
 57 וטהרתן.
 58 הלכות טמאת צרעת. יש בכללן שמונה מצוות - שש
 59 מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א)
 60 להורות בצרעת אדם פדינה הפתוח בותרה; (ב) שלא יקץ
 61 סימני טמאה; (ג) שלא יגלח הנחק; (ד) שיהיה המצרע
 62 מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפם; (ה)
 63 טהרת צרעת; (ו) שיגלח המצרע את כל שערו כשיטהר;
 64 (ז) דין צרעת הפגד; (ח) דין צרעת הפית.
 65 הלכות מטמאי משכב ומושב. יש בכללן ארבע
 66 מצוות עשה; וזה הוא פרטין: (א) דין טמאת נדה; (ב) דין
 67 טמאת יולדת; (ג) דין טמאת זבה; (ד) דין טמאת זב.
 68 הלכות שאר אבות הטמאות. יש בכללן שלש מצוות
 69 עשה; וזה הוא פרטין: (א) דין טמאת נבלה; (ב) דין טמאת
 70 שרץ; (ג) דין טמאת שכבת זרע. ועבודה זרה מטמאה
 71 כשרץ, וטמאתה מדברי סופרים.
 72 הלכות טמאת אכלין. מצות עשה אחת, והיא דין
 73 טמאת משקין ואכלין והכשרן.
 74 הלכות פלים. וזה הוא פרטין: ענין אלו ההלכות, לידע
 75 פלים שמקבלין טמאה מכל אלו הטמאות, וכלים שאינם
 76 מטמאין, וכיצד מטמאין הפלים ומטמאין.
 77 הלכות מקוות. מצות עשה אחת, והיא שיטבל כל טמא
 78 במי מקוה ואחר כך יטהר.
 79 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, עשרים - מהן
 80 שמונה עשרה מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה.

ספר נזיקין

81
 82 הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות נזקי ממון, הלכות
 83 גנבה, הלכות גזלה ואבדה, הלכות חובל ומזיק, הלכות
 84 רוצח ושמירת נפש.
 85 הלכות נזקי ממון. יש בכללן ארבע מצוות עשה; וזה
 86 הוא פרטין: (א) דין השור; (ב) דין ההכרע; (ג) דין הבור;
 87 (ד) דין ההכרעה.
 88 הלכות גנבה. יש בכללן שבע מצוות - שתי מצוות עשה,
 89 וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א) שלא לגנב
 90 ממון; (ב) דין הגנב; (ג) לצדק המאזנים עם המשקלות;
 91 (ד) שלא יעשה עול במדה ובמשקלות; (ה) שלא יהיה
 92 לאדם אבן ואבן איפה ואיפה, אף על פי שאינו לוקח ונותן
 93 בהם; (ו) שלא יסיג גבול; (ז) שלא לגנב נפשות.

1 מצוות עשה, ושתיים עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא
 2 פרטין: (א) לשחט הפסח בזמנו; (ב) שלא לזבח אותו על
 3 הקמץ; (ג) שלא תלין אמוריו; (ד) לשחט פסח שני; (ה)
 4 לאכל בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה עשר; (ו)
 5 לאכל בשר פסח שני על מצה ומרור בליל חמשה עשר
 6 לחדש השני; (ז) שלא יאכל נא ומבשל; (ח) שלא יוצא
 7 מבשר הפסח חוץ לחבורה; (ט) שלא יאכל ממנו משמד;
 8 (י) שלא יאכל ממנו לתושב או שכיר; (יא) שלא יאכל
 9 ממנו ערל; (יב) שלא ישבר בו עצם; (יג) שלא ישבר עצם
 10 בפסח שני; (יד) שלא ישאיר ממנו לבקר; (טו) שלא ישאיר
 11 מפסח שני לבקר; (טז) שלא ישאיר מבשר חגיגת יום
 12 ארבעה עשר עד יום שלישי.
 13 הלכות חגיגה. יש בכללן שש מצוות - ארבע מצוות
 14 עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א) להראות
 15 את פני ה'; (ב) לחג בשלשה רגלים; (ג) לשמח ברגלים;
 16 (ד) שלא יראה ריקם; (ה) שלא יעזב לוי מלשמחו ולתן לו
 17 מתנותיו ברגלים; (ו) להקהיל את העם בחג הפסח
 18 במוצאי שמיטה.
 19 הלכות בכורות. יש בכללן חמש מצוות - שתי מצוות
 20 עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א)
 21 להפריש בכורות; (ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ
 22 לירושלים; (ג) שלא יפדה הבכור; (ד) להפריש מעשר
 23 בהמה; (ה) שלא יגאל מעשר בהמה. וכללתי המעשר עם
 24 הבכור - לפי שמעשה שניהם אחד, והפתוח כללו עמו,
 25 שנאמר: 'ואת דמם תזקק' - מפי השמועה למדו, שזה דם
 26 מעשר ודם בכור.
 27 הלכות שגגות. יש בכללן חמש מצוות עשה; וזה הוא
 28 פרטין: (א) שיקריב החייד קרבן חטאת קבועה על שגגתו;
 29 (ב) שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא
 30 עד שידע לו ויביא חטאתו, וזה הוא הנקרא 'אשם תלוי';
 31 (ג) שיקריב אשם השוגג במעילה או החוטא בגזלה או
 32 בשפחה חרופה או שכפר בפקדון, וזה הוא הנקרא 'אשם
 33 ודאי'; (ד) שיקריב החוטא קרבן על עברות ידועות, אם
 34 היה עשיר בהמה, ואם היה עני עוף או עשירית האיפה,
 35 וזה הוא הנקרא 'קרבן עולה ויורד'; (ה) שיקריבו הסנהדרין
 36 קרבן, אם טעו והורו שלא כהלכה באחת מן החמורות.
 37 הלכות מחסרי כפרה. יש בכללן ארבע מצוות עשה;
 38 וזה הוא פרטין: (א) שתקריב הזבה כשתטהר קרבן; (ב)
 39 שתקריב היולדת כשתטהר קרבן; (ג) שיקריב הזב כשיטהר
 40 קרבן; (ד) שיקריב המצרע כשיטהר קרבן. ואחר שיקריבו
 41 קרבנותיהן, תגמר טהרתן.
 42 הלכות תמורה. יש בכללן שלש מצוות - אחת מצות
 43 עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א) שלא
 44 ימיר; (ב) שתהיה התמורה קדש, אם המיר; (ג) שלא ישנה
 45 הקדשים מקדשה לקדשה.
 46 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, תשע ושלושים -
 47 עשרים מצוות עשה, ותשע עשרה מצוות לא תעשה.

עשה; (ב) שלא יטמא כהן גדול לקרובים; (ג) שלא יכנס
 עם המת באהל; (ד) שלא יטמא כהן הדיוט לנפש אדם,
 אלא לקרובים בלבד.
הלכות מלקחים ומלקחמות. יש בכללן שלש ועשרים
 מצוות - עשר מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא
 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) למנות מלך מישראל; (ב) שלא
 ימנה מקהל גרים; (ג) שלא ירבה לו נשים; (ד) שלא ירבה
 לו סוסים; (ה) שלא ירבה לו כסף וזהב; (ו) להחרים
 שבועה עממין; (ז) שלא להחיות מהן נשמה; (ח) למחות
 ורעו של עמלק; (ט) לזכר מה שעשה לנו עמלק; (י) שלא
 לשכח מעשיו הרעים ואריכותו בדרך; (יא) שלא לשכח
 בארץ מצרים; (יב) לשלח שלום ליושבי העיר פשצרים
 עליה, ולדון בה כאשר מפרש בתורה, אם תשלים ואם לא
 תשלים; (יג) שלא לדרש שלום מעמון ומואב בלבד,
 כשצרים עליהן; (יד) שלא להשחית אילגי מאכל במצור;
 (טו) להתקין יד שציצאו בו בעלי המחנה להפנות בו; (טז)
 להתקין יתד לחפר בו; (יז) למשח כהן לזכר באוני אנשי
 הצבא בשעת המלחמה; (יח) להיות מארש נושא אשה
 ובונה בנין ונוטע פרי שמיחין בקנינין שנה תמימה,
 ומחזירין אותן מן המלחמה; (יט) שלא יעבור עליהן דבר,
 ולא יצאו אפלו לצרכי העיר וצרכי הגדוד וכל הדומה להן;
 (כ) שלא לערץ ולחזור לאחור בשעת מלחמה; (כא) דין יפת
 תאר; (כב) שלא תמכר יפת תאר; (כג) שלא יכבשנה
 לעבדות אחר שנובעלה.
 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, ארבע ושבעים -
 מהן שבע ועשרים מצוות עשה, ושבע וארבעים מצוות לא
 תעשה.
 ונמצאו כל ההלכות של ארבעה עשר ספר, שלש ושמונים
 ההלכות.
 ועתה אתחיל לבאר משפטי כל מצוה ומצוה, וכל הדינין
 הנגזלין עמה מענינה על סדר ההלכות, בעונות שדי ברוך
 הוא.

להרג בשרפה; (ח) להרג בסיף; (ט) להרג בחנק; (י)
 לתלות; (יא) לקבר הנהרג ביום הריגתו; (יב) שלא תלין
 נבלתו; (יג) שלא להחיות מכשף; (יד) להלקות לרשע; (טו)
 שלא יוסיף בהפיית הלוקה; (טז) שלא להרג נקי באמון
 הדעת; (יז) שלא לענש אנוס; (יח) שלא לחוס על הורג
 חבירו או חובל בו; (יט) שלא לרחם על הדל בדין; (כ) שלא
 להדר גדול בדין; (כא) שלא להטות הדין על בעל עברות,
 אף על פי שהוא חוטא; (כב) שלא לעול משפט; (כג) שלא
 להטות משפט גר יתום; (כד) לשפט בצדק; (כה) שלא
 ליראה בדין מאיש זרוע; (כו) שלא לקח שחד; (כז) שלא
 לשא שמע שוא; (כח) שלא לקלל הדין; (כט) שלא לקלל
 הנשיא; (ל) שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הפשרים.
הלכות עדות. יש בכללן שמונה מצוות - שלש מצוות
 עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להעיד
 בבית דין למי שיש לו עדות; (ב) לדרש ולחקר העדים;
 (ג) שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו, בדיני נפשות;
 (ד) שלא יקום דבר בעדות אחד; (ה) שלא יעיד בעל
 עברה; (ו) שלא יעיד קרוב; (ז) שלא להעיד בשקר; (ח)
 לעשות לעד זומם כפאשר זמם לעשות.
הלכות ממרים. יש בכללן תשע מצוות - שלש מצוות
 עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לעשות
 על פי התורה שיאמרו בית דין הגדול; (ב) שלא לסור
 מדבריהם; (ג) שלא להוסיף על התורה, לא במצוות
 שבכתב, ולא בפרושן שלמדנו מפי השמועה; (ד) שלא
 לגרע מן הפל; (ה) שלא לקלל אב ואם; (ו) שלא להכות
 אב ואם; (ז) לכבד אב ואם; (ח) ליראה מאב ואם; (ט)
 שלא יהיה הבן סורר ומורה על קול אביו ואמו.
הלכות אבל. יש בכללן ארבע מצוות - אחת מצוות עשה,
 ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להתאבל על
 הקרובים, ואפלו כהן מתטמא ומתאבל על הקרובים; ואין
 אדם מתאבל על הרוגי בית דין, ולפי זה פללתי הלכות אלו
 בספר זה, שהם מעין קבורה ביום מיתה, שהיא מצוות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"א-כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

ב. במה דברים אמורים? בשערה מצונן לצונן או מחם
 לחם או מחם לצונן; אבל המערה משקין טהורין צונן
 לתוף משקין טמאין תמין - הרי הנצוק חבור, ונטמאו
 המשקין הצונן בלן שהוא מערה מהן, ונטמא הפלי שמערה
 ממנו מתמת המשקין שבתוכו, שהרי נטמאו. ומפני מה
 אמרו: המערה משקין צונן לחמין - חבור? מפני שעשן
 החמין עולה פתימרות עשן ומתערב בנצוק ובמים שבפלי
 העליון ומטמא הפלי, שהעשן העולה מן החמין משקין
 הוא חשוב.
 ג. לפיכך, האשה שהיו ידיה טהורות והגיסה בקדרה

יום ראשון כ"א אדר ב' ה'תשע"א 65
הלכות טומאת אוכלין 66
פרק שביעי 67
 א. הנצוק אינו חבור לא לטמאה ולא לטהרה. ביצד? היה
 מערה משקין טהורין לתוף פלי טמא, ואפלו על גבי השרץ
 - הרי העמוד הנצוק טהור, ואם קלט מן המשקין הנגזרין
 מן האויר - הרי זה שקלט טהור. ואין צריך לומר,
 שהמשקין שמערה מהן טהורין. 68-72

יום שני כ"ב אדר ב' ה'תשע"א

49

50

פרק שמיני

א. חלות או כפרים שנקנסו והיו נושכות זו בזו ודעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה בתנור ועדין לא קרמו פניה, ונגע טבול יום באחת מהן - לא פסל אלא החלה שנגע בה. וכן המים שהרתיתו ונעשו כקבה, והגריסין שהרתיתו ורתיתו ראשונה, וזין חדש וארז שהרתיתו, ונגע טבול יום ברתיתה - אינו חבור, ולא פסל אלא ברתיתה בלבד. ובשאר כל הטמאות, בין קלות בין חמורות - הכל חבור. אבל חלות שהיו נושכות זו בזו ואין דעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה ונשכו וקרמו בתנור, ורתיתת המים שאינה מחלחלת כקבה, ורתיתת הגריסין שניה, ורתיתת זין ישן, ורתיתת השמן בין ישן בין חדש, ורתיתת עדשים - הרי אלו חבור בטבול יום, ואין צריך לומר בכל הטמאות.

ב. בצק שיצא בשעת אפיה ונמצא באמצע הכפר כמו מסמר יוצא, וכן קצת הצק שנמשך ונחרף בעת אפיה, והוא הנקרא חרוור, אם היו פחותים מקצבוע ונגע טבול יום בהן - פסל כל הכפר. וכן אם נגע בגרגר מלח קטן שבכפר - נפסל כל הכפר. ואין צריך לומר בכל הטמאות. אבל צרור שבכפר או תורמוס וגרגר מלח גדול וחרחור יתר מקצבוע שנגע בהן אפלו אב הטמאה - הכפר טהור, ואין צריך לומר בטבול יום.

ג. רקיק שנוחרף חציה וחציה קיים - הרי זה אינו חבור. ונחרף האמצע והצדדין קימין - אינו חבור זה לזה, אפלו באב הטמאה, ואין צריך לומר בטבול יום. בשור קדש שקרם עליו המרק ונגע טבול יום בקיפה - החתיכות מתרות. נגע בחתיכה - החתיכה וכל העולין עמה חבור. וכן בתבשיל קטניות שקרם על גבי פרוסות. שמן שצף על גבי זין ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן.

ד. ירק תרומה וביצה טרופה נתונה על גביה, ונגע טבול יום בביצה - לא פסל אלא קלח שפנגדו. ואם היתה כמין כובע - אינו חבור.

ה. חוט של ביצה שקרם על דפנה של אלפס ונגע בו טבול יום: מן השפה ולפנים - חבור, מן השפה ולחוץ - אינו חבור. וכן בקטניות שקרמו על שפת הקדרה.

ו. חבית שנוקבה, בין משוליה בין מצדיה, וסתם טבול יום הנקב בידו - נפסלה בלה.

ז. המערה מפלי לכלי ונגע טבול יום בקלות - משערין זה שנגע בו באחד ומאה; שתרומה טמאה שנתערבה באחד ומאה - בטלה במעוטה, כמו שבארנו בהלכות תרומות.

ח. טבול יום שהיה תורם את הבור ונפלה ממנו חבית של תרומה ושקעה בבור של זין ונגע ביין שבבור: מן השפה ולחוץ - אינו חבור, מן השפה ולפנים - חבור. ואם היה הבור פייטס, אפלו היה כלי גדול שמתחזיק מאה כר - בלו חבור, ואם נגע במקצת היין - פסל התרומה שבחבית שנקרע הפלי.

טמאה והזיעו ידיה מהכל הקדרה - נטמאו ידיה כאלו נגעה במשקה שבקדרה. וכן אם היו ידיה טמאות והגיסה בקדרה והזיעו ידיה - נטמא כל מה שבקדרה כאלו נגעה במשקין שבקדרה.

ד. נחיל דבש הזיפים ודבש הצפחת - הנצוק שלהן חבור, ואפלו היה מערה מצונן לצונן, מפני שיש להן ריר והרי הן נמשקין כדבך. לפיכך, כל האכלין - אין הנצוק שלהן חבור ואפלו היו עבים הרבה, כגון הגריסין והחלב המתוך וכיוצא בהן, לפי שאין להן ריר. וכן שאר כל המשקין - אין הנצוק שלהן חבור, אלא אם בן ערה מצונן לחם, כמו שבארנו.

ה. הנצוק אינו חבור לטהרה. ביצד? שאם ערה מים טמאים מפלי אכן וכיוצא בהן לתוף המקנה - אין אומרים: משהגיע קצת הנצוק למקנה טהרו המים, אלא הרי הן בטמאתן עד שישק המקנה לבלן מצד אחד, כמו שבארנו. וכן הקטפרס שיש עליו משקה טופח - אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון לא לטמאה ולא לטהרה. אבל המשקין שבאשברן - בלן חבור לטמאה ולטהרה.

ו. ערבה שהיא קטפרס ועליה משקה טופח, ושלש חתיכות אכלין טמאים בכביצה מנחין עליה זו למטה מזו - אינן מצטרפות; היו שתיים - הרי אלו מצטרפות. ואם היה תחתיהם משקה עומד, אפלו כעין החרדל - הרי זה מצרף את בלן.

ז. כפר בארנו, שטבול יום אינו מטמא חלין פלל, אלא פוסל אכלי תרומה ומשקה תרומה ועושה הכל שלישי, וכן אם נגע באכלי קדש או משקה קדש - פסלן ועשאן רביעי.

ח. יש דברים שאינם חבור בטבול יום ואף על פי שהן חבור בכל הטמאות, אלא אם נגע בהן טבול יום - לא פסל אלא זה שנגע בו, ואלו היה הנוגע במקום טבול יום אדם אחר - היה פוסל הכל. אפלו היה הנוגע אדם שאכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, שהיא טמאה קלה - הרי זה פסל הכל, שלא פסלו טבול יום. ואין צריך לומר, שאם היה הנוגע אב טמאה או ראשון, שהוא מטמא הכל. ומפני מה הקלו בטבול יום? מפני שפכר טהר ואינו מחסר אלא הערב שמש ועוד הקלו בטבול יום, שיש אכלין שהן מיוחדין לאדם ומתטמאין בכל הטמאות, והן טהורות בטבול יום. ואלו הן: השעורה והכסמת בזמן שאינן קלופין. אבל בזמן שהן קלופין, והחטה אף על פי שאינה קלופה, והקצח והשמשים - נפסלין בטבול יום, ואין צריך לומר שהן מתטמאין בכל הטמאות.

ט. כל יד האכלין שהן חבור באב הטמאה - הרי הן חבור בטבול יום. וכן כל האכל שנופרס ומערה במקצת, שהוא חבור באב הטמאה - כף הוא חבור בטבול יום. וכל שאינו חבור בטבול יום - הרי הוא חבור בידיים. וגם זה חמור בטמאת ידיים מטבול יום.

49 וזכה בשביעי שלחן, שאף על פי ששטבלו - לא יעשו בבית
50 הברד ולא יתעסקו בטהרות, שמא יראו ונמצאו טמאים
51 למפרע; שהרי סותרין את הכל, כמו שבארנו.

יום שלישי כ"ג אדר ב' ה'תשע"א

פרק תשיעי

54 א. השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך
55 נמוחו - הרי הן ראשון לטמאה לעולם, מפני שהן כמשקין
56 ואף על פי שנקפאו אחר שנטמאו.

57 ב. הרטב והגריסין והחלב שקרשו - הרי הן כאכלין,
58 וצריכין מחשבה. ואם נגע בהן אכל ראשון או משקה -
59 נעשו שניים. הנה בהן משקה טופח - הרי הן כמשקין והן

60 תחלה לטמאה. נטמאו לשהן משקין וקפאו אחר כן וקרשו
61 - הרי הן שניים, כמו אכל שנטמא ממשקין טמאין. נטמאו
62 לשהן קפויים ונמוחו ונעשו משקין: אם היו כביצה מכין
63 - הרי המשקין טהורין; היו יותר מכביצה - המשקין

64 טמאין, שכלשנמוחה טפה ראשונה נטמאת בכביצה אכל
65 טמא שנמוחה ממנו, ואותה הטפה תטמא כל המשקין
66 שנמוחו אחריה. וכן טמא מת שפחט זיתים וענבים
67 שהכשרו: אם היו כביצה - הרי המשקין היוצאין מהן

68 טהורין, ובלבד שלא יגע במקום המשקה; שהמשקה
69 כמפקד באכל וכאלו הוא גוף אחר. היו אותן זיתים וענבים
70 יתר מכביצה - הרי המשקין היוצאין מהן טמאין; שפינן
71 שיצאת טפה ראשונה נטמאת מכביצה וטמאה כל המשקין.

72 ואם היה הפוחט זב וזכה וכיוצא בהן, אפלו סחט גרגר
73 אחד יחידי שלא הכשר ולא נגע במשקה - המשקה טמא;
74 שפינן שיצאת טפה ראשונה נטמאת במשא הזב, שהזב
75 שנישא אכלין או משקין - טמאין, כמו שבארנו. וכן זב
76 שחלב את העז - החלב טמא; שפינן שיצאת טפה

77 הראשונה נטמאת במשא הזב.
78 ג. קדרה שמלאה כבשין של חלין ויצאו עליהם חוץ
79 לקדרה, ונגע אב הטמאה או ראשון בעלה שחוץ לקדרה
80 במקום הנגוב, אף על פי שיש בעלה כביצה - הוא טמא
81 והכל טהור. חזר לקדרה - טמא את המשקין שבה, ונטמאת
82 הקדרה וכל הכבשין. נגע בעלה שחוץ לקדרה והיה בו
83 משקה, אם יש בעלה כביצה - הכל טמא; שהעלה מטמא
84 משקה שעליו, והמשקה מטמא כל המשקין שבקדרה,
85 ומטמא את הקדרה. היתה הקדרה מלאה כבשים של
86 תרומה ונער אותה טבול יום וראה משקין על ידו, ספק מן
87 הקדרה נתוו ספק שהקלח נגע בידו - הירק פסול והקדרה
88 טהורה.

89 ד. טמא שהיה אוכל ענבים מכשרים ונפל ממנו גרגר יחידי
90 לגת: אם היה שלם ולא נשטמ ממנו עקצו - הגת טהור;
91 ואם נטל עקצו, והיו ענבים מוכנים בעביט וכיוצא בו
92 לדרך, שהרי רוצה במשקה היוצא מהן - נטמא הגת בטפת
93 משקה שבראש הגרגר במקום העקץ. נפלו ממנו ענבים
94 וירכן במקום מפנה: אם היו כביצה מכין - הרי המשקין

1 ט. הסלת של מנחות והלבונה והקטרת והגחלים שנגע
2 טבול יום במקצתן - פסל את כלו. במה דברים אמורים?
3 בגחלים שחיתה במחתה ביום הכפורים, שהמחתה שחיתה
4 - בה נכנס להיכל; אבל גחלים שחיתה בכל יום, כשהוא
5 מערה במחתה של פסל לשל זבה, אם נתפזרו מן הגחלים
6 - אין בהן קדשה, אלא מכבדן לאמה.

7 י. מקפה של חלין או רקיק של חלין ושמן של תרומה צף
8 על גביהן, ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן
9 בלבד. ואם חבץ - כל מקום שהלף בו השמן פסל.
10 יא. ירק של חלין שבשלו בשמן של תרומה ונגע בו טבול
11 יום - לא פסל אלא מקום מגעו.

12 יב. המקפה של תרומה והשום והשמן של חלין שנגע
13 טבול יום במקצתן - פסל את כלן.
14 יג. המקפה של חלין והשמן של תרומה שנגע טבול יום
15 במקצתן - לא פסל אלא מקום מגעו. אם היה השום מרבה
16 - הולכין אחר הרב. אימתי? בזמן שהוא גוש בקערה; אבל
17 אם היה מפזר במדוכה ונגע במקצתו - לא פסל אלא מקום
18 מגעו, מפני שהוא רוצה בפזרו. ושאר כל הנדוכין שדרךן
19 לדוכן במשקין, כגון השום בשמן, אם דכן שלא במשקין
20 וקבצן, אף על פי שהן גוש בקערה, ונגע בהן - לא פסל
21 אלא מקום מגעו; שהרי הם כעגול של דבלה, שאם נטמא
22 מקצתו - לא נטמא כלו.

23 יד. עסה שקרא שם חלתה בצפונה או בדרומה, וכן
24 הקשות שקרא שם תרומה בצפונה או בדרומה - הרי זה
25 חבור, ואם נגע טבול יום במקצת העסה - נפסלה החלה.
26 נטלה חלתה מתוכה וחררה לתוכה - אינו חבור.

27 טו. עסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה -
28 אינה נפסלת בטבול יום.
29 טז. עסה שהכשרה במשקין ונלושה במי פרות ונגע בה
30 טבול יום - לא פסל אלא מקום מגעו בלבד.

31 יז. מעשר ראשון שהכשר ונגע בו טבול יום או ידים
32 מסאבות - מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה. מפני
33 שמעשר ראשון כחלין, וטבול יום וידים מסאבות אינם
34 פוסלין את החלין; שהשלישי בחלין - טהור, כמו שבארנו.
35 וכן האשה שהיא טבולת יום - לשה את העסה וקוצה לה
36 חלה ומפרישתה ומניחתה בבליים, ונוהנתו עם שאר העסה
37 כאחת ומקפת על הכל כדי לתרם מן המקף, ואחר כך
38 קוראה לה שם ואומרת: הרי זו חלה. ומשתקרא לה שם
39 לא תגע בה, שלא תפסלנה. וכך היא עושה אם לשה
40 בערבה שהיא טבולת יום.

41 יח. לגין שהיא טבול יום שמלאהו מחבית מעשר שלא
42 נטלה תרומתו ואמר: הרי זו תרומת מעשר על מה שבחבית
43 אחר שתחשף - הרי זו תרומה טהורה; לפי שאינה נעשית
44 תרומת מעשר עד שתחשף כפי תנאו, ואחר שתחשף יעריב
45 שמשו של לגין וטהרה. נשברה החבית קדם שתחשף -
46 הלגין בטבלו; נשבר הלגין - החבית בטבלה.

47 יט. טבול יום מטמאת מת ומבעילת נדה - עושה בבית
48 הברד. וכן שאר הטמאים ששטבלו - עושין בטהרות. חוץ מזב

מתוך מהדורת וגשל

1 היוצאין מהן טהורין, כמו שבארנו. היו יתר מכביצה -
 2 היוצא מהן טמא; שפיון שיצאת טפה ראשונה נטמאת
 3 בכביצה, ומטמאת את כל המשקה היוצא אחריה.
 4 ה. גוש של זיתים טמאין שהיה מקבץ ומחבר והשליכו
 5 לתוף תנור והסק: אם היה כביצה מכון - התנור טהור,
 6 שאין האכלין מטמאין בלים, והמשקה היוצא מהן טהור,
 7 כמו שבארנו. היה הגוש יתר מכביצה - נטמא התנור;
 8 שששיצאה טפה אחת נטמאת בכביצה, וטמאה את התנור.
 9 לפיכך, אם היו הזיתים הטמאין פרוורין ואינו גוש, אפלו
 10 הן מאה - התנור טהור.

11 ו. עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן - התנור
 12 טהור, שהרי בטלו בעצים. ואפלו הוציא העצים שנפלו
 13 עליהן גשמים, ונפלו לרצונו, והסיקן - התנור טהור, ואין
 14 המים שעליהן מתטמאין מן המשקין הבלועין בהם. ולא
 15 יסיקם אלא בידים טהורות. גזרה שלא יסיקם הטמא,
 16 ונמצאו המשקין שעליהם מטמאין את התנור.
 17 ז. שרץ שנמצא ברחים של זיתים - אין טמא אלא מקום
 18 מגעו. אם היה משקה מהלף - הכל טמא; שפיון שנטמא
 19 מקצת המשקה נטמא פלו, והשמן מטמא את כל הזיתים.
 20 נמצא על גבי העלין למעלה מן הזיתים - ישאלו מן
 21 הבדדין. אם אמרו: לא נגענו. נאמנין. נמצא על אום של
 22 זיתים - נטמא כל הגוש, כמו שבארנו. נמצא על גבי זיתים
 23 פרוורין והוא נוגע בכביצה - הכל טמא; שהאכל שהוא
 24 בכביצה מטמא המשקה המערב בהן, והמשקה מטמא שאר
 25 הזיתים. היו פרוורין על גבי פרוורין והמשקה מלמטה, אף
 26 על פי שנגע בכביצה - אין טמא אלא מקום מגעו.
 27 ח. עם הארץ שהושיט ידיו לגת ונגע באשכולות - אשכול
 28 וכל סביבותיו טמאין, והגת פלה טהורה, מפני שמפסיקין
 29 האשכולות שסביבות זה האשכול בינו ובין שאר הגת.
 30 ט. הגפת והזגים שנעשו בטהרה והלכו עליהן טמאין
 31 ואחר כך יצאו מהן משקין - הרי אלו טהורין, שמתחלה
 32 נעשו בטהרה. ואם נעשו מתחלה בטמאה ויצאו מהן
 33 משקין - טמאין.

34 י. הבדדין שונכסין ויוצאין ומשקין טמאין בתוף בית הבד,
 35 אם יש בין משקין לזיתים כדי שינגבו את רגליהן בארץ -
 36 הרי הזיתים טהורין; שהנוגע במשקין טמאים שלא בידיו
 37 - טהור ואפלו לקדש. פירות הקדש שהיו בהן גמזות ובתוף
 38 הגמזות היו משקין של קדש, ונגע השרץ באחת מהן, ונגעה
 39 ראשונה בשניה ושניה בשלישית, אפלו מאה - פלן ראשון
 40 לטמאה, מפני המשקה שבגמזות ונחת הקדש הרי הן פלן
 41 כמשקין שאין מונין בהן. אבל אם היו פירות תרומה - הרי
 42 הכפר השלישית בלבד פסולה, ומשלישית והלאה טהור.
 43 ואם היה משקה טופח על כל הפירות - אף בתרומה הכל
 44 טמאות. וכלן שניות, חוץ מן הראשונה שנגע בה השרץ
 45 שהיא ראשון.

46 יא. אכעבוע הנעשה בעבי החכית והרי הוא כמו פלי אחר
 47 בצדה, אם נקב האכעבוע לאויר החכית ונקב נקב אחר
 48 לחוץ זה כנגד זה, או שהיה הנקב הפנימי מלמטה והחיצון

מלמעלה, והיה האכעבוע והחכית מלאים משקין, אם נגע
 50 אב הטמאה במשקה שבאכעבועות - נטמאו כל המשקין
 51 שבחכית. היתה החכית מקפת צמיד פתיל ונתונה באהל
 52 המת - נטמאת מפני הנקב שבאכעבוע זה, שהרי הוא
 53 מפלש לאוירה. וכן אם היה הנקב שבאכעבוע שבפנים
 54 מלמעלה והחיצון מלמטה - הרי זו אינה נצלת בצמיד
 55 פתיל; אבל אם נגע אב הטמאה באכעבוע - לא נטמאו
 56 משקין שבחכית, והנם כמבדלין מהן.

יום רביעי כ"ד אדר ב' ה'תשע"א

פרק עשירי

58 א. כבר בארנו, שהשבעה משקין בלבד הן שמתטמאין או
 59 מכשירין, והשאר קרויין מי פרות ואינם מתטמאין ולא
 60 מכשירין. ושבעה משקין שמנינו - תולדותיהם פיצא בהם.
 61 ב. תולדות המים הם היוצא מן העין ומן האוזן ומן החטם
 62 ומן הפה, ומי רגלי בני אדם, בין גדולים בין קטנים. כל
 63 אלו היוצאין מן האדם - משקין הן, בין שיצאו לדעתו של
 64 אדם בין שיצאו שלא לדעתו. אבל מי רגלי בהמה והמלח
 65 שנמחת - הרי הן כמי פרות, לא מתטמאין ולא מכשירין.
 66 ג. הדם הפנוי מן המשקין הוא הדם השותת בשעת
 67 שחיטה מן הבהמה והחיה והעופות הטהורין; אבל דם
 68 הקלות - אינו מכשיר, שעדין חיים הן והרי הוא דומה לדם
 69 מכה או לדם הקנזה. השוחט ונתו דם על האכלין ונתקנח
 70 הדם בין סימן לסימן - הרי זה ספק. לפיכך תולין עליו,
 71 לא אוכלין ולא שורפיין. תולדות הדם: דם הקנזה של אדם
 72 שהוציאו לשתייה. אבל אם הוציאו לרפואה - טהור ואינו
 73 מכשיר. וכן דם שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטמאין,
 74 והדם היוצא עם הלחה ועם הרעי, ודם השחין
 75 והאכעבועות, ותמצית הבשר - כל אלו אינן מתטמאין ולא
 76 מכשירין, אלא הרי הן כשאר מי פרות. ודם השרץ -
 77 כבשרו, מטמא ואינו מכשיר. ואין לנו פיצא בו.
 78 ד. מי החלב - הרי הן כחלב. וחלב האדם שאינו צריך לו
 79 - אינו משקה, לא מכשיר ולא מתטמא. לפיכך חלב הזכר
 80 אינו משקה. וכן חלב בהמה וחיה שיצא שלא לרצון, כגון
 81 שזב מהדד מאליו או שחלבו כמתעסק. אבל חלב האשה,
 82 בין שיצא לרצון בין שיצא שלא לרצון - סתמו משקה
 83 ומתטמא או מכשיר, מפני שהוא ראוי לתינוק.
 84 ה. המשקין שיוצאין מאותן הטמאין שאותן המשקין אבות
 85 טמאה - מטמאים בלא הכשר, שהטמאה וההכשר באין
 86 כאחת. ואלו הן: זוב הזב ושכבת זרעו ומימי רגליו,
 87 ורביעית דם מן המת, ודם הנדה. וכן דם מגפתו של זב
 88 וחכריו, וחלב של אשה, ודמעת עינים עם שאר תולדות
 89 המים היוצאין מהן - מטמאין כמשקין טמאין שמתטמאין
 90 בלא פונה, שמשקין טמאין לרצון ושלא לרצון.
 91 לפיכך, נדה או זבה שנטף חלב מדדיה לאויר התנור -
 92 נטמא התנור וכל מה שבתוכו.
 93 ו. כבר בארנו, שהמשקין היוצאין מטבול יום אינם

49 יג. המניח את זיתיו בכותש כדי שימתינו ויהיו נוחים
50 להכתש - הרי אלו מכשרין. הניחן שימתינו ושימלחם אחר
51 שימתינו - אינן מכשרין, שהרי דעתו עליהן לכבשן.
52 יד. הפוצע זיתים של תרומה בידים טמאות - פסלן,
53 שפציעתן היא גמר מלאכתן. פצען לספגן במלח - לא
54 הכשרו. וכן אם פצען לידע אם יש בהן שמן והגיעו
55 להמסק - לא הכשרו.

56 טו. המניח זיתים בגת לגרגרן וליבשן, אפלו הם רויס אמה
57 - אינן מכשרין. נתנן בבית שילקו, אף על פי שעתידי
58 להעלותן לגג, או שנתנן בגג שילקו, אף על פי שעתידי
59 לפתחם ויפריס אותן - הרי אלו מכשרים. נתנן בבית עד
60 שישמור את גגו או עד שיוליכם למקום אחר - אינן
61 מכשרים, שעדין לא נגמרה מלאכתן.

62 טז. העוטן זיתיו ברשות עם הארץ ונעל וחתם - אינו
63 חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר. אף על פי
64 שמצא חותם מקלקל ומפתח פתוח - הרי אלו טהורין.
65 וחותם שאמרו, אפלו צרור או קיסם. היו שם חורין וסדקין
66 - אינו חושש שמא מכניס קנה ומסיטן. היו שם חלונות
67 של ארבעה טפחים - נדונות כפתחים.

68 יז. הדורף בטמאה ורצה לטהר כלי בית הבד והעקל מן
69 המשקין הטמאין שנבלעו בהן, כיצד יעשה? כלי של עץ
70 ושל אבנים - מדיח, ושל נסרים וכיוצא בהן - מנגבן, ושל
71 גמי - מלשנן כל שנים עשר חדש, או חולטן בחמין או במי
72 זיתים, או מניחן תחת צנור שממימי מקלחין או לתוף מעין
73 שממימי רודפין שתיים עשרה שעות, ואחר כך מטביל את
74 הכלים שצריכין טבילה, ומשתמש בהן בטהרה.

יום שישי כ"ו אדר ב' ה'תשע"א

פרק שנים עשר

77 א. כל דברי הכשר אכלין - דברי קבלה הן. מפי השמועה
78 למדו, שזה שנאמר: וכי יתן מים על זרע - אחד המים
79 ואחד שאר שבעה משקין. והוא שינתן עליהם ברצון
80 בעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע. שדבר ידוע הוא שאין
81 לך זרע שלא בא עליו מים כשהוא מחבר, לא נאמר וכי
82 יתן מים' אלא לאחר שנעקרו האכלין ונתלשו המשקין.
83 ב. כל משקה שנפל על האכל בתחלה ברצון בעלים, אף
84 על פי שאין סופו ברצון, או שהיה סופו ברצון ואין תחלתו
85 ברצון - הכשיר. נפל שלא ברצונו - אינו מכשיר. אפלו
86 כלל הוא פרותיו מפני הספנה או מפני הצרף, והוא אין
87 רצונו שהיה בלולין - הרי אלו לא הכשרו. כיצד? הטמן
88 פרותיו במים מפני הגנבים, או הנותן פרותיו לשבלת הנזר
89 להביאן עמו - אינן מכשרים.

90 ג. משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון - אינן מכשרין.
91 לפיכך, אדם או בלים או פרות שנבללו במשקין ונתלשו
92 שלא ברצון, אף על פי שנגעו אכלין באותן משקין ברצון
93 - לא הכשרו, שהרי אותן המים שלא לרצון נתלשו, וכאלו
94 הן עדין בקרקע שאינן מכשרין. היו המים ששעל האדם ועל

1 לבית הפרס, ואחרים טהורים מקבלין מהן ומולכין לגת.
2 ואם נגעו אלו באלו - טמאין ומטמאין את הענבים.
3 שהאנשים שבבית הפרס טמאין, ומטמאין לאותן שבחוזן
4 ועושין אותן ראשון, והן מטמאין את הענבים, שהרי
5 הכשרו משיצאו חוץ לבית הפרס.

6 ו. המוסק את זיתיו לכבשן או למכרן בשוק - לא הכשרו
7 עד שיפלו עליהן משקין ברצון, כשאר האכלין. וכן המוסק
8 זיתיו לדרך בבית הבד - לא הכשרו עד שתגמר מלאכתן.
9 ומפני מה יכשרו הזיתים שנגמרה מלאכתן? שחזקתן
10 שהכשרו במהל שלהן, שהרי רוצה בקיומו כדי שיהיו נוחין
11 לדרך. אבל קדם שתגמר מלאכתן - אין המהל היוצא מהן
12 מכשיר, מפני שאינו רוצה בקיומו. לפיכך, זיתים שלא
13 נגמרה מלאכתן שנפלו עליהן משקין טמאין - אין טמא
14 אלא מקום מגעם, ככל האכלים שלא הכשרו. נפלו עליהן
15 משקין טמאין אחר שנגמרה מלאכתן - נטמאו בלן;
16 שהמשקין הטמאין מטמאים את המהל שבהן, והמהל
17 מטמא את בלן. שהמהל שיצא מהן אחר גמר מלאכתן
18 חשוב משקה ומתטמא ומכשיר.

19 ז. חבית של זיתים מגלגלים - צריף לנקב החבית כדי
20 שיצא המהל; ואם לא נקב - הרי אלו מכשרין. נקבה
21 וסתמוה שמרים והנם בלולים במהל - אינם מכשרין, מפני
22 שאינן ברצונו, שהרי נקבה.

23 ח. זיתים שמסקן לדרך, מאימתי גמר מלאכתן?
24 משתגמר מסיקתן ויהיו מנחים ומוכנים לדרך. אף על פי
25 שלא נפלו עליהן משקין ולא יצאו מהן משקין, הואיל
26 ונגמרה מלאכתן - הכשרו. אבל קדם שנגמרה מלאכתן, אף
27 על פי שנתמעכו והזיעו ונתחברו במשקיהן - אינן מכשרין.
28 גמר מלמסק זיתיו אבל עתידי לקח זיתים אחרים להוסיף
29 עליהם, אפלו אינו עתיד להוסיף אלא או קב או קבים -
30 לא הכשרו. ואם הערים - הרי אלו מכשרין. גמר מלקח
31 אבל עתיד ללוות ולהוסיף, וארעו אגס או נתעסק במשקה
32 ולא הוסיף - עדין לא נגמרה מלאכתן ואינן מקבלין טמאה,
33 ואפלו זבים ונבות מהלכין עליהם - טהורים.

34 ט. העוטן זיתיו בשני בדים - פיון שגמר אחת מהן הכשרו
35 לקבל טמאה.

36 י. המוסק זיתיו בגליל העליון ועתיד להורידם לגליל
37 התחתון - אין מקבלין טמאה עד שיוורידם לשם. והוא
38 שחשב עליהן קדם שימסק; אבל אחר שימסק - אין
39 המחשבה מועלת, אלא הכשרו. גמר את זיתיו ועתידי
40 למכרן - לא הכשרו. עתיד לחפותן בעלין - הכשרו
41 ומקבלין טמאה.

42 יא. הלוקח מעטן זיתים מן העובד כוכבים, אם יש מוסק
43 על פני האדמה - יעשו בטמאה, שזה בחזקת שגמר. ונאמן
44 עם הארץ לומר: מעטן זה לא גמרתיו.

45 יב. הרוצה לטל מזיתים שלא נגמרה מלאכתן ולדרך - הרי
46 זה נוטל מהן בטמאה ומוליד לבית הבד בטמאה ומכסה
47 השאר בטמאה ואינו חושש, שהרי לא הכשרו כדי שיקבלו
48 טמאה.

מפני שלא הכשרו, שהרי מתוכה נטל ואין רצונו במים
שעליהן. העלם מן המים - הנוגעין בקפה טמאין, שהרי
הכשרו במים שבקפה שנתלשו ברצונו, ושאר כל
התורמוסין שבתוף הקפה טהורין.

שבת קודש כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

פרק שלשה עשר

א. הממלא בקילון - המים הנשארים בקילון הרי הן
תלושין ברצון עד שלשה ימים; אבל אחר שלשה ימים
אינן תלושין ברצון, אלא אם נשאר שם משקה - אינו
מכשיר.

ב. עצים שנפלו עליהן משקין ברצון, וירדו עליהן גשמים
שלא לרצון, אם רבו - הרי כלן שלא לרצון. הוציאן שיירדו
עליהן גשמים, אף על פי שרבו - הרי כלן לרצון. היו רגליו
או רגלי בהמתו קלאות טיט, ועבר בנהר ורחצו: אם שמח
- הרי המים העולין עליהן תלושין ברצון, ואם לאו - אינן
ברצון.

ג. המוריד את הגלגלים ואת כלי הבקר בשעת הקדים
למים כדי שיסתמו הסדקין שבבצץ - הרי המים העולין בהן
תלושין ברצון.

ד. המוריד את הבהמה לשתות - המים העולין בפיה
תלושין ברצון, וברגליה אינן כתלושין ברצון, אלא אם
חשב שיודחו רגליה. ובשעת החרף והדיש - אף שברגליה
תלושין ברצון. הורידה חרש שוטה וקטן, אף על פי שחשב
שיודחו רגליה - המים העולין ברגליה אינן תלושין ברצון;
שיש להן מעשה ואין להן מחשבה.

ה. הטובל במים - הרי כל המים שעל בשרו תלושין
ברצון; אבל העובר במים - כל המים שעל בשרו אינן
תלושין ברצון.

ו. מי ששכל בנהר והיה לפניו נהר אחר ועבר בו - בטלו
השניים את הראשונים, והרי המים שעליו אינן תלושין
ברצון. וכן אם דחהו וחרו לשכרו או לשכר בהמתו - בטלו
המים הראשונים; אבל אם דחהו דרך שחוק - לא בטלו,
אלא הרי המים שעליו תלושין לרצון. טבל בנהר ועלה
וירדו עליו גשמים, אם רבו עליו גשמים - הרי בטלו מים
הראשונים, והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצון.

ז. השט על פני המים - המים הנתזין אינן תלושין ברצון,
והמים העולין עליו תלושין ברצון. אם נתפנן להתזו על
חברו - אף הנתזין תלושין ברצון.

ח. העושה צפור במים - המים הנתזין ואת שבה אינם
תלושין ברצון.

ט. המודד את הבור לידע עמקו - מים העולין בידו ובדבר
שמדד בו תלושין ברצון. ואם מדד רחבו - מים העולין
בידו או בדבר שמדד בו אינן תלושין ברצון. פשט ידו או
רגלו לבור לידע אם יש בו מים - הרי המים העולין בידו
או ברגלו אינן תלושין ברצון. פשטן לידע כמה מים שם
- העולין בהן תלושין ברצון. זרק אבן לבור לידע אם יש

הכלים ועל הפרות תלושין ברצון ונגעו בהן אכלין ברצון
- הכשרו. כיצד? הכופה קערה על הכתל בשביל שתודח
- המים שבה מכשירין, ואם הניח בהן פרות - הכשרו,
מפני שהן תלושין בכלי לדעת. כפאה בשביל שלא ילקה
הכתל - המים שבה אינן כתלושין, ולפיכך אם נתן בה
אכלין - לא הכשרו. נתפנן שיודח הכתל: אם היה כתל בית
- הרי אלו מכשירין; שהתלוש שחברו - לענין הכשר הרי
הוא כתלוש, ונמצאו מים שעל כתל בית זה במים שבבבלים.
ואם היה כתל מערה, שאינו בנזן אלא עצמה של קרקע -
המים שעליה אינן כתלושין מן הקרקע.

ד. השוחה לשתות - הרי המים העולים בשפמו ובפיו
תלושין ברצונו; שדבר ידוע הוא שהשוחה יעלה המים
בפיו ובשפמו, והואיל ושתה ברצונו - הרי אלו נתלשו
ברצון. אבל המים העולים בחטמו ובזקנו ובראשו - אינן
תלושין ברצון.

ה. הממלא את החכית: המים העולים אחריה, ובחבל
שהוא מכונן על צוארה, ובחבל שהוא לצרפה - הרי הן
תלושין ברצון; והמים שבחבל היתר על צרפה - אינן
תלושין ברצון. נתנה תחת הצנור - כל המים שעל גבה
ובחבל אינן תלושין ברצון, לפיכך אין מכשירין.

ו. מי שיירדו עליו גשמים, אפלו היה אב הטמאה - המים
שעליו, אף על פי שיירדו מצד העליון לתחתון, טהורין.
והוא שינתקם מעליו בכל כחו; אבל אם היו שותתין
ויורדים - בשעת פרישתם מתטמאין. ובזמן שהן טהורין -
אינן מכשירין. שהרי אינן תלושין עליו לרצונו; ואם נצר -
הרי אלו לרצון. עמד תחת הצנור להקר או לדוח - הרי זה
לרצון, ואם היה טמא - המים שעליו טמאין.

ז. חכית שהיתה מלאה פרות וירד הדלף לתוכה - הרי זה
יערה המים מעליהן ואינן מכשירין, ואף על פי שרצונו
שיהיו בתוכה עד שיערה המים מעליהן.

ח. ערכה שיירד הדלף לתוכה - המים הנתזין והצפין
מעליה אינן תלושין ברצון. נטלה לשפכה - המים שבתוכה
אינן ברצון. הניחה שיירד הדלף לתוכה - הנתזין והצפין
שבתוכה אינן תלושין ברצון. ואם נטלה לשפכה - הרי אלו
מכשירין, שפיון שלא שפכה במקומה הרי תלשן ברצונו.
ט. המטביל את פליו והמכבס את כסותו במערה: המים
העולין בידי - ברצון, וברגליו - אינן כתלושין ברצון.

י. פרות שנפלו לתוף המים ופשט ידיו ונטלן - לא הכשרו,
ואם חשב שיודחו ידיו - הכשרו במים שבגידיו, שהמים
שבגידיו ושעל הפרות הרי הן כתלושין ברצון.

יא. הנותן פרותיו לתוף המים ברצונו, אם היו מים
שבקרקעות - אינן מכשירין כל זמן שהן במים; הוציאן -
הכשרו במים שעליהן או שעל ידיו, שהרי נתלשו ברצון.
כיצד? צנן או לפת שהוא בתוף המערה - נדה מדיחתו
שם והוא טהור; העלתהו כל שהוא מן המים - נטמא
במגעו.

יב. קפה שהיא מלאה תורמוסין ונתונה לתוף המערה -
מושיט ידו הטמא ונוטל תורמוסין מתוכה והן טהורין,

- 1 בו מים - מים הנתזין אינן בְּרָצוֹן, וְשֶׁעַל הָאֶבֶן אֵינָן
2 תְּלוּשִׁין.
- 3 י. החובט על השלח חוץ למים - הנתזין ממנו תלושין
4 בְּרָצוֹן, שְׁהָרִי רָצוֹנוֹ שֵׁיִצְאוּ. חבט עליו והוא בתוף המים -
5 אינן תלושין בְּרָצוֹן.
- 6 יא. המים העולין בספינה ובקעקל ובמשוטות - אינן
7 תלושין בְּרָצוֹן; ובמזודות ובקשתות ובמקמורות - אינם
8 תלושין בְּרָצוֹן; ואם נצר - תלושין בְּרָצוֹן. וכן המים שעל
9 הקסיה של שלחנות ועל השיפה של לבנים - אינן בְּרָצוֹן;
10 ואם נצר - הרי אלו בְּרָצוֹן.
- 11 יב. המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה, המוציא מסמר
12 לגשמים לצרפו, המניח את האוד בגשמים לעשותו פהם -
13 הרי המים שעליהן תלושין בְּרָצוֹן; אכל המוציא את
14 המסמר ואת האוד לגשמים לכבותן - אין המים שעליהן
15 תלושין בְּרָצוֹן.
- 16 יג. שלשל את המשלת לבור להעלות בה כלי או קיתון,
17 שלשל את הכלכלה לבור כדי שתשב עליה התרנגלת - אין
18 המים שעליה תלושין בְּרָצוֹן.
- 19 יד. הממחק את הכרשה להסיר המים שעליה, והסוחט
20 שָׁעָרוֹ בכסותו - המים היוצאין תלושין בְּרָצוֹן, והנשאֵרין
21 אינן תלושין בְּרָצוֹן, מפני שרצונו שייצאו מכלן. וכרשה
- 22 עֲצָמָה הַכְּשָׁרָה, שֶׁבִשְׁעַת פְּרִישְׁתָּהּ מְכַשְׁרִין. ואם נתק המים
23 מְעַלְיָה בְּכָל כָּחוֹ - לא הַכְּשָׁרָה.
- 24 טו. המרעיד את האילן להשיר ממנו אֶבְלִין או להשיר
25 טְמָאָה - המים הנתזין ממנו אינן תלושין בְּרָצוֹן. הרעידו
26 להשיר ממנו משקין - היוצאין הרי הן תלושין; והנשאֵרין
27 בו, אף על פי ששָׁשְׂרוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן,
28 מפני שהוא מתכפן שֵׁיִצְאוּ מִכָּלּוֹ. וכן אם נתזו על המחברין
29 - אינן תלושין בְּרָצוֹן.
- 30 טז. המרעיד את האילן ונפל על חברו, או סכה ונפלה על
31 חֲבֵרָתָהּ, ונתחיתהן זרעים וירקות מחברים לקרקע, ונפלו
32 המים על הפרות המחברין שנתחיתהן - אותן המים
33 שֶׁבְּרָעִים וְשֶׁבְּיִרְקוֹת אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן.
- 34 יז. שמרים של תרומה שנתן עליהן מים - כִּבְרַב בָּאֲרָנוֹ
35 בתרומות שהראשון והשני אסור לזרים; וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק
36 הַבַּיִת - אף השלישי אסור; וְשֶׁל קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ - לְעוֹלָם
37 אָסוּר; וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַיָּדָאִי - ראשון בכלד אסור. כִּשֵׁם
38 שֶׁאֲמָרוּ לְעִנְנֵי אֲסוּרֵן, כִּף אֲמָרוּ לְעִנְנֵי הַכֶּשֶׁן. כְּגוֹן שֶׁנִּתְמַדּוּ
39 מֵאֲלִיָּהֶן וְהִנְיָה בְּהֵמָה שֹׁתֶה רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן. שָׂאֵם הָיָה
40 הָאָדָם הוּא שֶׁמְסִיר הַמַּיִם הָרֹאשׁוֹנִים, אֵף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲלִיָּהֶן
41 נָפְלוּ - כִּיֵּן שֶׁחֲשָׁבֵן וְהַקִּפִּיד עֲלֵיהֶן מְכַשְׁרִין.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"א-כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

- 42 יום ראשון כ"א אדר ב' ה'תשע"א
- 43 מצות עשה קפז. מצות לא תעשה מט.
- 44 מצות עשה קפח. קפט. מצות לא תעשה נט.
- 45 המְצוּהָ הַקַּפ"ז — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַרְגַּ שְׁבָעָה
46 עֲמִמִּין ("החתי, האמורי, הכנעני, הפריזי, החיוי,
47 היבוסי, הגרגשי") וְלֹאֲבָדָם, כִּיֵּן שֶׁהֵם הָיוּ עֶקֶר
48 עֲבוּדָה זָרָה וְיִסוּדָה הָרֹאשׁוֹן. וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
49 "כִּי־הִחַרְם תִּחְרִימֵם" (דברים כ, יז). וְכֹאֵר לָנוּ
50 בְּכַתוּבִים רַבִּים, שֶׁטַעַם הַדְּבָר: כִּדִּי שֶׁלֹּא נִלְמַד
51 מִכְּפִירְתֵם. וְרַבִּים הַכְּתוּבִים הַמְזַרְזִים וּמְחַזְקִים
52 לְהִרְגֵם, וּמִלְחָמָתָם מִלְחָמַת מְצוּהָ. וְאוּלַי יִחְשׁוּב
53 מִיִּשְׁהוּ שֶׁזוּ מְצוּהָ שֶׁאֵינָה נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת, כִּיֵּן
54 שֶׁשְׁבָעָה עֲמִמִּין כִּבְרַב אָבְדוּ; אֲךָ זֹאת לֹא יִחְשׁוּב
55 אֶלָּא מִי שֶׁלֹּא הִבִּין עִנְיָן נוֹהֵג לְדוֹרוֹת וְאֵינוֹ נוֹהֵג
56 לְדוֹרוֹת, וְהוּא: שֶׁעִנְיָן שֶׁנִּסְתַּמֵּם עִם הַשְּׂגָת מִטְרָתוֹ,
57 בְּלִי שִׁיָּהָא אוֹתוֹ הַדְּבָר קָשׁוּר בְּזִמְן מְסִים — אֵין
58 אוֹמְרִים עָלָיו "אֵינוֹ נוֹהֵג לְדוֹרוֹת", לְפִי שֶׁהוּא נוֹהֵג
- 59 בְּכַל־דּוֹר שָׁבוּ נִמְצְאוּ אֲפָשְׁרוֹת לְאוֹתוֹ הַדְּבָר. הֲלֹא
60 תִּרְאֶה, אִם יֹאבֵד ה' אֶת־זֶרַע עֲמֶלְק בְּכָל־לוֹתוֹ
61 וְיִשְׁמִידֵנוּ עַד סוֹפוֹ — כְּמוֹ שִׁיָּהָה בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ,
62 כְּמוֹ שֶׁהַבְּטִיחַ יִתְעַלֶּה: "כִּי־מַחָה אֶמְחֶה אֶת־זֶכְרְ
63 עֲמֶלְק וְגו'" (שמות יז, יד) — הָאֵם נֹאמַר אִזְ שָׁזָה
64 שֶׁנֹּאמַר "תִּמְחָה אֶת־זֶכְרְ עֲמֶלְק" (דברים כה, יט)
65 אֵינוֹ נוֹהֵג לְדוֹרוֹת?! כִּף אֵין לֹמַר, אֶלָּא הוּא נוֹהֵג
66 בְּכַל־דּוֹר וְדוֹר. וְכַל־עוֹד יִמְצָא זֶרַע עֲמֶלְק מְצוּהָ
67 לְהַכְרִיתוֹ. וְכִף הִרְיָגַת שְׁבָעָה עֲמִמִּין וְלֹאֲבָדָם הוּא
68 צּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בוֹ — וְהִיא מִלְחָמַת מְצוּהָ. וְאֵנְחָנוּ
69 מְצוּיִם לְשִׁרְשָׁם (לעקרם מהשורש) וְלִרְדָּפָם בְּכָל־
70 דוֹר וְדוֹר עַד שִׁיִּשְׁמְדוּ, עַד הָאֲחֵרוֹן, וְכִף עֲשִׂינוּ, עַד
71 שֶׁנִּשְׁלְמָה הַשְּׁמִדָתָם עַל־יְדֵי דוֹד, וְנִתְפָּזְרָה הַשְּׂאֲרִית
72 וְנִטְמָעָה בֵּין הָאֲמוֹת עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאָר בָּהֶם שְׂרָשׁ.
73 אוּלָם עַל־יְדֵי זֶה שֶׁכִּבְרַב כָּלוּ, לֹא תִהְיֶה הַמְצוּהָ
74 שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִרְגֵם מְצוּהָ שֶׁאֵינָה נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת,
75 כִּשֵׁם שֶׁלֹּא נֹאמַר בְּמִלְחָמַת עֲמֶלְק שֶׁאֵינָה נוֹהֶגֶת

40 אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עֲמֶלְךָ" (דברים כה, יז). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי
 41 (סוף פרשת כי תצא): "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ
 42 עֲמֶלְךָ — בַּפֶּה, לֹא תִשְׁכַּח — בְּלִבְךָ. כְּלוּמַר:
 43 אֲמֹר דְּבָרִים בְּפִיךָ שִׁיבִיאוּ בְּנֵי אָדָם לְכֹף, שְׁלֹא
 44 תִסּוּר שְׁנֵאתוֹ מִן-הַלֵּב. וּלְשׁוֹן סִפְרָא (ריש פרשת
 45 בחוקותי): "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עֲמֶלְךָ, יְכוּל
 46 בְּלִבְכֶּךָ? כִּשְׁהוּא אֹמֵר שְׁלֹא תִשְׁכַּח, הֲרֵי שִׁכַּחַת
 47 הַלֵּב אֲמֹרָה; הֵא מָה אֲנִי מְקַיֵּם זְכוֹר? — שִׁתְּהֵא
 48 שׁוֹנָה (אומר) בְּפִיךָ". הֲלֹא תִרְאֶה, אֵיךְ עָשָׂה
 49 שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא, כְּשֶׁבֵא לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ: שֶׁהוּא זָכַר
 50 תְּחִלָּה, וְאַחֲרֵי-כֵן צִוָּה לְהִרְגֹם, וְהוּא אָמַר: "פִּקְדֹתַי
 51 אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה עֲמֶלְךָ לְיִשְׂרָאֵל" (שמואל-א טו, ב).
 52 הַמִּצְוָה הַנ"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְשַׁכּוֹחַ אֶת
 53 אֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ זֶרַע עֲמֶלְךָ, וְאֲשֶׁר קִדְמוֹנוּ בְּרַע.
 54 וּכְבָר בְּאַרְנוּ בְּמִצְוָה קפ"ט מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שְׁזִכִּירַת
 55 מֵה שֶׁעָשָׂה לָנוּ זֶרַע עֲמֶלְךָ וְחִדּוּשׁ הָאֵיבָה לוֹ —
 56 הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכֹף מְזַהְרִים אָנוּ מִלְהַשְׁלִיךְ דָּבָר
 57 זֶה מִלְּבַנּוּ וּמִלְשַׁכּוֹחוֹ — וְהִיא מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה,
 58 וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה: "לֹא תִשְׁכַּח" (דברים כה, יט),
 59 וּבְסִפְרֵי (סוף פרשת תצא שם): "זְכוֹר" — בַּפֶּה;
 60 "לֹא תִשְׁכַּח" — בְּלִבְךָ, כְּלוּמַר: אַל תִּשְׁלִיךְ אֵיבָתוֹ
 61 וְאֵל תִּסְיַרְנָה מִלְּבָבְךָ.

יום שני כ"ב אדר ב' ה'תשע"א

62 מצות לא תעשה מו. מצות עשה קצ.
 63 מצות לא תעשה נו. נז. מצות עשה קצב. קצג.
 64 הַמִּצְוָה הַמ"ו — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ שֶׁלְעוֹלָם לֹא
 65 לְגוֹר בְּאַרְץ מִצְרַיִם, כְּדִי שְׁלֹא נִלְמַד כְּפִירְתֶּם וְשְׁלֹא
 66 נִנְהַג כְּמִנְהַגֵּיהֶם הַמְּגַנְיִים לְדַעַת הַתּוֹרָה, וְהוּא אָמַר
 67 וְתַעֲלֶה: "לֹא תִסְפוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד" (דברים
 68 יז, טז). וּכְבָר נִכְפַּל הֵלְאוּ בְּעִנְיָן זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים,
 69 אָמַר (ירושלמי סוכה פרק ד הלכה א): בְּשִׁלְשָׁה
 70 מְקוֹמוֹת הִזְהִירָה תּוֹרָה אֶת-יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לָשׁוּב
 71 לְמִצְרַיִם, וּבְשִׁלְשָׁה חִזְרוּ לְמִצְרַיִם וּבְשִׁלְשֹׁתָן נִעְנְשׂוּ.
 72 שְׁלֹשֶׁת הַמְּקוֹמוֹת — אֶחָד מֵהֶם הוּא שֶׁהִזְכַּרְנוּ;
 73 וְהַשְּׁנַיִ — אָמַר: "בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא-
 74 תִסִּיף עוֹד לְרֵאתָה" (שם כה, טח); וְהַשְּׁלִישִׁי —
 75 אָמַר: "כִּי אֲשֶׁר רֵאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ
 76 לְרֵאתֶם עוֹד עַד-עוֹלָם" (שמות יד, יג) וְאַף-עַל-פִּי
 77 שֶׁשָּׂטַח הִלְשׁוֹן שֶׁהוּא סְפוּר, כֹּא לָנוּ בְּקַבְלָה שֶׁהוּא

1 לְדוֹרוֹת, אֲפִלוּ אַחַר הַשְּׁמֵדָתָם וְהַכְּרַתָּתָם, כִּי מִצְוָה
 2 זוֹ אֵינָה קְשׁוּרָה בְּזִמְנָן וְלֹא בְּמִקּוֹם מִיָּחָד כְּמוֹ
 3 הַמִּצְוֹת הַמִּיָּחָדוֹת לַמְּדַבֵּר אוֹ לְמִצְרַיִם, אֲלֵא הִיא
 4 קְשׁוּרָה בְּמִי שֶׁמִּצְוִיָּם עָלָיו, וְכֹל-עוֹד יִהְיֶה בְּנִמְצָא
 5 (אפילו אילו היו קיימים היום) מְקַיֵּמִים בּוֹ אוֹתוֹ
 6 הַצְּוִי. וּבְכָלֵל רֵאוּי לָךְ לְהִבִּין וְלְהִתְבּוֹנֵן בְּהַבְדִּיל בֵּין
 7 הַמִּצְוָה וּבֵין הַדְּבָר שֶׁנִּצְטַוָּה עָלָיו. כִּי יֵשׁ שֶׁהַמִּצְוָה
 8 נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת, אֲלֵא שֶׁהַדְּבָר שֶׁנִּצְטַוָּה עָלָיו כְּבָר
 9 נִעְדַר בְּדוֹר מִן-הַדּוֹרוֹת; אִךְ לֹא בְּהַעֲדֵר הַדְּבָר
 10 שֶׁנִּצְטַוָּה עָלָיו תִּהְיֶה הַמִּצְוָה לֹאֵינָה נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת
 11 אֲבָל תִּהְיֶה אֵינָה נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת אִם הָיָה הַדְּבָר
 12 לְהַפֵּךְ וְהוּא: שִׁיחָא דְבָר מְסִיָּם מִצְוִי בְּמִצְבַּב מְסִיָּם,
 13 וְהָיָה חֵיב לַעֲשׂוֹת בּוֹ מִעֲשֵׂה אֶחָד, אוֹ דִין אֶחָד
 14 וּבְזִמְנָן מְסִיָּם — וְהַיּוֹם אֵינּוּ חוֹבָה, אִף-עַל-פִּי
 15 שְׁאוֹתוֹ הַדְּבָר מִצְוִי בְּאוֹתוֹ הַמִּצְבַּב, כְּגוֹן: לוֹי זֶקֶן
 16 שֶׁהָיָה פְּסוּל בְּמִדְּבָר וְהוּא כָּשֵׁר אֲצֻלְנוּ הַיּוֹם. כְּמוֹ
 17 שֶׁנִּתְּבָאָר בְּמִקּוֹמוֹ (חולין כד.). וְהִבֵּן כָּלֵל זֶה וְדַעְהוּ.
 18 הַמִּצְוָה הַמ"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ שְׁלֹא לְהַחֲיוֹת
 19 אָדָם מִשְׁבַּעַה עֲמִמִּין, כְּדִי שְׁלֹא יִקְלְקְלוּ אֶת בְּנֵי-
 20 אָדָם וְיִטְעוּם בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה:
 21 "לֹא תַחֲיֶה כָּל-נַשְׁמָה" (שם כ, טז). וְתִהְיֶה הִרְיָגְתֶּם
 22 מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִצְוָה קפז. וְהַעוֹבֵר
 23 וְאֵינוֹ הוֹרֵג מֵהֶם — אֶת-שְׁאֵפְשֵׁר לוֹ לְהִרְגּוֹ —
 24 הֲרֵי זֶה עֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה.
 25 הַמִּצְוָה הַקפ"ח — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לְהַכְרִית זֶרַע
 26 עֲמֶלְךָ בְּלִבָּד מִכָּל-שְׂאֵר זֶרַע עֲשׂוֹ, זְכָרִים וּנְקִיבוֹת,
 27 קֶטָן וְגָדוֹל, וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה: "תִּמְחָה אֶת-זְכוֹר
 28 עֲמֶלְךָ" (שמות יז, יד) וּכְבָר הִזְכַּרְנוּ מִקֶּדֶם (מצות
 29 עשה כ, וקע"ג) אָמַרְם (סנהדרין כ:): "שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
 30 נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת כְּנִיסַתָּם לְאַרְץ: לְמַנּוֹת לְהֶם
 31 מִלֶּךְ, וְלִבְנוֹת לְהֶם בֵּית-הַבְּחִירָה, וְלְהַכְרִית וְיָרְעוּ
 32 שֶׁל עֲמֶלְךָ". וְגַם מִלְחַמַת עֲמֶלְךָ הִיא מִלְחַמַת
 33 מִצְוָה. וּכְבָר נִתְּבָאָרוּ דִּינֵיהָ בְּפָרָק ח' מְסוּטָה (מד:).
 34 הַמִּצְוָה הַקפ"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לְזַכּוֹר אֶת
 35 אֲשֶׁר-עָשָׂה לָנוּ עֲמֶלְךָ, שֶׁקֶדֶם אוֹתָנוּ בְּרַע, שְׁנֵאמַר
 36 אֶת-זֶה בְּכָל-זִמְנָן וְזִמְנָן וְנַעֲוֵר אֶת-הַנִּפְשׁוֹת בְּדְבָרִים
 37 לְהִלָּחֵם בּוֹ, שֶׁנִּקְרָא אֶת בְּנֵי-הָאָדָם לְשִׁנְאוֹ, כְּדִי
 38 שְׁלֹא יִשְׁכַּח הַדְּבָר וְלֹא תִחַלֵּשׁ שְׁנֵאתוֹ וְלֹא תִמְעַט
 39 בְּנִפְשׁוֹת בְּמִשְׁפַּח הַזִּמְנָן; וְזֶה אָמַר וְתַעֲלֶה: "זְכוֹר אֶת

39: שְׁלֹמֶם וְטַבְתֶּם (שם כג, ז). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (שם):
 40 "מִכָּלל שְׁנֵאמַר: כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ
 41 וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם (שם כ, י) יָכוֹל אַף כָּאֵן?
 42 (בעמון ומואב) תִּלְמֹד לֹמַר: "לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלֹמֶם
 43 וְטַבְתֶּם". מִכָּלל שְׁנֵאמַר: ("לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדוֹנָיו
 44 .. עִמָּךְ יִישַׁב) בְּטוֹב לוֹ" (שם כג, יז) יָכוֹל אַף כָּאֵן
 45 (בעמוני ומואבי), תִּלְמֹד לֹמַר: ("לֹא תִדְרוֹשׁ
 46 שְׁלֹמֶם") "וְטַבְתֶּם, כָּל־יָמֶיךָ לְעוֹלָם" (שם, ז).

47 הַמְצָוָה הַנ"ז — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּכָרוֹת
 48 אֵילָנוֹת מֵאֲכָל בְּשַׁעַת הַמְצָוֹר עַל עִיר כְּדִי לְהִצִּיק
 49 לְאֲנָשֶׁיהָ וּלְהִכָּאִיב לָבָם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא־
 50 תִשְׁחִית אֶת־עֵצָה — וְאֵתוֹ לֹא תִכְרֹת" (שם כ, ט).
 51 וְכֵן נִכְנַסְתָּ כָּל־הַשְּׁחִתָּה בְּכָלל לָאוּ זֶה, כְּגוֹן מִי
 52 שִׁישְׂרוּף בְּגַד לְבַטְלָה אוּ יִשְׁבּוֹר כְּלִי לְבַטְלָה —
 53 הָרִי זֶה עוֹבֵר מִשּׁוֹם "לֹא־תִשְׁחִית" וְלוֹקָה וּבִסּוּף
 54 מִכּוֹת (כב). נִתְבָּאֵר, שֶׁקּוֹצֵץ אֵילָנוֹת טוֹבוֹת —
 55 לוֹקָה. אָמְרוּ: וְאֲזִהְרָתָה מִהֶכָּא: "מִמָּנוּ תֹאכַל וְאֵתוֹ
 56 לֹא תִכְרֹת" וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מְצָוָה זוֹ בְּפֶרֶק ב'
 57 מִבְּבָא בִּתְרָא (כו).

58 הַמְצָוָה הַקצ"ב — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ שֶׁבְּזִמְן שִׁיִּצְאוּ
 59 מִחֲנוֹתֵינוּ לְמִלְחָמָה נִכְיִן דְּרָךְ מִחוּץ לְמַחֲנֵה שְׁבוּ
 60 יָפְנוּ, וְלֹא יַעֲשֶׂה כָּל־אִישׁ צְרִכּוֹ בְּכָל־מְקוֹם (על פני
 61 הַשָּׂדֶה) וּבֵינָן הָאֲהֲלִים — כְּדִרְךָ שֶׁעוֹשִׂים הָאֲמוֹת
 62 — וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְיָד תִּהְיֶה לָּךְ מִחוּץ
 63 לְמַחֲנֵה וְגו'" (שם כג, יג). וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פִּרְשֵׁת
 64 תַּצֵּא): "אֵין יָד אֱלָא מְקוֹם, שְׁנֵאמַר: וְהִנֵּה מְצִיב
 65 לוֹ יָד" (שְׁמוּאֵל־א טו, יב).

66 הַמְצָוָה הַקצ"ג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ שִׁיְהִי כָּלִי
 67 הַחֲפִירָה תְּלוּי עִם כָּלִי הַמִּלְחָמָה לְכָל־אֲנָשֵׁי הַמַּחֲנֵה
 68 כְּדִי לְחַפּוֹר בּוֹ מְקוֹם שִׁיִּפְנֶה שֵׁם בְּדִרְךָ הַמוֹכְנָה
 69 לְכָף, וּיִכְסֶה אֶת־הַצּוֹאָה אַחַר שִׁיִּפְנֶה, כְּדִי שֶׁלֹּא
 70 תִּרְאֶה הַצּוֹאָה עַל פְּנֵי הָאָרֶץ בְּמַחֲנֵה הַמִּלְחָמָה
 71 דּוֹקָא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּתַחֲלַת הַפִּרְשָׁה: "כִּי־תִצָּא
 72 מִחֲנֵה עַל אֵיבָךְ" (דְּבָרִים כג, י). וּלְשׁוֹן צְוִי זֶה הוּא
 73 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לָּךְ עַל־אֲזִנְךָ" (שם, יד).
 74 וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פִּרְשֵׁת כִּי־תִצָּא): "אֵין אֲזִנְךָ אֱלָא
 75 מְקוֹם זִיּוֹנְךָ" (כְּלִי מִלְחָמָה — וְצִרִיךְ הֵיטֵד לְהִיּוֹת "עַל
 76 אֲזִנְךָ").

1 לָאוּ. וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּסוּף גְּמָרָא סְבָה (נא): שְׁגַם
 2 אֲלֶכְסַנְדְּרִיא הִיא מִכָּלל הָאָרֶץ שְׁאָסוּר לְדוֹר בָּהּ,
 3 וּמִיָּם אֲלֶכְסַנְדְּרִיא מוֹדְדִים חָבַל אָרֶץ (חִלְקַת־אֲדָמָה)
 4 בְּאֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת פִּרְסָה וְרַחֵב אַרְבַּע מֵאוֹת פִּרְסָה,
 5 וְזוּהִי כָּל־אָרֶץ מְצָרִים שְׁאָסוּר לְדוֹר בָּהּ. אֲבָל מִתָּר
 6 לְעֵבֶר בָּהּ לְשֵׁם מִסְחָר אוּ כְּדִי לְעֵבֶר לְאָרֶץ אַחֲרֵת.
 7 וּכְפִרוֹשׁ אָמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִּי (סַנְהֶדְרִין סוּף פֶּרֶק י):
 8 לִישִׁיבָה אִי אֵתָה חוֹזֵר, אֲבָל אֵתָה חוֹזֵר לְסַחֲרָה
 9 וּלְפִרְקָמְטִיא וּלְכַבוּשׁ הָאָרֶץ.

10 הַמְצָוָה הַמְשַׁלְּמָה מֵאָה וְתִשְׁעִים — הַצְּוִי
 11 שֶׁנִּצְטַוְנוּ (לְנַהוּג כְּמַה פִּרְטֵי דִינִים) בְּמִלְחָמַת שְׂאָר
 12 הָאֲמוֹת, וְהִיא הַנִּקְרָאת: מִלְחָמַת רְשׁוֹת. שְׁפָן
 13 נִצְטַוְנוּ שֶׁאִם נִלְחַם עִמָּהֶם, נִכְרוֹת עִמָּהֶם בְּרִית עַל
 14 נַפְשָׁם בְּלִבָּד (שֶׁלֹּא נַהֲרָגִם); אִם יִשְׁלִימוּ עִמָּנוּ
 15 וְיִמְסְרוּ לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ, אָז נִטִּיל עָלֵיהֶם תְּשֻׁלוֹם
 16 מִסִּים וְעִבְדוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "יִהְיֶה לָּךְ לְמַס
 17 וְעִבְדוּךָ" (דְּבָרִים כ, יא). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פִּרְשֵׁת שׁוֹפְטִים
 18 שִׁם): "אָמְרוּ: מְקַבְּלִין אָנוּ עָלֵינוּ מִסִּים וְלֹא
 19 שְׁעִבּוּד, שְׁעִבּוּד וְלֹא מִסִּים — אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם
 20 עַד שִׁיִּקְבְּלוּ עָלֵיהֶם זֶה וְזוֹ". וְהוּא: שִׁיתָנוּ דְּבָר
 21 קְבוּעַ כָּל־שָׁנָה, כְּפִי שִׁיִּקְבַּע הַמֶּלֶךְ בְּעַת הַהִיא וְיִהְיֶה
 22 נִכְנָעִים וּנְתוּנִים בְּמִוֶּרְאָה וְשִׁפְלוּת, וְזֶהוּ עֲנִין
 23 הַשְּׁעִבּוּד. אֲבָל אִם לֹא יִשְׁלִימוּ אִתָּנוּ — נִצְטַוְנוּ
 24 לְהַרוֹג כָּל־זָכָר בְּעִיר, קֶטַן וְגָדוֹל, וְלִקְחַת כָּל־שְׁלָלָה
 25 וְכָל־הַנְּשִׂים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאִם־לֹא תִשְׁלִים
 26 עִמָּךְ וְגו'" (שם, יב). וְכָל־זֶה (שֶׁאִם לֹא הִשְׁלִימוּ אִין
 27 הוֹרִיגִין אֶת כּוֹלֶם) הוּא דִּין מִלְחָמַת הָרְשׁוֹת. וּכְבָר
 28 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מְצָוָה זוֹ בְּפֶרֶק ח' מִסוּטָה (מִד):
 29 וּבְפֶרֶק ב' מִסְנֵה־דְרִין (כ).

30 הַמְצָוָה הַנ"ו — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ שֶׁלֹּא לְקִרְא
 31 שְׁלוֹם לְעַמּוֹן וּמוֹאָב לְעוֹלָם, וְהוּא שֶׁה' צְוִנוּ
 32 שֶׁבְּצוּרְנוּ עַל הָעָרִים נִשְׁלַח לְאֲנָשֶׁיהֶן לְפָנֵינוּ
 33 הַמִּלְחָמָה שִׁיִּכְנְעוּ וּנְבַקֵּשׁ מֵהֶם שִׁיִּשְׁלִימוּ אִתָּנוּ; אִם
 34 יִמְסְרוּ לָנוּ אֶת־הָעִיר, אָסוּר לָנוּ לְהִלָּחֵם בָּם
 35 וּלְהַרְגֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמַצָּוָה ק"ץ מִמְצוֹת עֲשֵׂה
 36 — חוּץ מִעַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁאֵין נוֹהֲגִים עִמָּהֶם מְנַהֵג
 37 זֶה; אֲלָא הִזְהַרְנוּ ה' מְלַהֲקָדִים לָהֶם שְׁלוֹם
 38 וּמְלַבְּקֵשׁ שִׁיִּכְנְעוּ. וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תִדְרֹשׁ

יום שלישי כ"ג אדר ב' ה'תשע"א

1 העבודות לא למלחמה ולא לזולתה, אלא נפטרנו
 2 במשך כל השנה מחובות הגורמים להעדרו
 3 מביתו, והוא אמרו יתעלה: "ולא יעבר עליו לכל-
 4 דבר" (שם). ולשון גמרא סוטה (מד.): "לא יצא
 5 בצבא" (שם) יכול בצבא הוא בלא יצא, אבל יתקן
 6 כלי זין ויספק מים ומזון — תלמוד לומר:
 7 'ולא יעבר עליו לכל-דבר, עליו הוא דאין אפה
 8 מעביר אבל אפה מעביר על אחרים (שאר הפטורים
 9 מהמלחמה, הבונה בית וכו'), וכי מאחר דנפקא לי
 10 (שאני לומדו) מ"לא יעבר עליו לכל-דבר", "לא
 11 יצא בצבא" למה לי? לעבר עליו בשני לאוין".
 12 וכבר בארנו בכלל התשיעי שלא כל-מה שחייבים
 13 עליו בשני לאוין יהיה שתי מצוות. ודע שגם החתן
 14 עצמו (בנוסף לאזהרה המוטלת על הממונים על
 15 הגיוס והפטור לצבא) מזהר מלצאת מביתו, כלומר:
 16 לנסע — כל-השנה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 17 בפירק ח' מסוטה (שם).
 18 המצוה הנ"ח — האזהרה שהזרנו מלירוא את-
 19 הכופרים בשעת המלחמה ומלערוץ (לפחד)
 20 מפניהם, אלא חובה להתאמץ ולהתחזק ולעמוד
 21 בנגד העם האחר (האויב). וכל-הנסוג ופונה לאחור
 22 — הרי זה עבר על לא-תעשה, והוא אמרו: "לא
 23 תערץ מפניהם" (שם ז, כא). וכפל את-הלאו ואמר:
 24 "לא תיראום" (שם ג, כב). וכפל את-הצווי בענין
 25 זה הרבה, כלומר: שלא לערוץ ושללא לפנות
 26 לאחור בשעת המלחמה לפי שבמצב זה אפשר
 27 לקיים את דבר האמת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 28 בפירק ח' מסוטה (מב).
 29 המצוה הרכ"א — הצווי שנצטוינו בדין יפת תאר,
 30 והוא אמרו יתעלה: ("כי תצא למלחמה...") "ויראת
 31 בשביה אשת יפת-תאר" (שם כא, יא) וכבר נתבאר
 32 דיני מצוה זו בריש קדושין (כא).
 33 המצוה הרס"ג — האזהרה שהזרנו מלמכור
 34 אשת יפת-תאר אחרי בעילתה באותה הפעם שבא
 35 עליה בשעת כפוש העיר, כמו שנתבאר במקומו,
 36 והוא אמרו יתעלה: "נקי יהיה לביתו שנה אחת
 37 ושמח את-אשתו אשר-לקח" (שם כד, ה). וכבר
 38 נתבאר דיני מצוה זו בפירק ח' מסוטה (מג).
 39 המצוה השי"א — האזהרה שהזרנו מלהוציא
 40 את-החתן מביתו במשך שנה לשום עבודה מן-

1 מצות עשה קצא. ריד.
 2 מצות לא תעשה שיא. נח.
 3 מצות עשה רכא. מצות לא תעשה רסג. רסד.
 4 המצוה הקצ"א — הצווי שנצטוינו למנות כהן
 5 שיוכיח (יטיף וינאם) לפני העם את-תוכחת
 6 המלחמה ("שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה
 7 וגו'" — דברים כ, ג), ויחזיר מי שאינו ראוי שילחם,
 8 הן מפני חלשתו, הן מפני שמחשבותיו תלויות
 9 בדבר הגורם לו חסר גישה למלחמה — והם
 10 שלשת הדברים שבאר הכתוב (בית, כרם, אשה) —
 11 ורק אחר-כך מתחילים במלחמה. וכהן זה נקרא:
 12 'משוח-מלחמה'. ויאמר בתוכחתו כלשון הנזכר
 13 בתורה, ויוסיף בענין זה דברים המעודדים את-
 14 העם למלחמה ומביאים אותם למסור את-נפשם
 15 על נצחון דת ה', ועל הנקמה בסבלים המקלקלים
 16 את-סדר הישוב, והוא אמרו יתעלה: "והיה
 17 בקרבכם אל-המלחמה ונגש הכהן" (שם, ב). אחר-
 18 כך יצוה להכריז בשורות הצבא להחזיר רפי
 19 הלבב, וכל-מי שבנה ולא ישב או נטע ולא אכל,
 20 או ארש ולא כנס כמו שבאר הכתוב, והוא אמרו:
 21 "ודברו השטרים" (שם, ה). אמרו בגמרא (סוטה
 22 מג.):
 23 "ודברו השטרים — כהן מדבר ושומר
 24 משמיע". וכל-זה, כלומר: תוכחת משוח-מלחמה
 25 וההכרזה בערכי המלחמה אינו חובה אלא
 26 במלחמת הרשות ובה נהג דין זה; אבל מלחמת
 27 מצוה — אין בה שום דבר מפל-זה, לא תוכחה
 28 ("שמע ישראל וגו'") ולא הכרזה (להחזיר שלושה
 29 סוגים שבמקרא), כמו שנתבאר בפירק ח' מסוטה
 30 (מד). ושם נתבאר דיני מצוה זו.
 31 המצוה הרי"ד — הצווי שנצטוינו שיתיחד החתן
 32 לאשתו שנה שלמה, ולא ילך בה למסעות ולא יצא
 33 לצבא כפוש, ולא יתחייב בכל-הדומה לזה — אלא
 34 ישמח עמה שנה תמימה מיום שפנסה (נשאה),
 35 והוא אמרו יתעלה: "נקי יהיה לביתו שנה אחת
 36 ושמח את-אשתו אשר-לקח" (שם כד, ה). וכבר
 37 נתבאר דיני מצוה זו בפירק ח' מסוטה (מג).
 38 המצוה השי"א — האזהרה שהזרנו מלהוציא
 39 את-החתן מביתו במשך שנה לשום עבודה מן-

37 מן-המצוות, אלא למנותן בלבד. ואם אמנם אפרש
 38 מהן משהו בשעת הזכרתן, הרי אפרשנו על דרך
 39 פרוש השם (לצורך הסברת "שם" — מהות המצווה
 40 — אך לא כדי לפרט הלכותיה), כדי שינדע מה הוא
 41 העשה או הלאו הזה, וילאזה דבר נתן השם הזה.
 42 וכשתשג ידיעת מנינן על פי ראיות מן-החבור
 43 הזה, אז אזכירן בדרך סתם בראש אותו החבור
 44 הכולל (בפתיחת ספר "משנה תורה") במה שזכרנו
 45 (כמו שהזכרנו לעיל).

הפְּלָלִים (שורשים)

46 ואני עתה מתחיל בזכרון הפְּלָלִים שראוי לסמוך
 47 עליהם במנין המצוות, והם ארבעה עשר
 48 פְּלָלִים. אף אקדים [ואמר] שפְּלָל המצוות שכולל
 49 ספר התורה, שצננו השם בהן — הן שש מאות
 50 ושלוש עשרה מצוות, מהן — מצוות עשה רמ"ח,
 51 כמנין אברי גוף האדם; ומהן — מצוות לא-תעשה
 52 שס"ה, והן כמנין ימות החמה (שנת השמש). ומנין
 53 זה נזכר בלשון התלמוד בסוף גמרא מכות (כג):
 54 אמרו: שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו
 55 למשה בסיני: שס"ה כנגד ימות החמה, ורמ"ח
 56 כנגד אבריו של אדם. ועוד אמרו (תנחומא פרשת
 57 תצא) על דרך הדרש על שמצוות עשה כמנין
 58 האברים, כלומר: כל-אבר ואבר אומר לו לאדם:
 59 עשה בי מצוה; ושמצוות לא-תעשה כמנין ימות
 60 השנה, כלומר: כל-יום ויום אומר לו לאדם: אל
 61 תעש בי עברה. וזה לא נעלם מאף אחד מכל-מי
 62 שמנה את-המצוות, כלומר: שזהו מנינן, אלא
 63 ששגו שגיאה גמורה בדברים המנויים, כמו
 64 שיתבאר בחבור זה, וזאת מפני שלא ידעו עניני
 65 י"ד הפְּלָלִים (השורשים) האלה שאבאָרם עכשו:
 66 הפְּלָל הראשון מהם: שאין למנות במנין הזה
 67 את-המצוות שהן מדרבנן.
 68 הפְּלָל השני: שלא כל מה-שנלמד באחת משלוש
 69 עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או ברבוי, ראוי
 70 למנותו.
 71 הפְּלָל השלישי: שאין למנות מצוות שאינן
 72 נוהגות לדורות.
 73

1 מלהעביד יפת-תאר אחר בעלתה. פונתי באמרי
 2 "להעבידה": שלא יעשנה שפחה ויניחנה אצלו
 3 כשאָר השפחות העובדות דרך שפחות, והוא אמרו
 4 יתעלה: "לא-תתעמר בה תחת אשר עניתה" (שם).
 5 ולשון ספרי (פרשת תצא שם): "לא-תתעמר בה —
 6 שלא תשתמש בה". הנה נתבאר לך ששני לאוין
 7 אלו מזהירים על שני ענינים נפרדים, והם: שהזהר
 8 מלקַרָה לזולתו וגם מלהשאירה אצלו דרך
 9 שפחות, אלא כמו שצוה יתעלה: "ושלחתה
 10 לנפשה". וכך פֶּרְשׁו (בדוגמא לפירוש שביפת-תואר)
 11 במה שֶׁנֶּאֱמַר: בגונב נפש "והתעמר-בו ומכרו"
 12 (שם כד, ז), אמרו (ספרי שם): משִׁיכְנִיסו לרשותו
 13 וישתמש בו. וכבר נתבארו דיני יפת-תאר בתחלת
 14 קדושין (כא):.

סיום מחזור הכ"ט
 במסלול ספר המצוות

יום רביעי כ"ד אדר ב' ה'תשע"א

התחלת מחזור הל'
 במסלול ספר המצוות

הספר הזה . .
 במצוות עשה
 הספר הזה "ספר המצוות" בו אבאר את-מנין
 המצוות ואיך ראוי למנותן. ואביא לך
 ראיות מפסוקי התורה ומדברי חז"ל על פרושן,
 ואקדים פְּלָלִים ("שורשים" — יסודות) שראוי לסמוך
 עליהם במנין המצוות. וכשיצא מנינן נכון על פי
 המאמר הזה בראיה ברורה שאין בה ספק —
 תתברר לקורא טעותו של כל-מי שמנה הפך מה-
 שמנינו אנחנו. ואין לי צורך להשיב לאדם מסים ולא
 לברר טעותו. כיון שהתועלת והתכלית המכוננות
 במאמר זה תשגנה על-ידי מבקשיהן בלי זאת. שכן
 אבאר את-המצוות בלן ומנינן — מצוה מצוה —
 ואביא ראיה על כל-מה-שִׁישׁ בו ספק, או מה
 שאפֶּשֶׁר שישנה מי שאין לו בקיאות בדיני התורה,
 ואסיר שגיאתו ואבאר כל מה-שִׁישׁ בו ספק.
 אבל אין פונתי בחבור זה לפרט דיני איזו מצוה

- 1 הפלל הרביעי: שאין למנות צוים הנוגעים
2 לכל מצות התורה בלה.
- 3 הפלל החמישי: שאין למנות טעם המצוה
4 כמצוה בפני עצמה.
- 5 הפלל הששי: שהמצוה שיש בה עשה ולא-
6 תעשה, יש למנות עשה שבה עם מצות עשה, ולא
7 שבה עם מצות לא-תעשה.
- 8 הפלל השביעי: שאין למנות פרטי הלכות
9 המצוה.
- 10 הפלל השמיני: שאין למנות השלילה עם
11 האזרה.
- 12 הפלל התשיעי: שאין למנות את-הלאוין
13 והעשה, אלא את-הענינים שמזקרים ושמצוים
14 עליהם.
- 15 הפלל העשירי: שאין למנות את-ההקדמות שהן
16 לאיזו תכלית שהיא.
- 17 הפלל האחד-עשר: שאין למנות חלקי המצוה,
18 כל-חלק בפנדה, אם כללם מצוה אחת.
- 19 הפלל השנים עשר: שבפעלה שמצוים על
20 עשייתה, אין למנות כל-חלק שבה לבדו.
- 21 הפלל השלשה עשר: שמספר המצות אינו
22 מתרבה לפי מספר הימים שבהם נוהגת המצוה
23 ההיא.
- 24 הפלל הארבעה עשר: איך ראוי למנות קיום
25 הענשים במצות עשה.
- 26 יום חמישי כ"ה אדר ב' ה'תשע"א
- 27 [בימי לימוד הקדמת היד ילמד כל אחד ואחד
28 מהשורשים (—הכללים) כפי יכולתו, לחלק
29 השאר ללמדו בימים הסמוכים בנוסף על לימוד
30 מצות אותו יום].
- 31 והנני חוזר לבאר כל-פלל מהם ולהביא ראיות
32 עליו, אם ירצה השם.
- 33 הפלל הראשון: שאין למנות במנין הנה את-
34 המצות שהן מדרבנן.
- 35 דע שענין זה לא היה צריך להעיר עליו, כי הוא
- 36 ברור. שהרי בין שלשון התלמוד (מכות כג:) הוא:
37 "שש מאות ושלש-עשרה מצות נאמרו לו למשה
38 בסיני" — איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא
39 מכלל המנין? אלא העירנו על כך, מפני שפבר
40 טעו בזה ומנו גר חנפה ומקרא מגלה בכלל מצות
41 עשה, וכן מאה ברכות בכל-יום ונחום אבלים
42 ובקור חולים וקברת מתים והלפשת ערמים וחשוב
43 תקופות ושמונה עשר יום לגמר בהן את-ההלל.
44 אכן יש להסתפל בתמיהה במי ששומע את-
45 דברייהם "נאמרו לו למשה בסיני" ומונה קריאת
46 ההלל, שבו שבח דוד לפני השם יתעלה, (כאלו)
47 בזה נצטוה משה; ומונה גר חנפה, שקבעו אותו
48 חכמים בבית שני. וכן מקרא מגלה! ואיני סבור
49 שידמה מישהו או יעלה על לבו שנאמר למשה
50 בסיני שיצוה אותנו, שאם בסוף מלכותנו יקרה לנו
51 עם היונים כך וכך שנתחייב להדליק גר חנפה. אף
52 נראה לי, שמה שהכשילם בכך הוא, שאנו מברכים
53 על דברים אלו: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על
54 מקרא מגלה, ולהדליק גר חנפה, ולגמר את-
55 ההלל"; וגם שהתלמוד (שבת כג.) שואל (על כך
56 שמברכים על מצוות דרבנן "וצונו"): היכן צונו?
57 ואמרו: מ"לא תסור". ואם אמנם משום כך מנו
58 — היה ראוי שימנו כל-דבר שהוא מדרבנן, בין
59 שכל מה-שצונו חכמים וכל מה-שאסרו עלינו,
60 הרי כבר נצטוה משה רבנו בסיני שיצוה אותנו
61 לקימו, שכן הוא אומר: "על-פי התורה אשר ירוף
62 ועל-המשפט אשר-יאמרו לך תעשה" (דברים יז.
63 יא). והזהירנו מלעבר על דבריהם בשום ענין
64 ממה-שגזרו וקבעו ואמר: "לא תסור מן-הדבר
65 אשר-יגידו לך ימין ושמאל" (שם). אבל אם נכון
66 למנות כל מה-שהוא מדרבנן בכלל תרי"ג מצות,
67 בין שהוא נכנס לכלל אמרו יתעלה: "לא תסור",
68 ו"על-המשפט אשר-יאמרו לך תעשה" — מדוע
69 נתיחדו אלו מזולתן?! והרי כמו שמנו גר חנפה
70 ומקרא מגלה, כך היה נכון למנות נטילת ידים
71 ומצות ערוב, שהרי אנו מברכים: אשר קדשנו
72 במצותיו וצונו על נטילת ידים, ועל מצות ערוב,
73 כמו שאנו מברכים: על מקרא מגלה, ולהדליק גר
74 של חנפה — והכל מדרבנן! ובפרוש אמרו (חולין
75 קו.): מים ראשונים (נטילת ידים שלפני

1 הסעודה) מְצוּהָ. מַאי מְצוּהָ? אָמַר אַבְיִי: מְצוּהָ
 2 לְשַׁמֵּעַ דְּבָרֵי חֻכְמִים. כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמִקְרָא מְגִלָּה
 3 וְגַר חֲנֻכָּה: הֵיכָן צְוִנוּ? מ"לא תסור". וּכְבָר נִתְבָּאֵר,
 4 שְׁכַל מַה־שִּׁתְּקִנוּ הַנְּבִיאִים, עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, שְׁעַמְדוּ
 5 אַחֲרֵי מִשָּׁה רַבְּנָא — הוּא גַם־כֵּן מְדַרְבְּנָן. וּבִפְרוּשׁ
 6 אָמְרוּ (ערובין כא:): בְּשַׁעֲהָ שִׁתְּקַן שְׁלֵמָה עֲרוּבִין
 7 וְיָדִים (נטילת ידים) יִצְתָּה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: "חֻכְמִים
 8 בְּנֵי וְשִׁמְח לְפִי וְכוּ'" (משלי כז, יא). וּבְמִקְוֹמוֹת
 9 אַחֲרִים בְּאֵרוֹ, שְׁעָרוּבִין — דְּרַבְּנָן, וְיָדִים —
 10 מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וּבְכַף נִתְבָּאֵר לָךְ שְׁכַל מַה־שִּׁתְּקִנוּ
 11 אַחַר מִשָּׁה רַבְּנָא נִקְרָא: דְּרַבְּנָן.

12 הִנֵּה בְּאַרְתִּי לָךְ זֹאת, פְּדֵי שְׁלֵא תַחֲשַׁב שְׁמִקְרָא
 13 מְגִלָּה — פִּינּוֹן שֶׁהוּא תַקּוּן נְבִיאִים — נֶחֱשַׁב

14 מְדֹאֲוֵרִיתָא (ואינו דומה לשאר מצוות דרבנן), שֶׁהָרִי
 15 עָרוּבִין מְדַרְבְּנָן (ולא נמנה במצוות) אָף־עַל־פִּי שֶׁהֵם
 16 תַקּוּן שְׁלֵמָה בֶּן־דָּוִד וּבֵית דִּינֹו. וְזֶה מַה־שֶּׁנֶּעְלַם
 17 מְזוּלְתָנּוּ (בעל "הלכות גדולות"), וְלִכְּן מְנָה הַלְבָּשֶׁת
 18 עֲרָמִים, לְפִי שְׁמַצָּא בִּישְׁעָהּ: "כִּי־תִרְאֶה עֶרֶם
 19 וְכִסִּיתוּ" (ישעיה נח, ז). וְלֹא יִדַע שֶׁזֶה נִכְּנַס לְכֻלָּל
 20 אָמְרוּ: "דִּי מַחֲסֵרוֹ אֲשֶׁר יַחֲסֵר לוֹ" (דברים טו, ח).
 21 כִּי עֲנִין הַצְּוִי הִזָּה — וְאִין בְּזָה שׁוּם סַפֵּק —
 22 שְׁנֹאֲכִיל אֶת־הָרַעֲבִים, וְנִלְבִּישׁ אֶת־הָעֲרָמִים, וְנִתֵּן
 23 מַצָּע לְמִי שְׁאִין לוֹ מַצָּע, וְכִסּוּי לְמִי שְׁאִין לוֹ כִסּוּי,
 24 וְנִשְׂיָא אֶת־הַפְּנוּי שְׁאִין לוֹ יִכְלֶת לְהַתְּחַתֵּן, וְנִרְכִּיב
 25 מִי שְׁדַרְכּוֹ לְרַכֵּב, כְּמִפְרָסֵם בְּדַבְּרֵי הַתְּלָמוּד
 26 (כתובות סז): שְׁפַל־זֶה נִכְּנַס לְכֻלָּל אָמְרוּ: "דִּי
 27 מַחֲסֵרוֹ". אָף כְּאֵלוֹ לְשׁוֹן הַתְּלָמוּד מַחֲבָר אֲצַל אֵלוֹ
 28 בְּלַעֲגֵי שְׁפָה וּבְלִשׁוֹן אַחֲרֵת (ולכן טעו בדבר המפורש
 29 בתלמוד); וְלֹא כֶּף — לֹא מְנוּ מִקְרָא מְגִלָּה
 30 וְכְדוּמָה בֵּין הַמְּצוּת שְׁנֹאֲמְרוּ לוֹ לְמִשָּׁה בְּסִינֵי.
 31 וְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּשַׁבּוּעוֹת (לט): אִין לִי אֶלָּא מְצוּת
 32 שְׁנַצְטוּוּ עַל הַר סִינֵי; שְׁעִיתִדִּין לְהַתְּחַדֵּשׁ, כְּגוֹן
 33 מִקְרָא מְגִלָּה, מִנִּין? תְּלָמוּד לֹא־מֵר: "קִימוֹ וְקַבְּלוּ"
 34 (אסתר ט, כז) — קִימוֹ מַה־שֶּׁקַּבְּלוּ כְּבָר, וְהוּא:
 35 שְׂיִאֲמִינוּ בְּכָל־מְצוּהָ שִׁיתְּקִנוּ הַנְּבִיאִים וְהַחֻכְמִים
 36 כְּלֹא־אֲחֵר מִכֵּן.

63 הַפְּלֵל הַשְּׁנֵי: שְׁלֵא כֹל מַה־שֶּׁנֶּלְמַד בְּאַחַת מִשְׁלֵשׁ
 64 עֲשָׂרָה מְדוֹת (כללי לימוד) שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהֵן אוֹ
 65 בְּרַבּוּי, רְאוּי לְמִנּוֹתוֹ.

66 כְּבָר בְּאֵרְנוּ בְּרֹאשׁ חֲבוּרְנוּ עַל פְּרוּשׁ הַמְּשָׁנָה, שָׂרֵב
 67 דִּינֵי הַתּוֹרָה נִלְמְדִים בְּשֵׁלֶשׁ עֲשָׂרָה מְדוֹת
 68 שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהֵן, וְשֶׁהִדִּין שְׁנִלְמַד בְּמִדָּה
 69 מֵאוֹתָן הַמְּדוֹת פְּעָמִים יֵשׁ בּוֹ מַחְלָקָת; אָף יֵשׁ
 70 דִּינִים שֶׁהֵם פְּרוּשִׁים מְקַבְּלִים מִמִּשָּׁה רַבְּנָא וְאִין
 71 בְּהֵם מַחְלָקָת, אֶלָּא שְׁמִבִּיאִים עֲלֵיהֶם רְאִיָּה בְּאַחַת
 72 מִי"ג מְדוֹת. שְׁכֵּן מַחְכְּמַת הַפְּתוּב שְׁאֶפְשֵׁר לְמַצָּא
 73 בּוֹ רְמָז הַמּוֹרָה עַל אוֹתוֹ הַפְּרוּשׁ הַמְּקַבֵּל אוֹ הַקָּשׁ
 74 הַמּוֹרָה עֲלָיו, וּכְבָר בְּאֵרְנוּ עֲנִין זֶה שֵׁם. פִּינּוֹן
 75 שֶׁהַדְּבָר כֵּן — הָרִי לֹא כֹל־הַלְכָּה) שְׁנֹאֲמַצָּא
 76 שְׁחֻכְמִים הוֹצִיאָוּהָ בְּמִדָּה מִי"ג מְדוֹת נֹאמַר עֲלֶיהָ
 77 שֶׁהִיא נֹאמְרָה לְמִשָּׁה בְּסִינֵי; אָף גַּם לֹא נֹאמַר עַל
 78 כֹּל מַה־שְּׁנֹאֲמַצָּא שְׁחֻז"ל סוֹמְכִים אוֹתוֹ בַּתְּלָמוּד עַל

37 אֶבֶל תְּמַהֲנִי: מְדוּעַ מְנוּ מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁהֵן מְדַרְבְּנָן,
 38 כְּמוֹ שֶׁהַזְּכָרָנוּ, וְלֹא מְנוּ גַם־כֵּן מְצוּת לֹא־
 39 תַעֲשֶׂה שֶׁהֵן מְדַרְבְּנָן? הָרִי כְּמוֹ שְׁמִנּוּ בֵּין מְצוּת

41 כֹּה וְאֵת-הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן" (שמות יח, כ) וְהוּא
 42 אֲמַרְם עַל זֶה (בבא קמא ק): אֶת-הַדֶּרֶךְ — זֹ
 43 גְּמִילוֹת חֲסִדִים; יִלְכוּ — זֶה בַּקּוֹר חוֹלִים; כֹּה —
 44 זֹ קִבְרַת מֵתִים; וְאֵת-הַמַּעֲשֶׂה — אֵלוּ הַדֵּינִין;
 45 אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן — זֹ לַפְּנִים מִשׁוֹרַת הַדֵּין. וְחָשְׁבוּ
 46 שְׁכַל-פְּעֵלָה וּפְעֵלָה מִן-הַפְּעֵלוֹת הָאֵלֶּה הִיא מְצוּה
 47 בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְלֹא יָדְעוּ שְׁכַל-הַפְּעֵלוֹת הָאֵלֶּה
 48 וְדוֹמִיָּהֶן נִכְנָסוֹת תַּחַת מְצוּה אַחַת מִכָּלל הַמְצוּת
 49 הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה בְּפִרוּשׁ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
 50 "וְאֶהְבֶּתָ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח). וּבַדֶּרֶךְ זֹ
 51 גּוֹפֶה מִנּוּ חָשׁוּב תְּקוּפוֹת (לוח השנה) כְּמְצוּה בְּגִלְל
 52 הַדֶּרֶשׁ הַנֶּאֱמָר עַל הַפְּסוּק: "כִּי הִיא חֲכָמְתְּכֶם
 53 וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים" (דברים ד, ו). — וְהוּא
 54 אֲמַרְם (שבת עה): אֵיזוֹ הִיא חֲכָמָה וּבִינָה שֶׁהִיא
 55 לְעֵינֵי הָעַמִּים? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה חָשׁוּב תְּקוּפוֹת
 56 וּמְזֻלוֹת.

57 הֲלֹא אֵלוּ הֵיוּ מוֹנִים עֲנִין שֶׁהוּא בְּרוּר יוֹתֵר מִזֶּה,
 58 שְׁאִפְשָׁר לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת יוֹתֵר שֶׁרְאוּי
 59 לְמִנּוֹתוֹ — וְזֶה כָּל-דְּבָר שֶׁנִּלְמַד בְּמִדָּה אַחַת מִי"ג
 60 מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרְשָׁת בָּהֶן — כִּי אִזּוֹ הִיָּה מְסַפֵּר
 61 הַמְצוּת מְגִיעַ לְאֲלָפִים רַבִּים. שְׁמָא תַּחֲשַׁב שְׁאֲנוּ
 62 נִמְנָעִים מִלְּמַנּוֹתֵן מִפְּנֵי שְׁאֵינֵן בְּרוּרוֹת, וְשֵׁאוֹתוֹ
 63 הַדֵּין הַנִּלְמַד בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה אוֹלֵי נְכוֹן וְאוֹלֵי בְּלִתֵי
 64 נְכוֹן — לֹא זֹאת הִיא הַסִּבָּה, אֲלֹא הַסִּבָּה הִיא,
 65 שְׁכַל מַה-שֶׁנִּלְמַד הֵם עֲנָפִים מִן-הַעֲקָרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ
 66 לוֹ לְמֹשֶׁה בְּפִירוּשׁ, וְהֵם: תְּרִי"ג מְצוּת.

67 וְאֶפְלוּ הִיָּה מֹשֶׁה בְּעֲצָמוֹ הַלוֹמֵד, הֲרִי אֵלוּ אֵינִם
 68 נִמְנָים. וְהִרְאִיָּה לְכָל-זֶה אֲמַרְם בַּגְּמָרָא
 69 תַּמוּרָה (טז): אֲלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת קָלִין וְחִמְרִין
 70 וּגְזוּרוֹת שׁוֹת וְדִקְדוּקֵי סוּפְרִים נִשְׁתַּכַּחוּ בִּימֵי אֲבֵלוּ
 71 שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הַחֲזִירֵן עֲתָנִיאֵל בֶּן-קִנְזוּ
 72 מִפְּלוּלוּ, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר-יָכֹה אֶת-
 73 קְרִית-סֹפֵר וְלִכְדָּהּ וְגו' וְלִכְדָּהּ עֲתָנִיאֵל בֶּן-קִנְזוּ"
 74 (יהושע טו, טז-יז). וְאֵם אֵלוּ הֵן הַנִּשְׁכַּחוֹת, כִּמְהָ הִיָּה
 75 הַסֶּף הַכּוֹלֵל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִשְׁכַּח מְסַפֵּר זֶה. שֶׁהֲרִי לֹא
 76 יִתְכַן לוֹמַר שֶׁנִּשְׁכַּח כָּל מַה-שֶׁנִּלְמַד. אִם כֵּן אֵין
 77 סֶפֶק, שֵׁאוֹתֶם הַדֵּינִים שֶׁנִּלְמְדוּ בְּקַל וְחִמְרָא אוֹ בְּמִדָּה
 78 אַחֲרַת הֵיוּ אֲלָפִים רַבִּים — וְכָל-אֵלוּ כְּבָר הֵיוּ בִּימֵי
 79 מֹשֶׁה רַבְּנוּ, שֶׁהֲרִי בִּימֵי אֲבֵלוּ נִשְׁתַּכַּחוּ. הִנֵּה נִתְבָּאֵר
 80 לָךְ שֶׁאֶפְלוּ בִּימֵי מֹשֶׁה מִדְּבָרִים עַל "דִּקְדוּקֵי

1 אַחַת מִי"ג מִדּוֹת. שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן — כִּי הוּא יְכוֹל
 2 לְהִיֹּת פְּרוּשׁ מְקַבֵּל. וְהַעֲנִין כֶּף הוּא: כָּל מַה-שֶׁלֹּא
 3 תִּמְצָאָנוּ מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה וְתִמְצָא שֶׁהַתְּלִמוּד לְמַד
 4 אוֹתוֹ בְּאַחַת מִי"ג מִדּוֹת, אִם פִּרְשׁוּ הֵם בְּעֲצָמָם
 5 וְאָמְרוּ שֶׁזֶה גּוֹף תּוֹרָה (חֶלֶק מִהַתּוֹרָה) אוֹ שֶׁזֶה
 6 מְדִאוּרִיתָא — הֲרִי זֶה רְאוּי לְמִנּוֹתוֹ, שֶׁהֲרִי מְקַבְּלֵי
 7 הַמְסֻרָת (חו"ל) אָמְרוּ שֶׁהוּא מְדִאוּרִיתָא; אֲבָל אִם
 8 לֹא בְּאָרוּ זֹאת וְלֹא אָמְרוּ זֹאת בְּפִרוּשׁ — הֲרִי הוּא
 9 מְדַרְבְּנֵן, בֵּינָן שְׁאֵין פְּסוּק הַמּוֹרָה עָלֵינוּ, גַּם זֶה כָּלֵל
 10 שֶׁכְּבָר נִשְׁתַּבֵּשׁ בּוֹ זוֹלָתָנוּ, וְלִפְיֶכָךְ מִנָּה (בה"ג) יִרְאֵת
 11 חֲכָמִים בְּכָלֵל מְצוּת עֲשֵׂה. וּמַה-שֶׁהִבְיָאוּ לְיָדֵי כֶּף,
 12 כְּפִי הַנֶּרְאָה לִי, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא (פסחים כב):
 13 "אֶת-ה' אֲלֹהֶיךָ תִירָא" (דברים ו, יג) — לְרַבּוֹת
 14 תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים. וְחָשְׁבוּ שְׁכַל מַה-שֶׁנִּלְמַד בְּרַבּוּי,
 15 הוּא מִן הַכָּלֵל הַנֶּזְכָּר (בכּלל תְּרִי"ג מְצוּת).

16 אֲף אִם הַדְּבָר כְּמוֹ שֶׁחָשְׁבוּ, מִדּוּעַ לֹא מִנּוּ כְּבוֹד
 17 בְּעַל הָאֵם (אב חורג) וְאִשְׁתָּ הָאָב מְצוּה בְּפָנֵי
 18 עֲצָמָה, נוֹסֶפֶת עַל כְּבוֹד אָב וְאִם? וְכֵן כְּבוֹד אַחִיו
 19 הַגְּדוֹל? שֶׁכֵּן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה לְמִדְּנוּ (רק) מְרַבּוּי
 20 שְׁחִיבִים לְכַבְּדָם. אָמְרוּ (כתובות קג): "אֶת-אֲבִיךָ"
 21 (שמות כ, יב) — לְרַבּוֹת אַחִיךָ הַגְּדוֹל וְלְרַבּוֹת בְּעַל
 22 אֲמֶךָ; "וְאֶת-אֲמֶךָ" (שם) — לְרַבּוֹת אִשְׁתָּ אֲבִיךָ,
 23 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: "אֶת-ה' אֲלֹהֶיךָ תִירָא" — לְרַבּוֹת
 24 תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים. וּמִדּוּעַ מִנּוּ אֵלוּ וְלֹא מִנּוּ אֵלוּ?!

25 וְכָבֵד הִבְיָאָם חֶסֶר הַיְדִיעָה לְעֲנִין חִמּוֹר יוֹתֵר מִזֶּה
 26 וְהוּא, שְׁאֵם מְצָאוּ דָרַשׁ שֶׁל אֵיזָה פְּסוּק,
 27 וְאוֹתוֹ הַדֶּרֶשׁ מְחִיב לְעֲשׂוֹת אֵיזוֹ פְּעֵלָה אוֹ לְהַתְּרַחַק
 28 מֵאֵיזָה דְּבָר — וְאֵלֶּה כָּלֵם בְּלֵי סֶפֶק דְּרַבְּנָן — הֲרִי
 29 הֵם מוֹנִים אוֹתָם בְּכָלֵל הַמְצוּת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁשִּׁשְׁטָה
 30 דְּקָרָא אֵינוּ מוֹרָה עַל שׁוּם דְּבָר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים,
 31 וְעַל אֶף הַכָּלֵל שֶׁלְּמִדּוּנוּ, עָלִיהֶם הַשְּׁלוֹם, בְּאֲמַרְם
 32 (שבת סג): אֵין מְקָרָא יוֹצֵא מִיָּדֵי פְּשׁוּטוֹ; וְאֶף-עַל-
 33 פִּי שֶׁהַתְּלִמוּד חוֹקֵר בְּכָל-מְקוֹם, כְּשִׁמּוּצָאִים (חו"ל)
 34 פְּסוּק שֶׁלְּמִדּוּ מִמֶּנּוּ עֲנִינִים רַבִּים עַל דֶּרֶךְ הַבְּאוּר
 35 וְהִבְאֵת הַרְאִיוֹת, וְשׁוֹאֵל: גּוֹפֶה דְּקָרָא (פשוטו של
 36 מְקָרָא) בְּמֵאֵי קָא מְדַבֵּר? (ורק בּוּזָה הִיָּה עֲלֵיהֶם
 37 לְהַתְּחַשֵּׁב) — אֲלֹא מִכֵּינּוֹן שֶׁהֵם מְסַתְּמִכִים עַל
 38 שְׁגִיאַה זֹ, מִנּוּ בְּכָלֵל מְצוּת עֲשֵׂה: בַּקּוֹר חוֹלִים
 39 וְנַחִים אֲבָלִים וְקִבְרַת מֵתִים, בְּגִלְל הַדֶּרֶשׁ הַנֶּאֱמָר
 40 עַל דְּבָרֵינוּ יִתְעַלֶּה: "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת-הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ

מתוך מהדורת חזק

41 המנין, כי אז היה המספר הזה חסר בזמן שבו
42 מסתיימת חובת אותה המצוה, ולא היה מאמר זה
43 (מנין תרי"ג) נכון אלא בזמן מסים.

44 ואמנם זולתנו (בה"ג) טעה גם בעקר הזה ומנה —
45 כשהיה נתון בדחק (כדי להשלים המספר)
46 — "ולא יבאו לראות כבלע את הקדש" (במדבר
ד, כ) (שאינן ללויים לגעת בעת אריזת — "בליעת"
47 הכלים), וגם מנה (תחילת הפסוק; ומבן חמישים שנה
48 ישוב מצבא העבודה ..) "לא יעבד עוד" (שם ח, כה)
49 — בענין (עבודת) הלויים. אבל גם אלו אינן
50 נוהגות לדורות אלא במדבר, אף-על-פי שאמרו
51 (סנהדרין פא:): רמז לגונב את-הקסנה (כלי שרת —
52 "קשוות") — "לא יבאו לראות" ("כבלע את
53 הקודש" — שגונבים את כלי הקודש) הרי די באמרם
54 "רמז", שפשוטה דקרא אינו בענין זה; וגם אינו
55 מכלל מחיבי מיתה בידי שמים, כמו שנתבאר
56 בתוספתא (פרק א דכריתות) ובסנהדרין (פג.).

57 אכן תמיהני על מי שמנה את-הלאוין האלה —
58 מדוע לא מנה את-הפסוק בענין הפן: "איש
59 אל-יותר ממנו עד-בקר" (שמות טז, יט)? וכן אמרו
60 יתעלה: "אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם
61 מלחמה" (דברים ב, ט); וכן הלאו שבא בענין בני
62 עמון: "אל-תצרו ואל-תתגר בם" (שם, יט). אף
63 היה לו למנות בכלל מצות עשה את הפסוק:
64 "עשה לך שרף ושים אתו על-גיס" (במדבר כא, ח);
65 והפסוק "קח צנצנת אחת ותן שמה מלא-העמר
66 מן" (שמות טז, לג), כשם שמנו תרומת המכס
67 (בביזת מדין) וחנופת המזבח. וכן היה להם למנות:
68 "היו נכונים לשלשת ימים" (שם יט, טו), וכן
69 "גם-הצאן והבקר אל-ירעו" (שם לד, ג) ו"אל-
70 יחרסו לעלות אלה" (שם יט, כד), ורבים כאלה.
71 הרי לא יסתפק בעל שכל, שכל-אלו הן מצות
72 שנאמרו לו למשה בסניי — עשה ולא — אלא
73 שהן כולן לפי שעה ואינן נוהגות לדורות, ולכן אין
74 למנותן. לפי העקר הזה אין גם למנות ברכות
75 וקללות שנצטוו בגריזים ועיבל, ולא בגין המזבח
76 שנצטוינו לבנותו בבואנו לארץ כנען — לפי
77 שכל-אלו מצות לפי שעה. גם לא העשה,
78 שנצטוינו להקריב שלמים כל-בהמה שנרצה לאכל
79 ממנה — לפי שכל-זה צוה במיוחד במדבר, והוא

1 סופרים" (לשון הגמרא דלעיל), לפי שכל מה-שלא
2 שמעו בסניי בפרוש — הרי הוא מדברי סופרים.
3 הנה נתבאר, שתרי"ג מצות שנאמרו לו למשה
4 בסניי לא מנו בהן כל מה-שנלמד בשלש עשרה
5 מדות, אפלו לא בזמנו עליו השלום — כל-שכן
6 שלא נמנה בהן מה-שנלמד בזמן מאחר. אלא רק
7 זה נמנה מה-שהיה פרוש שנמסר בשמו. והוא,
8 שיאמרו נושאי הקבלה בפרוש, שדבר זה אסור
9 לעשותו ואסורו מדברי תורה; או שיאמרו שהוא
10 גוף תורה — אז נמנה אותו, שהרי נלמד מפי
11 הקבלה, ולא באחת המדות; ולא הזכירו בענינו
12 אחת המדות והביאו עליו ראיה באחת מי"ג מדות
13 אלא להראות חקמת הפתוב, כמו שבארנו בפרוש
14 המשנה.

15 הפלל השלישי: שאין למנות מצות שאינן נוהגות
16 לדורות.

17 דע שאמרם: "תרי"ג מצות נאמרו לו למשה
18 בסניי" מורה, שמספר זה הוא מספר המצות
19 הנוהגות לדורות. לפי שמצות שאינן נוהגות
20 לדורות אין להן קשר בסניי, אם נאמרו בסניי ואם
21 לא. ולא נתכוננו באמרם "בסניי" אלא לעקר מתן
22 התורה שנתנה בסניי, וזה מאמר ה' יתעלה: "עלה
23 אלי ההרה והיזה-שם ואתנה לך וגו'" (שמות כד,
24 יב). ובפרוש אמרו (מכות כג:): מאי קראה? (מהו
25 הפסוק שמשם למדנו שישנן תרי"ג מצוות) "תורה
26 צוה-לנו משה מורשה וגו'" (דברים לג, ד), כלומר:
27 מנין ת'ו'ר'ה', שהוא (בגימטריא) תרי"א; ו"אנכי"
28 ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמעו; ובאלה
29 נשלמו תרי"ג מצות. (מדוע מפסוק זה דוקא אנו
30 לומדים מנין המצוות): הפונה בסימן זה, שהדבר
31 שצוה לנו משה ולא שמענוהו אלא ממנו הוא מנין
32 ת'ו'ר'ה' ואותה (דוקא) קרא: "מורשה קהלת
33 יעקב" — ומצוה שאינה נוהגת לדורות אינה
34 מורשה לנו, שכן לא נקרא "ירשה" אלא דבר
35 הקיים לדורות, כמו שנאמר: "כימי השמים על-
36 הארץ" (שם יא, כא). וממה שאמרו (תנחומא פרשת
37 תצא) גם זאת: שכל-אבר ואבר כאלו מצוה לאדם
38 לעשות מצוה, וכל-יום ויום כאלו מזוהירו מעברה
39 — והרי זה מוכיח שהמנין הזה לא יחסר לעולם,
40 אבל אלו היו מצות שאינן נוהגות לדורות מפלל

41 התועבות שהזהרתי אתכם מפלן. ובמכללתא אָמרו: 42 "ואנשי קדש תהיון לי" (שמות כב, ל) — איסי 43 בן־יהודה אומר: בְּשֵׁהקדוֹשׁ־ברוך־הוא מְחַדֵּשׁ 44 מִצְוָה לְיִשְׂרָאֵל הוּא מוֹסִיף לָהֶם קִדְשָׁה, כְּלוּמַר: 45 הַצְּוִי הַזֶּה (שנתחדש) אֵינוֹ עוֹמֵד (אינו כמטרה) 46 בְּפָנַי עֲצֹמוֹ, אֲלֵא הוּא קָשׁוּר לְמִצְוָה שְׂצוּוֹ בָּהּ 47 (למשמעות העמוקה של קיום "מצוה" של הקדוש 48 ברוך הוא) שֶׁכֵּן כָּל־הַמְּקִיִּים אוֹתוֹ הַצְּוִי נִקְרָא: 49 קְדוֹשׁ. אִם כֵּן אֵין הַבְּדֵל בֵּין שֶׁהוּא אוֹמֵר: "קְדוֹשִׁים 50 תהיו" או אֵלוֹ הִיָּה אוֹמֵר: עֲשׂוּ מִצְוֹתַי; שֶׁהֲרִי כְּלוֹם 51 הֵינּוּ אוֹמְרִים: זֹאת מִצְוֹת עֲשֵׂה נוֹסֶפֶת עַל הַמִּצְוֹת 52 שֶׁנִּרְמְזוּ אֵלֵיהֶן שְׂצוּוֹה לְקִיּוּמָן? כִּף לֹא נֹאמַר עַל 53 "קְדוֹשִׁים תהיו" וְכִיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁהוּא מִצְוָה לְפִי שְׁלֵא 54 צְוָה לְעֲשׂוֹת דְּבָר חוּץ מִמֶּה־שִׂדְעֵנוּ. וְלִשׁוֹן סְפָרִי 55 (במדבר טו, מ): "וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים" — זֹאת קְדוּשַׁת 56 מִצְוֹת. — הִנֵּה נִתְבָּאֵר מִה־שֶׁכְּפִנּוּ לוֹ. וּמִן־הַכֹּלֵל 57 הַזֶּה גַּם כֵּן אָמְרוּ: "וּמִלְתֶּם אֶת עֲרַלְתְּ לְבַבְכֶּם" 58 (דברים י, טז), כְּלוּמַר: תִּכְנַע וְתִשְׁמַע לְכָל־הַמִּצְוֹת 59 שֶׁקָּדֵם זְכָרְנָן. וְכֵן "וְעֲרַפְכֶּם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד" (שם) 60 רְצוּנוֹ לוֹמַר: אֵל תִּמְרוּ בְּקַבְּלַת כָּל מִה־שְׂצוּוֹתֵיךָ 61 וְאֵל תֵּעָבֵר עָלָיו.

62 הַכֹּלֵל הַחֲמִישִׁי: שְׂאִין לְמִנּוֹת טַעַם הַמִּצְוָה כְּמִצְוָה 63 בְּפָנַי עֲצֹמָה.

64 יֵשׁ שְׁנַאֲמְרוּ בְּטַעַמי הַמִּצְוֹת כְּעִין לְאִינָן, וְאֶפְשָׁר 65 לְחַשֵּׁב שֶׁהֵם מְכַלֵּל מִה־שְׂרָאוֹי לְמִנּוֹתוֹ בְּפָנַי 66 עֲצֹמוֹ. וְזֶה כְּגוֹן אָמְרוּ: "לֹא־יִוָּכַל בְּעֵלְהָ הַרְאִשׁוֹן 67 אֲשֶׁר־שָׁלַחָה (גרשה) לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ וְגוֹ" (אחרי אשר 68 הוטמאה) וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאֲרָץ" (דברים כד, ד), 69 שֶׁכֵּן אָמְרוּ: "וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאֲרָץ" טַעַם לְאִסוּר 70 מִה־שֶׁקָּדֵם, כְּאֵלוֹ אָמַר: אִם תַּעֲשֶׂה זֹאת — הֲרִי 71 תִּרְבֶּה שְׁחִיתוֹת בְּאֲרָץ. וְכֵן, לְמַשְׁלַל, אָמְרוּ: "אֵל־ 72 תַּחֲלֵל אֶת־בְּתֵךְ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאֲרָץ" (ויקרא 73 יט, כט), שֶׁכֵּן אָמְרוּ: "וְלֹא־תִזְנֶה הָאֲרָץ" — טַעַם; 74 כְּאֵלוֹ אָמַר: שְׂטַעַם אִסוּר הַזֶּה, כְּדִי שְׁלֵא תִזְנֶה 75 הָאֲרָץ. וְכֵן אָמְרוּ: "וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם" 76 (שם יא, מג), אַחֲרֵי שֶׁהִזְכִּיר אִסוּר הַמִּינִים (מִן הַחַי) 77 שְׁנַאֲסְרָה אֲכִילְתֶּם וְנִתְּנָן טַעַם לְכֵךְ וְאָמַר: אֵל־ 78 תִּטְמְאוּ בְּאֲכִילְתֶּם, כְּאֵלוֹ אָמַר, שֶׁהַעֲבָרָה עַל הַלְּאוֹ 79 הַזֶּה טְמֵאת נִפְשׁ. וּבְפָרוּשׁ אָמְרוּ בְּסְפָרִי (במדבר לה, 80 לד) עַל דְּבָרָיו: יִתְעַלֶּה אַחֲרֵי שֶׁקָּדְמָה הָאֲזַהְרָה שְׁלֵא

1 אָמְרוּ: "וְהִבִּיאֶם לָהּ" (.. וּזְבַחוּ זְבַחֵי שְׁלָמִים) 2 (ויקרא יז, ה). אָמְרוּ בְּסְפָרָא (פרשת אחרי מות שם): 3 וְהִבִּיאֶם — זֹאת מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲלֵא שֶׁהִיא בְּמִדְבָר 4 בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁבָּאֵר בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה (חומש דברים) 5 הֵתֵר בְּשׂר תִּאָּוֶה לְדוֹרוֹת, וְהוּא אָמְרוּ: "בְּכָל־אוֹת 6 נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בְּשׂר" (שם יב, כ). אֵלוֹ הִיָּה צְרִיף 7 לְמִנּוֹת כָּל מִה־שֶׁהוּא מְסוּג זֶה, הִיָּה כָּל מִה־שְׂצוּוֹה 8 בּוֹ מִשֶׁה מִן־הַיּוֹם שֶׁהִיָּה לְנִבְיָא עַד הַיּוֹם שֶׁמֵּת — 9 מְלִבְד הַמִּצְוֹת הַנוֹהֲגוֹת לְדוֹרוֹת — יוֹתֵר מִשְׁלֵשׁ־ 10 מֵאוֹת מִצְוֹת, אִם נִמְנָה כָּל־מִצְוָה שֶׁנִּתְּנָה בְּמִצְרַיִם 11 וְכָל מִה־שֶׁבָּא בְּמִלּוּאִים וְזוֹלָתָם — כְּלָם דְּבָרֵי 12 תוֹרָה, מִהֶם עֲשֵׂה וּמִהֶם לֹא־תַעֲשֶׂה. אֲךָ כִּיּוֹן שְׁלֵא 13 יִתְכַּן לְמִנּוֹת אֶת־כָּלָן, יִתְחַיֵּב בְּהַכְּרַח שְׁלֵא תִמְנָה 14 אֲךָ אַחַת מֵהֶן; וְלֹא כְּמוֹ שֶׁעֲשֵׂה זוֹלָתָנוּ, שֶׁלִּקַּח 15 אַחֲדוֹת עַל דְּרָף הַעֲזוֹר (לצורך השלמה) כְּשֶׁנִּלְאָה 16 לְמִצְאָה אֶת הַמִּנְיָן. — זֶהוּ מִה־שְׂרָצִינוּ לְהַשִּׁיגוֹ 17 בְּכָלֵל הַזֶּה.

18 הַכֹּלֵל הַרְבִּיעִי: שְׂאִין לְמִנּוֹת צְוִיִּים הַנוֹגְעִים לְכָל־ 19 מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּלָה.

20 יֵשׁ בְּתוֹרָה עֲשִׂין וְלֹאִינן שְׂאִינָם עַל דְּבָר מְסִים, אֲלֵא 21 כּוֹלְלִים אֶת־הַמִּצְוֹת כָּלָן, כְּאֵלוֹ יֹאמַר: עֲשֵׂה כָּל 22 מִה־שְׂצוּוֹתֵיךָ עָלָיו וְהִשְׁמַר מִכָּל מִה־שֶׁהִזְהַרְתִּיךָ 23 מִמֶּנּוּ, אוֹ: אֵל תִּמְרָה בְּשׁוֹם דְּבָר מִמֶּה שְׂצוּוֹתֵיךָ 24 עָלָיו. הִכִּי אֵין מְקוֹם לְמִנּוֹת אֶת הַצְּוִי הַזֶּה כְּמִצְוָה 25 בְּפָנַי עֲצֹמָה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִצְוָה לְעֲשׂוֹת אֵיזָה דְּבָר 26 מְסִים — עַד שֶׁהִיָּה מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְגַם אֵינוֹ מְזַהֵר 27 מִמַּעֲשֵׂה מְסִים — עַד שֶׁהִיָּה מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה. 28 כֵּךְ, לְמַשְׁלַל, אָמְרוּ: "וּבְכָל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם 29 תִּשְׁמְרוּ" (שמות כג, יג), וְכְגוֹן אָמְרוּ: "אֶת־חֻקוֹתַי 30 תִּשְׁמְרוּ" (ויקרא יט, יט), "וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ" (שם 31 יח, ד), "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי" (שמות יט, ה), 32 "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמְרֹתַי" (ויקרא יח, ל). וְהַרְבֵּה 33 כְּאֵלוֹ. וְכִבְּר טַעַם בְּכָלֵל הַזֶּה, עַד שֶׁמְנוּ "קְדוֹשִׁים 34 תהיו" (שם יט, ב) מִצְוָה מְכַלֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְלֹא 35 יִדְעוּ שֶׁזֶה שְׁנַאֲמַר: "קְדוֹשִׁים תהיו", וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם 36 וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים" (שם יא, מד) — הֵם צְוִיִּים לְקִיּוּם 37 כָּל־הַתּוֹרָה, כְּאֵלוֹ אָמַר: הִיָּה קְדוֹשׁ בְּעֲשׂוֹתְךָ כָּל 38 מִה־שְׂצוּוֹתֵיךָ עָלָיו, וְתִשְׁמַר מִכָּל מִה־שֶׁהִזְהַרְתִּיךָ 39 מִמֶּנּוּ. וְלִשׁוֹן סְפָרָא (פרשת קדושים שם): קְדוֹשִׁים 40 תהיו — פְּרוּשִׁים הֵינּוּ, כְּלוּמַר: הַבְּדִלוּ מִכָּל־

- 1 לקחת כפר לרוצח: "ולא תטמא את-הארץ"
 2 (במדבר לה, לד) — מגיד הכתוב, ששפיכת דמים
 3 מטמא את-הארץ. הנה נתבאר, שהלאו הזה טעם
 4 ללאו הקודם, לא שהוא דבר אחר. וכן אמרו
 5 (זבחים טז): "ומן-המקדש לא יצא (הכהן הגדול
 6 מבית המקדש) ולא יחלל" (ויקרא כא, יב) — הא
 7 אם יצא חלל. וכבר טעה זולתנו גם בפלל הזה,
 8 ומנה את-הלאוין האלה בלם בלי התבוננות. אכן
 9 יתבייש מי שמנה אותם כשישאלוהו ויאמרו לו:
 10 הלאו הזה על מה הוא מזהיר? ואז לא תהיה לו
 11 תשובה כלל, ובכך יתברר בטול מנגנו — וזה
 12 מה-שרצינו לבאר בפלל הזה.
- 13 הפלל הששי: שהמצוה שיש בה עשה ולא-תעשה,
 14 יש למנות עשה שבה עם מצות עשה, ולאו שבה
 15 עם מצות לא-תעשה.
- 16 דע שדבר אחד יכול להיות בו עשה ולא-תעשה
 17 על אחד משלשה פנים: או שתהיה עשית איזה
 18 דבר מצות עשה, והעברה עליו מצות לא-תעשה,
 19 כגון שבת ויום-טוב ושמטה, שעשית המלאכה
 20 בהם — מצות לא-תעשה, והשבייתה בהם —
 21 מצות עשה, כמו שיתבאר. וכן צום יום כפור —
 22 מצות עשה, והאכילה בו — מצות לא-תעשה. או
 23 שיהיה לאו שקדמו עשה, כגון אמרו על אוגס
 24 ומוציא שם רע: "ולו-תהיה לאשה" (דברים כב, יט
 25 רכט) — וזו מצות עשה, ואחר-כך אמר: "לא-
 26 יוכל לשלחה כל-ימיו" (שם) — וזו מצות לא-
 27 תעשה. או שיהא הלאו קדם ואחר-כך ינתק (יבטל)
 28 לעשה (שקיום ה"עשה" מבטלו) כגון אמרו: "לא-
 29 תקח האם על-הבנים" (שם כב, ו) ואחר-כך: "שלח
 30 תשלח את-האם" (שם, ז). כל-מין מאלו יש למנות
 31 עשה שבה בכלל מצות עשה, ולאו שבה בכלל
 32 מצות לא-תעשה — לפי שבפרוש [אמרו] חכמים
 33 בכל-אחת מהן, שהיא מצות עשה ומצות לא-
 34 תעשה, והרבה פעמים אומרים: עשה שבה ולאו
 35 שבה: וזה דבר ברור, שענין העשה שבה אינו ענין
 36 הלאו והם שני ענינים נפרדים, שצוה על אחד
 37 מהם והזהיר על האחר; ואיני זוכר שמישהו טעה
 38 בפלל הזה, עד כמה שאני זוכר עתה.
- 39 הפלל השביעי: שאין למנות פרטי הלכות המצוה.
- דע שפל-מצוה היא משפט אחד מקבל, ומן
 ההקדמה הזאת (שרבנו הציבה והגדירה בראש
 כל מצוה ב"ספר המצוות") מתחייבים צוים ואזהרות
 רבים בהלכות המצוה. המשל לכך: החליצה
 והיבום (אשה שמת בעלה ולא השאיר זרע אחריו,
 על אחי בעלה ליבמה — לישאנה — או לקיים חליצה
 שהן כעין גירושין) הן שתי מצות ממצות עשה —
 וזה אין בו מחלקת. אבל כשנתבונן בהלכות שתי
 המצות האלה ממצות עשה ומה-שצריך לעשות
 בהן בהתאם להקדמות ההלכה — יתחייב, שיהיו
 מקצת הנשים חולצות ולא מתיבמות, ומקצתן
 מתיבמות ולא חולצות, ומקצתן או חולצות או
 מתיבמות, ומקצתן לא חולצות ולא מתיבמות. וכן
 גם האנשים, כלומר: היבמין. מקצתם חולצין ולא
 מיבמין, ומקצתם מיבמין ולא חולצין, ומקצתם לא
 חולצין ולא מיבמין, ומקצתם או מיבמין או
 חולצין. וכן נמצא שהיבמות מקצתן חולצות מזה
 ומתיבמות לזה, ומקצתן חולצות מזה ומזה, ומקצתן
 מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, ומתרות
 ליבמיהן ואסורות לבעליהן, ואסורות לאלו ואלו,
 ומתרות לאלו ואלו (כמפורט בארבעת הפרקים
 הראשונים של מסכת יבמות).
- אם-כן אלו מנינו כל-דין ודין מן-הדינים האלה
 כמצוה בפני עצמה, היו דיני מסכת יבמות
 לבדה מגיעים ליותר ממאתים מצות, ואין אף אחת
 מהן שאינה או עשה בפני עצמה או לאו —
 שנאמר, למשל: זו צריכה לחלץ באפן כזה, או
 להתיבם באפן כזה; או נאמר: זו אסורה לזה, או
 אי אפשר לה לחלץ או להתיבם כלל. וכך צריך
 להיות בכל-מצוה ומצוה.
- בין שהדבר כך — וזה ממה-שאין בו מחלקת —
 הרי שהלכות המצוה, אף אם הן מפרשות
 בתורה, אין למנותן; פי לא מפני שהכתוב באר
 הלכות אותה המצוה או תנאים שבה, נמנה אנחנו
 כל-תנאי או כל-פרט הלכה כמצוה בפני עצמה.
 וכבר טעו בזה הרבה: שפן כל-מה-שנמצא כתוב
 מונים, בלי להתבונן בעקר המצוה ולא בהלכותיה
 או תנאיה. דרך משל: שהכתוב חיב בספר ויקרא
 (פרק ה): את מטמא מקדש וקדשיו והנזכרים עמו

1 (להביא) קרְבַן חֲטָאת — וְזוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה בְּלִי סֶפֶק.
 2 אַחֲר־כֵּן בְּאֵר הַפְּתוּב מֵה הֵן הַלְכוֹת הַקְּרָבָן הַזֶּה,
 3 וְאָמַר שְׂיֵהָא כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה; וְאִם אֵין יָדוּ מִשְׁגַּת,
 4 דְּמִיָּה, יָבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה; וְאִם לֹא
 5 יוּכַל, יָבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֵלֶת — וְזֶה הוּא קְרָבָן
 6 עוֹלָה וְיֹרֵד. הִנֵּה זֶה אֵינוֹ אֶלָּא בְּאוּר, מֵהוּ הַקְּרָבָן
 7 הַמְּטָל עָלָיו. אִף אֵין לְמִנּוֹת כָּאֵן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
 8 וְלֹאמַר: הַמִּצְוָה שְׁצִוָּה לְהַקְרִיב בְּהֵמָה וְאַחֲר־כֵּן
 9 הַמִּצְוָה שְׁצִוָּנוּ לְהַקְרִיב עוֹף וְאַחֲר־כֵּן הַמִּצְוָה
 10 שְׁצִוָּנוּ לְהַקְרִיב עֲשִׂירִית הָאֵיפָה — לְפִי שְׂאִינָם
 11 שְׁלֹשָׁה צִוּוּיִן אֶלָּא מִצְוָה אַחַת, וְהִיא: שְׂיַקְרִיב קְרָבָן
 12 עַל שְׂגִיגָתוֹ, וְאוֹתוֹ הַקְּרָבָן הוּא כֵּן אוֹ כֵּן אִם
 13 אִי־אֶפְשָׁר בְּכֵן. וּמִן הַסּוּג הַזֶּה גַּם כֵּן שְׂגִיגַת מִצְוֹת,
 14 וְהוּא שֶׁהַפְּתוּב אָמַר בְּיֻקְרָא (שם ד), שְׂמִי שְׁשִׁיג
 15 וְעָבַר עַל מִצְוֹת ה' יַקְרִיב קְרָבָן — וְזוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה
 16 אַחַת, וְהִיא: שְׂיַקְרִיב הַשּׁוּיג חֲטָאת בְּתַנְאֵי שְׁתַּהֲיָה
 17 הַשְּׂגִיגָה בְּדָבָר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ בְּרַת, וְיִשׁ בּוֹ
 18 מַעֲשֵׂה וְהִיא מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ
 19 בְּפִרוּשׁ (הַמִּשְׁנִיּוֹת ב) הַוּרְיּוֹת (בַּהֲקַדְמָה) וּכְרַתוֹת (פֶּרֶק
 20 א מִשְׁנָה ב). אַחֲר־כֵּן פֶּרֶט הַפְּתוּב הַלְכוֹת בְּעִנְיָן
 21 קְרָבָן זֶה וְכָתַב עָלָיו מִקְרָאוֹת וְאָמַר: אִם הַשּׁוּיג
 22 מַעֲם הָאֶרֶץ — יַקְרִיב כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה; וְאִם הוּא
 23 נָשִׂיא — יַקְרִיב שְׁעִיר; וְאִם הוּא כֵּהֵן גְּדוֹל —
 24 יַקְרִיב פֶּרֶ. אַבָּל אִם הַשְּׂגִיגָה דוּקָא בְּעַבְדֵּי־זָרָה —
 25 יַקְרִיב הַשּׁוּיג שְׁעִירָה בֵּין שֶׁהוּא נָשִׂיא אוֹ הַדְּיוּט אוֹ
 26 כֵּהֵן גְּדוֹל. אִף עַל־יַדֵּי שְׁנוּי מִיַּי הַבְּהֵמוֹת שְׂמֵהֵן
 27 מִקְרִיבִים אֶת־הַקְּרָבָן, לֹא יִהְיֶה הַקְּרָבָן הָאֶחָד —
 28 שֶׁהוּא קְרָבָן שׁוּיג — לְרַבִּים, עַד שְׂיֵהִיָּה מִצְוֹת
 29 הַרְבֵּה. שְׂכֵן אֵלוֹ הִיָּה הַדָּבָר כֵּן, הֵינּוּ צְרִיכִים
 30 לְמִנּוֹת גַּם־כֵּן אֶת־אֲמָרוֹ 'כְּשֶׁבָה' אוֹ 'שְׁעִירָה' כְּשֵׁתִי
 31 מִצְוֹת — וְגַם אָמַרוֹ 'שְׁתֵּי תוֹרִים' אוֹ 'שְׁנֵי בְּנֵי
 32 יוֹנָה' כְּשֵׁתִי מִצְוֹת — וְאֵין הַדָּבָר כֵּן; אֶלָּא הַצּוּי
 33 (לַהֲבִיא) קְרָבָן הוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׂגִיגָה מְבִיא לְאוֹתוֹ
 34 הַקְּרָבָן עֲצוּמוֹ שְׁעִירָה, וְאַחַר מְבִיא שְׁעִיר — זֶהוּ
 35 מִתְּנָאֵי אוֹתוֹ קְרָבָן, וְאֵין כָּל־תְּנָאֵי מִתְּנָאֵי הַמִּצְוֹת
 36 נִחְשָׁב כְּמִצְוָה. הֵכֵן עִנְיָן זֶה הֵיטֵב, כִּי הַטְּעוֹת בּוֹ
 37 נִסְתַּרְתָּ, לֹא יִרְגִישָׁה בָּהּ אֶלָּא נְבוּן.
 38 מֵהַסּוּג הַזֶּה גַּם אָמַרוֹ יִתְעַלֶּה, שְׁנַעֲרָה מֵאַרְסָה אִם
 39 זָנְתָה — בְּסִקִּילָה; וְאִם הִיא בַת כֵּהֵן —
 40 בְּשִׂרְפָה; זֹהִי הַשְּׁלֵמַת דִּין עֲנֵשׁ אֲשֶׁת אִישׁ שְׁזָנְתָה.

41 וּכְבָר טַעַה בְּזֶה כָּל־מִי שְׂשַׁמְעֵתִי עָלָיו, שְׂכֵן מוֹנִים
 42 אֲשֶׁת אִישׁ מִצְוָה, וְנַעֲרָה מֵאַרְסָה מִצְוָה, וּבַת כֵּהֵן
 43 מִצְוָה — וְאֵין הַדָּבָר כֵּן, אֶלָּא הוּא כְּמוֹ שְׂאַבְאָר,
 44 וְהוּא: שְׂאָמַרוֹ יִתְעַלֶּה "לֹא תִנְאַף" (שְׁמוֹת ב, יד) —
 45 הִיא מִצְוָה אַחַת מְכֻלָּל הַמִּצְוֹת, וּכְבָר בְּקַבְּלָהּ,
 46 שֶׁהֲלָאוּ הִנֵּה אֲזַהֲרָה לְאֲשֶׁת אִישׁ; אַחֲר־כֵּן כָּא
 47 הַפְּתוּב אַחַר אֲזַהֲרָה זֶה וּבְאָר, שֶׁהַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה
 48 יִהְיֶה וְהוּא אָמַרוֹ: "מוֹת־יוֹמַת הַנְּאַף וְהַנְּאַפְתָּ"
 49 (וּיֻקְרָא כ, י). אַחֲר־כֵּן הַשְּׁלִים הַפְּתוּב אֶת־תּוֹרַת
 50 הַעֲנֵשׁ הַזֶּה וְהַתְּנָה בּוֹ תְּנָאִים וְאָמַר, שְׂאָמַרוֹ "מוֹת־
 51 יוֹמַת הַנְּאַף וְהַנְּאַפְתָּ" יִשׁ בּוֹ חֲלוּקִים: אִם אֲשֶׁת
 52 אִישׁ זֶה הִיא בַת־כֵּהֵן — הֵרִי הִיא נִשְׂרַפְתָּ; וְאִם
 53 הִיא נַעֲרָה מֵאַרְסָה בְּתוּלָה — הֵרִי הִיא נִסְקַלְתָּ;
 54 וְאִם הִיא בְּעוֹלָה וְאֵינָה בַת כֵּהֵן — הֵרִי הִיא בְּחֻנְקָה.
 55 אַבָּל אֵין הַמִּצְוֹת הוֹפְכוֹת לְרַבּוֹת עַל־יַדֵּי פְּרוּט סוּגֵי
 56 הַמִּיתָה, כִּי בְּכָל־זֶה לֹא יִצְאָנוּ מִגְּדָר אֲסוּר אֲשֶׁת
 57 אִישׁ. וּבְפִרוּשׁ אָמַרוֹ בְּסִנְהֶדְרִין (נֵא:): הַכֵּל הָיָה
 58 בְּכָל־לֵב נִאָף וְנִאָפְתָּ — הוֹצִיא הַפְּתוּב אֶת־בַּת
 59 יִשְׂרָאֵל לְסִקִּילָה, וְאֶת־בַּת כֵּהֵן לְשִׂרְפָה. וְצוּנָם
 60 לוֹמַר בְּזֶה, שְׂאָסוּר אֲשֶׁת אִישׁ כּוֹלָל הַכֵּל, וְהוּא
 61 שְׂאָמַר בּוֹ הַפְּתוּב: "מוֹת־יוֹמַת הַנְּאַף וְהַנְּאַפְתָּ";
 62 אֶלָּא שְׁחֻלַּק הַפְּתוּב בְּמִיתָה זֶה וְקָבַע לְמַקְצָתָן
 63 שִׂרְפָה וְלְמַקְצָתָן סִקִּילָה. אַבָּל אֵלוֹ הִיָּה צְרִיף
 64 לְמִנּוֹת פְּרוּט דִּין הַמִּצְוָה מֵאַחַר שֶׁהוּא נִזְכָּר בַּתּוֹרָה,
 65 הֵינּוּ צְרִיכִים שְׁלֹא לְמִנּוֹת "מִכַּה־נֶפֶשׁ בְּשִׂגְגָה —
 66 גּוֹלָה" כְּמִצְוָה אַחַת, כִּיִּן שֶׁהַפְּתוּב פֶּרֶט הַלְכוֹת
 67 מִצְוָה זֶה (בַּמַּדְבָּר לַה). וְהִיָּה לָנוּ לְמִנּוֹת כֵּן:
 68 מֵה־שְׂאָמַר הַפְּתוּב: "וְאִם־בְּכָלִי כִּרְזַל הַכְּהוֹ" —
 69 מִצְוָה אַחַת; וְהַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה — אָמַרוֹ: "וְאִם
 70 בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הַכְּהוֹ"; וְהַמִּצְוָה
 71 הַשְּׁלִישִׁית — אָמַרוֹ: "אוֹ בְּכָלִי עֵץ־יָד אֲשֶׁר־יָמוּת
 72 בּוֹ הַכְּהוֹ"; וְהַמִּצְוָה הַרְבִּיעִית — אָמַרוֹ: "גֹּאֵל
 73 הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הַרְצֵחַ"; וְהַמִּצְוָה הַחֲמִישִׁית
 74 — אָמַרוֹ: "וְאִם בְּשִׁנְאָה יִהְדָּפְנוּ"; וְהַמִּצְוָה
 75 הַשְּׁשִׁית — אָמַרוֹ: "אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו בְּצִדְיָה";
 76 וְהַמִּצְוָה הַשְּׁבִיעִית — אָמַרוֹ: "אוֹ בְּאֵיבָה הַכְּהוֹ
 77 כִּידוֹ"; וְהַמִּצְוָה הַשְּׁמִינִית — אָמַרוֹ: "וְאִם בְּפִתְעַ
 78 בְּלֹא־אֵיבָה הַדָּפוּ"; וְהַמִּצְוָה הַתְּשִׁיעִית — אָמַרוֹ:
 79 "אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צִדְיָה"; וְהַמִּצְוָה
 80 הָעֲשִׂירִית — אָמַרוֹ: "אוֹ כָּל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ

מתוך מהדורת חזק

1 בלא ראות"; והמצוה הי"א — אָמְרוּ: "וַיִּפֹּל עָלָיו
2 וַיָּמָת וְהוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ"; והמצוה הי"ב — אָמְרוּ:
3 "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרֹצֵחַ"; והמצוה הי"ג —
4 אָמְרוּ: "וְהִשִּׁיבּוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר-מִקְלָטוֹ";
5 והמצוה הי"ד — אָמְרוּ: "וַיָּשֶׁב בָּהּ עַד-מוֹת הַכֹּהֵן
6 הַגָּדֹל"; והמצוה הט"ו — אָמְרוּ: "וְאִם-יֵצֵא יֵצֵא
7 הָרֹצֵחַ"; והמצוה הט"ז — אָמְרוּ: "וְאֶחָרֵי מוֹת
8 הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יֵשׁוּב הָרֹצֵחַ" אֵלּוּ עֲשִׂינוּ בֵּן בְּכָל-מִצְוָה
9 וּמִצְוָה, הִנֵּה מְנִין הַמִּצְוֹת מְגִיעַ לְיוֹתֵר מֵאֶלְפִים —
10 וְדָבָר זֶה בְּרוּר שֶׁהוּא בְּטֹל, לְפִי שֶׁכָּל-זֶה הוּא פְּרוּט
11 הַמִּצְוָה וְהִיא הַמִּצְוָה הַמְּנוּיָה הַיּא: דִּין מִכָּה נֶפֶשׁ
12 בְּשִׁגְגָה, וְזֶהוּ הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְדוֹן בּוֹ לְפִי דִינֵי
13 הַכֹּתוּבִים הָאֵלֶּה. וְכֵן קָרָאָם ה' "מִשְׁפָּטִים" וְלֹא
14 קָרָאָם "מִצְוֹת" וְאָמְרוּ: "וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה
15 וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה".

יום שישי כ"ו אדר ב' ה'תשע"א

56 הַכָּל הַשְּׂמִינִי: שָׂאִין לְמִנּוֹת הַשְּׁלִילָה עִם הָאֲזִזָּה.
57 דַּע שֶׁהָאֲזִזָּה הִיא מִשְׁנֵי חֲלָקֵי (סוגי) הַצּוּי
58 (הַפְּקוּדָה), כְּלוּמַר (ה"צוּי" מִתְחַלֵּק לְשָׁנִים) שֶׁתִּצְוָה
59 לְמִצְוָה לַעֲשׂוֹת אִיזָה דְּבָר אוֹ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ; כְּגוֹן
60 שֶׁתִּצְוָהוּ לְאָכַל וְתֹאמַר לוֹ: אֲכַל: אוֹ שֶׁתִּצְוָהוּ
61 לְהִמְנַע מֵאֲכַל וְתֹאמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל. אַךְ אֵין
62 בְּלִשׁוֹן הָעֲרָבִי שֵׁם הַכּוֹלֵל אֶת-שְׁנֵי הָעֲנִינִים הָאֵלֶּה
63 יַחַד; וּכְבָר הַזְּכִירוֹ זֹאת הַמְּדַבְּרִים בְּתוֹרַת הַהֲגִיזוֹן
64 (חֲכָמֵי הַלְשׁוֹן) וְאָמְרוּ בְּדַבְּרֵי הָאֵלֶּה: "אֲכַל הַצּוּי
65 וְהָאֲזִזָּה אֵין לָהֶם בְּלִשׁוֹן הָעֲרָבִי שֵׁם הַכּוֹלֵל, וְלִפְיֵךְ
66 הַצְּרָכָנוּ לְקָרָאָם גַּם שְׁנֵיהֶם בְּשֵׁם אֶחָד
67 מֵהֶם, וְהוּא: הַצּוּי (הַמִּתְפַּצֵּל לְשָׁנִים: ה"צוּי" —
68 עֲשֵׂה, ו"אֲזִזָּה" — לֹא תַעֲשֵׂה)". הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ,
69 שֶׁהָאֲזִזָּה וְהַצּוּי עֲנִין אֶחָד הֵם. (וּבְכָל ה"צוּי")
70 הַמְּלָה הַמְּפָרְסֶמֶת בְּלִשׁוֹן הָעֲרָבִי הַמִּשְׁמָשֵׁת
71 לְאֲזִזָּה הִיא מֵלֵת "לא", וְעֲנִין זֶה עֲצָמוּ מִצּוּי בְּלִי
72 סִפֵּק בְּכָל-לִשׁוֹן, כְּלוּמַר: שֶׁאֵתָּה תִּצְוָה לְמִצְוָה
73 שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה. בְּרוּר אִפּוּא שֶׁמִּצְוֹת עֲשֵׂה
74 וּמִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה שֶׁתִּהְיֶה צּוּי מְחֻלָּט: דְּבָרִים
75 שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹתָם, וְדְבָרִים שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלַּעֲשׂוֹתָם.
76 הַשֵּׁם שֶׁל אֵלֶּה שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹתָם — מִצְוֹת עֲשֵׂה,
77 וְהַשֵּׁם שֶׁל אֵלֶּה שֶׁהִזְהַרְנוּ עֲלֵיהֶם — מִצְוֹת לֹא-
78 תַעֲשֶׂה; וְהַשֵּׁם הַכּוֹלֵל יַחַד בְּלִשׁוֹן הָעֲרָבִי —
79

16 וּכְבָר נִתְעוֹרֵר בְּעַל "הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת" וְשֵׁם לֵב
17 לְמִקְצַת הָעֲנִינִים הָאֵלֶּה וְהַתְּלַבֵּט (הַתְּקַשָּׁה)
18 בָּהֶם וְהַתְּחִיל לְמִנּוֹת פְּרָשִׁיּוֹת פְּרָשִׁיּוֹת וְאָמַר
19 בְּמִנְיָנוּ: פְּרָשֵׁת נִחְלוֹת, פְּרָשֵׁת נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת,
20 פְּרָשֵׁת מוֹצִיא שֵׁם רַע. וְכֵן מְנָה הַרְבֵּה פְּרָשִׁיּוֹת,
21 אֲלֵא שְׁלֵא נִתְבָּרַר לוֹ הָעֲנִין הַזֶּה בְּשִׁלְמוֹת וְלֹא
22 הַשִּׁיגוֹ, וְלִפְיֵכְךָ מְנָה בְּאוֹתָן הַפְּרָשִׁיּוֹת מֵה-שֶׁכְּבָר
23 מְנָה מִקְדָּם מִבְּלִי שֶׁהִרְגִישׁ בְּכֵךְ. וְלִפִּי שֶׁנַּעֲלָם
24 מִזוּלְתָנוּ הַכָּל הַזֶּה, הִגִּיעַ לְכֵךְ שֶׁמְנָה בְּמִצְוֹת
25 צְרַעַת אֶחָד עֲשׂוֹר מִצְוֹת, וְלֹא יַדַּע שֶׁזוֹ מִצְוָה אֶחָד,
26 וְכָל מֵה-שֶׁנִּזְכַּר בְּכֹתוּב אֵינוֹ אֲלֵא פְּרוּט הַלְכוֹת
27 וְתֹנָאִים. פְּרוּט הַדְּבָר הַזֶּה שֶׁאֵנוּ נִצְטוּיָנוּ שֶׁצְרַעַת
28 אָדָם מִטְּמֵאָתוֹ, וְנַעֲשֶׂה טָמֵא וְחִיב בְּכָל מֵה-
29 שֶׁחִיבִים בּוֹ הַטְּמֵאִים: לְהִתְרַחֵק מִן-הַמִּקְדָּשׁ
30 וְקִדְּשׁוֹ וְלִצְאֵת חוּץ לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה. אֲלֵא שֶׁאֵנָּה
31 לֹא יַדַּע אִיזוֹ צְרַעַת מִטְּמֵאָה וְאִיזוֹ אֵינָה מִטְּמֵאָה,
32 לְכֵן הִתְחִיל הַכֹּתוּב לְבָאֵר וּלְפָרֵט אֶת-הַדִּין: שֶׁאִם
33 הוּא כֵךְ — הֲרִי זֶה טָהוֹר; וְאִם הוּא כֵךְ — הֲרִי
34 זֶה טָמֵא; וְאִם הוּא בְּמַצֵּב כֵּזֶה — מַעֲמִידִין אוֹתוֹ
35 זְמַן מְסִיָּם. וּבְפְרוּשׁ אָמְרוּ (סִפְרָא וּיקרא יג, כט):
36 "לְטַהְרוֹ אוֹ לְטַמְאוֹ" (שם) — כִּשֵּׁם שֶׁמִּצְוָה
37 לְטַהְרוֹ, כֵךְ מִצְוָה לְטַמְאוֹ — הֲרִי שֶׁהַמִּצְוָה הִיא
38 רַק שִׁיאִמְרוּ לוֹ: טָמֵא אוֹ טָהוֹר, אֲבָל פְּרָטֵי הַדְּבָרִים
39 שֶׁבָּהֶם יֵהָא טָמֵא אוֹ טָהוֹר — אֵין לְמִנּוֹתָם, לְפִי
40 שֶׁהֵם תְּנָאִים וּפְרוּטֵי הַלְכוֹת.

- 1 גזרה (פקודה, צו), וכך קוראים חכמים פל-מצוה,
2 בין שתהיה עשה או לא-תעשה: גזרת מלך.
- 3 אבל השלילה היא ענין אחר, והוא: שתשלה נשוא
4 מנושא, ואין בזה שום צווי כלל, כגון
5 שתאמר: לא אכל פלוני אתמול ולא שתה פלוני
6 את-היין, ואין ראובן אבי שמעון וכיוצא בזה —
7 שכל-זה הוא שלילה, ואפלו ריח צווי אין בו.
8 והמלה שבה שוללים בערבית לרב היא מלת
9 "מא", אף שוללים גם במלת "לא", ובמלת "בלי".
10 אבל העברים הרי לרב שלילתם באותה מלת "לא"
11 עצמה, שבה גם מזהירים; ושוללים גם במלת
12 "אין" ומה-שמסתבר אליה מן-הכנויים: "אינו"
13 ו"אינם" ו"אינכם" וזולתם.
- 14 (ודוגמאות לכך): השלילה בעברי במלת "לא" כגון
15 אמרו: "ולא-קם נביא
16 עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י); "לא איש אל
17 יכזב" (במדבר כג, יט); "לא-תקום פעמים צרה"
18 (נחום א, ט); "ולא-עמד איש" (בראשית מה, א);
19 "ולא-קם ולא-זע ממנו" (אסתר ה, ט) וכאלה רבים.
20 והשלילה במלת "אין", כגון אמרו: "ואדם אין"
21 (בראשית ב, ה); "והמתים אינם יודעים מאומה"
22 (קהלת ט, ה) וזולתם רבים גם כן.
- 23 הנה נתבאר לך ההבדל בין השלילה לאזהרה,
24 והוא: שהאזהרה (היא חלק) מענין הצווי
25 ואינה אלא פעל בצווי, כלומר: פשם שהצווי
26 לעולם לעתיד, כך האזהרה; ולא יתכן שבלשון
27 יהא הצווי לעבר — וכך האזהרה. ואין אפשרות
28 להכניס צווי לספור, כי הספור זקוק לנשוא ונושא
29 והצווי דבור שלם בעצמו, כמו שנתבאר בספרים
30 שנתחברו לך; וכן לא תפגס גם האזהרה בספור.
31 אבל לא כף השלילה — לפי שהשלילה תפגס
32 בספור ותשלה בעבר ובעתיד ובהנה. וכל-זה ברור
33 מעצמו על-ידי התבוננות.
- 34 כיון שתדבר כן — בשום פנים אין למנות את-
35 הלאוין שהם שלילה בין מצות לא-תעשה.
36 וזה דבר מעצמו שאין צריך עליו מופת (ראיה),
37 זולת מה-שהזכרנו בכרו עניני (דברי) הבטויים,
38 כדי להבדיל בין האזהרה ובין השלילה (ורק על-ידי
39 הבנת הענין אפשר לקבוע אם זו אזהרה או שלילה).
- 40 אף זולתנו לא ידע זאת והגיע לך, שמנה: "לא
41 תצא כצאת העבדים" (שמות כא, ז); ולא ידע
42 שזו שלילה ולא אזהרה. ובאור הענין כמו
43 שאספיר, והוא: שה' דן מכה עבדו או אמתו
44 הפנענים שחסרו בשעת ההכאה אחד מראשי
45 אברים (כמו שן ועין) — שהוא יוצא לחפשי; היה
46 אפוא עולה בדתנו, שפך הוא באמה עבדיה
47 מכל-שכן מעבד פנעני (היוצא בשן ועין), ושהיא
48 (אמה עבדיה) אם חסרה אחד מראשי אברים יוצאת
49 לחפשי — לפיכך שלל ממנה דין זה באמרו: "לא
50 תצא כצאת העבדים", כאלו אמר: אין חובה
51 להוציאה לחפשי כשמחסרה אבר מאבדיה —
52 הנה זו שלילת דין מסים ממנה, אף לא אזהרה.
53 וכך פשו מוסרי הקבלה ואמרו במכללתא (פרשת
54 משפטים): "לא תצא כצאת העבדים" — אינה
55 יוצאה בראשי אברים כדרך שהפנענים יוצאים.
56 הנה נתבאר לך, שזו שלילת דין מסים הנשלל
57 ממנה, לא שהוא הזהיר על הדבר.
- 58 ואין הבדל בין אמרו: "לא תצא כצאת העבדים"
59 ובין אמרו: "לא יבקר הכהן לשער הצהב
60 טמא הוא" (ויקרא יג, לו), שהוא שלילה בלבד, לא
61 אזהרה; והוא שפא להודיענו: שעם סימן זה אינו
62 צריך הסגר (כבידני טומאת הצרעת שכשמסתפק
63 הכהן בדינה, מסתגר המנוגע כדי לבחון התפתחות)
64 ולא יסתפק בו, כי הוא טמא. וכן אמרו: "ואיש
65 כי ישכב את אשה .. והיא שפחה .. וחופשה לא ניתן
66 לה) לא יומתו כ-לא חפשה" (ויקרא יט, כ) — לפי
67 שהוא גם כן שלילה ולא אזהרה. שכן הוא אומר:
68 שאינם חייבים מיתה כיון שלא נשלמה חרותה
69 (ואין הקידושין חלין), ואין לתרגם את-זה ולומר
70 "לא יקטלא" (אל יהרגו), שפך יצא מענין
71 השלילה לענין האזהרה. כי אמרו כאן: "לא יומתו
72 כ-לא חפשה" כמו אמרו: "אין לנערה חטא מות"
73 (דברים כב, כו) ששלל ממנה חיוב המיתה בגלל
74 האנס; כך שלל מהם כאן חיוב המיתה בגלל
75 העבדות, כאלו אמר: אין להם חטא מות, כי לא
76 חפשה. וכן אמרו: "ולא-יהיה כקרח וכעדתו"
77 (במדבר יז, ה) — הוא שלילה. ופרשו חכמים
78 שהוא שלילה וכברו ענינו ואמרו (מדרש תנחומא
79 שם): שהוא יתעלה השמיענו שכל-היוצא וטוען

41 וְאָמְרוּ: אֵלָא מַעֲתָה, גִּבְי בּוֹר נַמִּי, דְּכַתִּיב: "וּכִי
42 יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר" וְלֹא יִכְסְנוּ" (שמות כא, לג) — הֲכִי
43 נַמִּי (האמנם כך) דְּאִינוּ צְרִיף לְכִסּוֹת?! וְהִיָּתָה
44 הַתְּשׁוּבָה: הֲתָם דְּכַתִּיב: "בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם" —
45 מְכַלֵּל דְּבַעֲי פְסוּי. הִנֵּה נִתְבָּאָר, שְׁמֵבִיאִים רְאִיָּה
46 מֵעֲנִין הַדְּבָרִים, אִם זֶה שְׁלִילָה אוֹ אֲזַהְרָה. וְנִתְבָּאָר
47 עוֹד שְׁאָמְרוּ "לֹא יִבְדִּיל" — מְצוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, כְּמוֹ
48 שְׁאָמְרָה הַמְּשֻׁנָּה, וּמִכַּאֲן יִתְבָּאָר שְׁאָמְרוּ בְּעוֹלַת
49 הָעוֹף: "וְשִׁפְסַע אֹתוֹ בְּכַנְפָיו לֹא-יִבְדִּיל" (ויקרא א, יז)
50 — אֵין לְמִנּוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהוּא שְׁלִילָה, הוּאִיל וְלִדְבָרֵי
51 הַכֹּל: אִם הַבְּדִיל — כְּשֶׁר. שְׁכֵן, בֵּין שְׁאָמַר בְּעוֹלַת
52 בְּהֵמָה: "וְנִתְּחַ אֹתוֹ לְנִתְחִיו" (שם א, יב), הִיָּה עוֹלָה
53 בְּדַעֲתָנוּ, שְׁגָם עוֹלַת הָעוֹף כֶּן, לְפִיכֶן אָמַר: אִינוּ
54 צְרִיף לְהַבְּדִיל, אֵלָא וְשִׁפְסַע בְּלִבָּד; וְאִם הַבְּדִיל —
55 כְּשֶׁר, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוּמוֹ.

56 עוֹד מְכַלֵּל הֶלְאוּיִן הָאֵלָה שֶׁהֵם בְּגֵדֵר שְׁלִילָה
57 אָמְרוּ: "כֹּל-חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם מִן-הָאֲדָם לֹא
58 יִפְדֶּה" (שם כז, כט), וְיִתְבָּאָר לָךְ שֶׁזֶה שְׁלִילָה — לֹא
59 אֲזַהְרָה — אִם תִּדַע מֵהוּ מוֹבֵן הַדְּבָר הַזֶּה, וְהוּא:
60 שֶׁהַפְּתוּב כְּכֹר דִּין בְּדָמִים קְצוּבוֹים בְּעֶרְכִים לְפִי גִיל
61 הַנְּעִרְךָ וְלְפִי הִיּוֹתוֹ זָכַר אוֹ נִקְבָה, וְאֵין הַבְּדִיל בְּעֲנִין
62 זֶה בֵּין שְׁאָמַר: "עֶרְכֵי עָלִי", אוֹ "עֶרְךָ פְּלוּנִי עָלִי"
63 — הֲרִי אָנוּ רוֹאִים אוֹתוֹ הַפְּלוּנִי מֵהוּ הוּא וּמֵה-
64 גִילוֹ, וְיִשְׁלַם בְּהֵתָאֵם לְכֶךָ. וְאִם הַנְּעִרְךָ הוּא אֲדָם
65 שְׁנִתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית דִּין וְנִפְסַק דִּינוֹ, וְאַחַר גָּמַר דִּינוֹ
66 אָמַר מִי שֶׁהוּא: "עֶרְךָ זֶה עָלִי" — הֲרִי זֶה לֹא
67 יִתְחַיֵּב לְשִׁלְּם פְּלוּם, לְפִי שֶׁהוּא חֲשׁוֹב כְּמַת שְׁאֵין
68 לוֹ עֶרְךָ מַעַת שְׁנִגְמַר דִּינוֹ. וְזֶהוּ הָעֲנִין שְׂרָצָה
69 בְּאָמְרוּ "לֹא יִפְדֶּה", כְּלוֹמַר: אֵין לוֹ פְּדִיוֹן, שְׂיִצְטַרְךָ
70 אוֹתוֹ הַמְּעִרְךָ לְשִׁלְּם. וְזֶהוּ דִּין מְדִינֵי הָעֶרְכִים
71 וְהַלְכוּתָם שְׂזַכְרוּ הַפְּתוּב, אֲבָל אִינוּ אֲזַהְרָה. וְלִשׁוֹן
72 הַמְּשֻׁנָּה (עֶרְכִין פֶּרֶק א מִשְׁנָה ג): הַגּוֹסֵס וְהִיּוֹצֵא
73 לְהַרְג לֹא נָדָר וְלֹא נֶעְרַף. וּפְרִשׁ הַתְּלִמוֹד (עֶרְכִין ו):
74 שְׁנֵה בְּתַנְאֵי שִׁיָּהָ יוֹצֵא מִבֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל
75 לְהַרְג. וְלִשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא (פֶּרֶשׁת מִשְׁפָּטִים): חֲזִיבֵי
76 מִיתַת בֵּית דִּין אֵין לָהֶם פְּדִיוֹן, שְׁנִגְמַר: "כֹּל-חֶרֶם
77 אֲשֶׁר יִחְרַם מִן-הָאֲדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת". הַתְּבוּנָן
78 בְּדִיּוֹק הַלְשׁוֹן וּבְעֵמֶק הָעֵינִין בְּהֵ, אֵיךְ בְּאָרוֹ שֶׁהִלְאוּ
79 הַזֶּה שְׁלִילָה וְלֹא אֲזַהְרָה בְּאָמְרוֹם: "אֵין לָהֶם פְּדִיוֹן"
80 וְלֹא אָמְרוּ: "אֵין פּוֹדִין אוֹתָם". אֶת-הָעֲנִין הַזֶּה

1 עַל הַפְּהִנָּה וּיְבַקְשָׁה לְעַצְמוֹ (כַּמְנַהֵג קֶרַח וְעֵדְתוֹ) —
2 לֹא יֵאָרַע לוֹ מֵה-שְׂאָרַע לְקַרְח וְעֵדְתוֹ, כְּלוֹמַר:
3 הַבְּלִיעָה וְהַשְׂרִפָּה — אֵלָא יִהְיֶה עֲנִשׁוֹ "כַּאֲשֶׁר דְּבַר
4 ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ" (מַהֲבִיטוּי "בֵּיד מֹשֶׁה" אֲנוֹ לְמַדִּים
5 שִׁילַקָה בְּמַה שִׁלַּקְתָּה יַד מֹשֶׁה) כְּלוֹמַר: הַצְּרַעַת; וְזֶהוּ
6 אָמְרוּ יִתְעַלָּה אֵלָיו: "הֲבֵא-נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ" (שְׁמוֹת
7 ד, ו) וְהִבִּיאוּ רְאִיָּה מִמֵּה-שְׂאָרַע לְעִזָּה מְלֶךְ יְהוּדָה
8 (שְׁבִיקֵשׁ לְהַקְטִיר קְטוֹרֶת "וּבִידוֹ מִקְטַרֶת לְהַקְטִיר —
9 וְהַצְרַעַת זֹרַחָה בְּמִצְחוֹ" — דְּבַרֵי הַיָּמִים-ב כו, יט).
10 וְאֶף-עַל-פִּי שְׁמַצְאָנוּ דַּעָה אַחֲרַת (שֶׁל חו"ל) בְּגִמְרָא
11 סְנֵהֲדִרִין (קִי), וְהוּא אָמְרוֹם: "כֹּל-הַמְּחִזִּיק בְּמַחְלַקַת
12 עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׁנִגְמַר: וְלֹא-יִהְיֶה כְּקַרְח
13 וְכַעֲדָתוֹ" — הֲרִי זֶה עַל דְּרָף הַתּוֹכְחָה לֹא שְׁכֵף
14 פְּשֻׁטָה דְּקָרָא בְּעֲנִין זֶה; אֲבָל הָאֲזַהְרָה עַל עֲנִין זֶה
15 (הַמַּחְלוּקַת) נְכַלְלַת תַּחַת לְאוֹ אַחַר, כְּמוֹ שְׁאָבְאָר
16 בְּמִקּוּמוֹ (לֹא תַעֲשֶׂה מַה).

17 אֵין אֲפּוֹא שׁוּם דְּבַר שֶׁעַל יְדִיו אֲפֻשֶׁר לְהַבְּדִיל בֵּין
18 הַשְּׁלִילָה לְאֲזַהְרָה חוּץ מֵעֲנִין הַדְּבָרִים, אֲבָל לֹא
19 מִן-הַמְּלָה, בֵּין שְׁמַלַת הַשְּׁלִילָה וְהָאֲזַהְרָה בְּעֶבְרִית
20 מְלָה אַחַת, וְהִיא מַלַת "לֹא". וְלִכֵּן הִכְרַח, שְׁלִמְעֵין
21 תְּהִיא הַבְּנָה בְּעֲנִין הַדְּבָרִים וְאִזּוֹ יִשְׁיַג בְּקַלּוֹת אֵיזָה
22 לְאוֹ הוּא שְׁלִילָה וְאֵיזָה לְאוֹ הוּא אֲזַהְרָה, כְּמוֹ
23 שְׁבִאָרְנוּ מִקְדָּם. וּכְכֹר הָעִירוֹ חֲכָמִים, עָלֵיהֶם
24 הַשְּׁלוּם, עַל עֲנִין זֶה בְּמַה-שְׁמַצְאָנוּ אֲצֻלָּם בְּמַחְלַקַת
25 שְׁנַפְּלָה בִּינֵיהֶם בְּלֹאוֹ מִן הֶלְאוּיִן אִם הוּא שְׁלִילָה
26 אוֹ אֲזַהְרָה, וְזֶה בְּאָמְרוֹ יִתְעַלָּה עַל חֲטָאֵת הָעוֹף:
27 "וּמְלַק אֶת-רֹאשׁוֹ מִמוֹל עֶרְפוֹ וְלֹא-יִבְדִּיל" (ויקרא
28 ה, ח). הִנֵּה תַנָּא דִּידִן, וְהוּא הַמְּדַבֵּר בְּמְשֻׁנָּה, סוֹבֵר
29 שֶׁזֶה אֲזַהְרָה, וְלִכֵּן הוּא אוֹמַר: אִם הַבְּדִיל (הַפְּרִיד
30 אֶת הָרֹאשׁ מִהַצְּוֹאר) — פְּסַל. יוֹצֵא לְפִי זֶה שֶׁהִלְאוּ
31 הַזֶּה יִהְיֶה מְצוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה; שְׁכֵן כְּשֶׁהַבְּדִיל אֶת-
32 הָרֹאשׁ — פְּסַל, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב שְׂאוֹר אוֹ דְּבִשׁ. אֲבָל
33 רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סוֹבֵר, שֶׁהִלְאוּ הַזֶּה שְׁלִילָה
34 (שְׁלִילַת הַחֶרֶח) וְלֹא אֲזַהְרָה, וְשְׁפָרוּשׁ אָמְרוּ: "לֹא
35 יִבְדִּיל" — שְׁאִינוּ צְרִיף לְהַבְּדִיל הָרֹאשׁ, אֵלָא
36 מִסְּפִיק שְׂיַחְתַּף אוֹתוֹ בְּאֵיזָה שְׁעוֹר, וּלְפִיכֶךָ אִם
37 הַבְּדִיל — כְּשֶׁר לְפִי דַּעֲתוֹ. וְכֶךָ אָמְרוּ בְּגִמְרָא
38 זְבַחִים (סוה): אוֹמַר הִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:
39 שְׁמַעֲתִי שְׂמֵבִדִּילִין בְּחֲטָאֵת הָעוֹף; מֵאִי "לֹא יִבְדִּיל"
40 — אִינוּ צְרִיף לְהַבְּדִיל. וְהִקְשׁוּ עַל דְּבָרִים אֵלוֹ

מִלְהַקְרִיב לְזוּלְתוֹ יִתְעַלֶּה וּמִלְהַשְׁתַּחֲוֹת לְנֶעֱבֵד
 זוּלְתוֹ (עבודת אלילים). וְכֵן צוֹתָה אוֹתָנוּ לְהִתְנַהֵג
 בְּאִיזוֹ מִדָּה, כְּגוֹן שְׁנֹצְטוּיָנוּ בְּצִדְקָה בְּחֶסֶד,
 בְּרַחֲמֵנוּת, בְּחֻמְלָה וּבְאֵהָבָה, וְהוּא אָמַר: "וְאֵהֲבֶכֶת
 לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח); אוֹ שֶׁהִזְהִירְתָנוּ מֵאֵלוֹ
 מִדוֹת, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִירְנוּ עַל הַנְּטִירָה וְהַנְּקִימָה וּגְאֻלַּת
 הַדָּם וְזוּלְתָן מִן־הַמִּדּוֹת הַרְעוּת, כְּמוֹ שֶׁאֲבָאֵר. אוֹ
 שֶׁצוֹתָה אוֹתָנוּ בְּאִמְרַת אֵיזָה דְבָר, כְּגוֹן שְׁנֹצְטוּיָנוּ
 לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו וּלְהִתְנוּדוֹת עַל הַעֲוֹנוֹת
 וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מִמֶּה־שֶׁאֲבָאֵר; וְהִזְהִירְתָנוּ מֵאִמְרַת
 אֵיזָה דְבָר, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִירְנוּ עַל שְׂבוּעַת הַשֶּׁקֶר
 וְהַרְכִּילוֹת וּלְשׁוֹן הַרֵעַ וְהַקְלָלָה וְזוּלְתָן.

אִם הַשְּׂגוֹ עֲנִינִים אֵלוֹ, הֲרִי רְאוּי לְמִנּוֹת אֶת־
 הָעֲנִינִים שֶׁמְצוּיִם אוֹ מְזַהְרִים עֲלֵיהֶם, בֵּין
 שֶׁאֵלָה מַעֲשֵׂה אוֹ דְבוּר אוֹ דְעָה אוֹ מִדָּה. וְאִין
 לְהַבִּיט לְרַבּוּי הַצּוּוּיִן שֶׁבָּאוּ בְּאוֹתוֹ הָעֲנִינִן, אִם
 הַמְּדַבֵּר בִּ"עֲשֵׂה"; אוֹ לְרַבּוּי הָאֲזַהְרוֹת שֶׁבָּאוּ
 בְּעֲנִינּוֹ, אִם הַמְּדַבֵּר בִּ"לֹא" — כִּי כָּל־לְחֻזוֹק
 בְּלִבָּד (להדגיש את חומרת הדבר). לְפִי שֶׁפְּעָמִים
 יָבוֹא בְּאוֹתוֹ עֲנִינִן עֲצֻמוֹ לֹא אוֹ אַחֲרֵי לֹא לְחֻזוֹק, וְכֵן
 יָבוֹא בּוֹ צוּי אַחֲרֵי צוּי לְחֻזוֹק. אֲלֵא־אִם־כֵּן תִּמְצָא
 מֵאִמֵּר חֲכָמִים בְּחֻלּוֹק הָעֲנִינִים וּיְבָאֵרוּ לָךְ
 הַמְּפָרְשִׁים, שֶׁכָּל־לֹא מֵאֵלוֹ אוֹ כָּל־עֲשֵׂה כּוֹלָל עֲנִינִן
 שֶׁלֹּא כְּעֲנִינִן שֶׁכּוֹלָל הֵלֹא אוֹ הָעֲשֵׂה הָאֲחֵר — הֲרִי
 אֲזוֹ רְאוּי לְמִנּוֹתוֹ בְּלִי סֶפֶק, כִּי אֲזוֹ לֹא נִשְׁאָר לְחֻזוֹק
 אֲלֵא בֵּא לְתוֹסֶפֶת עֲנִינִן, אֶף־עַל־פִּי שֶׁפְּשֵׁט הַכְּתוּב
 (לכאורה) שֶׁהֵם בְּעֲנִינִן אֶחָד. לְפִי שֶׁאֲנַחְנוּ אִין אָנוּ
 אוֹמְרִים שֶׁאֵיזָה פְּסוּק נִכְפַּל לְחֻזוֹק וְאִינוּ לְתוֹסֶפֶת
 עֲנִינִן אֲלֵא כְּשֶׁאִין לָנוּ עַל כֶּךָ דְבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים נוֹשְׂאֵי
 הַקְּבָלָה; אֲבָל אִם נִמְצָא קְבָלָה, שֶׁהַצּוּי הִזָּה אוֹ
 הֵלֹא כּוֹלָל עֲנִינִן פְּלוּנִי, וְהַצּוּי הַחוּזֵר וְנִכְפַּל כּוֹלָל
 עֲנִינִן אַחֵר — הֲרִי זֶה הַנִּכּוֹן וְהָאֲמֵת: שֶׁלֹּא נִכְפַּל
 פְּסוּק אֲלֵא לְעֲנִינִן, וְאֲזוֹ רְאוּי לְמִנּוֹת אֶת־זֶה בְּפִנֵּי
 עֲצֻמוֹ וְאֶת־זֶה בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ. אֲבָל אִם אִין עֲנִינִן נוֹסֵף
 — הֲרִי תְּכִלִּית הַכֶּפֶל לְחֻזוֹק; וְגַם בֵּא לְהוֹדִיעַ,
 שֶׁהָעוֹן הִזָּה חֲמוּר מְאֹד, בֵּין שֶׁבָּאָה בּוֹ אֲזַהְרָה
 אַחֵר אֲזַהְרָה, אוֹ שֶׁנִּכְפַּל לְהַשְׁלֵמַת דִּין הַמְּצוּהָ
 (שכל פסוק משלים פרטי דינים שאין בשני), אוֹ כְּדִי
 לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ אֵיזָה דִּין בְּמְצוּהָ אַחֲרָת, כְּמוֹ שֶׁמְבָאֵר
 הַתְּלֻמוֹד וְאוֹמֵר: מִפְּנֵה (פסוק "פנוי" — כפול בענינו)

עֲצֻמוֹ בְּאֵרוֹ בְּסִפְרָא בְּפִרְשַׁת עֲרֻכִים וְאָמְרוּ: מִנִּין
 לְמַחֲבִי מִיַּתַּת בֵּית דִּין, לְאַחַד (מְעִרִיךְ). שֶׁאִמֵּר
 "עֲרֻכּוֹ (של החייב מיתה) עֲלַי", שֶׁלֹּא אָמַר כְּלוּם?
 תְּלֻמוֹד לּוֹמֵר: "לֹא יִפְדֶּה", כְּלוּמֵר: מִנִּין שֶׁאִינוּ
 חֵיב עֲרָף. וְיִכְבֵּר בְּאֵרְנוּ עֲנִינִן זֶה בְּתַכְלִית הַבְּאוּר עַד
 שֶׁאִנִּי אוֹמֵר, שֶׁלֹּא נִשְׁאָר דְּבָר מִסֶּפֶק אֲפִלוֹ לֹא
 לְקִשָּׁה הַהֲבָנָה שֶׁבְּכַנִּי אָדָם.

בֵּין שֶׁדְּבַרְנוּ בְּעֲנִינִן זֶה, דַּע שֶׁהַמְּלִים הַמְּשֻׁמָּוֹת
 בַּתּוֹרָה לְאֲזַהְרָה הֵן אֲרַבַּע מְלִים, וְכֹל מֶה־
 שֶׁהִזְהִיר עָלָיו בְּאַחַת מֵאַרְבַּע אֵלוֹ נִקְרָא: מְצוֹת
 לֹא־תַעֲשֵׂה. וְהֵן: 'הַשְּׂמַר' ו'פֶן', 'אֵל' ו'לֹא'. וּבְפִירוּשׁ
 אָמְרוּ (זבחים קו.): כָּל־מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: 'הַשְּׂמַר', 'פֶן'
 ו'אֵל' ו'לֹא' — אִינוּ אֲלֵא מְצוֹת לֹא־תַעֲשֵׂה.

אֲבָל נִשְׁאָר לָנוּ לְבָאֵר דְּבָר אֶחָד, שֶׁכּוֹ תְּשַׁלֵּם כְּנֻת
 הַשְּׂעֵר הַזֶּה, וְהוּא: שֶׁכָּל־מְקוֹם שֶׁבָּאֵר בַּתּוֹרָה
 וְחֵיב אוֹתָנוּ לְנִקּוֹת עֲצֻמוֹ עַל־יְדֵי שְׁנִשְׁלָל מֵעֲצֻמוֹ
 מַעֲשֵׂה פְּלוּנִי וּפְלוּנִי — הֲרִי אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה נִמְנָה
 מְכֻלָּל מְצוֹת לֹא־תַעֲשֵׂה, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהֵלֹא שֶׁנֶּאֱמַר
 בּוֹ הוּא שְׁלִילָה וְלֹא אֲזַהְרָה. כִּי מִשֶּׁהִטִּיל עֲלֵינוּ
 שְׁנִשְׁלָל מֵעֲצֻמוֹ וְנֹאמַר: אֲנִי לֹא עֲשִׂיתִי כֶּךָ וְלֹא
 עֲשִׂיתִי כֶּךָ — נוֹדַע בְּהִכְרַח, שֶׁעֲשִׂיתִי אוֹתוֹ הַכֶּךָ־
 וְכֶךָ מְזַהְרִים עֲלֵיהֶן, וְזֶה כְּגוֹן שֶׁחִיבְנוּ הַכְּתוּב (בעת
 ה"ווידוי" בבית המקדש על המעשרות) שֶׁנֶּאֱמַר:
 "לֹא־אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעִרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמָא
 וְלֹא נִתְתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת" (דברים כו, יד) — מִשְׁמַע
 מִזֶּה: שֶׁכָּל־מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה מֵאֵלוֹ מְזַהְרִים עָלָיו,
 וְיִתְבָּאֵר זֶה בְּמְקוֹמוֹ כְּשֶׁנִּדְבַּר עַל מְצוֹת אֵלוֹ.

הַכֶּלֶל הַתְּשִׁיעִי: שֶׁאִין לְמִנּוֹת אֶת עֲצֻם הַלְּאוּיִן
 וְהָעֲשֵׂה, אֲלֵא אֶת־הָעֲנִינִים שֶׁמְזַהְרִים וְשֶׁמְצוּיִם
 עֲלֵיהֶם.

דַּע, שֶׁכָּל־צוּוּי הַתּוֹרָה וְאֲזַהְרוֹתֶיהָ הֵם בְּאֲרַבְּעָה
 דְּבָרִים: בְּדַעוֹת, בְּמַעֲשִׂים, בְּמִדּוֹת וּבְדַבּוּר.
 וְזֶהוּ שֶׁצּוֹתָה אוֹתָנוּ לְהֵאֱמִין וּלְקַבֵּל אִיזוֹ דְּעָה, כְּגוֹן
 שְׁנֹצְטוּיָנוּ לְהֵאֱמִין בִּיחּוּד. וּבְאֵהֲבַת הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה
 וְיִרְאֵתוּ; אוֹ שֶׁהִזְהִירָה אוֹתָנוּ מִלְּהֵאֱמִין בְּאִיזוֹ דְּעָה,
 כְּגוֹן שֶׁהִזְהִירְנוּ מִלְּהִיּוֹת בְּדַעָה שֵׁישׁ אֱלֹהוֹת לְזוּלְתוֹ.
 וְכֵן צוֹתָה אוֹתָנוּ בְּאֵיזָה מַעֲשֵׂה, כְּגוֹן שְׁנֹצְטוּיָנוּ
 לְהַקְרִיב אֶת־הַקְּרִבָּנוֹת וּלְכַנּוֹת אֶת־הַמְּקַדָּשׁ; אוֹ
 הִזְהִירָה אוֹתָנוּ מֵאֵיזָה מַעֲשֵׂה, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִירְנוּ

41 מפני כפל הצווי או האזהרה באותה המצוה, שהרי
 42 עבר על אזהרות רבות או צוים רבים. אלא-אם-כן
 43 תמצא שאומרים "לוקה שתיים", או "לוקה שלש"
 44 — הרי אז נמנה פל-אחד בפני עצמו, לפי שאין
 45 אדם לוקה שתי מלקיות על שם אחד, כמו שאבאר
 46 לפי מה-שידוע בתלמוד במכות (טז). וְחֵלִין (פב).
 47 וזולתם; אבל לוקה שתי מלקיות על שני שמות,
 48 כלומר: שני ענינים שבאה האזהרה בכל-ענין מהם
 49 בפני עצמו. זהו ההבדל בין אמרם: "עובר משום
 50 כף ומשום כף" (בגלל שנכפלו האזהרות) ובין
 51 אמרם: "לוקה שתיים או לוקה שלש" (בגלל
 52 אזהרות שונות שהצטברו). וְהִרְאֶיהָ עַל כָּל-מַה-
 53 שְׂאֲמָרְנוּ, אָמַרְם (מנחות מד.): כל שאין לו ציצית
 54 בכגדו — עובר בחמשה עשה, לפי שנקפל בו
 55 לשון צווי חמש פעמים: "ועשו להם ציצת, ונתנו
 56 על-ציצת, והיה לכם לציצת" (במדבר טו, לח-לט)
 57 "גדלים תעשה-לך על-ארבע פנפות כסותך"
 58 (דברים כב, יב). אך (עם כל זאת) מצאנו להם מאמר
 59 מפרש במצות ציצת שהיא מצוה אחת, כמו
 60 שאבאר בפשאזפיר מצוה זו (מצות עשה יד).
 61 ועל דרך זה עצמו אמרו (מנחות מד.): "כל שאינו
 62 מניח תפלין — עובר בשמנה עשה", מפני
 63 שנקפל הצווי בהם שמנה פעמים, כלומר בשל-
 64 ראש ושל-יד. וכן אמרם (מנחות שם): "כל-כהן
 65 שאינו עולה לדוכן — עובר בשלשה עשה", מפני
 66 שנקפל הצווי שלש פעמים. אך לא יסבר מישהו,
 67 המונה את-המצות, לומר: ברפת כהנים שלש
 68 מצות, וציצת חמש מצות, ותפלין שמנה מצות.
 69 כיון שהדבר כן — הרי אין גם למנות אונאת הגר
 70 שלש מצות מפני כפילת הלאו, בגלל אמרם
 71 בגמרא מציצא (נט:): הַמְאֲנָה אֶת-הַגֵּר (בדיבורים)
 72 — עובר בשלשה לאוין, והלוחצו (דוחקו במעשים)
 73 — בשלשה לאוין, אלא אלה שתי מצות בלבד:
 74 "לא תונה" "ולא תלחצנו" (שמות כב, כ), ונקפל
 75 הלאו בכך — וזה ברור, אין בו שום ספק.
 76 ובפרוש אמרו בגמרא מציצא (שם): "מפני מה
 77 הזהירה תורה בשלשים וששה מקומות על הגר?
 78 מפני שסורו רע!" כלום אפשר למישהו לומר,
 79 שאלו שלשים ושש מצות מפלל תרי"ג מצות?!
 80 הרי זה מה שאי-אפשר לאמרו.

1 — להקיש, לדון ממנו גזרה שנה. וכבר מצאנו
 2 שחכמים, עליהם השלום, העירו על ענין זה
 3 בגמרא פסחים בפרק השני (כד), וכינוי לאחד
 4 הלאוין שלפי הנראה הוא נכפל, כיון שהאזהרה
 5 כבר נלמדה מזולתו, ובקשו להקימו בענין נוסף,
 6 ואמרו על כך בדרך טענה וקשה: אמר לה רבינא
 7 לרב אשי: ואימא (אמור, אולי, שהפסוק נכפל כדי)
 8 לעבר עליו בשני לאוין? כלומר: זה שאתה רוצה
 9 להקים את-הלאו הזה בענין אחר, שלא פענין
 10 שגלמד מן-הלאו האחר — מדוע מתבקש מוצא
 11 זה? שמה נכפל באותו ענין עצמו, כדי שיהא
 12 העושה אותו הדבר חייב בשני לאוין?! ובאה
 13 התשובה: אמר לה: כל-היכא (בכל מקום) דאכא
 14 למדרש (שאפשר לפרש שהכפילות באה להוסיף דין
 15 חדש וכדומה) — דרשינן, ולא מוקמינן (ולא
 16 מניחים שמטרת הכפילות להשמיענו) בלאוי יתירי.
 17 הנה נתבאר לך, שכל-לאו שלא בא לתוספת ענין
 18 — הרי הוא נקרא: יתר ("לאו יתירי"), כלומר:
 19 שהוא נכפל. ואף-על-פי שאמרו שהוא לעבר עליו
 20 בשני לאוין — הרי בכל-זאת הוא לאו יתר, כמו
 21 שמתבאר מן-הלשון הזה (שבגמרא דלעיל), ואין
 22 ראוי למנותו כיון שנקפל. הנה נתבאר לך, שמספר
 23 המצות אינו מתרבה בגלל רבוי הלאוין או העשין.
 24 הרי ידוע, שצווי השביתה בשבת נכפל בתורה
 25 שתיים עשרה פעמים — כלום יסבר מישהו
 26 המונה את-המצות ויאמר: שמכלל מצות עשה
 27 השביתה בשבת, והיא שנים עשר מצות?! וכן
 28 באה האזהרה על אכילת הדם שבע פעמים —
 29 האם אפשר לבר-דעת לומר: שאסור הדם הוא
 30 שבע מצות? הנה זה ממה-שלא יטעה בו אף אחד
 31 — כלומר: בשביתה שבת, שהיא מצוה אחת
 32 מפלל מצות עשה; וכן באזהרה על אכילת הדם,
 33 שהיא מצוה אחת ממצות לא-תעשה. ודע שאפלו
 34 תמצא מאמר לחכמינו זכרונם לברכה שהעובר
 35 עברה פלונית כבר עבר על כך וכך לאוין, או
 36 שהמבטל דבר פלוני כבר עבר על כך וכך עשין
 37 — לא יתחייב מזה למנות פל-אותם הלאוין
 38 כל-אחד בפני עצמו ולא כל-עשה בפני עצמו, כיון
 39 שהענין אחד ואין בו כפילות. ולא אמרו שהוא
 40 עובר על כך וכך עשין או על כך וכך לאוין, אלא

אלו חמשה ענינים שפלים באזהרה וכלם נכללים. 41
 תחת לאו זה. ובפרוש אמרו בגמרא סנהדרין 42
 בשמנו ענינים אלו: "על כלם אינו לוקה משום 43
 דהוי לה לאו שבכללות — וכל-לאו שבכללות 44
 אין לוקין עליו". ובארו עוד, שלאו שבכללות 45
 הוא: דאתו תרי-תלתא (שנים שלושה) אסורי מחד 46
 לאו — הרי שאין למנות כל-אסור ואסור שנכלל 47
 בלאו זה כמצוה בפני עצמה, אלא מונים את-הלאו 48
 הכולל את-כל-הענינים האלה לבדו. וכמו הלאו 49
 הנה, כלומר "לא תאכלו על-הדם" אמרו: "ולפני 50
 עור לא תתן מכשל" (ויקרא יט, יד), לפי שגם הוא 51
 כולל ענינים רבים, כמו שנובאר (לא תעשה רצט). 52
 וכן אמרו: "לא תשא שמע שוא" (שמות כג, א), 53
 שגם הוא כולל ענינים רבים כמו שנובאר (לא 54
 תעשה רפא). — וזה הוא הסוג האחד משני 55
 הסוגים של לאו שבכללות. 56

הסוג השני הוא, שיבוא לאו אחד לאסור דברים 57
 רבים המחברים ונוספים זה לזה, והוא 58
 שיאמר: לא תעשה כף וכף. וסוג זה נחלק לשני 59
 חלקים: יש ממנו מה-שבארו בתלמוד שהוא חיב 60
 מלקות על כל-דבר ודבר מאותם הדברים 61
 המחברים; ויש ממנו מה-שאמרו שאינו חיב אלא 62
 אחת, לפי שהוא לאו שבכללות. הנה אותם הלאוין 63
 שבארו שהוא חיב על כל-אחת ואחת — הם שאנו 64
 נמנה כל-דבר מהם כמצוה בפני עצמה: ומה- 65
 שבארו שהוא חיב אחת על הכל — נמנה אותו 66
 כמצוה אחת, לפי מה-שקבענו בכלל הנה, שלא 67
 ילקה מישהו שתי מלקיות משם אחד בשום אפן. 68
 ומאחר שחיבו בפרוש בכל-ענין וענין מאותם 69
 הענינים המחברים ונוספים, כלומר שלוקין על 70
 כל-אחד ואחד, ושהעושה אותם כלם בבת אחת 71
 לוקה מלקיות הרבה — ידענו בהכרח, שהם שמות 72
 הרבה (של איסורים שונים) וכל-ענין נמנה לבדו. 73

ואזכיר עתה דגמאות רבות משני חלקי הסוג השני 74
 הנה, ואפשר שאזכיר אותם הלאוין מן- 75
 הסוג הנה כלם, כדי שיתברר הענין המכון תכלית 76
 באור. מהם אמרו יתעלה בכבש הפסח: "אל- 77
 תאכלו ממנו נא (אינו צלוי כל צרכו) ובשל מבשל" 78
 (שם יב, ט), שאנו מונים לאו זה כמצוה אחת, ולא 79
 נמנה "אל-תאכלו ממנו נא" כמצוה ו"לא תאכלו 80

הנה נתבאר ונתברר, שאין למנות כל-לאו הנמצא 1
 בתורה ולא כל-עשה, לפי שאפשר שיהיה 2
 נכלל — אלא ראוי למנות את-הענינים שמצויים 3
 או מזוהרים עליהם. ואי-אפשר לדעת שהלאו או 4
 העשה הנכלל בא לתוספת ענין, אלא על-ידי מורה 5
 שיורה על זאת — והם מקבלי הפרוש (חכמינו) 6
 עליהם השלום גם לא יטעף שהלאו נכלל בבטויים 7
 שונים, כגון אמרו יתעלה: "כי תבצר פרמך לא 8
 תעולל אחריך" (דברים כד, כא) אחר אמרו 9
 "ושכחת עמר בשדה לא-תשוב לקחתו" (שם, יט), 10
 ואמרו: "כי תחבט זיתך לא תפאר אחריך" (שם, 11
 כ) — לפי שאין אלו שני לאוין, אלא זו אזהרה 12
 אחת על ענין אחד, והוא, שלא יקח מה-ששכח 13
 מן-התבואה או הפרות בעת אסיפתם, והביא לכך 14
 שתי דגמאות: ענבים וזיתים; פרוש "לא תפאר": 15
 אל-תכרת מה-ששכחת בקצות הפארות, והן 16
 הענפים*. אף ממה-שראוי להוסיף לכלל הנה הוא 17
 מה-שאמר עתה, והוא: הענין שאמרנו, שיש 18
 למנות את-הענינים שמצויים או מזוהרים עליהם 19
 הוא בתנאי, שיהא באותו הענין שמזוהרים עליו 20
 לאו מיוחד בכל-ענין וענין; או שיש ראיה שאמרוה 21
 בעלי הקבלה, המבדילה את כל-הענינים זה מזה 22
 ויש אזהרה לכל-ענין מהם. אבל אם לאו אחד 23
 כולל ענינים רבים — הרי אז נמנה הלאו לבדו, 24
 לא כל-ענין וענין מן-הענינים שאותו הלאו כוללם 25
 — וזהו לאו שבכללות שאין לוקין עליו, כמו 26
 שנובאר עתה. וזה שאמרו יתעלה "לא תאכלו 27
 על-הדם" (ויקרא יט, כו), אמרו (סנהדרין סג), 28
 בפרושו: "מנין לאוכל מבהמה קדם שתצא נפשה 29
 שהוא בלא-תעשה? תלמוד לומר: לא תאכלו 30
 על-הדם. דבר אחר: לא תאכלו על-הדם — לא 31
 תאכלו בשר (הקרבנות), ועדין דם (לפני זריקת הדם) 32
 במזרק. רבי דוסא אומר: מנין שאין מברין (סעודה 33
 ראשונה שאחרים עורכים עבור האבלים) — נקראת 34
 "הבראה" על הרוגי בית דין? תלמוד לומר: לא 35
 תאכלו על-הדם. רבי עקיבא אומר: מנין לסנהדרין 36
 שהרגו את-הנפש שאין טועמין כלום כל-אותו 37
 היום? תלמוד לומר: לא תאכלו על-הדם. אמר 38
 רבי יוסי ברבי חנינא: אזהרה לבן סורר ומורה 39
 מנין? תלמוד לומר: לא תאכלו על-הדם" — הרי 40

41 (ויקרא ב, יא) פולל שְׁנֵי דְבָרִים: שְׁלֹא יִקְרִיב לְבָדוֹ,
42 וְשְׁלֹא יִקְרִיב דְבַר שֵׁשׁ בּוֹ תַעֲרֹכֶת מֵהֶם בְּאִיזָה
43 שְׁעוֹר שִׁיחִיָּה — וְכַל־זֶה לְפִי עֵקֶר שְׁטָתוֹ שְׁכַבְר
44 יַדְעָתָ: לֹקִין עַל לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת. וְשֵׁם אָמְרוֹ "רָבָא
45 אָמַר: אֵין לֹקִין עַל לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת. אַכָּא דְאָמְרִי
46 (יש שאמרו): חֲדָא מִיָּהָא לְקִי", כְּלוּמַר: אִם אָכַל נָא
47 וּמְבַשֵּׁל — לֹקִיָּה אַחַת. "וְאָכָא דְאָמְרִי: חֲדָא נְמִי
48 לָא לְקִי, מְשׁוּם דְלָא מִיַּחַד לְאֹנְהָ (הלאו אינו מיוחד)
49 כְּלָאוֹ דְחֲסִימָה".

50 כִּינּוּן שְׁנַתְבְּאָר, שְׁזִיָּה שְׁנַאָמַר: "אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא
51 וּבָשֵׁל" — מִצְוָה אַחַת; וְכֵן זֶה שְׁנַאָמַר:
52 "כַּל-שְׂאֹר וְכַל-דְּבִשׁ" (שם) מִצְוָה אַחַת, נִמְנָה כֶּף
53 גַּם: "לֹא-יָבֵא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי" (דברים כג, ד) —
54 מִצְוָה אַחַת, וְכֵן גַּם-כֵּן: "כַּל-אֶלְמָנָה וַיְתוּם לֹא
55 תַעֲנוּן" (שמות כב, כא), וְכֵן אָמְרוּ: "לֹא תִטֶּה
56 מִשְׁפַּט גֵּר יְתוּם" (דברים כד, יז), וְכֵן אָמְרוּ: "שְׂאֲרָה
57 כְּסוּתָהּ וְעֲנִתָהּ (של האשה) לֹא יִגְרַע" (שמות כא, י)
58 — נִמְנָה כַּל-לָאוֹ מֵהֶם כְּמִצְוָה אַחַת, לְפִי שְׁכַל-
59 לָאוֹ מֵהֶלְאֻיִן הָאֵלֶּה הוּא כְּמוֹ "אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ
60 נָא וּבָשֵׁל מְבַשֵּׁל", וְכְמוֹ "כַּל-שְׂאֹר וְכַל-דְּבִשׁ". וְאֵין
61 הַכִּדּוּל בִּינֵיהֶם. וְכֵן אָמְרוּ: "לֹא-תִבְיֵא אֶתְנַן זֹנָה
62 וּמַחִיר כְּלָב (בית ה' אלהיך לכל נדר". דברים כג, יט)
63 — הוּא לָאוֹ אֶחָד. וְכֵן אָמְרוּ: "יֵינן וְשַׁכַּר אֶל-תִּשְׁתֵּי
64 וְגוֹ' בְּבִאָכֶם וְגוֹ' וְהִכְדִּיל וְגוֹ' וְלִהְיוֹת" (ויקרא י
65 ט"א) כְּלוּמַר: הַזֹּהִיר כְּלָאוֹ אֶחָד עַל הַכְּנִיסָה
66 לְמַקְדֵּשׁ אוֹ הַהוֹרָאָה בְּתוֹרָה כְּשֶׁהוּא שְׁתוּי — זֶהוּ
67 הַחֲלָק הָאֶחָד מִשְׁנֵי חֲלָקֵי הַסּוּג הַשְּׁנֵי מְסוּגֵי לָאוֹ
68 שְׁבַכְלָלוֹת.

69 אֶף הַחֲלָק הַשְּׁנֵי הוּא בְּדִיּוֹק כְּמוֹ לְשׁוֹן הַחֲלָק
70 הַקּוּדֵם הַזֶּה, אֲלֵא שְׂבָא בְּפִרוּשׁ הַמְקַבֵּל שְׁכַל-
71 דְבַר וְדְבַר מִן-הַדְּבָרִים הַמְחַבְּרִים וְנוֹסְפִים לֹקִים
72 עָלָיו בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, וְאִם יַעֲשֶׂה אֶת-כָּלֶם — לֹקִיָּה עַל
73 כַּל-אֶחָד מֵאוֹתָם הַמְחַבְּרִים, גַּם אִם יַעֲשֶׂה אוֹתָם
74 בְּבַת אַחַת (כדין העובר על כמה לאוין שונים) —
75 וְאֵלוֹ רְאוּי לְמִנּוֹת כַּל-אֶחָד וְאֶחָד כְּלָאוֹ בְּפִנֵי עֲצָמוֹ.
76 מֵהֶם אָמְרוֹ יַתְעַלָּה: "לֹא-תוּכַל לְאָכַל בְּשַׁעֲרֵיךָ
77 (מחוץ לחומה) מִעֵשׂר דִּגְנָךְ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ ..) כִּי
78 אִם .. בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ". דברים יב, יז.
79 אָמְרוֹ בְּגִמְרָא כְּרַתוֹת (ד:): "אָכַל מִעֵשׂר דִּגְנָךְ תִּירֵשׁ
80 וַיִּצְהַר — חֲטָיָה עַל כַּל-אֶחָת וְאֶחָת". וְהִקְשׂוּ עַל זֶה

1 מְבַשֵּׁל" כְּמִצְוָה, כִּינּוּן שְׁלֹא יִחַד לְכַל-עֲנִין לָאוֹ בְּפִנֵי
2 עֲצָמוֹ וְלֹא אָמַר "אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וְלֹא כְּשֵׁל
3 מְבַשֵּׁל" — אֲלֵא הִבִּיא לָאוֹ אֶחָד הַכּוֹלֵל שְׁנֵי
4 הָעֲנִינִים, וְחִבְר וְהוֹסִיף אֶחָד מֵהֶם לְאַחַר. וּבִפְרָק ב'
5 מִפְּסָחִים (מא.) אָמְרוֹ "אָמַר אַבְיִי: אָכַל נָא —
6 לֹקִיָּה שְׁתֵּים: מְבַשֵּׁל — לֹקִיָּה שְׁתֵּים: נָא וּמְבַשֵּׁל
7 — לֹקִיָּה שְׁלֹשׁ". וְזֶה — מִפְּנֵי שְׁכַבְר: לֹקִין עַל
8 לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת, וּבְשַׁעֲה שְׂאָכַל נָא — עֵבֶר עַל שְׁנֵי
9 לְאוֹיִן: הָאֶחָד מֵהֶם — אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא: וְהַשְּׁנֵי
10 — לָאוֹ הִבָּא מְכַלְלָא, כְּאֵלוֹ אָמַר: אֵל תֹּאכְלוּ אֲלֵא
11 צְלִי — וְהָרִי אָכְלוּ שְׁלֹא צְלִי. וְאִם אָכַל נָא וּמְבַשֵּׁל,
12 לֹקִיָּה לְדַעְתּוֹ שְׁלֹשׁ: אַחַת עַל אֲכִילָתוֹ נָא, וְשֵׁנִית עַל
13 אֲכִילָתוֹ מְבַשֵּׁל, וְשְׁלִישִׁית עַל אֲכִילָתוֹ שְׁלֹא צְלִי.
14 וְשֵׁם אָמְרוֹ בְּהַמְשָׁךְ מֵאָמַר זֶה "וְרָבָא אָמַר: אֵין
15 לֹקִין עַל לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת. אַכָּא דְאָמְרִי (יש שאמרו):
16 חֲדָא מִיָּהָא לְקִי (אחד בכל זאת לוקה)", כְּלוּמַר: אִם
17 אָכַל נָא וּמְבַשֵּׁל — לֹקִיָּה אַחַת. "וְאָכָא דְאָמְרִי:
18 חֲדָא נְמִי לָא לְקִי, מְשׁוּם דְלָא מִיַּחַד לְאֹנְהָ (הלאו
19 אינו מיוחד) כְּלָאוֹ דְחֲסִימָה" — כְּלוּמַר אָמְרוֹ
20 יַתְעַלָּה "לֹא-תַחֲסֵם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ" (דברים כה, ד),
21 שְׁהוּא לָאוֹ אֶחָד הַמְזַהִיר עַל דְבַר אֶחָד (ומלאו
22 ד"חסימה" למדנו דין עונש מלקות — שנאמר שם —
23 לְכַל הַלְאוֹיִן, וּלְכֵן עֲלִיהֶם לְהִיּוֹת דּוּמִים אֲלֵיוֹ); אָכַל
24 לָאוֹ זֶה הַמְזַהִיר עַל שְׁנֵי דְבָרִים — נָא וּמְבַשֵּׁל —
25 אֵין לֹקִין עָלָיו. וּכְבָר יַדְעָתָ, שְׁנַתְבְּרַר בְּגִמְרָא
26 סְנֵהֲדֵרִין (סג.) "אֵין לֹקִין עַל לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת", וְלִכְּן
27 נִדְחִים דְבָרֵי אַבְיִי. וְהִנְכוּן שְׁהוּא לֹקִיָּה אַחַת, כִּינּוּן
28 שְׂאָכַל נָא אוֹ מְבַשֵּׁל אוֹ נָא וּמְבַשֵּׁל — אַחַת בְּכַד
29 לֹקִיָּה; וְלְפִיכֶף נִמְנָה אָמְרוֹ יַתְעַלָּה: "אֶל-תֹּאכְלוּ
30 מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבַשֵּׁל" כְּמִצְוָה אַחַת. וְשֵׁם (פסחים
31 מא.) אָמְרוֹ עוֹד "אָמַר אַבְיִי: אָכַל זָג (קליפת
32 הַעֲנַבִּים) — לֹקִיָּה שְׁתֵּים; חֲרָצֵן (הַגֵּרְעִינִים) —
33 לֹקִיָּה שְׁתֵּים; זָג וְחֲרָצֵן לֹקִיָּה שְׁלֹשׁ. וְרָבָא אָמַר: אֵין
34 לֹקִין עַל לָאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת" — הַכְּנִיָּה לְאָמְרוֹ: "מִכַּל
35 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְן הַיֵּין" (במדבר ו, ד) שְׂאֲבִי סוּבַר
36 שְׁלֹקִין עָלָיו. וְכֶף אָמְרוֹ בְּפָרָק ד' מִמְּנַחֹת (נח.):
37 "הַמְעַלָּה מִשְׂאֹר וְדְבִשׁ עַל גִּבֵי הַמְזִבְּחַת, אָמַר אַבְיִי:
38 לֹקִיָּה מְשׁוּם שְׂאֹר וְלֹקִיָּה מְשׁוּם דְבִשׁ וְלֹקִיָּה מְשׁוּם
39 עֲרוּב שְׂאֹר. וְלֹקִיָּה מְשׁוּם עֲרוּב דְבִשׁ", כְּלוּמַר
40 שְׂאֲמְרוֹ "כַּל (שֹׂאֹר וְכַל דְבִשׁ לֹא תַקְטִירוּ)" —

41 בכָּלֵל, או שְׁשָׁכַח וְשָׁגָה בָּהֶם. כִּף מְנָה אָמְרוּ יִתְעַלֶּה
 42 עַל הַכֹּהֲנִים: "אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה
 43 גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ" (שם כא, ז) — כִּמְצוּה
 44 אַחַת, וּכְבָר נִתְבָּאָר בְּגִמְרָא קְדוּשִׁין (עו.), שֶׁהוּא
 45 חֵיב עַל כָּל-אֶחָת וְאֶחָת אֶפְלוּ בְּאִשָּׁה אַחַת, כְּמוֹ
 46 שְׁנִבְאָר בְּמִקְוָמו (לא תעשה קסא). אֲמַנְם אֶפְשָׁר
 47 לְמַצָּא לוֹ הַתְּנַצְלוֹת עַל מְנוֹתוֹ זֹנָה וַחֲלָלָה כִּמְצוּה
 48 אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁחָשְׁבוּ לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת וְגִבְרָה אֲצֻלוֹ
 49 הַדְּעָה שְׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא
 50 יִקְחוּ" כְּמוֹ אָמְרוּ: "אֵל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ גַּא וּבִשְׁל
 51 מִבְּשָׁל", וְלֹא יָדַע שֶׁזֶּה לְחֻלְק וְזֶה אֵינּוּ לְחֻלְק, כְּמוֹ
 52 שְׁגִם לֹא הִבְדִּיל בֵּין אָמְרוּ: "וְלַחֵם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא
 53 תֹאכְלוּ" וּבֵין אָמְרוּ: "שְׂאֲרָה פְּסוּתָה וְעִנְתָּהּ לֹא
 54 יִגְרַע". אִךְ לֹא אֶתְפֹּשׂ עָלָיו בְּכִיּוּצָא בְּזֵה; אֲבָל
 55 שְׁמִנָּה גְרוּשָׁה בְּכָלֵל זֹנָה וַחֲלָלָה וְעִשָּׂה הַכֹּל מְצוּה
 56 אַחַת, עַל כִּף אֵין לוֹ בְּהַחֲלֵט הַתְּנַצְלוֹת — לְפִי
 57 שֶׁהִיא, כְּלוֹמֵר הַגְרוּשָׁה, בְּפִרוּשׁ בְּלֹא בְּפִנֵי עֲצָמוּ,
 58 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא
 59 יִקְחוּ". — הִנֵּה כָּבֵר בְּרַנְנוּ אֶת-הַעֲקָר הַגְּדוֹל הַזֶּה,
 60 כְּלוֹמֵר: לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת, וּבְאֲרָנוּ סִפְקוֹתָיו וְהוֹדַעְנוּ
 61 מֵה-מִמֶּנּוּ לְחֻלְק, וּמֵה-מִמֶּנּוּ לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת בְּלִבְד
 62 וְאֵין חֵיבִים עָלָיו אֲלֵא אַחַת, וְשֶׁזֶּה שֶׁהוּא לְחֻלְק —
 63 נִמְנָה כְּהִרְבָּה מְצוֹת; וְשֶׁאֵינּוּ לְחֻלְק — נִמְנָה
 64 כִּמְצוּה אַחַת. שִׁים כָּלֵל זֶה כְּלוּ נִגְדַּ עֵינֶיךָ תְּמִיד,
 65 כִּי הוּא מִפְּתַח גְּדוֹל מְאֹד לְאִמּוֹת מִנְּגֵן הַמְצוֹת.

שבת קודש כ"ז אדר ב' ה'תשע"א

66 הַכָּלֵל הָעֲשִׁירִי: שֶׁאֵין לְמִנּוֹת אֶת-הַהִקְדָּמוֹת לְאִיזוֹ
 67 תְּכִלִּית שֶׁהִיא.
 68 פְּעָמִים יָבֹאוּ בַּתּוֹרָה צְוִיִּים, וְאֵין אוֹתָם הַצְּוִיִּים
 69 הַמְצוּה, אֲלֵא הַקְּדָמוֹת לְעִשִׂית הַמְצוּה.
 70 דְּגִמָּה לְזֶה אָמְרוּ: "וְלִקְחָתָּ סֵלֶת" וְגו' (ויקרא כד,
 71 ה) כִּי אֵין רְאוּי לְמִנּוֹת לְקִיחַת הַסֵּלֶת כִּמְצוּה
 72 וְאֶפְתּוֹ כִּמְצוּה — אֲלֵא הַנִּמְנָה הוּא רַק אָמְרוּ:
 73 "וְנָתַתָּ עַל-הַשֵּׁלֶחַן לַחֵם לְפָנַי תְּמִיד" (שמות
 74 כד, ל); וְהַמְצוּה הִיא רַק, שֶׁיְהִי לַחֵם תְּמִיד לְפָנַי
 75 ה'. אַחֲרֵי-כֵן תֵּאָר, אִיךָ יִהְיֶה הַלַּחֵם הַזֶּה, וּמִמָּה
 76 הוּא נֶעֱשֶׂה, וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה מְסֻלָּת, וְיִהְיֶה שְׁתִּים
 77 עֲשָׂרָה חִלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה עֲצָמָה אֵין לְמִנּוֹת אָמְרוּ:
 78 "וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ" (שם כו, ב), אֲלֵא מוֹנִים

1 וְאָמְרוּ: "וְכִי לֹוִקִין עַל לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת?"
 2 וְהַתְּשׁוּבָה: "קָרָא וְתִירָא כְּתִיב. מִכְּדֵי כְּתִיב:
 3 "וְאֶכְלֶתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵעֶשֶׂר דְּגָנְךָ תִּירֶשֶׁךָ
 4 וְיִצְהַרְךָ" (שם יד, כג); לָמָּה לִי לְמִכְתָּב "לֹא תוּכַל
 5 לְאָכַל בְּשַׁעֲרֶיךָ"? וְכִי תִימָא לְלֹאוּ (להוסיף לאו על
 6 העשה) — אִם כֵּן לִימָא קָרָא: לֹא תֹאכְלוּם. לָמָּה
 7 לִי לְמַהֲדַר לְמִכְתָּבֵהּ (לחזור ולכתוב) כְּלֵהּ? שְׁמַע
 8 מִנֵּה: לְחֻלְק" (לאו נפרד לכל פרט שבפסוק). וְשִׁם
 9 נִתְבָּאָר גַּם-כֵּן, שְׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלַחֵם וְקָלִי וְכַרְמֶל
 10 לֹא תֹאכְלוּ (עד הביאכם את קרבן אלוקיכם) — אִיסוּר
 11 חֹדֶשׁ. וִיקְרָא כג, יד) — שֶׁהוּא חֵיב עַל כָּל-אֶחָת
 12 וְאֶחָת. אָמְרוּ: "אֲכַל לַחֵם וְקָלִי וְכַרְמֶל (סוגי
 13 מאכלים העשויים מהתבואה) — חֵיב עַל כָּל-אֶחָת
 14 וְאֶחָת. וְכִי לֹוִקִין עַל לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת? קָרָא וְתִירָא
 15 כְּתִיב: לְכַתֵּב רַחֲמָנָא חֵד וְלִיתִי אֵידֶךָ מִנֵּה". וְנִתְבָּאָר
 16 אַחֲרֵי שֶׁקָּלָא וְטִרְיָא שְׁאָמְרוּ "קָלִי" לֹא הִיָּה בּוֹ צִרְךָ,
 17 וְרַק הַזְכִּירוּ לְחֻלְק: לְחֵיבּוֹ מְלָקוֹת עַל קָלִי בְּפִנֵי
 18 עֲצָמוּ. וּבְאֶשֶׁר אָמְרוּ בַּתְּלִמוּד עַל דֶּרֶךְ הַיּוֹפּוּחַ: שְׁמָא
 19 יִתְחַיֵּב מְלָקוֹת עַל קָלִי בְּפִנֵי עֲצָמוּ כִּיּוֹן שְׁנוֹזֵר בְּגִלְל
 20 זֶה, וְיִהְיֶה חֵיב עַל לַחֵם וְכַרְמֶל (שלא מצאנו עבורם
 21 לימוד מיוחד "לחלק" כשם שמצינו ב"קלי") מְלָקוֹת
 22 אַחַת? הַשִּׁיבוּ: לְמֵאִי הַלְכְּתָא בַּתְּבִיָּה רַחֲמָנָא לְקָלִי
 23 בְּאֶמְצַע — לוֹמֵר (אלא ללמד לנו): לַחֵם כִּי-קָלִי
 24 וְקָלִי כִי-כַרְמֶל, וְיִהְיֶה חֵיב עַל כָּל-אֶחָד וְאֶחָד.

25 בְּדוּמָה לְכָף אִמֵּר, שְׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-יִמְצָא כִּף
 26 מְעַבִּיר בְּנוֹ-יּוֹבְתוֹ בְּאֵשׁ קָסֵם קָסָמִים מְעוֹנֵן
 27 וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף וְחֹכֵר חֹכֵר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדַרֵּשׁ
 28 אֶל-הַמֵּתִים" (דברים יח, ייא) — שְׁכָל-אֶחָד
 29 מִתְּשַׁעַת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שְׁנוּמְנוּ הוּא לֹא בְּפִנֵי
 30 עֲצָמוּ, וְכֹלֵם (המוזכרים בפסוק) אֵינָם מִן-הַחֻלְק
 31 הַרְאִשׁוֹן מִשְׁנֵי חֻלְקֵי הַסּוּג הַשְּׁנַי (שהוא לאו
 32 שבכללות ואין לוקין — אלא מהחלק השני שבסוג
 33 השני — שלוקין). וְהַרְאִיָּה לְכָף אָמְרוּ יִתְעַלֶּה
 34 בְּאֶמְצַע: "מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ" — שְׁכָן כָּבֵר נִתְבָּאָר
 35 שְׁכָל-אֶחָד מֵהֶם לֹא בְּפִנֵי עֲצָמוּ, וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא
 36 תִּנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנֵנוּ" (ויקרא יט, כו). וְכְמוֹ מְעוֹנֵן
 37 וּמְנַחֵשׁ לְחֻלְק — וְהַזְכִּירָם בְּאֶמְצַע — כִּף כָּל
 38 מֵה-שְׁלִפְנֵיהֶם וְאַחֲרֵיהֶם הֵם כְּמוֹ מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ,
 39 כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ בְּלַחֵם וְקָלִי וְכַרְמֶל. וּכְבָר טַעָה זֹולַתְנוּ
 40 בְּעִנְיָן זֶה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ לֹא הִשְׁיָגָה עֲנִינִים אֵלוּ

41 יְהִי פְרוּעַ וְעַל-שָׁפָם יַעֲטֵה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא" (שם) 41
 42 יג, מה) — כִּי אֵין כָּל-פְּעֻלָּה מְאֵלוּ מְצוּהַּ בְּפָנַי 42
 43 עֲצָמָה, אֶלֶּא כָּלֵם הוּא הַמְצוּהַּ. וְהוּא שְׁנַצְטוּיֵנוּ 43
 44 לַעֲשׂוֹת הַכֹּר לְמַצְרַע — כְּדִי שִׁיפִירְהוּ כָּל-רֹאֵהוּ 44
 45 וַיִּתְחַק מִמֶּנּוּ, וְדָרַךְ הַכֹּר תְּהִיָּה בְּכַף וְכַף — כְּשֵׁם 45
 46 שְׁנַצְטוּיֵנוּ לְשִׁמְחָה לְפָנַי ה' בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סְכוּת, 46
 47 וּבְאֵר שְׂאוֹתָהּ הַשְּׁמִחָה תְּהִיָּה בְּלִקְיַחַת זֶה וְזֶה. 47
 48 כָּלֵל זֶה קָשָׁה מְאֹד לְהִבְיֵנוּ, וְאִפֵּן הַקָּשִׁי שָׁבוּ — 48
 49 מֵה-שֵׁאֲסֵפֶר לָךְ, וְהוּא שְׁכַל מֵה-שֵׁאֲמָרוּ 49
 50 חֻקִּים עָלָיו, שֶׁדָּבַר פְּלוּנִי וּפְלוּנִי מְעַכְבִּין זֶה-אֶת- 50
 51 זֶה — הֲרִי בְרוּר שְׂזוּ מְצוּהַּ אַחַת, כְּגוֹן: אַרְבַּעַה 51
 52 מִיָּנִים שְׁבִלּוּלֵב, וְלֶחֶם הַפָּנִים עִם לְבוֹנָה וְזָה 52
 53 הַנַּעֲשִׂית עִמּוֹ שֵׁאֲמָרוּ בָּהֶם: "הַסְּדָרִים וְהַבְּזִיכִים 53
 54 מְעַכְבִּין זֶה-אֶת-זֶה" (מנחות כז.) — הֲרִי בְרוּר, שְׂזוּ 54
 55 מְצוּהַּ אַחַת. וְכַף כֹּל מֵה-שִׁיִּתְבָּרַר לָךְ, שֶׁהַתְּכִלִּית 55
 56 הַמְּבַקֶּשֶׁת (קיום המצוה) לֹא תִשָּׂג בְּחֶלֶק אֶחָד 56
 57 מֵאוֹתָם הַחֲלָקִים — הֲרִי גַם-כֵּן בְרוּר, שְׁכַלְלוֹתָם 57
 58 הִיא הַעֲנִין הַמְּנוּי, כְּגוֹן: הַכֹּר הַמְּצַרַע שְׁנֹתְבָאֵר לָךְ, 58
 59 שְׂאֵם בְּגִדְיוֹ פְּרָמִים בְּלִבָּד אֶבֶל לֹא פָּרַע רֵאשׁוּ וְלֹא 59
 60 עֲטָה עַל שָׁפָם וְלֹא קָרָא: טָמֵא! טָמֵא! — שֶׁלֹּא 60
 61 עֲשֵׂה כְּלוּם וְלֹא הַשְׁגָּה הַכְּרָתוֹ עַד שִׁיעֲשֵׂם כָּלֵם. 61
 62 וְכֵן לֹא תִשָּׂג טְהָרְתוֹ אֶלֶּא בְּכֹל מֵה-שְׁנַצְטוּפֶר: הַצִּפּוּרִים 62
 63 וְעֵץ אֶרְזוֹ וְאֹזֵב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת וְתַגְּלַחַת — אֲזוּ תִשָּׂג 63
 64 הַטְּהָרָה. אֲךָ נִקְדַּת הַקָּשִׁי הִיא בְּדָבָרִים שֵׁאֲמָרוּ 64
 65 בָּהֶם: "אֵינָם מְעַכְבִּים זֶה-אֶת-זֶה". כִּי הַעוֹלָה 65
 66 בְּמַחְשָׁבָה תְּחַלֶּה הוּא, שֶׁהוֹאִיל וְחֲלָקִים אֵלוּ כָּל- 66
 67 חֶלֶק מֵהֶם אֵינוּ זָקוּק לְחַבְרוֹ, יְהִיָּה כָּל-חֶלֶק מְצוּהַּ 67
 68 בְּפָנַי עֲצָמָה, כְּגוֹן אֲמָרָם: "הַתְּכִלַּת (שבביצית) אֵינָהּ 68
 69 מְעַכְבֶּת אֶת-הַלֶּבֶן וְהַלֶּבֶן אֵינוּ מְעַכֵּב אֶת-הַתְּכִלַּת" 69
 70 (מנחות פרק ד משנה א). שְׁכַן הֵינּוּ אוֹמְרִים, שְׁלֶכְן 70
 71 וְתַכְלַת נִמְנָם כְּשִׁיתִי מְצוֹת, לוֹלֵא מְצָאוּנוּ עֲלֵיהֶם 71
 72 מֵאֲמָר מִפְּרֹשׁ בְּמַכְלֵתָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, וְהוּא אֲמָרָם 72
 73 שָׁם: "יְכוּל שֶׁהֵן שְׁתֵּי מְצוֹת, מְצוֹת תְּכִלַּת וּמְצוֹת 73
 74 לֶבֶן? תְּלַמוּד לֹאֲמַר: וְהִנֵּה לְכֵם לְצִיצַת — מְצוּהַּ 74
 75 אַחַת הִיא וְאֵינָהּ שְׁתֵּי מְצוֹת". הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ, 75
 76 שֶׁאֲפֵלוּ הַחֲלָקִים שֵׁאֵינָם מְעַכְבִּים זֶה-אֶת-זֶה, 76
 77 פְּעָמִים הֵם מְצוּהַּ אַחַת אִם הַעֲנִין אֶחָד; שֶׁהֲרִי 77
 78 הַמְּטָרָה בְּצִיצַת "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ", לְכֵן נִמְנָית כָּלְלוֹת 78
 79 הַדָּבָר הַמְּבִיא לִידֵי זְכִירָה. אִם כֵּן, לֹא נִשְׂאָר לָנוּ 79
 80 לְתֵן לֵב בְּמִנְיַן הַמְּצוֹת לְאֲמָרָם "מְעַכְבִּין" וְ"אֵין

1 אֲמָרוּ: "לְהַעֲלֵת גֵּר תְּמִיד"; וְזוֹ הִיא הַטְּבַת הַגֵּרוֹת, 1
 2 כְּמוֹ שְׁנֹתְבָאֵר בְּ"תְמִיד" (פרק ג). וְעַל דָּרַךְ זֶה עֲצָמָה 2
 3 אֵין מוֹנִים אֲמָרוּ: "קַח-לָךְ סְמִים" (שם ל, לד), אֶלֶּא 3
 4 מוֹנִים הַקְּטָרֶת הַקְּטָרֶת בְּכָל-יוֹם, כְּמוֹ שֵׁאֲמָר 4
 5 הַכְּתוּב: "בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה בְּהִיטִיבוּ אֶת-הַנֶּרֶת וְגו' 5
 6 יִקְטִירְנָהּ וּבְהַעֲלֵת אֶהְרֵן וְגו'" (שם ל, דח) — וְזוֹ 6
 7 הִיא הַמְּצוּהַּ הַמְּנוּיָה. אֶבֶל אֲמָרוּ "קַח-לָךְ סְמִים" 7
 8 — הַקְּדָמָה לְצוּוֹי שֶׁהוּא מְבָאֵר, אִיךְ תַּעֲשֶׂה מְצוּהַּ 8
 9 זֶה וּמֵאִיזָה דָּבָר תְּהִיָּה הַקְּטָרֶת הַזֹּאת וְכַף אֲמָרוּ: 9
 10 "קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ" (שם ל, כג) — אֵינוּ נִמְנָה; 10
 11 אֶבֶל הַנְּמָנָה הוּא הַצוּוֹי שֶׁצּוּנוּ לְמַשַּׁח כְּהֵנִים גְּדוּלִים 11
 12 וּמְלָכִים וְכִלֵּי הַקֹּדֶשׁ בְּשָׂמֵן הַמְּשֻׁחָה הַמְּתָאָר. וְעַל 12
 13 דָּרַךְ זֶה תְּדוּן כָּל-הַדּוּמָה לוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְבֶּה לְפִי 13
 14 מִנְּיָנְךָ מֵה-שֵׁאֵינּוּ רֵאוּי שִׁירְבָה — וְזוֹהִי כְּוִנְתָּנוּ 14
 15 בְּכָלֵל הַזֶּה, וְהוּא דָּבָר בְרוּר. אֶלֶּא הַזְּכִירְנוּהוּ וְהַעֲרָנוּ 15
 16 עָלָיו, מִפְּנֵי שְׂגָם בְּזֶה כְּכֹר טַעַם הַרְבֵּה וּמִנּוּ מְקַצַּת 16
 17 הַקְּדָמוֹת הַמְּצוּהַּ עִם הַמְּצוּהַּ עֲצָמָה כְּשִׁיתִי מְצוֹת, 17
 18 כְּמוֹ שְׁמֵתְבָאֵר לְמִי שְׁמֵתְבוּנוֹן בְּמִנְיַן הַפְּרָשִׁיּוֹת 18
 19 שֶׁהַזְּכִיר שְׁמַעוֹן קִיאָרָא זָכְרוּ לְבִרְכָה — הוּא וְכָל- 19
 20 מִי שְׁנִמְשָׁף אַחֲרָיו מִן-הַמְּזִכְרִים פְּרָשִׁיּוֹת בְּמִנְיָנָם. 20
 21 הַכָּלֵל הָאֶחָד עֲשֵׂר: שֵׁאֵין לְמִנּוֹת חֲלָקֵי הַמְּצוּהַּ 21
 22 כָּל-חֶלֶק בְּנִפְרָד, אִם כָּלֵם מְצוּהַּ אַחַת. 22
 23 יֵשׁ לְפַעְמִים, שְׂדִין אֶחָד שֶׁהוּא מְצוּהַּ אַחַת יֵשׁ לוֹ 23
 24 חֲלָקִים רַבִּים, כְּגוֹן: מְצוֹת לוֹלֵב שֶׁהִיא אַרְבַּעַה 24
 25 מִיָּנִין (ויקרא כג, מ); הֲרִי אֵין אוֹמְרִים, שְׁפָרִי עֵץ 25
 26 הַדָּר (אתרוג) — מְצוּהַּ בְּפָנַי עֲצָמָה, וְעֵץ-עֲבוֹת 26
 27 (הדס) — מְצוּהַּ בְּפָנַי עֲצָמָה, וְעָרְבֵי-נַחַל — מְצוּהַּ 27
 28 בְּפָנַי עֲצָמָה, וְכַפַּת תְּמָרִים (לולב) מְצוּהַּ בְּפָנַי 28
 29 עֲצָמָה, לְפִי שְׁכַל-אֵלוּ הֵם חֲלָקֵי הַמְּצוּהַּ, שְׁכַן הוּא 29
 30 צוּהַּ לְאַחֲדָם, וְאַחֲרֵי אַחֲדָם, תְּהִיָּה הַמְּצוּהַּ לְקִיַּחַת 30
 31 הַכֹּל בְּיַד בְּיוֹם הַיְדוּעַ. וּבְדִיוֹק בְּדוּמָה לְכַף אֵין רֵאוּי 31
 32 לְמִנּוֹת אֲמָרוּ בְּמַצְרַע, שֶׁהוּא טְהַר בְּשִׁיתֵי-צִפּוּרִים 32
 33 וְעֵץ אֶרְזוֹ וְאֹזֵב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת וּמִים חַיִּים וְכִלֵּי חֶרֶשׁ 33
 34 (שם יד, דה) — כְּשֵׁם מְצוֹת; אֶלֶּא טְהָרֶת הַמְּצַרַע 34
 35 מְצוּהַּ אַחַת עַל כָּל-תְּאָרִיָּה הַהִכְרָחִיִּים בָּהּ — אֵלוּ 35
 36 וְזוּלָתָם, כְּלוּמַר הַתְּגַלְחַת, כִּי כָּל-אֶלֶּה הֵם חֲלָקֵי 36
 37 הַמְּצוּהַּ שְׁנַצְטוּיֵנוּ בָּהּ וְהִיא טְהָרֶת מְצַרַע; הֵינּוּ 37
 38 שֶׁתְּהִיָּה בְּאִפֵּן כְּזֶה וּבְאִפֵּן כְּזֶה. וְדִין זֶה עֲצָמוֹ הוּא 38
 39 בְּהַכֹּר שְׁנַצְטוּיֵנוּ לַעֲשׂוֹת לְמַצְרַע בְּמַצֵּב טְמֵאוֹתוֹ כְּדִי 39
 40 שְׁנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ, וְהוּא: "בְּגִדְיוֹ יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֵאשׁוּ

41 אם יש צוויים הכוללים את-כל-מיני הקרבנות,
 42 ואינם מיחדים לאחד המינים להוציא את-זולתו
 43 — כי כל-צווי מאלו (הצוויים הכוללים את
 44 הקרבנות כולם) צריך למנותו מצוה בפני עצמה,
 45 לפי שאז אינו פרט מפרטי עבודת קרבן מסים. כן,
 46 למשל, אזהרתו יתעלה מלהקריב בעל מום, או
 47 צווי שיהא תמים, וצווי שלא יהא מחסר זמן —
 48 והוא אמרו: "ומיום השמיני והלאה" (ויקרא כב,
 49 כז); וצווי למלח כל-קרבן — והוא אמרו "על
 50 כל-קרבנדך תקריב מלח" (שם ב, יג); ואזהרתו
 51 מלבטלו — כמו שאמר: "ולא תשבית מלח";
 52 וצווי לאכל מה-שיאכל ממנו — שכל-אחד מן
 53 הצוויים האלה מצוה בפני עצמה, לפי שאין אף
 54 אחד מהם פרט מעבודת קרבן מסים, אלא הם
 55 צוויים הכוללים כל-קרבן כמו שנגבאר בשעת
 56 מניינו.

57 וברור, כי זה שהבהן לוקח מה-שראוי לו לקחת
 58 — פרט מפרטי המצוה, כמו שהזכרנו
 59 בעור העולה. וכך גם בראשית הגז. כלל המצוה
 60 הוא, שגפריש ראשית הגז ונתנהו לכהן; וכן
 61 שגפריש מעשר ראשון ונתנהו ללוי. וכבר טעו בזה
 62 עד שמנו עשרים וארבע מתנות פהנה כפעשרים
 63 וארבע מצות, אחר שמנו מקצת המצות שאותה
 64 המתנה היא פרט מהן, על הדרך שבארנו בעור
 65 העולה וזוהו ושוק משלמים. ולפי שנעלם כלל זה
 66 מזולתנו ולא הרגיש בו כל-עקר ולא שם אליו לב,
 67 הגיע לכך כמצות בפני עצמן: יציקות, בלילות,
 68 פתיתות, מליחות, הגשות, תנופות, קמיצות
 69 והקטרות — ולא ידע שכל-אלו פרטי עבודת
 70 המנחה, והוא, שגפריש ונתנהו להקריב מנחה. אחר-כך
 71 התחיל (הפסוק) לבאר על איזה דבר חל השם הזה
 72 — והיא תורת המנחה — ואמר, שתהיה מסלת
 73 או מלחם האפוי באפן כן או באפן כן כלומר:
 74 מחבת או מרחשת או מאפה תנור; וכוללה בשמן
 75 בשעור מסים, ופותתה, ונתת עליה מלח ולבונה,
 76 ויגיש ויניף ויקמץ ממנה כסדר שבארנו ובררנו
 77 במקומו במסכת מנחות. וכל-אלו פרטי העבודה,
 78 ועל הדבר הנעשה לפי כל-התאור הזה נופל שם
 79 מנחה. אם-כן המצוה היא: הצווי שגפריש
 80 שתהיה עבודת קרבן הלחם או הסלת שנקריב לפי

1 מעכבין" — אלא לענין בלבד: אם הוא ענין אחד
 2 או ענינים רבים, כמו שבארנו בכלל התשיעי
 3 מקללים אלו שאנו עוסקים בבאורם.

4 הכלל השנים עשר: שבפעלה שמצוים על עציתה,
 5 אין למנות חלק שבה לבדו.

6 ידוע שיש שמצוים אנו לעשות איזה מעשה,
 7 ואחר-כך יתחיל הכתוב לבאר איכות
 8 המעשה ההוא, ויפרש את-השם שהזכיר ויאמר
 9 מה הוא כולל, — הרי אין למנות כל-צווי שבא
 10 באותו הבאור כמצוה בפני עצמה. לדגמה אמרו:
 11 "ועשו לי מקדש" (שמות כח, ח), הרי זו מצות עשה
 12 אחת מכל-המצות, והיא: שיהא לנו בית שאליו
 13 יבואו ויחגו בו, ובו תהיה הקרבת הקרבנות, ושם
 14 יתקבצו במועדים. אחר-כך התחיל לתאר פרטי
 15 ואיך הם נעשים — אבל אין למנות כל מה-שאמר
 16 בו "ועשית" מצוה בפני עצמה. ועל דרך זו עצמה
 17 יהיה הדבר בקרבנות שזכרו בויקרא, והוא,
 18 שהמצוה האחת היא כלל העבודה המתארת בכל-
 19 מין ממיני הקרבנות. המשל בזה: העולה שאנו
 20 נצטוינו שתהיה עבודת העולה כן, הינו, שתשחט
 21 ותפשט ותנתח ויזרק דמה באפן בזה וכזה ויקרב
 22 חלבה; אחר-כך ישרף בשרה כליל עם שעור ידוע
 23 מן-הסלת הכלול בשמן ושעור ידוע מן-היין —
 24 והם הנסכים — ושהיא עורה לכהן המקריב
 25 אותה. הנה העבודה הזאת בכללותה היא מצות
 26 עשה אחת, והיא תורת העולה, כי התורה חייבה
 27 שכמו העבודה הזאת תעשה כל-עולה. וכך גם
 28 עבודת החטאת פלה — שחטתה והפשטה
 29 והקרבת מה-שקרב ממנה ורחיצת הפלים אשר יזה
 30 מדמה עליהם ורחיצת הכלים, שהיא מתבשלת
 31 בהם או שבירתם — הכל תורת חטאת, וזו מצוה
 32 אחת. וכך תורת האשם היא מצוה אחת; וכך תורת
 33 זבח השלמים, ושהוא על תודה עם לחם או בלי
 34 לחם, וילקיחת הכהן ממנו חזה ושוק והנפתו —
 35 הכל מקלל עבודת זבח השלמים, וזו מצוה אחת.
 36 ואלו הם כלל מיני הקרבנות שחייבם כולל ליחיד
 37 וצבור, חוץ מן-האשם, שהוא קרבן יחיד לעולם,
 38 כמו שבארנו בהקדמת סדר קדשים. הסדר הזה
 39 בעבודות הוא מצות עשה, ואין למנות כל-פרט
 40 ופרט מפרטי העבודה כמצוה בפני עצמה, זולתי

- 1 פל-הסדר הזה. והדברים האלה במצות מנחה,
2 כלומר: היציקה והבלילה והפתיחה והמליחה
3 והתנופה וההגשה והקמיצה וההקטרה, כמו שאמר
4 בתליצה: "והקליצה נעלו וגו' וירקה בפניו וענתה
5 ואמרה" (דברים כה, ט). וכשם שמצות תליצה אחת
6 ואין אנו מונים תליצה ורקיקה וקריאה, כיון
7 שקללותם מעשה התליצה וזו מצוה אחת — כך
8 גם לא נמנה: ויצקת עליה שמן, ושמרת עליה
9 לבנה, במלח תמלח, והניף, והגיש, וקמץ והקטיר.
10 וזה לא יעלם אלא ממי שתופש את-הענינים בעיון
11 ראשון, בלי שיחזר וישקל את-הענינים בודעתו,
12 כמו שאומרים חכמינו עליהם השלום: "אגב
13 שטפה אמרה", כלומר: אמרו בלי התבוננות אלא
14 לפי המחשבה הראשונה העולה על הדעת אם-כן
15 כלל זה בדר לנו מצות הקרבנות כלם ואיך ראוי
16 למנותם, כדי שלא יקרה בהם שום משגה ולא
17 ערבוב כלל, כמו שנבאר במנייננו בעזרת השם.
- 18 הכלל השלשה עשר: שמספר המצות אינו מתרבה
19 לפי מספר הימים שבהם נוהגת המצוה ההיא.
- 20 ברור, שיש מצות שהן חובה בעת ובזמן קבוע;
21 פעמים נמשכת אותה תקופת זמן בהמשך,
22 כלומר: שחובה לעשות אותה המצוה יום אחרי
23 יום, כגון: ספה ולולב; ופעמים היא בימים ידועים
24 כגון הקרבנות. אם נאמר, דרך משל, שמוסף ראש
25 חודש מצוה אחת, הרי זו המצוה שנוצטוונו להקריב
26 קרבן נוסף כל-פעם שנולד הירח. ואם יאמר
27 מישהו: מדוע לא תמנה מוסף כל-ראש חודש
28 כמצוה בפני עצמה? נאמר לו: אלו היה הדבר כן
29 — תמנה גם את-התמיד של כל-יום כמצוה בפני
30 עצמה, והקטרת הקטרת בכל-יום מימות השנה
31 מצוה בפני עצמה, והטבת הנרות שהיא חובה
32 בכל-יום ויום כמצוה בפני עצמה! אך כיון שאין
33 מונים אלא את-הענין שנוצטוונו בו — יהיה חיובו
34 באיזה זמן שיהיה — אין מונים מוסף ראש-חודש
35 אלא מצוה אחת, ומוסף שבת מצוה אחת, וכן
36 מוסף פל-מועד ומועד מחמשת המועדים, אף-על-
37 פי שהוא חובה בהרבה ימים וצופים, כי כמו
38 שאמר: "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים"
39 (ויקרא כג, מ), כך אמר: "שבעת ימים תקריבו אשה
- 40 לה" (שם, לו); וכשם שמצות לולב היא אחת, כך
41 מצות מוסף-פסח — אחת, וכן מוסף פל-פרק
42 ופרק. ועל דרך זו יתבאר, שגם התגיגה (קרבן שהיו
43 מקריבים בעליה לרגל) מצוה אחת, אף-על-פי
44 שהיא חובה בשלשה פרקים; וכן הראיה (החיוב
45 לראות עם קרבן הנקרא ראייה' ולהראות בבית
46 המקדש) והשמחה (בשלשת הרגלים) — וזה ממה-
47 שלא יטעה בו שום אדם ולא יחשב אחרת.
- 48 אלא טעו במה-שתלוי בכלל הזה טעות גדולה
49 מאד ומוזרה, והיא, שמנו כל-המוספין מצוה
50 אחת: מוסף שבת ומוסף ראש-חודש ומוספי
51 מועדות. הרי לפי דרך מנין זו היו צריכים למנות
52 שבתית כל-יום טוב מצוה אחת — ולא עשו כן.
53 אף ה' יודע ועד — שאין ראוי לתפסם בדבר כזה,
54 לפי שלא דבקו בשיטה אחת (עקבית) במנינם, אלא
55 "יעלו שמים ירדו תהומות" (תהלים קז, כו), והאמת
56 הברורה היא מה-שהזכרנו לה, שכל-מוסף ומוסף
57 מצוה בפני עצמה כמו ששבתית כל-יום ויום
58 מצוה בפני עצמה — וזוהי השיטה הנכונה.
- 59 הכלל הארבעה עשר: איך ראוי למנות קיום
60 הענינים במצות עשה.
- 61 דע שכל-המצות, עשה ולא-תעשה, נחלקות חלקה
62 ראשונית לפי מטרת השער הזה לשני חלקים:
63 חלק שלא פירש בו הכתוב ענין כלל, אלא צוה
64 והזהיר ולא חיב את-העובר ענין ולא יעד לו ענין
65 מסוים, מפני שעבר על צווי או אזהרה מסוימת,
66 וחלק שבאר בו גמול וענין. מן-המצות של החלק
67 שפירש בו את-הענין: מה-שצונו יתעלה לסקל
68 באבן מי שעובר עליהן; ומתן — שצונו לשרף
69 באש את-העובר עליהן; ומתן — שצונו להפות
70 פסיו (חרב) את-צוואר העובר עליהן, כמו שנתבאר
71 בפרוש המקבל (מחז"ל); ומתן — שצונו לחנק
72 את-העובר עליהן, כמו שבאר בפרוש; ומתן —
73 שצונו להלקות את-העובר עליהן ברצועה; ומתן
74 — שיעד עליהן כרת, והוא, שלא יהא לעובר
75 שימות בעמדו בחטאו חלק לעולם הבא, כמו
76 שבארנו בפרק חלק; ומתן — שיעד עליהן,
77 יתעלה, במיתה בלבד, והוא, שימיתהו ה' בחטאו
78 ויתכפר-לו במיתתו. וכבר בארו בריש מפות (ג),

41 שְׁנֵיָהּ, וּמִלְקוֹת אוֹכַל בְּשׂוֹר בְּחֶלֶב — מִצְוָה
 42 שְׁלִישִׁית, וּמִלְקוֹת לוֹבֵשׁ שְׁעִטָּנָה — מִצְוָה רְבִיעִית,
 43 וַיְהִי אֲצִלָּנוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּמִנְיַן הַלְּאִיִּן שְׁלוֹקִין
 44 עֲלֵיהֶם — הָרִי אִזּוּ יִתְּרֻבוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה וַיְהִי בְּהִכְרַח
 45 יוֹתֵר מֵאַרְבַּע מֵאוֹת מִצְוֹת! אֲלֵא כִּשְׁם שְׁלֹא נִמְנָה
 46 כָּל-מְחִיב מִלְקוֹת, אֲלֵא נִמְנָה סוּג הָעֵנֶשׂ בַּלְבָד —
 47 וְהִיא הַהִלְקָאָה בְּשׂוֹט — כֶּף לֹא נִמְנָה בְּמִיתוֹת
 48 אֲלֵא מִיֵּן הָעֵנֶשׂ וְהוּא: שְׂרָפָה, סְקִילָה, חֶנֶק וְהָרֵג
 49 וְכֶף גַּם לֹא נִמְנָה כָּל-מְחִיב קֶרֶן לְבָדוֹ עַד שְׁנֵאמַר:
 50 חֲטָאת שִׁגְגַת שַׁבָּת — מִצְוָה, חֲטָאת שִׁגְגַת עֲבוֹדָה
 51 זָרָה — מִצְוָה, אֲלֵא נִמְנָה מִיֵּן הַקֶּרֶן בַּלְבָד, כְּמוֹ
 52 שְׁמִינֵינוּ מִיֵּן הַמִּיתָה.

53 וּכְבֹר יְדַעְתָּ, שְׁמִינֵי הַקֶּרֶנּוֹת מִשְׁתַּנִּים לְפִי שְׁנוּיֵי
 54 הָעֲבָרוֹת שְׁעֲלִיהֶן חֲזִיבִים אוֹתוֹ הַקֶּרֶן. כִּי יֵשׁ
 55 עֲבָרָה שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ חֲטָאת קְבוּעָה, וַיֵּשׁ שְׁחִיבִים
 56 עֲלֶיהָ אֲשֶׁם תְּלוּי, וַיֵּשׁ שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ אֲשֶׁם וְדָאֵי,
 57 וַיֵּשׁ שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ קֶרֶן עוֹלָה וַיּוֹרֵד (הַמִּשְׁתַּנָּה לְפִי
 58 הַיִּשְׁגַּ יְדוֹ שֶׁל הַמְּקַרֵּיב). לְפִיכֶף לֹא נִמְנָה הַחֲטָאת עִם
 59 הָאֲשֶׁם, אֲלֵא נִמְנָה חִיּוּב חֲטָאת קְבוּעָה — מִצְוָה,
 60 וְחִיּוּב אֲשֶׁם תְּלוּי — מִצְוָה, וְחִיּוּב אֲשֶׁם וְדָאֵי —
 61 מִצְוָה, וְחִיּוּב קֶרֶן עוֹלָה וַיּוֹרֵד — מִצְוָה, יִתְחַיֵּב
 62 בְּאוֹתוֹ קֶרֶן מִי שִׁיתְחַיֵּב; וְלֹא נִשְׂיֵם לֵב לְשְׁנוּיֵי
 63 הָעֲבָרוֹת שְׁעַל כָּל-אַחַת מֵהֶן חֲזִיבִים אוֹתוֹ מִיֵּן שֶׁל
 64 קֶרֶן, כִּשְׁם שְׁמִינֵינוּ הַמִּלְקוֹת מִצְוָה אַחַת וְלֹא שְׁמִנּוּ
 65 לֵב לְשְׁנוּיֵי הָעֲבָרוֹת שְׁעַל כָּל-אַחַת מֵהֶן חֲזִיבִין
 66 מִלְקוֹת. וְכֶף קָבַע הַכְּתוּב לְכָל-מִיֵּן מֵהֶם פְּרָשָׁה
 67 בְּפָנֵי עֲצָמָה.

68 וּכְבֹר עַרְבָב זוֹלְתָנוּ בְּכָלל הַזֶּה עַרְבּוּב שְׂאִין צֶרֶף
 69 לְהַשִּׁיב עֲלָיו; אִף לֹא יִהְיֶה קָל לְהַשִּׁיב עֲלָיו
 70 בְּגִלְל עֲצָם עַרְבּוּבוּ לְעֵנִינִים הָרִי יֵשׁ לְתַמָּה
 71 וְלִהְתַּפְּלֵא עַל אָדָם הַמוֹנֶה מְחִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין
 72 כָּלֶם אֶחָד אֶחָד, וּמְחִיבֵי כֶּרֶת וּמְחִיבֵי מִיתָה מְכָלֵל
 73 מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה; אַחֲרֵי-כֵן מוֹנֶה גַם אֶת-הַדְּבָרִים
 74 שֶׁהַזְּהִרְנוּ עֲלֵיהֶם, שְׁעֲלֵיהֶם חֲזִיבִים אוֹתָהּ הַמִּיתָה,
 75 בְּכָלֵל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שְׁמִנָּה בְּעַל "הַלְּכוֹת
 76 גְּדוּלוֹת" הַמְּחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָלֵל מְחִיבֵי סְקִילָה,
 77 אַחֲרֵי-כֵן מְנָה "לֹא-תַעֲשֶׂה כָּל-מְלֶאכֶה". וְלֹא נִשְׂאָר
 78 לָנוּ לוֹמַר אֲלֵא שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים בְּרֵאשׁוֹנָה, בְּלֵי סִפְקָא,
 79 שְׁקִיּוּם הָעֵנֶשׂיִם מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה. וְאִם-כֵּן — אִיךָ
 80 מוֹנִים בְּהֶם (גַּם) הָעֵנֶשׂ וְגַם הַדְּבָר (הַאיסוּר עֲצָמוֹ)

1 כִּי כָל-לֹאוֹ שֶׁהַעוֹבֵר עָלָיו חֲזִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה בְּיַדִּי
 2 שָׁמַיִם בַּלְבָד, אִם נִתְּבַרֵר שֶׁהַעוֹבֵר עָבַר עַל אוֹתוֹ
 3 הִלְאוֹ וְהַזִּיד בְּאוֹתָהּ הָעֲבָרָה בְּעֵדִים וְהַתְּרָאָה —
 4 הָרִי זֶה לֹקָה, אִף-עַל-פִּי שְׁעַקָר מִשְׁפָּטוֹ, שִׁיָּהָה
 5 דִּינוֹ מְסוּר לְשָׁמַיִם; וּמֵהֶן — שְׁצִנּוֹנוּ יִתְעַלֶּה
 6 לְהַעֲנִישׁ אֶת-הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן בְּמִמוֹנוֹ בַּלְבָד, לֹא
 7 בְּגוּפוֹ, כְּמוֹ שְׁקָבַע לְגִזְלָן (שִׁכְפַר בְּמִמוֹן חֲבִירוֹ וּנְשַׁבַע
 8 לְשַׁקֵּר) תּוֹסַפֵּת חֲמֵשׁ וְלַגֹּבַב תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל מֵה-
 9 שְׁגָב; וּמֵהֶן — שְׁצִנּוֹנוּ יִתְעַלֶּה שִׁיקְרִיב הָעוֹבֵר
 10 קֶרֶן עַל חֲטָאתוֹ וְיִתְכַפֵּר לוֹ.

11 וְאֲשֶׁר לְקִיּוּם הָעֵנֶשׂיִם הָאֵלֶּה — כָּלֶם מִצְוֹת עֲשֵׂה,
 12 שְׁאֵנוּ נְצִטְוִינוּ שְׁנִמִּית אֶת-זֶה, וְשִׁנְלָקָה אֶת-
 13 זֶה, וְשִׁנְסָקַל אֶת-זֶה, וְשִׁנְקָרִיב קֶרֶן עַל מֵה-
 14 שְׁעֲבָרְנוּ עָלָיו. וְלֹאֲפֹן מִנְיָנוּ, שְׁאֵנוּ נִמְנָה אַרְבַּע
 15 מִיתוֹת בֵּית דִּין כְּאַרְבַּע מִצְוֹת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה, לְשׁוֹן
 16 הַמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ז מִשְׁנָה א): זוֹ מִצְוֹת הַנְּסָקֵלִין. וְכֵן
 17 אָמְרוּ (שֶׁם פֶּרֶק ז מִשְׁנָה ב-ג): כִּיִּצַד מִצְוֹת הַנְּשַׁרְפִּין?
 18 כִּיִּצַד מִצְוֹת הַנְּחַקִּין? כִּיִּצַד מִצְוֹת הַנְּהַרְגִין? וְאָמְרוּ
 19 עוֹד (שֶׁם לֵה), שְׁזָה שְׁאָמַר יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִבְעֶרוּ
 20 אֵשׁ" (שְׁמוֹת לֵה, ג) — הוּא אֲזַהַרָה שְׁלֹא לְכַבֵּעַ
 21 אֶת-הָעֵנֶשׂיִם בְּשַׁבָּת, וְהוּא, שְׁבָזָה הַזְּהִיר מִשְׂרַפְת-
 22 מִצְוָה (שְׂרָפָה שְׁהִיא מִצְוָה); וְאָמְרוּ: "כָּלֵל
 23 מִשְׁבְּתֵיכֶם", כְּלוֹמַר: בְּמוֹשֵׁב בֵּית דִּין לֹא-תִבְעֶרוּ
 24 אֵשׁ, אִף-עַל-פִּי שְׁזוֹ מִצְוֹת עֲשֵׂה. אָמְרוּ: "שְׂרָפָה
 25 בְּכָלֵל הִיָּתָה, וַיִּצָּאת לְלַמֵּד: מֵה שְׂרָפָה מִיָּחֲדָת,
 26 שִׁיָּהָה אַחַת מִמִּיתוֹת בֵּית דִּין וְאִינָה דוֹחָה אֶת-
 27 הַשַּׁבָּת, אִף כָּל-שְׂאָר מִיתוֹת בֵּית דִּין לֹא יִדְחוּ
 28 אֶת-הַשַּׁבָּת" (וּכְשֶׁם שֶׁהַשְּׂרָפָה מִצְוָה כֶּר שֵׁאֵר מִיתוֹת).
 29 וְזֶה בְּרוּר וְלֹא יִסְפַּק בּוֹ שׁוּם אָדָם. וְכֶף גַּם רְאוּי,
 30 שְׁנִמְנָה הַמִּלְקוֹת בְּרִצְעָה כְּמִצְוָה, וְאִין לְמִנּוֹת
 31 כָּל-עֵנֶשׂ מִיָּחַד כְּמִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה עַד שְׁנֵאמַר, דֶּרֶךְ
 32 מְשַׁל, שֶׁהַצְּוִי שְׁנִצְטוּינוּ לְסָקַל מְחַלֵּל שַׁבָּת —
 33 מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת; וְסְקִילַת בְּעַל אוֹב — מִצְוָה
 34 שְׁנֵיָהּ; וְסְקִילַת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה — מִצְוָה
 35 שְׁלִישִׁית, עַד שִׁיָּהָה מְנִין הַמִּצְוֹת כְּפִי מְנִין הָאִישִׁים
 36 שֶׁהֵם מְחִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, כְּמוֹ שְׁעֲשֵׂה זוֹלְתָנוּ
 37 בְּלֵי הַתְּבוֹנְנוֹת. שְׁפֶן אֵלוֹ הִיָּה הַדְּבָר כֶּף, רְאוּי הִיָּה
 38 בְּהִכְרַח שְׁנִמְנָה כָּל-מִלְקוֹת וּמִלְקוֹת מִצְוָה בְּפָנֵי
 39 עֲצָמָה עַד שִׁתְּהָה מִלְקוֹת אוֹכַל נְבִלָה — מִצְוָה
 40 בְּפָנֵי עֲצָמָה, וּמִלְקוֹת אוֹכַל בְּשׂוֹר חֲזִיר — מִצְוָה

הַקְדָּמָה

מבוא

1 שְׁחִיבִים עָלָיו אוֹתוֹ הֶעֱנֵשׂ? וְיֹתֵר קָשָׁה מְזֵה,
 2 שְׁמָנוּ בְּתוֹכָן, כְּלוּמַר בְּתוֹךְ מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה,
 3 מְחִיבֵי כֶּרֶת שְׁבִהֵם אֵין מִיתָה; וְהֵם מְדַמִּים,
 4 שְׁחִיבֵי הַכֶּרֶת וְהֶעֱנֵשׂ עַל כֶּף זֶה הַמִּצְוָה הַמְנוּיָה,
 5 עַד שְׁבַעַל "סֵפֶר הַמִּצְוֹת" (רב חפץ גאון) פִּרְשׁ זֹאת
 6 וְאָמַר בְּפֶרֶק הָרֵאשׁוֹן, כְּשִׁסְכֵם מֵה-שְׁכַלֵּל אוֹתוֹ
 7 הַפֶּרֶק, דְּבָרִים בְּנִסָּח זֶה: "וּמִמָּנוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם
 8 עֲנִינִים שֶׁהוֹדִיעֵנוּ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה יִבְצַע
 9 אוֹתָם (וְהֵן מוֹטוֹת, כְּבִיכּוֹל עֲלֵיו) וְלֹא אֲנַחְנוּ, וְכֻלָּם
 10 בְּטוֹחִים". וְזֶה שְׁאָמַר "וּמִמָּנוּ", כְּלוּמַר מִן-הַעֲנִינֵן
 11 שְׁכּוֹלֵל אוֹתוֹ הַפֶּרֶק. וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם הֶעֱנִינִים —
 12 הֵם: עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הַמְּחִיבִים כֶּרֶת בְּלִבָּד
 13 וְתִשְׁעַת מְחִיבֵי מִיתָה בְּיַדֵּי שָׁמַיִם כְּמוֹ שְׁמָנָה.
 14 וְעִנְיָן אֶמְרוּ: "וְכֻלָּם בְּטוֹחִים" — כְּלוּמַר שֶׁהוּא
 15 יִתְעַלֶּה הַבְּטִיחַ, שֶׁהוּא יִכְרִית וְיָמִית זֶה. וְאֵין
 16 סֶפֶק, שְׁאֵדָם זֶה לֹא נִשְׁאַרָה אֲצֻלוֹ הַסִּבְרָה
 17 שְׁתַּרְיִ"ג מִצְוֹת חוֹבָה עָלֵינוּ, אֲלֵא יֵשׁ מֵהֵן שֶׁהֵן
 18 חוֹבְתָנוּ אָנוּ וְיֵשׁ מֵהֵן שֶׁהֵן חוֹבְתוֹ יִתְעַלֶּה, כְּמוֹ
 19 שְׁאָמַר וּפְרָשׁ, שֶׁהוּא יִבְצַע אוֹתָן וְלֹא אֲנַחְנוּ.
 20 וְהַשֵּׁם יוֹדֵעַ וְעַד שְׁכַל־זֶה לְדַעְתִּי בְּלִבּוֹל גְּמוּר,
 21 וְאֵין צְרִיךְ לְדַבֵּר עַל זֶה בְּשׁוּם פְּנִים, כִּי הֵם
 22 דְּבָרִים שְׁבִטּוּלִם בְּרוּר; אֲלֵא בָּאָה לָהֶם כְּלָם
 23 טְעוֹת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מוֹנִים אֶת-הַעֲנִינִים כְּמִצְוֹת
 24 וְנִבּוּכִים בְּכֶף: פַּעַם מוֹנִים אוֹתָם לְבָדָם, וּפַעַם
 25 מוֹנִים אֶת-הַעֲנֵשׂ וְגַם אֶת-הַדְּבָר שֶׁעָלָיו חִיבִים
 26 אוֹתוֹ הַעֲנֵשׂ, וְקוֹבְעִים אֶת-כָּל־זֶה כְּמִצְוֹת לֹא-
 27 תַעֲשֶׂה בְּלֵי הַתְּבוּנָנוּת. אֲבָל סֵדֶר הַמְנוּיָן הַנִּכּוֹן
 28 הוּא מֵה-שֶׁהִזְכַּרְתִּי: שְׁכַל־מִין שֶׁל עֲנֵשׂ הוּא מִצְוֹת
 29 עֲשֶׂה, וְלִפִּי זֶה יִהְיֶה דִּין תְּשְׁלוּמֵי גֵנֵב — מִצְוֹת
 30 עֲשֶׂה, כִּי אָנוּ נִצְטוּיָנוּ לְהַטִּיל עָלָיו סְכוּם בְּשַׁעוֹר
 31 זֶה. וְדִין תּוֹסֶפֶת חֲמֵשׁ — מִצְוָה, וְדִין חִיּוֹב אֲשֶׁם וְדַאי
 32 חֲטָאת קְבוּעָה — מִצְוָה, וְדִין חִיּוֹב אֲשֶׁם תְּלוּי — מִצְוָה;
 33 — מִצְוָה, וְדִין חִיּוֹב אֲשֶׁם תְּלוּי — מִצְוָה;
 34 וְקֶרֶן עוֹלָה וְיֹרֵד — מִצְוָה; וְכֵן לְסִקָּל וְלִשְׂרָף
 35 וְלַהֲרֹג וְלַחַנֵּק וְלַתְּלוֹת — כָּל־אֶחָד מִן-הַעֲנִינִים
 36 הָאֵלֶּה מִצְוָה בְּפָנָי עֲצֵמָה, יִתְחַיֵּב בָּהֵן מִי
 37 שִׁיתְחַיֵּב; כִּשְׁם שֶׁהִלְקָאָה בְּרִצּוּעָה מִצְוָה אַחַת,
 38 יִתְחַיֵּב בְּמִלְקוֹת מִיִּשְׁתְּחַיֵּב. — זֶהוּ מֵה-שֶׁרְצִינוּ
 39 לְהַקְדִּימוֹ בְּכָל־לַיְלָה, וְכֹו נִשְׁלַמוֹ
 40 הַכְּלָלִים שֶׁהַקְדַּמְתָּם תּוֹעִיל לְמַה-שְׁאֲנַחְנוּ עוֹסְקִים בוֹ.

41

42

עוֹד רְאוּי לְהוֹסִיף לְכֶף הַקְדָּמָה זֶה: שְׁכַל־דְּבָר
 שְׁחִיבִים עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין אוֹ כֶּרֶת — הָרִי
 זֶה בְּהִכְרַח מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה. חוּץ מִפְּסַח וּמִמִּלָּה
 שֶׁהֵם בְּכֶרֶת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם מִצְוֹת עֲשֶׂה, כְּמוֹ
 שֶׁהִזְכִּירוּ בְּרִישׁ מִסְכַּת כֶּרֶתוֹת (ב.); וְאֵין אֲצֻלָּנוּ שׁוּם
 מִצְוֹת עֲשֶׂה זֹלָתָן שֶׁהַעוֹבֵר עָלֵיהֶן יִתְחַיֵּב כֶּרֶת —
 וְכַל־שְׁכַן מִיתַת בֵּית דִּין. אִם־כֵּן, כֹּל מֵה-שְׁנֵאָמַר
 בְּתוֹרָה שֶׁהַעוֹשֶׂה דְּבָר פְּלוּנֵי יוֹמַת, אוֹ שֶׁהוּא חִיב
 כֶּרֶת — יִדְעֵנוּ בְּבִירוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַדְּבָר מְזַהְרִים עָלָיו
 וְשֶׁהוּא כָּל־לֹא-תַעֲשֶׂה. וְיֵשׁ שִׁיתְבָּאָר בְּכַתוּב הַלְּאוּ
 שְׁבוּ מִלִּבָּד בְּאוֹר הַעֲנֵשׂ וְיִהְיֶה הַעֲנֵשׂ מְבֹאָר וְגַם
 הָאֲזִהְרָה מְבֹאָרָת, כְּגוֹן: חֲלוּל שַׁבָּת וְעִבּוּדָה-זָּרָה,
 שְׁאָמַר בָּהֶם: "לֹא-תַעֲשֶׂה כָּל־מְלָאכָה" וְ"לֹא
 תַעֲבֹדִים", אַחֲר־כֶּף חִיב סְקִילָה לְמִי שֶׁעֲשֶׂה מְלָאכָה
 אוֹ עָבַד. וּפְעָמִים לֹא תִתְבָּאָר הָאֲזִהְרָה בְּכַתוּב בְּלֹאוֹ
 גְּרִידָא, אֲלֵא הוּא מְזַכֵּר אֶת-הַעֲנֵשׂ בְּלִבָּד וְעוֹזֵב
 אֶת-הָאֲזִהְרָה; אֲלֵא שֶׁהַכָּלֵל הוּא אֲצֻלָּנוּ: "לֹא עֲנֵשׂ
 הַכַּתוּב אֲלֵא-אִם־כֵּן הַזְּהִיר" (זבחים קו:), וְעַל-כֵּל־
 פְּנִים יֵשׁ אֲזִהְרָה לְכָל־מִי שְׁחִיב עֲנֵשׂ. לְפִיכֶף
 אוֹמְרִים בְּכָל־מְקוֹם: "עֲנֵשׂ שְׁמַעְנוּ, אֲזִהְרָה מִנֵּינִ?
 תְּלַמּוּד לֹמַר: כֶּף וְכֶף". וְאִם לֹא נִתְפָּרֵשׁ הָאֲזִהְרָה
 בְּכַתוּב, לְמַדוּהָ בְּאַחַת הַמְּדוּת (שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרַשְׁתָּ
 בָּהֶן), כְּגוֹן זֶה שְׁאָמַרוּ (מְכִילֵתָא פֶּרֶשׁתָּ מִשְׁפָּטִים)
 בְּאֲזִהְרַת מְקַלֵּל אָבִיו וּמִכָּה אָבִיו, שֶׁלֹּא נִתְבָּאָרָה
 בְּכַתוּב כָּלֵל, כִּי לֹא אָמַר: "לֹא-תִקְלֵל אָבִיךָ" וְלֹא
 אָמַר: "לֹא-תִכָּה אָבִיךָ", אֲבָל חִיב מִיתָה לְמִי שֶׁהִכָּה
 אוֹ קָלָל. וּמִתּוֹךְ כֶּף לְמַדְנוּ, שֶׁהֵן מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה,
 וְהוֹצִיאוּ וְלְמַדוּ לָהֵן וּלְכִיּוּצָא בָּהֶן אֲזִהְרָה מִמְּקוֹמוֹת
 אַחֲרִים בְּדֶרֶךְ אַחַת מִן-הַמְּדוּת. וְאֵין זֶה סִתְיָרָה
 לְמַה-שְׁאָמַרוּ (בְּמִקּוֹמוֹת רַבִּים בְּתַלְמוּד): "אֵין
 מְזַהֲרִין מִן-הַדִּין", וְלֹא לְמַה-שְׁאוֹמְרִים תְּמִיד: "וְכִי
 מְזַהֲרִין מִן-הַדִּין?!" אֲלֵא פְּנֵינָת מֵה-שְׁאוֹמְרִים:
 "אֵין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין" — כִּדֵּי לְאַסֵּר בְּדֶרֶךְ לְמוּד
 עַל-יְדֵי מְדָה (שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרַשְׁתָּ בָּהֶן) מֵה-שְׁלֵא
 נִתְפָּרֵשׁ בוֹ אִסּוּר לְגִמְרֵי; אֲבָל אִם נִמְצָא אֶת-הַעֲנֵשׂ
 לְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה זֶה מִפְּרָשׁ בְּתוֹרָה — גִּדַּע בְּהִכְרַח
 שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה אִסּוּר וּמְזַהְרִים עָלָיו. וְרַק נִלְמַד בְּאַחַת

34 בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל, או בְּפָנֵי הַבַּיִת, בֵּין עֲשֵׂה וּבֵין
 35 לֹא־תַעֲשֶׂה — אָמַר: וְזוֹ אֵינָה חוֹבָה אֲלֵא בְּאַרְצֵי־
 36 יִשְׂרָאֵל או בְּפָנֵי הַבַּיִת. וְיָדוּעַ גַּם־כֵּן, שְׁכָל־
 37 הַקְּרָבָנוֹת אֵינָם קָרְבִים אֲלֵא בַּמִּקְדָּשׁ וְשֶׁהַעֲבוּדָה
 38 אֲסוּרָה מִחוּץ לְעֲזָרָה; וְכֵן דִּינֵי נִפְשׁוֹת אֵין דְּנִים
 39 אוֹתָם אֲלֵא כְּשֵׁישׁ מִקְדָּשׁ. וְלִשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא: "מִנִּין
 40 שְׂאִין מִמֵּיתִין אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת? תְּלַמּוּד לּוֹמַר:
 41 מֵעַם מְזֻבְחֵי תִקְחָנוּ לָמוֹת (שְׁמוֹת כ"א, יד) הָא: אִם
 42 יֵשׁ לָךְ בַּיִת — אֲתָה מִמֵּית; וְאִם לֹא — אֵין אֲתָה
 43 מִמֵּית". וְשֵׁם אָמְרוּ עוֹד: "מִנִּין שְׁתָּהָא סְנֵהֲדָרִין
 44 סְמוּכָה לְמֻזְבָּח? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: מֵעַם מְזֻבְחֵי תִקְחָנוּ
 45 לָמוֹת". וְכֵן יָדוּעַ שֶׁהַנְּבוּאָה וְהַמְּלָכוֹת נִסְתַּלְקוּ
 46 מִמֶּנּוּ עַד שֶׁנִּחְדַּל מִן־הַחֻטָּאִים שְׂאֲנַחְנוּ מִתְּמִידִים
 47 בָּהֶם — וְאָז יִסְלַח לָנוּ ה' וְיִרְחַמְנוּ, כְּמוֹ
 48 שֶׁהִבְטִיחָנוּ, וְיִחְזִירָנוּ, כְּמוֹ שְׂאָמַר עַל הַחֲזָרָת
 49 הַנְּבוּאָה: "וְהָיָה אַחֲרֵי־כֵן אֲשַׁפֵּךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־
 50 בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם" (יואל ג, א). וְאָמַר עַל
 51 הַחֲזָרָת הַמְּלָכוֹת וְהַמְּשָׁלָה: "בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים
 52 אֶת־סִפְת דָּוִד הַנִּפְלֵת וְגִדְרָתִי אֶת־פְּרָצִיָּהּ וְהִרְסֹתִיו
 53 אָקִים וּבְנִיתִיהָ פִימִי עוֹלָם" (עמוס ט, יא). גַּם יָדוּעַ
 54 שֶׁהַמְּלַחְמָה וְכַבּוּשׁ הָאָרֶץ לֹא יְהִי אֲלֵא בְּמִלְחָמָה
 55 וְעַל־פִּי סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָה וְכֵהֵן גְּדוּל, כְּמוֹ שְׂאָמַר:
 56 "וְלִפְנֵי אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן יַעֲמַד" ("ושאל לו" —
 57 כְּשִׁיצַטְרַךְ לִצְאָת לַמַּלְחָמָה — רש"י בַּמְדַּבֵּר כֹּז, כ"א).
 58 וְלִפִּי שְׁעֵנִינִים אֵלוּ כָּלֶם מִפְּרָסְמִים אֲצֵל רַב בְּנֵי
 59 אָדָם, הָרִי כָּל־מִצְוֹת עֲשֵׂה או לֹא־תַעֲשֶׂה הַתְּלוּיָה
 60 בְּקְרָבָנוֹת, או בְּעֲבוּדוֹת, או בְּמִיתוֹת בַּיִת דִּין, או
 61 בְּסְנֵהֲדָרִין, או בְּנִבְיָא וּמִלְחָמָה, או בְּמִלְחָמַת רְשׁוּת —
 62 לֹא אֲצַטְרַךְ לּוֹמַר בְּהֵן: וּמִצְוָה זוֹ אֵינָה נוֹהֲגָת אֲלֵא
 63 בְּפָנֵי הַבַּיִת, בֵּינָן שְׁזָה בְּרוּר לִפִּי מֵהַשְּׁהֲזַכְרָנוּ. אֲבָל
 64 מֵהַשְּׂאֲפָשֵׁר שְׁיָהָא בּוֹ סַפְקָא או טְעוּת, אֲעִיר עָלָיו
 65 בְּעֲזָרַת הָאֵל.

66 וְעַתָּה אֲתַחִיל בְּזַכְרוֹן כָּל־מִצְוָה וּמִצְוָה בְּעֲזָרַת שְׁדִי.

1 הַמִּדּוֹת הֵיכָן הָעִיר עַל הָאֲזָהָרָה, כְּדִי שְׁיִתְקַיֵּם לָנוּ
 2 הַכָּלָל "לֹא עֲנֹשׁ הַכָּתוּב אֲלֵא־אִם־כֵּן הִזְהִיר". וְאָכֵן
 3 אַחֲרֵי שְׂמַצָּאנוּ הָאֲזָהָרָה עַל אוֹתוֹ דְּבָר — אִז חֵיב
 4 מִי שְׁעָבַר וְעֲשֵׂה או כָּרַת או מִיתַת בַּיִת דִּין. דַּע
 5 אֲפּוֹא הַקְּדָמָה זוֹ וְזָכַר אוֹתָה עִם כָּל־הַכָּלְלִים
 6 שְׂקַדְמוּ בְּכָל מֵה־שְׁנֵיזְכִיר לְקַמֵּן.

7 עַתָּה אֲתַחִיל לְהַזְכִּיר כָּל־הַמִּצְוֹת, מִצְוָה מִצְוָה,
 8 וְאֲבָאָר אוֹתָן בְּדֶרֶךְ פְּרוּשׁ שֵׁם הַמִּצְוָה (מבלי
 9 לַהֲיַכְנֹס לַפְּרָטִי הַהֲלֹכוֹת), כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחָנוּ בְּרֵאשִׁית
 10 דְּבָרֵינוּ (בַּהֲקַדְמָה עַל מִטְרַת הַסֵּפֶר — שִׁיעוּר א), לִפִּי
 11 שְׁזוּהִי מִטְרַת הַמֵּאָמֶר. אֲךָ טוֹב בְּעֵינֵי לְהוֹסִיף
 12 לְמִטְרָה זוֹ תּוֹסֶפֶת, וְהִיא: כְּשִׂאֲזַכִּיר אֶת־הַמִּצְוָה
 13 שְׁיֵשׁ עָלֶיהָ אֵיזָה עֲנֹשׁ בְּעֲשֵׂה או בְּלֹא־תַעֲשֶׂה,
 14 אֲזַכִּיר עֲנֹשָׁה וְאָמַר: "וְהָעוֹבֵר עָלֶיהָ — חֵיב מִיתָה,
 15 או כָּרַת, או קְרָבָן כָּךְ, או מְלָקוֹת, או אַחַת מִמֵּיתוֹת
 16 בַּיִת דִּין, או תְּשֻׁלוּמִין". וְכָל מֵה־שְׁלֹא יִזְכֹּר בּוֹ עֲנֹשׁ
 17 מִן־הַעֲנֹשִׁים — תִּדַּע שְׂאֵם הִיא מִמִּצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה,
 18 הָרִי זֶה כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ (תּוֹסֶפֶתא כְּרִיתוֹת פֶּרֶק א):
 19 "כְּעוֹבֵר עַל מִצְוֹת מְלָךְ", וְלֹא עָלֵינוּ לְהַעֲנִישׁוּ. אֲבָל
 20 מִצְוֹת עֲשֵׂה כָּלֵן — הָרִי כָּל־מִצְוָה מֵהֵן בְּשִׁעָה
 21 שְׁעֲשִׂיתָהּ חוֹבָה, יֵשׁ לָנוּ לְהִלָּקוֹת בְּרִצּוּעָה אֶת־
 22 הַנִּמְנָע מִלְּעֲשׂוֹתָהּ עַד שְׁמִיתוֹת או יַעֲשֶׂה, או יַעֲבֹר
 23 זְמַן הַחַיּוּב. פִּי מִי שְׁעָבַר וְלֹא יָשַׁב בַּסִּכָּה, דֶּרֶךְ
 24 מְשָׁל, אֵין לָנוּ לְהִלָּקוֹתוֹ אַחַר סְפוֹת עַל עֲבָרָתוֹ —
 25 וְדַע זֹאת.

26 וְעוֹד: כְּשִׂאֲזַכִּיר אֶת־הַמִּצְוֹת שְׂאֵינָן חוֹבָה עַל
 27 הַנָּשִׁים, בֵּין עֲשֵׂה וּבֵין לֹא־תַעֲשֶׂה — אָמַר:
 28 וְזוֹ אֵינָה חוֹבָה עַל הַנָּשִׁים. וְיָדוּעַ, שֶׁהַנָּשִׁים אֵינָן
 29 דְּנוֹת וְלֹא מְעִידוֹת וְלֹא מְקַרְיָבוֹת קְרָבָן בִּידֵיהֶן וְלֹא
 30 גְּלַחְמוֹת בְּמִלְחָמַת רְשׁוּת לֹא אֲצַטְרַךְ לּוֹמַר בָּהּ "וְזוֹ
 31 אֵינָה חוֹבָה עַל הַנָּשִׁים", בֵּינָן שְׁזָה רַבּוּי דְּבָרִים
 32 לְלֹא צָרָךְ.

33 וְעוֹד: כְּשִׂאֲזַכִּיר אֶת־הַמִּצְוֹת שְׂאֵינָן חוֹבָה אֲלֵא

שמואל"א כח טז-כה כט א-ד

מז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאַלְנִי וַיהוָה סָר מֵעֲלֶיךָ וַיְהִי עֲרֵךְ: ז וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַדִּי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדְךָ וַיִּתְּנָה לְרַעְךָ לְדָוִד: יח כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אָפוֹ בְּעַמְלֶךָ עַל־כֵּן תִּדְבַר הַזֶּה עֲשֹׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה: יט וַיִּתֵּן יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר אָתָּה וּבְנֶיךָ עִמִּי גַם אֶת־מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: כ וַיִּמְהַר שְׂאוּל וַיִּפֹּל מִלֵּאֲקוּמָתוֹ אֲרֻצָּה וַיֵּרָא מְאֹד מְדַבְּרֵי שְׁמוּאֵל גַּם־כִּפָּח לֹא־הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כְּלַיִם וְכָל־הַלַּיְלָה: כא וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שְׂאוּל וַתֵּרָא כִּי־נִבְהַל מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלְךָ וְאָשִׁים נִפְשִׁי בְּכַפִּי וְאִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי: כב וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אֶתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתְךָ וְאִשְׁמָה לְפָנֶיךָ פֶּת־לֶחֶם וְאִכּוֹל וַיְהִי כִּךָ פֶּתַח כִּי תִלָּךְ בְּדָרְךָ: כג וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל וַיִּפְרָצוּ־בּוֹ עֵבְרָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיִּקַּם מֵהָאָרֶץ וַיָּשָׁב אֶל־הַמָּטָה: כד וְלֹא־אִשָּׁה עָגַל־מִרְבֵּק בְּבָיִת וַתִּמְהַר וַתִּזְבַּחַהּ וַתִּקְחֶהָ־קֶמַח וַתִּלֵּשׁ וַתַּפְּהוּ מִצּוֹת: כה וַתִּגַּשׁ לְפָנֶי־שְׂאוּל וּלְפָנֶי עֵבְרָיו וַיֹּאכְלוּ וַיִּקְמוּ וַיִּלְכּוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא: פ

כט א וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחְנֵיהֶם אֶפְקָה וַיִּשְׂרָאֵל הַנְּיִים בְּעֵינֵי אֲשֶׁר בְּיוֹרְעָאֵל: ב וּסְרַגֵּי פְּלִשְׁתִּים עֲבָרִים לְמָאוֹת וְלֹא־אִלְפִים וְדוֹד וְאֲנָשָׁיו עֲבָרִים בְּאֶחְרָנָה עַם־אֲכִישׁ: ג וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים מַה הָעֲבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֲלֵ־שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים הַלּוֹא־זֶה דוֹד עֵבֶד וְשְׂאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה אִתּוֹ זֶה יָמִים אוֹזֶה שָׁנִים וְלֹא־מִצָּאתִי בּוֹ מְאוּמָה מִיּוֹם נִפְלוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ד וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים הֲשֵׁב אֶת־הָאִישׁ וַיָּשָׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר הִפְקַדְתּוֹ שָׁם וְלֹא־יִרַד עִמָּנוּ בְּמִלְחָמָה וְלֹא־יְהִי־לָנוּ לְשֹׁטֵן בְּמִלְחָמָה וּבְכֹה יִתְרַצֶּה זֶה אֶל־אֲדֹנָיו הַלּוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הַהֵם:

רש"י

לדוד. ובחיינו לא הזכיר לו שמו, אלא ונתנה לרעך הטוב ממך (לעיל טו כח), לפי שהיה ירא ממנו שלא יהרגנו, לפי שמשחו למלכות (תנחומא שם): (יט) אתה ובניך עמי. במחיצתי: (כד) עגל מרבק. (תרגום): עגל פטים: (ג) מיום נפלו. מיום חנייתו עלי:

מצודת ציון

(טז) ערך. אויבך, כמו (תהלים קלט ט): נשוא לשוא עריך: (כ) מלא קומתו. רוצה לומר כל קומתו: (כג) ויפרצו. הוא הפוך (בראשית יט ג): מן ויפצר בס, וענינו רבוי הדברים: (כד) מרבק. מפותם במרבק, והוא המקום יפטמו בו עגלים, כמו (עמוס ו ד): ועגלים מתוך מרבק: ותלש. מלשון לישא: ותפחו. מלשון אפיה: (כה) ותגש. והקריבה: (א) בעין. בעין המים, והוא מעין: (ב) וסרגי. ענין שררה: (ג) העברים. כן קרויים ישראל, כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם: נפלו. שכנו, כמו (בראשית כה יח): על פני כל אחיו נפל: (ד) הפקדתו. מלשון פקדו (יהושע כד ב) והנחה: לשטן. לעשות איבה ושטנה, ודומה לו (מלכים א יא יד): ויקם שטן לשלמה: יתרצה. מלשון רצוי:

מצודת דוד

(טז) ולמה תשאלני וכו'. רצה לומר: מה היא השאלה, הלא בעצמך תאמר שה' סר ממך: והיה ערך. ומעתה הוא בעזר שונאך, והוא דוד: (יז) לו. לערך שזכר, והוא דוד: (יח) כאשר וכו'. רצה לומר: כאשר עשית אתה לבלי שמוע בקול ה', על כן וכו' עשה לך ה' וכו': הדבר הזה. שבאו עליך פלשתים, וה' לא ענך: (יט) עמי. בקבר כמוני. ורבותינו ז"ל (שם) אמרו: עמי במחיצתי: מחנה ישראל. רצה לומר: ערי תחנונם, כמו שכתוב בענין שעזבו את הערים, ובאו פלשתים וישבו בהן: (כ) ויפול וכו'. להשתחוות לשמואל: גם כה. מלבד מה שהיה מתבהל מדברי שמואל, עוד הלך ממנו כחו גם בעבור מניעת האכילה: (כא) הנה שמעה וכו'. לקסום באוב: ואשים נפשי בכפי. רצה לומר: כמו האוחז דבר מה

בכפו, נוחה היא לפול כאשר יפתח כפו, כן הפקרתי נפשי וסכנתי בעצמי לעבור אזהרת המלך, כי בעת הקסם לא ידעה עדיין שהוא שואל: (כב) כי תלך בדרך. אם כן מהצורך לחזור אחר הכח: (כד) ותופהו מצות. לבל יתעכב עד החימוץ: (ב) וסרגי וכו'. הסרגים עם מחניהם מאה מאה לבר, עד תשלום האלף, וכן כל אלף בפני עצמו: (ג) מה העברים האלה. רצה לומר: מה המה עושים פה: זה ימים. שישב עמי בגת: או זה שנים. שישב בערי השדה: ולא מצאתי וכו'. רצה לומר: מיום שכנו אצלנו, הן בהיותו בגת, הן בהיותו בערי השדה, לא מצאתי בו מאומה רע: (ד) עליו. על אכיש: אשר הפקדתו. אשר הנחתו לשבת שם: ולא יהיה וכו'. כי פן יהיה נוסף על שונאינו ונלחם בנו: ובמה. רצה לומר: וכי באיזה דבר יכול הוא לרצות עצמו לאדוניו שואל, למחול לו על מה שמרד בו, הלא בהבאת ראשינו אליו יתרצה אליו, ועל הכוונה ההיא הולך אתנו:

תהלים יח ד-טז

ד מהלל אקרא יהוה ומן-איבי אושע: ה אפפוני חבלי-מות ונחלי בליעל יבעתוני: ו חבלי שאול סבבוני קדמוני מוקשי מות: ז בצר-לי א אקרא יהוה ואל-אלהי אושע ישמע מהיכלו קולי וישועתי לפניו | תבוא באזוני: ה ותגעש ותרעש | הארץ ומוסרי הרים ירגזו ויתגעשו בִּי-חַרָה לוֹ: ט עלה עשן | באפו ואש-מפיו תאכל גחלים בערו ממנו: י ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו: יא וירכב על-קרוב ויעף ויידא על-כנפיר-רוח: יב ישת חשך | סתרו סביבותיו ספתו חשכת-מים עבי שחקים: יג מנגה נגדו עביו עברו פֶּדֶד וּגְחַל־אֵשׁ: יד וירעם בשמים | יהוה ועליון יתן קלו פֶּדֶד וּגְחַל־אֵשׁ: טו וישלח חציו ויפיצם וברקים רב ויהמם: טז ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגערתך יהוה מנשמת רוח אפך:

רש"י

ועבדיו מפרעה ומעמו געשה ורעשה הארץ: (ט) עלה עשן באפו. אנשישנאר"ילאש בלע"ז כן דרך כל חרון אף להעלות עשן מנחיריו: (י) ויט שמים וירד. לעבור בארץ מצרי' וירד כמשמעו לשון אחר איאנטב"יש בלע"ז: (יא) וידא. ויעף כמו כאשר ידאה הנשר: (יב) חשכת מים. שבעבי שחקים הם חשך אשר סביבותיו ושמא תאמר לפנים מן החשך אין אור תלמוד לומר מנוגה אשר נגדו ומתוך מחיצתו את עביו אשר סביבותיו בוקעים ועוברים ברד וגחלי אש: (יג) עברו. טרישפא"שנט בלע"ז הברד בוקע ועובר על המצריים על ים סוף: (טז) ויראו אפיקי מים. כשנבקע הים: ויגלו מוסדות תבל. שכל מימות שבעולם נבקעו: מנשמת. מנשיבת:

מצודת ציון

(ה) אפפוני. סבבוני כמו כי אפפו עלי (לקמן מ'): חבלי. מכאובי כמו חבלי יולדה (הושע י"ג): ונחלי. מלשון חולי כמו נחלה מכתך (חום ג'): בליעל. כמו בלי עול שפרקו עול שמים: (ו) קדמוני. באו לפני: (ח) ותגעש. ענין התנודה והתנועה כמו כנהרות יתגעשו מימיו (ירמיה מ"ד): עלה עשן. הוא ענין כעס ואמר בלשון הנופל באדם שע"י חמום הכעס נראה כעין עשן יוצא מנחירי האף וכן יעשן אפך (לקמן ע"ד): (י) וערפל. אופל הענן: (יא) כרוב. מלאך ורז"ל אמרו כרביא (תגינה י"ג) והוא תרגום של נער כי דמות אדם להנה: וידא. ענין עפיפה ופריחה כמו כאשר ידאה הנשר (דברים כ"ח): (טו) רב. ענין השלכת חצים כמו רובה קשת (בראשית כ"א): (טז) אפיקי. הם המים הנגרים בחוזק כמו כאפיקים בנגב (לקמן קכ"ז):

מצודת דוד

(ד) מהולל. כשאני קורא לה' בהלל אז אני נושע מאויבי: (ה) אפפוני. כאשר סבבו אותי כאבי מות וכאשר החלאים הבאים מאנשי בליעל בעתו וחרדו אותי: (ו) חבלי. וכאשר כאבי שאול סבבוני וקדמו אותי מוקשים המביאים המיתה: (ז) בצר לי. בעת שהיה צר לי באחת מהדברים האלה אז קראתי לה' ושמע קולי: וישועתי לפניו. ומה שצעקתי לפניו באה באזני וכפל הדבר במ"ש כדרך מליצת השיר: (ח) ותגעש. רעדו ורעשו אויבי יושבי הארץ: מוסדי הרים. הוא משל על פרעה ושריו: כי חרה לו. כאשר חרה לו לקחת מהם נקמת: (ט) תאכל. תשרוף את אויבי וממנו באו גחלים ובערו בהם: (י) ויט. נטה את השמים למטה לארץ וירד עליו להיות קרוב להם להכות בהם והוא מדרך משל לומר שהיה ממחר ליפרע מהם: תחת רגליו. להיות מוכן ליפרע מהם בחושך של ערפל: (יא) וירכב. למהר לבוא: כנפי רוח. דמה

נשיבת הרוח לעפיפת העוף: (יב) ישת חושך. להחשיך להאויב: סביבותיו. החושך שם סביב סוכתו להיות מוכן לפניו: חשכת החושך הזה בא מחשכת רבוי המים הנבלעים בהעבים הפרושים תחת השחקים: (יג) מנגה נגדו. מחמת האורה שלפניו אשר הוא רוצה להאיר ולהושיע לי: עביו עברו. היו העבים מעבירים להשליך על האויב ברד וגחלי אש: (יד) וירעם. נתן בשמים קול רעם לרדת משם ברד וגחלי אש: (טו) ויפיצם. את האויבים: וברקים רב. ירה ברקים והמם אותם: (טז) ויראו. היה נראה קרקעית אפיקי המים כי נבקעו המים: ויגלו. כי נבקעה הארץ: מגערתך. ממה שגערת בהאויב: מנשמת. מנשיבת הרוח היוצא מאפך והכל הוא דרך משל:

רש"י

עין יעקב

אמת הבנין. מקל שהוא אמה ארוך ומוודין בו אורך הבנין שהיו קוצצים עם האומנים כך וכך אמות בכך וכך דמים: דעלך סני לחברך לא תעביד. רעך ורע אביך אל תעזוב (משלי כ) זה הקב"ה אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאווי שיעבור חברך על דברייך. ל"א חברך ממש כגון גולה גנבה ניאוף ורוב המצות: ואידך. שאר דברי תורה: פירושא. דהא מילתא הוא, לדעת איזה דבר שנוי: זיל גמור. ותדע: סופר. מלמד תינוקות: טכסיסי. תיקוני צרכי המלך לפי הכבוד: שלשתן. הגרים הללו:

דף ל עמ' ב שוב⁶⁴⁰ מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי⁶⁴¹. אמר לו: גירני, על מנת שתלמדני כל התורה בלה, בשאני עומד על רגל אחת⁶⁴². דחפו באמת הבנין שבידו⁶⁴³. בא⁶⁴⁴ לפני הלל⁶⁴⁵, גייריה. אמר ליה⁶⁴⁶: דעלך סני⁶⁴⁷, לחברך לא תעביד⁶⁴⁸, זו היא כל התורה בלה, ואידך⁶⁴⁹, פירושא הוא⁶⁵⁰, זיל גמור⁶⁵¹. שוב מעשה בגוי (עובד כוכבים ומזלות) אחד, שהיה עובר אחורי בית הפנסת, ושמע קול סופר⁶⁵² שהיה⁶⁵³ אומר⁶⁵⁴: (שמות כח) "ואלה הבגדים אשר יעשו, חשן ואפוד"⁶⁵⁵. אמר⁶⁵⁶: הללו למי⁶⁵⁷? אמר לו⁶⁵⁸: לכהן גדול. אמר אותו גוי (עובד כוכבים ומזלות) בעצמו⁶⁵⁹: אלך ואתגיר, בשביל ששימוני כהן גדול⁶⁶⁰. בא לפני שמאי⁶⁶¹, אמר לו⁶⁶²: גירני, על מנת שתשימוני כהן גדול. דחפו⁶⁶³ באמת הבנין שבידו. בא⁶⁶⁴ לפני הלל, גיריה⁶⁶⁵. אמר לו⁶⁶⁶: בלום⁶⁶⁷ מעמידין מלך, אלא מי שידע טכסיסי מלכות⁶⁶⁸, לך למד טכסיסי מלכות⁶⁶⁹. הלך וקרא⁶⁷⁰, פיון שהגיע (במדבר ג) ל"והזר הקרב יומת"⁶⁷¹, אמר לו⁶⁷²: מקרא זה על מי נאמר? אמר לו⁶⁷⁴: אפלו על דוד מלך ישראל⁶⁷⁵. נשא אותו גר קל-וחמר בעצמו, ומה⁶⁷⁶ ישראל, שנקראו 'בנים' למקום⁶⁷⁷, ומתוך אהבה שאהבם⁶⁷⁸, קרא להם (שמות ד) "בני בכרי ישראל"⁶⁷⁹, כתיב עליהם: "והזר הקרב יומת"⁶⁸⁰, גר הקל⁶⁸¹, שבא במקלו ובתרמילו, על אחת כמה וכמה⁶⁸²! בא⁶⁸³ לפני שמאי, אמר לו⁶⁸⁴:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

(668) לכו, לפני היותך כהן גדול, עליך ללמד את כל פירטי הדינים הקשורים לכהונה ולבית המקדש. (669) לכו ללא אמר ודברים הוא (670) בתורה. (671) פסוק המתאר את קדשת המשכן ובית המקדש, ואת תפקיד הלויים לשמור סביב, בין ההוראות נאמר שם: (672) כלומר: אסור חמור מאד לאדם זר שאינו מזרע הכהונה להפנס לבית המקדש! (673) הגוי להלל: (674) הלל לאותו הגוי: (675) כיון שהוא אינו מזרע הכהונה. הבין שאפסו ספיו, ו (676) עם (677) לקב"ה, שהוא מקומו של העולם [ולא העולם מקומו], (678) הקדוש ברוך הוא, (679) ולפני חטא העגל היתה עבודת הקרבנות נעשית בכורות, הרי שיש לכל בני ישראל קשר כלשהו לעבודת המקדש, בכל זאת (680) אם כן, אני, (681) להצטרף אליהם (682) שאסור לי להפנס לבית המקדש, למקום שרק לכהן מיחס מתר להפנס. (683) אותו הגוי (684) הגוי לשמאי.

(640) היה (641) וגם לו היתה בקשה דומה בפיו (642) כלומר: בחפזו. שמאי שסרב לבקשת הגוי (643) גם גוי זה פקודמו, לא חזר לארצו ולמולדתו, אלא התעקש להיות יהודי, על כן (644) אותו הגוי (645) ואותה בקשה היתה בפיו: (646) הלל לאותו אדם: מה (647) שעליך שנאוי, (648) לא תעשה. (649) שאר דברי התורה, כלם (650) הם הפרושים והדרכים להגיע לעקרון זה, על כן (651) לך ותלמד. (652) מלמד תינוקות (653) מלמד אותם בחמש. הגוי עבר תחת החלון, בדיוק כשהם אהזו בפרק המבאר את בגדי הכהן הגדול. המלמד היה (654) לילדים: (655) פנה אותו הגוי אל המלמד (656) לו: "הבגדים היפים והמפארים (657) הם מיעדים? (658) המלמד לגוי: (659) חשב בלבו: (660) ואף אותי לבישו בכאלה בגדי תפארת. לשם כן הוא (661) כדי להתגיר, (662) אותו הגוי לשמאי: (663) שמאי (664) אותו הגוי (665) הסכים הלל לגירו, (666) הלל לאותו הגוי: (667) האם

עין יעקב

פלוס 685 ראוני אני להיות פהן גדול? והלא פתיב בתורה: "והזר הקרב יומת!" 686 פא 687 לפני הלל 688, אמר לו: ענותן הלל, ינוחו לך פרכות על ראשך, שהקרבתי תחת פני השכינה. לימים 689, נודונו 690 שלשתן 691 למקום אחד, אמרו 692: קפדנותו של שמאי בקשה 693 למודרנו מן העולם 694, ענותותו של הלל 695 קרבנו תחת פני השכינה.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

האם 686 בטענה זו היה לך לדחותני. 687 הגר 688 שבח אותו ו 689 אחר זמן, 690 נפגשו 691 שלשת הגרים ששמאי דחה והלל קרב, 692 האחד לשני: 693 להשאירנו גוים, ועל ידי כך 694 שהרי לא היינו מתגירים, אבל 695 היא זו שהביאנו הלום, על כן זכות זו שמורה להלל, כי הוא

המשך ביאור למס' מנחות ליום שלישי עמ' א

להקטרותה, אבל מירי אחרינא - אבל שאר כל הקרבנות המנויים בברייתא, לא יהיו טעונים מליחה מפני שאינם מתירים. מתרצת הגמרא: מדאיצטרך - מתוך שהוצרך הכתוב למעט דם בפירוש בפסוק 'מעל מנחתך' שמננו דורשים 'ולא מעל דמך', מוכח שאילו לא מיעטו הכתוב היה עלינו לרבות דם, ואף שאינו דומה למנחה אלא בפרט אחד. ומכלל - ומכך יש להוכיח דהנהך בוליהו - שכל שאר הקרבנות אהו בחד צד - יש לרבותם אף שדומים למנחה רק בפרט אחד, שהרי אם היו מתרבים רק אלו הדומים למנחה בשני הפרטים לא היה צורך למעט דם. ומיושב אם כן שכל הקרבנות טעונים מליחה אף על פי שאינם מתירים. הגמרא מקשה על הברייתא שהובאה לעיל: אמר מר - הובא לעיל בברייתא, שהפסוק 'מעל מנחתך' בא למעט ולא מעל דמך - שדם של קרבן אינו טעון מליחה. מקשה הגמרא: מנין לך שהפסוק 'מעל מנחתך' ממעט דם מדין מליחה, ואימא, שלעולם הדם טעון מליחה, והפסוק 'מעל מנחתך' ממעט ולא מעל איבך - שהאברים הניתנים על המזבח אינם טעונים מליחה. משיבה הגמרא: מסתברא אברים הנה ליה לרבווי - מסתבר שיש לו לרבות אברים לדין מליחה, שכן דומים למנחה בדברים דלהלן (אשב"נ טמ"א, הוא סימן לדברים שהובאו להלן בגמרא שאברים דומים בהם למנחה). דברים אחרים פאין הוכה לה - לאברים כמותה - כמנחה, ששניהם טעונים עצים להקטרה, מה שאין כן דם שאינו טעון דבר אחר עמו. אברים הם אישים כמותה - כמנחה, ששניהם נשרפים על האש, מה שאין כן דם, שאינו נשרף על האש. אברים נקטרים בחוץ כמותה - כמנחה, ששניהם נקטרים בחוץ בעורה, מה שאין כן דם, שיש קרבנות שמוים ממנו בפנים בקודש הקדשים בין בדי הארוך, ובאהל מועד על הפרוכת. אברים חייבים עליהם כרת משום נותר כמותה - כמנחה, מה שאין כן דם שאין בו איסור נותר. אברים חייבים עליהם כרת משום טומאה אם אכלם בטומאת הגוף, כמותה - כמנחה, מה שאין כן דם שאין בו איסור טומאה. אברים חייבים עליהם משום מעילה אם נהנה שוה פרוטה כמותה - כמנחה, מה שאין כן דם שאין בו איסור מעילה. ומאחר שאברים דומים למנחה בכל אלו הדברים, מסתבר שגם לגבי דין מליחה דומים למנחה, וטעונים מליחה כמותה.

מה הם, בודאי היינו עצים - שטעונה עצים להקטרת הקומץ והלבונה, אף כל קרבן שטעון עצים להקטרתו התרבה לחיוב מליחה. מוסיפה הגמרא להקשות על דברי הברייתא: אימא (אחרים דפאין הוכה לה ניהו) 'לבונה' - שמא נאמר כשם שחובה להקריב לבונה עם המנחה, כמו כן יש לרבות בכעין הפרט כל קרבן שטעון דבר נוסף שיקרב עמו, ואייתי דם דאיבא נככים - ולפיכך נרבה שיהיה חיוב מליחה בדם, משום שישנם נסכי יין ושמן הבאים חובה עם כל זבח, ולצורך הכפרה העשויה בדם הם באים. מתרצת הגמרא: אף אם למדים ממנחה לרבות מליחה כל קרבן הטעון דבר נוסף שיקרב עמו, עדיין אי אפשר לרבות דם מחמת הנסכים הבאים עמו, שהרי נככים אינם באים לצורך הדם, אלא כהרי אימורין הוא דאיתו - עם האימורים הם באים ולצורכם, מאי טעמא - מה הטעם שהקרבנות האימורים מחייבת הבאת נסכים, מפני שכן היא הדרך לצרף אבילה ושתייה - ואימורי הבשר הם כעין אבילת מזבח, והנסכים הם כעין שתייה. מוסיפה הגמרא להקשות: אדרכה, סברא היא שהנסכים באים מחמת הכפרה הנעשית בדם, שהרי ראוי לצרף כפרה ושמה - שלאחר שוריקת הדם כיפרה על חטאו ראוי לשמוח ולהביא נסכי יין המשמח אלהים ואנשים. אלא מתרצת הגמרא באופן אחר: אף אם לבונה באה חובה למנחה ונסכים לדם, אין לדמותם זה לזה, מפני שלבונה פאה עמה ו-עם המנחה בכלי אחד, ונסכים אין פאין עם הדם בכלי אחד, ולכן דם אינו מתרבה ממנחה בכעין הפרט. אבל חובת הבאת עצים שוה במנחה ובשאר הקרבנות, מפני שפי היכי דמתבשרא בהו מנהה - כשם שהכשר המנחה תלוי בעצים, הכי מתבשרא בהו בוליהו קרבנות - כך תלוי הכשר כל הקרבנות בעצים. מוסיפה הגמרא להקשות על הברייתא: ואימא - שמא נאמר, מה הפרט מפורש שאחרים פאין הוכה לה ומתרת - כשם שהפרט המפורש בפסוק, דהיינו קומץ המנחה, טעון עצים להקטרתו, והוא גם מתיר את השיריים באבילה, כך נלמד שאף כל קרבן לא יהיה חייב במליחה אלא אם יהיה דומה למנחה בשני הפרטים, שאחרים פאין הוכה לה ומתרת - שטעון עצים להקטרתו, וגם מתיר אחרים באבילה, ומאי ניהו - ומיהו הקרבן שיש בו את שני הפרטים הללו, לבונה הפאה בבזיכין עם לחם הפנים, דשריא לחם - שבהקרבנות היא מתירה את לחם הפנים באבילה, והיא גם טעונה עצים

1 גזירה מקצת דמו כו' – תימה: בלשונות מדמו נמי אטו כל דמו ויש לומר: לשתות כל
 2 דמו נמי לא משתמע שלא יעשה זריקה כלל, אלא אחר זריקתה ישתה. ואם תאמר:
 3 לאכול אגזא מודים? ליגזר אטו כל אימורים דהו פסולא דאורייתא ויש לומר: דהויא נמי
 4 אפשר באכילה לאחר שהעלן ומשלה בהן האור, שאינם אלא צלויין בעלמא. ולא דמי
 5 להניח, דמשמע שלא יעשה זריקה כלל. ועוד,
 6 באימורים לא מפסיל זבחה אם לא הקטירו.
 7 ומיהו, בעל מנת להניח אימורין למחר
 8 להוציאם לחוץ היה פסול רבי יהודה, כדתנן
 9 בובחים בפרק "כל הפסולין" (לה, ב). ושנא
 10 טעמא משום דגזר להניח כל האימורים אטו
 11 להניח כל דמו. עד אחת – במגילת סתרים
 12 דרבינו נסים גרס "עד לאחת", פירושו: עד מאד,
 13 כדמותרגמין "מאד" – לחזא. ויש מפרשים: עד
 14 אחת – עד הנפש שנקראת "יחידה". והשתא
 15 משמע הכא שרבי למד הרבה מרבי אלעזר
 16 בן שמוע. וקשה, דבסוף "הערל" (יבמות, פד, א)
 17 אמר רבי: כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי
 18 אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידיו בתרגולין
 19 של בית בוקא, ולא הניחו לי ללמוד אלא דבר
 20 אחד במשנתו ושנא מעשה זה היה אחר כך.
 21 תדע, דהתם קאמר "ללמוד תורה", והכא קאמר
 22 "למצות מדותיו". אלא לעולם דברי הכל פסול
 23 אתניהי – לפי מסקנא זו לא נובל להזכיר לשום
 24 תנא פיגול כרבי אלעזר. ותימה, דבפרק שני
 25 דובחים (כו, ב) תנן השוחט את הזבח לאכול כוית
 26 מעור שתחת האליה למחר – פיגול חייבין עליו
 27 כרת. וקאמרין בגמרא: סברה דעור האליה
 28 כאליה דמי, דקא מחשב מאכילת מזבח לאדם.
 29 אמר שמואל: הא מני – רבי אלעזר היא דאמר:
 30 מחשבין מאכילת אדם כו' וכמו כן קשיא מרבי
 31 יוחנן דלעיל, דמפרש טעמא דרבי אלעזר מקרא
 32 ושנא לית להו מסקנא דהכא. ועוד יש להרץ,
 33 דקסבר שמואל דלכולהו תנאי הוי פיגול,
 34 והשלשה מחלוקות – בלהניח, אבל בהנך הוי
 35 פיגול, בין לתנא קמא בין לרבי אלעזר. אבל לרבי
 36 יוחנן לא נובל לומר כן, דהא בחדא מילתא קאמר
 37 רבי יהודה דמודה רבי אלעזר שאין ענש כרת,
 38 ואין שני דבריו של רבי יוחנן יכולים להתקיים,
 39 שצריך למצוא שני תנאים אליבא דרבי אלעזר,
 40 דחוד פסל וחוד מפגל, ולמאי דאסיקנא: "דברי הכל
 41 פסול" אתניהי, לא משבח להו. לא מלח ולא
 42 הניף ולא הגיש – לא דקדק בסדר, דתנופה
 43 קודמת למליחה, כדתינא סוטה (יש, א): והניף
 44 הגיש קמץ ומלח הקטירו. ועוד אמרין בגמרא
 45 לקמן (כ, א) דאין לומר: לא מלח בהן אלא זר, וכי
 46 תעלה על דעתך שזר קרב אצל מזבח: הדינ
 47 משום שהיתה המליחה אחר תנופה הדגשה.
 כי

1 משום דחישב במידי דלאו אורחיה, אבל בלהניח דברי הכל פסולה. גזירה – דמחשב
 2 להניח מקצת דמו אטו כל דמו. וכל דמו פסולא דאורייתא הוא, כדמפרש במסכת
 3 זבחים בפרק "כל הפסולין" (לו, א): תרי קראי בתיבי בותר כו'. למצות מדותי – ליער
 4 מיצוי תלמודי ולשאל ספיקתי. למצות מדותיו – ללמד ולמצות מה שרבי אלעזר
 5 חכם ממני. והיה חביב – יוסף לרבי אלעזר,
 6 וספרו ונסח פורו: וסברו בהלכות עד
 7 שהגיעו להלכה אחת של זבחים. לשון אחר:
 8 והיה חביב ליוסף כל מה שרבי אלעזר
 9 מלמדו, עד שהגיעו להלכה אחת. צהבו פניו
 10 – מחמת שמחה. שלא כיווננו שמועתינו –
 11 כלומר, דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל
 12 דאמרי לך עד השתא. רבי הן – כוות
 13 וכוונת, אלא משום הכי צהבו פני השתא,
 14 שרבי יהודה פסול שנה לי. ולא מצאתי –
 15 והייתי מתיירא שמא שכחתי. הא מפני –
 16 "הא" משמע לשון טעם, כלומר: הרי מפני
 17 שרבי יהודה בנו של רבי אילעאי, ורבי
 18 אילעאי תלמידו של רבי אלעזר, כדאמרין
 19 במסכת סוכה בפרק "הדיש" (כו, ב): מעשה
 20 ברבי אילעאי שהלך להקביל פני רבי אלעזר
 21 כו'. שנה לך משנת רבי אלעזר – ולא
 22 שהלכה כן, אלא חביבה היתה עליו ושנאה
 23 לך. ואי סלקא דעתך רבי יהודה דברי הכל
 24 פסולה אתניהי – לרבי יוסף הבבלי, מאי
 25 "החזרת לי אבידה"? הא לא אמר רבי אלעזר
 26 בן שמוע כרבי יהודה! וקשיא למאן דאמר
 27 לעיל: רבי יהודה סבר להניח דברי הכל פסול.
 28 אלא מאי – אתניהי רבי יהודה, כשר לרבנן
 29 ורבי אלעזר פוסל? אם כן מאי "הא מפני",
 30 דמשמע מפני שחביבה עליו שנאה, ולא
 31 שהלכה כן היא? הא אגן נמי דברי רבי
 32 אלעזר בן שמוע פלוגתא מתנינן לרבי יהודה
 33 (בובחים לו, א) משנה לא יצק – היינו
 34 יציקא אחרונה, דבתחילה נתן שמן בכלי
 35 ואחר כך סולת, ובלול, וחזר ויצק שמן. והכי
 36 מפרש בפרק "אלו מנחות נקמצות" (מנחות
 37 ער, ב). (לא יצק) לא כלל בשר – ובגזן שנתן
 38 כל הלוג בנתן הראשון הראשון פקדום
 39 לעשייתה. דאי חיסר שמנה, אמרו בפרק קמא
 40 (שם יא, א): פסולה. לא פתת – שנאמר:
 41 "פתות אותה פתים". ואף על גב דבמנחת
 42 מחבת הוא דכתיב – הוא הדין לכל המנחות
 43 הנאפות תחילה, כגון מחבת ומרחשת
 44 ומאפה, שכולן באות עשר, ומצוה
 45 לפותן כולן ואחר כך קומץ. וזה אם לא פתת
 46 אלא כרבי קמיצה – כשר, כדאמרין ב"אלו
 47 מנחות" (שם). לא הניף – במנחת (חוטא)
 48 (העומר) וקאנות דטעונות תנופה, בפרק "כל
 49 המנחות" (שם סא, א). לא הגיש – בקרן דרומית מערבית, כדמפרש ב"אלו מנחות" (שם עה, א). ופתתן מרובות
 50 גדולות יותר מדין המפורש ב"אלו מנחות נקמצות" (שם עה, ב): מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה. ולא משתן – אותן הטעונות משיחה כדכתיב: "וריקקי מצות
 51 משוחים בשמן" (ויקרא ז). נמרא עכובא כתיב בה – דהא נאמר יציקה במנחת הסולת, ונשנית במנחת מחבת, ואמרין לקמן (יש, ב): כל מקום שהחזיר ושנה הכתוב בתורת
 52 מנחה – אינו אלא לעבב. אי נמי, דכתיב (ויקרא ב): "ויצקת עליה שמן מנחה ואלא שלא יצק מנחה, דכל "דיא" עיכובא. ואף על גב דרשין ליה ב"אלו
 53 מנחות" (שם עה, ב) למעוטי מנחת מאפה מיציקה, שמעינן נמי עיכובא מינייה.

ורבי יהודה סבר: בהנך פליגי, להניח – דברי הכל פסול,
 מאי טעמא? גזירה מקצת דמו אטו כל דמו; וכל דמו
 פסולא דאורייתא, ותניא, אמר להם רבי יהודה: אי אתם
 מודים לי שאם הניחו למחר שפסול? חישב להניחו למחר
 נמי פסול. ואתא רבי אלעזר למימר: אף בוז רבי אלעזר
 פוסל וחקמים מכשירין. – וסבר רבי יהודה: להניח מדמו
 למחר דברי הכל פסול? והתניא, אמר רבי: כשהלכתי
 למצות מדותי אצל רבי אלעזר בן שמוע, ואמרי לה: למצות
 מדותיו של רבי אלעזר בן שמוע, מצאתי יוסף הבבלי יושב
 לפניו, והיה חביב לו ביותר עד לאחת, אמר לו: רבי,
 השוחט את הזבח להניח מדמו למחר, מהו? אמר לו:
 בשר, ערבית – אמר לו: בשר; שחרית – אמר לו: בשר;
 צהרים – אמר לו: בשר; מנחה – אמר לו: בשר, אלא שרבי
 אלעזר פוסל. צהבו פניו של יוסף הבבלי. אמר לו: יוסף,
 כמדומה אני שלא כיווננו שמועתינו עד עתה! אמר לו:
 רבי, הן! אלא שרבי יהודה פסול שנה לי, והזרתי על כל
 תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי, עכשיו ששנית לי
 פסול החזרת לי אבידתי. ולגו עניני דמעוה של רבי אלעזר
 בן שמוע, אמר: אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה
 הכיבין עליכם ביותר! קרא עליו הפקרא היה: "מה אהבתי
 תורתך כל היום היא שיהתי" וגו', הא מפני שרבי יהודה בנו
 של רבי אלעאי ורבי אלעאי תלמידו של רבי אלעזר, לפיכך
 שנה לך משנת רבי אלעזר. ואי סלקא דעתך דברי הכל
 פסול אתניהי, מאי "החזרת לי אבידתי"? איהו פלוגתא
 קאמר ליה! – אלא מאי? בשר, ורבי אלעזר פסול פוסל
 אתניהי? אי הכי, מאי "הא מפני" פלוגתא? אגן נמי
 פלוגתא קא מתנינן! אלא, לעולם דברי הכל פסול אתניהי,
 ומאי "החזרת לי אבידתי" – דהדר ליה מיהא שום פסלות
 בעולם. משנה לא יצק, לא כלל, ולא פתת, ולא מלח, ולא
 הניף, לא הגיש, או שפתתן פתים מרובות ולא משתן –
 כשירה. נמרא מאי לא יצק? אילימא לא יצק כלל –
 עיכובא כתב בה! אלא, לא יצק בהן אלא זר; אי הכי, לא
 כלל נמי – לא כלל בהן אלא זר, הא לא כלל כלל – פסולה.
 והתנן;

ותנתן
 ונתן

וכי אפשר לפרש כן, וְהֵתְנָן - והרי שנינו במשנה לקמן (א) ששנים
 עשרוני סולת נְבַלְלִין כראוי בלוג שמן, אבל ששנים וְאֶחָד עשרונים
 אין נְבַלְלִין כראוי בלוג שמן, ולכן אם התנדב ששים ואחד עשרונים
 עליו לחלקם לשני כלים ולבלול כל חלק בלוג שמן. וְהוּיָנָן פה -
 ונשאנו ותננו במשנה זו, כי אִינָם נְבַלְלִין מֵאֵי הָיִי - אף כאשר
 העשרונים אינם ראויים להבלל מה הסרסון להביאם בכלי אחד,
 וְהֵתְנָן במשנתנו 'לֹא בִלְלַן בְּשֶׁרֶה', ומאחר שבלילה אינה מעכבת
 איזה פסול יהיה אם יביא מנחה גדולה שאינה ראויה להבלל כראוי.
 וְאֶמַר רַבִּי וְרָאָה בישוב שאלה זו, פַּל הָרֵאִיו לְבִילָה - מעט סולת
 שראוי להבלל כהלכותו אין בילה מְעַכְבֶּת בו, ואף אם לא יבלול
 כלל, כשר. וְכַל שְׂאֵינוּ רְאִיו לְבִילָה כגון שישים ואחד עשרונים,
 שאינם נבללים כראוי, בִּילָה מְעַכְבֶּת בו, ולכן אם יביאם בכלי אחד
 תפסל המנחה. ומוכח מבואר זה שמשנתנו מכשירה אף כשלא בלל
 כלל, ואם כן אי אפשר לפרש 'לא יצק ולא בלל' דהיינו לא יצק ולא
 בלל כהן אלא זה.

מתרצת הגמרא: מִיּוֹדֵי אֶרְיָא - וכי ראייה היא, והלא פירוש 'לא יצק'
 ו'לא בלל' אין תלויים בהכרח זה בזה, אלא יש לפרש הָא בְּדִאֲתָא
 וְהָא בְּדִאֲתָא - כל אחד מהם כראוי לפי עניינו, 'לא יצק' פירושו
 לֹא יִצַק כֵּהֶן אֱלָא וְרָ, ולא בִלְלַן פִּירוּשׁוֹ לֹא בִלְלַן בִּלְלָ. מקשה
 שנינו במשנה: אִוּ שֶׁפְתִיתָן פְתִים מְרוּבּוֹת [גדולות] בְּשֶׁרֶה. מקשה
 הגמרא: הֲשֶׁתָּא - מעתה יש לתמוה, כאשר לא פְתִיתָ בִלְלַן כָּר שנינו
 שהמנחה בְּשֶׁרֶה, אם כן כאשר פתה אלא ששאן פְתִין מְרוּבּוֹת,
 מִיְפָעִיא - וכי יש צורך להשמיע שהמנחה כשירה. מתרצת הגמרא:
 מֵאִי פְתִין מְרוּבּוֹת שנינו, שְׂרִיבָה בְּפְתִיתִין - שפתת לפתיתים
 מרובים יותר מדאי, ונמצאו הפתיתים קטנים מהשיעור הראוי להם,
 והשמיענו התנא שגם באופן זה המנחה כשירה. הגמרא מתרצת
 באופן נוסף: וְאִיבָעִית אִמָּא, לְעוֹלָם פְתִים מְרוּבּוֹת שנינו, היינו
 גדולות מְמַשׁ וְאָפַע על פי כן יש חידוש בדין זה, כי מְהוּ דְתִמָּא - שמת
 תאמר, הֲתָם, כשלא פתה כלל הוּא דְאִיבָה תּוֹרַת חִלוֹת עֲלֵיהֶן -
 יש שם חלות על המנחה ולכן היא כשירה על אף שלא קיים מצות
 פתיחה, אָבֵל הָכָא כשפתת לחתיכות גדולות דְלָא תּוֹרַת חִלוֹת
 אִיבָה - שפקע שם 'חלות' מאחר שפתת, וְלֹא תּוֹרַת פְתִיתִין אִיבָה
 וגם אין עליה שם 'פתיחים' שהרי לא פתה כהלכה, היה עולה על
 הדעת שהמנחה פסולה, קָא מְשַׁמַּע לְךָ - משמיענו התנא שגם כך
 המנחה כשירה.

הגמרא חוזרת לשאול על האמור לעיל שיציקה כשירה בור: לִימָא
 מְתִנִּיתִין דְלֵא בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן - האם יש לומר שמשנתנו המכשירה
 יציקה בור אינה סוברת כרבי שמעון, דְתַנִּיא (תורת כהנים צו פס"ח) רַבִּי
 שְׁמַעוֹן אֱמַר פֶּל כֶּהֶן שְׂאֵינוּ מוֹדָה פְּעוּבָה - שאומר בלבו דברי
 הבל הן ולא צוה ה' להקריב לו קרבנות אלא משה בדה זאת מלבו,
 אין לו חֶלֶק בְּכַהֲנָה - בחלוקת הקדשים המתחלקים לכהנים,
 שְׁנִיאָמַר בענין חלוקת בשר הקדשים לכהנים (ויקרא לז) הַמַּקְרִיב אֶת
 דָּם הַשְּׂלָמִים וְאֵת הַחֶלֶב מִבְּנֵי אֶהְרֹן לוֹ תְהִיֶה שׂוֹק הַיַּמִּין לְמִנְהָ,
 ויש לדרוש מפסוק זה שרק כהן המוֹדָה פְּעוּבָה יֵשׁ לוֹ חֶלֶק
 בְּכַהֲנָה, בחלוקת הקדשים, אבל כהן שְׂאֵינוּ מוֹדָה פְּעוּבָה אין לו
 חֶלֶק בְּכַהֲנָה. ואין לי - ועדיין אינו למד לבעט אֱלָא כשאינו מודה
 בעבודה זו המוזכרת בפסוק שהיא הולכת הדם בְּלֵבֶךָ, מִנֵּן לְרַבּוֹת
 שאף אם אינו מודה בְּמִשׁ עֲשֶׂרָה הַעֲבֹדוֹת המסורות לכהנים, שהן:
 הַיְצִיקוֹת - יציקת השמן על המנחות, וְהַבִּילּוֹת - מתנת השמן
 השניה שבלול בה את המנחה, וְהַפְתִּיתוֹת - פתיחת המנחות
 הנפתות, וְהַמְלִיחוֹת - מליחת כל הקרבנות, וְהַתְּנוּפוֹת - במנחות
 הטעונות תנופה, וְהַהֲנָשׂוֹת - הגשת המנחה למזבח, וְהַקְּמִיצוֹת -
 קמיצת המנחות הנקמצות, וְהַקְּסָרוֹת על גבי המזבח, וְהַמְלִיקוֹת -

מליקת קרבנות העוף, וְהַקְּבִילוֹת - קבלת דם הקרבנות, וְהַזָּאוֹת -
 זריקת דם הקרבנות על המזבח החיצון, וכן הזאתו בפנים על הפרוכת
 ועל מזבח הזהב, וְהַשְׂקָאת סוּמָה, וְעִרְיַת עֵגֶלָה אף על פי שאינה
 במקדש מצותה בכהנים, וְמָהֵרַת מְצוּרָע על ידי צפורים, וְנִשְׂאוֹת
 בְּפָּיִם לברך את העם, בִּין נִשְׂאוֹת כְּפִיִּים הנעשית בעזרה מִכַּפֵּינֵם,
 וּבִין הנעשית מִכַּחֲוִין בבית הכנסת שבכל עיר ועיר, מִנֵּן שִׁכּוּן
 שאינו מודה בעבודות אלו אין לו חלק בכהונה, תְּלָמוֹד לוֹמַר -
 מלמדנו הכתוב, 'מִבְּנֵי אֶהְרֹן', כל עֲבֹדָה הַמְּסוּרָה לִבְנֵי אֶהְרֹן ואינה
 כשירה בור פֶּל כֶּהֶן שְׂאֵינוּ מוֹדָה פְּה אֵין לוֹ חֶלֶק בְּכַהֲנָה, וחמש
 עשר עבודות אלו אינן כשירות בור. מוכח מכך שרבי שמעון מנה
 'יציקות' בין חמש עשרה העבודות, שלדעתו יציקה אינה כשירה בור,
 ולכן שואלת הגמרא האם משנתנו המכשירה יציקה בור אינה כרבי
 שמעון.

מתרצת הגמרא: אֱמַר רַב נְחֵמָן, לֹא קָשִׁיא, פָּאָן בְּרִייתָא מדובר
 בְּמַנְחַת כַּהֲנִים, ואילו פָּאָן במשנתנו מדובר בְּמַנְחַת יִשְׂרָאֵל, מְנַחַת
 יִשְׂרָאֵל דָּבַת קְמִיצָה הִיא - שנאמרה בה מצות קמיצה, יש לדרוש
 מהפסוקים שרק מְקַמֵּצָה וְאִילָךְ מְצוֹת כַּהֲנָה, לִימַד עַל יִצִּיקָה
 וּבִלְלֵיהָ שְׂבִשְׁרָה פָּזָר - שהעבודות שקודם הקמיצה כשירות בור,
 ולכן הכשירה משנתנו יציקה בור. אבל בברייתא מדובר על מְנַחַת
 כַּהֲנִים דְלָאוּ פַת קְמִיצָה הִיא - שלא בה נאמרה מצות קמיצה, ולכן
 מְעִיקָרָא בָּעִיא כַּהֲנָה - מתוולת עבודותיה חובה לעשותה על ידי
 כהן, ואף יציקה פסולה בה בור.

רבא מקשה על תירוץ רב נחמן: אֱמַר לִיה רַבָּא, מִכְּרִי [הרי] מְנַחַת
 כַּהֲנִים מְהִיבָא אִיתְרַבִּי לְיִצִּיקָה - מדיכן התרבתה שתהא מצות
 יציקה נוהגת בה, מְמַנְחַת יִשְׂרָאֵל, שנאמר במנחת ישראל (שם ב)
 וְיִצְקֶתָ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן מְנַחָה הוּא, ודורשים חז"ל (לקמן עה) 'מנחה' לרבות
 כל המנחות ליציקה, ולכן עלינו לומר מָה הֲתָם מְנַחַת יִשְׂרָאֵל
 בְּשִׁירָה פָּזָר, אִף הָכָא נָמִי - כאן במנחת כהנים גם היא בְּשִׁירָה פָּזָר,
 ואם כן אי אפשר לומר שרבי שמעון פוסל בור רק במנחת כהנים
 ומודה במנחת ישראל.

אִימָר דְאַמְרִי - יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אֱמַר רַב נְחֵמָן
 לֹא קָשִׁיא, פָּאָן במשנתנו מדובר בְּמַנְחוֹת הַנְּקַמְצוֹת - שנאמרה בהן
 קמיצה, פָּאָן בְּרִייתָא מדובר בְּשִׂאֵין נְקַמְצוֹת כגון מנחת כהנים
 ומנחת נסכים שלא נאמרה בהן מצות קמיצה. אֱמַר לִיה רַבָּא -
 הקשה רבא על דבריו, מִכְּרִי [הרי] מְנַחַת שְׂאֵין נְקַמְצוֹת מְהִיבָא
 אִיתְרַבִּי לְיִצִּיקָה - מדיכן התרבו שתהא מצות יציקה נוהגת בהן,
 מְנַקְמְצוֹת, שנאמר במנחת מחבת (שם) וְיִצְקֶתָ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן מְנַחָה הוּא,
 ודורשים חז"ל (לקמן עה) 'מנחה' לרבות כל המנחות ליציקה, ולכן
 עלינו לומר שדין יציקה במנחות שאינן נקמצות הוא פְּדִין יִצִּיקָה
 בְּנְקַמְצוֹת, מָה הֲתָם - בנקמצות, יציקה בְּשִׁירָה פָּזָר, אִף הָכָא נָמִי
 - גם בשאינן נקמצות ראי שתהיה יציקה בְּשִׁירָה פָּזָר.
 מסקנת הגמרא שלא כדברי רב נחמן: אֱלָא מְתוּוֹרְתָא מְתִנִּיתִין דְלֵא
 בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן - מבוררת משנתנו שלא דעת רבי שמעון, דלרבי
 שמעון בכל המנחות יציקה בור פסולה, ולדעת משנתנו בכל
 המנחות יציקה כשירה בור.
 הגמרא מבררת את טעם מחלוקת חכמים ורבי שמעון: מֵאִי מְעַמָּא
 דְרַבְּבִין - מהו טעמם של חכמים [התנא של משנתנו] שמכשירים
 יציקה בור. אֱמַר קְרָא - נאמר בפסוק בפרשת המנחות (שם א-א) וְיִצַק
 עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עֲלֶיהָ לְבִנְהָ וְהִבִּיֵּא אֵל בְּנֵי אֶהְרֹן כֶּהֶן וְקִמְצוּ,
 ומתוך שלא הוזכרה הבאה אל הכהנים אלא סמוך לקמיצה יש
 ללמוד שרק מְקַמֵּצָה וְאִילָךְ מְצוֹת כַּהֲנָה, לִימַד עַל יִצִּיקָה וּבִלְלֵיהָ
 שעבודתן קודמת לקמיצה שְׂבִשְׁרָה פָּזָר. מבררת הגמרא: וְרַבִּי
 שְׁמַעוֹן מה טעמו. משיבה הגמרא: מתוך שנאמר בפסוק זה, בְּנֵי אֶהְרֹן

1 הפהגנים' בין דין היציקה לדין הקמיצה, סובר רבי שמעון שמקרא
2 נדרש לפניו ולאחריו, כלומר, שיש לדרוש את הכתוב בין כלפי
3 הנסמך לו לפניו ובין כלפי הנסמך לו לאחריו, ולכן את תיבת
4 'הכהנים' יש לדרוש בין על 'ויצק עליה שמן' האמור לפניו ובין על
5 'קמץ משם' וגו' האמור לאחריה, וכאילו נאמרה מצות כהונה בין
6 ביציקה ובין בקמיצה.

7 הגמרא מוכיחה שטעמו של רבי שמעון אינו משום 'מקרא נדרש
8 לפניו ולאחריו'. מקשה הגמרא: וכי סבר רבי שמעון 'מקרא נדרש
9 לפניו ולאחריו', והתניא בברייתא (תורת כהנים דברא דחובה פ"ט) 'ולקח
10 הכהן מדם החטאת במצבעו ונתן על קרנת המזבח' (ויקרא ד כח),
11 ומכך שנאמר 'במצבעו' בין מצות הלוקחה שהיא קבלת הדם לבין
12 מצות נתינת הדם על הקרנות יש לדרוש שתיבה זו נדרשת כלפי
13 הנאמר לפניו ולאחריה, וכך יש לדרוש, 'במצבעו ולקח' מלמד
14 שלא תהא קבלה – קבלת דם הזבח אלא ביד ימין, שכן כל מקום
15 שנאמרה אצבע אינה אלא ימין (נבחים כ"ד). ובן יש לדרוש 'במצבעו
16 ונתן' מלמד שלא תהא נתינה – נתינת הדם על קרנות המזבח אלא
17 בימין. חלק ואמר רבי שמעון וכי נאמר יד בקבלה – וכי נאמרה
18 'אצבע' על 'ולקח' ושהיא קבלת הדם, הלא התיבה 'במצבעו' מוסבת
19 על נתינת הדם ולא על קבלתו, ולכן הואיל ולא נאמר יד בקבלה,
20 קיבל את הדם בשמאל בשר. ואמר אבין 'מקרא נדרש לפניו לפניו
21 ולאחריו' קא מפלגי (ורבי שמעון סבר לאחריו נדרש ולפניו לפניו
22 נדרש) – תנא קמא ורבי שמעון, נחלקו בדין 'מקרא נדרש לפניו
23 ואחריו' שלדעת תנא קמא מקרא נדרש לפניו ולאחריו ולכן תיבת
24 'במצבעו' נדרשת גם כלפי הקבלה, ולרבי שמעון אינו נדרש אלא
25 לאחריו, ותיבת 'במצבעו' אינה נדרשת אלא על הנתינה. ומוכח
26 שרבי שמעון אינו סובר 'מקרא נדרש לפניו ולאחריו', וחוזרת
27 למקומה השאלה מה טעמו שפוסל יציקה בור.

28 הגמרא מבארת ביאור אחר בטעמו של רבי שמעון: אלא היינו
29 טעמיה דרבי שמעון – זהו טעמו של רבי שמעון, נאמר בהקרבת
30 המנחה (ויקרא ב א-ב) 'ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה, והביאה אל
31 בני אהרן הפהגנים וקמץ משם מלא קמצו' סובר רבי שמעון שהיו
32 של תיבת 'והביאה' מוסף את הדין המוזכר אחרון על ענין –הדין
33 המוזכר ראשון לומר לך שדיניהם שוים, וכשם שהקמיצה טעונה
34 כהן, כך גם היציקה שהזכרה תחילה טעונה כהן.

35 מקשה הגמרא: וכי סבר רבי שמעון 'וי' מוסף על ענין ראשון,
36 אלא מעתה, מה דכתבי, בהקרבת העולה (שם א ט) 'ושחט את פן
37 הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הפהגנים את הדם וזרקו את הדם
38 על המזבח סביב' וגו' ופירשו חכמים (נבחים ג) 'והקריבו' היא קבלת
39 הדם, ומתוך שנאמר 'והקריבו בני אהרן הכהנים' יש ללמוד שרק
40 מקבלה ואילו מצות כהונה, מלמד על השחיטה שפשירה בזה,
41 ואי לרבי שמעון 'וי' מוסף על ענין ראשון, אם כן הרי"ו של
42 'והקריבו' מוסף על ענין ראשון שהוא שחיטה, ויהיה הדין ששחיטה
43 ה"י נמי תהיה כשירה רק על ידי כהן וכו' תהא פסולה, ומדוע לא
44 חלק רבי שמעון בדין שחיטה בור. מתרצת הגמרא: שאני התם בדין
45 שחיטה בור, דאמר קרא (שם א-ד ט) 'קמץ ידו על ראש העלה ונרצה
46 לו לכפר עליו ושחט את פן הבקר', הוקשה שחיטה לסמיכה, ויש
47 ללמוד מכך, מה פסיכה פזרים – כשם שהסמיכה נעשית על ידי בעל
48 הקרבן אף באופן שהוא זה, אף שחיטה כשירה פזרים, ולכן אין
49 לדרוש מהו"ו של 'והקריבו' לחייב שחיטה בכהן.

50 שואלת הגמרא: אי – אם אכן יש ללמוד מהדיק זה שחיטה מסמיכה,
51 אם כן נלמד מכך אף מה פסיכה בכעלים – כשם שסמיכה אינה
52 כשירה אלא על ידי בעל הקרבן, אף שחיטה לא תהיה כשירה אלא
53 בכעלים – על ידי בעל הקרבן, והרי אין הדין כך. מתרצת הגמרא:
54 ההוא לא מצית אמרת – דרשה זו אינך יכול לומר, מפני שהדברים
55 קל וחומר, ומה וזיקה דעיקר בפרה לא בעיא בעלים – ומה וזיקת
56 הדם שהיא עיקר הכפרה אינה צריכה להיעשות על ידי הבעלים
57 שחיטה דלאו עיקר הכפרה לא כל שכן שאינה צריכה להיעשות

58 על ידי הבעלים. וכי תימא – ואם תרצה לומר 'אין דנין אפשר
59 משאי אפשר' – אין למדים בקל וחומר שחיטה שאפשר שתיעשה על
60 ידי הבעלים מזריקה שאי אפשר שתיעשה על ידי הבעלים, שהרי
61 אינה נעשית אלא על ידי כהנים, עדיין יש ללמוד ממקום אחר
62 ששחיטה אינה טעונה בעלים, שהרי גלי רחמנא – גילה הכתוב
63 בשחיטת פרו של כהן גדול כיום הפסורים (שם טו יא) 'והקריב אהרן
64 את פרו החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פרו
65 החטאת אשר לו, מכלל – מתוך שנוקק הכתוב לגלות בשחיטה זו
66 שנעשית על ידי הכהן הגדול שהוא בעל הקרבן יש ללמוד דשחיטה
67 בעלמא – שבשחיטת שאר הקרבנות לא בעינן – אין אנו צריכים
68 שתיעשה על ידי הבעלים.

69 הגמרא מבררת בכללי הדרשות, כיצד דורשים איזה דינים נכתבו
70 לעכב: אמר רב, כל מקום שנאמר 'תורה וחוקה' אינו בא אלא
71 ללמד שדין זה נאמר לעכב אף בדיעבד. קא סלקא דעתך – עלה על
72 הדעת לומר תרתי בעינן – שאנו צריכים את שתי התיבות כדי
73 ללמוד עיכוב, ולא די באחת מהן, כדכתבי בפרשת פרה אדומה
74 (במדבר ג ט) 'ואת חקת התורה', משמע שנכתבו שתייהן כדי ללמד
75 שהדינים הכתובים בפרשה מעכבים.
76 (סימן נת"ץ יקמ"ל).

77 מקשה הגמרא: וכי אפשר לומר שרק 'תורה וחוקה' יחדיו מלמדים
78 על עיכוב, והרי 'נזיר' דלא כתיבא ביה – שלא נאמרה בפרשת נזיר
79 אלא 'תורה', בפסוק (במדבר כא) 'ואת תורת הנזיר אשר יזר', ואף על
80 פי כן אמר רב מצות הנופה שנאמרה בנזיר מעכבת בכפרתו, והרי
81 לא נאמר בה חוקה ומנין לנו שמעכבת'. מתרצת הגמרא: שאני התם
82 בנזיר, כיון דכתיב בפרשה זו (שם) 'כפי נדרו אשר יזר בן יעשה על
83 תורת נזיר', ומשמעות 'כן יעשה' היא לעיכוב, כמאן דכתיבא בהו
84 חוקה דמי – הרי זה כמו שנכתבה בו 'חוקה' בפירוש.

85 מוסיפה הגמרא להקשות: והרי קרבן תודה דלא כתיבא ביה – שלא
86 נאמרה בו אלא 'תורה', בפסוק (ויקרא ז יא-יב) 'ואת תורת זבח
87 השלמים אשר יקריב לה', אם על תודה יקריבוהו וגו', והנן – ואף על
88 פי כן שנינו במשנה (לקמן כז) 'ארבעה מיני הלחם שבתודה – הבאים
89 עם קרבן תודה, מעכבין זה את זה', ומנין לנו שמעכבים מאחר שלא
90 נאמר בהם 'חוקה'. מתרצת הגמרא: שאני קרבן תודה, דאי תקש
91 לנזיר – שהוקש לנזיר דכתיב – שנאמר בפרשת תודה (שם ז טז) 'על
92 זבח תורת שלמים, ואמר מר – והובא על כך בברייתא (לקמן עח)
93 שמהמילה 'שלמים' יש לרבות שלמי נזיר ששיעור הלחם הבא עם
94 שלמי נזיר הוא כשיעור לחמי תודה, וכיון שהוקשו זה לזה יש ללמוד
95 תודה מנזיר שהדינים הנזכרים בפרשה מעכבים.

96 מוסיפה הגמרא להקשות: והרי 'מצורע' דלא כתיבא ביה – שלא
97 נאמרה בו אלא 'תורה', בפסוק (שם ד א) 'ואת תהיה תורת המצורע',
98 ואף על פי כן תנן (לקמן כז) 'ארבעה מינין שבמצורע – שזקוק
99 המצורע להביא לטהרתו, שהם עץ ארז, אוזב, שני תולעת וציפורים,
100 מעכבין זה את זה', ומנין לנו שמעכבים מאחר שלא נאמר בהם
101 'חוקה'. מתרצת הגמרא: שאני התם במצורע כיון דכתיב (שם) 'ואת
102 תהיה תורת המצורע, והלשון 'תהיה' משמע לעכב, כמאן דכתיב
103 ביה חוקה דמי – הרי זה כמו שנכתבה בו 'חוקה' בפירוש.

104 מוסיפה הגמרא להקשות: והרי יום הכפורים דלא כתיבא ביה – שלא
105 נאמר בו אלא 'חוקה', בפסוק (שם טו כט) 'והיתה לכם לחקת עולם,
106 בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא
107 תעשו', ואף על פי כן תנן (לקמן כז) 'שני שעירי יום הכפורים
108 שמתילים עליהם גורלות, מעכבין זה את זה', ומנין לנו שמעכבים
109 מאחר שלא נאמר בהם 'תורה'.

110 מכח הקושיא הגמרא חוזרת לפרש את דברי רב באופן שונה: אלא
111 יש לפרש את דברי רב, שכאשר נאמרה אחת משתי הלשונות או
112 'תורה' או 'חוקה' יש ללמוד מכך עיכוב. שואלת הגמרא: והרי שאר
113 הקרבנות דכתיב בהו 'תורה' בפסוק (שם ו ט) 'ואת התורה לעלה
114 למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, ולא מעכבין –

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף יט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קמז תוספות

1 **מקרא** – "הכֹּהֵן", נדרש לפניו – ל"ויצק". ולאחריו – "קמץ משם באצבעו". ולקח – "ולקח
2 (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות" וגו'. **אלא כימי** – דכל מקום שנאמר
3 אצבע וכהונה אינה אלא ימין. נתינת – מנתת הקרן דמזבה. וכי נאמרה יד – כלומר, וכי
4 נאמרה אצבע ב"ולקח"? והלא ב"נתן" הוא אמרו ו"ו"ז והביאה מוסף על ענין ראשון –
5 וכי תימא: ו"ו" ד"נתן" נמי היא מלמד קבלה
6 מנתינתו תריץ: לכיבא למימר הכי דאי כתיב
7 "נתן באצבעו" – הוי גמירא "ולקח" מ"נתן"
8 ברי"ו מוסף על ענין ראשון, אבל השתא
9 "באצבעו" הפסיק הענין. ואי מה כמיכה – לרבי
10 שמעון פריך: "וסמן ידו על ראש קרבנו" –
11 אלמא סמיכה בבעלים, אף שחיטה בבעלים
12 ולא באחר – וזיקה לא בעינן בבעלים, דכח
13 זורק. **אפשר** – שחיטה. ולא **אפשר** – וזיקה
14 בבעלים, דכתיב: "וזרקו בני אהרן". נזיר – כתיב
15 ביה: "זאת תורת הנזיר אשר ידור" (במדבר ו).
16 **תנופה בנזיר** – דכתיב: "נתן על כפי הנזיר" –
17 לעכב, משום דכתיב "תורת". ואף על גב דלא
18 מעכבא בעלמא, כדאמרין בשמעתא קמיתא
19 דמסכת יומא (ה, א): שאם עשאה לתנופה שירי
20 מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר,
21 וכפר. כן **עשה** – על תורת נזיר. תודה – כתיב
22 בה: "וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה
23 יקריבנו" וגו' (ויקרא ז). **אריבעה מינין** – חמץ
24 חלות וריקס ורובוה, בפרק "התודה" (מנחות
25 ע, א). שלמי – על זבח תודה "שלמי" –
26 לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמית
27 ולרביעיית שמן (בתודה) וכתודוהו (בפרק
28 "התודה" ע, א). **אריבעה שבמצורע** – עץ ארו
29 ושני תולעת ואזוב וצפרים. תיה – משמע
30 עיכובא. יום הכפורים – כתיב: "הייתה לכם
31 לחקת עולם בחדש השביעי" וגו' (באחרי מות".
32 **שאר קרבנות כתיב בתו תורה** – "זאת התורה
33 לעולה למזבח" וגו' (ויקרא ז). ולא מעכבי –
34 דאמר בפרק קמא (מנחות ד, א) באשם: הוא
35 עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר. ובמנחה
36 כתיב: "זאת תורת המנחה הקרב" וגו' (ויקרא ו)
37 והיינו הגשה. ותנן: לא הגיש כשר. הוא תורה
38 וחוקה. קמא – משמע תרישיה. כי הרדי
39 שקולין. קמא **כתיבא חוקה** – "כל זכר בבני
40 אהרן יאכל חק עולם" (וגו') (ויקרא ו). שהחזיר
41 הכתוב – ב"עז את אהרן" מה שכבר אמור
42 ב"ויקרא", אינו אלא לעכב. **אאכילה כתיבא** –
43 הילכך לאו לעיכובא אתא. לחם הפנים –
44 "ואכלוהו במקום קודש כי קדש קדשים הוא לו
45 מאש" חק עולם" וגו' (ויקרא כד). **ושאני התם**
46 – גבי מנחה, להכי לא היא חוקה דידה עיכובא
47 – משום דכתיב: "מגרשה ומשמנה". מדמצי
48 למכתב "מגרשה ומשמנה" וכתביב "מגרשה"
49 ומשמנה" – שמע מינה הכי קאמר: גרשה שלם
50 ושונה שלם, שאם חסר כל שהוא פסול.
51 ומדאיצטריך למיכתב להכי, שמע מינה
52 "חוקה" דידה היא חוקה.

גרש
39 **שְׁהַחֲזִיר הַכֶּתוּב בְּתוֹרַת מִנְחָה אֵינוֹ אֶלָּא לְעֵכָב; הַחֲזִיר – אֵין, לֹא הַחֲזִיר – לֹא! – שְׁאֵנִי הֵתֶם, דְּכִי בְּתִיבָא
40 חוּקָה – אֶאֱכִילָה בְּתִיבָא. – וְהָרִי לְחֶם הַפָּנִים, דְּכִי בְּתִיבָא חוּקָה אֶאֱכִילָה בְּתִיבָא, וְתִנְנִי: שְׁנֵי סְדָרִים
41 מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, שְׁנֵי כְּוִיבִין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, הַסְּדָרִין וְהַכְּוִיבִין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה! אֶלָּא, כָּל הֵיכָא
42 דְּבְתִיבָא אֶאֱכִילָה – אֶכּוּלָּא מִלְּתָא בְּתִיבָא; שְׁאֵנִי הֵתֶם, דְּאָמַר קָרָא: "מִגְרָשָׁה וּמְשֻׁמְנָה"
גרש**

1 **מקרא** – "הכֹּהֵן", נדרש לפניו – ל"ויצק". ולאחריו – "קמץ משם באצבעו". ולקח – "ולקח
2 (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות" וגו'. **אלא כימי** – דכל מקום שנאמר
3 אצבע וכהונה אינה אלא ימין. נתינת – מנתת הקרן דמזבה. וכי נאמרה יד – כלומר, וכי
4 נאמרה אצבע ב"ולקח"? והלא ב"נתן" הוא אמרו ו"ו"ז והביאה מוסף על ענין ראשון –
5 וכי תימא: ו"ו" ד"נתן" נמי היא מלמד קבלה
6 מנתינתו תריץ: לכיבא למימר הכי דאי כתיב
7 "נתן באצבעו" – הוי גמירא "ולקח" מ"נתן"
8 ברי"ו מוסף על ענין ראשון, אבל השתא
9 "באצבעו" הפסיק הענין. ואי מה כמיכה – לרבי
10 שמעון פריך: "וסמן ידו על ראש קרבנו" –
11 אלמא סמיכה בבעלים, אף שחיטה בבעלים
12 ולא באחר – וזיקה לא בעינן בבעלים, דכח
13 זורק. **אפשר** – שחיטה. ולא **אפשר** – וזיקה
14 בבעלים, דכתיב: "וזרקו בני אהרן". נזיר – כתיב
15 ביה: "זאת תורת הנזיר אשר ידור" (במדבר ו).
16 **תנופה בנזיר** – דכתיב: "נתן על כפי הנזיר" –
17 לעכב, משום דכתיב "תורת". ואף על גב דלא
18 מעכבא בעלמא, כדאמרין בשמעתא קמיתא
19 דמסכת יומא (ה, א): שאם עשאה לתנופה שירי
20 מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר,
21 וכפר. כן **עשה** – על תורת נזיר. תודה – כתיב
22 בה: "וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה
23 יקריבנו" וגו' (ויקרא ז). **אריבעה מינין** – חמץ
24 חלות וריקס ורובוה, בפרק "התודה" (מנחות
25 ע, א). שלמי – על זבח תודה "שלמי" –
26 לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמית
27 ולרביעיית שמן (בתודה) וכתודוהו (בפרק
28 "התודה" ע, א). **אריבעה שבמצורע** – עץ ארו
29 ושני תולעת ואזוב וצפרים. תיה – משמע
30 עיכובא. יום הכפורים – כתיב: "הייתה לכם
31 לחקת עולם בחדש השביעי" וגו' (באחרי מות".
32 **שאר קרבנות כתיב בתו תורה** – "זאת התורה
33 לעולה למזבח" וגו' (ויקרא ז). ולא מעכבי –
34 דאמר בפרק קמא (מנחות ד, א) באשם: הוא
35 עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר. ובמנחה
36 כתיב: "זאת תורת המנחה הקרב" וגו' (ויקרא ו)
37 והיינו הגשה. ותנן: לא הגיש כשר. הוא תורה
38 וחוקה. קמא – משמע תרישיה. כי הרדי
39 שקולין. קמא **כתיבא חוקה** – "כל זכר בבני
40 אהרן יאכל חק עולם" (וגו') (ויקרא ו). שהחזיר
41 הכתוב – ב"עז את אהרן" מה שכבר אמור
42 ב"ויקרא", אינו אלא לעכב. **אאכילה כתיבא** –
43 הילכך לאו לעיכובא אתא. לחם הפנים –
44 "ואכלוהו במקום קודש כי קדש קדשים הוא לו
45 מאש" חק עולם" וגו' (ויקרא כד). **ושאני התם**
46 – גבי מנחה, להכי לא היא חוקה דידה עיכובא
47 – משום דכתיב: "מגרשה ומשמנה". מדמצי
48 למכתב "מגרשה ומשמנה" וכתביב "מגרשה"
49 ומשמנה" – שמע מינה הכי קאמר: גרשה שלם
50 ושונה שלם, שאם חסר כל שהוא פסול.
51 ומדאיצטריך למיכתב להכי, שמע מינה
52 "חוקה" דידה היא חוקה.

גרש
39 **שְׁהַחֲזִיר הַכֶּתוּב בְּתוֹרַת מִנְחָה אֵינוֹ אֶלָּא לְעֵכָב; הַחֲזִיר – אֵין, לֹא הַחֲזִיר – לֹא! – שְׁאֵנִי הֵתֶם, דְּכִי בְּתִיבָא
40 חוּקָה – אֶאֱכִילָה בְּתִיבָא. – וְהָרִי לְחֶם הַפָּנִים, דְּכִי בְּתִיבָא חוּקָה אֶאֱכִילָה בְּתִיבָא, וְתִנְנִי: שְׁנֵי סְדָרִים
41 מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, שְׁנֵי כְּוִיבִין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, הַסְּדָרִין וְהַכְּוִיבִין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה! אֶלָּא, כָּל הֵיכָא
42 דְּבְתִיבָא אֶאֱכִילָה – אֶכּוּלָּא מִלְּתָא בְּתִיבָא; שְׁאֵנִי הֵתֶם, דְּאָמַר קָרָא: "מִגְרָשָׁה וּמְשֻׁמְנָה"
גרש**

מעכבת בנזיר. **ואמר** מר שלמי לרבות שלמי נזיר – לקמן איתא בפרק "התודה" (ע, א). **תורה** בעיא חוקה וחוקה לא בעיא תורה – אומר רבינו תם, דכל מקום דאמרין חוקה עיכובא – לא ממשמעותא. אלא מגוה שהוילפין לה בריש פרק שני דבזבחים (ח, א). דאמרין: אשכחן מחוסר בדרים, פירושו: דאם עבר וחילל, תהיינן מנולק; אתיא חוקה וחוקה ממוחוסר בגדים, דמעכב כדיליף התם לעיל – אף שתיינן לעכב. ואם ממשמעותא הוא, למא לילמילף גורה ששה? ומיהו, מעיקרא דאי הוה בעי למימר בשמעתין ממשמעותא, דהוה בעי תורה חוקה.

חוקה לא בעיא תורה – ואם תאמר: ותורה למאי? אתא? דכתיב גונא פריך בפרק קמא (מנחות י, א) גבי אצבע לא בעיא כהונה, דפריך: אלא כהן למא ליו יש לומר: דתורה אתא לשום דרשה. **ושאני** התם דאמר קרא מגרשה ומשמנה – פירש בקטורס: דמצי למיכתב "מגרשה ומשמנה" וכתב "מגרשה ומשמנה" – שמע מינה הכי קאמר דחמא: מגרשה ומשמנה שלם, משמנה שלם, שאם חסר כל שהוא פסול. ובסמוך דאמר שמואל: גרש

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף כ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קנא רש"י תוספות

1 **אימא** מה הפרט מפרש שאחרים באים חובה לה וגם מתרת – פירושו: ונימא כללא קמא
2 דוקא. אי נמי, אפילו למאן דאמר כללא בתרא דוקא – בעינן שני צדדין, כדמוכח
3 בריש "בבל מערבין" (ערוכין כח, א). וצריך עיון בפרק "שלשה מינין" (נזיר לה, ב). ושנא
4 יש מקומות שנים ושלשה מקומות לא חשיבי ליה להתלמוד אלא בחד צד.

5 **מדאיצטריך** מהל מנחתך מכלל דהנך
6 כולוהו מיינו בחד צד –
7 פירושו: כמו דם, דלית ליה אלא חד צד. ובסמוך
8 מונה צדדין הרבה, בדם לא חשיבי ליה הנך
9 צדדין. והא דקתני בברייתא: אביא דם, דמשמע
10 לישנא דאי לא כתבי "מעל מנחתך" הייתי מרבה
11 דם, ואדרבה הייתי מצריך שני צדדין כדמשמע
12 הכא – התנא נקט האמת שכך היה ראוי לדרוש,
13 התלמוד טועה כאן להקשות דבעי שני צדדין,
14 והמתוך מוכיח לו מתוך הפסוק דממה נפשך סגי
15 בחד צד. ו**אימא** מעל מנחתך ולא מעל אברך
16 – פירושו: באברים ליכא אלא חד צד – שאחרים
17 באים חובה, ובדם חד צד – שמתיר כמותה, ומה
18 ראת לדחות אברים ולמעט דם? אימא איפכא
19 **שכן** אחרים באין חובה לה בן – כתוב
20 בספרים סימן "אשכנז טמא" ו"א וכן
21 התלמוד מפרש אלף אחרונה. ומפרש רבינו תם:
22 אוכל כמותה, שרגילות למלוח אוכלק. ולפי
23 שאין זה קולא וחומרא, לא חש התלמוד לפרש.
אדרבה

1 **בית אמורה במלח**, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר:
2 **נאמר כאן "בית מלח עולם הוא"**, ונאמר להלן "בית
3 כהנת עולם", **כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה** –
4 **כך אי אפשר לקרבנות בלא מלח!** אמר רב יוסף: רב
5 כתנא דידן סבירא ליה, דאמר: לא מלח – בשר. אמר
6 ליה אביי: אי הכי, לא יצק נמי – לא יצק פלל? אלא,
7 לא יצק כהן אלא זר, הכא נמי – לא מלח כהן אלא זר!
8 אמר ליה: ובי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח?
9 ואי בעית אימא: כיון דכתיבא ביה בריית, כמאן דתנא
10 ביה קרא דמא. ולא תנא ביה קרא? והכתיב: "וכל קרבן
11 מנחתך במלח תמלח"! – ההוא מיבעי ליה לכדתניא:
12 אילו נאמר קרבן במלח, שומע אני אפילו עצים ודם
13 שנקראו קרבן? תלמוד לומר: מנחה, מה מנחה מיוחדת
14 שאחרים באין חובה לה – אף כל שאחרים באין חובה
15 לה. אי מה מנחה מיוחדת שמתרת – אף כל שמתיר,
16 אביא דם שמתיר! תלמוד לומר: "מעל מנחתך", ולא מעל דמך. יכול תהא מנחה פולה טעונה
17 מלח? תלמוד לומר: "קרבן" – קרבן טעון מלח, ואין מנחה פולה טעונה מלח. ואין לי אלא
18 קומץ מנחה, מנין לרבות את הלבונה? מרבה אני את הלבונה שפן באה עמה בכלי אחד, מנין
19 לרבות את הלבונה הפאה בפני עצמה, ולבונה הפאה בכזיבין, והקמרת, מנחת כהנים, ומנחת
20 כהן משיח, ומנחת נסכים, אימורי הפאה, ואימורי אשם, ואימורי קדש, ואימורי קדשים
21 קלים, ואברי עולה, ועולת העוף, מנין? תלמוד לומר: "על כל קרבנד תקריב מלח". אמר מר:
22 אין לי אלא קומץ מנחה, מנין לרבות את הלבונה? מרבה אני את הלבונה שפן באה עמה
23 בכלי אחד. והא אמרת: מה מנחה מיוחדת שאחרים באין חובה לה! – הכי קאמר, אימא: קרבן
24 כלל, ומנחה – הפרט; כלל ופרט – אין בכלל אלא מה שבפרט, מנחה – אין, מדי אחרניא –
25 לא! הדר אמר: "על כל קרבנד" – חזר וכלל, כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא בעין הפרט,
26 מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה, אף כל שאחרים באין חובה לה. אחרים דכאין
27 חובה לה מאי ניהו? עצים, אף כל – עצים. אימא: אחרים דכאין חובה לה ניהו – לבונה,
28 ואייתי דם, דאיכא נסכים! – נסכים בהדי אימורין הוא דאתו, מאי מעמא? אכילה ושתיה –
29 אדרבה, בפרה ושמוחה! אלא לבונה באה עמה בכלי אחד, אבל עצים, כי היכי דמתפשרא בהו
30 מנחה – הכי מתפשרא בהו כולהו קרבנות. ואימא: מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה
31 לה ומתרת, אף כל שאחרים באין חובה לה ומתרת, ומאי ניהו? לבונה הפאה בכזיבין, דשריא
32 לחם, אבל מידי אחרניא לא! – מדאיצטריך "מעל מנחתך" – ולא מעל דמך, מכילל דהנד פולהו
33 אתו בחד צד. אמר מר: "מעל מנחתך" – ולא מעל דמך. ואימא: "מעל מנחתך" – ולא מעל
34 איכרד! – מסתברא אברים הוה ליה לרבווי, שפן (אשכנז טמא"א סימן) אחרים באין חובה לה
35 כמותה, אישים כמותה, בחוץ כמותה, נותר כמותה, טומאה כמותה, מעילה כמותה.
אדרבה

1 הפרט, ועל כרחך הדרין למילתא קמייא, ל"כל שאחרים באין לה חובה", ואיתרבו להו כל הני. אף כל עצים – אף כל הצריכים עצים טעונין מלח. ואייתי דם דיכא
2 נסכים – יין ושמן באין לחובה לזבח. אכילה – אימורים. ושתיה – יין. אדרבה – לצורך דם אתו, דהכי אורחא: לאחר כפרת דם שכיפר על החטא, בא היין המשמח
3 אלהים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו שמת. אלא – להכי לא איתרבי דם, אף על גב דנסכים באין לו חובה – לא דמו ללבונה הבאה לו חובה למנחה, דלבונה באה עם
4 המנחה בכלי אחד, ונסכים אין באין עם הרום בכלי אחד. מדאיצטריך מעל מנחתך – למעוטי דם, אלמא אי לא מעטיה קרא – הוה אמניא דטעון מלח, משום דדמי
5 למנחה בחד צד שמתיר כמנחה. מכלל דהנך כולהו דלא מעטינהו קרא – מחד צד אתו, כיון דדמו בחד צד דאחרים באין לה חובה – אמרינן דטעון מלח. אישים –
6 על האש נשרפת. למעוטי דם שאינו נשרף. בחוץ כמותה – דכל מנחה והקטרת אברים בעורה. אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים, על בין הבדים ועל הפירות. מנחה
7 ואברים יחייב משום נותר, וטומאה – אם אכלן בטומאת הגוף. ואפילו קומץ שחוא מתיר ואין בו משום פיגול, ויש בו משום נותר וטמא, וליף ליה (ובדים מד, א) מאשר
8 הם מקדישים, ומעילה. ובדם ליכא מידי, כדמפרש במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (ס, א): תלתא קראי כתיבי בדם, חד למעוטי מנותר, וחד מטומאה, וחד ממעילה.

1 **בית אמורה במלח** – שלא תפסוק מקרבנות. בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון
2 ליכא מידי אלא משמעות דורשין. רב – דאמר: החזירה אין לא החזירה לא, כתנא
3 דידן סבירא ליה, דאמר: לא מלח הקומץ – כשר. שזר קרב לגבי מנחה – דמליות
4 קומץ בראשו של מנחה היא. כדאמר בשמעתא ומנחות כא, ב: בראשו של מנחה,
5 ששם מולחים את הקומץ. עצים – נקראו

6 קרבן, שנאמר: "והגורלות הפלגו על קרבן
7 העצים" (נחמיה י). ודם איקרי קרבן, שהוא
8 עיקר כל הובת. אחרים באין לה חובה –
9 שצריכה עצים להקטרה. אף כל – שצריכין
10 עצים טעונין מלח, יצאו עצים ודם. קומץ
11 למנחה מתיר שיריים, ודם מתיר אימורין
12 למנחה ובשר לכהנים. אי מה מנחה מיוחדת
13 שמתרת – הכי פריך: או אימא, כי היכי
14 דמרבינן כל דדמי ליה בהאי צד שאחרים
15 באין חובה להן – תרבי נמי דם דדמי לה
16 לאיך גיסא בחד צד דמתיר כמותה, ו"אף
17 כל" למעוטי עצים הוא דאתא, דלא דמי לה
18 במידי? תלמוד לומר במיעוטא אחרניא
19 למעוטי צד דמתיר כמותה, ולרבווי דאחרים
20 באין חובה להו אתא. דליכא לפרוש
21 (איפכא). אביא דם שמתיר ואוציא את אלו
22 שאין מתירין, דאם כן למה לי למימר "מעל
23 מנחתך"? נימא (אי נמי) כדאמרין לקמן:
24 מסתברא הני הוה ליה למילף שכן אשכנז
25 טמא סימן. הלבך, על רחוק כולוהו הוה בעי
26 לרבווי הני בחד צד, להכי איצטריך מיעוט
27 למעוטי חד מנייהו. כולה – גם השיריים.
28 תלמוד לוטר קרבן – קומץ, ו"כל קרבן
29 מנחתך" (ויקרא ב). בפני עצמה – כגון
30 האומר "הרי עלי לבונה", דאמר בפרק "הרי
31 עלי עשרך" (מנחות קו, ב): לא יפחות מן
32 הקומץ. מנחת כהנים – מנחת נדבניהם,
33 דכליל הוא. כהן משיח – חביתין. קדש
34 קדשים – זבחי שלמי צבור, דהיינו כבש
35 עצרת. דקדש קדשים ניהו, ואף על גב
36 דשלמים הן, דהא אין נאכלין אלא יום
37 וליה, כדאמרין ב"איזהו מקומן" (ובדים נד,
38 ב): זבחי שלמי צבור ואשמות בו. והא
39 אמרת (ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים
40 באין בו? – ומהתם אירבייא לבונה וכולוהו
41 הנך דצריכין עצים, ו"על כל קרבנד" תו למה
42 לי? הכי קאמר – האי דפריך: אין לי אלא
43 קומץ, הכי קא פריך: אימא לא דרשי
44 כדרדשת "מה מנחה מיוחדת", אלא בכלל
45 ופרט דרשינן: "קרבן" ראשון – כלל,
46 "מנחתך" – פרט. מנחה אין מידי אחרניא
47 לא – והיינו דפריך: אין לי אלא קומץ, מנין
48 כולהו אחרניא? הדר אמר על כל קרבנד
49 תקריב מלח – דאי נמי דרשי כלל ופרט –
50 איתרבו כולהו, ד"על כל קרבנד" חזר וכלל
51 כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין

1 הפרט, ועל כרחך הדרין למילתא קמייא, ל"כל שאחרים באין לה חובה", ואיתרבו להו כל הני. אף כל עצים – אף כל הצריכים עצים טעונין מלח. ואייתי דם דיכא
2 נסכים – יין ושמן באין לחובה לזבח. אכילה – אימורים. ושתיה – יין. אדרבה – לצורך דם אתו, דהכי אורחא: לאחר כפרת דם שכיפר על החטא, בא היין המשמח
3 אלהים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו שמת. אלא – להכי לא איתרבי דם, אף על גב דנסכים באין לו חובה – לא דמו ללבונה הבאה לו חובה למנחה, דלבונה באה עם
4 המנחה בכלי אחד, ונסכים אין באין עם הרום בכלי אחד. מדאיצטריך מעל מנחתך – למעוטי דם, אלמא אי לא מעטיה קרא – הוה אמניא דטעון מלח, משום דדמי
5 למנחה בחד צד שמתיר כמנחה. מכלל דהנך כולהו דלא מעטינהו קרא – מחד צד אתו, כיון דדמו בחד צד דאחרים באין לה חובה – אמרינן דטעון מלח. אישים –
6 על האש נשרפת. למעוטי דם שאינו נשרף. בחוץ כמותה – דכל מנחה והקטרת אברים בעורה. אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים, על בין הבדים ועל הפירות. מנחה
7 ואברים יחייב משום נותר, וטומאה – אם אכלן בטומאת הגוף. ואפילו קומץ שחוא מתיר ואין בו משום פיגול, ויש בו משום נותר וטמא, וליף ליה (ובדים מד, א) מאשר
8 הם מקדישים, ומעילה. ובדם ליכא מידי, כדמפרש במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (ס, א): תלתא קראי כתיבי בדם, חד למעוטי מנותר, וחד מטומאה, וחד ממעילה.

1 דם נפסל בשקיעת החמה - דאינו ראוי לזרוק בלילה, דכתיב: "ביום צוותו את בני
2 ישראל להקריב" וגו' (ויקרא ז), ודם למחר נפסל בלילה, כדאמרין במסכת זבחים
3 בפרק "איזהו מקומן" (גו, א): מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה - תלמוד לומר: "ביום
4 הקריבו את זבחו" וגו', והתם יליף לה שפיר. וכן קומץ דלעיל מ"ביום צוותו", כתב:
5 "ואת התורה לעולה ולמנחה" וגו'. אבל אברי

6 עולה הותרו להקריב כל הלילה, כדאמרין
7 בהאי פירקין (מנחות כו, ב): (מגלן) ומעלן
8 מבא השמש, כלומר לאחר בא השמש,
9 ומקטירין כל הלילה. קרבן - "נפש כי תקריב
10 קרבן מנחה" וגו'. שני גזירין - שני בקיעות
11 גדולות. וכן הוא אומר - דעצים קרבן מקרו.
12 ולהכי נקט שני גזירין, כדלפנין מקראי פרק
13 שלישי דמסכת יומא (לג, א). לדברי רבי -
14 דמקיש עצים למליחה ולהצריך הגשה
15 כמנחה - טעונין קמיצה כמנחה, והמתנדב
16 שני גזירין יביא עצים אחרים להסיקו. דם מעל
17 מנחתך נפקא - ותרמי מעוטי למה לי? נימא:
18 "קרבן" - כלל, "מעל מנחתך" - פרט, "כל
19 קרבנך" חזר וכלל - אף כל שאחרים באין לו
20 חובה, ולא דם דאין אחרים באין לו חובה.
21 והשתא ליכא למיפרך: אי מה מנחה שמתרת אף כל כו', דאם כן, דמדוברת בצד
22 דאחרים באין חובה לה כל הנך, ובצד דמתיר מרבית דם, "אף כל" למעוטי מאי?
23 בשלמא למאי דהוה סליק אדעתין מעיקרא (ואף על גב ד) "ואף כל" הוה
24 ממעט נמי עצים, הוה מצוי למיפרך דנרבי בצד אחרים באין חובה כל הנך, ובצד דמתיר
25 מרבית לדם (ונרבי דם בצד דמתיר). "ואף כל" למעוטי עצים, שאין אחרים באין להם
26 חובה ואינן מתיירין, ולהכי איצטרך "מעל מנחתך" יתירא למעוטי דם. אבל השתא
27 דאמרת עצים אחרים באין חובה להם, אי מרבי דם בצד דמתיר, "אף כל" למעוטי
28 מאי? קראי למאי אתא - "מנחתך" דדרשנן מינה לעיל: אף כל שאחרים באין להם
29 חובה, אבל מידי אחרת לא. מאי אתא למעוטי? נכסיים - אין אחרים באין לו חובה.
30 דתניא

אדרבה, דם הוה ליה לרבוני, שכן מתיר כמותה, נפסל
בשקיעת החמה כמותה! - הנה נפישן. אמר מר: שומע
אני אפילו עצים ודם שנוקראו קרבן. מאן שמעת ליה
דאמר: עצים איקרו קרבן - רבי, לרבי מפעיא בעו מלח!
דתניא: "קרבן מנחה" - מלמד שמתנדבין עצים, וכמה?
שני גזירין, וכן הוא אומר: "והגזירות הפלנו על קרבן
העצים". רבי אמר: עצים קרבן מנחה הן, ומעונין
מלח ומעונין הנשה. ואמר רבא: לדברי רבי - עצים
מעונין קמיצה; ואמר רב פפא: לדברי רבי - עצים
קריבין עצים! - קמו מינן עצים. - ואלא קרא
למעוטי מאי? אי למעוטי דם, מ"על מנחתך" נפקא!
אפיך

1 **אדרבה** דם הוה ליה לרבוני כו' - ותימה! דלא חשיב פיגול, דדם וקומץ לא מייחייב
2 עלייהו משום פיגול, כדאמרין ב"הקומץ זוטא" (מנחות יד, א) דאינהו גופיהו
3 מתירין ניהו, אבל אברים חייבים עלייהו משום פיגול!

4 **נפסל** בשקיעת החמה כמותה - בריש "מי שהיה טמא" (פסחים צד, א) דאמרין:
5 דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ארבעה
6 מילין לרבי יהודה, הקשה רבינו תם: ובסוף "כמה
7 מדליקין" (שבת לה, א) משמע דלרבי יהודה
8 משתשקע החמה עד הלילה שני חלקי מיל
9 ותיירין רבינו תם: ד"משתשקע החמה" משמע סוף
10 שקיעת החמה, שכבר שקעה החמה, אבל
11 "משקיעת החמה" משמע מתחילת שקיעה. תרע.
12 מדאמרין (שבת כא, ב) גבי רב חונכה: מצוה
13 משתשקע החמה, ואי בתחילת שקיעה - עדיין
14 הוא יום גדול, הוה שרגא בטיהרא. ולפיך
15 "שקיעת החמה" נמי דהכא גבי דם - בתחילת
16 שקיעה איירי. וניחא טפי, משום דאמרין בסוף
17 "איזהו מקומן" (זבחים נו, א): מנין לדם שנפסל
18 בשקיעת החמה? שנאמר: "ביום הקריבו את
19 זבחו" - ביום שאנא זובח אתה מקריב. ואי בסוף
20 שקיעה קאמר, למה לי קראי פשיטא דנפסל
21 בלילה, דאין יכול לזרוק, דכתיב "ביום צוותו". ועמד השחר פשיטא דפוסלת בו דומיא
22 דאימוריהו ופירש שם בקונטרס דנפקא מינה אם עלה לגבי מזבח, משום דאין לינה מועלת
23 בראשו של מזבח. וקשיא: למאן דאמר מועלת מאי איכא למימר? ואין לומר דאיצטרך
24 משום דקיימא לן גבי דם אם עלה לא ירד הואיל ולן כשר באימורים, ואם מעלהו לגבי
25 מזבח הוה אמיתא דיכול לזרוק. משום דבהא פלוגתא היא דרבן גמליאל רבי הושע, דרבי
26 יהושע אמר ירד לרבן גמליאל לא ירד. וכי תימא דאיצטרך משום דסלקא דעתך דלא
27 מיפסיל בלינה כי דחיבי דאין חייבין עליו משום פיגול נותר, כדאיתא בסוף "כל הבשר"
28 (חולין קה, א), הרי עצים ולכתה דאין חייבין עליהן משום נותר לרבי שמעון, ואפילו הכי
29 מיפסיל בלינה כשקדשו בכלי שרת! וכי תימא משום דילפינן מדם, דלמא שאני דם דמתיר?
30 ולפי מה שמפרש רבינו תם דמייירי בתחילת שקיעה, נתייא. וכן משמע בפרק "מי שהיה טמא"

31 (פסחים צג, ב) דשחיטה אסורה מתחילת שקיעה, גבי מי שהיה בדרך רחוקה, דקאמר התם: איהו דרך רחוקה - מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין, ומוכת התם דהיינו המשה
32 עשר מילין מפלגא דימא עד שקיעת החמה, ולא חשיב ארבעה מילין דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים, אם כן היי שעת שחיטה. ומיהו קשיא:
33 אי בתחילת שקיעה קאמר, היכי ממעט לה מ"ביום הקריבו"? הא עד צאת הכוכבים יום הוא, דכתיב (נחמיה ד): "יהיה לנו הלילה למשמר היום מלאכה!" ואשכחן נמי "שקיעת החמה"
34 דאיירי בסוף שקיעה, כגון צאת הכוכבים, כדאמרין בפרק "הריני נזיר מן הגורגרת" (נזיר טו, א): כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה, והיינו בבין השמשות, כדאמר עלה בפרק
35 "ביצד צולין" (פסחים פא, א): ברואה בין השמשות. וגם בפירקין (מנחות לו, ב): כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה. והיינו בלילה, מדקאמר רבה בר רב הונא: ספק חשיכה
36 ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח. ועד אמרין במסכת תענית (יב, א): כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיא תענית, ומנהג אבותינו תורה היא שהכל נהגין עד צאת הכוכבים!
37 ויש לומר: דלעולם נפקא ליה שפיר תחילת שקיעה מ"ביום", דאם אינו ענין לסוף שקיעה דנפקא מ"ביום צוותו" - תנהו ענין לתחילת שקיעה. ויש מפרשים דמן התורה אינו נפסל עד
38 צאת הכוכבים, אלא רבנן עבדו הרחקה ופסלוהו מתחילת שקיעה, והעמידו דבריהם במקום כרת לענין דרך רחוקה, כדי שיהו זריזין למהר לבא. וקשיא: דאם כן ליחשביה (בסוף) (במסכת
39 פסחים בסוף "האשה" (צב, א) בהדי הנך שהעמידו דבריהם במקום כרת ויש לומר: דלא חשיב אלא מיד (דלא) דהוה חידוש, אבל זה אינו חידוש אם תקון כדי שיהיה לזכו, דהכי נמי
40 לא חשיב תחיבת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום והרכבתו. ובאנתן גופיה יש לחלק בין מת לו מת קודם חצות למת לו אחר חצות, כדמשמע בפרק "מי שהיה טמא" (פסחים צח, א), ואפילו
41 הכי לא חשיב לה. והשתא הא דאמרין בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קא, ב) ובריש מעילה (ו, א): לפני זריקה מועלין בו, ומוקי לה דקבליה סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות
42 לזמורה - והוה מעילה דרבנן, דעד צאת הכוכבים יש שהות לזרוק. ומיהו קשיא, מדאמרין בסוף "איזהו מקומן" (זבחים נו, ב): קדשים הנאכלים ליום אחד - מחשבין בדמן משתשקע
43 החמה, דאי חשיב לזרוק לאחר שקיעה - מיד היו פיגול, דהוי מחשב חוץ לזמנא ואין לומר פיגול דרבנן, דהא דומיא דאימורים ובשר קדשים איירי, דהוי פיגול דאורייתא. ולא קתני בשר
44 קדשי קדשים מצוהו ואילן, דזמן אכילתו מדרבנן ויש לומר: דההיא שקיעה - בסוף שקיעה, דהיינו צאת הכוכבים, כמו שמפרש רבינו תם ד"משתשקע" משמע סוף שקיעה.

מלמד

45 **מלמד** שהעמידו דבריהם במקום כרת ויש לומר: דלא חשיב אלא מיד (דלא) דהוה חידוש, אבל זה אינו חידוש אם תקון כדי שיהיה לזכו, דהכי נמי
46 שלישי: האומר "הרי עלי עצים" - מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר, ולוקחין כהנים בוחן עצים ומקריבין אותן על גבי המזבח, וניאותים מהן ואין מועלין בהן, ואם הקריבין
47 בחוץ - פטור. ואם אמר "הרי עלי שני גזירי עצים אלו למזבח" - כהן מקבלן הימנו ומקריבין לגבי מזבח, ואין ניאותין בהם אבל מועלין בהם, ואם הקריבין בחוץ - חייב, דברי רבי. וחכמים
48 אומרים: אם הקריבין בחוץ - פטור. ואילו אלו נפלין בלשכת דיר העצים. ואם תאמר, אמאי קאמר: מאן שמעת ליה דאמר עצים קרבן, רבי היא? והא לרבנן נמי איקרו קרבן, ולא בעו
49 מליחה ויש לומר: דמדקאמר "עצים דם" משמע ליה דחשיבי קרבן גמור כדם, היינו רבי. **לדברי** רבי עצים טענין קמיצה - ואם תאמר: מאי שנא דרבי מקיש עצים למנחה יותר
50 מלשאר קרבנות? ויש לומר: דהאי "קרבן" דמרבי מינה עצים, מ"קרבן" דגבי מנחה דריש לה בתורת כהנים. ואם תאמר: מנלן דמקשינן למנחה דנקמצת? האיכא מנחות טובא דאינן נקמצות!
51 ויש לומר: דלגבי מנחה הנקמצת כתיב (ויקרא ב) "נפש כי תקריב קרבן מנחה". ואם תאמר: ומה קמיצה שייך בעצמים הא אין בהם שיירים, וכולן נשרפין ויש לומר: דאשכחן כי האי גוונא
52 בריש "ואלו מנחות" (מנחות עב, ב) לרבי שמעון דמנחת זוטא של כהנים נקמצת, ואמרו קרב לעצמו והשיירים קריבין לעצמן, והוא הדין כאן עצים. **עצים** טענין קמיצה - והוא הדין

53 בריש "ואלו מנחות" (מנחות עב, ב) לרבי שמעון דמנחת זוטא של כהנים נקמצת, ואמרו קרב לעצמו והשיירים קריבין לעצמן, והוא הדין כאן עצים. **עצים** טענין קמיצה - והוא הדין
54 ימין וקידוש בלי.

1 מתרצת הגמרא: אפי' – תוציא מהברייתא 'עצים', ועי' – ותכניס
 2 במקומו 'קפכים'.
 3 הגמרא מוכיחה מברייתא שנסכים אינם טעונים מליחה: דתניא, אבל
 4 הנין – של נסכים, והדם, והעצים, והקמרת, אין טעונין מלח.
 5 הגמרא מקשה מיהו התנא ששנה את הברייתא שהובאה לעיל.
 6 מקשה הגמרא: מני, אי רבי הוא, קשיא מה שהברייתא פוסרת עצים
 7 ממליחה, ואי רבנן הוא, קשיא מה שפוסרת קמרת מדין מליחה,
 8 שהרי רבנן אומרים לעיל (ב) שכל הדברים שאחרים באים חובה לה
 9 טעונים מליחה, וגם קטורת בכלל, שהרי צריך עצים להקטירה.
 10 מתרצת הגמרא: התנא ששנה ברייתא זו, האי תנא הוא, דתניא,
 11 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, מה הפרט
 12 המפורש בתורה, דהיינו מנחה, הוא דבר שמקבל טומאה, ודבר
 13 שעולה לאשים – על האש, ודבר שישנו – שניתן על המזבח
 14 החיצון, אף כל דבר המקבל טומאה, ועולה לאשים, וישנו על
 15 מזבח החיצון, טעון מליחה, יצאו – ממעוטים) עצים מדין מליחה,
 16 שאין מקבלין טומאה, ויצאו דם, ויון, שאין עולים לאשים, ויצאה
 17 קמרת, שאינה ניתנת על המזבח החיצון.
 18 הגמרא מקשה מדוע נצרך פסוק למעט דם ממליחה. מקשה הגמרא:
 19 אלא טעמא שהדם אין טעון מליחה, משום דמעטיה קרא – ושמיעטו
 20 הפסוק) לדם מליחה, הא לאו הכי – אבל אם לא היה פסוק למעט
 21 דם ממליחה, הוה אמרינא דם יביעי – יצטרך מלח, הא פין
 22 דמליחה פיק ליה תורת דם, – יצא לו מדין דם, ואינו ראוי עוד
 23 לזריקה, דאמר ועירי אומר רבי חנינא, דם שבישלו, אינו עובר
 24 עליו, שהתורה לא חיבה אלא על דם הראוי לכפרה, ודם קדשים
 25 מבישלו אינו ראוי עוד לכפרה. ורב יהודה אומר ועירי, שגם דם
 26 ששלו אינו עובר עליו, שמליחה דינה כרותח ונחשב כאילו בישלו.
 27 ורב יהודה דייחה – עצמו) אומר, אכריס שצלאן באש קודם שנתנם
 28 על המערכה, והעלן על המערכה, אין בהם משום לרית ניחוח –
 29 אינם נותנים ריח, ולא נתקיים בהם הכתוב (ויקרא ט) 'ריח ניחוח לה'.
 30 וכיון שהמליחה פוסלת את הדם, פשוט הוא שאין טעון מליחה,
 31 ומדוע נצרך פסוק למעט דם ממליחה. מתרצת הגמרא: שאם לא היה
 32 פסוק למעט דם ממליחה, מהו דתימא, מישרא בה – שצריך
 33 להשליך לתוך הדם משוהו – קצת מלח למצוה בעלמא – לקיים בו
 34 מצוות מליחה, ומשום ההוא משהו ודאי אין הדם נפסל לכפרה, קא
 35 משמע לן שאין הדבר כן, אלא שאין הדם טעון מליחה כלל.
 36 הגמרא דנה בדין דם שבישלו שהובאה לעיל. אומרת הגמרא: גופא,
 37 אומר ועירי אומר רבי חנינא, דם שבישלו, אינו עובר עליו. מספרת
 38 הגמרא: יתיב – ישוב) רבא, וקא אומר לה להא שמעתיא – למימרא
 39 זו של זעירי, איתניבא אביי לרבא, שנינו בברייתא, הקפה – הקריש
 40 את הדם ואכלו, או שהמחה – שהמיס) את החלב וגמעו – ושתהו)
 41 תיב כרת. וקשה מכאן על זעירי שפוסר דם שבישלו, שהרי
 42 מקרישים את הדם על ידי בישול.
 43 השיב לו רבא לאביי, לא קשיא, שיש לתרץ, בלא – מה שפוסר זעירי,
 44 היינו כשהקפה הדם על ידי בישול פאור – באש) ובלא – הברייתא
 45 משחיבה, היינו כשהקפה הדם בקמח – בחום השמש, שבאור,
 46 נשתנה מהות הדם, ולא – ואינו חוזר להיות צלול כבתחילה,
 47 אבל בקמח, לא נשתנה מהות הדם. שלאחר שנמשך הדר – חוזר
 48 להיות צלול כבתחילה.
 49 הקשה לו אביי לרבא, שבקמח נמי יהיה פטור, לימא הואיל ואידחי
 50 – שכיון שנדחה מלהקריבו כשהיה קרוש, שהרי דם קרוש אינו כשר
 51 לזריקה, אידחי – נדחה כבר, ויהא פטור עליו אם אכלו. דהא בעא
 52 מיניה – שהרי שאל ממנו) רבי מני מרבי יוחנן, דם שקרש ואכלו,
 53 מהו שיהא חייב עליו, ואמר ליה רבי יוחנן, הואיל ונדחה מדין דם
 54 כשהיה קרוש, דחה ופטור עליו. מספרת הגמרא: שרבא אישתתק
 55 – שתק), שלא ידע מה לענות על קושיית אביי.
 56 אומר ליה אביי לרבא, דלמא (ודאי), יש לתרץ, שבאן – הברייתא
 57 משחיבה, מדובר בדם של תפארות החיצונות – שדמם ניתנים על

58 המזבח החיצון שבעזרה, והוא הדין בדם של חולין שהקפה חייב,
 59 הואיל וראוי לכפרה בקדשים, ובלא – זעירי שפוסר דם מבושל,
 60 מדבר בדם של תפארות הפנימיות שדמם נכנסים בפנים לתוך קודש
 61 הקדשים או לתוך ההיכל, שדם זה אם הקפה אינו ראוי לכפרה, וכמו
 62 שהגמרא תבאר להלן, ולכך פטור עליו.
 63 אומר לו רבא לאביי, בדברין אדברתן מילתא – הזכרת לי את הדין
 64 שאמר רב חסדא, דאמר רב חסדא, דם שקרש בתפארות החיצוניות
 65 ואכלו, תיב עליו, שהרי 'ולקח הפהו מדם החטאת באצבעו ונתן'
 66 וגו' (ויקרא ד) אומר דתמנא – אלא לקיחה ונתניה, ותאי – ודם זה שקרש בר
 67 לקיחה ונתניה הוא – ניתן לקחת ולתת ממנו על המזבח, אבל דם
 68 שקרש בתפארות הפנימיות ואכלו, פטור עליו, שהרי אצל חטאות
 69 הפנימיות 'וסבל הפהו את אצבעו בדם והזה' וגו' (ויקרא ד) אומר
 70 דתמנא, שהצריכה התורה בהם טבילה והואה, ותאי – ודם זה
 71 שנקרש לאו בר טבילה והואה הוא – לא ניתן לטבול בו ולהוות
 72 ממנו, ואינו ראוי לכפרה, ולכך פטור עליו אם אכלו.
 73 הגמרא מביאה דעה החולקת על רב חסדא: ורבא דייחה – עצמו),
 74 חולק על רב חסדא ואמר, שאפילו דם שקרש בתפארות הפנימיות
 75 ואכלו, תיב עליו, הואיל וכנגדו – שבמקום אחר, דם כזה שקרש
 76 ראוי לכפרה בתפארות החיצונות, לכך גם בחטאות הפנימיות שאינו
 77 ראוי לכפרה, תיב עליו.
 78 אומר רב פפא, לפי רבא שאף שאינו ראוי לכפרה, חייב עליו הואיל
 79 וראוי לכפרה במקום אחר, הלכך, דם חמור שקרש ואכלו, אף
 80 שאינו ראוי לקרבן, שהרי אין קרבן בא מבהמות טמאות, תיב עליו
 81 משום דם, הואיל וכנגדו דם כזה ראוי לכפרה בתפארות החיצונות.
 82 הגמרא מביאה מימרא בדין חציצה: אומר רב נדיל אומר זעירי, מי
 83 שיש לו על בשרו דם, בין אם הוא לח ובין אם הוא יבש, חוצץ –
 84 הרי הוא חציצה לנעין טבילה.
 85 מיתני – הקשו בני הישיבה על דברי רב גידל, שנינו בברייתא תדם
 86 והרין והדקש והחלב, אם הם יבשין הרי הם חוצצין, ואם הם לחין
 87 אינן חוצצין, וקשה על רב גידל שאמר שגם דם לח חוצץ.
 88 מתרצת הגמרא: לא קשיא, שיש לתרץ, הא – רב גידל מדבר בדם
 89 דקריף – שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת, והא – הברייתא מדברת
 90 באופן דלא קריף – כשהדם לא נדבק, שעדיין לח הוא לגמרי.
 91 הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוק שנאמר בו דין מליחה: כתוב
 92 (ויקרא ב) 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית
 93 אלקיך' וגו', שואלת הגמרא: תיבת 'תמלח' למאי אתא – מה באה
 94 ללמדנו. משיבה הגמרא: לכתניא – ללמדנו הדין שהובא בברייתא,
 95 אם היה כתוב 'במלח' לבד, יכול היית לומר תבונה – שצריך ליתן
 96 עליו הרבה מלח, תלמוד לומר 'תמלח' שאין צריך כל כך הרבה
 97 מלח, ואי – ואם היה כתוב 'תמלח' לבד, יכול היית לומר שמשפיק
 98 שיהיה בבשר טעם של מלח, וגם בפי מלח – ומים שנפשר בהם
 99 המלח) כשר, תלמוד לומר 'במלח' שצריך לתת עליו עצם המלח.
 100 והפסוק (שם) 'ולא תשבית מלח' בא ללמדנו שצריך להבא מלח
 101 שאינה שוכחת – פוסקת) לעולם, שמצויה בין בקיץ ובין בחורף,
 102 ואיזו מלח היא זו, מלח סדומית – מלח דקה שהים משליך לצדדיה,
 103 ומנין אנו למדים שאם לא מצא מלח סדומית שמכאן גם מלח
 104 איסתרוקנית – מלח גסה שחופרים מן הקרקע בידי אדם, תלמוד
 105 לומר 'תקריב' שבדיעבד תקריב כל מלח שהוא. ומלמדנו גם
 106 שתקריב מלח מכל מקום ואפילו מחוץ לארץ, ומלמדנו שאם קרבן
 107 ציבור הוא, תקריב מלח ואפילו בשבת, ומלמדנו שתקריב מלח
 108 ואפילו בטומאה.
 109 הגמרא מבארת את הברייתא דלעיל: שנינו לעיל בברייתא, שאם
 110 היה כתוב 'במלח' לבד הייתי יכול לומר שהכוונה הוא 'תבונה',
 111 שואלת הגמרא: מאי הפירוש של 'תבונה'. משיבה הגמרא: אומר
 112 רבא בר עוביא, הכי קאמר, יכול לתבונה – יתן עליו מלח הרבה
 113 כמו התבן שנותנים בטיט.
 114

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנה רש"י תוספות

1 אפיק עצים ועייל נסכים – ונמשע נסכים ב"מה מנחה מיוחדת" כו, ודם מ'ועל מנחתך.
2 ואם תאמר: אימא איפכא ויש לומר: דלא שייך לומר איפכא כלל, דהא כדי שלא
3 נאמר (משום) צד של מתיר הוא דאיצטריכא לכוּבַח "מעל מנחתך" למעוטי דם דמתרבי
4 מההוא צד, ואילו נסכים ממעטי מניחיה.

5 **יצאו** עצים שאין מקבלין טומאה – פירש
6 בקונטרס, דהא דאמר בפרק "כל שעד"
7 (פסחים לה, א): "הבשר" לרבות עצים ולבונה,
8 אסמכתא בעלמא. ואי אפשר לומר כן, דבהדיא
9 אמרין בפרק שני דחולין (לו, ב) דחיבת הקדש
10 דאורייתא מזהיא קרא ד"הבשר" וכן מוכח
11 בפרק "כל הפסולין" (ובחס לז, א) גבי אוכל בשר
12 לפני זריקת דמו, דאמרין: אבל טומאת בשר –
13 דברי הכל לוקח, דאמר מר: "הבשר" –
14 עצים ולבונה כו! והאי דקרי ליה בפרק "בית
15 שמאי" (שם מו, ב) פסולא בעלמא – לא מדרבנן
16 קאמר אלא מדאורייתא. ו"פסולא בעלמא" קאמר
17 – דלית ליה מלקות. ועוד, דהאי גופא משמע
18 דלרבנן הוי דאורייתא, דלרבי שמעאל דאמר
19 פסולא בעלמא. והדיא דקרי לה "מעלה" בפרק
20 "כל שעד" (פסחים לה, א) – הכי נמי קאמר גבי
21 מעלות: העריב שמשו אוכל בתרומה, דנפקא לן
22 מקרא בפרק "הערל" (יבמות עד, ב), אלמא
23 מעלה דאורייתא קאמר. דהא דקאמר הכא: יצאו
24 עצים שאין מקבלין טומאה – בניעי עצים קאמר,
25 ולא בעצי המערכה. וכן תאמר: גופא נון לרבות
26 עצים לטומאה מ"הבשר" מאחר דיש להו פרוין
27 מן התורה אפילו בטר דשפיעוהו לגזירי, בדמשמע
28 בריש "המנחות הנסכים" (מנחות קא, א) לרבנן
29 דפליגי עליה דרבי: דלרבי דאי ניתא, דחשיב
30 להו קרבן גמור. ויש לומר: דהדיא דמרבי עצים
31 בכל מקום – היינו לרבי. וקצת קאמיא: מאחר
32 דחשיב על העצים ששום טומאה, אטמאי לא תני
33 להו בפרק שני דמעילה (י, א), דנתן הקומץ
34 והלבונה הקטורת – כולם הוכשרו ליפסל
35 בטבול יום, וחיבין עליהם משום נותר וטמא.
36 ופיגול אין בהם? ויש לומר: בין לרבי בין לרבנן לא
37 מצי תני, דלרבנן לא מיחייב אעצים, ולרבי יש
38 בעצים משום פיגול לאחר שנקמצו, ככל דבר
39 שיש לו מתירין לאדם או למוכח, כאיברי עולה
40 שדם מתירין.

41 **[כאן]** בחטאות החיצונות וכאן בחטאות
42 הפנימיות – פירש רש"י, דבחטאות
43 הפנימיות אינו עובר עליו, וטעמא כמו שפירש
44 לקמן. ולא נהירא, דאם כן בחטאות הפנימיות
45 נמי משמע לפי שיטת רש"י שאם בשלול צלול,
46 הואיל וראוי לטבילה הואא – ידא חייב עלה
47 אם יאכלנו. ואין הסוגיא מוכיח הכי, דאמרין
48 לעיל: כיון דמלחיה נפק ליה מתורת דם ולא
49 יתחייב עליו ועוד, דרבא ידידיה אמר: אפילו
50 בחטאות הפנימיות ואכלו חייב, ומשמע לפירוש
51 רש"י דרבא לית ליה דעוירי. ולעיל קאמר: יתוב
52 רבא קאמר להא שבעתא, משמע דסביב
53 לרבא כועירי! לכן נראה לי, דבועירי (היינו
54 בבשלו באור) כולי עלמא לא פליגי דאינו עובר
55 עליו. והא דמחלק הכא בין חטאות הפנימיות
56 לחיצוניות, קאי אקפאו בתמהו. **רם** שבישלו
57 אינו עובר עליו – והיינו דהא דנתן בפרק "כל
58 הבשר" (חולין קט, א). והכל קורעו ונמצא את
59 דמו, לא קרעו אינו עובר עליו, ודמירי אחר
60 תנו

61 בישולו. מדמייתי הך תרי מילי בהדי הדדי, דם שבישלו ודם שמלחו – משמע דתרווייהו חד טעמא, כדפירש בקונטרס דמליח כרותו, דלא חייבה תורה אלא דבר הראוי לכפרה, ובין
62 דבישלו או מלחו נפקא ליה מתורת דם. ומשמע הכא דסתם מליחה דקדשים היינו דאין נאכלין מחמת מלחו, דהאי דמליח כרותו – היינו דאין נאכל מחמת מלחו, כדפירשית בפרק "כל
63 הבשר" (שם ק"ב, א), ואסתם מליחה דקדשים הו' דדייק הכא: הא לאו הכי הו' אמין דם ילביעי מלחו? כיון דמלחיה נפקא ליה מתורת דם, דאמר זעירי דם שמלחו וכו'. ובסמוך אמרין:
64 וכן לקדיה. לפיכך מדקדק רבינו תם מנאן דמליחה לקדוהו באן נאכל מחמת מלחו טג, ולא כמו שפירשם: כמו שאדם מולח לחצניע, וכמליח לצורך עיבור, או כדבעי ליה לאורחא.
65 ובפרק "כל הבשר" (שם) פירשתי גבי אינו נאכל מחמת מלחו. **יתן** בו טעם בכינה – היינו ולא חזי לאכילה בלא הדחה, כמו שהבינה מתקנת האדם. **וכן** לקדיה גרסין – ובספר רבינו
גרושים כתוב: וכן לצלי. וכן פירש רבינו חננאל בפרק קמא דחולין (ד, א) גבי אסורה בהנאה ליומא.

1 **דתניא** – דין אין טעון מלח. וקפריך התלמוד: מני – הך ברייתא. קשיא קמרת – דהא
2 רבינן לעיל (כ, א) כל שאחרים באין לו חובה, וקטרת נמי דבעי מלח. ולקמן (עמוד ב)
3 נמי אמרין: בראשו של מובה, ששם מולחין הקטרת והקומץ. **הפרט** – "מנחתך".
4 **עצים אין מקבלין טומאה** – ואף על גב דרעצי מערכה מקבלין טומאה, כדאמרין בפרק
5 שני דפסחים (לה, א): "הבשר" – לרבות עצים

6 ולבונה, הדיא מרבנן הוא משום חיבת
7 הקדש, וקרא אסמכתא בעלמא, דהא עצים
8 בעלמא לא מקבלי טומאה. **דם בשלול** – בין
9 דחולין בין דקדשים, ואכלו – אינו עובר עליו,
10 דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי
11 לכפרה, ודם קדשים משבישלו לא חזי
12 למליחיה משום תורת דם, ומליח הרי הוא
13 כרותו. ונפק היתומא מישדא בה משוה
14 למצוה בעלמא – ומשום ההוא משהו לא
15 נפיק מתורת דם. הקפה – כמו (שמות טו)
16 "קפאו תהומות". **קפת באור** – ואכלו, חייב
17 משום דם או חלב. בחמה – הדרא לכמות
18 שהיה צלולה, לכך חייב. **דם שקרש** – קא
19 סלקא דעתך: ואפילו דחולין. **כאן בחטאות**
20 החיצונות – הא דקתני: הקפה את הדם בחמה
21 ואכלו חייב. והוא הדין לשל חולין, הואיל
22 וראוי לכפרה בקדשים. והא דאמר זעירי אינו
23 עובר עליו בחטאות הפנימיות – כגון פרס
24 ושעירים הנשרפים. וטעמא מפרש לקמן.
25 **הלכך** – דאמרת: אמרין הואיל וכנגדו ראוי.
26 **דם חמור** – אף על פי שאינו ראוי לקרבן,
27 ואיכא למימר דלא חייבה תורה כרת אלא על
28 דם הראוי לקרבן. אלא אפילו חמור, דאין
29 קרבן בטמאין, אפילו הכי חייב. **חוצץ** – לענין
30 טבילה. סריך – שמתחיל להתייבש ולהדבק
31 קצת, חוצץ. לא סריך – שפוטלש בו אצבע
32 נמשך והולך חוט ממנו (פוסטק) ונכנסין הדם.
33 **תבונה** – מפרש לקמן. **מי מלח** – מוריס.
34 **שאינה שובתה** – שמצויה בקיץ ובחורף
35 ומלח סדומית הים משליכה לאנפיה.
36 **איסורוקנית** – מן הקרקע נעשית, ובידי אדם.
37 **מכל שהוא** – בין סדומית בין אסתרונקית.
38 **מכל מקום** – אפילו מחוץ לארץ. סדומית
39 דקה, אסתרונקית גסה. **יכול יתבוננו** – יתן
40 מלח הרבה כתבן בטיט. **ככנין** – מלח הרבה,
41 שורה על שורה. **נותנת טעם** (כנינת) –
42 באדם. **תקריב נכבת** וכטומאה – אם קרבן
43 ציבור הוא. ואשמועינן דמליחתן עבודה היא,
44 ודדי שבת וטומאה כשאר עבודות.
וכן

33 **בין לח בין יבש** – חוצץ. **מיתביי**: הדין והדדי, והדבש והחלב – יבשין חוצצין, לחין אינן חוצצין! –
34 **לא קשיא**: הא דסריך, הא דלא סריך. **"תמלח"** למאי אתא? לכדתניא: **"במלח"** – יכול תבונה?
35 **תלמוד לומר**: **"תמלח"**, אי **"תמלח"**, יכול במי מלח? **תלמוד לומר**: **"במלח"**. **"ולא תשבית מלח"**
36 – **הבא מלח שאינה שובתה**, ואיזו? זו מלח סדומית. ומניין שאם לא מצא מלח סדומית שמביא
37 מלח איסורוקנית? **תלמוד לומר**: **"תקריב"** – **תקריב כל שהוא**, תקריב מפל מקום, תקריב ואפילו
38 בשבת, תקריב ואפילו בטומאה. **מאי "תבונה"**? אמר רבה בר עולא, הכי קאמר: **יכול יתבוננו**
39 **כתבן בטיט**. אמר ליה אבבי: אי הכי, **"יתבוננו"** מיבעי ליה! אלא אמר אבבי: **יכול יעשנו ככנין**.
40 **אמר ליה רבא**: אי הכי, **"ככנין"** מיבעי ליה! אלא אמר רבא: **יכול תבונה**. **מאי "תבונה"**? אמר
41 **רב אשי**: **יכול יתן בו טעם בכינה?** **תלמוד לומר**: **"תמלח"**, כיצד הוא עושה? **מביא האבך**
42 **ונותן עליו מלח, וחוזר והופכו** ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אבבי: **וכן לקדיה**.

61 בישולו. מדמייתי הך תרי מילי בהדי הדדי, דם שבישלו ודם שמלחו – משמע דתרווייהו חד טעמא, כדפירש בקונטרס דמליח כרותו, דלא חייבה תורה אלא דבר הראוי לכפרה, ובין
62 דבישלו או מלחו נפקא ליה מתורת דם. ומשמע הכא דסתם מליחה דקדשים היינו דאין נאכלין מחמת מלחו, דהאי דמליח כרותו – היינו דאין נאכל מחמת מלחו, כדפירשית בפרק "כל
63 הבשר" (שם ק"ב, א), ואסתם מליחה דקדשים הו' דדייק הכא: הא לאו הכי הו' אמין דם ילביעי מלחו? כיון דמלחיה נפקא ליה מתורת דם, דאמר זעירי דם שמלחו וכו'. ובסמוך אמרין:
64 וכן לקדיה. לפיכך מדקדק רבינו תם מנאן דמליחה לקדוהו באן נאכל מחמת מלחו טג, ולא כמו שפירשם: כמו שאדם מולח לחצניע, וכמליח לצורך עיבור, או כדבעי ליה לאורחא.
65 ובפרק "כל הבשר" (שם) פירשתי גבי אינו נאכל מחמת מלחו. **יתן** בו טעם בכינה – היינו ולא חזי לאכילה בלא הדחה, כמו שהבינה מתקנת האדם. **וכן** לקדיה גרסין – ובספר רבינו
גרושים כתוב: וכן לצלי. וכן פירש רבינו חננאל בפרק קמא דחולין (ד, א) גבי אסורה בהנאה ליומא.

1 **בלשבת** המלח ששם מולחים עורות קדשים - תימה: דבמסכת מדות (פרק ה משנה א)
2 דחשיב שש לשכתו שבעורה; קתני: לשכת המלח - ששם היו נותנין מלח
3 לקרבן, לשכת הפרוה - ששם היו מולחים עורות קדשים! ויש לומר: דהא דקאמר הכא
4 ששם מולחין עורות קדשים - לאו דוקא, אלא כלומר: משם היו נוטלין מלח למלוח עורות
5 קדשים בלשכת הפרוה. והמלח לא היה נתן
6 בלשכת המלח למלוח, כי אם להצניעו שם. והא
7 דקתני עלה במסכת מדות (שם): ששם היו נותנין
8 מלח לקרבן - היינו כלומר הצניעו לצורך
9 קרבנות, כגון למלוח עורות וכל דבר. וקשיא
10 לפירוש זה, דאם כן היתה מלח בארבעה
11 מקומות, והבא לא חשיב אלא שלשה
12 **והקמורת** - ואם תאמר: למה מולחין את
13 הקמורת בראשו של מזבח יותר מעל הכבש?
14 והלא במזבח הפנימי היה קרב! ויש לומר: לפי
15 שעל הכבש היה מתלכלך בדם האברים, אבל
16 על המזבח היו מולחין דבר יבש - קומץ ולבונה
17 ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח. ואף על פי שהיו
18 מולחין שם עולת העוף, היה זה מועט.
19 **חולין** ששיטא מאי בעי התיב - פירש
20 בקונטרס: משום דמכניסין חולין לעזרה.
21 ומשני: אף על גב דאמר מר "יאכלו" שיאכלו
22 עמה חולין ותרומה, ופירש בקונטרס: כלומר, חוץ
23 לעזרה יאכלו חולין ותרומה, ויכניסו ויאכלוהו על
24 השובע. ותימה: והאיל והני חולין צורך אכילת
25 קדשים הן, ליתוב להו מלח לקדש! ומיהו אפילו
26 בעזרה מנכניסין תבלי חולין, דתנן בפרק "כל
27 התדיר" (ובז"ח א, ב): וכולן רשאין הכהנים לתת
28 לתוכן תבלי חולין ותרומה, ונפקא ליה בגמרא
29 מדכתיב "למשחה" - לגדולה. ושמן באותן
30 תבלין פשיטא שיכול ליתן מלח של קודש, כמו
31 בקדשים עצמן.
32 **תלמוד** לומר ברית מלח עולם הוא - רבינו
33 חם גורס: "מלח ברית" כדפרישית
34 לעיל (טו, ב). **כל** כהן ששוקל אינו חוטא - לכן
35 בוכי אפילו לים פטורים כמו כהנים, כדפריש
36 טעמא במסכת שקלים: "כל העובר על
37 הפקודים", ושבת לוי לא נפקד. אבל רבן יוחנן בן
38 זכאי דריש "כל העובר" - עובר בים סוף. אף על
39 גב דכתיב בפרשת "אלה פקודי" מאת כבר ואלף
40 ושבע מאות וחמשים - היינו לתרומת האדנים.
41 דשלש תרומות היו כדמפרש בקונטרס בפרשת
42 "כי תשא", ובאותה של האדנים לא היה שבת
43 לוי, אבל באותה של צורך קרבנות היו. והשתא
44 ניחא טפי הא דכתיב "כל העובר" - בים סוף
45 (משמע) על הפקודים (חולא), ויהא דכתיב "על
46 הפקודים" - משום תרומת אדנים. ומיהו בלא
47 הכי יש לפרש "כל העובר על הפקודים" -
48 שנפקדו, בין לבדם בין עם ישראל.
49 **שהכהנים** דורשין מקרא זה לעצמן - משמע
50 דרבן יוחנן בן זכאי לא היה כהן.
51 והא דתניא בספרי גבי פרה שאמר רבן יוחנן בן
52 זכאי לתלמידיו: מה שעשו ושרתו ידי שכחתי -
53 לאו הווא עצמו קאמר, אלא כלומר: על פי
54 הוראתו. והא דמסקינן תתם: ויש אומרים הילל
55 היה, אלא שלא היה יכול לומר "מה שעשו ושרתו
56 ידי" היינו טעמא - לפי שלא שרפו פרה בימיו.
57 ועצים

1 **תנו רבנן: מלח שעל גבי האבר** - מועלין בו, **שעל גבי**
2 **הכבש ושבראשו של מזבח** - אין מועלין בו. **ואמר רב**
3 **מתנה: מאי קראה?** "והקרבתם לפני ה' והשליכו
4 **הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עלה לה'". תנן התם:**
5 **על המלח ועל העצים, שיהו הכהנים נאותין בהן, אמר**
6 **שמואל: לא שנו אלא לקרבנם, אבל לאכילה - לא. קא**
7 **סלקא דעתין: מאי "לקרבנם" - למלוח קרבנם, "לאכול"**
8 **- אכילת קדשים; השתא למלוח עורות קדשים יהכינו,**
9 **לאכילת קדשים לא יהכינו? דתניא: נמצאת אתה אומר,**
10 **בשלשה מקומות המלח נתונה: בלשכת המלח, ועל גבי**
11 **הכבש, ובראשו של מזבח; בלשכת המלח - ששם**
12 **מולחין עורות קדשים, על גבי הכבש - ששם מולחים**
13 **את האברים, בראשו של מזבח - ששם מולחין הקומץ**
14 **והלבונה, והקמורת, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח,**
15 **ומנחת נסכים, ועולת העוף! אלא מאי "לקרבנם" -**
16 **לאכילת קרבנם, ומאי "לאכילה" - אכילה דחולין. -**
17 **חולין, פשיטא! מאי בעו התם? - אף על גב דאמר מר:**
18 **"יאכלו" - שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתתא**
19 **נאכלת על השובע, אפילו הכי מלח דקדשים לא יהכינו**
20 **להו. אמר ליה רבינא לרב אשי: הכי נמי מסתברא,**
21 **דאי סלקא דעתך מאי "לקרבנם" - למלוח, מעמא דאתני**
22 **בית דין, הא לא אתני בית דין - לא; השתא לישראל**
23 **יהכינו, לכהנים לא יהכינו? דתניא: יכול האומר "הרי**
24 **עלי מנחה" יביא מלח מתוך ביתו, בדרך שמיביא לבונה**
25 **מתוך ביתו? ודין הוא: נאמר הביא מנחה והביא מלח,**
26 **ונאמר הביא מנחה והביא לבונה, מה לבונה מתוך ביתו**
27 **אף מלח מתוך ביתו. או פלך לדרך זו: נאמר הביא**
28 **מנחה והביא מלח, ונאמר הביא מנחה והביא עצים, מה**
29 **עצים משל ציבור - אף מלח משל ציבור? נראה למי**
30 **דומה, דנין דבר הנוהג בכל הזבחים מדבר הנוהג בכל**
31 **הזבחים, ואל תזכיח לבונה שאינה נוהגת בכל הזבחים.**
32 **או פלך לדרך זו: דנין דבר הפא עמה בכלי אחד מדבר הפא עמה בכלי אחד, ואל יזכיחו**
33 **עצים שאינן באין עמה בכלי אחד? תלמוד לומר: "ברית מלח עולם הוא", וילהלן הוא אומר:**
34 **"מאת בני ישראל ברית עולם", מה להלן משל ציבור - אף פאן משל ציבור! אמר ליה רב**
35 **מרדכי לרב אשי, הכי קאמר רב שישא בריה דרב אדי: לא נצרכא אלא לכן בוכרי, דתנן:**
36 **אמר רבי יהודה, העיד בן בוכרי ביבנה: כל כהן שששוקל אינו חוטא; אמר לו רבן יוחנן**
37 **בן זכאי: לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא, אלא שהכהנים דורשין מקרא זה**
38 **לעצמן: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", והאיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים**
39 **שלונו היא, היאך נאכלין? ולכן בוכרי, בין דלכתחילה לא מייחייב לאיתווי, כי מיייתי**
40 **נמי - חוטא הוא, דקא מעייל חולין לעזרה! - דמיייתי ומסר להו לציבור. סלקא דעתך אמינא,**

הגמרא מביאה ברייתא שדנה בדין מעילה במלח: תנו רבנן, מלח
 שעל גבי האבן מועילין בו אם נהנים ממנו, אבל המלח שעל גבי
 הכבש – שנפל שם בשעת מליחת האברים, והמלח שבראשו של
 המזבח – שנפל שם בשעת מליחת הקומץ של המנחה, אין מועילין
 בו, כיון שאינו ראוי להשתמש בו.
 מבררת הגמרא: ואמר רב מתנה, מאי קראה – מאיזה פסוק למדים
 שיש מעילה במלח שעל גבי הקרבן. אומרת הגמרא: מהפסוק (ויקרא
 מג כד) 'והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו
 אותם עולה לה', וזוהו שכתוב 'והעלו אותם עולה', משמע שהאבר
 עם המלח שניהם קרויים עולה, ולכך יש בשניהם דין מעילה.
 שנינו במשנה (שקלים פ"א מ"ו), שאחד מהתקנות שתיקנו בית דין בענייני
 הקרבנות היה, שהכהנים רשאים ליהנות במלח של הקדש. הגמרא
 דנה בפרטי תקנה זו: תנן ה'הם בשקלים (שם), שהתנו על המלח, ועל
 העצים, שיהיו הכהנים נאותין בהן – רשאים ליהנות מהם.
 מבארת הגמרא: אמר שמואל, לא שנו שרשאים ליהנות מהם אלא
 לצורך קרבנם, אבל לצורך אכילה לא.
 הגמרא דנה בביאור דברי שמואל: קא סלקא דעתך, מאי לקרבנם
 שאמר שמואל, למלוח את קרבנם, דהיינו שמותר להם להשתמש
 במלח של הקדש למלוח את הקרבנות שהם מביאים, ומה שאמר
 שמואל לאכילה, היינו לצורך אכילת קדשים.
 הגמרא מקשה על פירוש זה: ה'השתא למלוח עורות של קדשים שהם
 חולין ממש, והבינן – נותנים להם רשות להשתמש במלח של הקדש,
 לאכילת קדשים לא והבינן – לא נותנים להם רשות.
 הגמרא מביאה מברייטא שמותר למלוח עורות קדשים במלח של
 הקדש: דתניא, (תוספתא פ"ו ה"ג), נמצאת אתה אומר, שבשלישה
 מקומות המלח נתונה, בלשכת המלח, ועל גבי הכבש, ובראשו
 של המזבח. ומבארת הברייתא: שמה שהיה נמצא מלח בלשכת
 המלח, משום ששם היו מולחין העורות של קדשים, ועל גבי
 הכבש, משום ששם היו מולחים את האברים לפני שנותנים אותם
 על המערכה, ובראשו של מזבח, משום ששם היו מולחין הקומץ,
 והלבונה, והקמורת, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ומנחת
 נסכים, ועולת העוף, וכיון שמותר למלוח עורות הקדשים במלח של
 הקדש, איך יתכן שלצורך אכילת הקדשים יהא אסור.
 הגמרא מציעה פירוש אחר בדברי שמואל. אומרת הגמרא: אלא
 מאי לקרבנם, לאכילת קרבנם – לצורך אכילת הקרבנות המגיע
 לחלקם, ומאי לאכילה, אכילה דחולין, שאסור לכהנים להשתמש
 במלח של הקדש לצורך אכילת חולין.
 מקשה הגמרא: לחולין פשיטא הוא שאין להשתמש במלח של
 הקדש, שמאי בעו ה'הם – מה עושים חולין בעזרה, הרי אסור
 להכניס חולין לתוך העזרה.
 מתרצת הגמרא: ששמואל בא להשיענו שאף על גב דאמר מר
 ברייתא (תמורה כג.) לגבי שיירי מנחה, נאמר בפסוק (ויקרא ו ט)
 'והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו וגו', ובהמשך הפסוק כתוב 'ב'חצר
 אהל מועד יאכלוהו', והברייתא דורשת את הכפילות של לשונות
 האכילה בפסוק, ומתיבת 'ואכלו' דורשום, שאם היו מנחות מועטות,
 שיאכלו עמה חולין ותרומה כפי שתהא המנחה נאכלת על
 השזבע, ובא שמואל ללמדנו, שאף שאכילת החולין הוא לצורך
 אכילת הקדשים, אפילו הכי מלח דקדשים לא יהבינן להו – אין
 נותנים לתוכם.
 הגמרא מביאה ראייה לפירוש השני בדברי שמואל: אמר ליה רבינא
 לרב אשי, הכי נמי מסתברא שהפירוש הוא כדברך, דאי סלקא
 דעתך, מאי לקרבנם, למלוח את קרבנם, ומעמא שמותר להם
 להשתמש במלח של הקדש הוא משום דאתני בית דין על כך, הא
 לא אתני בית דין, לא היה מותר להם להשתמש במלח של הקדש,
 השתא – מעתה יש לתמוה, שאם לישראל יהבינן – נותנים להם
 רשות להשתמש במלח של הקדש לקרבנותיהם, איך יתכן לומר
 שלכהנים לא יהבינן, מדוע יהיו כהנים גרועים מישראל בזה.

הגמרא מביאה מברייטא שמולחים את הקרבנות במלח של הקדש:
 דתניא, יבול היית לומר, שהאומר הרי עלי להביא מנחה, שיביא
 את המלח מתוך ביתו, בדרך שמביא הלבונה מתוך ביתו, ודין
 הוא – ויש ללמוד כן במה מצינו, שנאמר בתורה הכיבא מנחה והביא
 עמה מלח, ונאמר בתורה הכיבא מנחה והביא עמה לבונה, ויש
 ללמוד מלח מלבונה, מה לבונה מביאו מתוך ביתו, אף מלח צריך
 להביאו מתוך ביתו.
 דוחה הברייתא: או בלח לדרך זו – ומצד שני יש אפשרות ללמוד
 מדרך אחרת, שנאמר בתורה הכיבא מנחה והביא עמה מלח, ונאמר
 בתורה הכיבא מנחה והביא עמה עצים, ויש ללמוד מלח מעצים, מה
 עצים באים משל ציבור, אף מלח יבוא משל ציבור.
 מבררת הברייתא מאיזה דרך נראה ללמוד יותר. דנה הברייתא:
 נראה למי מלח דומה יותר, שהנה מסתבר לומר, שדין – שיש
 ללמוד מלח שהוא דבר הנוהג בכל הובחים – שכל הקרבנות טעונים
 מליחה, מעצים שהם גם כן דבר הנוהג בכל הובחים, ואל תוביח –
 ואין ללמוד מלח מלבונה כיון שאינו דומה לה, שאינה נוחגת בכל
 הובחים אלא במנחה לבד.
 או יש לומר בלח לדרך זו, שדין מלח שהוא דבר הנבא עמה – עם
 המנחה בכלי אהר, מלבונה שהוא גם כן דבר הנבא עמה בכלי אהר,
 ואל יוביחו עצים, שאינן באין עמה בכלי אהר.
 הברייתא מסיקה: כיון שאין להוביח דין מלח במה מצינו, תלמוד
 לומר – הוצרך הכתוב ללמדנו דינו בגזירה שוה, נאמר 'ברית' אצל
 מלח כמו שכתוב (במדבר יח ט) 'ברית מלח עולם הוא', ולהלן אצל
 לחם הפנים גם כן נאמר 'ברית', שהוא אומר (ויקרא כד ח) 'וערכנו לפני
 ה' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם' מה להלן בלחם הפנים הוא
 בא משל ציבור, שהרי כתוב 'מאת בני ישראל', אף כאן אצל מלח
 הוא בא משל ציבור. הרי מבואר בברייתא שלומדים מגזירה שוה
 שהמלח למליחת הקרבנות בא משל ציבור, ואם כן מדוע הוצרכו
 בית דין להתנות להיתרה לכהנים, ואם כן בהכרח מה שאמר שמואל
 שהתנו שמותר לכהנים להשתמש במלח לקרבנם, הכוונה הוא
 לצורך אכילת קרבנם.
 הגמרא דוחה את הראיה: אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי
 קאמר רב שישא בריה דרב אידי, שיש לומר, לא נצרכא – שלא
 הוצרכו להתנות כן, אלא לפי כן בוכרי שסובר שאין הכהנים חייבים
 לתת מחצית השקל לצורך קרבנות ציבור.
 דתנן (שקלים פ"א מ"ד), אמר רבי יהודה, העיד בן בוכרי לפני החכמים
 בבינה, שכל כהן ששוקל – שנותן מחצית השקל, אינו חוטא,
 ומשמע מדבריו, שלכתחילה אינו מחויב להביא. אמר לו רבן יוחנן
 בן זכאי לרבי יהודה, לא כי – אין הדין כמו שאמרת, אלא הדין הוא,
 שכל כהן שאינו שוקל הוא חוטא, אלא שהכהנים שאומרים שהם
 פטורים, הוא משום שדורשין מקרא זה שהמשנה מביאה להלן,
 לעצמן – להנאתם, אבל באמת טועים הם בדרשתם. שכתוב (ויקרא ו ט)
 'וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל', והכהנים אומרים, שאם
 אנו נותנים שקלים לצורך הקרבנות, הרי יהיה לנו חלק בהם, והואיל
 ועומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים שהיו משל ציבור והיו
 נאכלים לכהנים, גם משקלים שלנו היא, הרי יהיה להם דין מנחת
 כהן, והיא נאכלין, ואם כן בהכרח שאנו פטורים מלתת שקלים.
 לפני שהגמרא מסיימת את התירוץ, היא מקשה על בן בוכרי, ואמר
 כך היא חזרת לסיים את התירוץ. מקשה הגמרא: ולכן בוכרי, בין
 דלכתחילה לא מיתניב – אין הכהן מחויב לאיתני – להביא מחצית
 השקל, אם כן כי מיתניב – גם כשמביא חוטא הוא, שנמצא דקא
 מעיל – (שמכניס) חולין לעזרה. מתרצת הגמרא: שיכולים להביא,
 משום דמיתניב ומסר להו – שמביאים חולין ומוסרים אותם לציבור.
 הגמרא דוחה את התירוץ מדוע הוצרכו להתנות שהכהנים
 יהיו מותרים למלוח קרבנם ממלח של ציבור. מסיקה הגמרא: שלפי
 דין בוכרי סלקא דעתך אמינא,

1 **כִּי זָכִי לְהוֹרֶה מִנְחָה** – שכשנתן להם ה' רשות להשתמש במלח של
2 הקדש לצורך קרבנות יחיד, רק לִישְׂרָאֵל זיכה להם, כִּיּוֹן דָּאִית לְהוֹ
3 לְשַׁבְּהָ – שנתנו שקלים ללשכה שמהם נקנה המלח, אבל לְכַהֲנָיִם,
4 דְלִית לְהוֹ – שאינם חייבים ליתן ללשכה, לֹא זָכִי לְהוֹרֶה מִנְחָה
5 להשתמש במלח, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שגם הכהנים רשאים להשתמש
6 במלח של הקדש למלוח את קרבנותיהם.

7 הגמרא מבררת מהיכן למדים שהעצים באים משל ציבור. מבררת
8 הגמרא: וְעֵצִים לְצוּרֵי הַקְּטֵרֵת הַקְּרַבְנוֹת, דְּפָשִׁטָא לִיהַ לְתַנְאֵי שֶׁל
9 המשנה (לעיל כא): דְּבָאִים מְשַׁל צִיבּוֹר, מְנַלְן – מהיכן לנו דין זה.
10 משיבה הגמרא: שהמקור לדין זה ממה ששינו בברייתא, (תורת כהנים פרק ו' ה'ט),
11 יְכֹבֵל הֵיית לומר, שְׁהָאִמֵר הָרִי עָלֵי לְהַבִּיא
12 עוֹלָה, שִׁיבִיא הָעֵצִים מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, כְּדִרְךָ שְׁמִבִּיא הַנְּסֻכִים מִתּוֹךְ
13 בֵּיתוֹ, תִּלְמֹד לִזְמַר (ויקרא א ח) 'עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל
14 הַמִּזְבֵּחַ', הַקִּישׁ הַכְּתוּב עֵצִים וְאֵשׁ לְמִזְבֵּחַ, וְאוֹמְרִים, מָה מְצִינוּ בְּמִזְבֵּחַ
15 שְׁהוּא בַּאֲמִמּוֹנוֹ שֶׁל צִיבּוֹר, אֵף עֵצִים וְאֵשׁ בָּאִים מִמּוֹנוֹ שֶׁל
16 צִיבּוֹר, דְּבַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן.

17 רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ אִמֵר, הַהִיקֵשׁ בַּאֲלֵמֵדְנָא דִּין אַחַר, מָה מְנַבְּחָ
18 אינו כשר אלא באופן שלא נשתמש בו הדיום תחילה, אֵף עֵצִים
19 וְאֵשׁ אִינֵם כְּשֵׁרִים אֵלָּא בְּאוֹפֵן שְׁלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן הַדְּיוּמַת תְּחִילָה.
20 שואלת הגמרא: מָאי בִּינְיֵיהוּ – מהו ההבדל בין רבי אלעזר בר רבי
21 שמעון לרבי אלעזר בן שמעון. משיבה הגמרא: אִיכָּא בִּינְיֵיהוּ אִם
22 צִרְיָן שִׁיהוּ חֲדָתִי (חדשים), שלפי רבי אלעזר בר רבי שמעון אין
23 צריכים להיות חדשים, ולפי רבי אלעזר בן שמעון, צריכים להיות
24 חדשים שלא השתמש בהם הדיוט.

25 מקשה הגמרא: וְכִי עֵצִים עֲתִיקִי (ישנים) לֹא – אינם כשרים, וְהַכְּתִיב
26 (שמואל ב' כד כב) 'וַיֵּאמֶר אֲרֹנָה אֵל דָּוִד יִקַּח וַיַּעַל אֲרֹנֵי הַמֶּלֶךְ הַזֶּה
27 בְּעֵינָיו רֵאָה הַבָּקָר לְעוֹלָה וְהַמּוֹרִיגִים וּבְגֵלֵי הַבָּקָר לְעֵצִים, הֲרִי
28 שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֵי הַבָּקָר לְעֵצִים אֵף שֶׁהֵיוּ יִשְׁנִים. מתרצת הגמרא: הַבָּא
29 נִמְיָ מְדוּבַר בְּחֲדָתִי, שארונה רק עשה אותם לשם מוריגים, אבל עדיין
30 לא השתמש בהם.

31 מבררת הגמרא: מָאי מוֹרִיגִים. משיבה הגמרא: אִמֵר עוֹלָא, מָטָה שֶׁל
32 מְרַבֵּל. מבררת הגמרא: מָאי מָטָה שֶׁל מְרַבֵּל. משיבה הגמרא: אִמֵר
33 רַבִּי יְהוֹדָה, עֵינָא דְקוֹרְנִקְסָא – לוח עץ כבד שהוא מלא יתדות
34 המשמש לדישת התבואה, שנותנים אותו על התבואה, וקושרים
35 אותו לשוורים, והם מושכים אותו על התבואה, דְדִשְׁוּ בְּהַ דְשִׁתָּא –
36 ועל ידי כך נדושה התבואה. מבררת הגמרא: אִמֵר רַב יוֹסֵף, מָאי
37 קְרָאָה – מאיזה פסוק רואים כן. משיבה הגמרא: שכתוב (ישעיה מא טו)
38 'הִנֵּה שְׁמַתִּיךָ לְמוֹרָג חֲרוּץ חֲדָשׁ בְּעַל פִּיפְיוֹת תְּדוּשׁ הָרִים' וְגו',
39 וְרוֹאִים מִהַפְּסוּק שֶׁמּוֹרָג' הוּא דְבַר הַמִּשְׁמַשׁ לְצוּרֵי דִישָׁה, שֶׁהֵרִי
40 כתוב 'לְמוֹרָג חֲרוּץ וְגו' תְּדוּשׁ'.

משנה

41 מנחת נדבה של ישראל נקמצת, והקומץ נקטר על גבי המזבח.
42 המנחות שמביאים הכהנים, וכן מנחת חביתין של כהן גדול, ומנחות
43 נסכים הבאים עם הקרבנות, אינן נקמצות, רק עלולות כליל על

45 המזבח.

46 משנתנו דנה באופנים שונים של מנחות וקמצים שנתערבו: נְתַעֲרַב
47 קוֹמְצָה שֶׁל מִנְחַת יִשְׂרָאֵל בְּקוֹמְצֵי חֲבִיתָהּ – בקומץ של מנחה
48 אחרת, או שנתערב הקומץ בְּמִנְחַת כְּהֵנִים, כלומר, במנחה שבעליה
49 כהן, או שנתערב בְּמִנְחַת כְּהֵן מִשִּׁיחַ – במנחת חביתין, שהכהן גדול
50 מביא בכל יום. או שנתערב בְּמִנְחַת נְסֻכִים – במנחה שמקריבים עם
51 הקרבנות, כְּשֶׁרָה, כלומר הקומץ והמנחה שניהם כשרים להקטרה,
52 לפי שדינם של מנחות אלה שוה לדין הקומץ שנתערב בהם לענין
53 הקטרה. רַבִּי יְהוֹדָה אִמֵר אִם נִתְעַרַב הַקּוֹמֵץ בְּמִנְחַת כְּהֵן מִשִּׁיחַ או
54 בְּמִנְחַת נְסֻכִים, פְּסוּלָה – המנחה והקומץ שנתערב בה פסולים, לפי
55 שוֹ – הקומץ של מנחת נדבה בְּלִילְתָהּ עֻבָּה, שלתוך מנחת נדבה
56 נותנים רק לוג אחד של שמן לכל עשרון סולת, ולכן בשלשה נעשה
57 בציקה עבה, וְאֵילוּ זוֹ – מנחת כהן משיח, ומנחת נסכים בְּלִילְתָהּ
58 רַבָּה – נותנים לתוכן הרבה שמן, שנים או שלשה לוגין לכל עשרון,
59 וכשלשים אותן בציקן נעשה רַךְ, וְהֵן בּוֹלְעוֹת זוֹ מוּזוּ – על ידי
60 שנתערבו יחד, הקומץ בולע חלק מן השמן של המנחה שבה נתערב.
61 ושמן זה שנתרבה, מתבטל בקומץ, ונמצא שנתרבה שמנו של
62 הקומץ, ופסול. וגם מנחת הנסכים או מנחת החביתין נפסלה, לפי
63 שנתמעט שמנו שנבלע ונתבטל בקומץ.

גמרא

64 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בדין דם קדשים שנתערב במשקים
65 אחרים: תַּנְן הַתָּם בְּמִסְכַּת זְבָחִים (עו), דֵם קְדִשִׁים שֶׁנִּתְעַרַב בְּמִיּוֹם, אִם
66 יֵשׁ בּוֹ בְּתַעְרוּבַת מְרֵאִית דֵם גְּמוּר כְּשֶׁר לִזְרִיקָה. נְתַעֲרַב דֵם קְדִשִׁים
67 בְּיַיִן שֶׁהוּא אֲדוּמ, וְאִין מְרֵאָה הָדֵם נִיכַר בּוֹ, רֹאִין – מְחַשְׁבִים אוֹתוֹ
68 – אֵת הַיַּיִן כְּאֵילוֹ הוּא מִיּוֹם, וְאִם הֵיךְ הָדֵם נִיכַר בּוֹ, כְּשֶׁר לִזְרִיקָה.
69 נְתַעֲרַב דֵם קְדִשִׁים בְּדָם בְּהֵמָה אוֹ בְּדָם תַּיָּה שֶׁל חוֹלִין, רֹאִין אוֹתוֹ
70 – אֵת דֵם הַחוֹלִין כְּאֵילוֹ הוּא מִיּוֹם, וְאִם הֵיךְ דֵם הַזֶּה נִיכַר בּוֹ כְּשֶׁר
71 לִזְרִיקָה, אֵף עַל פִּי שְׁדֵם הַחוֹלִין מְרוּבָה מִדֵם הַקְּדִשִׁים. רַבִּי יְהוֹדָה
72 אִמֵר, גַּם אִם רַק טִיפָה אַחַת שֶׁל דֵם קְדִשִׁים נִפְלָה בְּכָלֵי גְדוּל שֶׁל דֵם
73 חוֹלִין, כְּשֶׁר הָדֵם לִזְרִיקָה, לְפִי שְׁאִין דֵם מְכַבֵּל דֵם, מְפַנֵּי שְׁמִין בְּמִינוֹ
74 אינו בטל.

75 רבי יוחנן מפרש את טעמם של תנא קמא (רבנן) ורבי יהודה: אִמֵר
76 רַבִּי יוֹחָנָן וְשִׁנְיָהֶם (–תנא קמא ורבי יהודה), מְקַרָא אֶהָד דְרִישׁוּ –
77 דרשו את שיטתם מאותו פסוק.
78 ביום הכיפורים, היה הכהן גדול מזה מדם הפר ומדם השעיר בקודש
79 הקדשים, ובהיכל כנגד הפרוכת. ולאחר מכן היה מערב את שני
80 הדמים, ומזה משניהם יחד על מזבח הזהב. ולגבי ענין זה כתוב
81 בתורה (ויקרא טו יח) 'וְלִקַּח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת
82 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב'. וקשה, שכן הַדְּבָר יִדְוַע שְׂדָמוֹ שֶׁל פָּר מְרֻבָּה מִדָּמוֹ
83 שֶׁל שְׂעִיר, וְאִם כֵּן, לְכַאֲרֵיהּ לְאַחַר שֶׁנִּתְעַרְבוּ שְׁנֵי הַדָּמִים, הֵיךְ לוֹ
84 לְדָם הַשְּׂעִיר לְהַבְטֵל בְּדָם הַפָּר שֶׁהוּא הָרֹב, וְלֹא לְהַקְרֵא עוֹד בְּשֵׁם
85 'דֵם הַשְּׂעִיר'. וממה שעדיין נקרא שמו 'דֵם הַשְּׂעִיר' מְבֹאֵר שֶׁלֹּא
86 נִתְבַטַּל. ונחלקו תנא קמא (רבנן) ורבי יהודה בטעם דין זה. רַבְּנָן –
87 תנא קמא של המשנה בזבחים סָבִיר

אגרות קודש

[כ"א אד"ש, תשי"ז]

...במש"כ ע"ד האויסשלאג - אינו מובן הספק בדברי. לפעמים קורה שמיני אכו"ש מסוימים
גורמים אצל איש פלוני תופעות שונות וכמו אויסשלאג וכיו"ב. ועיי ששמנעים ממינים אלו חולפות
התופעות. הקושי בדבר הוא לברר איזה הן מיני האכו"ש הגורמים.

הדרך הפשוטה (אבל ארוכה) בזה היא - מניעת סוג מיוחד מאכו"ש לאיזה זמן ולראות התוצאות.

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנט רש"י תוספות

1 **ועצים** דפשיטא ליה לחנא משל צבור מנלן – ואם תאמר: וילף ממלח כדלעיל, דאין
2 להשיב מלכונא; ושמן יש צד אחד.
3 **שזו** בלילתה עבה – מנחת נדבה ולוג לעשרון, כדדרשנין בפרק "שתי מדות" (מנחות פט,
4 א), כדכתב במצורע עני: "ועשרון סלת בלול בשמן למנחה ולוג שמן" דמייחא ליה
5 למנחה ולוג שמן, למתנדב מנחה לא יפחות
6 מדבר הטען לוג, ומאי ניהו עשרון, ומנחת
7 הנסכים וכהן משיח שלשה לוגין לעשרון,
8 כדמפרש בקונטרס.

9 **שזו** בלילתה עבה זו בלילתה רבה חן בולעות
10 זו מזו – אף על גב דקתני "פסולת",
11 דמשמע האחת, נראה דשתיהן פסולות, העבה
12 והרבה, מדקתני: "חן בולעות זו מזו", ומיהו
13 בבליעה חזק מיפסלי תרווייהו, דכי בלע קומץ
14 ממנחת נסכים מיפסלי קומץ – דהוה ליה ריבה
15 שמנה, ומיפסלא מנחת נסכים – דהוה ליה חסר
16 שמנה, והא דקתני "פסולת" ולא קתני "פסולות"
17 – משום דכולה מתניתין בלשנא חזקה מנחה
18 איירי, ורישא נמי הכי תנן: נתערב קומצה בקומץ
19 של חבירתה – כשרה, והוה ליה למיתני
20 "כשרות". וכששתיהן בלילתן עבה או רבה, אף
21 על פי שבוילות זו מזו – לא חשיב לא ריבה
22 שמנה ולא חסר שמנה, ולא מפסלא. **והן**
23 בולעות זו מזו – פירש בקונטרס: הקומץ בולע
24 מן מנחת נסכים, והוה ליה ריבה שמנה. ובגמרא
25 (מנחות כג, ב) גבי א דפרך לרב חסדא דאמר
26 בתר מבטל אולנין, ממתניתין דשתי מנחות שלא
27 נקמצו, דאם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו
28 בפני עצמה כשרה: והא כיון דקמץ ליה מחזא
29 – איך הוה ליה שריים, ולא מבטל ליה שריים
30 לטיבלא; ופירש בקונטרס שטיבלא דלא מבטל
31 להו לשריים דניהו כריבה סולתה – לא מצי
32 למפירך להיב חנינא, דנימא מהכא דבתר מבטל
33 אולנין, דאי בתר בטל אולנין שריים מי הוי
34 טיבלא. דאי נמי בתר בטל אולנין, וטיבלא מבטל
35 לשריים – לא הוי ריבה סולתה, דבטייל ובמנאן
36 דליתיה דמי, ולא מיתיר ליה, ופירוש זה סותר
37 מה שפירש במשנה, דמהאי טעמא לא יחשוב
38 כמו ריבה שמנה. ואן לפרש דמה דמיפסל חבא
39 לא משום ריבה שמנה, אלא משום חסר שמנה,
40 דארברה, לפי מה שמפרש בגמרא גבי חרב
41 שנתערב בבלול, לא מיפסלן אלא משום ריבה שמנה.

42 **והן** בולעות זו מזו – מין בשאינו מינו חשיב ליה בגמרא, משום דאמרין: סלק את מינו
43 כמי שאינו, ושאינו מינו ריבה עליו ומבטלו. שהסולת של קומץ רבה על השמן של
44 מנחת נסכים ומבטלו. ותימה: דמהאי טעמא נמי ליפסול להי ריבה יהודה נתערב קומצה בקומץ
45 מנחתה. הוה הוא תימה לומר משום דבלילתן שוות אין זו בולעות מזו ועוד, נתערב קומצה
46 בשיריה, דקתני סיפא דאם הקטיר עלתה לבעלים, ופריך מינה בגמרא דליבטלו שריים
47 לקומץ, ומשני רבי זירא: נאמרה הקטרה בקומץ כו'. למאן לן האי שניא? הא אמרין
48 דבלילתן שוות ואין בולעות זו מזו, ומאי אין קומץ מבטל קומץ שייך כאן? ועוד תימה: דבגזירה שהו דרבי זירא אליבא דרבי יהודה נמי מסקי לה, ומשמע דאין הקומץ מבטל חבירו, אפילו
49 קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה, אף על פי שהו חרב חוה בלול; ומה שכתוב בספרים בגמרא גבי חרב שנתערב עם בלול: מאי לאו קומץ דמנחת חוטא דאיירב קומץ דמנחת נדבה
50 – לא ירסה הני, אלא כספרים דגרסי: דאיירב מנחת נסכים. אבל שום קומץ אין מבטל חבירו, אפילו לרבי יהודה, דאי משכחת חד קומץ דמבטל לא תתיקם גזירה שהו. והשתא, מנלן
51 לרבי ירשה דלא יבטלו זה את זה קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה? הא בלעי מהדר; ועוד תימה: למאי דמסקינן מנחתה שהו דרבי זירא אליבא דרבי יהודה, אלא כן מנחת נסכים
52 וקומץ נמי לא ליבטלו זה את זה ומיהו הא לא פירכא היא. דדוקא בקומץ שריים איבא גזירה שהו דקטירה הקטרה, אבל מנחת נסכים כולא כלי, ואין כאן קומץ שריים. **אם** יש
53 בו מראית דם כשר – לא באדמומית מעט מתכשר, אלא מראית דם גמור קאמר, למעוטי היכא דדיהה מראיתו. דהא דדם הפר מרובה על דמו של שיער, משמע דאי לאו מטעם עליון
54 או משום מין בנינו – היה בטל, אף על פי שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם שיער קצת. **הדבר** ידוע שדמו של פר מרובה על דמו של שיער – פירוש: היה לו לדמו של
55 שיער להיות בטל. ותימה: דאיפכא הוה ליה למידק, דאמרין בימא (נג, ב) שעירב דם הפר בדם השעיר. והזאת דם שנתערב במים אמרין בפרק "התערובות" (נחום עח, ב) ובפרק "ביבוי
56 הדם" (חולין פו, ב) לא שנו אלא שפנלו מים לתוך דם, אבל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל. היחילך, האי דם הפר היה לו להבטל ראשון ראשון בדם השעיר; ואפילו מאן דלית ליה
57 ראשון ראשון בטל בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עג, א) הכא מודה, משום דהוה ליה נראה ודחוי; ויש לומר: דלא אמרין ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה ביחד, כמו שמחלק
58 בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (שם) חתין בנפש עמודיה לצרצר קטן דלא נפיש עמודיה. ואפילו מאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית, ביותר מפי חבית היה מודה דלא בטל.
מכאן

1 **כי זכי** להו רחמנא – לשכה למלח קרבנם משל הקדש, לישראל הוא דזכי להו
2 משום דאית להו לשכה, כלומר, שהם נתנו השקלים בלשכה שמחן נקנה המלח. אבל
3 כהנים שאין חייבין לשקול – לא, להכי איצטרין תנאה. חרתי – לרבי אלעזר בן
4 שמוע בעיני חרתי. **הכא נמי** בחרתי – שעדיין לא נשתמש בהן ארונה. **עיוא** = עו
5 של ברול נותנין עליו להכבירו. **עיוא**

6 **דקורקסא** – קורקסא = נטר גדול מלא
7 יתירות. דיישי דישא – שנותנין אותו על
8 התבואה וקושרין בו שוררים ומושכין אותו,
9 ונידשת התבואה. **טאי קרא** – מורגים
10 לצורך דישא, דכתביב "מורג" וכתביב "הרש".
11 חרוץ = יפה ומצמיד. **משנה** במנחת כהנים
12 כשרה – שהרי כולו כליל כמותו. רבי יהודה
13 **אמר אם** נתערב הקומץ במנחת נסכים
14 ומנחת כהן משיח פסולה – לפי שהקומץ
15 דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה, לוג
16 לעשרון. ומנחת כהן משיח – ומנחת נסכים
17 בלילתן רבה, שלשה לוגין לעשרון. דכתביב
18 במנחת נסכים: "בלול ברביעית החין שמן",
19 וילף חביתין מינה שלשה לוגין לעשרון
20 בפרק "התכלת" (מנחות נא, א), והן בולעות
21 זו מזו – הקומץ בולע ממנחת נסכים, והוה
22 ליה ריבה שמנה. ומנחת נסכים נמי פסולה,
23 דהוה ליה חסר שמנה. והאי דקתני "פסולת"
24 ולא קתני "פסולות" – משום דכולה מתניתין
25 בלשנא חזקה מנחה בקומץ, ורישא נמי הכי
26 תנא: נתערב קומצה בקומץ חבירתה כשרה,
27 והוה ליה למיתני "כשרות" ומכאן שייך
28 למשנה להלן כג, א) **אם** יכול לקמץ מזו
29 בפני עצמה – שפנלו זה בצד זה, ונשאר מזו
30 כדי קומץ שלא נתערב – כשרות, ואם לאו
31 פסולות, דאמר בתורת כהנים: "מסלתה" –
32 ולא מסלת חבירתה. **לא יקטיר** – אפילו כל
33 המעורבת, דאין הקטרה מצדה אלא בקומץ,
34 ומקמץ נמי לא מצי קמץ שני קומצים,
35 דדלמא בכל קומץ וקומץ יש מזה שנתערב,
36 וליכא קומץ שלם מנחת מנחה. **ואם** הקטיר
37 – כל המעורבת, היא לא עלתה לבעלים,
38 דהא לא נקמצה, ואין מנחת נדבה נתרת בלא
39 קמציה. **נתערב קומצה בשיריה** – לא יקטיר
40 את כולה, משום דשריים אסורין להקטיר,

41 דכתביב: "לא תקטירו ממנו אשה לה" (ויקרא ב), כל שממנו לאשים הרי הוא בכל
42 תקטירו. **גמרא** דם – דקדשים. **כשר** – לזריקה. **נתערב** כיון – שהוא אדום. **רואין**
43 אותו **כאילו** הוא מים – ואם היה מים והיה מראית הדם ניכר בניניהם – כשר. **בדם**
44 **הבהמה** – של חולין. **רואין אותו** – את של חולין. **אין דם מבטל דם** – וכשר. **הדבר**
45 **ידוע כו'** – אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שיער, ואף על פי שנתערב בו דם הפר,
46 כדאמרין במסכת יומא (נג, ב): עירה דם הפר לתוך דם השעיר.

מכאן
דבלילתן שוות ואין בולעות זו מזו, ומאי אין קומץ מבטל קומץ שייך כאן? ועוד תימה: דבגזירה שהו דרבי זירא אליבא דרבי יהודה נמי מסקי לה, ומשמע דאין הקומץ מבטל חבירו, אפילו
קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה, אף על פי שהו חרב חוה בלול; ומה שכתוב בספרים בגמרא גבי חרב שנתערב עם בלול: מאי לאו קומץ דמנחת חוטא דאיירב קומץ דמנחת נדבה
– לא ירסה הני, אלא כספרים דגרסי: דאיירב מנחת נסכים. אבל שום קומץ אין מבטל חבירו, אפילו לרבי יהודה, דאי משכחת חד קומץ דמבטל לא תתיקם גזירה שהו. והשתא, מנלן
לרבי ירשה דלא יבטלו זה את זה קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה? הא בלעי מהדר; ועוד תימה: למאי דמסקינן מנחתה שהו דרבי זירא אליבא דרבי יהודה, אלא כן מנחת נסכים
וקומץ נמי לא ליבטלו זה את זה ומיהו הא לא פירכא היא. דדוקא בקומץ שריים איבא גזירה שהו דקטירה הקטרה, אבל מנחת נסכים כולא כלי, ואין כאן קומץ שריים. **אם** יש
בו מראית דם כשר – לא באדמומית מעט מתכשר, אלא מראית דם גמור קאמר, למעוטי היכא דדיהה מראיתו. דהא דדם הפר מרובה על דמו של שיער, משמע דאי לאו מטעם עליון
או משום מין בנינו – היה בטל, אף על פי שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם שיער קצת. **הדבר** ידוע שדמו של פר מרובה על דמו של שיער – פירוש: היה לו לדמו של
שיער להיות בטל. ותימה: דאיפכא הוה ליה למידק, דאמרין בימא (נג, ב) שעירב דם הפר בדם השעיר. והזאת דם שנתערב במים אמרין בפרק "התערובות" (נחום עח, ב) ובפרק "ביבוי
הדם" (חולין פו, ב) לא שנו אלא שפנלו מים לתוך דם, אבל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל. היחילך, האי דם הפר היה לו להבטל ראשון ראשון בדם השעיר; ואפילו מאן דלית ליה
ראשון ראשון בטל בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עג, א) הכא מודה, משום דהוה ליה נראה ודחוי; ויש לומר: דלא אמרין ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה ביחד, כמו שמחלק
בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (שם) חתין בנפש עמודיה לצרצר קטן דלא נפיש עמודיה. ואפילו מאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית, ביותר מפי חבית היה מודה דלא בטל.
מכאן

42 הגמרא מקשה על דרשת רבי יהודה לפי דברי רבי יוחנן: וְרַבִּי יְהוֹדָה
 43 שֶׁכֶּבֶר שלמדים מְכַאֵן לְמִין בְּמִינוּ שְׂאִינוּ כְּמַל, מנין לו לדרוש כך,
 44 וְדַלְמָא - ואולי הטעם שאין מתבטל דם השעיר בדם הפר מְשׁוּם
 45 ד'עוּלִין' הוּא - משום שדם הפר ודם השעיר שניהם עולים על
 46 המזבח, ולפיכך יש לך ללמוד משם כפי שלומדים רבנן ש'עוּלִין' אין
 47 מבטלים זה את זה, אבל מין שנתערב במינו ואחד מהם אינו
 48 מה'עוּלִין', בטל.
 49 מתרצת הגמרא: סובר רבי יהודה דא' אַשְׁמְעִינּוּ - אם הכתוב היה
 50 משמיענו את החידוש שאינו מתבטל, באופן של תערובת עוּלִין
 51 שהיא מִין בְּשְׂאִינוּ מִינוּ - ששני הדברים הם 'עוּלִין' אך הם ממינים
 52 שונים, אז בהכרח היינו דורשים מכך בְּדַקְא אַמְרַת - כמו שהקשית,
 53 ש'עוּלִין' אין מבטלים זה את זה. ואז, אכן לא היינו יכולים ללמוד
 54 משם שכל מין במינו אינו בטל. אבל הַשְׂתָּא - [עכשיו] דְּאֲשְׁמְעִינּוּ -
 55 שהשמיענו הכתוב את החידוש שאין הדם מתבטל באופן של מִין
 56 בְּמִינוּ, אם כן מוכח שהטעם הוא מְשׁוּם דְּמִין בְּמִינוּ הוּא, ולפיכך
 57 סובר רבי יהודה שרק מִין במינו אינו בטל' שזה נלמד מדם הפר ודם
 58 השעיר, אבל 'עוּלִין' כן מתבטלים, לפי שלזה אין לנו לימוד משם.
 59 הגמרא חוזרת ומקשה: וְדַלְמָא - ואולי אין ללמוד מתערובת דם
 60 הפר ודם השעיר שאינו מתבטל אלא עַד דְּאֲכָא - עד שיש
 61 בתערובת, גם מִין בְּמִינוּ' וגם 'עוּלִין', הואיל ובתערובת דם הפר ודם
 62 השעיר ישנם שני עניינים אלו, 'עוּלִין' ו'מין במינו', ואין ללמוד משם
 63 שאין הרוב מבטל את המיעוט אלא בתערובת שיש בה את אותם שני
 64 הדברים, אבל תערובת של עוּלִין לבדה, או מין במינו לבדו, מבטל.
 65 מסיקה הגמרא: קְשִׁיָא - אכן קשה הדבר.
 66 הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן, ששיטת רבי יהודה היא ש'מין
 67 במינו אינו בטל; הַנֵּן - שנינו במשנה, רַבִּי יְהוֹדָה אֹמֵר הקומוץ
 68 שנתערב (בְּמִנְחָתָה כְּהִינִים), או שנתערב בְּמִנְחָתָה כְּהִינִים - מנחת
 69 חביתין, וְכַמִּנְחָתָה נִסְכִּים - או שנתערב במנחת נסכים, פְּסוּלָה -
 70 שניהם פסולים, המנחה והקומוץ שנתערב בה, לפי שְׁוֹ - הקומוץ של
 71 מנחת נדבה בְּלִילִתָהּ עֵבֶה, לוג אחד של שמן עבור כל עשרון של
 72 סולת, וממילא בציקה עבה, וְאֵילוּ זֶו - מנחת כהן משיח ומנחת
 73 נסכים בְּלִילִתָהּ רַבָּה, שנים או שלשה לוגין לכל עשרון, וממילא
 74 בציקן נעשה רך, וְהֵן בּוֹלְעוֹת זֶו מְזֹו - על ידי שנתערבו יחד, הקומוץ
 75 בולע חלק מן השמן של המנחה ונמצא שנתרבה שמנו של הקומוץ
 76 ונתמעט שמנה של המנחה. ולדברי רבי יוחנן שדעת רבי יהודה היא
 77 ש'מין במינו אינו בטל' קשה, וְכִי בּוֹלְעוֹת זֶו מְזֹו מַה הָיִי - למה
 78 נפסלו, והרי תערובת זו תערובת מִין בְּמִינוּ הוּא, שהרי בשניהם יש
 79 שמן, ואם כן, לרבי יהודה הדין נתן שהשמן של המנחה לא יתבטל
 80 בקומוץ, וישאר מצורף למנחתו, ואין באן לא 'ריבה שמנה' ולא 'חסר
 81 שמנה'.

1 מְכַאֵן - מפסוק זה למדים לְעוּלִין על המזבח, שְׂאִין מְכַמְלִין זֶה אֶת
 2 זֶה, ואפילו אם האחד מרובה מחבירו, אין המיעוט בטל. שדם הפר
 3 ודם השעיר הם 'עוּלִין' ונזרקים על גבי המזבח, וכמו שאין דם הפר
 4 מבטל את דם השעיר המועט, כך בכל התערובת של 'עוּלִין' לא נאמרו
 5 דיני ביטול. אבל תערובת שאינה מ'עוּלִין', גם אם התערובת היא של
 6 מין במינו הרוב מבטל את המיעוט. ועל כן, בקומוץ שנתערב במנחה
 7 ששנינו במשנתינו, סוברים רבנן שהתערובת כשירה, לפי ששניהם
 8 'עוּלִין', ואין האחד מבטל את השני. אבל במה ששנינו בזבחים 'דם'
 9 קדשים שנתערב בדם חולין, סוברים רבנן שדם הקדשים בטל ונפסל
 10 ואם לא היה ראוי להראות בו מראה דם, ואף שהוא תערובת מין
 11 במינו, לפי שדם חולין אינו עולה על המזבח. וְרַבִּי יְהוֹדָה כֶּבֶר, מְכַאֵן
 12 - שמפסוק זה יש ללמוד לְמִין שנתערב בְּמִינוּ, שְׂאִינוּ כְּמַל, גם אם
 13 אין שניהם עולים על המזבח. אבל מין שנתערב בשאינו מינו בטל,
 14 אפילו אם שניהם 'עוּלִין', לפי שלדעת רבי יהודה, אין דרשה מיותרת
 15 ללמוד ממנה שלא יתבטל. ולפיכך, קומוץ שנתערב במנחה, סובר רבי
 16 יהודה שהתערובת פסולה, לפי שהיא תערובת מִין בשאינו מינו',
 17 ושמן המנחה מתבטל בסולת הקומוץ, אף על פי ששניהם 'עוּלִין'. אבל
 18 דם קדשים שנתערב בדם חולין, סובר רבי יהודה שכשר, אף על פי
 19 שדם חולין אינו עולה על המזבח, לפי שהיא תערובת מין במינו.
 20 הגמרא מקשה על דרשת רבנן לפי דברי רבי יוחנן: רַבֵּן כְּכִרִי מְכַאֵן
 21 - [מה שדם הפר אינו מבטל את דם השעיר] למדים לְעוּלִין שְׂאִין
 22 מְכַמְלִין זֶה אֶת זֶה, מנין להם לדרוש כך, וְדַלְמָא - ואולי הטעם שאין
 23 מתבטל דם השעיר בדם הפר הוא מְשׁוּם דְּדָם הֵפֶר וְהַשְּׂעִיר מִין
 24 בְּמִינוּ הוּא, ולפיכך יש לך ללמוד משם כפי שלומד רבי יהודה שמין
 25 במינו אינו בטל, אבל 'עוּלִין' שאינם מין במינו שנתערבו, מתבטלים.
 26 מתרצת הגמרא: רבנן סוברים דא' אַשְׁמְעִינּוּ - אם הכתוב היה
 27 משמיענו את החידוש שאינו מתבטל, בתערובת שהיא רק מִין בְּמִינוּ,
 28 וְלֹא אַשְׁמְעִינּוּ - ולא היה משמיענו את החידוש בתערובת שהיא אף
 29 'עוּלִין', אז אכן היה לנו לומר בְּדַקְא אַמְרַת - כמו שהקשית, שיש
 30 ללמוד משם שכל שנתערב מין במינו אינו בטל, וממילא אין ללמוד
 31 משם ש'עוּלִין' אינם מבטלים זה את זה. אבל הַשְׂתָּא - [עכשיו]
 32 דְּאֲשְׁמְעִינּוּ - שהשמיענו הכתוב את החידוש שאין הדם מתבטל,
 33 באופן של 'עוּלִין', אם כן זה מוכיח שהטעם שאינו מתבטל, הוא
 34 מְשׁוּם דְּשְׁנֵי הַמִּינִים הֵם עוּלִין, ולא משום שמין במינו אינו בטל.
 35 הגמרא חוזרת ומקשה: וְדַלְמָא - ואולי אין ללמוד משם שאינו
 36 מתבטל, רק עַד דְּאֲכָא - עד שתהיה התערובת, גם מִין בְּמִינוּ, וגם
 37 'עוּלִין', הואיל ובתערובת של דם הפר ודם השעיר ישנם שני עניינים
 38 אלו, 'עוּלִין' ו'מין במינו', ואין ללמוד משם שאין הרוב מבטל את
 39 המיעוט אלא בתערובת שיש בה את אותם שני הדברים, אבל
 40 תערובת של עוּלִין לבדה, או מין במינו לבדו, בטל. מסיקה הגמרא:
 41 קְשִׁיָא - אכן קשה הדבר.

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' א

9 כְּבִינָה שנותנת טעם באדם, תְּלַמּוּד לזמַר 'תְּמַלְח' שאין צריך כל כך
 10 הרבה מלח.
 11 שואלת הגמרא: בִּיצֵר הוּא עוֹשֶׂה את המליחה. משיבה הגמרא:
 12 מְכִיָא הָאֵבֶר, וְנוֹתֵן עָלָיו מֶלַח, וְהוֹזֵר וְהוֹפְכֹו לצד השני, וְנוֹתֵן עָלָיו
 13 מֶלַח, וְמוֹעְלָהוּ על המזבח.
 14 הגמרא מבארת שיעור מליחת בשר לקדירה: אָמֵר אַבְיִי, וְכֵן
 15 לְקִדְרָה - הרוצה לבשל בשר בקדירה, וצריך למולחה כדי להוציא
 16 דמו, אין צריך למולחה יותר משיעור זה.

1 אָמֵר לִיָּה אַבְיִי לרבה בר עולא, אֵי הָבִי - אם כך הוא הפירוש,
 2 'תְּבֹנְנוּ מִבְּעֵי לִיָּה - היה צריך לכתוב, שהוא לשון תבן. אָלֵא אָמֵר
 3 אַבְיִי כֵךְ הִיא כוונת הברייתא, יָכוֹל שִׁיתֵן עָלָיו מֶלַח הִרְבָּה עַד
 4 שִׁיעֲשֵׂנו כְּבִנְיָן שִׁישׁ עָלָיו שוֹרֹת הִרְבָּה.
 5 אָמֵר לִיָּה רַבָּא אַבְיִי, אֵי הָבִי, 'בְּנָנְנוּ מִבְּעֵי לִיָּה שֶׁהוּא לְשׁוֹן בָּנִין.
 6 אָלֵא אָמֵר רַבָּא כֵךְ הִיא כוונת הברייתא, יָכוֹל תְּבֹנְהוּ. שואלת
 7 הגמרא: מֵאֵי הפירוש של 'תְּבֹנְהוּ'. משיבה הגמרא: אָמֵר רַב אַשִׁי,
 8 יָכוֹל הֵיית לומר שיתן עליו מלח הרבה כדי שיתֵן בּוֹ הַמֶּלַח מְעַם

60 ריש לקיש שהכשיר קומץ מנחת חוטא ששמנו.
 61 מתרצת הגמרא: מזה ששנה התנא 'חרב שנתערב בבלול', פירושי
 62 קמפרש לה – הוא פירוש על מה ששנה 'מנחת פרים ואילים
 63 שנתערבה במנחת כבשים', ובא התנא להשמיענו שמנחת פרים
 64 ואילים שנתערבה במנחת כבשים, נקראת תערובת 'חרב בבלול'
 65 וכמו שנתבאר למעלה.
 66 הגמרא דנה בקומץ שמקצת משמנו נסחט על גבי עצים, האם הוא
 67 כשר להקטרה: פני רבא, קומץ של מנחת נדבה שמיצה – שסחט
 68 את שמנו על גבי עצים של מזה, ואחר כך הניח את הקומץ עצמו
 69 על גבי אותו השמן, מהו, האם קומץ זה דינו כקומץ חסר ופסול, או
 70 לא. האם אומרים חיבורי עולין – מה שחור וחיבר את שני הדברים
 71 העולים על המזבח זה לזה, בעולין דמו – נחשב על ידי זה כאילו
 72 השמן שב ונבלע בקומץ וכשר, או שמא לאו בעולין דמו – אין זה
 73 נחשב כאילו מובלע בו השמן, ונמצא שחסר שמנו של קומץ ופסול.
 74 שואלת הגמרא: אמר ליה רבינא לרב אשי, לאו היינו – וכי ספיקו
 75 של רבא, אינו כמחלוקת דרבי יוחנן וריש לקיש, שנחלקו לענין
 76 דין המעלה קדשים בחוץ. דאיתמר הפעלה בחוץ אכר מקרבן עולה
 77 שאין בו בנות בשר ובעצם המחובר לו משלמים לבנות, רבי יוחנן
 78 אמר חייב משום איסור העלאה בחוץ, ריש לקיש אמר פטור כדן
 79 המעלה בחוץ פחות מכזית. מבארת הגמרא את המחלוקת: רבי יוחנן
 80 אמר חייב, לפי שסובר שחיבורי עולין – העצם המחובר לבשר
 81 הראוי להקטרה, בעולין דמו – דינו כבשר הראוי להקטרה, ולכן הוא
 82 מצטרף ומשלם לכזית, וריש לקיש אמר פטור, לפי שסובר
 83 שחיבורי עולין לאו בעולין דמו, ולפיכך אין העצם מצטרף ומשלם
 84 לכזית. ולכאורה ספיקו של רבא בקומץ שמיצה שמנו על גבי עצים,
 85 תלוי במחלוקת זו אם חיבורי עולין כעולין דמו, או לא.
 86 מיישבת הגמרא ואומרת: ספיקת רבא תיבטי – יש להסתפק הן לרבי
 87 יוחנן, ותיבטי גם לריש לקיש, לפי שאין ספיקת רבא דומה
 88 למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. מפרשת הגמרא מדוע: תיבטי לרבי
 89 יוחנן, לפי שעד כאן לא קא אמר רבי יוחנן היתם – לגבי המעלה
 90 בחוץ, אלא בעצם המחובר לבשר, דמינא דבשר הוא – שהעצם
 91 הוא מאותו המין של הבשר, ולפיכך הוא מצטרף עם הבשר, אבל
 92 היא – השמן, דלאו מינא דקומץ הוא, בזה אולי אין אומרים
 93 חיבורי עולין כעולין דמו, והשמן אינו מצטרף עם הקומץ. או דלמא
 94 – או שמא יש לומר סברא הפוכה, שאפילו (ל)ריש לקיש לא קא
 95 אמר שחיבורי עולין לאו כעולין דמו, אלא בעצם המחובר לבשר,
 96 משום דבר מיפרש הוא – שאינו בלוע בבשר, ואי פריש – ואם פירש
 97 העצם לבדו מעל המערכה, לאו מצוה לאהדורי – אין מצוה
 98 להחזירו על גבי המערכה, אבל השמן של המנחה, דלאו בר מיפרש
 99 הוא משום שבלוע הוא בקומץ, לא – שמא בזה לא אמר ריש לקיש
 100 שחיבורי עולין לאו כעולין דמו, וגם לדעתו נאמר שחיבורי עולין
 101 כעולין דמו וכשר, או דלמא, לא שניא – או שמא אין הבדל בין דין
 102 עצם המחובר לבשר לדין שמן שנבלע בעצים, ובשניהם לרבי יוחנן
 103 אומרים שחיבורי עולין כעולין, ולריש לקיש חיבורי עולין לאו
 104 כעולין. ומסיקה הגמרא: תיקו – תעמוד שאלה זו של רבא בספק
 105 ולא נפשטה.

משנה

107 משנתנו דנה באופנים שונים של מנחות שנתערבו: שתי מנחות
 108 שלא נקמצו, ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה
 109 ומזו בפני עצמה, כגון שמנחה אחת נפלה בצד אחד של הכלי,
 110 ומנחה שניה נפלה בצדו השני, ובאמצע נתחברו יחדיו, ונשאר מכל
 111 מנחה כדי קומץ שלא נתערב, כשידור, וקומץ מן המקצת של כל
 112 מנחה שלא נתערב. ואם לאו – ואם אינו יכול לקמוץ מכל מנחה
 113 בפני עצמה, לפי שנתערבו לגמרי, שתיהן פסולות, משום שאינו
 114 יכול לקמוץ מן התערובת.
 115 קומץ של מנחה אחת שנתערב במנחה אחרת שלא נקמצת, לא
 116 קמיר את כל התערובת. ואם הקמיר את כל התערובת, זו המנחה

1 מתרצת הגמרא: אמר רבא, קפכר רבי יהודה, שקל תערובת שהיא
 2 מין פמינו ודבר אחר – שדבר אחד נתערב בשני דברים, אחד מהם
 3 הוא מינו והשני הוא ממין אחר, יש לדנונו כך, סלק את מינו פמי
 4 שאינו, כלומר, חלק התערובת שהוא מינו של הדבר שנתערב,
 5 יושב כאילו אינו בתוך התערובת כלל, וממילא שאינו מינו – חלק
 6 מהתערובת שהוא מן המין השונה, רבה עליו – על הדבר שנתערבו
 7 ומכילו כדי כל תערובת של מין בשאינו מינו. ולפיכך במשנתנו
 8 שהשמן של המנחה נתערב בשמן וסולת של הקומץ, השמן של
 9 הקומץ שהוא מינו של שמן המנחה נחשב כאילו אינו, והסולת
 10 שבקומץ מבטל את השמן של המנחה שנבלע בה, ונמצא שנתרבה
 11 השמן של המנחה ששייך לקומץ זה, ונפטלה המנחה.
 12 אדם שעבר על אחת מן העבירות האמורות בפרשת קרבן עולה
 13 ויורד (ויקרא ה א-ה), והוא 'דל שבדלים', מביא 'מנחת חוטא'. במנחה זו
 14 אסור לשים שמן, ואם נתן שמן נפטלה.
 15 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים האם איסור זה שייך אף בקומץ
 16 המנחה: איתמר, קומץ דמנחת חוטא ששמנו – שנתן עליו שמן, רבי
 17 יוחנן אומר פסול, לפי שאיסור נתינת השמן על מנחת חוטא, חל גם
 18 על הקומץ. וריש לקיש אמר, הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג,
 19 כלומר, קיום המצוה לכתחילה היא שישפשפו בשירי השמן שנשאר
 20 מן הלוג שהובא עבור מנחה אחרת, ופעלוהו על המזבח, ואם כן כל
 21 שכן שאם שמנו שאינו נפסל.
 22 מקשה הגמרא על דברי ריש לקיש: והקתיב בפרשת מנחת חוטא
 23 (ויקרא ה יא) לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה. מתרצת
 24 הגמרא: הוהא – פסוק זה, בא ללמדנו רק שלא יקבע לה שמן –
 25 שלא ישים עליה שמן בדרך קבע קודם שנקמצה, כהקדוהיה –
 26 כלומר, כמו בשאר המנחות. אבל לאחר שנקמצה אם שם קצת שמן
 27 על הקומץ, אינו נפסל בכך.
 28 הגמרא מוסיפה להקשות על ריש לקיש: איתיביה – הקשה רבי יוחנן
 29 לריש לקיש, שנינו בברייתא תרב שנתערב בבלול – מנחה יבשה
 30 שנתערבה במנחה בלולה בשמן, יקריב את שניהם על המזבח. ואף
 31 שהמנחה היבשה בולעת מן השמן של המנחה הבלולה. לפי ש'עולין'
 32 אין מבטלים זה את זה, ולפיכך השמן שנתערב במנחה החרבה, אינו
 33 בטל. רבי יהודה אמר לא יקריב, לפי שסובר ש'עולין' מבטלין זה
 34 את זה, והשמן שנבלע לתוך המנחה החרבה מתבטל אליה, ונמצא
 35 שיש בה שמן שלא כדינה. וקשה, מאי לאו כוונת הברייתא 'חרב
 36 שנתערב בבלול' לקומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת
 37 נדבה. והטעם שפסל רבי יהודה, הוא לפי שהקומץ החרב של מנחת
 38 חוטא בלע משמן הקומץ של המנחת נדבה. ואם כן מבואר שרבי
 39 יהודה פוסל קומץ של מנחת חוטא שנפל לתוכו שמן וכדברי רבי
 40 יוחנן. וגם מדברי חכמים קשה על ריש לקיש, לפי שמה שהכשירו
 41 החכמים את התערובת, הוא רק לפי שסוברים ש'עולין' אין מבטלים
 42 זה את זה, אבל אם נתן בקומץ של מנחת חוטא שמן שלא שייך
 43 למנחה אחרת, גם חכמים מודים שפסול.
 44 מתרצת הגמרא: לא, מה ששינוי 'חרב שנתערב בבלול', אין פירושו
 45 קומץ של מנחת חוטא שנתערב במנחת נדבה, אלא מנחת נסכים של
 46 פרים ואילים שנתערבה במנחת נסכים של כבשים, שמנחות
 47 הנסכים של פרים ואילים נקראות 'חרב' לגבי מנחת הנסכים של
 48 כבשים הנקראת 'בלול', מפני ששיעור השמן הניתן במנחות הפר
 49 והאיל הוא שני לוגין עבור כל עשרון סולת. ואילו במנחת נסכים של
 50 כבש, נותנים שלשה לוגין שמן לעשרון סולת. ולפיכך פוסל רבי
 51 יהודה את תערובתו, משום שנמצא שמנחת הפרים והאילים
 52 שבלילתה עבה נעשית רכה, ומנחת הכבשים שבלילתה רכה נעשית
 53 עבה. אבל אם נתערב קומץ של מנחת חוטא במנחת נדבה, גם לדעת
 54 רבי יהודה יקריב.
 55 מקשה הגמרא: והא בקדוה קתני לה, מנחת פרים ואילים במנחת
 56 כבשים, ותרב שנתערב בבלול יקריב, רבי יהודה אמר לא יקריב,
 57 והואיל והתנא נקט במפורש דין מנחת פרים ואילים שנתערבה
 58 במנחת כבשים, אם כן מה שנקט 'חרב שנתערב בבלול', בהכרח
 59 הכוונה לקומץ מנחת חוטא שנתערב במנחת נדבה, ושוב קשה על

1 **אמר** רבא קסבר רבי יהודה בר' - הא דאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קח, א) בשמעתא
 2 דטיפת חלב, דאמר רבא: קסבר רבי יהודה כל שהוא מין ומינו בר' - היינו הכא
 3 בשמעתין, שהוא עיקר מילתיה דרבא. ולא כמו שפירש שם בקונטרס, דהיינו רבא דפרק
 4 "גיד הנשה" (שם ק, ב) שאמר: אפילו לא קדם וסלקו היו מין ומינו דבר אחר בר'. דהתם
 5 לא קאמר בהאי לשאנא: קסבר רבי יהודה בר'.

6 **הוא** עצמו משכשכו בשירי הלוג - פירוש: לוג.
 7 של מנחות שניתותר. ואם תאמר, הא תנן
 8 בפירקין (כו, א) השמן מיעוטו מעכב את רובו
 9 ויש לומר: שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואי
 10 אפשר שלא ישאר בלוג מן השמן. **חרב**
 11 שנתערב בבלול בר' - יש תימנה: מאי קא פריך?
 12 דלעולם מודה רבי שמעון בן לקיש דאם היו
 13 עולין מבטלין ואפילו לרבנן לא יקרב. ולא משום
 14 חרב שנתשמן, אלא משום בלול שחסר, דהיה
 15 ליה חסר שמונה, דהא נתערב שמונה חרוב ובלול,
 16 והיה ליה כבשר ופסול שנתערבו זה בזה, וצריך
 17 עיין אם היה אמרין יקרב אם לאו? ויש לומר:
 18 דלא חשיב חסר שמונה. דאף על גב דמספקין
 19 ליה לרבא בסמוך גבי קומץ שמיצה שמונו על גבי
 20 עצים אי דחברי עולין כעולין, הכא פשיטא
 21 דכעולין דמיא כשמיצה שמונו חרוב, כיון דשניהן
 22 נקטרין. ולפי זה לא מיפסלו לעולם משום חסר
 23 שמונה, אלא משום ריבה שמונה.

24 **קומץ** שמיצה שמונו על גבי עצים - פירוש:
 25 קצת נבלע מן השמן בעצים, ומקצתו
 26 בעץ על גבי עצים עם הקומץ. ומבטיח ליה אי
 27 חשיב הנבלע כאילו הוא בעץ
 28 על גבי עצים, הואיל ומחובר למה שבחוץ,
 29 מחמת דחברי עולין כעולין דמו, או לא.
 30 ובקונטרס פירש שני לשונות, וכמו שפירשתי
 31 נראה. **נבילה** בטילה בשחטה - היינו מלטמא
 32 במוע, אבל במשא מטמא, כדאמרין בפרק
 33 שלישי דבכורות (כג, א). **שחוטא** אינה בטילה
 34 בנבילה - והיא דקביע ברשות הרבים ואינו
 35 יודע באיזו מוקן נגע - ספקי טהור, דכל קבוע
 36 כמחצה על מחצה דמי, והיא דאפשר למיהוי
 37 כוהנית. ודם הפר דם השעיר, כיון שהיה מעורב
 38 בו כאחת נתן מוקן מתנה - חשיב דאפשר
 39 להיות זה כוה.

ולא

1 **קומץ** שנתערב - פסולות. קומץ שנתערב
 2 **במנחה** שלא נקמצה - לא יקטיר, ואם הקטיר - זו שנתקמצה עולה לבעלים, וזו שלא
 3 נקמצה לא עולה לבעלים. נתערב קומצה בשיריה או בשיריה של חבריה - לא יקטיר,
 4 ואם הקטיר - עולה לבעלים. **גמרא** אמר רב חסדא: נבילה בטילה בשחוטא, שאי אפשר
 5 לשחוטא שתעשה נבילה; ושחוטא אינה בטילה בנבילה, שאפשר לנבילה שתעשה שחוטא,
 6 ולכי מסרחה פרחוה מומאיתה. ורבי חנינא אמר: כל שאפשר לו להיות כמותו - אינו בטל,
 7 וכל שאי אפשר לו להיות כמותו - בטל. אליבא דמאן? אי אליבא דרבנן - הא אמרי:
 8 עולין הוא דלא מכפלי אהרדי, אבל מין במינו בטל! אי אליבא דרבי יהודה - והא
 9 רבי

10 נבילה ואחת שחוטא בנייהן - אינה בטילה, ואם נגעה אחת מוקן בתרומה אינה נשרפת עליה, אלא תולין, דשמן זו היא השחוטא. שאפשר לנבילה שתעשה שחוטא - לקמיה
 11 מפרש טעמא דרב חסדא, דאזיל בתר מבטל, והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמותו - הוי כמין בשאינו מינו. ולא אזלינן בתר בטיל, דאף על גב דאפשר למועט להיות כמורבה
 12 - הוי כמין בשאינו מינו. פירחה מומאה - דכתיב (דברים יז): "לגר אשר בשערך תתננה", ואמרין בבכורות (כג, ב): הראויה לגר קריה נבילה. כל שאפשר לו - לבטל, דהיינו
 13 מועט, להיות כמותו של מבטל - אינו בטל, הלכך, נבילה אינה בטילה בשחוטא. אבל שחוטא בטילה בנבילה, דאי אפשר לשחוטא שתעשה נבילה, ואם נגעה אחת מן החתיכות
 14 בתרומה - נשרפת עליה, דרבי חנינא אזיל בתר בטיל. הא מין במינו בטל - הלכך, בין נבילה בשחוטא בין שחוטא בנבילה, בטלין.

בתר

1 **מין** במינו - שמן ושמן, ודבר אחר - סולת. סלק את מינו - שמן דקמץ משום
 2 נדבה - כמי שאינו, ונמצא סולתו של קומץ רבה על שמן הנבלע בו, ומבטלה.
 3 ששמונו - שנתן עליו שמן לאור שקמצו. הוא עצמו - כלומר, תחילת מצוה
 4 שישפשנו לקומץ בשירי מנחה אחר מן הלוגין, וכל שכן דאם שמונו כשר. שלא
 5 יקבע לה שמן - בעוד שלא נקמצה, אבל
 6 לאחר קמיצה אם שמונה קצת - כשר. יקריב

7 **אמר** רבא, קסבר רבי יהודה: כל שהוא מין במינו
 8 **ודבר** אחר - סלק את מינו כמי שאינו, ושאינו מינו
 9 **רבה** עליו ומבטלו. איתמר: קומץ דמנחת חומא
 10 **ששמונו** - רבי יוחנן אומר: פסול, וריש לקיש אמר:
 11 הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג ומעלהו. - והכתיב:
 12 "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה!" - ההוא
 13 **שלא** יקבע לה שמן פתרותיה, איתביה רבי יוחנן
 14 **לריש לקיש**: חרב שנתערב בבלול - יקריב, רבי
 15 יהודה אומר: לא יקריב; מאי לאו קומץ דמנחת חומא
 16 **דאיצרב** בקומץ דמנחת נדבה? - לא, מנחת פרים
 17 **ואילים** במנחת כבשים. - והא בהדיא קתני לה: מנחת
 18 **פרים** ואילים במנחת כבשים, והרב שנתערב בבלול -
 19 **יקרב**, רבי יהודה אומר: לא יקרב - פירוש קמפרש
 20 **לה**. כפי רבא: קומץ שמיצה שמונו על גבי עצים,
 21 מהו? חיבורי עולין כעולין דמו, או לאו כעולין דמו?
 22 אמר ליה רבינא לרב אשי: לאו היינו דרבי יוחנן וריש
 23 לקיש? דאיתמר: המעלה אבר שאין בו כזית ועצם
 24 משלימו לכזית - רבי יוחנן אמר: חיב, ריש לקיש
 25 אמר: פטור; רבי יוחנן אמר חיב - חיבורי עולין
 26 כעולין דמו, וריש לקיש אמר פטור - חיבורי עולין
 27 לאו כעולין דמו? - תיבעי לרבי יוחנן, ותיבעי לריש
 28 לקיש; תיבעי לרבי יוחנן, עד כאן לא קא אמר רבי
 29 יוחנן התם אלא בעצם, דמינא דבשר הוא, אבל האי
 30 דלאו דמינא דקומץ הוא - לא. או דלמא אפילו לריש
 31 לקיש, לא קא אמר אלא בעצם, דבר מפרש הוא, ואי
 32 פריש - לאו מצוה לאהדורי, אבל שמן דלאו בר
 33 מפרש הוא - לא. או דלמא לא שנא? תיקו. **משנה**
 34 **שתי** מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול

35 לקמוץ מוז בפני עצמה ומוז בפני עצמה - לשירות, ואם לאו - פסולות. קומץ שנתערב
 36 במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר, ואם הקטיר - זו שנתקמצה עולה לבעלים, וזו שלא
 37 נקמצה לא עולה לבעלים. נתערב קומצה בשיריה או בשיריה של חבריה - לא יקטיר,
 38 ואם הקטיר - עולה לבעלים. **גמרא** אמר רב חסדא: נבילה בטילה בשחוטא, שאי אפשר
 39 לשחוטא שתעשה נבילה; ושחוטא אינה בטילה בנבילה, שאפשר לנבילה שתעשה שחוטא,
 40 ולכי מסרחה פרחוה מומאיתה. ורבי חנינא אמר: כל שאפשר לו להיות כמותו - אינו בטל,
 41 וכל שאי אפשר לו להיות כמותו - בטל. אליבא דמאן? אי אליבא דרבנן - הא אמרי:
 42 עולין הוא דלא מכפלי אהרדי, אבל מין במינו בטל! אי אליבא דרבי יהודה - והא
 43 רבי

44 נבילה ואחת שחוטא בנייהן - אינה בטילה, ואם נגעה אחת מוקן בתרומה אינה נשרפת עליה, אלא תולין, דשמן זו היא השחוטא. שאפשר לנבילה שתעשה שחוטא - לקמיה
 45 מפרש טעמא דרב חסדא, דאזיל בתר מבטל, והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמותו - הוי כמין בשאינו מינו. ולא אזלינן בתר בטיל, דאף על גב דאפשר למועט להיות כמורבה
 46 - הוי כמין בשאינו מינו. פירחה מומאה - דכתיב (דברים יז): "לגר אשר בשערך תתננה", ואמרין בבכורות (כג, ב): הראויה לגר קריה נבילה. כל שאפשר לו - לבטל, דהיינו
 47 מועט, להיות כמותו של מבטל - אינו בטל, הלכך, נבילה אינה בטילה בשחוטא. אבל שחוטא בטילה בנבילה, דאי אפשר לשחוטא שתעשה נבילה, ואם נגעה אחת מן החתיכות
 48 בתרומה - נשרפת עליה, דרבי חנינא אזיל בתר בטיל. הא מין במינו בטל - הלכך, בין נבילה בשחוטא בין שחוטא בנבילה, בטלין.

49 נבילה ואחת שחוטא בנייהן - אינה בטילה, ואם נגעה אחת מוקן בתרומה אינה נשרפת עליה, אלא תולין, דשמן זו היא השחוטא. שאפשר לנבילה שתעשה שחוטא - לקמיה
 50 מפרש טעמא דרב חסדא, דאזיל בתר מבטל, והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמותו - הוי כמין בשאינו מינו. ולא אזלינן בתר בטיל, דאף על גב דאפשר למועט להיות כמורבה
 51 - הוי כמין בשאינו מינו. פירחה מומאה - דכתיב (דברים יז): "לגר אשר בשערך תתננה", ואמרין בבכורות (כג, ב): הראויה לגר קריה נבילה. כל שאפשר לו - לבטל, דהיינו
 52 מועט, להיות כמותו של מבטל - אינו בטל, הלכך, נבילה אינה בטילה בשחוטא. אבל שחוטא בטילה בנבילה, דאי אפשר לשחוטא שתעשה נבילה, ואם נגעה אחת מן החתיכות
 53 בתרומה - נשרפת עליה, דרבי חנינא אזיל בתר בטיל. הא מין במינו בטל - הלכך, בין נבילה בשחוטא בין שחוטא בנבילה, בטלין.

בתר

1 ולא מבטלי שירים לטיבלא — השתא נחא ליה האי דטיבלא לא מבטלא לשירים דליהו
 2 כריבה סולתה, ובקנטרס פירש טעמא. אבל עדין קשה, דליהו כשירים שחסרו בן
 3 קמיצה להקטרוהו יש לומר: דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר בפרק קמא (מנחות ט, א): מקטיר
 4 קומץ עליהם, ורבי שמעון בן לקיש חור בו.

5 **לימא** דלא כרבי חייא — משמע מתוך הלשון
 6 דפשטא ליה דאיכא דנמפלג על רבי חייא. א
 7 ולעיל וכו', ב"ד רבין פירש טובא דלא כותיה.
 8 **התם** כרבי זירא — בסמוך אנתערב קומצה
 9 בשריה אמרה רבי זירא לעיקר
 10 מלתיה, משום דלא מיתריץ כלל בענין אחר.
 11 ועוד בפרק "השוחט המעלה" (ובחים ק, א) על
 12 הא דתנן: קמצה ואחר כך חור קומצה לחוכה
 13 והקריבה בחוץ חייב, פריך: ונטלו שירים
 14 לקומץ ומשני רבי זירא: נאמרה הקטרה כו, ולא
 15 משני "כרבי זירא" אלא אהך תרתי איתמר
 16 עיקר מילתיה.

17 **תיבלה** בקצה כו' — (כתנ"א) לענין מצה
 18 מיתניא, כדתנן: מצה היא אלא
 19 שנקראת מצה מתובלת. ובתוספתא דפסחים
 20 (פרק ב) תני כהאי גונא: יוצאין במצה מתובלת.
 21 אבל ברייתא זו לא אשכחן לא במנחות ולא
 22 בפסחים. **קבלקא** דעתך דאפיש לה תבלץ
 23 טפי ממצה — אף על פי שאין דרך לעשות כן,
 24 פעמים שנסאפק תבלץ במקום אחד, ואכל
 25 מאותו צד שיש בו רוב תבלץ.

26 **אלא** למאן דאמר ביה מבטל אולינן תבלין מי
 27 קא דזו מצה — יש לתמוה, דמדמי ההיא
 28 דלעיל שהטעם שזה, להך דהכא שאין הטעם
 29 שזה, דכיון שיש תבלין טעם מצה — ראוי
 30 לצאת ידי חובתה, כדאמרין בפרק "התערובות"
 31 (ובחים עח, א ושם): עשה עיסה מן חטים ומן
 32 אורז (ומן שעריתם ואורז), אם יש בו טעם דגן —
 33 חייב בחלה ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסחו וצריך
 34 לומר, דהך שמענא פליגא אהיא דהתם. ואין
 35 להקשות אהיא ד"תערובות" מהא דאמרין
 36 ב"עריב פסחים" (פסחים קטו, א): לא ליכריך
 37 איניש מצה ומרור בהדי הדדי דלמא אתי מרור
 38 דרבנן ומבטל למצה דאורייתא. ה"התם חוק
 39 המרידות הוא דמבטל טעם המצה, אבל אורז לא
 40 מבטל טעם דגן. ועוד יש לפרש: דהתם —
 41 כשאוכל כזית מצה, דכי מבטל ליה מרור —
 42 ליכא טעם כזית מצה, אבל אם אוכל הרבה שרי.
 43 **כי** סליק רב כהנא אשכחניהו לבני רבי חייא —
 44 מכאן יש סיעתא לפירוש הקנטרס, שפירש
 45 בפרק בתרא דגיטין (פד, ב) דבימי רבי חייא עלה
 46 רב כהנא מבבל, גבי כיצד יעשה יטלנו ממנה כו',
 47 דקאמר: מאן תנא? אמר חזקיה: רבי שמעון בן
 48 אלעזר היא, ורבי יוחנן אמר: דילבן אמר הוואיל
 49 וקנאתו ליפסל בו. ופירש שם בקנטרס דלחוקיה
 50 רבו היה אומר, שרב כהנא עלה מבבל כמו בני
 51 של רבי חייא שהיה מבבל, ורבי יוחנן שאל הרבה
 52 ספיקות לרב כהנא, כדאייתא בפרק בתרא דבבא
 53 קמא (קז, ב). והיו מקשים לפירוש הקנטרס:
 54 דמשמע שכבר שכח רבי חייא כשעלה רב כהנא
 55 מבבל. דחזקיה רבו של רבי יוחנן היה כדומבב
 56 בפרק "אלו קשרים" (שבת קיב, ב), וכשעלה רב
 57 כהנא היה רבי יוחנן זקן ויושב בשיבה, דמסרדי
 58 ליה גביניה. והתלמידים יושבים לפניו שורות
 59 שורות ורבי שמעון בן לקיש לומד לפניו והשתא
 60 אינה קושיא, דעל כרחיך בימי חזקיה עלה, כדומבב כאן. ושנא כמה פעמים עלה, דאשכחן עדין שעלה בימי רבי שמעון בר רבי שהיה חבירו של רבי חייא, דאמרין בובחים בפרק

1 בתר חוותא אויל — דקאמרין לעיל: אין דם מבטל דם, ואף על גב שאי אפשר לה
 2 להיות וזהו כזה. הכא נמי אויל בתר חוותא, והואיל ושניהם מין (כשר) ובשר) אין
 3 בטלים זה בזה. בטלות זו בזו — ורבי חנינא ורב חסדא מפרשי טעמא דרבי חייא. ובהא
 4 פליגי, דרב חסדא סבר: נבילה בשחטה אמר רבי חייא, ולא שחטה נבילה, ורבי
 5 חנינא מפרש איפכא. **לעולם אליבא** דרבי
 6 יהודה כו' — ואי קשיא: גבי נמים דאמר רבי
 7 יהודה לעיל: אין דם חולץ מבטל דם קדשים
 8 בשלמא לרבי חנינא — הכא אפשר לקדשים
 9 להיות כמבטלין בחולין, שכשילץ לילה אחד
 10 יצא מקדושתו בחולין, אלא לרב חסדא —
 11 ליבטל, דהא אי אפשר לחולץ להיות
 12 כקדשים, הוזה ליה מין בשאינו מינו לרב
 13 חסדא, והוי ולא כרבי חייא: הוזה ליה שירים
 14 — מה שנשתייר ממנחה זו, ולא מבטלי שירים
 15 דהך מנחה לטיבלא דאיך מנחה, מה
 16 שנתערב שאין ניכר, דלחוי ליה במנחה
 17 שחסרה קודם קמיצה (אלא) ושלוא תיהו
 18 קמיצה לאיך. עולין הוא דלא מבטלין —
 19 ושירים לאו עולין נבנה. **לימא** דלא כרבי
 20 חייא — דאמר: לא אמר רבי יהודה דאין בטל
 21 אם לא היכא דאפשר למיהו כותיה. ואמאי
 22 דלא מבטל ליה טיבלא לשירים דהיהו כריבה
 23 סלתה — לא מצי למפרך לרבי חנינא, דנימא
 24 מהכא דבתר מבטל אולינן, דאי ביה בטל
 25 אולינן שירים מי הוו טיבלא. דאי נמי ביה
 26 בטל אולינן, וטיבלא מבטל לשיריים — לא
 27 הוה ריבה סלתה, דבטל כמאן דליתיה דמי,
 28 ולא איתר ליה. הקטרה בשירים — כי כל
 29 שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה" (וירקא ב), ואמרין: כל שממנו לאשים, דהיינו
 30 שירים — הרי הוא בבל תקטירו. אלמא איכא
 31 הקטרה בשירים. אין הקומץ מבטל את חבירו
 32 — דהא אפילו רבי יהודה מודה, דלא פליג רבי
 33 יהודה במתניתין אנתערב קומצה בקומץ
 34 חבירתה. הקומץ שנתערב — מתניתין היא,
 35 וכבר פירשתי למעלה. דכל פורתא ופורתא
 36 חזי למקמץ מיניה — אי לא נתערב. לא יקטיר
 37 — דאין מצות הקטרה היא אלא בקומץ. תיבלה
 38 בקצה — לעיסת פסת. הוה ליה כחבלין —
 39 כלומר, יצאה מתורת מצה בתבלין. דיקא נמי
 40 דקתני מצה היא — אלמא רובה מצה. ושיך
 41 לרף דו, כן, ביכא — כלי ששם בוולין מנחה.
 42 והניחו

1 **רבי יהודה בתר חוותא אויל, ואידי ואידי מין במינו הוא!**
 2 **אלא אליבא דרבי חייא, דתני רבי חייא: נבילה ושחטה**
 3 **בטילות זו בזו. - רבי חייא אליבא דמאן? אי אליבא**
 4 **דרבנן - הא אמרי: עולין הוא דלא מבטלי אהדדי, הא**
 5 **מין במינו בטיל! ואי אליבא דרבי יהודה - כל מין במינו**
 6 **לרבי יהודה לא בטיל! - לעולם אליבא דרבי יהודה, וכי**
 7 **קא אמר רבי יהודה מין במינו לא בטל - הני מילי היכא**
 8 **דאפשר ליה למיהו כותיה, אבל היכא דלא אפשר ליה**
 9 **למיהו כותיה - בטל; ובהא קא מופלגי, דרב חסדא**
 10 **סבר: בתר מבטל אולינן, ורבי חנינא סבר: בתר בטל**
 11 **אם יוכל לקומץ מזה בפני עצמה ומזה בפני עצמה -**
 12 **בשרות, ואם לאו - פסולות. והא הכא, מין דקמין ליה**
 13 **מחדא - איך הוה ליה שירים, ולא קא מבטלי שירים**
 14 **לטיבלא; מני? אי רבנן - הא אמרי: עולין הוא דלא**
 15 **מבטלי הדדי, הא מין במינו בטל! אלא פשיטא רבי**
 16 **יהודה; בשלמא למאן דאמר: בתר בטל אולינן - בטל**
 17 **הוי כמבטל, דלכי קמין מאיך - הוה להו שירים כי**
 18 **הני. אלא למאן דאמר: בתר מבטל אולינן, שירים מי קא**
 19 **הווי מיבלא? לימא אליבא דרב חסדא דלא פרבי חייא?**
 20 **התם דרבי זירא, דאמר רבי זירא: נאמרה הקטרה**
 21 **בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים, מה הקטרה האמורה**
 22 **בקומץ - אין הקומץ מבטל את חבירו, אף הקטרה**
 23 **האמורה בשירים - אין שירים מבטלין את הקומץ. תא**
 24 **שמע: הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא**
 25 **יקטיר, ואם הקטיר - זו שנקמצה עלתה לבעלים, וזו**
 26 **שלא נקמצה לא עלתה לבעלים, ולא קא מבטיל ליה**
 27 **טיבלא לקומץ; מני? אי רבנן - הא אמרי: עולין הוא**
 28 **דלא מבטלי הדדי, הא מין במינו בטיל! אלא פשיטא**
 29 **רבי יהודה; בשלמא למאן דאמר: בתר מבטל אולינן -**

1 **מבטל הוי כבטל, דכל פורתא חזי למקמץ מיניה, והוי ליה מין ומינו, ומין במינו לא בטל; אלא**
 2 **למאן דאמר: בתר בטל אולינן, קומץ מי קא הוי מיבלא? לימא, דלא פרבי חייא? - הא נמי**
 3 **דרבי זירא. תא שמע: נתערב קומצה בשירים של חבירתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה**
 4 **לבעלים; והא הכא דלא הוי מבטל כבטיל, ולא קא מבטלי ליה שירים לקומץ; מני? אי רבנן**
 5 **וכו! אמר רבי זירא: נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים, מה הקטרה האמורה**
 6 **בקומץ - אין קומץ מבטל את חבירו, אף הקטרה האמורה בשירים - אין שירים מבטלין את**
 7 **הקומץ. תא שמע: תיבלה בקצה, בשומשומין, ובכל מיני תבלין - בשרה, מצה היא אלא**
 8 **שנקראת מצה מתובלת. קא סלקא דעתך דאפיש לה תבלין טפי ממצה; בשלמא למאן דאמר:**
 9 **ביתר בטל אולינן - בטיל הוי כמבטל, דלכי מעפשא - הוי לה כתבלין; אלא למאן דאמר:**
 10 **ביתר מבטל אולינן, תבלין מי קא הווי מצה? - הכא במאי עסקינן - דלא אפיש לה תבלין,**
 11 **דרובה מצה היא ולא בטילה. דיקא נמי, דקתני: מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת, שמע**
 12 **מיניה. כי סליק רב כהנא, אשכחניהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי: עשרון שחלקו**
 13 **והניחו**
 14 אינה קושיא, דעל כרחיך בימי חזקיה עלה, כדומבב כאן. ושנא כמה פעמים עלה, דאשכחן עדין שעלה בימי רבי שמעון בר רבי שהיה חבירו של רבי חייא, דאמרין בובחים בפרק
 15 "קדיש"

בטילה, אלא למאן דאמר [ר-רב חסדא שאמר] פתר מבטל אולינן
 קשה, שיריים מי קא הווי טיבילא – הרי השיריים אינם יכולים לחזור
 למצב של טבל, ונמצא שיש כאן תערובת מין בשאינו מינו, ולמה אין
 השיריים מבטלים את הטבל, לימא (אליבא דרב חסדא), דלא
 כרבי חיאי – האם נאמר שמשנתנו אינה הולכת בשיטת רבי חיאי,
 רק סוברת שלדעת רבי יהודה כל שני דברים שהם מין במינו בעצם
 מהותם אינם מבטלים זה את זה, אף על פי שהם שונים בדיניהם.
 הגמרא מבארת את המשנה גם לדעת רב חסדא. אומרת הגמרא:
 לעולם משנתנו כרבנן הסוברים שמין במינו אינו בטל, והתם כדרכי
 זירא – מה שבמשנתנו אין השיריים מבטלים את הטבל, הוא על פי
 דברי רבי זירא, דאמר רבי זירא נאמרה הקטרה בקומין, ונאמרה
 הקטרה בשיריים, שנאמר (ויקרא ב יא) 'כי כל שאר וכל דבש לא
 תקטירו ממנו אשה לה', ומפסוק זה דרשו בגמרא (למקן ט) שכל
 שכבר עלה ממנו חלק למזבח, וכמו השיריים של המנחות שהוקטר
 קומצן, הרי הוא ביב'ל תקטירו, הרי שנאמרה לשון הקטרה בשיריים,
 ודורשים בגזירה שוה, מה הקטרה האמורה בקומין אין הקומין
 מבטל את הקטירו, לפי ש'עולין' אין מבטלים זה את זה, כמו שנתבאר
 לעיל (כב), אף הקטרה האמורה בשיריים, אין שיריים מבטלים את
 הקומין, לפי שגם לשיריים יש דין עולין, ומאותו טעם גם אין השיריים
 מבטלים את הטבל.
 הגמרא מביאה ראיה לרב חסדא, ומקשה על רבי חנינא: תא שמע
 ראיה לרב חסדא, שנינו במשנה, הקומין שנתערב במנחה שלא
 נקמצה לא יקטיר את התערובת, ואם הקטיר, זו המנחה שנקמצה
 עלתה לבעלים, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים. ולא קא
 מבטיל ליה טיבילא לקומין – ואין הטבל שהוא מרובה מבטל את
 הקומין, שאם היה מבטלו לא היה נחשב שהקומין הוקטר. מבררת
 הגמרא: מני – כדעת מי שנויה משנתנו, אי רבנן, הא אמרי רק
 עולין הוא דלא מבטיל הדר, הא מין במינו בטל, ואם כן למה אין
 הטבל מבטל את הקומין, אלא פשיטא רבי יהודה הוא הסובר שמין
 במינו אינו בטל.
 מסיימת הגמרא את הראיה לרב חסדא, ומקשה על רבי חנינא:
 בשלימא למאן דאמר [ר-רב חסדא שאמר] פתר מבטל אולינן, מובן
 דין המשנה, לפי שכאן המבטל שהוא הטבל, הוי – יכול להיות
 כבטל, שהוא הקומין, דכל פורתא הוי לקומין מיניה – מפני שכל
 חלק קטן של הטבל ראוי לקומין ממנו על המנחה השניה, אם לא
 נתערב, ולפיכך הוי ליה מין ומינו, ומין במינו לא בטל. אלא למאן
 דאמר [ר-רבי חנינא שאמר] פתר מבטל אולינן – הולכים לפי המצב
 של הטבל שהוא הקומין, קשה, קומין מי קא הוי טיבילא – וכי
 הקומין יכול להתהפך ולהיות כהטבל, ואם כן הרי זו תערובת מין
 בשאינו מינו, ויש לקומין להתבטל בטבל, ואף המנחה שנקמצה
 תפסל. לימא דלא כרבי חיאי – האם נאמר שלדעת רבי חנינא
 משנתנו אינה סוברת כרבי חיאי, רק שלדעת רבי יהודה כל שהוא
 מין במינו בעצם מהותו אינו בטל.
 הגמרא מבארת את המשנה גם לדעת רבי חנינא. אומרת הגמרא:
 לעולם משנתנו כרבנן הסוברים שמין במינו בטל, והא נמי כדרכי
 זירא – גם הלכה זו יש לפרשה על פי דברי רבי זירא הנזכר למעלה,
 שאין שיריים מבטלים קומין, ומטעם זה, גם הטבל אינו מבטל את
 הקומין.
 הגמרא מקשה על עיקר חידושו של רבי חיאי, בין לרב חסדא ובין
 לרבי חנינא. מקשה הגמרא: תא שמע ראיה שלא כרבי חיאי, שנינו
 במשנה, נתערב קומצה בשיריים של חכרתה לא יקטיר את
 התערובת, ואם הקטיר עלתה לבעלים, והא הכא דלא הוי מבטל
 כהקומין – והלא באופן זה המבטל, שהוא השיריים אינו יכול להיות
 כהקומין שהוא בטל, [ולא בטיל כמבטל – וגם הקומין שהוא
 הבטל אינו יכול להיות כהשיריים שהם המבטל] ואם על פי כן לא
 קא מבטיל ליה שיריים לקומין, שאם היו מבטלים אותו, היה הקומין
 נפסל, מני – כדעת מי היא שניה, אי רבנן וכו' – אם נאמר שהיא

רבי יהודה פתר הוותא אולי – הולך אחר המראה, כלומר, הקובע
 אם הוא מין במינו או לא, אינם ההלכות של חלקי התערובת, רק
 עצם גופם. דבר זה מבואר, ממה ששנה רבי יהודה במשנה (ובחים עח.
 הובא לעיל כב). שאין דם חולין מבטל דם קדשים, לפי שהוא מין במינו,
 ואף על פי שאי אפשר שיחולו היינים של אחד מן הדמים על השני,
 שכן אין דם חולין יכול להיעשות קודש וגם דם קדשים אינו יכול
 להיעשות חולין, אך כיון שעצם גופם שוה, שזה זהה דם, הרי זה בכלל
 תערובת מין במינו ולא בטל. ולפי זה, אידי ואידי – גם נבילה
 שנתערבה בשחוטה, וגם שחוטה שנתערבה בנבילה, מין במינו הוא,
 כיון ששניהם מין בשר הם, ודלא כחילוקם של רב חסדא ורבי חנינא
 בין נתערבה שחוטה בנבילה לנתערבה נבילה בשחוטה.
 אומרת הגמרא: אלא רב חסדא ורבי חנינא נחלקו אליבא דרבי
 חיאי, דתני רבי חיאי נבילה ושחוטה פטילות זו בזו, וממה שלא
 שנה סתם 'כל מין במינו בטל', מבואר שסובר שכל מין במינו אינו
 בטל, ורק נבילה ושחוטה מתבטלות לפי שהן מין בשאינו מינו,
 ובשיטתו נחלקו רב חסדא ורבי חנינא האם הולכים אחרי המבטל או
 אחרי הבטל, וכמו שיבואר בסמוך.
 הגמרא מבררת כדעת מי סובר רבי חיאי. מקשה הגמרא: רבי חיאי
 אליבא דמאן אמר את דבריו, אי אליבא דרבנן, קשה, דהא אמרי
 עולין הוא דלא מבטיל אהדרי, הא שאר מין במינו פטיל, ואילו
 רבי חיאי אמר שרק נבילה ושחוטה פטילות, ולא כל מין במינו. ואי
 אליבא דרבי יהודה, גם כן קשה, שהרי כל מין במינו לרבי יהודה
 לא פטיל, ואיך אמר רבי חיאי שנבילה ושחוטה פטילות זו בזו, והרי
 שתייהן מין בשר הן.
 מתרצת הגמרא: לעולם רבי חיאי אמר דבריו אליבא דרבי יהודה,
 וכי קא אמר רבי יהודה מין במינו לא בטל, הני מילי היבא
 דאפשר ליה למיהוי פנותיה – רק באופן שדיני האחד יכולים
 להתהפך ולהיות כהשני, אבל היבא דלא אפשר ליה למיהוי
 פנותיה הרי זה תערובת של מין בשאינו מינו ובטל, לפי שזה
 שהמנינים שנתערבו שונים מהלכותיהם, גורם שיש לתערובת זו דין
 מין בשאינו מינו. ובהא קא מפליגי רב חסדא ורבי חנינא, דרב
 חסדא כבר פתר מבטל אולינן – הולכים לפי המצב של המין
 המבטל שהוא הרוב, שאם יכול להתהפך ולהיות כבטל, הרי זו
 תערובת מין במינו שאינה בטילה, ואם המבטל אינו יכול להיות
 כבטל, הרי זו תערובת מין בשאינו מינו ובטלה. ורבי חנינא כבר
 פתר בטל אולינן – הולכים לפי המצב של הבטל שהוא המיעוט,
 שאם יכול להיות כמבטל הרי זה מין במינו שאינו בטל, ואם לאו הרי
 זה מין בשאינו מינו ובטל.
 הגמרא מביאה ראיה לרבי חנינא ומקשה על רב חסדא: תנן, שתי
 מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקומין מזה בפני
 עצמה ומזה בפני עצמה פשרות, ואם לאו פסולות, והא הכא –
 והרי כאן באופן שיכול לקומין מזה ומזה בפני עצמן, בין דקמיין ליה
 מתרא – אחרי שקמץ מנחה אחת, איך הוה ליה שיריים – מה
 שנשאר ממנה נהיה שיריים, ונמצא שיש כאן מעכשיו תערובת של
 שיריים וטבל, ולא קא מבטיל שיריים לטיבילא, שאם היו מבטלים
 אותה, לא היה יכול לקומין מן המנחה השניה, לפי שהיה דינה
 כמנחה שחסרה קודם קמיצה שפטולה. מבררת הגמרא: מני – כדעת
 מי שנויה משנתנו, אי רבנן, הא אמרי שרק עולין הוא דלא מבטיל
 הדר, הא [אבל] מין במינו בטל, ואם כן למה אין השיריים
 מבטלים את הטבל, שכן אין על השיריים דין עולין, אלא פשיטא
 שמשנתנו הולכת בשיטת רבי יהודה הסובר שמין במינו אינו בטל.
 מסיימת הגמרא את הראיה לרבי חנינא, ומקשה על רב חסדא:
 בשלימא למאן דאמר [ר-רבי חנינא שאמר] פתר מבטל אולינן, מובנת
 המשנה, שכן כאן הבטיל, שהוא הטבל, הוי כמבטל – יכול להיות
 כמו המבטל שהם השיריים, דלכי קמיין מאידך הוי להו שיריים כי
 הני – שכאשר יקומין מן המנחה השניה, יתהפך הטבל הזה לשיריים,
 ולפי שהבטל יכול להיות כהמבטל, הרי זו תערובת מין במינו שאינה

61 בלמים, ויקמוץ. ויש לדייק מהברייתא, שרק כששני חלקי המנחה
62 מונחים בכלים נפרדים אינו יכול לקמוץ, הא – אבל אם מונחים הם
63 בכלי אחד, דומיא דשני בלמים, וכגון שאין החלקים נוגעים זה בזה,
64 קמוץ – יכול לקמות מהם, ומבואר שצירוף כלי מועיל אף לענין
65 קמיצה, לפי שהוא מן התורה.
66 דוחה הגמרא: אמר ליה אבבי לרבא, דילמא – אולי מה ששינו
67 בברייתא שלא יביא עשרון בשני בלמים, היכי דמי – במה מדובר,
68 כגון קפיוא פקפא – שחקק כלי קטן בכלי גדול, ונתן חצי עשרון
69 בכלי הגדול, וחצי עשרון בכלי הקטן, וקמץ. והחידוש הוא דאף על
70 גב דערבי מעילאי – שאף על פי שחצאי המנחה הוראים למעלה
71 בגודש הכלי, כיון דמיפסק מחיצתא דקפיוא מתתא [לא] – הואיל
72 ולמטה בתוך אייר הכלי הם מחולקים, אין העירוב למעלה חשוב
73 חיבור, והרי זה כעשרון המונח בשני כלים שאינו יכול לקמוץ. ויש
74 לדייק מהברייתא, הא – אם העשרון מונח בכלי אחד דומיא דשני
75 בלמים, יכול לקמוץ ממנו, והיכי דמי כגון עריבת תרנגולין – כגון
76 שהעשרון מונח בכלי הדומה לעריבה שנותנים בה אוכל לתרנגולים,
77 שיש באמצעותה מחיצה נמוכה כדי לחלק את מקום המים ממקום
78 המורסן, ואתה מחיצה אינה מגיעה עד שפת העריבה למעלה,
79 ואף על גב דמיפסקן מחיצתא – ואף שכאשר המנחה מונחת בכלי
80 זה, המחיצה מפסקת מלמטה בין שני חלקיה, מכל מקום הא נגיע
81 למעלה בתוך אייר הכלי, ולכן זה נחשב כמחובר לענין קמיצה. אבל
82 הקא דלא נגיע בלל – כאן בשאלת רב כהנא, שאין החלקים נוגעים
83 כלל אחד בשני, תיבעי לך, ולא נפשטה השאלה.
84 הגמרא דנה אם הנטמא על ידי צירוף כלי חוזר ומטמא על ידי חיבור
85 מים: בעי רבי רמיא, צירוף כלי וחיבור מים – חצי עשרון שנטמא
86 על ידי דין צירוף כלי, כגון שנתן שני חצאי עשרון בתוך כלי ואינם
87 נוגעים זה בזה, ונגעה טומאה באחד מן החצאים, ונטמא חצי העשרון
88 השני שבתוך הכלי על ידי צירוף כלי, ומחוץ לכלי יש עוד חצי עשרון
89 המחובר על ידי ניצוק או על ידי צינור המקלח מים לאותו חצי עשרון
90 שנטמא מחמת הצירוף, מהו – האם חצי העשרון שבתוך הכלי מטמא
91 את זה שמחוץ לכלי על ידי חיבור המים או לא. מבאר הגמרא את
92 הספק: כי תנן – האם מה ששינו בכלי מצרף מה שבתוכו לקדש,
93 הני מילי דגנאי – דברים אלו לא נאמרו אלא לענין שיתמא מה
94 שבפנים, אבל דבראי לא – אבל לא שיחזור ויטמא בחיבורו גם את
95 מה שבחוץ, או דילמא כיון דמחבר מתפר – הואיל והחיצון מחובר
96 לפנימי, גם הוא נטמא, אף שהפנימי נטמא רק מחמת צירוף.
97 הגמרא דנה האם הנטמא על ידי חיבור מים, חוזר ומטמא על ידי
98 צירוף כלי ואם תימצי לומר – להכריע בשאלה זו, ולומר שבין
99 דמחבר מתפר, יש מקום לשאול שאלה נוספת, חיבור מים וצירוף
100 כלי, ונגע טבול יום מבחוץ מהו, כלומר, חצי עשרון שהיה מחוץ
101 לכלי המחובר בחיבור מים לחצי עשרון שבתוך הכלי, ונגע טבול יום
102 בחצי העשרון שמחוץ לכלי, וטימא בכך את חצי העשרון שבתוך
103 הכלי על ידי חיבור המים, האם חצי העשרון שבתוך הכלי חוזר
104 ונטמא על ידי צירוף כלי את החצי העשרון הנוסף שבתוך הכלי, כי
105 תנן – האם מה ששינו שהכלי מצרף מה שבתוכו, הני מילי דנגע
106 מגנאי – דברים אלו לא נאמרו אלא כשנגעה הטומאה מבפנים, אבל
107 מבראי לא – אבל כשהטומאה באה מבחוץ, לא, או דילמא לא
108 שגנא, וצירוף כלי מועיל גם לטומאה הבאה מבחוץ. מסיקה הגמרא:
109 תיקו – תעמוד השאלה בספק, שלא נפשטה.
110 הגמרא דנה אם דבר שנטמא מקבל טומאה נוספת: בעי רבא, עשרון
111 שחלקו לשנים, ונטמא אחד מהן, ואחר כך הניחו בכיבא את שני
112 חצאי העשרון, באופן שאין החלקים נוגעים זה בזה, והוון טבול יום
113 ונגע פאותו חצי עשרון שהיה טמא, מהו, האם מקבל אותו חצי
114 עשרון טומאה חדשה, ועל ידי זה יפסול את החצי השני מחמת צירוף
115 כלי או לא. וצדדי הספק הם, מי אמרינן שבע לו טומאה – האם
116 אומרים שהחצי הראשון כבר שבע מטומאתו הראשונה, ושוב אינו
117 מקבל טומאה חדשה, או לא.
118 אביי מוכיח שאין אומרים 'שבע לו טומאה': אמר ליה אבבי לרבא
119 ומי אמרינן שבע ליה טומאה, ושוב אינו יכול לקבל טומאה חדשה,
120 והתנן במסכת כלים (פ"ז מ"ט) כרין העומד לשכיבה, שהוא טמא

1 והניחו בכיבא – כלי שבו בוללים את המנחה, ושני חצאי המנחה
2 אינם נוגעים זה בזה, ונגע טבול יום פאחד מהן, מהו, האם נטמא
3 גם חצי העשרון שלא נגע בו, או לא. ושורש השאלה הוא, כי תנן –
4 מה ששינו במשנה בחגיגה (ב) הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש –
5 שאם יש כמה חתיכות של קודש בכלי אחד, ונגע באחת מהן נפסלו
6 כולם, הני מילי היקא דנגעי בהדי – דברים אלו אינם אלא באופן
7 שהחתיכות נוגעות זו בזו, אבל היקא דלא נגעו בהדי לא, ולכן לא
8 נפסל אותו חצי עשרון שלא נגע בו הטבול יום. או דילמא לא שגנא,
9 וגם אם אין נוגעין הכלי מצרף, וממילא נפסל גם חצי העשרון שלא
10 נגע בו הטבול יום. משיבה הגמרא: אמר ליה איהו – השיב רב כהנא
11 לבני רבי חיאי, מי תנן במשנה 'הכלי מצרף' את מה שבתוכו,
12 שלשון זה משמע שמדובר בנוגעים אחד בשני, והכלי מחברם יהיה
13 כחתיכה אחת ממש, 'הכלי מצרף' תנן, ומשמעות לשון זה הוא כל
14 דהו – שאפילו אם אינם נוגעים זה בזה, ואם כן גם חצי העשרון שלא
15 נגע בו הטבול יום נפסל.
16 בני רבי חיאי הוסיפו לשאול את רב כהנא: הושיט אחד לביניהן –
17 נתן חצי עשרון נוסף, שאינו שייך למנחה, בין שני חצאי העשרון, ונגע
18 טבול יום בחצי העשרון הנוסף, מהו, האם נטמאו שני חצאי העשרון
19 של המנחה או לא. משיבה הגמרא: אמר להו רב כהנא, מה שצירף
20 לבל, כגון חלקי המנחה, הכלי מצרף, אבל מה שאין צירף לבל,
21 כגון אותו חצי עשרון שאינו שייך למנחה זו, אין הכלי מצרף,
22 ולפיכך לא נטמאו שני חצאי המנחה מחמת חצי העשרון השלישי.
23 בני רבי חיאי הוסיפו לשאול את רב כהנא: הושיט טבול יום את אפצעו
24 ביניהן – בין שני חצאי המנחה, באייר הכלי, ולא נגע בהם, מהו,
25 האם נטמאו או לא. משיבה הגמרא: אמר להו רב כהנא אין לך דבר
26 שמשמא מאורו אלא בלי חרם בלבד, והואיל והביסא אינה כלי
27 חרס, לא נטמאה המנחה.
28 הגמרא דנה האם מועיל צירוף כלי לענין קמיצה: הדר איהו בעא
29 מיניהו – חוזר רב כהנא ושאל מבני רבי חיאי, מהו לקמוץ מזה על
30 זה – שני חצאי עשרון של מנחה המונחים בכלי אחד, ואינם נוגעים
31 זה בזה, האם יכול לקמוץ מחצי עשרון זה על חצי עשרון השני או
32 לא. וספק זה תלוי אם צירוף כלי הוא דין דאורייתא שנלמד
33 מהכתוב הנאמר אצל קרבנות הנשיאים (במדבר ז' י"ב) אחר, ואמרו
34 בגמרא (חגיגה ב"ב) 'הכותב עשאו לכל מה שבכף אחר', וממילא נוהג
35 בין לחומרא לענין טומאה, ובין לקולא לענין קמיצה. או שמתא הוא
36 דין דרבנן בלבד, ונוהג לחומרא ולא לקולא. משיבה הגמרא: אמר
37 לו בני רבי חיאי לרב כהנא, זו לא שמענו מרבתינו, אבל פיוצא בו
38 – דין שממנו יש לפשוט את שאלתך, כן שמענו. דתנן במשנתנו,
39 שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזה
40 בפני עצמה ומזה בפני עצמה, כגון שלא נתערבו לגמרי, ומן
41 הצדדים נשאר מכל מנחה כדי קומץ שלא נתערב, כשירות המנחות,
42 וקומץ מכל סולת שלא נתערבה על המנחה שלה, ומקטיר את
43 הקומצים, ואם לאו – ואם אינו יכול לקמוץ מכל מנחה בפני עצמה,
44 לפי שנתערבו לגמרי, שתייהן פסולות. מדקדקת הגמרא: כי יכול
45 לקמוץ מיהו כשירות – מבואר בזה, שאם יכול לקמוץ מכל מנחה
46 בפני עצמה שתייהן כשירות, אמאי, והלא הך דמערב הא לא נגע
47 – החלק של המנחה שמעורב במנחה השניה אינו נוגע בקומץ שלו,
48 אלא מוכח שדין צירוף כלי הוא מן התורה ומועיל גם לקמיצה.
49 דוחה הגמרא: אמר רבא, דלמא בנשיין המחולקין העשוין כמסרק
50 – אולי אין מדובר כשהחלקים הראויים לקמיצה מופרדים לגמרי
51 מגופי המנחות, אלא מופרדים הם רק מצד אחד, אבל מצד השני
52 הם מחוברים להם. וכדוגמת מסרק שמעזו האחד הוא גוש אחד,
53 ומעזו השני שינוי מפורות, ולפיכך יכול לקמוץ אותם, שהרי כל
54 חלקי המנחה נוגעים זה בזה, אבל אם אינם נוגעים כלל שמתא אינו
55 יכול לקמוץ, שאין צירוף כלי מועיל לענין קמיצה.
56 הגמרא רוצה לפשוט את הספק מברייתא אחרת. שואלת הגמרא:
57 מאי הוי עלה – מה נשאר עם ספק זה. משיבה הגמרא: אמר רבא
58 תא שמע רביה לדבר, דתניא בברייתא, כתוב בתורה (ויקרא ו' ח'
59 'והרים מןו בקמצו, ודורשים מתיבת 'ממנו' שיש לקמוץ מן
60 המחובר, כלומר שלא יביא עשרון כשהוא מחולק ומונח בשני

1 "קדשי קדשים" (נט, א); כי סליק רב כהנא אשכחיה לרבי שמעון ברבי דיתבי וקאמר משמיה
 2 דרבי ישמעאל ברבי יוסי: מובח שפנעם כולו. אבל דאי הא דשאל לו רבי יוחנן ספיקותיו
 3 היה בסוף ימיו, כשהיה רבי יוחנן ראש ישיבה, כדמוכח בסוף בבא קמא (קיו, ב). ורבינו תם
 4 פירש שהיה דגישן (פד, ב) רבי יוחנן לתלמידיו שמבבל היה אומר, כמו שמפרש "הא לן
 5 דא להו" בקידושין (כט, ב).

6 **שאין** צריך לכלי אק כלי מצרפו - בפרק
 7 בתרא דחגיגה (בג, ב) בגמרא: הכלי
 8 מצרפו מדכתיב "כף אחת", ומותבי רב כהנא
 9 מההיא דמוסיף רבי עקיבא, ודייק מניה שהוא
 10 מדרבנן, ומשני רבי שמעון בן לקיש משום בר
 11 קפרא: לא נצרכא לשירי מנחה דאורייתא, את
 12 שצריך לכלי הכלי מצרפו, ושאינ צריך לכלי אק
 13 הכלי מצרפו, ואתו רבנן וגזרו אפילו אק צריך
 14 לכלי כלי מצרפו. ודו תימה, שפשוט לרב כהנא
 15 כל כך דאין כלי מצרפו מה שאין צריך לכלי, דלא
 16 משמע דפליג אההיא שינויא ושמא סבר לה
 17 כההיא שינויא דרבה בר אבוח, דמשני תתם:
 18 כשצברו על גבי קטבלאי, אי נמי, דוקא בשירי
 19 מנחה, שהיה כבר צריך לכלי - מצרפו כלי
 20 מדרבנן, שלא יצא מקדושתו קדום קמיצה. ולא
 21 דמי להבא, דלא היה מעולם צריך לכלי.

22 **צירוף** דאורייתא או דרבנן - ואם תאמר: דהא
 23 רב כהנא גופיה מוקדק בפרק בתרא
 24 דחגיגה (בג, ב) שהוא דרבנן, מההיא דהוסיף רבי
 25 עקיבא: ויש לומר, דשמא דמסקא ליה משום
 26 שינויא דהתתם.

27 **צירוף** כלי וחיבור מים מהו - פירש בקונטרס:
 28 כלומר, חצי עשרון שנטמא בצירוף
 29 כלי, מהו שיטמא בחיבור מים, כגון אם יש שני
 30 חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין, וחצי עשרון יש
 31 חוץ לכלי, וחיבור מים כגון נצוק או צינור מחבר
 32 את אשר חוץ לכלי למה שבתוך הכלי, ונגע
 33 טומאה בזה שבכלי שאינו נוגע במים, ונטמא
 34 חבירו משום צירוף כלי, מהו שיטמא את זה
 35 שבחוץ בחיבור מים? דבר תימה הוא לומר
 36 שמשקן מחברין אוכלין לקבל טומאה ולטמא
 37 אחרים! ועוד, שפירש שמתחברין על ידי נצוק.
 38 והלא אפילו למים עצמן קיימא לן במבשרין
 39 (פרק ה משנה ה) דאין נצוק חיבור לטומאה:
 40 וכעין פירוש הקונטרס יש משנה אחת במסכת
 41 טהרות פרק שמיני (משנה ח): עריבה שהיה
 42 קטפרס (נצוק) למלמעלן, ומשקה טופח מלמען
 43 ושלש חתיכות כביצה אינן מצטרפות, ושתיים
 44 מצטרפות. ורבי יוסי אומר: אפילו שתיים אינם
 45 מצטרפות, אלא אם כן היו רוצות משקה. ואם
 46 היה משקה עומד, אפילו כעין החרדל מצטרף.
 47 רבי דוסא אומר: האוכל פרוז אינו מצטרף.
 48 ובתוספתא תניא: אתרוג שפנץ ותחבי בכוש או
 49 בקיסם - הרי זה אק חיבור, שאין חיבורי אדם
 50 חיבור. עישה שלשה בני פירות - טהורה, שאין

51 לך דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין, דבר תימה הוא אם לישט מ פירות אינם
 52 מועלת לחבר את הקמחו ושמא לשה לאו דוקא, אלא אחרת דמילתא נקט, דבר שאים
 53 לך בני פירות פעמים שמי פירות מחברין שני חצאי זיתים עישה במשקן הבאין מזה לזה.
 ועשאו

זה
 54 - כגון אם נטמא החיצון, ונטמא זה
 55 שבכלי בחיבור מים. מהו - שיטמא זה את האחר משום צירוף כלי? מי אמרין דלא מהני צירוף אלא לטומאה שאירעה בתוך הכלי, או לא אמרין? ונטמא אחד
 56 מהן - ואחר כך הניח לשניהם בביתא ואין נוגעין, דלההיא ודאי לא מהני צירוף שחיוור זה וישמא את זה, שהרי לא היה בכלי בשעת טומאה. (אלא אם כן) ואחר
 57 כן חזר טבול יום ונגע בטמא, מהו שיקבל טומאה זו כדי לפסול חבירו? הא שבע ליה מומאה - ראשונה, ולא יקבל עוד טומאה אחרת.
 58 מדרם

1 והניחו בביתא - ואלו שני החצאין אין נוגעין זה לזה. מהו - מי נטמא חבירו
 2 או לא? כי תנן - בפרק "חומר בקדוש" (חגיגה ב, ב): הכלי מצרפו מה שבתוכו
 3 לקדש, שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו. הני מילי דנעני אהרדי כו'
 4 - להכי נקט טבול יום, משום דאין טומאתו חמורה לעשות ראשון ושני. דאי
 5 טומאה אחרת, למה לי צירוף? הא מטמא

6 אותו הטמא את הכלי, והכלי מטמא את
 7 השאר. מי תנן כלי מחבר - הוה משמע
 8 דנגעי אהרדי, והכלי מחברם כאילו היו חד,
 9 ואם נטמא זה נטמא זה. "מצרפו" משמע
 10 דאין נוגעין, וזה מצרפן להיות אחד. הושיב
 11 - חצי עשרון אחד לבין הנך חצי עשרון.
 12 מהו - אם נגע טבול יום בזה, מהו שיטמא
 13 אותו שניש? אין צריך לכלי - כגון האי
 14 חצי עשרון שלישי, דאין צריך לכלי, דהא
 15 אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת - אק
 16 הכלי מצרפו, וטהורים הראשונים. הושיב
 17 טבול יום כו' - באירוק, ולא נגע לא בוך
 18 ולא בכלי. צירוף כלי דאורייתא - דאמרין
 19 (חגיגה בג, ב): "כף אחת" - הכתוב עשאו
 20 לכל מה שבכף אחת, לא שני לחומרא כגון
 21 טומאה, ולא שני לקולא כגון קמיצה, דהרי
 22 כאילו נוגעין וקמיצה מעלייתא היא. או
 23 דרבנן - ולחומרא ולא לקולא. מוז בפני
 24 עצמה - משמע שעומד מוז בצד הכלי כדי
 25 קומץ שאינו מצטרף, וכן בוז. הך דמערב
 26 הא לא נגע - בקומץ, וקתני: כשרות, אלמא
 27 צירוף דאורייתא. אמר רבא דילמא - לאו
 28 דקאי קומץ בפני עצמו. בגושין המחולקין
 29 העשויין כמסרק - גופי המנחה מחולקין
 30 מראש האחד, מוז כדי קומץ ומוז כדי קומץ,
 31 אבל בראש האחד נוגעין, כמסרק זה שמצד
 32 אחד מחובר ומצד אחד שנינו מפורות. מאי
 33 הוי עלה - דשני חצאים מחולקים, מהו
 34 לקומץ מזה על זה משום צירוף כלי? והרים
 35 ממנו - בקומצו. דומיא דשני כלים - כגון
 36 דאין נוגעין זה בזה. כגון קפיא בקבא -
 37 שחקק מזה קטנה בתוך מידי גדולה, ונותן
 38 בפנימי חצי עשרון וחציו בחיצון, דאף על
 39 גב דעריבי שני החצאין מעליאי בגרד
 40 הכלי. כיון דמפסקי מחיצתא מתתאי -
 41 דאין עירוב הגודש עירוב, הואיל ואינו
 42 באויר הכלי. ובהא דייקנין: הא כלי אחד
 43 דומיא דהאי שהוא בשני כלים כשר. כגון
 44 עריבת - ארובה של תרנגולין, ומחיצה
 45 נמוכה באמצעות כדי לחלוק בין מים
 46 למורסן, ואותה מחיצה נמוכה ואינה מגעת
 47 לשפת העריבה. הילכך לאו הפסק הוא,
 48 דנגעי למעלה מן המחיצה שני החצאין
 49 באויר הכלי. אבל הכא גבי ביטא דחלוקין
 50 חן לגמרי - לא. צירוף כלי וחיבור מים

51 מהו - כלומר, חצי עשרון שנטמא בצירוף כלי, מהו שיטמא אחר בחיבור מים.
 52 כגון אם יש שני חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין, חצי עשרון יש חוץ לכלי, וחיבור
 53 מים כגון נצוק או צנור מחבר את של חוץ לכלי ומה שבתוך הכלי. ונגע טומאה
 54 בזה שבכלי שאינו נוגע במים, ונטמא חבירו משום צירוף כלי. מהו - שיטמא את
 55 של זה בחיבור מים. הני מילי דנעני - לאותו שבכלי מהני, ולא לשל חוץ. מחבר -
 56 שבכלי בחיבור מים. מהו - שיטמא זה את האחר משום צירוף כלי? מי אמרין דלא מהני צירוף אלא לטומאה שאירעה בתוך הכלי, או לא אמרין? ונטמא אחד
 57 מהן - ואחר כך הניח לשניהם בביתא ואין נוגעין, דלההיא ודאי לא מהני צירוף שחיוור זה וישמא את זה, שהרי לא היה בכלי בשעת טומאה. (אלא אם כן) ואחר
 58 כן חזר טבול יום ונגע בטמא, מהו שיקבל טומאה זו כדי לפסול חבירו? הא שבע ליה מומאה - ראשונה, ולא יקבל עוד טומאה אחרת.
 מדרם

ועשאו וילון טהור מן המדרס – ובגן דעבד ביה שינוי מעשה, כדאמר בפרק "במה אשה" (שבת נח, ב) דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה. ובמסכת כלים בפרק "הכרים" (משנה ו) מפרש איזו היא שינוי מעשה, דתנן: סדין שהוא טמא מדרס, עשאה וילון – טהור מן המדרס אבל טמאה טמא מת. מאימתי טהרתה? בית שמאי אומרים: משיתפר, ובית הלל אומרים: משיקשר, רבי עקיבא אומר:

1 ובית הלל אומרים: משיקשר, רבי עקיבא אומר:
2 משקבע. וכו' באיזה מדרס נגע זה. לפי מה שהוא
3 "הכרים" (משנה ו) מפרש איזו היא שינוי מעשה, דתנן: סדין שהוא טמא מדרס, עשאה וילון
4 – טהור מן המדרס אבל טמאה טמא מת. מאימתי טהרתה? בית שמאי אומרים: משיתפר,
5 ובית הלל אומרים: משיקשר, רבי עקיבא אומר:
6 משקבע. וכו' באיזה מדרס נגע זה. לפי מה שהוא
7 רוצה לומר דלא אמרינן שבע ליה טומאה, צריך
8 לומר דאיירי בבגד שלא נקפל מדרס עליו חוב.
9 ועוד צריך לומר דלא מיירי בשדרס עליו ברגלו
10 ערום או נעול, או בדבר שטמא מדרס, דאם כן
11 אתיא ליה מדרס ומגע בבת אחת, ובבת אחת לא
12 אמרינן שבע ליה טומאה, כדמסקין. אלא כגון
13 שיש פשוטי כלי עץ מפיסקין, או דברים שאין
14 מטמאין מדרס. כ"י נגע בו חוב מיהא טמא
15 ואפילו לבסוף כו' – לפי מה דסבירא ליה לאביי
16 שאין חילוק בין בת אחת לזה אחר זה, כדמובח
17 בסמוך כשכא לדקדק מסיפא, יש לתמוה: דתנא
18 קמא היה לו לדקדק דלא אמרינן שבע ליה
19 טומאה, דקאמר: אבל טמא נגע מדרס, ופירושו:
20 בבת אחת באתה לו טומאת מדרס וטומאת מגע,
21 לפי שנגוע בעצמו. דתנא קמא דרבי יוסי הוא רבי
22 מאיר דקסבר: טומאת בית הסתרים מטמא,
23 כדאשכחן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב)
24 דפליגי כי האי גזא בשלשה על שלשה שנחלקו
25 ויש לומר: דלכך דייק מרבי יוסי, שלא תאמר: הא
26 דפליגי עליה רבי יוסי וקאמר "באזה מדרס נגע
27 זה" – היינו משום דסבירא ליה דאמרינן שבע
28 ליה טומאה, ואם תאמר: בסוף פרק "העור
29 והרטיב" (שם קכב, ב) גבי (תחיבת כוית אבר)
30 והחותר כוית בשר מאברו מן החי, דאמר: חישב
31 עליו ואחר כך תחתו – טמא, לפי שירד עליו
32 תורת טומאת אוכלין כשחישב עליו. ואמאי
33 נימא שבע ליה טומאה, שהוא טמא טומאת אבר
34 מן החי החמורוהו ויש לומר: דאיכא נמי חומרא
35 בטומאת אוכלין, שמיעיל לטמא טומאה בפחות
36 מביצה אוכלין וזה משלשום לכביצה. ואין לתרץ
37 דהאי דחישב עליו ואחר כך תחתו טמא – משום
38 דטומאת בית הסתרים (לא מטימאי, ודהתם
39 אמרינן דמטימאי דמוקף ליה כרבי מטימאי. ומידו
40 היא גופא תימה: ואמאי לא אתיא כרבי יוסי,
41 תימא דטמא משום דמקבל טומאה משעת
42 פרישתו, כדאמרינן בפרק "בהמה המקשה" (שם
43 עב, ב) בשלש על שלש (הבגד) הבאות מבגד גדול, דבשעת פרישתן מאביהן מקבלות
44 טומאה מאביהן: ויש לומר: ד"העור והרטיב" (שם קכב, ב) מיירי אפילו אין נשאר באבר
45 כדי להעלות ארוכה כשחותרו, דלא מטימאי. ומידו קשה בסוף "כיצד צולק" (פסחים פה,
46 ב) גבי יוצא גזרו ביה טומאה או לא גזרו, דקאמר: תא שמע, אבר שיצא מקצתו חותר כו',
47 ואי אמרת גזרו ביה רבנן טומאה, כי תחין ליה מאי הוי? הא קא מטמא ליה ומשני: טומאת
48 בית הסתרים היא ולא מטמא, ואכתי, הא קא מטמא בשעת פרישתו ואין לומר דליכא
49 כשיער במה שבוהין, דאם כן לא היה צריך לטעמא בית הסתרים, ואלבאי דרבינא הוא
50 דמשני הכי אחר כך. ויש לומר: דמיירי בפסחים (פה, א) וב"העור והרטיב" (חולין קכב, ב) בניתום בעל כרחו, דהא בכריתות בפרק "אמרו לו" (טו, ב) מוכח דלא מקבל טומאה בשעת
51 פרישתו, גבי אבר המודולל באדם. ומידו לא מסתברא דמיתוקם הדיא דפסחים בניתום בעל כרחו, דהא קתני: חותך עד שמיגע לעצם וקולף עד שמיגע לפרק חותך. ושמא כשחותך
52 בסכין לא מקבל טומאה בשעת פרישתו, לפי שהסכין מפרש בין זה לזה. אי נמי, מחתך בסכין מעט ומשליך וחתך ומחתך מעט ומשליך עד שמחתך את כולו, שאינו נגע עכשיו בבת
53 אחת. וכן מפרש בהדיא בירושלמי, במחתך כל שהוא ומשליך. ואם תאמר: אמאי איצטרך לשנויי ב"העור והרטיב" (חולין קכט, א) דאתיא כרבי מאיר? לימא דחיבירי אוכלין כמאן דמפירתי
54 דמו, כדקאמר רבינא בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב) ובפרק "כיצד צולק" (פסחים פה, א) ויש לומר: דהדיא סוגיא דלא כרבינא. אי נמי, לא אמרינן חיבירי אוכלין כמאן דמפירתי
55 דמו אלא דבר העומד ליחור, כי ההיא דבשר שיצא הוציא עובר את ידו, דומיא דידות הכלים שעתידי לקצצן. ואם תאמר: בפרק "ואלו קשרים" (שבת קיב, ב) ובפרק שני דעירובין (כד,
56 א) דאמרינן: סנדל שנפסקה אחת מאוניו ותיקנה – טמא מדרס, נפסקה שניה ותיקנה – טהור מן המדרס אבל טמא נגע מדרס. ופריך: מאי שנא ראשונה – דהא
קיימא

מדרס – ששכב עליו זב. ועשאו וילון – פרושו לפני הפתח וקבעו שם. טהור מן המדרס –
ולא יטמא עוד אדם, שהרי אין עשוי למדרס, וכל שאינו ראי למדרס – אינו טמא מדרס,
דאמרינן במסכת חגיגה (כג, ב): מי שמיחד לישיבה, יצא זה שאומר לו עמוד ונעשה
מלאכתנו. אבל טמא נגע מדרס לטמא אוכלים ומשקים כמי שנגע במדרס. אלא – להכי
מיהני ליה וילון, שאם נגע בו זב קודם שעשאו
וילון, והיו עליו שתי טומאות, מדרס ומגע –
ועכשיו טהור מן המדרס מלטמא אדם או כלים,
ונשאה עליו תורת מגע לאוכלין ומשקין. כי
נגע בו זב מיהא טמא – נמי טומאת מגע. אפילו
לבסוף, לאחר שנטמא מדרס, חלה טומאת
מגע להאי ענינא, שכשיעשו וילון ויטהר מן
המדרס – תחול עליו טומאת מגע. ואמאי נימא
הא שבע ליה – טומאת מדרס. דילמא מקמי
מדרס – נגע בו, ואחר כך דרס עליו. דהכא
ליכא למיפרך: הא שבע ליה, משום דטומאה
אחרינא חמורה מן הראשונה וחלה עליה.
אבל הכא גבי עשרונות, דאידי ואידי ראשונה
ושניה קלה היא, דבין זו ובין זו טומאת אוכלין
היא, ולא חילא שניה כלל. אלא מסיפא –
נפקא דלא אמר שבע לה טומאה. תחתון
טומאת מדרס – שאפילו עשר מצעות תחתיו –
כולן מטמאות מדרס. נגע מדרס – משום דנגע
בעליו. ונפקא מינה, שכשיעשו לתחתון וילון
ויטהר מן המדרס – עדיין יחא טמא טומאת
מגע. לימא שבע ליה – טומאת מדרס. הכא
בזה אחר זה – גבי עשרונות. אמר: וראשון
מצטרפין – ונטמא הראשון מחמת זה בצירוף
כלי. מופרש – שהפריש תחת זה – אינו מצטרף
לפטול עמו, שהרי לא הופרש על מנת
להצטרף עם האבוד, שהרי שניהם אבודים.
בני ביקתא דהרד – בני בית אחד הן, שכולן
מכח מנהא אחד בנא. ביקתא = בני עקתא. בית
צר. קמץ מן הראשון שניהם האחרים אין
נאכלין – שהרי שניהם נוקקין לקומצו של
ראשון, וקומץ אינו מתיר אלא עשרון אותו
חצי שהופרש ממנו ואחד מן החצאין הללו,
וכיון דלא ידע איהו – לא נאכל לא זה ולא זה.
ושירים ידיה – דאיתו חצי עשרון ראשון
שהופרש ממנו הקומץ. חצי איכא דנקא
דקומץ דלא קריב – דהא תילתא דהאי קומצא
אינו חשוב, מחמת חצי עשרון השלישי הוא,
שהרי שלשתן הווקקו לקומץ זה. והילכך הוי
האי קומץ חסר תילתא, דמטי דנקא לכל חד משני חצאי עשרונים המכשירים את
המנחה. דנקא = ששית. דנקא קומץ לכל חצי עשרון מן השנים שהמנחה נכשרת בהן.
אמר רב אשי – הנך תרתי פירכי לאו פירכי, דכיון דלא קמץ אלא מן האחד, קמיצת
המנחה בדעתא דכחן תליא, וכחן כי קמץ – אדעתא דעשרון חד הוא דקמץ. והילכך
קומץ קרב, שירי ראשון נאכלין, והשנים אינן נאכלין, משום דאין לעמוד על סופו איזה
מזון נצטרף עם הראשון בדעת הכהן לדיות נותר בקומץ.

משנה

1 משנה
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
האי קומץ חסר תילתא, דמטי דנקא לכל חד משני חצאי עשרונים המכשירים את
המנחה. דנקא = ששית. דנקא קומץ לכל חצי עשרון מן השנים שהמנחה נכשרת בהן.
אמר רב אשי – הנך תרתי פירכי לאו פירכי, דכיון דלא קמץ אלא מן האחד, קמיצת
המנחה בדעתא דכחן תליא, וכחן כי קמץ – אדעתא דעשרון חד הוא דקמץ. והילכך
קומץ קרב, שירי ראשון נאכלין, והשנים אינן נאכלין, משום דאין לעמוד על סופו איזה
מזון נצטרף עם הראשון בדעת הכהן לדיות נותר בקומץ.

62 ומטמא המופרש את הראשון מחמת צירוף כלי. אבל האבוד אין
 63 מצטרף עם המופרש להיות כאחד, שכן האבוד לא היה אמור
 64 להקרב עם המופרש תחתיו, ולפיכך אין המופרש מטמאו מחמת
 65 צירוף כלי.
 66 אם נטמא הראשון שלא נאבד, שניהם מצטרפין, הן האבוד והן
 67 המופרש מצטרפים עם הראשון להיות אחד, לפי ששניהם היו
 68 אמורים להקרב עמו, האבוד קודם שנאבד, והמופרש לאחר שנאבד,
 69 לפיכך מטמא הראשון את שניהם מחמת צירוף כלי.
 70 אבני אמר אפילו נטמא אחד מהן נמי שניהם מצטרפין – גם אם
 71 נטמא האבוד או המופרש, השנים האחרים מצטרפים עמו להיות
 72 כאחד, מאי טעמא, לפי שבולחו נמי ביקתא דהרדי ניהו – כל
 73 שלושת חצאי המנחה באים מאותו בית, כלומר, כולם הובאו בשביל
 74 מנחה אחת, ולפיכך חשובים הם כאחד לענין צירוף כלי.
 75 אומרת הגמרא: וכן לענין קמיצה – כשם שנחלקו רבא ואבוי לענין
 76 טומאה, כך נחלקו לענין קמיצה, שאם נאבד חצי עשרון והפריש אחר
 77 תחתיו ואחר כך נמצא האבוד ושלשתם מונחים בכלי אחד, לדעת
 78 רבא אם קמין מן האבוד על כל המנחה, שריי וראשון נאכלין –
 79 מה שנשאר מחצי העשרון האבוד אחר הקמיצה, וכן חצי העשרון
 80 הראשון שלא נאבד, נאכלים, כמו כל שיירי מנחה אחר הקמיצה,
 81 לפי הראשון והאבוד מצטרפים להיות מנחה אחת, כיון שהאבוד
 82 הופרש כדי להצטרף לראשון. אבל המופרש אינו נאכל, מפני שלא
 83 היה האבוד אמור להקרב עם המופרש. ואם קמין מן המופרש,
 84 שריי וראשון נאכלין, המופרש והראשון מצטרפים להיות מנחה
 85 אחת, כיון שהמופרש הופרש כדי להצטרף עם הראשון, אבל אבוד
 86 אינו נאכל שלא הופרש כדי להצטרף עם המופרש, ואין הקמיצה
 87 מועילה להתירו. ואם קמין מן הראשון, שניהם אינן נאכלין, לפי
 88 שהאבוד והמופרש ראוים להצטרף עם הראשון, האבוד לפי
 89 שמתחילתו הופרש להיות עם הראשון, והמופרש לפי שאחרי
 90 שנאבד האבוד הופרש להצטרף עם הראשון, וכיון שאי אפשר
 91 ששניהם יצטרפו עם הראשון, לפי שאין הקומץ מתיר אלא עשרון
 92 אחד, לא הותר אלא חצי עשרון הראשון שממנו קמץ, ועוד אחד
 93 משני החצאים האחרים, שאין ידוע איזה הוא, לכך שניהם אינם
 94 נאכלים.
 95 אבני אמר אפילו קמין מאחד מהן, שניהם אינן נאכלין – גם אם
 96 קמץ מן המופרש או מן האבוד, אין שנים האחרים נאכלים, מאי
 97 טעמא, לפי שבולחו נמי בני ביקתא דהרדי ניהו – כל שלושת
 98 חצאי המנחה הובאו בשביל מנחה אחת, ולפיכך חשובים הם כאחד,
 99 והואיל והקומץ אינו מתיר אלא עשרון אחד בלבד, ואין ידוע איזה
 100 משני החצאים הנוספים התיר, שניהם אינם נאכלים.
 101 רב פפא מקשה על זה שחצי העשרון ממנו קמץ הותר באכילה:
 102 מתקנה לה רב פפא על אבוי ורבא, ושריין גופיה היכי קריב, הא
 103 וכי שיירי הקומץ כן נאכלין, הא איכא דנקא –[שישית] דקומץ דלא
 104 קריב – הלא יש כאן שישית קומץ חסרה לכל חצי עשרון של
 105 המנחה. כלומר שהרי הכהן הרים קומץ לכל שלושת חצאי העשרון
 106 שלפניו, ויוצא שלכל חצי עשרון יש שליש קומץ, ומכיון שאין
 107 במנחה אלא עשרון אחד, ממילא נמצא, ששליש מן הקמיצה אינה
 108 חשובה, ואם כן כשנחלק את אותו שליש בין שני חצאי העשרון של
 109 המנחה, נקבל, שלכל חצי עשרון חסר שישית [שהוא חצי שליש] מן
 110 הקומץ.
 111 הגמרא מביאה קושיא נוספת על רבא ואבוי. מתקנה לה רב יצחק
 112 בריה דרב משרשיא – על רבא ואבוי, וקומץ גופיה היכי קריב, הא
 113 איכא לתתא חולין – היאך מקריבים את הקומץ עצמו, והרי על
 114 שלש ממנו לא חלה קדושת קומץ, לפי ששליש אחד מכוון כנגד
 115 אותו חצי עשרון שאינו מצטרף עם המנחה, וקומץ חסר הוא ופסול
 116 להקטר. [אמר] רב אשי (אמר), שתי קושיות אלו אינן קשות, לפי
 117 שקומץ בדיעתא דכהן תליא מילתא – חלות הקומץ תלויה בדעתו
 118 של הכהן הקומץ, וכהן כי קמין אעשרון קא קמין – והכהן התכוין
 119 בקמיצתו רק בשביל עשרון, ולא בשביל חצי עשרון הנוסף, שכן קמץ
 120 רק מתוך אחד מחצאי העשרון, ולפיכך אין הקומץ חסר והוא כשר,
 121 וגם השייריים של חצי עשרון הראשון שהקומץ בא משם נאכלים כמו
 122 כל שיירי מנחה שנקמצה כדינה.

1 מדרש שכבב עליו זב, ועשאו וילון – פרשו לפני הפתח לשם וילון
 2 בדרך קבע, מהור מן טומאת המדרש שהיתה בו בתחילה, ואינו
 3 מטמא אדם וכלים, לפי שאינו מיוחד עוד למדרס, אבל טמא מנע
 4 מדרש – אבל עדיין טמא הוילון בטומאת מגע מדרס, ומטמא אוכלים
 5 ומשקים, כמו כל דבר שנגע באב הטומאה, לפי שקודם שנעשה
 6 מדרס היה עליו טומאת מדרס, וכל חלק וחלק ממנו טימא את החלק
 7 שעל ידו בטומאת מגע, ולכך אף טומאת מדרס שבו פקעה, טומאת
 8 מגע מדרס שבו לא פקעה. אמר רבי יוסי באיזה מדרש נגע וילון
 9 זה, והלא מגע בית הסתרים הוא אף זה חשוב נגיעה לענין קבלת
 10 טומאה. אלא שאם נגע בו הזב טמא מנע הזב – ורק אם נגע הזב
 11 בסדן, ניתוסף עליו גם טומאת מגע וב' ומטמא אוכלים ומשקים.
 12 מסיימת הגמרא את הקושיא: אבל כי [אם] נגע בו הזב מיהא טמא
 13 בטומאת מגע, ואפילו אם נגיעת הזב בסדן תהיה לבסוף, כלומר,
 14 לאחר שדרס עליו הזב ונטמא בטומאת מדרס (בטמא מדרש ואחר
 15 כך מנע הזב). ואמאי – מדוע חלה טומאת מגע על הסדן, לימא
 16 שבע ליה טומאה – היו צריכים לומר, שהואיל והסדן מלא בטומאת
 17 מדרס, שוב לא יחול עליו טומאת מגע כלל.
 18 דוחה הגמרא: אמר ליה רבא לאבוי, וממאי דהאי שאם נגע בו
 19 הזב לכתר מדרס – מנין אתה יודע שפירוש דברי רבי יוסי הוא שהזב
 20 נגע בסדן לאחר שדרס עליו, ומכאן זה הוכחת שחלה טומאת מגע
 21 על טומאת מדרס ואין אומרים שבע ליה טומאה, דילמא מקמי
 22 מדרש, דהוויא טומאה המורה על טומאה קלה – אולי פירוש דבריו
 23 הוא שהזב נגע בסדן לפני שדרס עליו, שבאופן זה בודאי חלה
 24 טומאת מדרס על הסדן, אף שכבר שבע מטומאת מגע מדרס, לפי
 25 שהטומאה השנייה חמורה מהטומאה הראשונה, אבל הקא בעשרון
 26 שחילקו דאדי ואדי טומאה קלה לא, כיון שכבר שבע העשרון מן
 27 הטומאה הראשונה שעליו.
 28 הגמרא מוכיחה שאין אומרים שבע ליה טומאה, מן הסיפא של
 29 המשנה. אומרת הגמרא: אלא מסיפא של המשנה שם יש לפשוט
 30 את ספיקת רבא, מודה רבי יוסי לחכמים בשני סדינין המקופלין
 31 ומנחין זה על זה וישב זב עליהן, והסדן העליון טמא מדרס
 32 מחמת ישיבת הזב, והסדן התחתון טמא מדרס מחמת ישיבת הזב,
 33 וגם טמא מנע מדרש שהרי נגע בסדן העליון, וטומאת מגע מועילה
 34 לענין שאף אם יעשו מן הסדן וילון, ויפקע ממנו על ידי זה טומאת
 35 מדרס, עדיין יטמא משום מגע מדרס. וקשה, אמאי חלה על הסדן
 36 התחתון טומאת מגע, לימא שבע ליה טומאה מטומאת מדרס, ושוב
 37 אינו יכול לקבל טומאת מגע.
 38 דוחה הגמרא: הנהם בבת אחת – בדין של שני סדינים המקופלים,
 39 באות עליו שתי הטומאות בבת אחת, לפי שמיד שהזב ישב על הסדן
 40 העליון והורגש כבדו על הסדן התחתון, נטמא התחתון בטומאת
 41 מדרס ולבטומאת מגע מדרס, שהרי ברגע זה נגע עליו העליון, וכל
 42 שבא עליו שתיקה בבת אחת, לא שייך לומר שבע ליה טומאה, והלא
 43 בזה אחר זה – אבל כאן בשני חצאי עשרון שנסתפק בהם רבא,
 44 הטומאה השנייה באה רק אחרי הטומאה הראשונה, ולפיכך יש
 45 להסתפק, שאולי בזה נאמר שבע ליה טומאה, ולא נפשוט ספיקו של
 46 רבא.
 47 הגמרא דנה בעשרון שאבד חציו, והפריש חצי עשרון אחר, ונמצא
 48 האבוד, איזה משלשה חצאי העשרון מצטרפים לענין טומאה
 49 וקמיצה: אמר רבא עשרון של מנחה אחת שחלקו לשנים, ואבד
 50 אחד מהן, והפריש חצי עשרון אחר תחתיו כדי להשלים את חצי
 51 העשרון שאבד, ואחר כך נמצא חצי עשרון הראשון האבוד, והרי
 52 שלשתן מונחין בביקא –[בכלי אחד]. הדין הוא שאם נטמא חצי
 53 העשרון שהיה אבוד, אבוד הראשון מצטרפין – הכלי מצרף את
 54 חצי העשרון האבוד וחצי העשרון הראשון שלא נאבד להיות כמנחה
 55 אחת, שכן שניהם היו אמורים להקרב יחד, ומטמא האבוד את
 56 הראשון. מופרש אין מצטרף – אבל חצי העשרון שהופרש תחת
 57 האבוד, אינו מצטרף, לפי שלא הופרש על מנת להקרב עם האבוד,
 58 ולפיכך אין האבוד מטמאו מחמת צירוף כלי.
 59 אם נטמא המופרש תחת האבוד, מופרש הראשון מצטרפין,
 60 כלומר, הראשון שלא נאבד, והמופרש תחת האבוד מצטרפים להיות
 61 כאחד, שכן הם היו אמורים להקרב יחד אם לא היה נמצא האבוד,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב וְנוֹהֲגִים לְהַקְדִּים תְּפִלַּת עֶרְבִית¹¹ יוֹתֵר מִבְּיָמוֹת הַחֹל¹² וְנִכּוֹן הוּא פְּדֵי לְהַקְדִּים קְבֵלַת שֶׁבֶת בְּכָל מַה שְּׂאֲפָשֶׁר¹³
2 רק שִׁיחָא מְפֻלָּג הַמְנַחָה וְלִמְעֻלָּה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִימָן רס"א²⁷ וְרס"ג.

הלכתא רבתא

[ד] נוהגים לעמוד בעת אמירת אנא בכח, לכה דודי²¹ [וראה בהערה לענין עמידה בקדיש²²], ויש עומדים ב'לכו נרננה' עד אחר 'ברכו'²³.
[ז] יותר מבימות החול - אלא שיש ליוהר שכשמתפללים ערבית של שבת קודם הזמן - אין ליתן לקטן לעבור לפני התיבה גם אם מגיע לכלל י"ג שנה ביום השבת²⁴.
[ח] בכל מה שאפשר - גם המקבלים שבת קודם התפלה (ע"י אמירת 'מזמור שיר' או באופן אחר) מכל מקום מקדימין להתפלל²⁵, ועכ"פ לא יאחרוהו לאחר זמנו²⁶.
[ו] תפלת ערבית - סדר קבלת שבת: א] קודם תפלת ערבית אומרים לכו נרננה וגו'¹⁰, אנא בכח [בלחש¹¹], לכה דודי וגו'¹², מזמור שיר ליום השבת, ה' מלך, וקדיש¹³.
[ב] ואם חל יום-טוב או חול המועד¹⁴ בשבת אין אומרים לכו נרננה¹⁵ רק מתחילין מזמור לדוד¹⁶, לכה דודי בשלימות ובחרוז בואי בשלום אומרים גם בשמחה ובצהלה¹⁷ ואין אומרים גם ברננה¹⁸.
[ג] בתחלת תפלת ערבית אומרים: כגוונא¹⁹, חצי קדיש וברכו²⁰.
(המשך סדר התפלה נתבאר בהמשך הסימן ובסי' רסח).

ציונים והוספות

10 ששת המזמורים הנדפסים בסידור ומבואר טעמם בשער הכולל פ"ז אות ז שהם חמשה כנגד חמשה ימי החול, ומזמור לדוד הבו וגו' נגד ערב שבת, עייש"ב.
11 היום יום ב' סיון, ובבדי השלחן סי' עז ס"ק ט: ואמירת 'אנא בכח' נוהגין לומר בחשאי ולא מצאתי טעם לזה, מיהו בש"ק צריך לומר בחשאי מן הדין, וראה ביאור על זה בסידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רננ.
12 בסיום הפיוט 'לכה דודי' מוסיפים בלחש פעם שלישית 'בואי כלה שבת מלכתא' (ראה סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רנו).
בליובאוויטש לא נהגו לזמר בניגון את הפיוט 'לכה דודי', ורק אומרים אותו בניעימה מיוחדת (קהל וחזן) (ספר הנגונים ח"ג ע' נב), ובכמה קהילות חב"ד היום מנגנים 'לכה דודי'.
מנהג הפיכת הפנים ב'בואי בשלום', והמנהג לשוח באמירת 'בואי כלה' נתבאר בהרחבה לעיל על סי' רסב סעיף ד.
13 סידור.
הקדיש שלאחר 'קבלת שבת' קודם כגוונא שייך הן למי שיש לו יארצייט ביום וא"ו, והן למי שיש לו יארצייט בשבת קודש (ס' המנהגים ע' 27, וראה סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רנו).
14 והוא הדין ערב שבת שחל ביום טוב ויום השבת הוא אסרו חג - אין אומרים 'לכו נרננה' דלא כמבואר ב'שער הכולל' פ"ז סק"ו (היום יום ג' תשרי, ס' המנהגים ע' 26, וראה סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רנ).
15 שהענינים הנפעלים ע"י אמירת מזמורים אלו - נפעלים בתכלית השלימות גם ללא אמירת מזמורים אלו ע"י דיבור האדם (תורת מנחם ה'תשמ"ב ח"ד שיחת ערב ר"ה סי"ב).
וראה עוד ביאורים בזה בבדי השלחן סי' עז ס"ק יג, סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רמט.
16 ספר המנהגים ע' 26.
17 היום יום ז' תשרי, וכן הוראת כ"ק אדמו"ר ב"ב תמוז ה'תשי"ב שחל בשבת, וכן נהגו ב"ט כסלו שחל בשבת, אבל

לא בראש השנה ויום הכפורים (סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רנה).
18 כן כתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב בהגהות על הסידור.
19 באמירת 'כגוונא' אומרים השם כתיקונו, ואינו דומה ללימוד פרק אבות בהם נוהרים שלא לבטאות את השם (ס' המנהגים ע' 27, ובהרחבה בסידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ע' רנח).
20 אם מתפללים ביחידות אומרים 'ולומר כו' המודפס בסידור, ואין נוגע אם שמעו ברכו מקודם (אגרות קודש ח"ג ע' שז).
21 גליון התקשרות גליון ריב ע' 14, וראה בדי השלחן סי' עז ס"ק ט.
22 בגליון התקשרות הנ"ל הביאו בהרחבה הגהת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב לעמוד בקדיש שאחר קבלת שבת וציינו הפלא שלא נעתקה בספר המנהגים, אמנם בהמשך שם נסתפקו באיזה קדיש הכוונה, והביאו מנהג כ"ק אדמו"ר בשנים הראשונות לישוב בקדיש זה.
23 כן היה מנהג כ"ק אדמו"ר (לקט הליכות ומנהגי שבת קודש ע' 13),
וראה בהתקשרות גליון ריב הערה 15 שמנהג כ"ק אדמו"ר בשנים הראשונות שהיה מתפלל קבלת שבת בבית המדרש למעלה היה יושב ב'מזמור שיר ליום השבת' ונעמד לאיש"ר שבקדיש, ובשנים מאוחרות יותר שהיו מתפללים בבית המדרש למטה, ושם היה אומר 'מזמור שיר ליום השבת' בעמידה ונשאר מעומד.
24 שכשאינו בר מצוה אינו מוציא הציבור ידי חובה באמירת 'ברכו', ותוספת שבת אינה מועילה לענין שנות ימי הנער, אבל אם מתפללים ערבית בלילה - מותר לירד לפני התיבה (סי' נג סעיף יג) ומשמע שמכל מקום יכול הקטן להתפלל לעצמו ואין צריך להמתין לצאת הכוכבים, וראה להלן לענין קידוש.
25 בדי השלחן סי' עז ס"ק טז: אע"פ דלדידן הוי קבלת שבת באמירת מזמור שיר, מ"מ מקדימין להתפלל, נראה הטעם כדי

1 ואף המתפללין ערבית בזמנה בצאת הכוכבים כל ימות החול¹⁰ יכול הוא להקדים בערב שבת להתפלל מפלג
2 המנחה ולמעלה כדברי רבי יהודה שאומר שמפלג המנחה ואילך הוא לילה לענין תפלה¹¹ ואף שלפעמים בשאר
3 ימים מתפלל מנחה בזמן שהוא והרי הן שתי קולות הסותרות זו את זו כמו שנתבאר בסימן רל"ג³¹ אין חוששים
4 לזה בתפילת ערבית של שבת שיש מצוה בשמתפלל אותה מבעוד יום שמוסיף מחול על הקודש אלא שצריך הוא
5 לזהר שלא להתפלל מנחה בו ביום עצמו אחר פלג המנחה שלא יעשה ב' קולות הסותרות זו את זו בזמן אחד¹².

חלק ב סימן רסז, דין התפילה בערב שבת, תחילת סעיף ב

הלכתא רבתא

ט] כל ימות החול - כפי שרבים נהגו להחמיר בדורות האחרונים²⁹ יא] בזמן אחד - שהוא חמור יותר מאשר כשנוהג פעם כך ופעם כך³² י] לענין תפלה - לענין תפלה בלבד, אבל לא לענין קריאת

ציונים והוספות

סמוך להדלקה רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת לאלתר אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה - שהוא שעה ורביע זמניות קודם הלילה.
29) כמבואר בשו"ת אדה"ז סי' ז: וכהאי גוונא מצינו כמה דברים שנחלקו בהן הפוסקים ראשונים או אחרונים, ובדורות שלפנינו נהגו אבות אבותינו כדעת המקילין, ובדורות הללו רבו כמו רבו הנוהגים להחמיר - כמו חדש ותפלת ערבית בזמנה וכהאי גוונא טובא.
וכאן מוסיף שמכל מקום בערב שבת יכול להקדים - שיש בזה מצוה, וראה להלן המנהג בימינו.
30) ומכל מקום יקרא קריאת שמע גם בתפלתו ואינו יוצא בה י"ח כמבואר בהמשך הסעיף, ולענין ספירת העומר מבואר בסי' תפט סי"ב שכשמתפללין מבעוד יום אין הציבור סופרין כלל בבית הכנסת, וכל אחד סופר בביתו כשיגיע הזמן (אפילו למקילים לענין קריאת שמע).
31) סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידינו, ובשו"ע שם סעיף א: ואסיקנא, דעבד כמר, עבד; ודעבד כמר, עבד; והוא שיעשה לעולם כחד מינייהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה, שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה (שעשהו יום); ואם עושה כר' יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה (שעשהו לילה).
32) מגן אברהם סי' רלג ס"ק ה: שלא ינהוג פעם כך ופעם כך ומכ"ש שלא יתפלל ביום אחד מנחה אחר פלג המנחה וערבית קודם צ"ה.

לקדש את השבת סמוך לכניסת השבת כמו שנת' בסי' רע"א, ובאר"ר סי' רס"ז כ' שא"א יראו עינינו בליל שבת משום דשכיחי מזיקין הלכך יש למהר, ועוד שלא יכבה הנר, ועוד שיש בני אדם שלא אכלו בערב שבת כ"א מעט בבוקר, ומפני כל אלו הטעמים יש להקדים ג"כ תפלת מעריב.
טעם נוסף להקדמת התפלה בפרט ביום טוב שחל בערב שבת: כיון שאין הכל בקיאים בכך שאפשר לסמוך על עירוב תבשילין ולהכין מיום טוב לשבת רק מבעוד יום ולא סמוך לחשכה ממש, וכדי שלא יסמכו על העירוב סמוך ממש לשבת - טוב להקדים ולהתפלל ערבית של שבת מבעוד יום, ובזה נזהרין כולם להכין כל צרכי שבת קודם תפלת ערבית של שבת (סי' תקכו סעיף ח).
26) כמבואר בסי' רנו: וגם צריך להזהיר רוב העם שיש להם היתר שכל עוד שלא אמרו ברכו עושין כל הצריך להם לשבת אע"פ שהוא לילה ממש ולכן יש להקדים אמירת ברכו ואין להמתין על אדם גדול שעדיין לא בא לבית הכנסת כי זכות הוא לו שלא יתחלל שבת על ידו והחכם עיניו בראשו.
27) סעיף ה: אם רוצה להקדים ולקבל עליו תוספת שבת מפלג המנחה ולמעלה דהיינו שעה ורביע זמניות קודם הלילה; הרשות בידו - ונאסר בעשיית מלאכה, אבל אם קיבל קודם פלג המנחה - אין קבלתו כלום, ומותר בעשיית מלאכה. . ואם התפלל אז צריך לחזור ולהתפלל אח"כ.
וראה מה שנתבאר שם על חישוב תחלת זמן פלג המנחה.
28) סעיף ו: לא יקדים למהר להדליקו בעוד היום גדול לפי שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת וגם לא יאחר, ואם רוצה להדליק הנר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת באותה שעה

11 שהביאו מין האחר לפניו אבל אם יש עדיין לפניו ממין הראשון
12 כשהביאו לפניו מין אחר הדומה להראשון כגון ששניהם מיני פירות או ששניהם מיני משקין א"צ לחזור ולברך עליו שכל זמן שהוא עוסק באכילת או שתיית הראשון אינו עושה היסח הדעת מן הסתם אלא א"כ נמלך ממש לפי שכן דרכו של אדם כשהוא עוסק באכילה או בשתייה להמשך בה ולגרוור מאכילה לאכילה ומשתייה לשתייה.
13 אבל אם שותה שכר והביאו לו דגים למתק השתיה אע"פ שהכל ברכה אחת וגם הדגים הם טפלים להשכר שעל ידי כך שותה יותר אינם נפטרים בברכה אחת אלא א"כ היתה דעתו עליהם או שהיו לפניו בשעת ברכה כמ"ש בסימן רי"ב.
14

שולחן ערוך - הלכות ברכת הפירות
ט ואם לא אחזו כלל אם היה לפניו כשבירך עליו יצא ואם בירך ואח"כ הביאו לפניו אף שבירך על דעת כן צריך לחזור ולברך.
אבל מי שבירך על פירות שלפניו ואח"כ הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר שנפטר בברכה הראשונה כגון שברכותיהם שוות או שהראשון עיקר והשני טפל א"צ לחזור ולברך אפילו הביאו לפניו מין האחר אחר שכלה הראשון שכבר אכלו כולו. והוא שכשבירך היה דעתו גם על השני לאכלו אפילו לא היה בדעתו בפירוש לפטרו בברכה זו אבל אם לא היתה דעתו עליו בשעת הברכה צריך לחזור ולברך אם כבר אכל הראשון קודם

1 (ואם הביאו לפניו מאותו המין ממש אף אם כבר אכל הראשון
2 כולו א"צ לחזור ולברך אלא א"כ הוא נמלך ממש אבל בסתם
3 אינו עושה היסח הדעת ממין זה שהיה לפניו בשעת הברכה
4 להיות נמנע מלאכלו עוד כשיביאו לפניו לפי שדרכו של אדם
5 להמשך באכילה ולהרבות בה מאחר שהתחיל בה).

6 ויש אומרים שלא אמרו כן אלא בסעודה שאדם קובע עצמו בה
7 אבל בפירות וכיוצא בהם אף אם קובע עצמו בהם אין קביעתו
8 כלום שאין קבע לפירות וכיון שלא היתה דעתו על מה שהביאו
9 לפניו אחר הברכה אף שאינו נמלך ממש צריך לחזור ולברך
10 בכל ענין אף אם הביאו לו מאותו המין ממש ולא אכל עדיין
11 הראשון וספק ברכות להקל ומכל מקום לכתחלה טוב ליהרהר
12 להיות דעתו על כל מה שיביאו לו.

13 ואורחים הקרואים לאכול מיני פירות כיון שדעתם על בעל
14 הבית שזימנם הרי דעתם על כל מה שהביא לפניהם כמ"ש בסי'
15 קע"ט ואפילו הביא לפניהם מין אחר אחר שכלה הראשון א"צ
16 לחזור ולברך:

17 ו וכל זה כשהראשון והשני הם שוים בחשיבות שאין לזה
18 קדימה על זה אם היו שניהם לפניו אבל אם הב' חשוב מהא'
19 מפני שהוא מין ז' או שהוא חביב על דרך שיתבאר בסי' רי"א
20 אינו נפטר בברכת הראשון אפילו אם הוא גם כן לפניו בשעת
21 הברכה אלא שבירך בסתם ולא נתכוין לפטור השני בברכה זו
22 ואף על פי שמן הסתם דעתו עליו מכל מקום אינו בדין שיפטור
23 שאינו חשוב את החשוב בדרך גררא אלא אם כן נתכוין לפוטרו
24 בפירוש אבל לא בסתם (כמ"ש בסי' קע"ו) וכשנתכוין לפוטרו
25 פוטרו אפילו לא היה לפניו בשעת ברכה ואם הביאוהו לפניו
26 בעודו מברך אף על פי שהוא יפה מן הראשון וחביב עליו וגם
27 הוא מין ז' יאכל תחלה מן הראשון (כיון שהתחיל עליו הברכה
28 שבירך עליו):

29 יא נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס
30 עד שאינו ראוי לאכילה ויש ממין זה לפניו עוד צריך
31 לחזור ולברך עליהם אפילו היתה דעתו עליהם כשבירך לפי
32 שהברכה חלה על זה שאחזו בידו כשבירך וזה פוטר את כולם
33 אבל כשלא אכל את זה לא נפטר בברכה שבירך על זה.

34 ומכל מקום העומד על אמת המים מברך ושותה אע"פ שהמים
35 שהיו לפניו כשבירך חלפו והלכו לפי שלכך נתכוין מתחילה
36 שלא לשתות מים אלו אלא מה שיבאו אחר ברכתו ועליהם חלה
37 ברכתו.

38 ויש אומרים שהברכה חלה על כל מה שמוכן לפניו ודעתו עליו
39 וא"צ לחזור ולברך עליו אם נפל מידו הפרי שבירך עליו וכן
40 אם בירך על הכוס ונשפך וחוזר וממלאו מן הקנקן שעומד לפניו
41 על השלחן או על הספסל שאצלו מוכן לשתיה אין צריך לחזור
42 ולברך עליו וכן עיקר להקל בספק ברכות.

43 והוא שהיתה דעתו בברור לאכול ולשתות ממה שלפניו אף אם
44 לא היה נופל מידו מה שבירך עליו אבל בסתם אין הברכה חלה
45 אלא על מה שבידו בשעת הברכה.

46 ואפילו אם היתה דעתו בברור לאכול ולשתות עוד אין הברכה
47 חלה על זה אלא כשהוא לפניו בשעת הברכה אבל אם אח"כ
48 הביאוהו לפניו צריך לחזור ולברך עליו אם נפל מה שבידו ממנו
49 אפילו במקום שלא היה צריך לברך עליו אם היה אוכל או
50 שותה ממה שבידו כשבירך.

51 (ובמים שבאמת המים כיון שהם מעורבים ומחוברים וגוף אחד
52 הם הברכה על כולם אף על מה שלא היה לפניו בשעת הברכה):

53 יב וכל זה כשאוכל או שותה לברו אבל אם יש אחרים עמו
54 והוא מברך גם להם להוציאם ידי חובתן ונפל מה שבידו
55 אחר הברכה יש אומרים שא"צ לחזור ולברך כי הברכה חלה
56 גם על מה שביד אחרים אפילו לא אחזו בידם אלא היה לפניהם
57 הברכה חלה על מה שלפניהם כשהם טועמים אחר ברכתו ולכן
58 גם הוא א"צ לחזור ולברך על מה שמביאים לו אחר כך רק
59 שלא יפסיק בינתיים בשיחה:

60 יג וכל מקום שהוא צריך לחזור ולברך וברכתו הראשונה היא
61 לבטלה צריך לומר אחריה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
62 ועד וכן כל מי שמזכיר שם שמים לבטלה.

63 ואם נפל מידו האוכל או נשפך הכוס קודם שאמר אלהינו יסיים
64 ויאמר למדני חקיך שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן הזכרת
65 שם שמים לבטלה וכן כל ברכה לבטלה שנזכר קודם שיאמר
66 אלהינו:

67 יד בירך על המים ושמע שיש מת בשכונה ומנהג לשפוך כל
68 מים שאובין שבשכונת המת ישתה מעט מן המים שלא
69 תהא ברכתו לבטלה ואח"כ ישפוך השאר ואף להאומרים שטעם
70 המנהג הוא מפני שמלאך המות מטיל טפת דם המות במים
71 והשותה מהן מסתכן מכל מקום שומר מצוה לא ידע דבר רע
72 ומאחר ששתה מעט שאין ברכתו לבטלה ישפוך השאר משום
73 חשש סכנה.

74 ואם שמע שהתקופה נופלת ימתין מעט עד שעברה התקופה
75 וישתה כי יש אומרים שאין סכנה בהם אלא לשתות בשעת
76 התקופה ואף האומרים שכל שלא היה בהם ברזל בשעת
77 התקופה יש סכנה לשתות מהם גם אח"כ מכל מקום שומר
78 מצוה לא ידע דבר רע:

79 טו השותה מים ושופך מעט קודם שתייתו משום חשש מים
80 הרעים ישפוך קודם שיתחיל לברך ולא אחר הברכה משום
81 בזיון הברכה:

חלק א סימן ר"ו דין הפסק וטעות בברכת הפירות טע"ף ט"טו

לקוטי תורה

1 תוכן הבקשה "אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך"
2 וזהו ענין אדנ"י שפתי תפתח, בחינת שם אדנ"י

3 שהוא בחינת מלכות הוא הפותח שפתי האדם
4 המתפלל.

41 שהתהלות שהנשמה משבחת את ה' לא נתעוררו בה
42 על ידי עבודתה (היינו על ידי השגתה בגדולתו ית') –
43 אלא זוהי "תהלתך", התהלות של מדת המלכות (שהיא
44 מהללת ומזמרת להקב"ה תדיר, כנ"ל).

45 **"ופי" אינו אלא המגיד וממשיך, בבחינת גרם**
46 **בעלמא.**

47 עבודת האדם ויגיעתו בהתבוננות באחדות ה', כדי
48 לעורר על ידי זה רגשי אהבה לאלקות, אינה אלא
49 הכנה שהאדם יהי' כלי ראוי לקבל ולקלוט את
50 ה"תהלה" של מדת המלכות הנמשכת בו.

51 נמצא, שה"פה" של האדם – עבודתו ויגיעתו
52 בתפלה – הוא רק "גרם בעלמא" להמשכת ה"תהלה"
53 מלמעלה (כשם שהטיית הכלי היא רק גרם לירידת
54 המים מאליהם ממקום גבוה למקום נמוך, כנ"ל).

55 והיינו שהפה שבאדם היא כלי להשראת דבור
56 העליון בו'.

57 וזהו פירוש "ופי יגיד תהלתך" – שכל עניינו של
58 פה האדם הוא להיות "כלי קיבול" להתעוררות ולגילוי
59 הבאים מלמעלה (מבחינת "דיבור העליון").

60 [וזהו עומק הפירוש בלשון חז"ל "השמע לאזנך מה
61 שאתה – כנסת ישראל" (כנ"ל בתחלת המאמר) – מוציא
62 מפיך": העבודה הנעלית ביותר בתפלה היא [לא רק
63 שהאדם ישמע "אל הרנה והתפלה אשר [הנשמה] מזמרת
64 ומשבחת", כי "לא הגוף . . היא המתפלל רק נפש חלק
65 אלקה ממעל היא המתפלל" (כנ"ל פרק ב), אלא] כאשר
66 הנשמה הקדושה ("חלק אלקה ממעל") הנמצאת למטה
67 בגוף האדם "שומעת" וקולטת בתוכה את ה"תפלה" של
68 בחינת "כנסת ישראל" למעלה – היא מדת המלכות
69 (כנודע). כלומר, שהתעוררות התשוקה של הנשמה (כנסת
70 ישראל) למטה להדבק באלקות, היא תוצאה מה"תפלה"
71 של כנסת ישראל למעלה (ההשתוקקות של מדת המלכות
72 לעלות ולהיכלל בשרשה) – כענין "ופי יגיד תהלתך"].

73 וזהו ענין התחללו בשם קדשו, לשון נפעל, ולא
74 נאמר הללו.

75 דהיינו, כשיש בחינת גילוי מלמעלה, אז אומר
76 לנשמות ומלאכים עליונים, שתהלתם ושנחם
77 בהשגות שלהם באלקים חיים, שאין התהלה שלהם
78 לשיאמר הללו, רק שנמשך להם בחינת תהלה זו
79 מלמעלה.

80 וזהו הטעם הפנימי לכך שנאמר "התהללו בשם

1 על פי כל הנ"ל יבואר לשון הכתוב (שאומרים
2 כהכנה לתפילת העמידה) "אדנ"י שפתי תפתח וגו'":

3 פסוק זה קאי על ההתעוררות הבאה מלמעלה
4 ומאירה באדם בשעת התפלה, שהיא גילוי האור
5 האלקי שמאיר למעלה במדת המלכות, ומזה נמשך
6 ונתגלה גם בנשמת האדם למטה שיהיו שפתותיו
7 נפתחות מאליהם להלל ולזמר לשמו ית' כנ"ל, והם
8 ה"אהבה ויראה הנמשכים מלמעלה" בדרך מתנה.

9 וזהו "אדנ"י שפתי תפתח": "אדנ"י" (מלשון
10 אדנות, אדון ומלך על כל הארץ) – היא ספירת
11 המלכות; והבקשה היא שעל ידי הענין ד"דברים
12 היוצאים מן הלב" שבספירת המלכות העליונה יפתח
13 פיו של האדם המתפלל למטה, לעוררו באהבה ויראה
14 ודביקות לה'.

15 ופי יגיד תהלתך, לשון יגיד הוא המשכה.
16 וזהו גם תוכן המשך הכתוב, "ופי יגיד תהלתך":
17 "יגיד" הוא לשון המשכה (כמו "נהר דינור נגד ונפק
18 גו" – נהר של אש מושך ויוצא), היינו שהאדם אינו
19 מהלל ומזמר בכח עצמו אלא פיו רק מושך את
20 "תהלתך".

21 [וביאור הענין:]

22 כמשל המושך מים מנבוה לנמוך, שהמים הולכים
23 מאליהם, ורק שהאדם גרם בהמותו כלי המים
24 העליונים.

25 המשכה זו של תהלת ה' על ידי האדם דומה למים
26 הנמצאים בכלי במקום גבוה והאדם מטה את הכלי
27 ומוריד את המים למקום נמוך. לכאורה, האדם הוא
28 הגורם לירידת המים מלמעלה למטה, אבל לאמתו של
29 דבר אין זה בכחו אלא המים יורדים מאליהם (מצד
30 טבעם לרדת ממקום גבוה לנמוך) ופעולת האדם היא
31 רק גרם בעלמא, שבהטיית הכלי גרם שהמים ירדו
32 (מעצמם) למקום נמוך.

33 כמו כן התהלה והשבח שהנשמה משבחת אינה
34 מצד השגת הנשמה עצמה, שהיא המשיכה דבר
35 מה, רק התהלה היא תהלתך העצמי, ממדת
36 מלכות.

37 וכך הוא בנמשל, בתהלות ותשבחות שהנשמה
38 הקדושה מהללת ומשבחת את הקב"ה, שהתעוררות זו
39 אינה באה מן הנשמה עצמה, אלא מ"התעוררות" של
40 "מדת המלכות" כנ"ל. וזהו "ופי יגיד" תהלתך,

1 קדשו", לשון נפעל, כי הכתוב מדבר באופן נעלה של
2 אמירת הילול להשי"ת, כאשר ההילול אינו תוצאה
3 מעבודת המהלל עצמו (שאז הי' צריך לומר "היללו")
4 אלא היא "תהלתך", שנמשכת בו מלמעלה, והמהללים
5 את ה' רק מקבלים בתוכם את ההילול הזה, "לשון
6 נפעל".

7 וענין זה הוא לא רק בנשמות (למטה) אלא אפילו
8 במלאכים עליונים, דאע"פ שיש להם השגות עמוקות
9 באלקות, מכל מקום גם אצלם אין ה"תהלה" משלהם
10 עצמם, אלא "תהלתך" (של מדת המלכות) שנמשכת
11 בהם מלמעלה.

12 וזוהי כוונת המשורר שאומר למלאכים, דכאשר

13 יש במדת המלכות גילוי אור אלקי, אזי תהלתם
14 ושבחם אינם שלהם עצמם, ולכן לא ראוי שייקרא
15 ויאמר עליו לשון "היללו", אלא התהלה נמשכת להם
16 מלמעלה, ולכן הכתוב אומר עלי' "התהללו", לשון
17 נפעל.

18 ופיהם יגיד תהלתו ית' הנמשך בהם מלמעלה.
19 ומכל זה יובן ענין שיר השירים, ובנ"ל:
20 וזהו עומק הכוונה בענין "שיר השירים" – שהוא
21 ה"שיר" של מדת המלכות למעלה, המאיר ומתגלה
22 ב"השירים" של כל נשמות ישראל למטה.

ד"ה שיר השירים פרק ד

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (לב) ושרש הענין הוא לפי ששרש המצות בפנימית
2 התענוג ורצון העליון שנק' כתר שבכתר
3 וכמאמר ישראל עושיך רש"מ פי' עושיך ממשיכין להיות
4 לו פנימיות הרצון כי באמת להיות לו רצון ה"ז שינוי
5 והתפעלות דמצד עצמו הוא למעלה גם מבחי' רצון לרצון
6 כמו ברצון דמע"ב הוצרך להיות ע"י צמצום גדול כו' אך
7 ברצון הפנימי שבמצות הוא שישראל עושיך וממשיכין
8 וממילא נמשך הרצון החיצוני למע"ב וז"ש אם לא בריתי
9 כו' ואז נק' רש"מ וגם המצות הן במקום זמן גשמי ודוקא
10 מפני שהן בעשי' גשמי בזמן ומקום בזה דוקא מלובש
11 פנימית ועצמות התענוג והרצון כמא' נתאוה הקב"ה להיות
12 לו דירה בתחתונים דוקא משום דסוף מעשה עבמ"ת כנ"ל
13 וד"ל וכדי להיות לו רצון זה המלובש למטה מטה צריך

14 לעורר זה מפנימית ועצמות אא"ס שלמעלה מהיות גם
15 מקור לרצון דמע"ב כו' ונמצא עשי' המצוה למטה שרשו
16 אחוז למעלה מעלה כו' וה"ז כמו העמוד שמחבר הגג עם
17 הקרקע מעלה ומטה יחד כך המצו' הן חיבור מעלה ומטה
18 יחד דהיינו שיהי' בחי' פנימית אא"ס שהוא למעלה מעלה
19 יתחבר להיות לו דירה למטה מטה והוא ע"י פנימית
20 רצה"ע שבמצות ה' למעלה שמלובש למטה וע"כ נק'
21 תרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן בשם תר"ך עמודי אור
22 ותר"ך הוא בחי' הכתר שבו שורה פנימי' ועצמיות אא"ס
23 ב"ה שזהו למעלה גם מאור פנים העליונים דתורה אור
24 והוא ענין הריח דקטרת שמשיב את הנפש כנ"ל שמחתו
25 נעשה ממילא הארת הפנים כנ"ל בפ"י שמן וקטרת ישמח
26 לב כו' וד"ל:

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (של"ו) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך
2 (ויקרא כ"ה י"ד), זו מ"ע לדון במקח וממכר
3 ככתוב דהיינו קנין הכסף או המשיכה שמשמשך הלוקח
4 את החפץ הרי הוא שלו ואח"כ מחוייב ליתן לו הכסף
5 המגיע וכידוע פסק הלכה הערוכה במשנה רפ"ד דב"מ
6 הזהב קונה את הכסף וכדפי' רש"י ובגמ' דמ"ה תני הזהב

7 מחייב לפי שכסף הוא מעות לעולם כו', ור' יוחנן שם ס"ל
8 דד"ת מעות קונות ג"כ שבנתינת הכסף קנה את החפץ אבל
9 מד"ס בעי משיכה והכי קי"ל בחו"מ סי' קצ"ח: וביאור
10 ענין זה למעלה הנה בו ית' כתיב קונה שמים וארץ
11 (בראשית י"ד י"ט) וכן קונה הכל, וכל קניניו הם עפ"י
12 התורה במשיכה ובכסף, והענין יובן עפמ"ש בע"ח

46 תוספת מרובה על העיקר, וזהו הנק' קנין שה' ית' קונה
 47 מהתחתונים ובפרט מישראל עם סגולתו שנותן להם כסף
 48 הוא סוד המשכת והתגלות אורו הא"ס אשר אליו תכסף
 49 נפש כל חי בעבור החפץ שמקבל מהם הוא סוד
 50 האתעדל"ת מהתהפכות חשוכא לנהורא, וביאור ענין
 51 האתעדל"ת הוא כמ"ש אליך ה' נפשי אשא (תלים כ"ה א')
 52 ע"י שמתבונן כי נשמה שנתת בי טהורה היא שנמשכה
 53 מבחי' טהירו עילאה ע"י השתלשלות אתה בראתה יצרתה
 54 נפחתה ב"ע ואתה עתיד ליטלה ממני כו' וא"כ אחזירנה
 55 אליו ית' קודם זמנה ומואס בחייו ממש להעלות נפשו
 56 למקור חוצבה טה"ע להיות צרורה בצרור החיים את ה'
 57 ממש שבחי' אהבה זו היא נק' אתעדל"ת לעורר עי"ז
 58 המשכת אא"ס ב"ה וז"ס המשיכה שהוא ית' מושך החפץ
 59 כלומר שנפש האדם עולת ממקומה בבחי' מ"ן וה"ז
 60 העלאה והגבהה מטורי דפרודא מרשות לרשות דהיינו
 61 היציאה מרה"ר שהם הקליפות בסוד רבים עם הארץ
 62 (שמות ה' ה') לרה"י יחידו של עולם וכמ"ש בחו"מ שם
 63 ס"ט שמשיכה אינה קונה ברה"ר כי עיקר המשיכה והעלאת
 64 מ"ן הוא לצאת מעלמא דפרודא כדכתיב אליך ה' נפשי
 65 אשא (תלים כ"ה א') ואחר המשיכה הוא ית' נותן כסף כי
 66 הנה בחי' אהבה הנ"ל הבאה מן ההתבוננות שהוא בבחי'
 67 גבול וקצבה לפי ההשגה ונק' אהבה זוטא אמנם יש בחי'
 68 אהבה רבה בלי גבול ולצאת מגדרי הגוף כי לא יכול כלי
 69 הלב להכיל וזוהי הבאה מאיליה מלמעלה בבחי' מתנה
 70 והיינו ע"י קדימת אהבה זוטא הנ"ל שהיא בחי' העלאת
 71 מ"ן ועי"ז ממשך מלמעלה גלוי אא"ס ב"ה בכל העולמות
 72 ומשם מאיר הארה רבה ועצומה עד להפליא על נפשו
 73 הפרטי' המושרשת ב"ס דאבי"ע כפי מעלתה, והמשכה זו
 74 היא הנק' בשם מ"ד וממנה יבא אה"ר זו בנפש האדם אשר
 75 בגוף וז"ס הכסף מל' כוסף ואהבה רבה והן מסט' דימינא
 76 כהן איש חסד כו' וז"ס מ"ש ברע"מ ד' בחי' דחילו ורחימו
 77 רחימו ודחילו דהיינו אה"ז ואה"ר מ"ן ומ"ד בכל נפשך
 78 ובכל מאדך. ועש"ז נק' ארץ ישראל ארץ כנען, וכנען מל'
 79 סוחר כמ"ש כנען בידו מאזני מרמה (הושע י"ב ח') כי רוב
 80 המצות תלויות בארץ שכולם ענינם העלא' רפ"ח ניצוצין
 81 שנפלו בשבחה כ ועי"ז נמשך גלוי אא"ס ב"ה מלפני הקו
 82 להיות מאיר לתוך החלל שז"ס הקדושה שקדשנו במצותיו.
 83 והנה ההעלאה היא המשיכה וכמ"ש אהבת עולם אהבתך
 84 ע"כ משכתיך חסד (ירמי' ל"א ב') וכנ"ל בארוכה שהאהבה
 85 הבאה מהתבוננות נק' משיכה ונק' מ"ן וההמשכה הבאה
 86 עי"ז נק' מ"ד ונק' כסף הקדשים וכ"ז הוא בארץ כנען ששם
 87 עיקר המסחר הזה לפי ששם עיקרי הניצוצות הנ"ל הנק'
 88 מ"ן ואחר הבירור נקראת ארץ ישראל: והנה נת"ל דעת ר'
 89 יוחנן שד"ת מעות קונות והענין כי לפעמים נותנים
 90 הסוחרים הכסף קודם המשיכה וכן יש למעלה ג"כ המשכת

1 דמתחלה כשעלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא העולמות
 2 ה' רק מפני שחפץ חסד הוא להטיב עם בריותיו שיכירו
 3 גדלו ותפארתו לטוב להם כל הימים ולכן צמצם א"ע
 4 והמשיך קו ואח"כ תלוי במעשה התחתונים שהם בעבודתם
 5 גורמים המשכת האלהות, והענין כי ידוע דעצמותו ית' רם
 6 ונשא רבבות מדריגות עד אין קץ מגדר ובחי' עלמין ממלא
 7 וסובב פ"י כי הקו שנמשך ומאיר לתוך העולמות נק'
 8 ממכ"ע ואור הא"ס המקיף וסובב לו שהוא העיגול הגדול
 9 שלמעלה מן המקום פנוי ולמעלה מן הצמצום נק' סוכ"ע
 10 שמחי' את העלמין ע"י שהוא מאיר בהם בבחי' מקיף לבד
 11 וגם שמאיר לתוך הקו וכמ"ש כ"ז בלק"א פמ"ח הנה באמת
 12 עצמותו ית' רם ונשא מעלה מעלה אין קץ מהיות בחי'
 13 מקיף וסובב לעולמות ולהקו כי אין ערוך ממש אליו ית'
 14 אלא שבחי' זו הנק' סובב הוא רק הארה ממנו ב"ה וכמו
 15 הזיו שאינו מערך עצמיות המאור וז"ש באורך נראה אור
 16 (תלים ל"ו י') פ"י באורך הוא הסובב, ונראה אנחנו הקו
 17 המתלבש בתוך העלמין שהוא הארה בעלמא מן הסובב
 18 וא"כ הוא הארה דהארה (וזהו בראשית העולמות העליונים
 19 דהיינו בא"ק אבל באצ"י מאיר הארת הקו לבד כו'
 20 וכמבואר במאמר המתחיל איהו וחיהו איהו וגרמוהי חד
 21 יעו"ש באגה"ק) וז"ש ויאמר אלקים יהי אור (בראשית א'
 22 ג') פ"י אור קדמאה הוא סוד הקו שנמשך ע"י בחי'
 23 הצמצום בתחלה שז"ס אלקים וכמ"ש בזהר דלאו אורחא
 24 דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא ולומר יהי אור יהי רקיע
 25 כו' שהוא בחי' התהוות העולמות שנק' מילי' דהדיוטא
 26 אצלו ית' ואפ"י בחי' הסובב שהוא האור שלפני הקו שעליו
 27 כיוונו רז"ל באמרם והלא במאמר אחד יכול להבראות
 28 (אבות פ"ה מ"א) וכענין מ"ש בר"מ במחשבה א' נבראו
 29 כל העולמות שכוונתם על הארתו ית' הנק' סובב שמקיף
 30 לכולם בסקירה א' עד"מ וצופה ומביט עד סוף כל הדורות
 31 שהרי בה כלולים כל העולמות ופרטי פרטיהם הנה באמת
 32 היא ירידה גדולה קמי' ית' והשפלה שמשפיל עצמו ית'
 33 במילין דהדיוטא להיות מקור לחיות העולמות וז"ס
 34 מארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו (מגילה
 35 ל"א א') פ"י שהגדולה עצמה שהוא מה שהוא ית' סוכ"ע
 36 וממכ"ע שזהו אצלינו גדולה רבה הנה באמת קמי' ית' הוא
 37 השפלה עצומה אלא שזהו ענותנותו להשפיל עצמו להיות
 38 נק' גדול בסובב וממלא כמו שישפיל עצמו המלך לדבר
 39 עם איש נבזה כו' והנה ירידה והמשכה זו בתחלה הי'
 40 מאיליו ומעצמו כי חפץ חסד הוא ובבחי' ענוה להטיב עם
 41 קטני הערך ואח"כ תלוי במעשה התחתונים שהם ע"י
 42 אתעדל"ת שלהם כד אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו
 43 למיתקא ימשיכו הארת אא"ס ב"ה להיות נמשך בבחי'
 44 סובב ומשם בבחי' ממלא בגילוי גדול ועצום ביתר שאת
 45 ויתר עז על ההארה הנמשך מתחלה בסוד שרש, והוא סוד

1 מ"ד לעורר מ"ן כידוע שגם כדי שיהי' אתעדל"ת צ"ל סיוע
2 והמשכה תחלה מלמעלה כי אלמלא עוזרו כו' וז"ס ברכות
3 המצות כי המצוה שעושה היא העלאת המ"ן ועי"ז נמשך
4 אח"כ מ"ד והברכה שבתחלה היא ל' בריכה והמשכה
5 מלמעלה ליתן כח ועוז להיות ההעלאה ולכן צ"ל עובר
6 לעשייתן דייקא וס"ל לר"י שד"ת הוא קנין גמור
7 שמשמשך מ"ד זה הרי בודאי יהי' העלא' מ"ן שהוא סוד
8 הקנין והיציאה מרשות לרשות כנ"ל (ומ"מ עכו"ם לדברי
9 ר"י אינו מקנה אלא במשיכה כי הם נמשכים מג' קליפות

10 הטמאות לגמרי והבירור מהם קשה עד מאד ואינו קנין
11 גמור אלא עד שנגמר ההעלאה בפר"מ שנהפך החשך לאור
12 משא"כ ישראל שהם חלק אלוה ממעל אלא שהגוף מסתיר
13 הנה מיד שנמשך כח ועוז מלמעלה להיות עוזרו והוא
14 המ"ד המעלה מ"ן בודאי יוגמר הקנין, וה' יראנו נפלאות
15 מתורתו וידריכנו בדרך האמת), ודעת ר"ל ג"כ ודאי אמת
16 כי אלו ואלו דא"ח אלא שביארנו זה עפ"י דעת ר"י כנ"ל
17 שתפסוהו הפוסקים עיקר לדינא וכמ"ש הח"י בהלכות פסח
18 סי' תמ"ח סקי"ג:

מצוה לדון במקח וממכר

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

אמנם בכדי להיות המשכת אה"ר דאהרן, הגם שהיא בעצם בלי גבול, מ"מ הנה אין נותנים זה לאדם כ"א לפי ערך אהבה הטבעית שבכח האדם ההוא להתגלות ע"י ההתבוננות בה' אחד כו', וכמארז"ל כל המאריך באחד מאריכיך לו ימיו ושנותיו, פי' אחד הוא ההתבוננות איך דכולא קמי' כלא חשיב, שהגם שנבראו ז"ר וארץ וד"ר, מ"מ הם בטלי' בתכלית לגבי או"ס ב"ה אלופו של עולם, כמשנ"ת ביטול הגשמיות לגבי הרוחניות בד"ה מי כמוכה, ועד"ז יובן בגבוה מעל גבוה עד המקור הא' שלא יש שום מציאות אמיתי זולתו ית'. וכאשר מאריך באחד פי' באריכות ההתבוננות, שלפי ערך האריכות לפ"ע זה יוצא אצלו האהבה הטבעית מהעלם אל הגילוי כו', אזי מאריכיך לו ימיו, פי' יום הוא בחי' חסד כמ"ש יומם יצוה ה' חסדו, והיא בחי' אהבה דאברהם איש החסד, ופי' מאריכיך לו ימיו שנמשך לו מבחי' א"א הוא בחי' רוב חסד שלמעלה מהחכ' כו'. אמנם מ"מ זהו דוקא כשמאריך באחד דוקא, היא בחי' האהבה דאברהם אוהבי כו'. וכמו"כ לענין היראה, אין נותנים לאדם בחי' יר"ע כ"א כאשר מייגע א"ע בבחי' יר"ת עכ"פ, ואז לפ"ע עבודתו ביר"ת נותנים לו בחי' יראה עילאה. וכמ"ש (מלאכי ב' ה') ואתנם לו מורא ויראני, הגם שפי' הפשוט הוא שויראני קאי על ואתנם לו מורא, וכמו שפי' רש"י, מ"מ י"ל שכאשר ויראני בבחי' יר"ת עכ"פ אז ואתנם לו מורא היינו בחי' יר"ע כו', וע'

במצ"ד שפי' את אלה נתתם לו בעבור המורא שהי' בלבו, שכל מה שנתן לאהרן ראש השבט זהו מפני המורא שהי' בלבו. א"כ שפיר י"ל שענין נתינת יר"ע תלוי בהקדמת יר"ת, שלפ"ע היר"ת נותנים לו בחי' יר"ע, וז"ע ואהבת את לרבות היראה כו'.

והנה להיות כי גדלה מאד מעלת אה"ר דאהרן כה"ג שהיא מבחי' רוב חסד שלפני האצי', לכן צריך הכה"ג לשמונה בגדי' שהם לבושי' להאה"ר הנ"ל, (והשמונה בגדים בד"כ הם כנגד ד' אותיות דש' הוי' וד' אותיות דש' אד'), ובכלל הוא בחי' הלבושי' דתומ"צ שנעשי' לבושי' להנפש שיוכל לקבל גילוי אור אהבה העליונה זו, וכענין מ"ש במ"א בענין ויבא משה בתוך הענן, שהענן הוא בחי' לבוש שבו וע"י יוכל להשיג, וכענין השגת השכל ע"י המשל משלי שלמה, הגם כי המשל הוא מדבר זר לגמרי עכ"ז יכולים ע"י המשל להשיג הנמשל, רק שכ"ז הוא מלמטלמ"ע, לכן יותר י"ל כענין גילוי האהבה ע"י אותיות הדבור, כן יוכל להתגלות גם בחי' האה"ר שלמעלה מהשתלשלות ע"י דבר ה' דתומ"צ. וזהו אהבתי אתכם אמר ה', פי' אהבתי אתכם היא בחי' אהבה העליונה הנמשכת מלמעלה אם כי היא למעלה מסדר השתלשלות, מ"מ ע"י אמר ה' הוא בחי' הדבור דתומ"צ ע"י בא ונתלבש להתגלות גם בחי' אה"ר זו.

ד"ה בואת יבוא אהרן

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

24 ליש, אבל אופן צורת הרקיע בדמותו ובצלמו היא נעשה
25 בחפץ ה' שלא בא לכלל גילוי בדבור או מא' וז"ש כל
26 אשר חפץ ה' עשה דהיינו בחי' ציור כל נברא ונברא
27 בנבראים שלמטה שזהו מבחי' חפץ ה' כו'. וזהו ג"כ מ"ש
28 כולם בחכמה עשית דהיינו ג"כ בבחי' ציור הדבר שהוא
29 מבחי' חכ' וכמו אשר יצר את האדם בחכמה והיינו
30 דהמשכ' בחי' חפץ ורצון הוא ע"י בחי' חכ' כו'. כי בכדי
31 שמבחי' חפץ ורצון ה' יהי נעשה פעולה ממש בנבראים
32 ובבחי' התחלקות דוקא שחלוקים בדמותם ובצלמם כו',
33 הוא ע"י התלבשות בחי' הרצון בבחי' חכמה כו'. אמנם
34 דוקא בחכמה שלמעלה מכל הע"ס והוא בחי' כח מ"ח
35 שבחכ' שורה אוא"ס ב"ה כו'. ושרש החכמה למעלה הוא
36 בחינת בוצינא דקרדוניתא קו המדה כו' מי מדד בשעלו
37 מים כו' שע"י החכ' נעשה המדידה איך ומה יהי' כל נברא
38 ונברא כפי בחי' חפץ ורצון ה' כו'. ובוה יובן מ"ש בע"ח
39 דיחוד או"א הוא תדירי כדי להחיות העולמות תמיד,
40 דלכאורה אינו מובן שהרי חיות העולמות הוא ע"י דבר ה'
41 ומה נצרך לזה היחוד תדירי דאו"א, ולפי הנ"ל מובן כי
42 כולם בחכמה עשית שמשם נמשך הצורה כו'. וזהו ענין
43 ואתה מחיה את כולם ופי' בזהר ר"פ תצוה דקע"ט ע"ב
44 נהורא עילאה ונהורא תאה כליל כחדא דהיינו שהוי"ו
45 הוא המשכה מבחי' חפץ ה' וח"ע אל בחי' הדבור הנק'
46 אתה להיות מחיה את כולם.

1 כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. וצ"ל
2 מהו ענין ודרך חיים איזהו דרך חיים מלבד התורה
3 והמצוה האמור' קודם. והנה מה שהמשיל המצוה לנר
4 והתורה לאור פי' בשל"ה בתחלתו דפי' נר היינו נר יחידי
5 שזה נקרא נר ואור הוא מדורה גדולה ועד"ז ארז"ל בסוטה
6 דכ"א ע"א דרש ר' מנחם בר' יוסי כי נר מצוה ותורה אור
7 תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה כאור את המצוה
8 בנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה
9 אינה מגינה אלא לפי שעה ואת התורה באור לומר לך מה
10 אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם כו'. ולפי"ז משמע
11 דאור היינו אור היום וכ"מ ממש"ש כיון שעלה עמוד
12 השחר כו' וע"ש בפרש"י, ולא כמ"ש בשל"ה מדורה דאור
13 היום עדיף גם ממדורה גדולה. ולהבין זה ילהק"ת מה
14 שפעם כת' כל אשר חפץ ה' עשה שהתהוות היא מבחי'
15 חפץ ורצון ה' ופעם כת' בדבר הוי' שמים נעשו וכמא'
16 בע"מ נברא העולם שהי' מאמר ודבור ולא נברא בחפץ
17 ורצון לבד.

18 והענין הוא כי הנה נודע שלכל דבר יש חומר וצורה
19 שהחומר הוא עצם גוף הדבר בכלל כמו השמים
20 בכלל או הארץ בכלל וצורה הוא ציור ותמונת הדבר כמו
21 מה שהשמים הוא כדורי וכן הציור במראה כו'. והנה
22 החומר נברא בדבר ה' ובע"מ, שבמאמר יהי אור נתהווה
23 האור מאין ליש וכן במאמר יהי רקיע נתהווה הרקיע מאין

קונטרס עץ החיים

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

1 התבוננות שהאור האלקי מחיה את הכל, מביאה להתפעלות הנפש. אור שהוא א"ס בעצם,
2 מתפשט עד אין סוף ואינו משתנה כמו הנשמה בגוף. באור המחיה אין שינוי, כי הוא א"ס
3 ופשוט בעצם, ולכן הוא נמשך למטה עד אין תכלית

9 וְכַמֵּאָר¹⁵ "הֵזֶן וּמְפָרְנֵס מְקַנְנֵי רְאֵמִים עַד בְּיַצֵּי כְּנָיִם",
10 דְּהָאֹר וְהַחַיּוֹת מְאִיר וְנִמְשָׁךְ גַּם בְּמַדְרָגוֹת הַיּוֹתֵר תַּחְתּוֹנִים
11 וְהַיּוֹתֵר שְׁפָלִים, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב "אִם אָסַק שְׁמַיִם שָׁם אָתָּה
12 וְאַצִּיעָה שָׂאוֹל הַנֶּגֶד", דְּזֶהוּ הַתְּבוּנָנוֹת גְּדוּלָּה בְּגְדֵלֵת הַנֶּגֶד
13 שְׁנִמְשָׁךְ בְּכָל סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מְפָרְנָה לְמַדְרָגָה עַד

4 (יֵד) וְהִנֵּה בְּכָל זֹאת, וְאִתָּה מְחִיָּה אֵת כָּלֵם" פְּתִיב, דְּהָאֲרַת
5 אֹר אֱלֹקֵי הָרִי נִמְשָׁךְ לְהוֹת וּלְהַחֲיוֹת אֵת כָּל
6 הַנִּבְרָאִים מֵאֵין לִישׁ, וְכִדְאִיתָא בְּאַגְרַת הַקֶּדֶשׁ סִימָן ך',
7 דְּהָאֲרַה דְּהָאֲרַה הוּא בְּכָל הַנִּבְרָאִים וְנוֹצְרִים וְנִעֲשִׂים
8 כּו', שֶׁהוּא הָאֹר וְהַחַיּוֹת אֱלֹקֵי שְׁנִמְשָׁךְ בְּכָל הַנִּבְרָאִים,

1 מדרגת ברואים היותר שפלים, וכילת כל אדם ואדם גם
2 הפשוט ביותר לידע זאת, שרואה גדלת הו' (וכמבאר
3 במאמר) דבור המתחיל "וארא" הנ"ל בענין "גדול הו' כו'
4 בעיר אלקינו", גדלת הו' מרובי הנבראים כו'), והתבוננות זו
5 עושה התפעלות גדולה בנפש, מזה שראים במוחש ממש,
6 וכל זה הוא לפי שהאור הוא אין סוף בעצם, על פן אין
7 סוף גם פן להתפשטותו ברובי המדרגות וההשתלשלות עד
8 למטה מטה ממש כו', ובכל מקום שהוא נמשך ומתפשט
9 אינו בהתפעלות והשתנות כלל, דאינו כדמיון הנשמה
10 והגוף, דהנשמה הרי מתפעלת ממקרי הגוף, אבל האור
11 אלקי המחיה והמהיה אינו מתפעל ואינו משתנה כלל, ומה
12 שיכול להיות שנוי בהאור על ידי ההתלבשות, והינו מה
13 שההתלבשות פועל איזה שנוי, הוא רק בהחיות שבבחינת
14 כח, וידוע דחיות שהוא בבחינת כח הוא מהפלים דבריאה
15 יצירה עשה, דכלים דבריאה יצירה עשה הרי הם בבחינת
16 מציאות, וכדאימא באגרת הקדש הנ"ל דראשית היש הן
17 פלים דבריאה יצירה עשה, ומשום זה שיף בהם השנוי
18 וההתפעלות, אבל באור המחיה אין בו שום שנוי
19 והתפעלות כלל, לפי שאינו מתערב, וכמו שכתוב "אין
20 קדוש פהו'", ואימא בזהר¹⁶ "כמה קדישין אינון, ולית"
21 קדוש פהו'", דקדוש הו' אינו כמו כמה קדישין דסדר
22 השתלשלות, דקדישין שבסדר השתלשלות הוא שקדוש

16 חלק ג מד, א. וראה לקוטי תורה שיר השירים ריש [מאמר]
דיבור המתחיל צאינה וראינה (הראשון).
17 המשל דהארה דרך זכויות הובא בפרדס שער ד פרק ד בענין

יד. כמה קדושים הם (ישנם), ואין.

23 ומבדל וקדשתם הוא שאינם באים בהתלבשות, אבל פאשר
24 מתלבשים הרי הם בבחינת תפיסא, ותפיסא פועל שנוי, מה
25 שאין בן קדוש הו' שהוא בחינת האור, דאינו דומה
26 להקדישין דסדר השתלשלות, והוא מה דאינו מתלבש,
27 וכאשר בא בהתלבשות הרי אינו בבחינת תפיסא, לפי
28 שאינו מתערב, והוא כדגמת האור למטה שמאיר, ומכל
29 מקום אינו מתערב. וכמו על דרך משל, האור שמאיר דרך
30 הזכוכית, ויש זכוכית אדמה ירקה ולבנה¹⁷, דיש חלוקים
31 במראות אלו, אבל האור הרי הוא פשוט ובלתי יש בו שום
32 מראה כלל ממראות הזכוכית, לפי שהוא רק מה שמאיר
33 על ידו, וגם אם מאיר על ידו בהתלבשות, מכל מקום הרי
34 אין האור נתפס, לפי שאינו מתערב. וכמו בן יוכן דרך
35 דגמא, בהאור וחיות אלקי המחיה שאינו משתנה כלל, ואין
36 בו שום התפעלות ושנוי, וכל זה הוא לפי שהאור הוא אין
37 סוף בעצם, על פן הנה גם התפשטותו הוא בבחינת אין
38 סוף, שנמשך בכל המדרגות עד המדרגות היותר אחרונות
39 והיותר תחתונות, כמו הברואים היותר שפלים בתכלית,
40 ובכל מקום שהוא נמשך אינו מתפעל ואינו משתנה,
41 ולהיותו בבחינת פשיטות בעצם, על פן בא ברובי
42 התחלקות מדרגות בלי שעור וכלי גבול כלל, וזהו למטה
43 מטה עד אין תכלית, שהוא בהתפשטות ובגלוי עד גם
44 במדרגות היותר שפלים בתכלית.

פורים השי"ת

הספירות. ומה שתפס אדומה ירוקה ולבנה, יש לומר מפני שהם
בשלשה הקוין. ראה זוהר חלק א עא, ב. לקוטי תורה שיר השירים
סוף [מאמר] דיבור המתחיל הנך יפה.

לקוטי דיבורים

1 אינני אומר על אבי, נשמתו עדן, מפני שראשית אינני
2 כותב כתובות, ושנית לגבי אבי לא הסתלק וכו').
3 בסוכות נושבות הרוחות, אוצרות רוח, על הצמחים
4 המושרשים עדיין בתוך האדמה; שמיני עצרת הוא כמו
5 קנה הצמיחה שיושבי הארץ מכירים מהדשאים הקטנים
6 את אופן הצמיחה שיהיה, כלומר, אין הכוונה על כמות
7 הצמיחה אלא על ענין השביעה, שהרי יש לפעמים
8 שהתבואה למרות שהיא מעטה בכמות, היא אבל תבואה
9 המשביעה, וכך גם להיפך וכו'. את סדר הצמיחה יודעים
10 אנו מהזוהר, וכפי שהוא מתבאר בחסידות. שזה גם
11 בעבודה של הענינים שבכל השנה והן בעבודה שבנפש
12 האדם. אם ישאלוני איך מתנהג העולם בראש השנה -

1 רוצה אני לספר לכם סיפור, מה נקרא חינוך.
2 כשהייתי בן שבע שנים, כלומר רבע לשמונה, קראני אבי
3 אליו בערב יום כיפור ואמר לי: בלילה אסור לך לאכול,
4 בבוקר עד השעה שתים עשרה אינך צריך לאכול, ואחרי
5 שתים עשרה - תלוי ברצונך. והסביר לי מה פירוש
6 לאכול ביום כיפור, אלא - הוסיף אבי ואמר לי - אם
7 תרצה אז לאכול, אל תבקש מאף אחד, תבוא אלי ואני
8 הכנתי עבורך מאכל ומשתה, באם אהיה אז באמצע
9 שמונה עשרה, תחכה זמן מה, אך אל תבקש אוכל מאף
10 אחד רק ממני.
11 באותה שנה צמתי כל היום ומאותה שנה ואילך היה
12 כבר הכל בפשיטות וכו'. (כשאמר המלה "אבי" העיר:

מתברר לו הענין לאחר מכן (ענין זה הוסבר בדרוש
שמיני עצרת תרצ"א).
על כל פנים אתמול לא ישבתי בטל, כעת כשיושבים
ומקדישים זמן, צריכים הרי להתדבר בסיכום: על מי
אתם סומכים, חסידים צריכים לעשות בעצמם
ומוכרחים להתייגע, צריכה להיות עבודה שבלב, ענין
התפלה, ההכנה לעבודת התפלה, לימוד בעיון, צריכה
להיות שלש-ארבע שעות, ויודעי העיון יודעים שכדי
ללמוד שלש שעות בעיון יש ללמוד לפחות חמש-שש
שעות.
הצדיק ר' נחום נ"ע מצ'רנוביל היה שמן מאמן יהא
שמה רבה, שכן רואים אנו במוחש, כשרואים יהודי
יושב ולומד - מתווסף פשוט בגשמיות בלב ובבשר
הגשמי. אם הייתי יושב בין מאות לומדי תורה, הרי אם
היו צריכים קילו לחם ליום היה מספיק לי רבע קילו,
ואם היו צריכים חצי קילו, היה מספיק לי שמינית הקילו.
הייתי רוצה להיות איש פשוט, אלא כפי שרבותינו
הקדושים הבינו את הענין של איש פשוט. מיכל
שצערבינער²⁵ עמד פעם בשעת סליחות לא רחוק מאבי,
וזלגו דמעות משתי עיניו, קינא בו אבי. אבי היה אדם
יפה בגשמיות, ולחיו נפלו מקנאה, באמרו: אני מקנא
במיכל היושב בעיירתו, קם בשעה שתים לפנות בוקר
ואומר תהלים וכו'.
שמעו יהודים, יכולים עוד לחטוף ולחזור בתשובה,
בראש השנה - כותבים, ביום כיפור - חותמים,
בהושענא רבה מוציאים פתקי החיים, ועד שבת בראשית
הם עדיין לא מוצאים מההיכל.
אחר כך פנה להמון העם שנתאספו ואמר: הריני
מודיע לכם, אם ישנם כאן כאלה שאינם מניחים חלילה
תפילין ואינם שומרים טהרת המשפחה - שלא יהיו כאן
בהקפות שלי. אדם הראשון שולח מגן העדן אחרי
החטא, מפני שקרקע גן עדן ואויר גן עדן אינם יכולים
לסבול חטא. "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה
שרויה ביניהם"²⁶, קיבוץ של חסידים שהם בהתקשרות
לאבות העולם - שורה שם אויר גן עדן. בהקפות שלי
לא יכולים להיות אלה שאינם שומרים על טהרת
המשפחה, שאינם מניחים תפילין (יחד אתי במקיף אחד
- אין הם יכולים להיות), רק אם יקבלו על עצמם מהיום
לשמור על טהרת המשפחה ולהניח תפילין.
כתוב²⁷ "קץ שם לחושך" - לחושך יש גם כן סוף.
אתם אברכים הרצים עם זרם וסערת העולם, בריצתכם

איני יודע, אני יודע רק איך שנהגו בליובאוויטש, בגן עדן
התחתון ובגן עדן העליון. בודאי זוכרים כולם מה שדובר
פעם שחסידי רבנו הזקן היו קוראים לחדר בו המתינו
להיכנס ל"יחידות" - "גן עדן התחתון", ולחדר בו ישב
הרבי - "גן עדן העליון", אצלם היו הרבי וחסידות
המדריגה של "עולמך תראה בחיך"²¹, זה היה החיים
שלהם וזה היה הגן עדן שלהם בעולם הזה, וכך הדבר
אצל חסידים מקושרים בהתקשרות אמיתית. שמיני
עצרת הוא ה"מריבו" וטפוי". על ידי הריקוד בשמחת
תורה ממשיכים התענוג העצמי הבלתי מורגש של
ההעלם העצמי של אין סוף, שזה מה שממשיכים על ידי
הריקוד, שענינו מה שמגיע עד לכפות רגליו. כשאדם
שמח הוא טופח בידיו, וכאשר השמחה גדולה יותר -
הוא רוקד ברגליו, כלומר, שהשמחה חדרה בו וסובבת
אותו כולו עד לכפות רגליו.
אתמול בזמן הזה הרי לא ישבתי בטל, וכעת יושבים
כמה שעות. מן הסתם הדבר מוקשה לכם, גם לי הדבר
מוקשה, אתמול הרי לא הלכו בטל, בקשר לשינה הרי זה
גם כן סדר, זה הרי אצל כל יהודי בן תורה ה"חלקי ה'
אמרה נפשי"²², ישנו הרי הזמן של "אמרה נפשי",
שהנפש מדברת. כשיגיעים בענין שלא יודעים אותו, הרי
בשעת השינה כשהנשמה עולה למעלה, הדבר מתגלה לו,
זהו "חלקי ה' אמרה נפשי". ישנה הרי דרגא עליונה יותר,
שהענינים שלומדים והענינים האלקיים שמתבוננים בהם
בשעת התפלה וכו' הנה בשעת השינה שהנשמה עולה
למעלה ושואבת לה חיים - יודעים אז פנימיות ועמקות
הענינים (אבל זה כעין שכר כו').
ראיתם פעם בתחנת רכבת, בלילה, חשוך מסביב,
אנשים בה מעט, והשומר מתהלך ושולח כל קרון
למקומו, קרון אחד למחוז זה וקרון שני למחוז אחר. הרי
"עלמא עילאה כגוונא דעלמא תתאה"²³, הנה בלילה
למעלה כשהנשמות עולות בעת השינה, מסתובבים
מלאכים, ומלאך מיכאל שולח את הנשמות כל אחת
להיכלה.
אם אחד נפגש עם ידידו בשעות היום ואמר לו, בוא
ונשיג כמה רובלים להצטרכותו ההכרחית של פלוני, והם
הלכו והשיגו, הרי בלילה המלאכים למעלה מצרפים את
שתי הנשמות ושולחים אותן להיכל הצדקה; אם אחד
למד תורה ביום - שולחים אותו להיכל התורה. זהו
"חלקי ה' אמרה נפשי", שמתגלה הענין שלא היה מובן
לו. וכמו בענין דרש רבא כתיב²⁴ התעיף עיניך בו וכו',

(25) הערכת המו"ל: מהישוב שצערקנע, ליד לליובאוויטש אל הרבי.

(26) אבות ג, ה.

(27) איוב כח, ג.

(21) ברכות יז, א.

(22) איכה ג, כד.

(23) ראה ברכות נח, א. זח"א קצז, א.

(24) משלי כג, ה.

1 אחרי עניני העולם - שוכחים על יהדות, שוכחים על
 2 תפילין, על שבת, על טהרת המשפחה, הנכם מבולבלים
 3 וטרודים, דאגת הפרנסה, זרם החיים סוחב אתכם
 4 ומעוור את עיניכם, כך אתם חיים חלק מחייכם.
 5 הזכרו אנשים צעירים והתבוננו, הרי אתם הולכים
 6 ומתבגרים, מה יהיה מכם ומילדיכם, אינכם יודעים
 7 ללמוד, אינכם יודעים דין, אתם ונשותיכם אינם יודעים
 8 מה מותר ומה אסור, הנכם שקועים ב"חיים", מחפשים
 9 מה שיותר טוב לגוף, ועל הנשמה אתם שוכחים לגמרי.
 10 כל אדם צריך להסתכל על העתיד, מה יהיה בסוף.
 11 הסוף בודאי יהיה טוב. הרי כתוב²⁸ "לבלתי ידח ממנו
 12 נדח". סוף סוף יחזרו כולם בתשובה. אלא שישנן שתי
 13 דרכים: האחת מה שהש"ת נותן לאדם רוב טוב, והשנית
 14 על ידי יסורים חלילה. צריכים לחשוב על בית הקברות,
 15 ולזכור אותו תמיד, גם בזמן הנערות והבגרות. בבית
 16 הקברות שוכנים בני שנות חיים שונים, יתן הש"ת לכל
 17 בני ישראל בכל מקום אריכות ימים ושנים, אך הרי
 18 "ימינו כצל עובר"²⁹. צריכים להניח תפילין, לשמור על
 19 טהרת המשפחה, כששומרים על יהדות, נולדים ילדים
 20 כשרים ובריאים, וכשתמסרו את ילדיכם ללמוד בחדרים
 21 טובים בהם לומדים קמץ אלף, תראו אתם והם הרבה
 22 נחת, תהיה לכם אריכות ימים ושנים, ואחרי אריכות
 23 הימים יהיו לכם "קדישים" כשרים, ובני בנים כשרים.
 24 אלה שמקבלים על עצמם להניח תפילין ולשמור על
 25 טהרת המשפחה יכולים להישאר כאן בשעת ההקפות,
 26 ואנחנו נשמח את עצמנו בשמחת התורה והש"ת יתן
 27 לכולנו בתוך כלל ישראל שנה בריאה ומאושרת בגשמיות
 28 וברוחניות.
 29 אחר כך עמד על רגליו ואמר בקול רם: "אתפשטותא
 30 דמשה בכל דרא"³⁰, משה היה אוהב ישראל, אצל משה
 31 רבנו היה יקר כל גוף יהודי, לא רק נפש רוח ונשמה,
 32 אלא גם גוף יהודי. יקר אצלי גופו של כל אחד ואחד
 33 מישראל, ולכן אני מודיע עוד הפעם: אם ישנם כאן
 34 כאלה שאינם שומרים על טהרת המשפחה, וכאלה
 35 שאינם מניחים תפילין - בל יהיו נוכחים בהקפות שלי,
 36 כי יש בכך משום סכנה להם ובסכנות נפשות לא
 37 משחקים.
 38 אלה שכיבו והדליקו את החשמל בודאי סוברים
 39 כדעת המתירים, שבחג מותר, הרי זה טעות גמורה,
 40 אסור להדליק ולכבות חשמל בחג. מה שהם התכוונו בכך
 41 - לא נוגע לאף אחד, גם אם כוונתם עמוקה מני עומק,

42 אין אני מפחד מכך בעזה"י, יהודים נמצאים ברשותו של
 43 הקב"ה ולא ברצון בשר ודם. גם לאלה שאינם מאמינים
 44 חלילה בשום דבר, מחוייב אני לומר שיזהרו, בסכנות
 45 נפשות לא משחקים, יותר טוב לעזוב את המקום
 46 בבריאות, ואלה שנשארים כאן להקפות מקבלים בודאי
 47 על עצמם דברי חברות להתנהג כפי שצריך (והפועל יוצא
 48 היה שרבים הבטיחו שהם מקבלים על עצמם להתנהג
 49 כראוי וכו').
 50 אחר כך ישב כ"ק אדמו"ר שליט"א על מקומו ואמר:
 51 לכל האברכים האלה יש לתת משקה ותרגימא, כעת
 52 אנחנו אחים.
 53 בברכת כהנים כתוב³¹ "ואני אברכם" ושני פירושים
 54 בכך: (א) שהקב"ה ימלא הברכה שהכהנים מברכים את
 55 ישראל. (ב) שהקב"ה מברך את הכהנים. אני בן של אבי,
 56 נכד של סבי, ונין לאב-סבי, שבכלל זה המשכה עצמית,
 57 כפי שדובר (כוונתו על המאמר של ראש השנה תרצ"א),
 58 ובפרט זרע קודש - הריני מברך אתכם ואת כלל ישראל
 59 שבכל מרחבי תבל בשנה טובה ומתוקה וכו'.
 60 אחר כך אמר: הריני בא בברית אתכם, שכל אחד
 61 ישתתף בשיעור לימוד ברבים וישתדל לקבוע שיעורי
 62 לימוד ברבים. לכל אחד צריכה להיות שעה קבועה בכל
 63 יום ללימוד.
 64 אני רוצה להיות קצת מגלה סוד, מה צריכים בשנה
 65 זו: ללמוד בעל פה י"ב הפרקים הראשונים של ספר
 66 ה"תניא" בדקדוק באותיותיהם יחד עם ההקדמה
 67 "אליכם אישים אקרא" (כלומר: מההקדמה אליכם כו'
 68 עד פרק י"ג), וכאשר הולכים לישון, כאשר קמים
 69 מהשינה, והיכן שהולכים - יחזרו על כך בדיבור
 70 ובמחשבה.
 71 אחר כך בא ר"מ שי' שו"ב ואמר לכ"ק אדמו"ר
 72 שליט"א, שהוא שליח הנשים שנשארו להקפות, שהן
 73 שמעו את כל הדיבורים והאזהרות והן מעיזות על עצמן
 74 שהן רשאיות להיות בשעת ההקפות. כ"ק אדמו"ר
 75 שליט"א ציווה לענות להן שהוא מברך אותן, אלה שיש
 76 להן בנים ובנות יגדלו אותם הן ובעליהן לתורה חופה
 77 ומעשים טובים, ואלה שלעת עתה עדיין אין להם ילדים
 78 - ישמח הש"ת את לבותיהן ולבות בעליהן יחיו בילדים
 79 טובים ובריאים, שיקימו "אגודת נשים" לחיזוק טהרת
 80 המשפחה, והש"ת יברך את עמו ישראל בכל טוב גשמי
 81 ורוחני.

שמחת תורה תרצ"א

30 תיקון עט. ראה זח"ג רטז, ב. רעג, א.

31 במדבר ו, כז.

28 שמואל ב. יד, יד.

29 ראה תהלים קמד, ד.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

השידוך פרק קל"ג

- 1 צערה של חוה דבורה היתומה היה גדול. הסכמתה לעבור מפנסק לבית המרוזח היתה משגה טרגי.
2 לאכזריות מעבידיה החדשים לא היה גבול. הם, פשוט, התעמרו בה והעבידו אותה בפרך.
- 3 לחוה דבורה לא היה קרוב או גואל שלפניו תוכל לשפוך את לבה ולבקש עזרה. רק לפני א-ל
4 אחד בשמים היתה שופכת נפשה בתפלותיה. במיוחד היתה יוצאת בימי הקיץ לפנות ערב אל הגן,
5 ושם, תחת כפת השמים, היתה מתפללת ברוב כוונה או אומרת פרקי תהלים בתחנונים.
- 6 היתומה היתה בטוחה ששום ילוד אשה אינו שומע אותה, ומשום כך חשה עצמה חפשיה לשפוך
7 את מרי לבה ללא הגבלה.
- 8 בוקר אחד הלך טעוול, כמנהגו, לקרלין להתפלל במנין הראשון ובדרכו עבר ליד בית המרוזח
9 הסמוך לאחוזתו. לפתע הגיע לאזנו קול בכי של אשה השקועה בתפלתה. הוא עצר את הילוכו והאזין
10 לתפלה הלבבית. הוא התפלא מאד: מי המתפללת? ודאי אין זו האשה בעלת בית המרוזח, אותה ואת
11 בעלה הכיר כאנשים גסים ומגושמים, שאינם מסוגלים לתפלה בהשתפכות נפש כזו. מובן שלא עלה
12 בדעתו כי מדובר בעוזרת בית המתפללת בכוונה כה גדולה. הוא החליט לבדוק את הדבר, אך מאחר
13 שמייהר לתפלה דחה את הדבר לכשיחזור מבית הכנסת.
- 14 בדרכו חזרה נכנס טעוול לבית המרוזח. הוא ראה את בעל בית-המרוזח יושב מוקף באכרים ומבלה
15 אתם בליצנות כדרכם של גויים. תוך כדי שהוא עומד, בטרם הספיק לדבר עם מישהו, הגיעו לאוזניו
16 קולות גערה וחירוף. היתה זו בעלת המרוזח שצעקה על חוה דבורה.
- 17 "הרי לך ענין חדש: שפחה שהיא רבנית!" - צרחה - "מתחמקת לה מלעשות משהו ובמקום זה
18 עוסקת בתפלות ובאמירת תהלים! מי שמע על נערת בית שתתפלל ותאמר תהלים?". לאחר אתנחתא
19 קלה הזהירה את היתומה בקול: "אם אראה אותך פעם נוספת עם הסידור ביד - אשבור את מפרקתך.
20 את המנה שתקבלי ממני תזכרי לעולמי עד, בתולה מכוערת שכמותך!"
- 21 טעוול לא היה זקוק להסברים, הכל היה ברור לו. הוא הסתכל לעבר הפנה שמשם בקעו הקולות
22 והבחין ביתומה העומדת לפני גבירתה, מבוהלת ומבויישת, כמוכנה לספיגת מכות. בינתיים המשיכה
23 האשה בצעקותיה זמן ניכר, מבלי שרצתה להירגע. רחמיו של טעוול נכמרו על הנערה.
- 24 מאז חיפש טעוול הזדמנויות להכנס לבית המרוזח כדי ליצור קשר עם חוה דבורה על מנת למצוא
25 דרך לעזור לה. ברם, הוא לא הצליח לשוחח אתה תחת עינם הפקוחה של מעבידיה.
- 26 פעם, ביום השבת אחר הצהרים, כאשר חוה דבורה ישבה, כדרכה, בצל האילן ואמרה תהלים,
27 ניגש אליה טעוול והחל לשוחח אתה. השיחה נמשכה זמן רב. הוא היה מעוניין לשמוע פרטים רבים
28 ככל האפשר מפי חוה דבורה על מצבה, והיא מצדה ניאותה לספר את הכל לאחר שלראשונה בחייה
29 נמצא מי שרוצה לשמוע אותה. כך סיפרה על מצבה בבית אדוניה החדשים שהוא גרוע בהרבה מבכית
30 אחיו של בעל בית המרוזח.
- 31 לאחר שנודעו לטעוול כל הפרטים מיהר אל הגאון רבי משה יפה, רבה של פנסק, שבאמצעותו
32 היה מחלק את מרבית כספי הצדקה שלו. הוא סיפר לגאון את כל מה שהיה ידוע לו על חוה דבורה
33 היתומה.

1 במהלך שיחתו עם הגאון ביקש את חוות דעתו ועצתו להצעה שעלתה ברעיונו - שהיתומה תינשא
2 לו לאשה. נראה היה לו שהיא מתאימה לו, אם כי העיקה עליו העובדה שהתבררה לו כי חוה דבורה
3 יודעת יותר ממנו ב"אותיות הקטנות". הוא ידע לקרוא בקושי, ואילו היא הבינה את התפלות ודברים
4 אחרים. כך הוא שיטח את הבעיה בפני הרב וציפה לעצתו.

5 טוב לכו של טעוול היה כה גדול שהיה מוכן למקרה שהרב יחווה דעתו כי אין היתומה זיווג
6 מתאים בשבילו, לדאוג גם אז להשיאה עם בן-זוג מתאים על חשבוננו ולספק לה נדוניה וכל צרכיה.
7 רצונו העיקרי והמידי היה להציל את היתומה מידי מעבידיה האכזריים הממררים את חייה.

8 הרב שמע בענין רב את דבריו של בעל האחוזה הצעיר. מיד הזמין אליו את בעל בית המרוח ואת
9 היתומה. הוא פקד על בעל בית המרוח לשחרר מיד את היתומה, ואותה שלח לביתו של אחד מסוחריה
10 הנכבדים של פינסק, לנוח ולהחליף כוח. הרב ביקש שהסוחר יחזיק אותה בביתו זמן מה. כשבינתיים
11 תסייע לו במדת האפשר בבית המסחר. הרב התכוון לאסוף בינתיים מידע על אישיותה ואופייה של
12 היתומה, כדי להחליט אם היא ראויה להיות אשתו של טעוול טוב הלב. הוא חש אחריות כפולה, הן
13 לעתידו של טעוול והן לעתידה של חוה דבורה, שניהם יתומים גלמודים בלי אב ובלי אם.

14 כעבור מספר שבועות הזמין אליו רבה של פינסק את טעוול, והודיע לו כי לאחר הבירורים שערך
15 הגיע למסקנה כי חוה דבורה היא בת זוג מתאימה עבורו. טעוול התמלא שמחה, אך הביע ספק אם
16 חוה דבורה תיאות להינשא לו. הרב שלח לקרוא לחוה דבורה והביא בפניה את הצעת הנכבדות
17 להשתדך עם טעוול, והיא הביעה מיד את הסכמתה.

18 מיד נכתבו התנאים ונקבע מועד לחתונה.

19 טעוול ביקש להוסיף לתנאים כי עד החתונה תיזקף לכל אחד מהם הזכות המלאה לקיום מצוות
20 הצדקה על ידו, אך לאחר הנישואין יהיו שייכים לשניהם במדה שוה הן הרכוש בעולם הזה והן הזכויות
21 של המעשים הטובים לעולם הבא. הוא רצה שחוה דבורה תהיה לו שותפה מלאה. את הרכוש הגדול
22 שלו כתב מיד על שם שניהם כשותפים שווי זכויות. הוא ביקש את רבה של פינסק שיערוך את חשבון
23 רכושו, ואת חשבון המחצית השייכת לחוה דבורה. זו מצדה נתנה מיד חומש מרכושה החדש לצדקה.

24 דירת הזוג נקבעה באחוזתו של טעוול.

25 מאחר וטעוול היה עם-הארץ ואילו חוה דבורה היתה בעלת ידיעות כלשהן - החלה ללמוד אתו
26 את מה שידעה. תוך שנה הצליח טעוול ללמוד פרשת חומש, לקרוא פרק תהלים ולהבין קצת את
27 פירוש המלים.

28 "עתה" - אמרה חוה דבורה - "הבה נקח לנו מורה משותף להמשך התקדמותנו". מיד העבירו
29 לאחוזתם לצורך זה זוג מתאים: הבעל אברך מבני ישיבתו של רבי משה יפה והאשה ידידה של חוה
30 דבורה. שמו של האברך היה ר' נתן אריה. הזוג קיבל מגורים באחוזה ושכר מכובד, והוחזקו בכבוד
31 רב על ידי טעוול ואשתו שסיפקו להם כל צרכיהם והוסיפו מפעם לפעם על שכרם. ר' נתן אריה היה
32 צריך ללמוד מדי יום ביומו עם בעלי האחוזה, טעוול וחוה דבורה.

33 משך חמש-עשרה שנה היו טעוול וחוה דבורה מעבירים לרבה של פינסק את כספי הצדקה כפי
34 שהתחייבו מחשבון הכנסותיהם שנבדק מדי חודש בחדשו על-ידי הרב. כשעזב רבי משה יפה את פינסק
35 מילא את מקומו רבי נפתלי כץ מפראג, ובהסכמתו של טעוול גילה רבי משה את הסוד לרבי נפתלי,
36 שקיבל עליו מעתה את הטיפול במתן הסתר של בני הזוג.

1 בינתיים הפך טעוול לתלמיד חכם, כתוצאה משקידתו והתקדמותו בהשראת ר' נתן אריה, וגם חוה
2 דבורה התקדמה מאד בלימודיה. עם זאת הרי כשם שלא רצו שהצבור ידע על הצדקה שהם נותנים כך
3 לא רצו שמישהו ידע על לימוד התורה שלהם ועל ידיעותיהם. ר' נתן אריה התבקש על ידם לשמור
4 את הדברים בסוד. בעיני הכל נשארו מה שהיו - אנשים פשוטים, אך ישרים וטובי לב.

5 במשך הזמן התברכו בילדים, שגדלו בינתיים והקימו בתים בישראל, ואילו הם, ההורים, המשיכו
6 לחיות בצנעה ולעסוק בסתר בלימוד תורה ובמתן צדקה בשפע. מזמן לזמן היו עורכים נסיעות של
7 ביקורים בישיבות הגדולות של אותו זמן - באוסטרהא, בריסק, סלוצק, מינסק, ווילנא, קראקא ופראג.
8 הם השאירו בכל מקום כסף רב להחזקת הישיבה אך בתנאי שהדבר יישמר בסוד.

9 שנים רבות עברו, ואיש לא ידע על כך שטעוול וחוה דבורה הם יודעי ספר במדה מופלגה, ושהם
10 עשירים גדולים ושהם מחלקים חלק גדול מהכספים לצדקה.

11 כעבור עשרים וחמש שנה לשבתו על כסא רבנות פינסק עזב רבי נפתלי כץ את העיר, ואת מקומו
12 מילא רבי נפתלי הערץ מפוזנא. הרב החדש, שנודעו לו מפי קודמו פרטי סיפור חייהם של טעוול וחוה
13 דבורה, אילץ אותם לאפשר לו לגלות בצבור את מעשי הצדקה הגדולים שלהם הנמשכים זה עשרות
14 בשנים. כך נודע לפתע לצבור הרחב כי השניים הם בני זוג שהסתירו את גדלותם.

אגרות קודש

8	לבבם לטובה ולברכה.	1	בי"ה י"ב ניסן תרפ"ח
9	יגיד נא ברכה בשמי לכללות אניש יחיו ולכאוי"א מן	2	כבוד ידידי הנעלה הרה"ג המפורסם
10	השואלים ודורשים בשלומנו בפרט, ויזכנו השי"ת לשמוע	3	ווי"ח אי"א כ"י מוהר"ר שמעון שי
11	להשמיע אך טוב בגו"ר.	4	שלום וברכה
12	ידידו הדו"ש ומברכו בחג כשר ושמח	5	נהניתי לקרוא מכתב כבוד ידידי אשר ת"ל עלה בידם
13	יוסף יצחק.	6	להשיג קמח של פסח, ומכרו במקח השוה לכל, אשר היא
		7	באמת טובת הרבים ותפארת לעושי, והשי"ת ימלא משאלות

[אג"ק מוהר"י צ כרך יד]

אגרות קודש

בי"ה, כ"ד אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומובן שפעולותיו בהפצת המעינות חוצה, תחזקנה ותוסיפנה בברכות השי"ת בכלל ובהאמור
ביחוד, אלא שמובן ג"כ שהפעולות אודותם מזכיר אינן מספיקות **כלל וכלל** שהרי נמצאים אנו בעקבתא
דמשיחא ממש וכל רגע ורגע יקר לעשות ההכנה והכלי היא הפצת המעינות כדבעי שאז אתי מר (כאגה"ק
של הבעש"ט הידועה), והעלמות והסתרים ובה גם מה שכותב אודותם אינו אלא ענין מדומה וכמבואר
בדא"ח בחילוק דנסיון ובירור, ובפרט שנמצאים אנו באותו החדש ובאותן הימים דנהפוך הוא שכל
העלמות והסתרים נהפכים לטוב הנראה והנגלה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

(כשם שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לידי צמיחה).

פרשת תזריע

יב * וידבר יהוה אל־משה לאמר: **ד** דבר אל־בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: **ג** וביום השמיני ימול בשר ערלתו: **ה** ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה בכל־קדש לא־תגע ואל־תמקדש לא תבא עד־מלאת ימי טהרה: **ו** **ה** ואם־נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על־דמי טהרה: **ז** ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא פבש כן־שנתו לעלה ובניונה איתר לחטאת אל־פתח אהל־מועד אל־הכהן: **ח** והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקר דמיה זאת תורת הילדת וכבר או לנקבה: **ט** ואם־לא תמצא ידה די־שה ולקחה שת־תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: **פ** **יג** * וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: **א** אדם פ־ייהיה בעור־בשרו שאת או־ספחת או בהרת והיה בעור־בשרו לנגע צרעת והובא אל־אהרן הכהן או אל־אחד מבניו הכהנים: **ב** וראה הכהן את־הנגע בעור־בשרו ושער בנגע הפך ל לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: **ג** ואם־בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין־מראה מן־העור ושערה לא־הפך לבן והסגיר הכהן את־הנגע שבעת ימים: **ד** וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעינו לא־פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 236)

אשה כי תזריע (יב, ב)

ירמו . . על כנסת ישראל . . שנקראת אשה . . הנרצת מצוות

(אור החיים)

הקב"ה נקרא 'איש', ועל שמו נקראת כנסת ישראל בשם 'אשה' - 'כי מאיש לקחה זאת'. השם אשה מבטא, אפוא, יהודי שקשור לה' וכל רצונו הוא להתקרב אליו. והנה, אדם כזה עלול להגיע ל'כלות הנפש', שאיפה להנתק מהגוף והעולם. מלמדנו הפתוב, שגם הוא חייב 'לזרע' מצוות גשמיות וארציות

שני, וראהו הכהן אתו ביום השביעי שנית והנה פשה הנגע ולא־פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהרו: **ו** ואם־פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל־הכהן לטהרתו ונראה שנית אל־הכהן: **ז** וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמא הכהן צרעת הוא: **ח** נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל־הכהן: **ט** וראה הכהן והנה שאת־לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת: **י** צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמא הכהן לא יסגרונו כי טמא הוא: **יא** ואם־פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את פל־עור הנגע מראשו ועד־רגליו לכל־מראה עיני הכהן: **יב** וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את־כל־בשרו וטהר את־הנגע כלו הפך לבן טהור הוא: **יג** וביום הראות בו בשר חי וטמא: **יד** וראה הכהן את־הבשר החי וטמא הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: **טו** או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל־הכהן: **טז** וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את־הנגע טהור הוא: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

רק פסלת שסבסוף לבושו עיניו לא נתברר, לבן נולדו בכשרו

. . בחיצוניות (לקוטי תורה)

וגש להוסיף: כי יהיה - אין זה דבר הרגיל, אלא מקרה נקדמת. בעור בשרו - הנגע אינו שייך לעצם האדם ואף לא לבשרו, כי אם לעורו בלבד. נגע צרעת - נגע גם מלשון גניעה; הנגע אינו שייך אפילו לחיצוניותו, אלא רק נוגע בו.

שלישי **יח** ובשר פ־ייהיה בו־בערו שחין ונרפא: **יט** והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל־הכהן: **כ** וראה הכהן והנה מראה שפל מן־העור ושערה הפך לבן וטמא הכהן נגע־צרעת הוא בשחין פ־רחה: **כא** ואם א־ראנה הכהן והנה אין־בה שער לבן ושפלה איננה

מִן־הָעוֹר וְהָיָה כְּהָה וְהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים:
וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטָמְא אֹתוֹ נִגַּע
הוּא: וְאִם־תַּחֲתִיָּהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֶת לֹא פִשְׁתָּהּ
צָרַבֶת הַשְּׁחִין הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 65)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

רק פסלת שבסוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו
. . בחיצוניות (לקוטי תורה)

יש לשאל, הרי נגעים באים על לשון הרע, שהוא עון חמור
ביותר. ויש לומר, שהפגנה למי שמדבר לשון הרע מתוך חסר
שימת לב, ללא פגנה רעה. ונמצא, שהרע אינו בנפש הדובר,
בפנימיותו, אלא רק בדבורו, היינו בחיצוניותו.

רביעי כו או בשר פִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר מְכוּת־אִשׁ וְהִיָּתָה
מַחִית הַמְכוּזָה בְּהֵרֶת לְבַנָּה אֲדַמְדַּמֶת או לְבַנָּה:
וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפֵּד שֵׁעַר לָבָן בַּבְּהֵרֶת
וּמְרָאָה עִמָּק מִן־הָעוֹר צָרַעַת הוּא בַּמְכוּזָה פָּרַחָה
וְטָמְא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִגַּע צָרַעַת הוּא: כו וְאִם א יִרְאֶנָּה
הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אִין־פַּבְּהֵרֶת שֵׁעַר לָבָן וּשְׁפֹלָה אֵינָנָה
מִן־הָעוֹר וְהוּא כְּהָה וְהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים:
כו וְרָאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה
בְּעוֹר וְטָמְא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נִגַּע צָרַעַת הוּא: כח וְאִם־
תַּחֲתִיָּהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֶת לֹא־פִשְׁתָּהּ בְּעוֹר וְהוּא
כְּהָה שְׂאֵת הַמְכוּזָה הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן פִּי־צָרַבֶת
הַמְכוּזָה הוּא: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 89)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

רק פסלת שבסוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו
. . בחיצוניות (לקוטי תורה)

לפי זה יש לפרש, מדוע כהן שחשף מאורו אינו רואה את
הנגעים. דהנה, אצל אדם פנה אור הראיה הוא בתקף גדול, ואינו
יכול להתמצם בראיה גשמית (שלכן נקרא הסומא 'סגי נהרי');
וענינו ברוחניות הוא, שרואה רק את הפנימיות של האדם,
שפלה טוב. ולכן אין הוא רואה את הנגע - פסלת חיצונית.

חמישי כח ואיש או אִשָּׁה פִּי־יְהִיָּה כו נִגַּע בְּרֹאשׁ או
בְּזָקָן: ז וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה מְרָאָהּ עִמָּק
מִן־הָעוֹר וְכוּ שֵׁעַר צָהָב דָּק וְטָמְא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתַּק
הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ או הַזָּקָן הוּא: לח וְכִי־יִרְאָה
הַכֹּהֵן אֶת־נִגַּע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אִין־מְרָאָהּ עִמָּק

מִן־הָעוֹר וְשֵׁעַר שָׁחַר אֵין כּו וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן
אֶת־נִגַּע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים: ז וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־
הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָּשָׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־
הָיָה כּו שֵׁעַר צָהָב וּמְרָאָהּ הַנֶּתֶק אֵין עִמָּק
מִן־הָעוֹר: ח וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח וְהִסְגִּיר
הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית: ט וְרָאָה
הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָּשָׁה
הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמְרָאָהּ אֵינָנָה עִמָּק מִן־הָעוֹר וְטָהְרוּ
אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהְרוּ: יח וְאִם־פָּשָׁה יִפְשָׁה
הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהֵרָתוֹ: יז וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה
פָּשָׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשֵׁעַר הַצָּהָב
טָמְא הוּא: יט וְאִם־פָּעִינוּ עִמָּד הַנֶּתֶק וְשֵׁעַר שָׁחַר
צָמַח־כּו נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן: ם
יח וְאִישׁ או־אִשָּׁה פִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֵרֶת
בְּהֵרֶת לְבַנָּת: יט וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם
בְּהֵרֶת בְּהוֹת לְבַנָּת בְּהַק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר
הוּא: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 34)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה (לקוטי
תורה)

גבורה בשרשה אינה צמצום, מניעת השפע, אלא תגברת
השפע, שלמעלה מפלי המקבל, ולכן משתלשל ממנה צמצום
ודין כפשוטו. ואף כאן: נגע בשרשו הוא תגברת של קדשה,
"אורות עליונים", אלא שנשתלשל מהם דינים קשים, ומהם
משתלשל מראה נגע טמא. והדבר בא לידי בטוי גם בנגע
כפשוטו - במראה טהור מלכתחלה: אמירת הכהן 'טהור' אינה
טהרה מן הטמאה, אלא המתקת הגבורה והפיכתה לחסד.

שישי מ ואיש פי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קַרַח הוּא טָהוֹר הוּא:
מא וְאִם מִפְּאֵת פְּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא טָהוֹר
הוּא: מב וְכִי־יְהִיָּה בְּקַרְחַת או בְּגִבַּחַת נִגַּע לָבָן
אֲדַמְדַּם צָרַעַת פִּרְחַת הוּא בְּקַרְחָתוֹ או בְּגִבַּחָתוֹ:
מג וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבַנָּה
אֲדַמְדַּמֶת בְּקַרְחָתוֹ או בְּגִבַּחָתוֹ מְרָאָהּ צָרַעַת עוֹר
בְּשָׂר: מד אִיש־צְרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאֵנוּ
הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגַּעוּ: מה וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־כּו הַנֶּגַע
בְּגָדָיו יְהִי פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יְהִי פְרוּעַ וְעַל־שָׂפָם

יכול להיות יניקת החיצונים, כמו שאחר ההתלבבות בתפלה, אם אינו עוסק בתורה, יוכל להתהוות. בחינת דינים, קפיצת וכעס. וגש להעיר מתורת לוי יצחק: המצור"ע - בגימטריא תה"ו.

שביעי נה וראה הפהן אחרי | הכפם אתהנגע והנה לאהפך הנגע אתעינו והנגע לאפשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו: ואם ראה הפהן והנה פהה הנגע אחרי הכפם אתו וקרע אתו מןהפגד או מןהעור או מןהשתי או מןהערב: ואם תראה עוד בפגד או בשתי או בערב או בכלפליעור פחתת הוא באש תשרפנו את אשרבו הנגע: והפגד או השתי או הערב או כלפלי העור אשר תכפם וסר מהם הנגע וכפם שנית וטהר: וזאת תורת נגע צרעת בגד הצמר | או הפשתים או השתי או הערב או כלפליעור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ו פסוקים, בני"ה סימן.

נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

והנה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה (לקוטי

תורה)

לפי זה יש לכאר מה שכתוב במצרע "בגד יושב" למעליותא, והינו, שמדבר בדרגה נעלית ביותר, שמבדלת לגמרי משאר הדרגות. ולהעיר, שגם משיח, שנקרא 'מצורע', מבדל לגמרי מכל העם, פכתוב בו "הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (למעלה מהאבות ולמעלה ממשה רבנו).

ועמה וטמא | טמא יקרא: מו כלמי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בגד יושב מחוץ למחנה מושבו: ס והפגד פיהיה בו נגע צרעת בפגד צמר או בכגד פשתים: מה או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכלמלאכת עור: מה והיה הנגע ירקרק | או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכלפליעור נגע צרעת הוא והראה אתהפהן: נ וראה הפהן אתהנגע והסגיר אתהנגע שבעת ימים: מה וראה אתהנגע ביום השביעי כפשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשריעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא: נ ושורף אתהפגד או אתהשתי | או אתהערב בצמר או בפשתים או אתכלפלי העור אשריהיה בו הנגע פיצרעת ממארת הוא באש תשרף: נ ואם יראה הפהן והנה לאפשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכלפליעור: נ וצוה הפהן וכפסו את אשרבו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית:

נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

והנה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה (לקוטי

תורה)

"אורות עליונים" היינו אורות דתהו, אורות שאינם יכולים להתלבש בכלים. ובעבודת האדם היינו יצוא בלי שוב, התשוקה לצאת מפלי הגוף ולפלל באור ה', 'כלות הנפש'. ומזה

קריאה למפטיר פרשת החודש שמות יב

למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מןהידם ונתנו עלשתי המזוזות ועל המשקוף על הפתים אשריאכלו אתו בהם: ויאכלו אתהבשר בפליה הנה צליאש ומצות עלמררים יאכלהו: ואלתאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים פי אם צליאש ראשו עלפרעו ועלקרבו: ולא תתירו ממנו עדבקר והנתר ממנו עדבקר באש תשרפו: וזכה תאכלו אתו

מפטיר יב א ויאמר יהוה אלמשה ואלאהרן בארץ מצרים לאמר: ה החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: ג דברו אלכלעדת ישראל לאמר בעשר לחודש הזה ויקחו להם איש שיה לביתאבת שיה לבית: וואם ימעט הבית מהיות משה ולקה הוא ושכנו הקרב אלביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תקסו עלהשה: ה שיה תמים זכר בןשנה יהיה לכם מןהכבשים ומןהעזים תקחו: והיה לכם

הֲרֵאשֵׁן עַד-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי: 10 וּבַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן מִקְרָא-
 קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-
 מְלֶאכֶה לֹא-יַעֲשֶׂה בָהֶם אֶךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל-נֶפֶשׁ
 הוּא לַבְּדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: 11 וּשְׁמֵרְתֶם אֶת-הַמִּצְוֹת כִּי
 בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת-צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וּשְׁמֵרְתֶם אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת
 עוֹלָם: 12 בְּרֵאשֵׁן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב
 תֹּאכְלוּ מִצֵּת עֵד יוֹם הָאֶחָד וְעֹשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב:
 13 שִׁבְעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּבַתֵּיכֶם כִּי |
 כָּל-אֹכֵל מִחֻמְצַת וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲרַת
 יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֹזְרָה הָאֶרֶץ: 14 כָּל-מִחֻמְצַת לֹא
 תֹּאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצֵּוֹת: 15

מִתְנַיִם חֲגָרִים נַעֲלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם
 וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפוּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה: 16 וְעִבְרַתִּי
 בְּאֶרֶץ-מִצְרַיִם בְּלַיְלָה הַזֶּה וְהַפִּיתִי כָל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד-בְּהֵמָה וּבְכָל-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם
 אַעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: 17 וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת
 עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׂם וְרֵאִיתִי אֶת-יְהוָה
 וּפִסַּחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא-יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמוֹשָׁחִית
 בְּהַכְּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: 18 וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם
 לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת
 עוֹלָם תַּחֲגִּוּהוּ: 19 שִׁבְעַת יָמִים מִצֵּוֹת תֹּאכְלוּ אֶךְ
 בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שָׂאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי | כָּל-
 אֹכֵל חֻמְץ וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵין-חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי-נֶעֱם, וְכָל-נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחון. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
 וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

הפטרת פרשת החודש לקריאה בציבור ולשמו"ת ביהוקאל פרק מה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף כאן גם הפסוקים (מז"ז) כל העם - בית ישראל "ואינו שייך לאחרים, שצריכים לומר [=להתחיל

ההפטרה] בפסוק (יח) כה"אמר".

(רשימות היומן תש"ב עמוד תפו עם שינויים).

מה ^{טו} כל העם הארץ יהיו אלהתרומה הזאת לנשיא בישראל: ^ז ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסף בחגים ובשבתות בכל מועדי בית ישראל הוא יעשה את החטאת ואת המנחה ואת העולה ואת השלמים לכפר בעד בית ישראל:

"צריכים לומר [=להתחיל ההפטרה] בפסוק (יח) כה"אמר".

יח כה"אמר אדני יהוה בראשון באחד לחודש תקח תקח פר בין פקר תמים וחטאת את המקדש: ^{יט} ולקח הכהן מדם החטאת ונתן אל מזוזת הבית ואל ארבע פנות העזרה למזבח ועל מזוזת שער החצר הפנימית: ^כ וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את הבית: ^{כא} בראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה לכם הפסח חג שבועות ימים מצות יאכל: ^{כב} ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל העם הארץ פר חטאת: ^{כג} ושבעת ימי החג יעשה עולה ליהוה שבעת פרים ושבעת אילים תמימם ליום שבעת הימים וחטאת שעיר עזים ליום: ^{כד} ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה: ^{כה} בשביעי בחמשה עשר יום לחודש בחג יעשה כאלה שבעת הימים בחטאת בעלה וכמנחה וכשמן: ^{כו} כה"אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח: ^{כז} ובא הנשיא דרך אולם השער מחוץ ועמד על מזוזת השער ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו והשתחוה על מפתן השער ויצא והשער לא יסגר עדי הערב: ^{כח} והשתחוה עם הארץ פתח השער ההוא בשבתות ובחדשים לפני יהוה: ^{כט} והעלה אשר יקרב הנשיא ליהוה ביום השבת ששה כבשים תמימם ואיל תמים: ^ל ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת ידו ושמן הין לאיפה: ^{לא} וביום החודש פר בין פקר תמימם וששת כבשים ואיל תמימם יהיו: ^{לב} ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים פאשר תשיג ידו ושמן הין לאיפה: ^{לג} ובבוא הנשיא דרך אולם השער יבוא ובדרפו יצא: ^{לד} ובבוא עם הארץ לפני יהוה במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא: ^{לה} והנשיא בתוכם בבואם יבוא ובצאתם יצאו: ^{לו} ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה לפר ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן הין לאיפה: ^{לז} וכי יעשה הנשיא נדבה עולה או שלמים נדבה ליהוה ופתח לו את השער הפנה קדים ועשה את עולתו ואת שלמיו

קפט

בְּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וְסָגַר אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרַי צֵאתוֹ: י' וְכָבֵשׂ בֵּין־שַׁנְתָּו תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיּוֹם לַיהוָה בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: י"ד וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב שְׂשִׁית הָאֵיפָה וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הֵהוּן לָרֶם אֶת־הַסֶּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם תָּמִיד: טו יַעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב עוֹלֹת תָּמִיד:

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף כאן גם הפסוקים (טו"ח) כה"אמר - מאחזותו, "ואינו שייך לאחרים, שצריכים לומר [=לסיים

ההפטרה כאן, פסוק טו] תמיד".

(רשימות היומן תש"ב עמוד תמו עם שינויים).

טו כה"אמר אדוני יהוה כִּי־יִתֵּן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנֵי נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תְּהִיָּה אַחֲזָתָם הִיא בְּנַחֲלָה: י"ז וְכִי־יִתֵּן מִתְּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאֶחָד מֵעַבְדָּיו וְהִיתָה לוֹ עַד־שַׁנַּת הַדְּרוֹר וְשַׁבַּת לְנֶשֶׂאִי אֶדְ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תְּהִיָּה: י"ח וְלֹא־יִקַּח הַנְּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעַם לְהוֹנֵתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנַּחַל אֶת־בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִפְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנָּבִיא עֲבַדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיִּגַּל לְבָנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנַּחְלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המולד: יום א', שעה 12 בצהריים, 44 דקות ו-8 חלקים.

ראש חדש ניסן, ביום השלישי הבא עלינו לטובה.

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע - החודש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:37	18:43	19:27	18:23	19:03	17:59	10:37	9:41	9:33	8:38	9:01	8:06	6:26	5:33	באר שבע (ח) (ק)
19:37	18:33	19:28	18:24	19:04	17:59	10:36	9:40	9:32	8:37	9:00	8:05	6:24	5:32	חיפה (ח) (ק)
19:36	18:23	19:28	18:24	19:04	18:00	10:35	9:38	9:31	8:35	8:59	8:04	6:22	5:30	ירושלים (ח) (ק)
19:38	18:43	19:27	18:23	19:03	17:59	10:37	9:41	9:34	8:38	9:01	8:06	6:26	5:34	תל אביב (ח) (ק)
20:13	19:10	19:59	19:50	19:29	19:21	10:47	10:52	9:41	9:48	9:09	9:16	6:28	6:40	אוסטריה וינה (ק)
19:52	18:58	19:42	19:51	19:16	19:25	11:25	11:24	10:25	10:23	9:53	9:51	7:31	7:26	אוסטרליה מלבורן (ק)
20:02	19:10	19:58	19:50	19:29	19:21	10:50	10:56	9:45	9:52	9:13	9:19	6:33	6:45	אוקראינה אודסה (ק)
19:48	18:54	19:44	19:35	19:14	19:05	10:33	10:38	9:27	9:34	8:55	9:02	6:14	6:26	אוק. דניפרופטרובסק (ק)
20:15	19:21	20:11	20:01	19:40	19:31	10:58	11:03	9:52	10:00	9:19	9:27	6:39	6:52	אוק. ז'יטומיר (ק)
20:09	19:14	20:05	19:55	19:34	19:24	10:50	10:56	9:44	9:52	9:12	9:19	6:30	6:43	אוקראינה קייב (ק)
19:37	18:43	19:33	19:24	19:03	18:54	10:22	10:27	9:16	9:23	8:44	8:51	6:03	6:15	אוקראינה דונייצק (ק)
20:37	19:36	20:24	20:16	19:55	19:47	11:17	11:22	10:11	10:18	9:39	9:46	7:00	7:11	איטליה מילאנו (ק)
18:53	18:10	18:49	18:51	18:28	18:30	10:13	10:14	9:10	9:12	8:40	8:42	6:07	6:09	אקוואדור קיטו (ח)
19:24	18:32	19:14	19:22	18:49	18:57	10:58	10:58	9:59	9:57	9:26	9:24	7:04	7:00	ארגנטינה ב. איירס (ח)
20:11	19:24	20:07	20:17	19:41	19:51	11:49	11:48	10:50	10:48	10:19	10:17	7:56	7:49	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
20:03	19:14	19:59	19:53	19:33	19:27	11:01	11:06	9:57	10:03	9:24	9:30	6:47	6:57	ארה"ב בולטימור (ק)
20:03	19:06	19:52	19:45	19:25	19:19	10:50	10:55	9:45	9:51	9:13	9:19	6:35	6:45	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)
20:03	19:05	19:51	19:45	19:24	19:18	10:51	10:55	9:46	9:52	9:14	9:19	6:36	6:46	ארה"ב ג'רסי (ק)
20:41	19:43	20:30	20:23	20:03	19:56	11:26	11:31	10:21	10:27	9:49	9:55	7:10	7:20	ארה"ב דטרויט (ק)
20:16	19:25	20:07	20:03	19:43	19:40	11:18	11:21	10:14	10:19	9:42	9:46	7:07	7:14	ארה"ב היוסטון (ק)
19:52	18:59	19:43	19:38	19:18	19:13	10:48	10:52	9:44	9:49	9:12	9:17	6:35	6:44	ארה"ב לוס אנג'לס (ק)
20:12	19:22	20:03	20:00	19:40	19:37	11:18	11:21	10:15	10:19	9:42	9:46	7:09	7:15	ארה"ב מיאמי (ק)
19:59	19:00	19:46	19:40	19:19	19:13	10:46	10:51	9:42	9:48	9:09	9:15	6:32	6:42	ארה"ב ניו הייבן (ק)
19:59	19:02	19:49	19:42	19:21	19:15	10:44	10:49	9:39	9:45	9:07	9:13	6:27	6:38	ארה"ב שיקאגו (ק)
19:08	18:25	19:04	19:09	18:43	18:47	10:32	10:33	9:31	9:31	9:01	9:02	6:29	6:28	בוליביה לה פאס (ח)
21:07	19:59	20:50	20:40	20:18	20:08	11:34	11:40	10:28	10:36	9:56	10:03	7:14	7:28	בלגיה אנטוורפן (ק)
21:06	20:00	20:51	20:41	20:19	20:09	11:34	11:40	10:28	10:36	9:56	10:04	7:14	7:27	בלגיה בריסל (ק)
20:15	19:17	20:11	19:59	19:37	19:25	10:47	10:53	9:40	9:48	9:08	9:16	6:23	6:38	בלרוס ליובאוויטש (ק)
18:38	17:52	18:32	18:38	18:09	18:15	10:09	10:09	9:08	9:08	8:37	8:36	6:10	6:08	ברזיל ס.פאולו (ח)
18:25	17:39	18:19	18:24	17:56	18:02	9:55	9:55	8:54	8:54	8:23	8:23	5:56	5:54	ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)
20:26	19:19	20:10	20:00	19:38	19:28	10:52	10:58	9:46	9:53	9:14	9:21	6:31	6:44	בריטניה לונדון (ק)
20:39	19:29	20:22	20:11	19:49	19:38	11:00	11:06	9:53	10:02	9:21	9:29	6:38	6:52	בריטניה מנצ'סטר (ק)
20:21	19:25	20:17	20:06	19:45	19:34	10:58	11:04	9:52	10:00	9:19	9:27	6:37	6:51	גרמניה ברלין (ק)
20:37	19:43	20:33	20:24	20:02	19:53	11:17	11:23	10:11	10:18	9:39	9:47	6:57	7:10	גרמניה פרנקפורט (ק)
18:39	17:55	18:35	18:41	18:12	18:18	10:10	10:10	9:09	9:08	8:38	8:38	6:10	6:08	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
19:21	18:36	19:17	19:15	18:55	18:53	10:37	10:40	9:34	9:38	9:02	9:05	6:30	6:35	הודו בומביי (ח)
19:18	18:34	19:14	19:12	18:52	18:51	10:33	10:35	9:30	9:33	8:58	9:01	6:25	6:30	הודו פונה (ח)
19:51	18:58	19:47	19:38	19:17	19:08	10:37	10:42	9:31	9:38	8:59	9:06	6:19	6:31	הונגריה בודפשט (ק)
20:03	19:13	19:59	19:52	19:32	19:26	10:59	11:03	9:54	10:00	9:22	9:28	6:44	6:54	טורקיה איסטנבול (ק)
20:21	19:32	20:17	20:11	19:51	19:46	11:20	11:25	10:16	10:21	9:44	9:49	7:07	7:16	יוון אתונה (ק)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מולדובה קישינב (ק)	6:41	6:53	9:20	9:27	10:00	9:53	10:58	11:03	19:36	19:28	19:06	19:17	20:10	
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:22	6:27	8:59	9:03	9:33	9:29	10:33	10:36	18:58	18:57	19:20	18:40	19:24	
ניו זילנד קרייסטצ'רצ' (ח)	6:45	6:38	9:04	9:01	9:34	9:37	10:35	10:34	18:21	18:32	18:48	18:03	18:52	
נפאל קטמנדו (ח)	5:48	5:55	8:25	8:29	9:00	8:56	10:00	10:03	18:27	18:24	18:51	18:09	18:55	
סינגפור סינגפור (ח)	7:02	7:04	9:31	9:33	10:05	10:03	11:05	11:07	19:14	19:16	19:35	18:56	19:39	
פולין ורשא (ק)	6:05	6:19	8:49	8:57	9:29	9:21	10:27	10:33	19:15	19:04	19:47	18:55	19:51	
פרו לימה (ח)	6:11	6:10	8:36	8:37	9:10	9:09	10:10	10:11	18:13	18:17	18:34	17:55	18:38	
צרפת ליון (ק)	7:16	7:28	9:56	10:03	10:35	10:28	11:34	11:39	20:13	20:05	20:42	19:54	20:55	
צרפת פריז (ק)	7:24	7:36	10:05	10:12	10:44	10:37	11:43	11:48	20:26	20:17	20:56	20:06	21:10	
קולומביה בוגוטה (ח)	5:48	5:50	8:22	8:24	8:54	8:52	9:55	9:57	18:12	18:13	18:33	17:54	18:37	
קנדה טורונטו (ק)	6:54	7:05	9:34	9:40	10:12	10:06	11:11	11:16	19:49	19:42	20:17	19:30	20:29	
קנדה מונטריאול (ק)	6:30	6:41	9:10	9:16	9:49	9:42	10:47	10:52	19:27	19:19	19:55	19:07	20:08	
קפריסין לרנקה (ק)	6:31	6:39	9:05	9:10	9:43	9:38	10:42	10:46	19:08	19:03	19:33	18:49	19:37	
רוסיה מוסקבה (ק)	6:54	7:10	9:41	9:49	10:21	10:12	11:19	11:26	20:13	20:01	20:48	19:53	21:05	
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	6:57	7:09	9:37	9:43	10:16	10:09	11:14	11:20	19:54	19:45	20:23	19:34	20:27	
שווייץ ציריך (ק)	6:59	7:11	9:41	9:48	10:19	10:12	11:18	11:23	20:01	19:52	20:30	19:41	20:43	
תאילנד בנגקוק (ח)	6:11	6:15	8:42	8:45	9:17	9:14	10:17	10:19	18:32	18:32	18:54	18:14	18:58	

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 3 9606108 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 3 9606761 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org



הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il